SC.19.Pl.6.

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
37
29 B
14

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

# PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ, DE SACRAMENTIS IN GENERE,

*Quas in Scholis Sorbonicis habuit*

HONORATUS TOURNELY

*SACRÆ FACULTATIS PARISIENSIS Doctor, Socius Sorbonicus, Regius & Emeritus Profeſſor, Sacroſanctæ Capellæ Regii Palatii Pariſienſis Canonicus.*

VENETIIS,
Apud NICOLAUM PEZZANA.

MDCCXXXI.
*SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.*

# THEOLOGIÆ CANDIDATIS

# PRÆFATIO.

EXpoſuimus vobis, dilectiſſimi Candidati, univerſam divinæ gratiæ naturam, vires, efficaciam, dotes: neceſſitatem: his autem omnibus cognitis ritèque perpenſis neceſſe eſt, ſi quicquam ſapimus, aut omnino Chriſtiani ſumus, vehementi divinę gratiæ conſequendæ, conſervandæ, augendæque deſiderio animos noſtros inflammari, eoque deſiderio inflammatos cupere diligenter, ſcire & exploratum habere ubinam tam pretioſum munus deliteſcat, quibuſve rebus contineatur, quibus producatur cauſis, qua via dimanet ad nos, quaque ratione conſervetur.

Quapropter ad ſacros publicoſque divinæ gratiæ fontes vobis reſerandos accedimus, ex quibus cùm aquæ in vitam ęternam ſalientes jugi fluxu ſcaturiant, quas haurire mortalium quilibet, ſi ſalvus eſſe velit, teneatur, quanti momenti ſit puram earum originem ac ſaluberrimam naturam detegere, facilè, ut puto, mecum agnoſcetis.

Septem intelligo Eccleſię Sacramenta, *per quæ omnis vera juſtitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amiſſa reparatur*. Septem illę ſunt columnę quas ſibi divina excidit Sapientia, quę ipſo Chriſti Mediatoris ſanguine conſtructę, firmiſſimum adversùs omnes hoſtium impetus Eccleſię ędificium fulciunt ac ſuſtentant. *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ*. Neque verò Eccleſię tantùm fulcimenta ſunt, ſed etiam auguſta quędam Religionis ſymbola, & inſignes teſſerę quibus & noſtra palam declaratur fides, & vinculum communionis & ſocietatis inter Fideles fovetur ac conſervatur. *In nullum quippe nomen Religionis ſeu verum ſeu falſum*, ait ſanctus Auguſtinus Lib. 19. contra Fauſt. cap. 11. *coagulari homines poſſunt, niſi aliquorum ſignaculorum aut Sacramentorum viſibilium conſortio* colli-

*Conc. Trid. Seſſ. 7. in proœ.*

*Ephe. 5. v. 15.*

*To 3. p. 319. E.*

*colligentur*. Pretioſa vaſa ſunt quibus Chriſti ſanguis ac merita continentur; ac totidem veluti canales per quos innumera divinę clementię beneficia ad nos defluere Chriſtus ſancivit; pigmenta denique
Eccli. que ſuavitatis, & unctiones ſanitatis quas fecit cœleſtis Unguenta-
38.v.7. rius, ut cum Auctore ſacro loquamur, in quibus adversùs omnes animorum noſtrorum morbos paratiſſimum ac prǽſentiſſimum no-
Matth. 11. v. 28. bis offertur remedium. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis*, exclamat Chriſtus, *& ego reficiam vos*.

Quibus verò modis reficit? Aut potius quibus modis non reficit? Quis illius opes veritate incredibiles, multitudine innumeras, ſuavitate jucundiſſimas, numero pariter ac potentia infinitas enumeret? Pręcipuè verò tùm Corporis ſui in Euchariſtia cœleſti prorſus alimonia, tùm aliorum Sacramentorum vario uſu, ac fructu multiplici corroborat, ornat, delectat.

Quę cùm tanta ſint, ac humanę mentis captum tantopere ſuperent, ut fidem faciliùs invenirent, ac exciperentur libentiùs, jam diu antè in veteri Teſtamento pręnuntiata & adumbrata fuere. Ita nos Deus Optimus Maximus ad hanc futuram aliquando largam & uberem donorum divinorum effuſionem pręparavit, ac quaſi manu duxit, cùm per Ezechielem declaravit, *Effundam ſuper vos a-*
Ezech. 36. v. 25. & 26. *quam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris .... Dabo vobis cor novum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri*. Illam quoque pręſignaverat Iſaias c. 12. v. 3. his verbis: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*; ad quas, ut venirent omnes, prophetico ſpiritu afflatus invitabat, *Omnes ſitientes ve-*
Iſai. c. 55. v. 1. *nite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite. Venite, emite abſque ullo argento, abſque ulla commutatione vinum & lac*. His enim ſymbolis noſtra, quę futura olim eſſent, procul dubio Sacramenta pręfigurabat, quorum valor ac pretium non auro & argento, non rei cujuſcunque terrenę ac caducę commutatione conſtat aut comparatur, ſed eo qui ęſtimari ſatis non poteſt, Chriſti Sanguine, unde tanquam à fonte & origine
Apocal. 22. v. 16. omne meritum defluit, gratiſque nobis conceditur. *Qui ſitit*, ait S. Joannes, *veniat; & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Hæc*,
To. 1. p. 901. A. interprete S. Bernardo, Serm. 2. de Reſurr. Chriſti, *etiam nummo propriæ voluntatis emenda ſunt, ut communis fiat, quæ propria fuit. Porrò communis voluntas, charitas eſt*; quo alludit Chriſtus Apoc. 3. v. 18. *ſuadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & veſtimentis albis induaris. Aurum iſtud ignitum*, ait Rupertus in hunc locum, *eme pretio piæ confeſſionis, & jugi memoria propriæ fragilitatis, ſemper memorando quid ex te ſis, quid à Deo acceperis. Ut locuples fias, id eſt, addatur tibi gratia, & veſtimentis albis induaris, non ex operibus tuis, ſed ex eadem gratia largitionis*.

Tanta.

Digitized by Google

Tanta ſcilicet eſt, tam effuſa in nos Dei benignitas & clementia, ut etiam pretium, unde aurum illud ignitum comparare nobis poſſimus, per Sacramenta gratis ſuppeditet. *O miram beneficentiæ celeritatem!* exclamat S. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. in S. Baptiſma. *O facilem contrahendi rationem! Hoc bonum ſola voluntate venale tibi proponitur, cupiditatem ipſam Deus ingenti pretii loco habet. Sitit ſitiri; liberè cupientibus potum præbet; cùm ab eo beneficium petitur, beneficio afficitur, promptus eſt, liberalis ac munificus; jucundiùs dat, quàm alii accipiant.* To.1.p. 657.C.

Hinc cohortationes illæ tam frequentes tam vehementes SS. Patrum, ad ſitim illam in noſtris mentibus ardentiùs excitandam, ut plùs gratiarum à Deo impetremus & hauriamus. *Hoc unum caveamus*, pergit idem S. Doctor, *ne jejuni ac minuti animi notam ſubeamus, parva, Deique liberalitate parum digna poſtulantes. Beatus ille, à quo, ut ab illa Samaritana, potum Chriſtus poſcit, fontemque dat aquæ in vitam æternam ſalientis.* Ibid.D.

Hinc S. Clemens Alexandrinus Admonitione de Gentes, ad citata Iſaiæ verba, *Omnes ſitientes venite ad aquas, Adhortatur*, inquit, *ad lavacrum, ad ſalutem, ad illuminationem; propemodum clamans & dicens: Do tibi, ò fili, terram & mare & cœlum.... Solummodo, ò fili, patrem ſitias, Deus tibi gratis oſtendetur.* Gratis quoque & bonam voluntatem, quæ neceſſaria prorſus eſt, tibi Deus gratiæ ſuæ largitate inſpirat, qua aliquid etiam datur ad cœleſtia dona in Sacramentis emenda & comparanda. *Noſtrum enim eſt velle*, ait S. Auguſtinus Lib. de bono viduit. cap. 7. n. 21. *ſed voluntas ipſa & admonetur ut ſurgat, & ſanatur ut valeat; & dilatatur ut capiat, & impletur ut habeat.* Edit. Pariſ. 1612. p. 83. n. 30. To.6. p. 380. F.

Intelligitis nimirum, dilectiſſimi Candidati, nihil appoſitum magis à divina providentia inſtitui potuiſſe in humanæ ſalutis ſubſidium, quàm ut homines, qui ſpiritu & carne conſtant, quique ad ſpiritualia vix aliter quàm per corporalia poſſunt aſſurgere, per ſigna quædam exteriora dona cœleſtia deguſtarent ac perciperent. *Si tu*, ait S. Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. *incorporeus eſſes, ipſe dona incorporea tradidiſſet tibi: quoniam verò corpori conjuncta eſt anima tua, in ſenſibilibus intelligenda tibi traduntur.* Edit. Comm. p. 703. E.

Quid quod & ipſa etiam Sacramenta, quemadmodum obſervat appoſitè Bellarminus, non omnino corporalia, ſed magna ex parte ſpiritalia ſunt. Corporale eſt elementum, corporale etiam verbum; ſed mirifica illa virtus & poteſtas, qua fit ut aqua corpus tangat, & cor abluat, ut loquitur S. Auguſtinus, planè ſpiritalis eſt. Itaque Dominus Nicodemo, non ex aqua ſolùm, ſed ex aqua & ſpiritu renaſcendum eſſe pronuntiavit. *Quandoquidem*, ut annotavit S. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. in ſanctum Baptiſma, *duabus par-* To.1. p. 641. B.

*tibus, hoc eſt, animo & corpore, conſtamus, quarum altera in aſpectum cadit, altera oculorum ſenſum fugit, duabus quoque rebus conſtat Baptiſmus, aqua ſcilicet & ſpiritu; illa viſibili & corpor eo modo accepta, hoc verò incorporeo & inviſibili concurrente; illa typica, hoc verò & intimos animi fines purgante.*

Quapropter utrumque conjungit & corporale & ſpiritale Tertullianus, cùm de Sacramentis noſtris mentionem habet. *Caro*, inquit, *abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima conſecretur. Caro manus impoſitione adumbratur, ut anima ſpiritu illuminetur. Caro corpore Chriſti veſcitur, ut anima de Deo ſaginetur.*

Lib. de Reſurr carnis. p.330.B.

Pro vario autem hominis ſtatu ac multiplici morbo, quo tentari & affligi illius animus poteſt, diverſa certoque numero definita Sacramenta, veluti totidem iis morbis ſanandis accommodata pharmaca cœleſtis animorum noſtrorum medicus Chriſtus præparavit, veteribus priſci populi Sacramentis longè, ait S. Auguſt. Lib. 19. contra Fauſt. cap. 13. *virtute majora, utilitate meliora, aditu faciliora, numero pauciora.*

To.8.p. 210.A.

Septenario numero definita illa ſunt. Cur autem neque plura, neque pauciora numerentur; in cauſa eſt una Dei voluntas: in rebus etenim hujuſcemodi, tota ratio facti eſt voluntas facientis. Quamquam Auctores Catechiſmi Romani, poſt Angelicum Doctorem, numerum illum, ex iis etiam rebus quæ per ſimilitudinem à naturali vita ad ſpiritualem transferuntur, probabili quadam ratione deducant. Homini quippe ad vivendum vitamque ex ſua Reique publicæ utilitate conſervandam, hæc ſeptem neceſſaria videntur: ut ſcilicet in lucem edatur, augeatur, alatur; ut ſi in morbum incidat, ſanetur, imbecillitas virium reficiatur: deinde, quod ad Rempublicam attinet, ut Magiſtratus nunquam deſint, quorum auctoritate & imperio regatur; ac poſtremò legitima ſobolis propagatione ſe ipſum & humanum genus, vel potius divinam & à Chriſto inſtitutam communitatem conſervet. Quæ omnia, quoniam vitæ illi qua anima Deo vivit reſpondere ſatis apparet, ex iis facilè Sacramentorum numerus colligitur. Primus enim eſt Baptiſmus, veluti cæterorum janua, quo Chriſto renaſcimur; deinde Confirmatio, cujus virtute fit, ut divina gratia augeatur & roboremur: baptizatis enim jam Apoſtolis, ut divus Auguſtinus teſtatur, inquit Dominus, *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Tum Euchariſtia, qua tanquam cibo verè cœleſti ſpiritus noſter alitur, & ſuſtinetur; de illa enim dictum eſt à Salvatore: *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Sequitur quarto loco Pœnitentia, cujus ope ſanitas amiſſa reſtituitur, ſi quando peccati vulneribus aut læſa, aut amiſſa fuerit: poſtea verò Extrema Unctio, qua peccatorum reliquiæ tolluntur, & animi virtutes recrean-

Luc.23. v.49.

Joan. 6. v. 56.

creantur; ſiquidem D. Jacobus cùm de hoc Sacramento loqueretur, ita teſtatus eſt: *Etſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Jac. 5. v. 16. Sequitur Ordo, quo publica Sacramentorum miniſteria perpetuò in Eccleſia exercendi, ſacraſque omnes functiones exequendi poteſtas traditur: poſtremò additur Matrimonium, ut ex maris & fęminæ legitima & ſancta conjunctione filii ad Dei cultum, & humani generis conſervationem procreentur, ac religioſè educantur.

Inter illa verò non eadem eſt, nec par omnium dignitas ac neceſſitas. Dignitate ac majeſtate omnia longè vincit Euchariſtia, ob realem corporis & ſanguinis Chriſti præſentiam: Alia verò tria ſunt, tametſi non eadem ratione ac gradu, tamen præ cæteris neceſſaria. Baptiſmus, dicente Domino: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Joan 3. v. 5. Pęnitentia; ſed illis dumtaxat neceſſaria, qui ſe poſt Baptiſmum aliquo peccato mortali obſtrinxerint. Ad illos enim iſta Chriſti verba ſunt: *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis ..... Si pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* Luc. 13. v. 3. & 5. Ordo præterea etſi non ſingulis Fidelibus, toti tamen Eccleſiæ omnino neceſſarius eſt; neque enim ſtare Eccleſia poteſt ſine Sacrificio, Miniſterio publico & Miniſtris.

Atque inde nata apud Theologos diſtinctio duplicis modi quo res aliqua neceſſaria dici poteſt; neceſſitate ſcilicet medii, vel præcepti. Neceſſitate medii res aliqua neceſſaria eſt, quæ ſine tali medio obtineri abſolutè non poteſt; ita ſine cibo & potu non poteſt homo vivere: neceſſitate verò præcepti tantùm, quæ vel ideò neceſſaria eſt, quia imperata, vel quia faciliùs tali via obtinetur; ita alimenta melioris ſucci conferunt ad ſanitatem corporis faciliùs obtinendam vel fovendam. Primariam verò cauſam & rationem diſcriminis inter Sacramenta neceſſaria neceſſitate aut medii, aut præcepti, multi repetunt ex gratia ſpecie vel gradu diverſa quæ unicuique Sacramento eſt annexa. Sine gratia regenerante, aut à lapſu reparante, nemo ſalvus eſſe poteſt: inde cauſa cur Baptiſmus & Pęnitentia Sacramenta ſint prorſus neceſſaria, quia Pęnitentia gratiam confert à lapſu reparantem, Baptiſmus verò regenerantem.

Quantò autem effuſa magis eſt Dei benignitas ac providentia in Sacramentis pro ſalute omnium hominum inſtituendis, tantò major exarſit dæmonis invidia & furor in iis impugnandis, unde tot hominum millia ſibi eripi perditus ille intellexit. Mirum quàm varias ac multiplices artes, dolos & machinationes adhibuerit, quàm projectos ad quodlibet audendum homines ſuſcitaverit, ut, ſi fieri poſſet, ſalutares illos gratiæ fontes exſiccaret, ac cęleſtes divinorum chariſmatum theſauros diriperet ac diſſiparet.

Hæreticos intelligitis, dilectiſſimi Candidati, quorum alii om-



Digitized by Google

Suuenchfeldius. nia ſimul Chriſtiana Sacramenta repudiarunt: homines ſcilicet ſupra modum ſpiritales & Angelici, quia ab omni corporis conſortio ſegregati, nihil ſibi cum ſignis exterioribus commercii eſſe voluerunt. Alii faſtidioſi ac delicati, vel ipſum Sacramenti nomen, eo Lutherus. quòd in Scripturis non legeretur, dedignati, ab Eccleſiæ uſu rejiciendum aliquando putaverint. Alii, cùm nomen ſervent, multa Sacramenta ſuſtulerunt, pauca retinuere, ac ne illa quidem plena & efficacia, ſed vacua, inania, & virtutis indigna. Nonnullis Sociniani. quippe Sacramenta viſa ſunt tanquam mera & nuda ſigna ſeu ſymbola, in diſtinctionem Chriſtianorum ab Infidelibus; aliis tanquam Calvinus. externa ſigilla, quibus hoc unum inſitum eſt, ut divinas promiſ- Luth. & Calv. ſiones conſcientiis noſtris obſignent; aliis denique, maximè verò Lutheranis, nonniſi externa ſigna & inſtrumenta ad excitandam, vel alendam fidem deſtinata: Qui omnes communi conſilio, junctiſque viribus eò tendunt ac conſpirant, ut Sacramentis Chriſti vim omnem ſeu efficientiam ad fructum ſpiritale eripiant.

Verùm non tantùm vano prorſus & irrito conatu, ſed etiam non ſine manifeſta pugna & colliſione Lutheranos inter & Calviniſtas ex una parte, & Anaptiſtas ex altera. Quippe, ut ſolidè arguit Bellarminus, ſi Sacramentum nihil eſt aliud niſi excitandæ vel alendæ fidei inſtrumentum, quorſum infantes in Eccleſia baptiſantur? Num ea vis eſt in Sacramentis, ut in iis etiam qui uſum rationis non habent, fidem excitent eamque ipſis perſuadeant? An non potius rectè docent Anabaptiſtæ, ſolis adultis ſanis Sacramenta prodeſſe? *Minimè verò*, inquiunt Lutherani, *quin potiùs graviter errant Anabaptiſtæ, homines* Lutherani. *fanatici ac furioſi, dum infantes baptiſari prohibent. Nam etſi parvuli alio tempore judicio rationis carent, tamen dum baptiſantur, ſic in eorum mentibus operatur Deus, ut & verbum Dei audiant, & Deum etiam agnoſcant ac diligant, quemadmodum olim Sanctus Joannes in utero matris Chriſti præſentiam ſenſit, & præ gaudio exultavit*. En ſtolidum, ſi quod unquam fuit, Lutheri figmentum, quo ſe recipere compulſus fuit, ut ſe à laqueis Anabaptiſtarum quoquomodo expediret. Sed ne in eo quidem loco illum pedem figere paſſi ſunt; undique enim concluſum iſto dilemmate tenuerunt. Vidiſtis ali- Bellar. quando infantes dum baptiſantur, quàm refugiant, ejulent, obluctentur. Quæro igitur, vel intelligunt quid agant, vel non intelligunt; ſi non intelligunt, nec credunt; ſi non credunt, perperam baptiſantur, & vicerunt Anabaptiſtæ: ſi intelligunt, ſacrilegi ſunt, qui ſic pervicaciter Sacramenta recuſant, nec tam purgantur, quàm maculantur; non igitur baptiſentur, & vicerunt Anabaptiſtæ. Quid quòd has ineptias jam olim Augu-

ſtinus

Digitized by Google

ſtinus in Epiſtola 187. aliàs 57. ad Dardanum irriſit; & ad exemplum S. Joannis, qui ſingulari miraculo in utero exultavit, argutè reſpondit, aliquando etiam Aſinam Balaam ſapienter eſſe loquutam, *nec tamen ob id admonitos eſſe homines in deliberationibus ſuis aſinina expectare conſilia.* To.2.p. 683. F.

Sed quid mirum ſuis Hereticos figmentis nihil niſi jocos riſumque accerſere, cùm ipſe ſatanas illorum doctor ac parens Catholicam de Sacramentis doctrinam conatus convellere, ipſam magis confirmavit; & quantùm illi Sacramenta corrumpendo depravandoque ſibi nocuerunt, tantum iſte nobis eadem imitando profuit. Nam ſive ut ſuos faciliùs ineſcaret, ſive ut noſtris illuderet adumbrata Myſteriorum ſpecie ac ſimilitudine, omnes ferè Sacramentorum Chriſti ritus ſacrilega imitatione æmulatus eſt. *Diaboli partes ſunt*, dicebat Tertullianus Lib. de Præſcript. cap. 40. *intervertendi veritatem, qui ipſas quoque res Sacramentorum divinorum, Idolorum Myſteriis æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam, utique credentes & fideles ſuos: expoſitionem delictorum de lavacro repromittit; & ſi adhuc memini, Mithra ſignat illic in frontibus milites ſuos. Celebrat & panis oblationem, & imaginem reſurrectionis inducit, & ſub gladio redimit coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unius nuptiis ſtatuit: habet & virgines, habet & continentes.* Et Lib. de Baptiſmo c. 5. *Nationes extraneæ ab omni intellectu ſpiritualium poteſtatum eadem efficacia Idolis ſuis ſubminiſtrant, ſed viduis aquis ſibi mentiuntur: nam & Sacris quibuſdam per lavacrum initiantur, Iſidis alicuius aut Mithræ ipſos etiam deos ſuos lavationibus efferunt.* P.216. D. P.225. D.

Ante Tertullianum idem obſervaverat S. Juſtinus Apologia 2. pro Chriſtianis. *Porrò*, inquit, *lavationem hanc* (Baptiſmum Chriſti) *cùm audiſſent dæmones per Prophetam promulgatam, ut & ingreſſuri in delubra eorum, & acceſſuri ad illos, atque libationibus, & adipis nidoribus offerendis operaturi, ſeipſos aquæ aſperſione luſtrarent, effecerunt. Quin ut in toto quoque corpore lavarentur prodeuntes, priuſquam ad Templa, ubi illi collocati ſunt, veniant, inſtinctu & opera ſua curant. Nam & illud, quod fana eorum ingredientes, calceos deponunt, & cultores eorumdem idem facere Sacerdotes iubent, per imitationem eius inſtituerunt, quod Moſa Propheta, quem diximus, accidit.* P.94.E.

Denique S. Auguſtinus Lib. 4. de Trinitate cap. 10. *Dæmon*, inquit, *fallaciarum regnum exercet .... & animas deceptas illuſaſque præcipitat .... pollicens etiam purgationem animæ per eas quas τελετὰς appellant, transfigurando ſe in angelum lucis per multiformem machinationem in ſignis & prodigiis mendacii.* Eoſdem ferè purgationis & præparationis gradus Gentiles à ſuis exigebant, To.8.p. 819. B.

priuſ-

priuſquam Sacris initiarentur, quos Chriſtiani à ſuis Catechumenis & pœnitentibus. *In Sacris*, ait Olympiodorus in Phædone Platonis, *præcedebant publicæ purgationes, deinde has excipiebant aliæ reconditiores, poſt has aggregationes, tùm ſequebantur initiationes, ad poſtremum epoptiæ*, ideſt, Sacramentorum omnium plena participatio; nihil enim aliud in Sacris ulterius erat, quàm ut fieret aliquis Epopta, ideſt, juxta vim nominis, teſtis oculatus, quia tunc apertè Myſteria contemplari licebat; quod à Valentinianis obſervatum quoque fuiſſe refert Tertullianus adversùs Valentinianos cap. 1. *Diutiùs*, inquit, *initiant, linguam conſignant; cùm epoptas ante quinquennium inſtituunt, ut opinionem ſuſpendio cognitionis ædificent.*

P. 250. A.

At nec iſta quoque mendacii ac fallaciæ via, quod volebat, dæmon obtinuit, imò malè providus imitando confirmavit quod evertere nitebatur. *Omnia namque*, ait appoſitè idem Tertullianus Apolog. cap. 47. *adversùs veritatem de ipſa veritate conſtructa ſunt, operantibus æmulationem iſtam ſpiritibus erroris.*

P. 37. B.

Et verò niſi divini aliquid ad placandum iratum numen idoneum, in his exterioribus ſignis latitare dæmon ſubodoratus fuiſſet, nuſquã profectò ad ſuorum Idolorum cultum ea traduxiſſet. Unde porrò id intellexit? non aliunde ſanè, quàm ex pervulgata Chriſtianorum ſententia de ſumma Sacramentorum ſuorum virtute ac poteſtate, quam quidem vel ipſe dæmon magnam eſſe ſenſit ex infinita propemodum hominum cujuſcunque conditionis atque ætatis multitudine, qui ejurato inſano Idolorum cultu, ſalutaribus undis ad Chriſti fidem converſi ſunt, ac piè ſanctèque vitam traduxerunt.

Mira enim verò eſt, ac planè ſtupenda Sacramentorum virtus, dilectiſſimi Candidati. *Unde tanta virtus aquæ*, exclamabat S. Auguſtinus, *ut corpus tangat, & cor abluat?* Nemo profectò eſt qui iſtud ſatis animo concipere & verbis eloqui poſſit. Neque porrò id mirum: commune quippe hoc habent Sacramenta noſtra cum cæteris fidei noſtræ Myſteriis, quæ ab omni ratione & ſenſu longè ſepoſita ſunt. Nonne cæco nato luti applicatione viſum Chriſtus reſtituit? Nonne Lazarum à morte ad vitam ſolo verbo revocavit? Quidni ergo vel una aquæ guttula poterit totum hominem ad vitam ſpiritalem interiùs renovare?

Tract. 80. in Joan.

Iſta, inquiet aliquis, lubens agnoſco & ſuſpicio: ſed id me potiſſimùm anxium tenet & afficit, quòd in re ſacramentaria, quæ tanti momenti eſt, unde & veritas Sacramenti pendet, & ſalus hominis, tam pauca, vel in Scripturis, vel in SS. Patribus expreſsè declarata habeamus; imò & tam multa ſint dubia, incerta, atque in diſputatione apud Theologos etiamnum poſita, quæ vel materiam, vel formam, ideſt, ſubſtantiam ipſam Sacramentorum ſpectant.

ſtant. Una quidem eſt omnium vox atque ſententia, Sacramenta rebus & verbis conſtare: at ſi Baptiſmum & Euchariſtiam exceperis quorum clarè ac diſtinctè à Chriſto Domino determinata eſt tùm materia, tùm forma, quot inter nos lites, quot diſſenſiones circa materiam & formam Sacramentorum v. g. Confirmationis & ſacræ Ordinationis? Nulla in Scripturis mentio unctionis, nec iſtorum verborum, *Signo te &c.* ubi de Sacramento Confirmationis. Nullum pariter veſtigium tactus inſtrumentorum in ſacris Ordinationibus, nec verborum quæ adjici ſolent, *Accipe poteſtatem &c.* Imò nuſquam eorum uſus apud Græcos, apud Latinos verò etſi perantiquus, non tamen perpetuus & uniformis fuit. Inde nata in Scholis quæſtio, quomodo ſcilicet res Sacramentorum ſint à Chriſto Domino conſtitutæ ac determinatæ; an in ſpecie, unoquoque ſigno ſpeciatim declarato; an in genere tantùm, data Eccleſiæ licentia ejuſmodi ſignum aſſumendi, quod ſimilitudinem quamdam habeat cum effectu ſeu fine Sacramenti. *Si enim*, ait S. Aug. Epiſt. ad Bonif. 98. aliàs 23. *Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum non haberent, quarum Sacramenta ſunt, omnino Sacramenta non eſſent.* To. 2. p. 267. F.

Atqui tamen ex iſta quæſtione, quæ necdum deciſa eſt ac definita, ſed hinc & inde in Eccleſia diſputatur, ambigua ac veluti in ſuſpenſo manet ſacrarum Ordinationum veritas ac ſubſtantia. Quanti tamen momenti res ſit, apprimè noſſe quæ ſit illarum materia & forma eſſentialis, vel integralis aut accidentalis, nemo non intelligit: nullibi certè periculoſiùs in praxi erratur, unde tot damna & pericula in populum Chriſtianum, & Eccleſiam ipſam univerſam poſſunt derivari.

Verùm, dilectiſſimi Candidati, iſta ne minimùm quidem vos moveant: nihil eſt profectò quod inde Sacramentorum veritati, aut Eccleſiæ timeatis. Salva res eſt, ſi ritè illud omne obſervetur, quod vel ab Apoſtolis, docente Chriſto, legimus obſervatum, vel ab Eccleſia pro data ſibi poteſtate præſcriptum fuit. Manuum impoſitione, & oratione Apoſtoli ſacros ordinarunt Miniſtros: Occidentalis Eccleſia ad expreſſiorem ſacramentalis effectus ſignificationem tactum inſtrumentorum etiam adjecit, ſive Apoſtolorum exemplo, quamquam ſcriptis non tradito, edocta; ſive optimis de cauſis excitata, ea uſa fuerit auctoritate quam à Sponſo ſuo Chriſto accepit: eſt enim illa columna & firmamentum veritatis, in moribus & uſu Sacramentorum, non minùs quàm in fide, ab omni errore longè aliena.

Itaque religioſè ea omnia in praxi retineantur & obſerventur, quæ illa retinet & obſervat; ita in tuto erit Sacramentorum ſubſtantia, ſepoſita iſta quæſtione, qua animo fortè nimiùm curioſo ac litigioſo in partes Sacramentorum eſſentiales vel integrales tantùm inquiritur.

tur. Nec verò integritati ac ſubſtantię Sacramentorum tantùm conſuletur, ſed & in concordiam, quantùm ad praxim pertinet, oppoſitę noſtrorum Theologorum ſententię adducentur, de immediata & in ſpecie, vel mediata tantùm ac in genere, partium aliquorum Sacramentorum determinatione.

Duę verò potiſſimùm nobis cauſæ videntur eſſe, cur tam pauca de Sacramentis obſervata & tradita in Veterum monumentis habeamus.

Prima eſt, quòd quę uſu publico & quotidiana praxi trita ſunt & explorata, non rarò in Scriptis ſuis veteres Scriptores prętermittunt, quòd nempe res hujuſcemodi oblivioni vix unquam tradi poſſit, quia viva quadam ac ſpirante traditione quaſi per manus ad poſteros tranſmittuntur. Iſtud porrò quaſi proprium ac ſingulare habet hujuſcemodi viva traditio, quòd longè minùs ſubjaceat ęquivocationibus ac falſis Novatorum interpretationibus, quàm traditio ſcriptis conſignata. Quot enim verò circa proprium verborum ſenſum lites nobis moverint Hęretici, vel uno ſcriptę circa Euchariſtiam traditionis, ac grandioris Albertini Calviniſtę in ea impugnanda voluminis exemplo omnibus manifeſtum ac comprobatum eſt.

Altera maximè animadvertenda cauſa & ratio, eſt lex ſilentii quam in Myſteriis fidei noſtrę non divulgandis tanta religione Veteres obſervari voluerunt, ne fortè Gentilium & impiorum hominum irriſioni ac profanationi objicerentur. Inde Auguſtino teſte, Myſteria nuncupata ſunt, hoc eſt, ſecreta & occulta, quę nefas eſt in publicum efferre, ac ſolis initiatis communicanda ſunt.

*Lib. de Catech. rudibus c.9. To.6.p. 272. P.8. A.*

Hujus ſilentii ac ſecreti tot ferè teſtes ſunt, quot ex Veteribus de Religione ſcripſerunt.

Tertullianus Apolog. c.7. *Omnibus Myſteriis*, ait, *ſilentii fides debetur*. S. Joannes Chryſoſtomus Hom. 40. in Ep. 1. ad Corinth. loquens de Baptiſmo, *Volo quidem*, inquit, *apertè dicere*, *non audeo tamen propter eos qui non ſunt initiati: ii enim expoſitionem nobis faciunt difficiliorem*, *ut qui nos cogant*, *vel non apertè dicere*, *aut eis arcana enuntiare*; *ſed tamen dicam tectè & adumbratè*. Denique Innocentius I. de nonnullis quę ad Sacramenta pertinent à Decentio Eugubino Epiſcopo interrogatus, *Verba dicere non poſſum*, ait, *ne magis prodere videar*, *quàm ad conſultationem tuam reſpondere*.

*Edit. Comm. p.658.*

Hinc mos ille ſolemnis Catechumenos ac pœnitentes publicos à conſpectu Sacrificii, quo tempore peragendum erat, ejiciendi, proclamante Diacono, *Exite Catechumeni*, *exite pœnitentes*. Eandem ſilentii ac ſecreti legem moremque in abominandis Idolorum Myſteriis Pagani ſervaverunt.

*Epiſt. Rom. PP.To. 1.p.859. A.*

Narrat Livius Libro tertio, duos juvenes tanquam ob infandum ſcelus miſerè trucidatos, quòd cùm initiati non forent, Templum

Cereris ingreſſi, abſurdè quędam de Sacris fuiſſent percunctati. Nota eſt & Penthæi laniatio, propter curioſiùs inſpecta Myſteria: quo reſpiciebat Syneſius L. de Providentia ſect. 2. ubi ſcribens de ſilentio
Myſteriis debito, ait: *Tam is qui oſtenderit, quàm qui viderit, in of-* Ed. Par.
*fenſionem numinis incurrit. Ac Bæotorum narrationibus proditum eſt*, 1640 p.
*eum qui Bacchi Orgya temerè irrumpens inſpexerit, repentè laniari.* 124. B.
Etenim ignoratio Sacris addit auctoritatem, & reverentiam conciliat: propterea nocti Myſteria committuntur. Inde ſolemnis illa apud Gentiles formula, tempore quo Sacra ſua operabantur, *Procul hinc, procul eſte profani*.

Mirum igitur vobis videri non debet, neque officere cauſę noſtrę bonitati, quòd Veteres hac ſilentii ſeu ſecreti ſervandi lege ſeveriùs adſtricti, tam parcè ac diſſimulanter de Sacramentis noſtris tractaverint. Quod in eorum Scriptis deerat, utcunque ſupplevit oralis ſeu viva & ſpirans Traditio, in uſu & praxi quotidiana fideliter expreſſa.

Attamen inde perdifficilis ac maximè operoſa Theologis ſemper viſa eſt accurata de Sacramentis diſceptatio, quæ infinitam propemodum rerum qua veterum, qua recentiorum, ad ſeverioris criticæ judicium exactam notitiam poſtulat.

Quæ verò in pręſenti Tractatu vobis offerimus, dilectiſſimi Candidati; eo majoris momenti ſunt, & diligentiori cura ſtudioque à vobis excipienda, quòd communia omnibus Sacramentis principia & fundamenta continent, quę niſi planè perſpecta vobis fuerint, priuſquam ad ſingulorum Sacramentorum tractationem accedatis, neceſſe erit vos velut cęcos mediis in tenebris palpare, ac incertis prorſus veſtigiis incedere. Ut autem ſtatim in ipſo hujus Tractatus aditu dignoſcatis quę ſit Eccleſiæ doctrina de Sacramentis generatim ſumptis, veſtramque in anteceſſum fidem pręformemus, tredecim Canones, quos Tridentina Synodus eam in rem condidit, oculis veſtris ſubjicimus.

Primus eſt, *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuiſſe omnia* To. 14.
*à Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta; aut eſſe plura vel pauciora quàm* Conc. p.
*ſeptem, videlicet, Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam,* 776.
*Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium, aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe verè & propriè acramentum, anathema ſit.*

Secundus, *Si quis dixerit, ea ipſa novæ Legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ Legis non differre, niſi quia cæremoniæ ſunt aliæ, & alii ritus externi, anathema ſit.*

Tertius, *Si quis dixerit, hæc ſeptem Sacramenta ita eſſe inter ſe paria, ut nulla ratione aliud ſit alio dignius, anathema ſit.*

Quartus, *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eis, aut eorum voto, per ſolam fidem homines à Deo gratiam juſtificationis adipiſci,*

*licèt*

*licèt omnia ſingulis neceſſaria non ſint, anathema ſit.*

Quintus, *Si quis dixerit, hæc Sacramenta propter ſolam fidem nutriendam inſtituta fuiſſe, anathema ſit.*

Sextus, *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tantùm externa ſint accepta per fidem gratiæ vel juſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homines diſcernuntur Fideles ab Infidelibus, anathema ſit.*

Septimus, *Si quis dixerit, non dari gratiam per hujuſmodi Sacramenta ſemper & omnibus, quantùm eſt ex parte Dei, etiamſi ritè ea ſuſcipiant, ſed aliquando, & aliquibus, anathema ſit.*

Octavus, *Si quis dixerit, per ipſa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem divinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere, anathema ſit.*

Nonus, *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpiritale & indelebile, unde ea iterari non poſſunt, anathema ſit.*

Decimus, *Si quis dixerit, Chriſtianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis adminiſtrandis habere poteſtatem, anathema ſit.*

Undecimus, *Si quis dixerit, in Miniſtris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia, anathema ſit.*

Duodecimus, *Si quis dixerit, Miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modò omnia eſſentialia quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, anathema ſit.*

Decimus tertius, *Si quis dixerit, receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſolemni Sacramentorum adminiſtratio- adhiberi conſuetos aut contemni aut ſine peccato à Miniſtris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiarum Paſtorem mutari poſſe, anathema ſit.*

Novem Quæſtionibus totam iſtam de Sacramentis in genere diſputationem abſolvemus.

Prima erit de natura ſeu definitione Sacramenti.

Secunda, de fine ac neceſſitate ſeu exiſtentia Sacramentorum.

Tertia, de virtute & efficacia eorumdem.

Quarta, de effectibus, gratia & charactere.

Quinta, de auctore ſeu inſtitutione.

Sexta, de Miniſtro.

Septima, de conditionibus in Miniſtro requiſitis ut Sacramenta perficiat.

Octava, de ſubjecto, ſeu de homine percipiente Sacramenta.

Nona denique, de cæremoniis Sacramentorum.

INDEX

Digitized by Google

# INDEX
## QUÆSTIONUM.

QUÆSTIO I. *De natura ſeu definitione Sacramenti.* pag. 1.
ARTICULUS I. *De nomine ac definitione Sacramenti.* ibid.
*Definitio Sacramenti.* 3.
*Definitio Sacramenti apud Hæreticos.* 4.
ARTICULUS II. *De genere Sacramenti.* 8.
*An & quale ſit ſignum.* ibid.
CONCLUSIO. *Sacramentum eſt in genere ſigni.* 9.
ARTICULUS III. *De differentia Sacramenti, an debeat eſſe ſignum efficax, ſeu alicujus ſanctitatis effectivum.* 11.
CONCLUSIO. *Differentia ſpecifica Sacramenti in eo eſt, ut ſignificet & conferat aliquam ſanctitatem; adeoque ut ſit ſignum efficax, practicum & operativum.* ibid.
ARTICULUS IV. *De materia & forma Sacramenti.* 12.
*Quid per materiam & formam Sacramenti Theologi intelligant.* 13.
*An quodlibet Sacramentum neceſſariò conſtare debeat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma.* 16.
PRIMA CONCLUSIO. *Quodlibet Sacramentum ſeu veteris ſeu novæ Legis, conſtare neceſſariò debet rebus aliquibus tanquam materia.* ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. *Quodlibet veteris Legis Sacramentum neceſſariò verbis tanquam forma non conſtabat.* 17.
TERTIA CONCLUSIO. *Quodlibet Legis Evangelicæ Sacramentum neceſſariò conſtat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma : ſive rerum nomine, elementum, aut ſubſtantiam, aut actiones quaſdam; & per verba, vocalia verba intelligas, aut aliquid ſimile ipſis æquivalens.* ibid.
*An & quomodo materiæ & formæ Sacramentorum ſint à Chriſto Domino fixæ ac determinatæ.* 20.
*Res Sacramentorum duplici modo determinari poſſunt, in genere & ſpecie.* ibid.
*Materia Sacramentorum alia phyſica, alia moralis. Quid inter eas diſcriminis?* ibid.
*An & quæ mutatio, ſive in materia, ſive in forma Sacramentum nullum & irritum efficiat.* 23.
*Qualia ſint verba Sacramentorum: an promiſſionis & concionis, an conſecrationis.* 28.
PRIMA CONCLUSIO. *Ad eſſentiam Sacramenti non requiritur concio, qua exponatur Sacramentorum vel promiſſio, vel inſtitutio, vel effectus.* 31.
SECUNDA CONCLUSIO. *Verba Sacramentorum verè ac propriè conſecratoria ſunt, non promiſſoria, nec concionalia.* 33.
*Solvuntur Objectiones.* 35.
*Quotuplex generatim ſit forma Sacramentorum. An ea quæ conditionalis dicitur, in uſu ſemper fuerit; & quibus in caſibus uſurpanda.* 40.
QUÆSTIO II. *De fine ac neceſſitate ſeu exiſtentia Sacramentorum.* 43.
*Duplex neceſſitas, medii & præcepti.* ibid.
*Unde repoſci debeat diſcrimen neceſſitatis medii & præcepti.* ibid.
ARTICULUS I. *De fine ſeu cauſis propter quas conſentaneum fuit inſtitui Sacramenta.* 44.

AR-

ARTICULUS II. *De Sacramentis innocentis naturæ. An in eo ſtatu aliqua extiterint, aut extitura fuiſſent, ſi perſeveraſſet diutiùs.* 45.
PRIMA CONCLUSIO. *Sacramentorum inſtitutio nullam videtur ex ſeſe habere repugnantiam & oppoſitionem cum perfectione ſtatus innocentiæ.* ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. *Nulla de facto extitere in ſtatu innocentię Sacramenta.* 47.
TERTIA CONCLUSIO. *Veriſimilius eſt, quòd vi præſentis decreti nulla futura fuiſſent in ſtatu innocentiæ, ſi diutius perſeveraſſet, Sacramenta: utrum autem virtute alterius decreti futura fuiſſent, quis conſiliarius Dei fuit, ut certò poſſit definire?* 48.
ARTICULUS III. *De Sacramentis Legis naturæ.* ibid.
PRIMA CONCLUSIO. *Extitiße parvulis in Lege naturę aliquod adversùs peccatum originale remedium, pia eſt ac vera ſententia; illud verò in fide venturi Meſſiæ ſigno aliquo vel actu exteriori demonſtrata poſitum fuiſſe, veriſimilius.* 49.
SECUNDA CONCLUSIO. *Conjici non immeritò poteſt, in Lege naturæ nonnulla pro adultis Fidelibus extitiſſe Sacramenta.* 53.
ARTICULUS IV. *De Sacramentis Legis ſcriptæ Moſaicæ, & Evangelicæ.* 54.
PRIMA CONCLUSIO. *Inſtituta ſunt nonnulla in Lege veteri Sacramenta.* ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. *Chriſtus in nova Lege vera & propriè dicta Sacramenta inſtituit, numero ſeptem, non plura nec pauciora: videlicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium.* 55.
*Occupatur objectio ducta ex ſilentio Veterum qui ſeptem non numerant Sacramenta.* ib.
*Alia objectio occupatur ex variis ſpeciebus Ordinationis.* 57.
*An lotio pedum ſit verum Sacramentum.* 58.
*Incerta & varia diſciplina circa lotionem pedum.* 59.
*Origo & finis illius lotionis.* ibid.
*Quid ſignificetur per lotionem pedum.* 60.
*Quis ſenſus verborum Chriſti*, Niſi lavero te &c. 61.
*Quo ſenſu Profeſſio religioſa Sacramentum ab aliquibus dicitur.* 62.
QUÆSTIO III. *De virtute & efficacia Sacramentorum.* ibid.
ARTICULUS I. *An Sacramenta Legis Evangelicæ ex ſe ſeu ex opere operato, gratiam non ponentibus obicem conferant.* ibid.
*Duplex modus producendi gratiam, ex opere ſcilicet operato, & ex opere operantis.* 63.
*Fraudes ac mendacia Novatorum circa ſenſum iſtorum verborum*, ex opere operato. 64.
*Quæ ſit Novatorum ſententia de virtute & efficacia Sacramentorum.* 66.
*Novatores vim producendi gratiam ex opere operato Sacramentis adimunt.* ibid.
*Novatores veram in Sacramentis virtutem & efficaciam reſpectu gratiæ agnoſcere interdum videntur.* 67.
*Probatur Catholicum dogma de virtute & efficacia Sacramentorũ ex opere operato.* 70.
CONCLUSIO. *Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato iis conferunt, qui nullum obicem opponunt.* ibid.
*Prima probatio ex Scripturis.* ibid.
*Secunda probatio ex conſtanti Eccleſiæ traditione.* 72.
*Concilia.* ibid.
*Sancti Patres.* 73.
*Tertia probatio ex Theologica ratione.* 74.

*Ratio Theologica ex Baptiſmo infantium.* ibid.
*Quid ſit non ponere obicem gratiæ ſacramentali.* 75.
*Solvuntur Objectiones.* ibid.
ARTICULUS II. *De modo quo Sacramenta gratiam conferunt, an phyſicè, an moraliter.* 82.
*Exponitur duplex cauſalitatis modus, phyſicus & moralis; ac variæ recenſentur Scholæ opiniones.* ibid.
*Varii modi explicandi cauſalitatem phyſicam Sacramentorum.* 84.
*Varii modi explicandi cauſalitatem moralem Sacramentorum.* ibid.
CONCLUSIO. *Veriſimilius nobis videtur, Sacramenta cauſas eſſe dumtaxat morales, non phyſicas gratiæ ſanctificantis.* 85.
*Solvuntur Objectiones.* 87.
ARTICULUS III. *De diſcrimine efficientiæ Sacramentorum novæ ac veteris Legis, imprimis verò Circumciſionis.* 89.
*Sententia Novatorum.* 90.
*Opiniones Scholæ.* 91.
*Opiniones circa vim Circumciſionis.* 92.
PRIMA CONCLUSIO. *Vetera Sacramenta nullam vim & efficaciam habuere ad gratiam ex opere operato conferendam.* 93.
SECUNDA CONCLUSIO. *In veteribus Sacrificiis ac Sacramentis gratia conferebatur ex opere operantis, hoc eſt, ex fide & pietate ſeu miniſtrantis, ſeu percipientis Sacramentum.* 95.
TERTIA CONCLUSIO. *Circumciſio inſtituta non videtur in remedium peccati originalis, nec gratiam contulit ex opere operato.* 97.
*Solvuntur Objectiones adverſus Concluſiones præcedentes.* 99.
QUÆSTIO IV. *De effectibus Sacramentorum.* 107.
ARTICULUS I. *De gratia quæ primarius eſt Sacramentorum effectus.* ibid.
*An gratia ſanctificans quæ per Sacramenta confertur, ſit interna, formalis, permanens, habitualis & vera qualitas.* 108.
CONCLUSIO. *Fide Catholica certum eſt, gratiam quæ per Sacramenta infunditur, eſſe aliquid internum, formale, inhærens, diſtinctum ab actu fluente ac tranſitorio; quod, deſinente ſæculo duodecimo, per habitualem qualitatem explicari cœpit: an autem vera ſit habitualis qualitas, Philoſophorum ſenſu, definitum ab Eccleſia non fuit.* 109.
*An per ſingula Sacramenta prima ſanctificans gratia conferri poſſit.* 113.
CONCLUSIO. *Sacramenta vivorum poſſunt per accidens primam conferre gratiam, & Sacramenta mortuorum, ſecundam.* ibid.
*Quæ & qualis ſit gratia ſacramentalis. An ſit habitus diſtinctus à gratia ſanctificante.* ibid.
PRIMA CONCLUSIO. *Singula Sacramenta præter ſanctificantem gratiam, peculiarem aliquam, quæ ſacramentalis dicitur, conferunt.* 114.
SECUNDA CONCLUSIO. *Veriſimilius eſt gratiam ſacramentalem non eſſe habitum diſtinctum à gratia ſanctificante, eique jus aliquod dumtaxat addere ad obtinenda, cùm opus eſt, auxilia gratiæ neceſſaria ad proprios uniuſcujuſque Sacramenti effectus conſequendos.* ibid.
*Quantam Sacramenta gratiam conferant, & an in omnibus ſemper æqualem.* 115.
PRIMA CONCLUSIO. *Idem ſpecie Sacramentum æqualem ſemper gratiæ effectum confert iis qui æqualiter præparati ea percipiunt.* ibid.



Digitized by Google

SECUNDA CONCLUSIO. *Sacramenta inæqualem conferunt ex opere operato gratiam in iis qui ſunt inæqualiter diſpoſiti.* 116.
ARTICULUS II. *De charactere qui per aliqua Legis novæ Sacramenta imprimitur.* ibid.
*Novatorum error circa characterem.* 117.
*Quid veteres Scholaſtici de characteris exiſtentia.* ibid.
*Variæ Scholaſticorum ſententiæ circa eſſentiam characteris.* 118.
PRIMA CONCLUSIO. *Certum eſt ex fide, in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione & Ordine, imprimi characterem in anima; hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, unde ea iterari non poſſunt.* 121.
SECUNDA CONCLUSIO. *Character non eſt pura relatio rationis, non extrinſeca dumtaxat denominatio, nec relatio realis, ſed eſt aliquid reale abſolutum quod ad ſecundam ſpeciem qualitatis revocatur, atque in intellectu tanquam in ſuo immediato ſubjecto reſidet.* 124.
*Solvuntur Objectiones adverſus præcedentes Concluſiones.* 126.
QUÆSTIO V. *De auctore ſeu inſtitutore Sacramentorum.* 130.
ARTICULUS I. *An Chriſtus Dominus omnia & ſingula novæ Legis Sacramenta inſtituerit, & quomodo; an per ſeipſum immediatè, an mediatè per Apoſtolos.* Ib.
CONCLUSIO. *Chriſtum Dominum omnia & ſingula novæ Legis Sacramenta immediatè & per ſeipſum inſtituiſſe, certa quidem eſt ac vera ſententia, non tamen de fide.* 131.
ARTICULUS II. *An auctoritas inſtituendi Sacramenta poſſit hominibus communicari.* 134.
CONCLUSIO. *Poteſtas auctoritatis primaria & independens inſtituendi Sacramenta, nulli puræ creaturæ communicari poteſt. Ea verò quæ dicitur excellentiæ, & humanitati Chriſti tanquam inſtrumento divinitati conjuncto conceſſa fuit, adæquatè quantùm ad omnes effectus communicari non poteſt, ſed inadæquatè dumtaxat.* ibid.
QUÆSTIO VI. *De Miniſtro Sacramentorum.* 135.
ARTICULUS I. *An Miniſter Sacramentorum activè concurrat ad gratiam ſanctificantem.* ibid.
CONCLUSIO. *Miniſter Sacramentorum tanquam vera, inſtrumentalis & materialis cauſa ſimul cum Sacramento proximè & activè concurrit ad gratiam ſacramentalem.* ibid.
ARTICULUS II. *An ſolus & quilibet homo ſit Miniſter Sacramentorum.* 136
PRIMA CONCLUSIO, *Solus homo viator idoneus eſſe poteſt Miniſter Sacramentorum.* 137.
SECUNDA CONCLUSIO. *Homo quilibet Chriſtianus (ſi Baptiſmum excipias in caſu neceſſitatis) idoneus non eſt Miniſter Sacramentorum, ſed ille tantùm qui per legitimam Ordinationem miniſterii poteſtatem accepit.* 138.
QUÆSTIO VII. *De conditionibus in Miniſtro requiſitis ut Sacramenta perficiat.* 140.
ARTICULUS I. *De intentione Miniſtri Sacramentorum.* ibid.
*An & quæ in eo neceſſaria ſit ut ſacramenta validè perficiat.* ibid.
*De neceſſitate intentionis ratione objecti.* ibid.
*Status quæſtionis.* ibid.
*Variæ hypotheſes.* 141.
*Intentio externa & interna variè explicatur.* 142.
*Sententia Novatorum de intentione Miniſtri ſacramentorum.* 143.

*De ſententia Catharini & nonnullorum aliorum Catholicorum.* 145.
PRIMA CONCLUSIO. *Ad veritatem & integritatem ſubſtantialem Sacramenti neceſſaria eſt interna Miniſtri intentio, qua velit, non fingere ac ſimulare, ſed verè ac ſeriò facere ſimpliciter ac generatim ſaltem id quod facit Eccleſia.* 148.
SECUNDA CONCLUSIO. *Ad veritatem & integritatem Sacramenti non requiritur ut Miniſter intendat facere vel effectum Sacramenti, vel ritum Eccleſiæ formaliter ut Sacramentum eſt, vel etiam facere quod facit Eccleſia Catholica & Romana; ſed ſufficit ut ſimpliciter ac generatim velit facere quod facit Eccleſia, quæcunque tandem illius ſit, & de Eccleſia & de Sacramento eiuſque effectu ac fine, ſententia.* 154.
*De intentione abſoluta & conditionata.* 157.
*An intentio ad certam & determinatam perſonam dirigi debeat.* 158.
*Solvuntur Objectiones adverſus primam Concluſionem.* ibid.
*Objectiones ex factis hiſtoricis.* 159.
*Factum S. Athanaſii incertum ac dubium.* ibid.
*Factum S. Geneſii etiam incertum.* 160.
*Objectiones ex ſanctis Auguſtino, Thoma & Innocentio IV.* 161.
*Expenditur mens ſancti Auguſtini.* ibid.
*Expenditur mens ſancti Thomæ.* 167.
*Expenditur mens Innocentii IV.* 170.
*Objectiones ex momentis ac rationibus Theologicis.* 171.
*Solvuntur Objectiones adverſus ſecundam Concluſionem.* 177.
*De neceſſitate intentionis ratione modi conſideratæ: hoc eſt, an neceſſaria ſit intentio actualis; an virtualis, vel habitualis, aut interpretativa ſufficiat.* 180.
CONCLUSIO. *Intentio conficiendi Sacramenti, habitualis non ſufficit: intentio verò actualis & formalis ſufficit quidem, at non requiritur: intentio verò virtualis & requiritur & ſufficit.* 181.
*Duplex dubium circa intentionem virtualem.* 182.
ARTICULUS II. *An fides neceſſaria ſit in Miniſtro, ut Sacramentum validè perficiat.* 184.
*Status controverſiæ inter Stephanum & Cyprianum.* ibid.
*Error Donatiſtarum. Quàm diverſa eorum & Cypriani conditio.* 185.
*Agrippinus primus auctor erroris.* ibid.
*Tertullianus ad decretum Agrippini reſpexiſſe videtur.* 186.
*Origo & occaſio huius controverſiæ, juxta Baronium.* 187.
*Plures de hoc argumento Epiſtolæ & Synodi ſancti Cypriani.* ibid.
*Ad Orientales pariter ſcripſit Stephanus.* 188.
*Firmilianus aſſerit antiquam & omni memoria ſuperiorem in ſua Eccleſia Rebaptiſantium ſententiam & praxim.* ibid.
*Cyprianus & Firmilianus non diſſimulant multos inter ſuos diverſæ fuiſſe ſententiæ.* ib.
CONCLUSIO. *Fides Miniſtri neceſſaria non eſt ut Sacramentum verè ac validè perficiat.* ibid.
*Argumentum ex Scripturis.* 189.
*Firmius ex Traditione ducitur argumentum.* ibid.
*Traditionem agnoſcunt S. Auguſtinus & alii.* ibid.
*Ne in Africa quidem & in Oriente obliterata vera Traditio.* 190.
*Concilia diſtinguunt inter Hæreticos formam Baptiſmi obſervantes, & violantes.* ib.

b 2 *Variis*

*Variis rationum momentis pugnavit S. Auguſtinus.* 191.
*Solvuntur Objectiones ex momentis rationum.* 194.
*Prima Objectio ex parte Hæreticorum.* ibid.
*Secunda Objectio ex parte Sacramentorum.* 196.
*Tertia Objectio ex parte effectus Sacramentorum.* 197.
*Solvuntur Objectiones ex auctoritate.* 198.
*S. Dionyſius Alexandrinus.* 199.
*S. Baſilius.* 201.
*S. Athanaſius.* 203.
*S. Optatus Milevitanus.* 206.
*S. Cyrillus Hieroſolymitanus.* 210.
*Expenduntur nonnullæ quæſtiones facti quæ ad Hiſtoriã Rebaptiſantium pertinent.* 211.
*An S. Cyprianus, Firmilianus, aliique tùm Africæ, tùm Orientis Epiſcopi, excitatam de Baptiſmo Hæreticorum controverſiam ad fidem vel ad diſciplinam pertinere crediderint.* ibid.
PRIMA CONCLUSIO. *Videntur Cyprianus, Firmilianus cæterique ipſis adhærentes Epiſcopi, exiſtimaſſe excitatam de Baptiſmo Hæreticorum controverſiam non ad fidei dogma, ſed ad diſciplinam dumtaxat pertinere.* 211.
*Solvuntur Objectiones.* 213.
SECUNDA CONCLUSIO. *Stephanus S. Pontifex quæſtionem de Baptiſmo ab Hæreticis dato ad fidem pertinere cenſuit, ac implicitè ſaltem definivit.* 215.
*Solvuntur Objectiones.* 216.
*An Summus Pontifex Stephanus reipſa S. Cyprianum, Firmilianum alioſque Rebaptiſantes à ſua communione ſuſpenderit.* 219.
CONCLUSIO. *Stephanus S. Pontifex comminatus eſt quidem ſua communione privandos Cyprianum, Firmilianum cæteroſque Rebaptiſantes, reipſa tamen eos non privavit, ſed hæſit intra minas.* 220.
*Solvuntur Objectiones.* 222.
*An Stephanus Romanus Pontifex in errorem oppoſitum errori Cypriani lapſus fuerit, approbato omnium indiſtinctè Hæreticorum Baptiſmo.* 226.
CONCLUSIO. *Stephanus Romanus Pontifex Cyprianum impugnans in extremum errorem lapſus non fuit, nec alium Hæreticorum Baptiſmum ratum uſquam habuit, quàm qui verbis Evangelicis,* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, *conſecratus fuiſſet.* ibid.
*Solvuntur Objectiones.* 228.
*An S. Cyprianus, Firmilianus, cæterique Africani & Orientales Epiſcopi errorem ſuum ante mortem revocaverint.* 230.
CONCLUSIO. *Certum non eſt Cyprianum & Firmilianum ab errore Rebaptiſantium ante mortem receſſiſſe, quamquam id conjici meritò poſſit.* ibid.
*Solvuntur Objectiones.* ibid.
*Quodnam ſit plenarium illud totius Orbis Concilium, in quo controverſiam de Baptiſmo Hæreticorum terminatam ac finitam fuiſſe teſtatur toties S. Auguſtinus.* 232.
CONCLUSIO. *An Concilium totius Orbis plenarium, quo S. Auguſtinus aſſerit controverſiam de Baptiſmo Hæreticorum eliquatam & omnibus remotis dubitationibus finitam fuiſſe, ſit Arelatenſe I. vel Nicænum generale I. definire certò non poſſumus.* 233.
ARTICULUS III. *An Miniſtri probitas neceſſaria ſit, ut validè, vel licitè Sacramenta perficiat.* 238.



Digitized by Google

QUÆSTIONUM.

PRIMA CONCLUSIO. *Improbi Miniſtri, ſeu publici ſeu occulti, qui omnia neceſſaria ritè obſervant, Sacramenta validè perficiunt.* ibid.

SECUNDA CONCLUSIO. *Peccat graviter Miniſter, qui cùm ſibi conſcius eſt peccati alicuius mortalis, Sacramenta ex officio conficit aut diſpenſat.* 239.

TERTIA CONCLUSIO. *Urgente mortis periculo licitum eſt à malis Miniſtris, ſive publicis ſive occultis, ſive toleratis ſive non, imò & communiter à Parocho cui ex officio miniſtrare incumbit, aut ab alio Sacerdote ad miniſtrandum parato, quamquam perverſo tolerato, Sacramenta peterè & accipere, cùm adeſt juſta ea petendi ratio: ſecluſa autem ea neceſſitate & cauſa legitima, non licet.* 242.

*Solvuntur Objectiones.* 245.

QUÆSTIO VIII. *De ſubjecto Sacramentorum.* 250.

ARTICULUS I. *An ſolus homo viator ſit Sacramentorum capax.* ibid.

CONCLUSIO. *Solus homo viator ſubjectum eſt Sacramentorum capax.* ibid.

ARTICULUS II. *An & quæ requiratur intentio ſeu voluntatis conſenſus, ut quis verè Sacramentum percipiat.* 251.

PRIMA CONCLUSIO. *In adulto, ut Sacramenta verè percipiat, requiritur vera & interna intentio, ſeu conſenſus voluntatis in ritum Eccleſiæ quem percipit.* 252.

SECUNDA CONCLUSIO. *Non ſufficit in adulto intentio percipiendi merè externum ac materialem Eccleſiæ ritum; nec etiam requiritur, ut eum expreſsè tanquam verum Sacramentum intendat, ſed ſufficit ut ex animo ac generatim velit percipere id quod facit Eccleſia.* 255.

TERTIA CONCLUSIO. *In aliquibus Sacramentis percipiendis v. g. Baptiſmo, Confirmatione, Penitentia, Unctione extrema, actualis aut virtualis non requiritur, ſed interpretativa ſufficit intentio recipientis.* 256.

*Solvuntur Objectiones.* ibid.

ARTICULUS III. *De diſpoſitionibus neceſſariis ad Sacramenta validè aut licitè & cum fructu percipienda.* 259.

PRIMA CONCLUSIO. *Fides non eſt diſpoſitio neceſſaria ad Sacramenta validè percipienda, una excepta Penitentia.* ibid.

SECUNDA CONCLUSIO. *Ut Sacramentum licitè ac cum fructu percipiatur, neceſſariæ ſunt præviæ ex fide ac pietate diſpoſitiones.* ibid.

*Solvuntur Objectiones.* 260.

QUÆSTIO ULTIMA. *De Cæremoniis Sacramentorum.* 262.

*Nomen, definitio, ac partitio cæremoniarum.* ibid.

*Cæremoniarum rectitudo & æquitas.* 263.

*Cæremoniarum neceſſitas & utilitas.* 264.

*Eſt-nè aliquarum cæremoniarum quidam ſpiritualis effectus?* 267.

*Habet-ne Eccleſia poteſtatem inſtituendi cæremonias?* ibid.

*Neceſſitas obſervandi cæremonias ab Eccleſia præſcriptas.* 269.

*An Eccleſiaſticæ cæremoniæ in ſua prima inſtitutione, ſymbolicam ſeu myſticam & ſpiritualem ſignificationem contineant.* ibid.

*Qua lingua Officia divina celebrari in Eccleſia debeant.* 274.

*De uſu nonnulla in ſacrificio Miſſæ ſubmiſſa voce pronuntiandi.* 283.

FINIS INDICIS.

# NOI REFORMATORI
## Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di Reviſione, & Approbatione del P. F. Tomaſo Maria Gennari Inquiſitore nel Libro intitolato *Prælectiones Theologicæ de Sacramentis in Genere, quas in Scholis Sorbonicis habuit Honoratus Tournely*, non v'eſſer cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi, & buoni coſtumi, concedemo Licenza a Nicolò Pezzana, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, & preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venezia, & di Padoa.

Dat. 6. Giugno 1728.

{ *Gio: Franceſco Moroſini Kav. Ref.*

{ *Alviſe Piſani Kav. Proc. Ref.*

{

Agoſtino Gadaldini Segr.

AD-

ed by Google

# ADMONITIO
# AD LECTOREM
## OCCASIONE LIBRI SUPPLICIS ſub nomine Paſtorum Pariſienſium ad Eminentiſſimum Cardinalem Noallium Archiepiſcopum Pariſienſem.

PRodiit in lucem paucis ab hinc diebus gallico idiomate, Libellus quidam ſupplex ſub nomine Paſtorum Pariſienſium, ad Eminentiſſimum Cardinalem Noallium Archiepiſcopum Pariſienſem. Siluiſſem profectò, ac Scriptum illud furtivis typis abſque auctoritate publica in lucem editum, publica ipſa auctoritate reprimendum neglexiſſem, niſi fidem & doctrinam meam vellicaret, & ad juſtam me cogeret defenſionem. *Nolo*, dicebat ſapienter S. Hieronymus, *in ſuſpicione hæreſeos quemquam eſſe patientem, ne apud eos qui ignorant innocentiam ejus, diſſimulatio conſcientia judicetur ſi taceat .... ſtultum enim eſt fruſtra infamiam ſuſtinere.* Neque verò infamiam impoſiti mihi erroris fruſtra ſuſtinuiſſem: quin potius tota illa recidiſſet in publicam offenſionem ac ſcandalum Theologiæ noſtræ Candidatorum, quibus erroris ſuſpecta redderetur doctrina, quam in eorum gratiam publicis ſcriptis evulgare pergo.

*Epiſt. 48. ad Pamm. Tom. 4. nov. ed. p. 307.*

Scio equidem, ſupplici Libello ſpecioſum, ut moris eſt, obtendi læſæ ac periclitantis Religionis nomen, fidei morumque violatam integritatem, depreſſum ac ferè extinctum amoris Dei præceptum, catholicum gratiæ à ſe efficacis dogma in errorem Janſenianum traductum, pernicioſum æquilibrii ſyſtema, velut Eccleſiæ doctrinam Fidelibus propoſitum. At ſcio etiam non hodie primùm vana hæc monſtra conficta fuiſſe ad ſimplicium & indoctorum fraudem, & ad invidiam eorum qui proſcriptos Janſenii errores ſtrenuè pro viribus impugnant. Janſenium impetis? Tibi crimen eſt; & crimine in uno quot & quanta alia! Illico infamaris tanquam conjuratus doctrinæ SS. Auguſtini & Thomę, ac gratiæ Chriſti inimicus, ſectator Semipelagianorum, Chriſtianæ moralis corruptor, præcepti amoris Dei, imò & ipſius divinæ omnipotentiæ deſtructor. Ut verò fidem apud ſimplices inveniant, quot doli ac fraudes! Adulteratur Scriptorum textus; ſenſus genuinus invertitur ac detorquetur; quæ disjuncta ſunt, copulantur; quæ unita, ſeparantur; quæ præcedunt vel ſequuntur, unde Scriptoris mens eluceſcit, callidè omittuntur. Ac ne inſignis hujus falſitatis & malæ fidei exempla repetam altiùs, duo inter alia multa vel ipſe Libellus ſupplex nobis ſubminiſtrat, quorum unum bonæ memoriæ Cameracenſem Archiepiſcopum, alterum verò me ipſum ſpectat. In uno litteralis textus turpiter truncatur,

interpolatur, corrumpitur; in altero textus ad erroneum ſenſum, textu ipſo reni-tente, ac invita auctoris mente, trahitur ac detorquetur.

Summa ingenii luce ac vi eloquentiæ totius ſyſtematis Janſeniani virus omne ac periculum detegit ac proſequitur Cameracenſis Archiepiſcopus? Pęnas luat neceſſe eſt. Statim in tribunali Janſeniano reus declaratur damnatæ gratiæ à ſe efficacis Thomiſticæ. In ſyſtemate Janſenii, ait auctor Libelli, ſyſtema gratiæ efficacis Thomiſticæ proſcriptum fuiſſe contendit Cameracenſis. *Oui* ( verba ipſa ſunt Libelli ex prima Cameracenſis ad Quenellium Epiſt. pag. 33. ) *oui il faut* QUE CE SOIT UNIQUEMENT LE SYSTEME DE LA GRACE EFFICACE DES THOMISTES, QUE L'EGLISE A VOULU CONDAMNER *dans Janſenius, ou bien cette Egliſe n'a voulu condamner rien de ſerieux. Si ce n'eſt pas là précisément ce qu'elle y condamne, elle agit comme un homme en delire; ou bien elle ſe joue & de la foi, & de ſa propre autorité, & de la croyance de ſes enfans; cette Egliſe imagine un ſens chimérique & ridicule, pour ſervir de fantome ſur lequel tombent tous ſes anathèmes.* Proſequitur: *Les termes de la grace efficace par elle-meme ſont un nom adouci, ſous lequel on enſeigne la délectation neceſſitante.*

Si hæc revera ſcripſit ( ut auctor Libelli refert ) Cameracenſis, non diſſimulo, aberravit; nuſquam etenim de proſcribendo ſyſtemate gratiæ à ſe efficacis ſenſu Thomiſtico, Eccleſia cogitavit. Si verò ea non ſcripſit, ſed ipſi mendaciter imponuntur, quanti criminis reus ille habendus eſt, qui adultera manu tantam intulit in textum Illuſtriſſimi Archipræſulis falſitatem? Judica, lector æquiſſime, ex genuinis Cameracenſis verbis, quę tibi ſumma fide repræſento, hęc ſunt. *Voilà le ſyſteme* ( de Janſenius ) *qui ſaute aux yeux de tout homme un peu ſenſé &*
1. Lettre au *attentif, quand il lit ce Livre. C'eſt ſur quoi il ne peut ſe méprendre. Il faut que*
P. Queſ- *ce ſoit uniquement ce ſyſteme, que l'Egliſe ait voulu condamner dans Janſenius,*
nel. p. *ou bien elle n'a voulu y condamner rien de ſerieux. Si ce n'eſt pas là précisément*
33. *ce qu'elle y condamne, elle agit comme un homme en delire, ou bien elle ſe joue & de ſa foi & de ſa propre autorité, & de la croyance de tous ſes enfans. Elle imagine un ſens chimerique & ridicule, pour ſervir de fantome ſur lequel tombent tous ſes anathèmes.*

De ſyſtemate Janſeniano circa duas delectationes relativè victrices unicè loquitur Archipræſul; de ſyſtemate verò Thomiſtico gratiæ à ſe efficacis, eò loci ne verbum quidem. Ergo verba iſta Libelli, *Il faut que ce ſoit uniquement le ſyſteme de la grace efficace des Thomiſtes que l'Egliſe a voulu condamner dans Janſenius, ou bien cette Egliſe &c.* Verba, inquam, iſta ſuppoſititia ſunt, falſa, adulterina, germano textui malignè ac fraudulenter aſſuta.

Eodem loco habenda, quæ ſimili fraude ac mala fide reddit auctor Libelli: *Les termes de la grace efficace par elle-meme ſont un nom adouci, ſous lequel on enſeigne la délectation néceſſitante.* Ecce Cameracenſis verba pag. 40. ejuſdem Epiſtolæ: *Le parti voit les Moliniſtes par tout; & quiconque ne croit point la délectation néceſſitante ſous le nom radouci de grace efficace par elle-meme, lui paroit Moliniſte & Pélagien.* Heu! quantùm hæc diſtant à ſenſu & verbis quæ refert Libellus! Cameracenſi Libellus imputat, quod Archipræſul Janſenianis tribuit. Itane unum cum alio permiſcere ac confundere licet? *Crimine ab uno, diſce omnes.*

Vix ſcio quid ad tam enormem fraudem ac falſitatem reponere poſſint Libelli ſupplicis auctores; atque hæc me cogitatio dubium & ancipitem tenuit, verusne eſſet an fictus dictus Libellus. Occurrebat animo ſapientia, eruditio & pietas Paſtorum Pariſienſium. Qui ergo, dicebam intra me tacitus, fieri potuit, ut tantæ falſitatis crimine ſe ſe implicare voluerint? Occulta confęderatione ac coitione dicti Libelli furtivæ ſubſcriptiones oſtiatim emendicatæ circumferuntur: at quis prudens & cordatus, viris tam gravibus id imputet? norunt illi occultas coitiones in ſocietate qualibet periculoſas eſſe, ac ſeditioni ut plurimùm proximas. Unicus hujus Libelli ſupplicis finis ac ſcopus videtur eſſe, ut XII. famoſi articuli, quos ventitant quaſi totidem Bullæ *Unigenitus* Explicationes Roma in Galliam miſſos, vindicentur & approbentur. At

non.

non ignorant, Scriptum typis editum, cui gallicè titulus eſt, *Explications de N. S. P. le Pape Benoit XIII. envoyées en France au mois de Mars* 1725. *ſur la Bulle Unigenitus*, ſupremi Conſiſtorii Decreto die 2. Junii ejuſdem anni ſuppreſſum fuiſſe, ac cautum ut Exemplaria lacerarentur. An verò Scriptum illud quaſi de novo revocare in lucem, ac contentos in eo articulos publico Inſtrumento confirmare voluiſſent Paſtores Pariſienſes? Credat qui voluerit, non ego. Regii Decreti hæc verba ſunt: *Sa majeſtè étant bien inſtruite que les Propoſitions contenues en cet Ecrit, n'ont juſqu'à preſent été autoriſées par aucun acte émané de Sa Sainteté, & voulant reprimer la témerité de ceux qui non ſeulement ont oſé les faire imprimer, mais meme y ajouter de leur chef des notes pleines d'artifice, qu'ils ont appuyées ſur un prétendu Corps de Doctrine de la Faculté de Théologie de Paris, qui n'a jamais été reconnu pour l'ouvrage de cette Faculté, ni revêtu d'aucune ſorte d'autorité; Sa majeſté a ordonné & ordonne que le dit Ecrit imprimé ſous le titre d'*Explications &c. *ſera & demeurera ſupprimé: & en conſequence que tous les Exemplaires qui ont été répandus dans le Royaume ſeront inceſſamment rapportés ..... pour être lacerés.*

Verùm, ut ad cauſam meam jam propiùs accedam, quiſquis tandem ſit Libelli ſupplicis auctor, non poſſum quin illum falſi poſtulem, quòd me nominatim in crimen vocaverit propugnatæ turpis cujuſdam æquilibrii doctrinę.

Accuſationis anſam & pretextum arripit ex iis quę circa naturam & vires gratię ſufficientis docuimus, gratiam nempe ſufficientem conferre homini *expeditam, proportionatam & relativam ad præſentes ſubjecti circumſtantias, ad opus bonum potentiam, viresque pares & æquales ſuperandæ oppoſitæ concupiſcentiæ.* Bilem maximè cenſori noſtro movent verba iſta, *vires pares & æquales*; quaſi virus omne æquilibrii ac æqualitatis virium, qualem ille fingit, apertè in ſe continerent. *On veut*, inquit, *que l'homme libre ſoit toujours dans une égalité de forces pour faire le bien & le mal; & que la plus foible grace qui porte à une action ſainte, lui donne des forces égales pour ſurmonter la plus forte tentation: c'eſt-à-dire, que ſi tot que l'homme aura quelque ſainte penſée, ou quelque foible deſir de vaincre les attraits de la cupidité, il ne pourra plus, ſans une erreur manifeſte, confeſſer devant Dieu les beſoins d'un libre arbitre affoible & incliné, ni lui demander de plus grandes forces, & que Dieu même ne pourra pas lui en donner de ſuperieures à la tentation, parce qu'en ôtant l'égalité il feroit perir la liberté.* Manifeſtè fallitur, vel fallit cenſor. Sententiam noſtram aut non intelligit, aut malignè diſſimulat.

*T. 2. de Grat. p. 109. & 411. Requête p. 2.*

Hanc etenim virium æqualitatem, inter gratiam & concupiſcentiam, quam unam ille reprehendere meritò poteſt, expreſsè damnamus ac rejicimus. In fraudem procul dubio cenſorem noſtrum induxit ambigua æquilibrii & ęqualitatis virium ſignificatio. Ut ergo omnis ambiguitas procul amoveatur; & nomen, & multiplex æquilibrii diſtinctio exponi ſtatim à nobis debet.

Æquilibrium in moralibus quædam eſt voluntatis quaſi ſuſpenſio, & indeterminatio; metaphora ducta à bilance, quæ in æquilibrio eſſe dicitur, quando examen ejus in neutram partem inclinatur.

Multiplex æquilibrii ſpecies diſtinguenda.

I. Æquilibrium quoddam eſt naturale, liberum nempe arbitrium, ſeu facultas illa naturalis quę ad oppoſita flexibilis eſt, nulli parti tenaciter ac immobiliter affixa. Solet hæc in Scholis appellari activa indifferentia. *Liberum arbitrium*, ait ſanctus Auguſtinus, *illa media vis eſt, quæ vel intendi ad fidem, vel inclinari ad infidelitatem poteſt.* Speciem hanc æquilibrii repudiarunt Manichæi, quorum hic error fuit, homines ad bonum vel malum fatali quadam & ferrea neceſſitate rapi & determinari.

II. Æquilibrum quoddam eſt quo voluntas ex ſe ſe ad bonum ſicut ad malum æqualiter libera eſt ac expedita; quale admiſerunt Pelagiani, qui cùm neque infirmitatem naturæ noſtræ ex primævo Adami peccato derivatam, neque gratiæ neceſſitatem aut ad volendum, aut ad adperficiendum bonum agnoſcerent, conſequenter affirmabant,

*L. de Sp. & Litt. c. 33. n. 58. To. 10. p. 118. E.*

volun-

voluntatem æqualiter ex ſeſe ad bonum & ad malum liberam eſſe, nec ſine manifeſta læſione ac ruina libertatis per gratiam preveniri & ad bonum applicari poſſe. Genus iſtud equilibrii feſtivè carpit ſanctus Auguſtinus impugnans Julianum: *Libra tua*, inquiebat, *quam conaris ex utraque parte per æqualia momenta ſuſpendere, ut voluntas quantùm eſt ad malum, tantum etiam ſit ad bonum libera, vergendo in unam partem te indicat delirantem.*

L.3.Op. imp. n. 117.lib. p.1098. B.C.

III. Aliud æquilibrium eſt potentiæ nimirum ſeu facultatis, ideſt voluntatis, quo fit ut voluntas ſub motione cujuſcumque gratiæ, libera ſit, *ut poſſit ei diſſentire ſi velit*; atque promptam & expeditam retineat ad contrarium poteſtatem. Iſtam æquilibrii ſpeciem, quæ ad fidem ſpectat, directè impugnant Janſeniani. Apud illos quippe, neceſſe eſt voluntatem eò ſemper ac neceſſariò inclinari, quò eam rapit indeliberata ſuperior ac victrix delectatio, qua velut quodam *vinculo* ligatur ac conſtringitur: *Niſi enim*, ait Janſ. L. 4. de Gr. Ch. c. 10. *ſuavitas gratiæ tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum ceſſerint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur.*

Conc. Trid. Seſſ. 6. Can.11.

Joan.L. 7.de Gr. cap.5.p. 315. 1. col:

IV. Quoddam fingi poteſt æquilibrium æqualis inclinationis ſeu propenſionis & facilitatis ad bonum & ad malum, quod exigit æqualitatem virium gratiam inter ac concupiſcentiam; ita ut ad meritum vel demeritum actionis, neceſſe ſit vires gratiæ commenſurari ac pares & æquales eſſe viribus oppoſitæ concupiſcentiæ.

To.3.p. 184.col. 2.

Hæc igitur virium æqualitas, quæ nobis objicitur, ſpectatur vel reſpectu facultatis ſeu voluntatis quæ per gratiam ſufficientem redditur relativè expedita & idonea ut poſſit tentationi reſiſtere, & operari bonum mediatè aut immediatè; vel reſpectivè ac comparatè ad gratiam & concupiſcentiam. Prior ſenſus verus eſt ac orthodoxus; poſterior falſus & erroneus. Janſeniani priori ſenſu callidè omiſſo ac diſſimulato, in altero, qui à nemine defenditur, explodendo ac confutando jactantiùs exultant ac triumphant.

His prænotatis, poſtremum hunc ac erroneum æquilibrii ſenſum mihi opponit & exprobrat auctor Libelli; verùm, pace dixerim, inſignis calumnia eſt. Omni etenim ambiguitate nominis remota, tam clarè ac diſtinctè æqualitatem illam virium gratiam inter ac concupiſcentiam damno ac rejicio, ut craſſi hujuſce mendacii pudere cenſorem debeat, ſi quid in ipſo frontis eſt ac pudoris. Audiat igitur cenſor quæ ſcribo Tom. 2. de Gratia pag. 337. *Nec minùs certum eſt, neceſſe non eſſe ut pares ſint & æquales ex utraque parte, gratiæ nimirum & concupiſcentiæ, vires. Neque enim hic vires unius, cum viribus alterius comparantur; ſed hoc unum exigit Eccleſia contra ſententiam Janſenii, ut vires gratiæ, tametſi gradibus inferiores viribus concupiſcentiæ, iſtas nihilominus ſuperare poſſint, ſeu pares ſint illis vincendis ac ſuperandis: quod è diametro pugnat cum ſyſtemate Janſeniano, in quo impoſſibile eſt vim majorem à minori ſuperari.* Hæc-ne, quæſo, obſcura ſunt vel ambigua? An potui mentem meam clariùs & nitidiùs exprimere? Cur ergo ea confundit ac perturbat? Cur malignè cenſor diſſimulat? Cur æqualitatem virium inter gratiam & concupiſcentiam, quam rejicio, ſubſtituit in locum æqualitatis virium in voluntate, quam ſolam admitto?

Hac ſolita & communi fraude auctores XII. articulorum, qui quartum numero velut antidotum opponunt errori æquilibrii, ſic illum ambiguè conformant, ut verum cum falſo permiſceant; en articulus. *Ut in ſtatu naturæ lapſæ liberum hominis arbitrium peccare aut mereri cenſeatur, non requiritur æqualis ad bonum & malum facilitas, aut æqualis utrinque propenſio; nec æquales in voluntate vires requiruntur.* Prima hujus articuli pars de æquali ad bonum & malum facilitate ac propenſione non neceſſaria, *ut liberum hominis arbitrium peccare aut mereri cenſeatur*, vera eſt, omniumque Theologorum calculo probata: altera verò de virium æqualitate in voluntate, ambigua planè, vel ſuperflua & cum prima parte confunditur, ſi intelligatur de virium æqualitate inter gratiam & concupiſcentiam; vel falſa, erronea & Janſeniana, ſi de virium æqualitate in potentia ſeu voluntate ad.

tead.

Digitized by Google

te ad oppoſitas concupiſcentiæ vires debellandas. Ita Janſeniani in æquivoco deliteſcere amant, ac fallere.

Hanc profectò ambiguitatem, quæ cenſorem decipere potuerit, non præſeferunt, noſtra quæ mox reddidimus, verba; non ea quæ ex Angelico Doctore toties laudavimus, quæ nonniſi inſulsè ſupponere quis poſſet cum prætenſo, quo infamamur, æquilibrio conciliari unquam poſſe. *Minima gratia*, inquit S. Doctor 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. *poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, ac mereri vitam æternam*. Et rurſus ibidem q. 70. art. 4. in corpore. *Minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & vitare omne peccatum quod committitur in tranſgreſſione mandatorum*. Non magis diſtat cęlum à terra & lux à tenebris, quàm hæc S. Thomæ doctrina ab æquilibrio, & æqualitate virium: ſi enim minima gratia reſiſtere poteſt, ſaltem mediatè, cuilibet concupiſcentiæ, etiam ſuperiori & ardentiori, ergo neceſſe non eſt ut pares & æquales vires habeat cum viribus oppoſitæ concupiſcentiæ; ergo calumniæ vel inſcitiæ plena eſt accuſatio qua auctor Libelli me impetit.

Objectionem contra naturam gratiæ ſufficientis ex æquilibrio ductam mihi propono pag. 333. æquilibrium iis omnibus tetris coloribus depingo, quibus ſolet depingi; vanam & ridiculam eſſe aſſevero iſtam adversùs nos objectionem, ab iis hominibus confictam, qui vel non intelligunt, vel malignè & ad invidiam, ſententiam, quam tuemur, ut erroneam traducunt, *Volentes eſſe Legis Doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant*. Tùm ad ſolvendam propoſitam objectionem, multiplicem diſtinguo ſpeciem æquilibrii, præſertim verò unum inclinationis ſeu æqualis propenſionis ac facilitatis ad bonum & malum, quod cum omnibus Orthodoxis apertè repello ac damno; alterum potentiæ ſeu voluntatis, quo fit ut voluntas ſub quacunque motione gratię libera remaneat, & ad oppoſitum relativè expedita; quod adversùs Janſenium cum omnibus Orthodoxis admitto; atque hujuſce doctrinę noſtrę pręſidium ac firmamentum ex Angelico Doctore locis mox laudatis potiſſimùm mutuamur.

1. ad Timot. 1. v. 7.

At immeritò prorſus, dicet cenſor, S. Thomam invitum ad nos trahimus: loquitur etenim S. Doctor de ſola gratia habituali ſeu ſanctificante, occaſione Circumciſionis.

Fallitur cenſor, de utraque enim tùm habituali, tùm actuali gratia intelligendus eſt D. Thomas; habitualis quippe gratia opus habet actuali ut in actum erumpat, judice eodem S. Doctore 1. 2. q. 109. art. 9. *Dicendum*, inquit, *quòd homo ad rectè vivendum dupliciter auxilio Dei indiget. Uno quidem modo, quantùm ad aliquod habituale donum, per quod natura humana corrupta ſanetur: & etiam ſanata elevetur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ, quæ excedunt proportionem naturæ. Alio modo, indiget homo auxilio gratiæ, ut à Deo moveatur ad agendum*. Laudat verò ſanctus Doctor in confirmationem ſuæ ſententię, egregium iſtud S. Auguſtini teſtimonium ex Libro de Natura & Gratia cap. 26. *Sicut enim oculus corporeus pleniſſimè ſanus, niſi candore lucis adjutus non poteſt cernere, ſic homo perfectiſſimè etiam juſtificatus, niſi æterna luce juſtitiæ divinitùs adjuvetur, rectè non poteſt vivere*. Ergo cùm à gratia habituali, ubi urget pręcepti obſervatio, ſeparari non debeat actualis, iſta, quemadmodum & habitualis, licèt minima ſufficit in mente ac doctrina Doctoris Angelici cuilibet vincendę ac ſuperandæ concupiſcentię.

Nihil profectò eſt quod Janſeniano ſyſtemati tam capitaliter repugnet & adverſetur, quàm hęc D. Thomę ſententia. Paradoxum quidem Janſenio videtur in principiis (ut ipſe putat) ſancti Auguſtini, *charitatem quamvis minimam ſufficere ad quamcumque tentationem ſuperandam, vel quæcumque præcepta ſine tranſgreſſione ſervanda*. Verùm longè meliori jure paradoxa videri debet Janſenii doctrina ad ipſum uſque in Scholis Catholicis inaudita, quę novitate ſua, ut ipſemet Janſenius pręſentiebat, univerſam turbatura erat Eccleſia. Reipſa enim eaſdem in gratia ſufficiente vires, quas nos jam poſt Janſenium appoſitè ad illius errorem repel-

Lib. 3. de Gr. c. 15. T. 3. p. 144. col. 1. E.

lendum

Digitized by Google

lendum pares & equales dicere cogimur, veteres Theologi ſub aliis verbis admi ſerunt; nempe per gratiam ſufficientem voluntati hominis conferri ad bonum potentiam ſufficientem, expeditam, proximam, completam. Quare igitur, inquies, ab his verbis jam nos recedimus? Non recedimus, ſi Catholico intelligantur ſenſu. Verùm cùm apud Janſenianos ambigua ſint, quibus illi abutuntur ut ſuum occultent & involvant errorem, verba iſta, in iis qui meritò ſuſpecti ſunt, non ſufficere arbitramur ad declinandam erroris Janſeniani ſuſpicionem. Certum quippe eſt, Janſenianos plenis manibus dare potentiam, quam confert gratia ſufficiens, *ſufficientem eſſe, ſufficientiſſimam, completam, completiſſimam, plenam, pleniſſimam, expeditam, expeditiſſimam*. Solita nempe æquivocatione, potentiam illam *pleniſſimam, completiſſimam &c.* appellant, ſpectata natura gratię ſufficientis in ſe abſolutè, ac pręciſis pręſentibus ſubjecti circumſtantiis, non autem relativè ad illas; ſub qua una conſideratione, gratię ſufficientis virtutem ac potentiam hîc adversùs Janſenium ſpectamus, prout ſcilicet hic & nunc ad pręceptum implendum conferri debet: abſtracta etenim illa & abſoluta virtus, quid ad uſum & exercitium operis boni actu exercendi?

*Paulus Irenæus diſſ.3.ar. 21. ad calcem Diarii de S. Amour p. 106. col. 2.*

Neque verò eſt quòd Janſeniani vitio nobis vertant, novos *potentiæ abſolutæ & relativæ* terminos in Scholam nos invehere. Ipſi nos coegerunt: iſtud à duce & magiſtro ſuo diſcant. *Cùm aliquid propter novas opiniones emergentes efficaciter exprimendum & accuratè ab aliis diſtinguendum eſt, rem veterem novo vocabulo inſignire, nihil vetat.*

*Janſ.L. 8.de Gr c.2.T.3. p. 344. col.1.B.*

Quantùm porrò ab iſta, quam fusè in noſtro Tractatu expoſuimus, Catholicorum circa vires & naturam gratię ſufficientis ſententia, diſtet ac diſcrepet Janſeniana, res eſt luce meridiana clarior. Totius ſcilicet Janſeniani ſyſtematis baſis ac fundamentum eſt, vim totam gratię relativam eſſe ad oppoſitam majorem vel minorem cupiditatis oppoſitę delectationem. *Delectatio victrix*, ait Janſenius, *quæ Auguſtino eſt efficax adjutorium, relativa eſt; tunc enim eſt victrix quando alteram ſuperat. Quòd ſi contingat alteram ardentiorem eſſe, in ſolis inefficacibus deſideriis hærebit animus*. Conſequenter igitur eo in ſyſtemate, neceſſe eſt gratiam ſufficientem, quam Janſenius parvam appellat, inferiorem eſſe viribus oppoſita cupiditate; adeoque ipſi relativè impoſſibile eſſe ut eam ſuperet, *propter defectum virium*, ait Janſenius; unde juſtis qui volunt & conantur ſecundùm præſentes quas habent vires, ideſt, relativè ad illas vires, impoſſibilia dicit mandata Dei: impoſſibile quippe eſt ut minor delectatio vincat majorem, quemadmodum impoſſibile eſt ut majus pondus à minori trahatur. Iſta profectò in ſyſtemate Janſeniano tam neceſſariò cohærent ac connexa ſunt, ut divelli à ſe invicem non poſſint, niſi ab iis qui ſyſtema illud ignorant, vel diſſimulant, aut corrumpunt. Ex quibus iſtud obiter inferes; cauſam primariam ac capitalem diſcriminis quod eſt inter gratiam ſufficientem Thomiſticam, & Janſenianam, ex eo eſſe, quòd gratia Thomiſtica ex virtute ſua abſoluta, Janſeniana verè ex relativa operetur, comparatè ſcilicet ad oppoſitam cupiditatem: quapropter ut in actum exeat, non tantùm æqualis eſſe debet, ſed illa etiam major ac ſuperior. Diſcrimen iſtud gratię victricis per delectationem ſuperiorem relativam ſenſu Janſenii, tùm à pręmotione phyſica Thomiſtarum, tùm à gratia efficaci per delectationem ſimpliciter victricem ſenſu quorumdam Theologorum, ex profeſſo expoſuimus T. 1. de Gratia pag. 624. & 625.

*Lib.8 de Gr.Ch. c.2. p. 344.*

*L. 3. de Gr.cap. 23.pag. 138.*

Quę autem ſit Janſenii circa vires gratię ſufficientis, quę non ſufficiunt quia ſunt inferiores, mens ac ſententia, nemo niſi cęcus fuerit, non videt. *Cur*, inquit Janſenius Lib. 4. de Grat. Chr. cap. 10. *Auguſtinus omnem omnino gratiam purè ſufficientem auferat, ratio perſpicua eſt: quia cùm ei nulla ſit gratia operandi præter iſtam ſuavitatem Dei, niſi iſta tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum ceſſerint, vel peccabitur, vel alternante delectatio-*

*To.3.p. 184.col. 2.*

Digitized by Google

*ctationum fluctu in medio remanebitur: ſin autem iſta ſuperaverit, jam ſine dubio voluntas benè operabitur; Quod enim amplius nos delectat, ſecundùm id operemur neceſſe eſt. Sed utrumlibet fiat, non erit ſufficiens gratia, ſed vel efficax vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem poſſit ſequi, niſi ejus inefficacia per aliam ſuppleatur.* Quare verò ex gratia ſufficienti ſeu parva, *operatio non poteſt ſequi? propter defectum virium*, ſeu quia vires non habet pares & æquales; ex quo neceſſariò conſequens eſt, ut juſtis, qui hac ſola gratia ſufficiente inſtructi ſunt, relativè ad illas in quibus conſtituti ſunt circumſtantias, impoſſibilia ſint Dei mandata. Et revera hic ipſe error eſt primæ Propoſitionis damnatæ inter quinque famoſas Janſenii, *Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus & conantibus ſecundùm præſentes quas habent vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque illis gratia qua poſſibilia fiant*. Hic non loquitur Janſenius de impoſſibilitate abſoluta, de juſtis enim qui volunt & conantur loquitur; ſed de impoſſibilitate relativa, *ſecundùm præſentes quas habent vires*, quæ cùm inferiores ſint oppoſita concupiſcentia, non ſunt huic debellandæ relativè pares. Ergo oppoſita huic errori Eccleſiæ doctrina hæc eſt, juſtis impoſſibilia non eſſe Dei mandata relativè ad præſentes, ſeu *ſecundùm præſentes eorum vires*; atque adeo ipſis adeſſe gratiam quæ pares & æquales vires ipſi conferat, ut oppoſitam concupiſcentiam ſuperiorem ſuperare poſſint, ac mandatum, quod urget, mediatè ſaltem obſervare. Atque hoc ipſum eſt quod meritò aſſeruimus pertinere ad ſubſtantiam dogmatis Eccleſiæ circa naturam & vires gratiæ ſufficientis, quod quidem iſto ſimplici argumento demonſtramus: Eccleſia eam in gratia ſufficiente ad opus bonum potentiam eaſque vires agnoſcit, quas negat Janſenius in ſua prima damnata Propoſitione: atqui Janſenius in hac ſua prima damnata Propoſitione negat per gratiam ſufficientem relativam conferri potentiam ad opus bonum perficiendum; negat ipſi vires pares & æquales ad oppoſitam cupiditatem fortiorem debellandam; ergo veritas Catholica huic errori oppoſita, hæc eſt, per gratiam ſufficientem voluntati relativam conferri potentiam ad opus bonum perficiendum, ac vires pares & æquales ad oppoſitam cupiditatem fortiorem debellandam.

L. 3. de Gr. Ch. c. 13. p. 138. col. 2. E.

Duo hic non omittenda, quæ velut abſurda nobis opponuntur.

Primum, ad ſubſtantiam dogmatis Catholici ex nobis illud pertinere, quòd nempe gratia ſufficiens in ſe generatim ſumpta, prout juſtis & peccatoribus communis eſt, vires pares & æquales voluntati afferat ad opus bonum perficiendum. Atqui tamen de ſolis juſtis ab Eccleſia definitum fuit, non de aliis; ergo limites fidei ab Eccleſia hic poſitos prætergredimur.

Alterum, à nobis hic damnari Thomiſtas, qui cùm gratiæ ſufficienti, ut in actum erumpat, neceſſarium eſſe doceant novum ex parte Dei auxilium efficax ac phyſicè præmovens, conſequenter negant gratiæ ſufficienti ſoli & ab efficaci ſejunctæ vires adeſſe pares & æquales ad bonum opus perficiendum.

Verùm, parùm nos urgent, nec quidquam momenti ac ponderis habent duo hæc prætenſa abſurda & incommoda.

Non primum: quia tametſi de ſolis juſtis, occaſione primæ Propoſitionis Janſenii, Eccleſia pronuntiaverit, non tamen prohibet, imò antiquæ Scholæ libertati permittit, ut eædem vires pares & æquales, quas gratiæ ſufficienti juſtorum tribuit, ipſi quoque prout peccatoribus communis eſt, tribuantur; imò hæc eſt Scholæ pervulgata magis ac probata ſententia, à qua diſcedere periculoſum foret. Non alia etenim natura eſt gratiæ ſufficientis juſtorum, quàm peccatorum; & ſi iſta vires pares, ac expeditam ad bonum potentiam non conferat, homo peccator cum illa gratia laborabit vera impotentia antecedente ac relativa ad bonum, & ad tentationem ſuperandam, quod quidem ſalva fide aſſeri non poteſt.

Non ſecundum. Abſit à me ut ſyſtema Thomiſticum damnem vel impro-

bem,

bem, tametſi illud non ſequat, quòd difficultates ejus pro mea tenuitate digerere non poſſim. Utrum autem gratia ſufficiens, ut agat, indigeat auxilio actualis gratiæ phyſicè præmoventis, vel tantùm moraliter excitantis, ac phyſicè dumtaxat cooperantis aut concomitantis, ad ſubſtantiam dogmatis Catholici non pertinet, ſed ad opinionem Scholæ, ac varium modum explicandi operationem, ſeu vires & efficientiam gratiæ ſufficientis. Sciunt porrò Theologi omnes, varios myſteria explicandi modos non pertinere ad fidem, atque ab iis minimè pendere dogmatis ſubſtantiam; quod quidem duplici exemplo illuſtravimus Tom. 2. de Gratia pag. 678. alicujus ver. grat. Neſtoriani, qui unionem hypoſtaticam Verbi divini cum humanitate ex eo capite impugnaret, quòd inter nos non conſtet quænam ſit natura illius unionis; an modalis entitas, an relatio &c. Calviniani pariter qui ad fidem realis Chriſti in Euchariſtia præſentiæ exigeret, ut exponatur ipſi quomodo hæc præſentia fiat, an per creationem, vel adductionem localem aut veram reproductionem. Tota ſophiſtica eſt iſthæc arguendi ratio, à dicto, ut vocant Dialectici, ſecundùm quid, ad dictum ſimpliciter. Sive igitur neges, ſive affirmes unionem Verbi cum humanitate eſſe, vel non eſſe modalem entitatem, perinde eſt ad fidem Catholicam, modò fatearis eſſe phyſicam & perſonalem unionem. Hic hæret fides. Pariter ſeu neges, ſeu affirmes Chriſtum præſentem fieri in Euchariſtia aut per veram reproductionem, aut per ſimplicem adductionem, nihil Catholico dogmati nocet, modò agnoſcas Chriſtum verè, realiter ac ſubſtantialiter præſentem eſſe in Euchariſtia. Pari quoque ratione, ſepoſitis variis modis quibus Theologi exponunt ſufficientis gratiæ efficientiam & operationem, ſive per ſe ipſam, ſive per auxilium phyſicè præmovens, aut aliud quodlibet, dicimus hoc unum hic ad ſubſtantiam dogmatis Eccleſiæ pertinere, nempe per gratiam ſufficientem voluntati conferri potentiam relativè proportionatam & expeditam, non impeditam nec ligatam, ut Janſenio placet, vinculo ſuperioris delectationis; adeoque pares & æquales eſſe illius vires ſuperandæ oppoſitæ concupiſcentiæ, ac implendo, ubi urget, Dei mandato.

Pares & æquales, repeto, cùm dicimus vires, non eas comparamus nec commenſuramus cum viribus oppoſitæ concupiſcentiæ, ſed cum ipſa potentia ſeu voluntate, quæ beneficio gratiæ ſufficientis poteſt etiam relativè oppoſitam cupiditatem ſuperiorem vincere, ac præceptum mediatè ſaltem obſervare. Particulam iſtam, *mediatè*, in ea ipſa pagina 411. unde auctor Libelli nos arguit, non ſine conſilio addidimus, quam ille tamen, pro ea qua eſt fide, ſuppreſſit, ut gravi huic ſuo commentario locum daret. *C'eſt-à-dire, que ſitòt que l'homme aura*
Requê-te p. 2. *quelque ſainte penſée, ou quelque foible deſir de vaincre les attraits de la cupidité, il ne pourra plus, ſans une erreur manifeſte, confeſſer devant Dieu les beſoins d'un libre arbitre affoibli & incliné, ni lui demander de plus grandes forces, & que Dieu-même ne pourra plus en donner de ſuperieures à la tentation, parce qu'en ôtant l'égalité, il feroit perir la liberté.*

Monſtra ſibi fingit cenſor, ut ea impugnet. Vanæ profectò huic ſuæ declamationi parcere debuiſſet, quam funditùs diruit particula *mediatè*, quam ille data opera omiſit, ut reprehendere poſſet. Nuſquam enim diximus, gratiam ſufficientem per ſe ſolam ac *immediatè* valere ſemper ad quodlibet opus bonum arduum ac difficile, ſed *mediatè* ſaltem, implorando ſcilicet uberius Dei auxilium, quo accedente opus bonum perficiatur: atque hæc ipſa eſt Concilii Tridentini doctrina, ſeſſ. 6. de Juſtif. cap. 11. *Deus*, inquit, *impoſſibilia non jubet; ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis*. Supponit igitur Concilium, nonnulla eſſe ardua & difficilia, quæ ex præſenti gratia ſufficiente *immediatè* non poſſumus, quę poſſumus tamen *mediatè*, implorando auxilium uberius & abundantius, quod Deus ex infinita ſua in homines benignitate

ac de-

Digitized by Google

ac clementia non denegat facientibus quod in ſe eſt ex viribus gratię præſentis, quam liberaliter concedit Deus, *qui fidelis eſt, qui non patietur nos tentari ſupra id quod poſſumus*. Hæc ſi non diſsimulaſſet perſonatus cenſor, quæ legere debuerat pag. 337. Tom. 2. de Gratia, ubi ſolvitur objectio ex ęquilibrio ducta, nihil habuiſſet quod nobis ad invidiam potuiſſet opponere. At jam animo concepta erat & parata in nos criminatio; Janſenianorum quippe antiquus mos eſt, Catholicos, à quibus arguuntur, vice verſa erroris inſimulare, ut hac arte diſtractis animis errorem ſuum cognitioni Fidelium ſubducant. At hic non effugiet larvatus cenſor. Quippe, vel agnoſcit Janſenium de natura ſufficientis gratiæ ita ſenſiſſe, ut mox expoſuimus, vel non agnoſcit: ſi agnoſcit, ergo agnoſcat neceſſe eſt veritatem huic errori contrariam, quam Eccleſia contra Janſenium definivit, ad ſubſtantiam dogmatis Catholici circa vires & naturam gratię ſufficientis pertinere, ſicut nos contendimus; adeoque & ſe ipſum erroris Janſeniani reum eſſe. Si non agnoſcit, ſed factum revocet in dubium; ergo Eccleſia vano erroris ſimulacro deluſa umbram ac evanidum quoddam phantaſma tandiu ſeriò inſecuta fuit, ac planè inanem emiſit cenſuram. Itane verò ſentire Paſtores Pariſienſes abſque gravi contumelia ſupponere ille potuit? An ignorat ne unum quidem eſſe inter Paſtores illos, qui Formulæ fidei Alexandri VII. circa factum Janſenii etiam cum juramento non ſubſcripſerit? An porrò mendacii & perjurii reos illos omnes traducet & incuſabit? Intoleranda profectò temeritas & audacia foret pęnis publicis coercenda.

*1. Cor. 10. v. 13.*

Antequam finiam, non poſſum quin cenſorem noſtrum moneam, illud omne quod in æquilibrio ridiculum & odioſum Janſeniani exaggerant, in ipſum eorum caput recidere. In ſyſtemate quippe Janſeniano tota virtus gratiæ relativa eſt, pro majori nimirum vel minori oppoſita delectatione; *ac niſi delectatio gratiæ tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum ceſſerint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu ſin medio remanebitur*, ait Janſenius Lib. 4. de Gratia Chriſti cap. 10. Ergo in eo ſyſtemate, Deus, qui hominem ad fidem & cordis converſionem efficaciter adducere decrevit, explorare priùs debet quot ſint in illo homine concupiſcentiæ gradus, ut nempe iis commenſuret gradus oppoſitæ cęleſtis delectationis: in conflictu quippe gratiæ & concupiſcentiæ, qua proportione augetur ac creſcit concupiſcentia, eadem augeri & creſcere debet gratia cœleſtis, imò & ſuperior evadere; ſi enim ad ęqualitatem tantùm deveniret, voluntas in medio quaſi ſuſpenſa remaneret. An non hoc ipſum eſt putidum æquilibrii ſyſtema, quod velut monſtrum quoddam in moralibus ſuperbiùs oſtentant Janſeniani? Improvidè igitur ac incautè nobis illi vitium imputant, quod eorum proprium eſt.

*To. 3 p. 184. 2. col.*

Ne porrò cenſor noſter exiſtimet nos pluis æquo difficiles ac moroſos eſſe, duo ipſi non illibenter damus.

I. Cùm nomen æquilibrii ambiguum ſit, varioſque in ſenſus poſſit trahi, quos eruditè ac ſolerter evolvunt Eminentiſſimus Cardinalis de Biſſy, & poſt ipſum Illuſtriſſimus Epiſcopus Sueſſionenſis, nec prorſus rejiciendum eſt, quo Veteres nonnulli uſi ſunt; nec promiſcuè ac ſine additione uſurpandum, ſed explicandum; ne æmulis noſtris, qui eo obtuntur, obtrectandi locum demus, & ne quis ſuſpicari poſſit, nos æquilibrii nomine exigere aut ęqualem ad bonum & malum propenſionem & facilitatem, aut æquales & pares gratiam inter & concupiſcentiam vires.

*Car. de Biſſy Inſtr. Paſt. de l'an. 1725. pag 44. Evèque de Soiſſ. Lett V. Paſt. 1. par. 1. p. 61. & ſuiv.*

II. Cùm in iſtis verbis, *vires pares & æquales*, nonnihil pariter ambiguitatis ſubſit, ac utroque dicto ſenſu poſſint accipi, fortè placebit magis dicere,

dicere, *voluntatem, vel hominem per gratiam ſufficientem parem reddi ſuperandæ tentationi ac obſervando mandato*. Idem reverà eſt quantùm ad rei ſubſtantiam ſenſus; at loquendi ratio videtur ambiguitati ac reprehenſioni minùs patere. Nomen quippe iſtud, *par*, in voluntatem vel hominem cadit, iſta verò, *vires pares*, videri poſſunt apertiùs indicare ęquales ex utraque parte, gratiæ nimirum & concupiſcentiæ, vires. Eliget lector quam voluerit partem, nobis perinde eſt.

Eph. 4. v. 3. Hęc te, amice lector, monitum volebamus ad juſtam noſtram defenſionem, quę dicta volumus abſque cujuſquam offenſione, *ſupportantes invicem in charitate, ſolliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis.*

Digitized by Google

# PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE SACRAMENTIS IN GENERE.

## QUÆSTIO PRIMA.

*De natura ſeu definitione Sacramenti.*

NATURA Sacramenti per nomen & definitionem ejus declaratur. Cùm autem definitio conſtet genere ac differentia, de genere primùm ac differentia Sacramenti diſſeremus, tùm de partibus ipſius quaſi phyſicis, materia ſcilicet & forma.

### ARTICULUS PRIMUS.

*De nomine ac definitione Sacramenti.*

IDem omnino eſt Latinis Sacramentum, quod Græcis *μυςήριον*, *myſterium*. Utriuſque nominis eadem derivatio, à re nimirum ſacra & ſecreta, ſeu occulta. Habent autem illæ voces, etiam apud Auctores profanos, neſcio quid religionis, reverentiæ ac majeſtatis plenum.

Priſcis linguæ latinæ auctoribus ſacramentum duo ſignificat.

I. Pecuniam ſive pignus à litigantibus apud Pontifices in loco ſacro depoſitum, quo mulctabatur is qui cauſa ceciderat, in pœnam injuſtæ litigationis.

II. Juramentum, quod nonniſi invocato ſacro quodam numine concipiebatur: unde ſacramento contendere, apud Tullium, idem eſt ac jurejurando affirmare. Peculiariter verò uſurpatur ad ſignificandum juramentum militare, quo milites certo ritu ac præſcriptis verbis Reipublicæ defenſioni obligabantur, ſuumque nomen militiæ inſcribebant; unde Sacramentarii dicebantur. Quo ſenſu Tertullianus Lib. ad Martyres cap. 3. ait *vocatos nos eſſe ad militiam Dei vivi, jam tunc cùm in ſacramenti verba reſpon-*
Ed. Rigalt. p. 138. A. p. 102. A.
*dimus*. Quod verò ſit illud ſacramentum, exponit Lib. de Corona militis cap. 3. cùm nempe *aquam Baptiſmatis adituri, in Eccleſia ſub Antiſtitis manu conteſtamur nos renuntiare diabolo, & pompæ, & Angelis ejus.*

Apud Scriptores ſacros & Eccleſiaſticos Sacramentum ſeu myſterium ſignificat

I. Rem ſacram, ſed occultam & latentem. Sapientiæ 2. v. 22. *Neſcierunt ſacramenta Dei*. Matth. 13. v. 11. *Vobis datum eſt noſſe myſteria Regni Cœlorum*. Epheſ. 1. v. 9. *Ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuę*. 1. Corinth. 2. v. 7. *Loquimur Dei ſapientiam in myſterio quæ abſcondita eſt*. Et 1. Corinth. 4. v. 1. *Sic nos exiſtimet homo ut Miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei*. Hoc ſenſu, quælibet Religionis noſtræ ac fidei capita generatim myſteria dicuntur. 1. ad Timoth. 3. v. 16. Incarnatio Verbi divini *magnum* dicitur *pietatis ſacramentum*, græcè μυςήριον. Quin & ad res quoque non ſacras, ſed quas evulgare religio eſt, extenditur. Sic Tobiæ 12. v. 7. de ſecreto Regis dicitur: *Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt*.

Idem quoque ſignificat apud auctores profanos, rem ſcilicet ſacram, ſed obſcuram, arcanam ac latentem. Apud illos etenim Religionis arcana, myſteria dicebantur, Sacra opertanea, aut Sacra operta; à ſilentio ſcilicet quo ſua Sacra obtegi & obvelari curabant: ſummum quippe apud eos piaculum erat, res ſacras profanis & nondum initiatis aperire. Hinc ſolemnis illa formula in celebrandis myſteriis præmitti ſolita, *Procul hinc, procul ite profani*.

II. Myſterium & Sacramentum ſignificat ipſum rei latentis & occultæ ſymbolum ſeu ſignum: quo ſenſu Apocal. 1. v. 20. appellatur *ſacramentum ſeptem ſtellarum*. Et cap. 17. v. 7. *ſacramentum mulieris & beſtiæ*. *Cujus in fronte*, ut dicitur ver. 5. *ſcriptum erat Myſterium*. Hoc eſt, quale ſignum ſint, ſeu quid ſignificent ſeptem ſtellæ, quid ſignificet mulier & beſtia &c.
Ed. nov. T. 2. p. 412. E. Ib. pag. 267. F.
Quo ſenſu dixit ſanctus Auguſtinus Epiſtola 138. aliàs 5. num. 7. *Signa, cùm ad rès divinas pertinent, Sacramenta appellari*. Et Epiſtola 98. ad Bonifacium, aliàs 23. n. 9. *Si Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent.*

Hoc eodem ſenſu uſurpatur etiam à Paganis; qui ſua ſacrilega myſteria nonnullis ſignis ac ſymbolis exprimebant, de quibus Clemens Alexandrinus in Protreptico ſeu Oratione ad Gentes exhortatoria, Arnobius Lib. 5. Eu-
Ed. Pariſ. 1528. p. 55. A. Ib. p. 66. D.
ſebius Lib. 2. Præpar. Evang. cap. 3. ubi ait: *Hæc ſunt Sacrorum ſymbola, Talus, Pila, Trochus, Poma, Turbo, Speculum, Vellus*. Ibid. refert *myſteriorum Eleuſiniorum hanc communem quaſi Teſſeram fuiſſe: Jejunavi; cinnum ebibi; accepi è ciſta &c.*

III. Significat rem ſacram occultam, ſed ſacrantem ſeu initiantem hominem

minem divino cultui: quæ poſtrema ſignificatio maximè propria eſt ac præſenti noſtro inſtituto accommodata. Sacramenti quippe nomine hic intelligimus ſignum rei ſacræ qua Deo conſecramur ſeu ſanctificamur; & ejus cultui initiamur. *Inde Sacramenta manarunt*, ait ſanctus Auguſtinus Lib. 15. de Civitate Dei cap. 26. *quibus credentes initiantur*. Et Libro de Catechiſandis rudibus capite 26. admonet de hoc imprimis rudes informandos eſſe, nempe *Sacramenta ſignacula eſſe rerum divinarum viſibilia, ſed res ipſas inviſibiles in eis honorari, nec ſic habendam illam ſpeciem benedictione ſanctificatam, quemadmodum habetur in uſu quolibet*. S. Ambroſius Librum ſcripſit cui titulum fecit, *de Myſteriis, ſeu de initiandis*. S. Thomas 1. 2. qu. 102. Articulo 5. in corpore ait, *Sacramenta propriè dici illa, quæ adhibebantur Dei cultoribus ad quamdam conſecrationem, per quam ſcilicet deputabantur quodammodo ad cultum Dei*. Atque hoc ſenſu unio conjugalis viri & mulieris Epheſ. 5. v. 32. dicitur, *magnum Sacramentum in Chriſto Jeſu & in Eccleſia*, non tantùm quia ſignum eſt unionis Chriſti & Eccleſiæ, ſed quia ſignum efficax gratiæ, qua donantur conjuges cùm in Domino nubunt.

*T. 7. p. 410. E.*

*T. 6. p. 297. F.*

Hoc ipſo ſenſu veteres Pagani myſteria ſua initia dicebant, *Quibus*, ait Tullius Lib. 2. de Legibus, *ex agreſti vita exculti ad humanitatem ſumus, tanquam ea ſint vitæ melioris principia*.

Diſplicuit aliquando moroſis ac faſtidioſis noſtris Novatoribus Sacramenti nomen, ea potiſſimum de cauſa quòd in Scripturis non extaret; ſed ineptè prorſus: latinum quippe nomen eſt, quod in primigenio Scripturæ textu Hebraico vel Græco inſulsè quæreretur. Cùm autem in uſu Eccleſiæ idem prorſus ſignificet Sacramentum apud Latinos, quod Myſterium apud Græcos, meritò Sacramenti nomen retinuit Eccleſia, ut & multa alia vocabula, tametſi in Scripturis expreſſa non legantur. Quapropter obtinuit ſubinde apud Novatores ipſos: ſoli Sociniani ab eo, velut à ſuperſtitione abhorrent.

## *Definitio Sacramenti.*

Videntur nonnulli dubitare an Sacramentum definiri accuratè poſſit. Ratio dubitandi ipſis eſt, quòd Sacramentum vel eſt aggregatum quoddam per accidens, conſtans rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma; vel eſt ens rationis, ſi formaliter conſideretur ratione ſuæ ſignificationis, quam habet ex inſtituto.

Verùm, eſto non poſſit accuratè definiri Sacramentum phyſicè ſpectatum, poteſt tamen ſi moraliter conſideretur, ut reipſa ſolet à Theologis conſiderari. Hac quippe ratione eſt totum quoddam deſtinatum ad ſignificandam & efficiendam hominis ſanctificationem: poſſe autem totum morale definiri, ſolus ille inficiabitur, qui negaverit Eccleſiam, Concilium, Regnum, Civitatem aut familiam definiri poſſe. Quæ porrò ſit definitio Sacramenti tùm apud Hæreticos, tùm apud Orthodoxos, exponendum.



Digitized by Google

*Definitio Sacramenti apud Hæreticos.*

T. 1. p. 709. Sociniani definiunt Sacramentum, *nudum & ſimplex ſignum, quo Chriſtianus à Judæo vel Gentili diſtinguitur.* Ita Catecheſis Racoviana cap. 4. Socinus diſp. de Baptiſmo, VolKelius Lib. 4. de vera Religione cap. 22.

Rejicitur à Lutheranis & Calviniſtis hæc definitio, quibus Sacramentum non tantùm ad otioſam & vacuam diſtinctionis notàm, ſed etiam ad promiſſiones divinæ gratiæ in nobis obſignandas & confirmandas inſtitutum videtur.

Lutherani igitur & Calviniſtæ Sacramenta definiunt, *ſigna ſeù ſigilla divinitùs inſtituta ad obſignandas in nobis & confirmandas divinas gratiæ promiſſiones, ad ſuſtinendam fidei noſtræ imbecillitatem, & excitandam noſtram in Deum pietatem.* Colligitur hæc definitio ſeu deſcriptio Sacramenti ex Calvino Lib. 4. Inſtitutionis cap. 14. & ex Kemnitio parte 2. examinis Concilii Tridentini. Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis in genere cap. 14. 15. 16. & 17. fusè definitionem hanc proſequitur ac refellit.

Si porrò verba hæc, ut ſonant, & præciſa à tota contextus & doctrinæ Novatorum ſerie attendantur, non videntur ſenſum habere à Catholico dogmate alienum. Sano quippe ſenſu Sacramenta dici poſſunt ſigna ſeu ſigilla quibus divinæ promiſſiones confirmantur; non quidem ex parte Dei, cujus promiſſio ex ſe firma eſt, nec vade aut ſponſore indiget, ſed ex parte noſtri, ob fidei noſtræ tarditatem & imbecillitatem. Confirmantur autem, non mera dumtaxat ac ſterili oſtenſione ſeu ſignificatione gratiæ, ſed collatione; non ſpeculativè tantùm, ſed practicè: confirmat enim Deus in nobis ſuas promiſſiones tùm maximè cùm per Sacramenta velut per inſtrumenta illas adimplet ac veluti obſignat. Valere etiam plurimùm Sacramenta ad juvandam fidem noſtram & excitandam pietatem agnoſcit Catechiſmus Concilii Tridentini parte 2. num. 13. *Magnam*, inquit, *vim habent Sacramenta ad fidem in animis noſtris excitandam & exercendam, & ad charitatem inflammandam.* Paulò antè dixerat, *Chriſtum, cùm peccatorum veniam, cæleſtem gratiam, Spiritus ſancti communicationem nobis pollicitus eſt, quædam ſigna oculis & ſenſibus ſubjecta inſtituiſſe, quibus eum quaſi pignoribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in promiſſis futurum dubitare nunquam poſſemus.*

Itaque ſi in uno dumtaxat verbum ſono ac cortice hæreremus, ab hac auctorum Catechiſmi ſententia recedere non viderentur Novatores, cùm Sacramenta definiunt, *ſigna ſeu ſigilla quibus divinæ in nobis promiſſiones obſignantur & confirmantur &c.* Verùm multiplex in eorum ſententia error involvitur.

Docent enim 1. Sacramenta eſſe ſigilla gratiæ reſpectu electorum dumtaxat, non aliorum hominum, *Docemus*, ait Calvinus in L. de Conſenſione inter Tigurinos & Genevenſes de re Sacramentaria, *Deum non promiſcuè vim ſuam exercere in omnibus qui Sacramenta percipiunt, ſed tantùm in electis. Nam quemadmodum non alios ad fidem illuminat, quàm quos prædeſtinavit ad vitam; ita arcana Spiritus ſui virtute efficit, ut percipiant electi quæ offerunt Sacramenta.*

Docent

Docent 2. gratiam hanc nihil eſſe internum homini, ſed meram & externam peccati non imputationem.

Docent 3. quod hic capitale eſt, non aliam Sacramentis vim & efficaciam ineſſe, quàm ut objectivè moveant & excitent fidem, non verò ut efficienter gratiam conferant. Ita rem totam exponit Theodorus Beza Lib. de Summa rei Sacramentariæ q. 2. *Efficacia*, inquit, *Sacramentorum eſt à Spiritus ſancti operatione in ſolidum, non autem à ſignis, niſi quatenùs externis illis objectis interiores ſenſus moventur.*

Si quando igitur apud Novatores legeris, *Sacramenta eſſe inſtrumenta Dei ad noſtram ſanctificationem inſtituta*, cave, dolus eſt: nullam etenim in illis veram efficientiam, ſed meram movendi & excitandi vim objectivam & externam agnoſcunt. *Scholæ ſophiſticæ*, ait Calvinus Lib. 4. Inſtit. cap. 14. *Ed. Genev. 1558. p. 476.* paragr. 14. *magno conſenſu tradiderunt, Sacramanta novæ legis juſtificare & conferre gratiam, modò non ponamus obicem peccati mortalis. Quæ ſententia dici non poteſt*, pergit ille, *quàm ſit exitialis & peſtilens*. Deinde eam ſeriò refellit, quaſi mens Catholicorum foret, Sacramentum vi ſua propria, naturali, interna & inhærente producere gratiam, ſine ullo vel influxu ex parte Dei, vel motu fidei ac pietatis ex parte noſtri. Sic ille ſibi monſtra fingit, ut ea faciliùs impugnet ac ſimpliciores decipiat. Verùm de hoc poſteriori Novatorum errore fuſiùs & ex profeſſo dicemus ad tertiam hujus Tractatus Quæſtionem: non deſunt enim inter noſtros, quibus hac in parte ſententia Novatorum à Catholica, nonniſi loquendi modo, diſtare videtur.

Anabaptiſtæ definiunt Sacramenta, *allegorias ſeu ſigna quędam vitę ſpiritualis, morum atque bonorum operum, quibus ſcilicet ſignis admonemur bonis operibus nos exercere.*

Zuinglius Lib. de vera & falſa Religione, docet Sacramentum nihil eſſe præter *initiationem quamdam & oppignorationem, qua Chriſto ſe homines obligant, atque ejus militię nomen dant.*

Omnes illæ definitiones hoc habent commune vitium, quòd nullam in Sacramento vim ad ſanctificationem hominis efficiendam agnoſcant; quam agnoſci debere, ex profeſſo Quæſtione 3. hujus Tractatus demonſtrabimus.

### *Definitio Sacramenti apud Catholicos.*

Multæ paſſim apud Scholæ Magiſtros leguntur Sacramenti definitiones, quæ tametſi nonnullis verbis diſcrepent, & aliæ minùs, aliæ verò magis evolutæ ſint & explicatæ, unum tamen habent eumque ortodoxum ſenſum.

Magiſter Sententiarum Lib. 4. diſt. 1. tres proponit Sacramenti definitiones.

Prima hæc eſt: *Sacramentum eſt ſacrę rei ſignum*. Verùm rectè obſervat Hugo Victorinus Lib. 1. de Sacramentis parte 9. cap. 2. illam non tam definitionem eſſe, quàm nominis interpretationem, quæ latiùs patet quàm res definita: ſiquidem multa ſunt rei ſacræ ſigna, quæ non ſunt vera Sacramenta, quales fuere omnes veteris Teſtamenti figuræ.

Altera definitio hæc eſt: *Sacramentum eſt inviſibilis gratię viſibilis forma.*

Verùm ſtrictior videtur hæc definitio, nec ſatis adæquata; cùm ea dumtaxat

ſigna comprehendat, quæ interiorem gratiam ſignificant, ſive eam efficiant, ſive non.

Denique Sacramentum definit, *id quod ita ſignum eſt gratiæ Dei, & inviſibilis gratiæ forma, ut ipſius imaginem gerat, & cauſa exiſtat*

Verùm hæc quoque definitio ſatis adæquata non videtur, quandoquidem ſolis novæ Legis Sacramentis competit: hìc verò definitionem quærimus, generalem & adæquatam, quæ poſſit omni vero Sacramento adaptari.

*Edit. Mogun. T. 3. p. 405. F.* Hugo Victorinus loco jam citato Sacramentum definit, *corporale vel materiale elementum foris ſenſibiliter propoſitum, ex ſimilitudine repræſentans, & ex inſtitutione ſignificans, & ex ſanctificatione continens aliquam inviſibilem & ſpiritalem gratiam.*

At deſcriptio potius hæc eſſe videtur quàm accurata Sacramenti definitio, nec omnibus, ſed ſolis Chriſti Sacramentis congruit.

Catechiſmus Concilii Tridentini parte 2. duas exponit, quæ in eundem ſenſum recidunt.

Primam n. 5. his verbis: *Sacramentum eſt inviſibilis gratiæ viſibile ſignum ad noſtram juſtificationem inſtitutum.* Quæ definitio ex Conc. Trid. ſeſſ. 13. cap. 3. excerpta videtur.

Alteram nu. 10. his verbis: *Sacramentum eſt res ſenſibus ſubjecta, quæ ex Dei inſtitutione ſanctitatis & juſtitiæ tùm ſignificandæ, tùm efficiendæ vim habet.* Prior definitio optima quidem ac retinenda, cùm de Sacramentis novæ Legis definiendis agitur; poſterior verò, cùm de Sacramento generatim ſumpto.

Dicitur autem 1. res ſenſibus ſubjecta, ſeu ſignum quoddam ſenſibile; quo nomine genus Sacramenti aperitur: per res autem ſenſibiles, non tantùm intelligimus elementum ſeu ſubſtantinm quamdam exteriùs uſurpatam, v. g. aquam in Baptiſmo, oleum in Confirmatione &c. ſed etiam ſenſibiles & externas actiones, ſeu Miniſtri conficientis, ſeu hominis recipientis Sacramentum, quales ſunt v. g. in Sacramento Pœnitentiæ, contritio & confeſſio ex parte pœnitentis; & abſolutio ex parte Sacerdotis.

Dicitur 2. *Quæ ex Dei inſtitutione vim habet*, quia nempe ſignum illud ſenſibile ſacrum, non habet ex ſe propriaque ſua natura, ſed ex voluntate Dei inſtituentis, quòd rem ſacram & religioſam ſignificet.

Dicitur 3. *Quæ vim habet ſignificandæ & efficiendæ ſanctitatis & juſtitiæ*: quæ verba differentiam ſpecificam ſigni ſacramentalis ab aliis, exprimunt. Sacramenti etenim proprium iſtud eſt ac ſingulare, ut ſanctitatem aliquam & juſtitiam ſignificet & conferat, ſive ea exterior duntaxat ſit ac legalis, qualis à Sacramentis veteribus conferebatur; ſive interior ac ſpiritualis, quæ Sacramentorum novæ Legis propria eſt.

Dices 1. Definitio accurata non eſt quæ non convenit ſoli definito: atqui talis eſt adducta mox definitio Sacramenti; convenit enim ipſi etiam Sacrificio, quod certè ſignum eſt rei ſacræ ſeu ſanctitatis ac juſtitiæ quam impetrat & producit.

Reſp. nego min. Ad probationem dico, Sacrificium & Sacramentum convenire quidem in ratione ſigni ſacri, tam ex parte cæremoniæ, quia utrumque debet eſſe cæremonia religioſa, quàm ex parte rei ſignificatæ, quia in utroque debet eſſe res ſacra; differre tamen in eo maximè, quòd Sacrifi-



Digitized by Google

crificium primariò & immediatè referatur ad cultum Dei, ob teſtimonium quod continet, ſupremi ipſius in res omnes dominii; Sacramentum verò primariò ac immediatè tendat ac referatur ad ſanctificationem hominis & ſignificandam & efficiendam: unde fit ut Sacrificium conſiſtat in actione aliqua ſeu oblatione quæ ad Deum refertur, & ut non tantùm offerentibus, ſed etiam aliis prodeſſe poſſit; Sacramentum verò in receptione ſeu quaſi paſſione, quæ in homine aliquo modo recipitur, & ipſi ſoli recipienti prodeſt. Altera diſcriminis ratio eſt, quòd Sacrificium non proſit v.g. defunctis in Purgatorio detentis, ex opere operato ac per modum Sacramenti, ſed ex opere operantis, pro conditione ſcilicet ac menſura bonorum operum, quæ illi, dum viverent, fecerunt. *Neque enim*, ait ſanctus Auguſtinus, *mortuis nova merita comparantur, cùm pro eis boni aliquid operantur ſui, ſed eorum præcedentibus conſequentia iſta redduntur. Hoc quippe meritum*, pergit idem ſanctus Doctor, *ſibi quiſque cùm in corpore viveret, comparavit, ut ei poſſent iſta* (vivorum ſuffragia) *prodeſſe*. Vide quæ eam in rem diximus Tractatu 1. de Attributis pag. 605. & ſeq. Sacrificium igitur ex intrinſeca ſua & formali ratione hoc unum exigit, ut directè ac primariò publica ſit proteſtatio excellentiæ Dei ac ſupremi ejus in res omnes dominii, ſecundariò autem ut à Deo nova quædam beneficia impetret; Sacramenti verò natura eſt, ut primariò ac directè, gratiam, quam ſignificat, operetur.

*Serm. 172. aliàs 32. de verbis Apoſtoli n. 2. T. 5. p. 828. Enchiridii c. 110. T. 6. p. 238.*

Dices 2. Multa tùm in veteri, tùm in nova Lege occurrunt ſigna rei ſacræ, quæ inter vera Sacramenta recenſeri non poſſunt. Sic tranſitus maris rubri ſignificavit ſanctitatem per Baptiſmum conferendam; manna pariter ſignificavit ſanctitatem dandam per Euchariſtiam. Omnes denique veteres cæremoniæ, figuræ quædam erant eorum omnium quæ in nova Lege adimpleri debebant, nec tamen hæc omnia inter vetera Sacramenta recenſenda ſunt. Apud nos pariter multa ſunt ſigna rei ſacræ, & quidem ſuo modo efficacia, quæ tamen pro veris non habentur Sacramentis: talia ſunt omnia Sacramentalia, ſeu ritus & cæremoniæ Sacramentorum: talis aquæ luſtralis ſeu benedictæ conſecratio, ejuſque uſus quo peccata venialia dimitti, dæmones morbique expelli ac fugari dicuntur; tale ſignum crucis; tale martyrium infantium ab Herode occiſorum, quod quidem ex opere etiam operato ipſis ad ſalutem profuit; talis denique lotio pedum, & alia innumera quæ ad Chriſtianam humilitatem ac varia pietatis officia ſignificanda & promovenda uſurpata fuere.

Reſp. Cùm Sacramentum ſignum ſit rei ſacræ non cujuſcumque, ſed ſacrantis ſeu initiantis & ſanctificantis hominem, à numero Sacramentorum excludi debent quæcunque ſigna rei ſacræ ſimpliciter ſpeculativa, non practica & efficacia: atque ita nec tranſitus maris rubri, nec manna, nec ſerpens æneus, nec alia hujuſcemodi benè multa, veri nominis Sacramenta fuere apud Judæos; quia etſi rem aliquam ſpiritalem futuram deſignarent, attamen vel non erant ſtabiles cæremoniæ ſacræ ab ipſo Deo inſtitutæ, vel ſteriles omnino erant & otioſæ, quæ nullam nequidem legalem & externam ſanctitatem operabantur.

In nova pariter Lege, illud dumtaxat ſignum ſacrum pro vero Sacramento haberi debet, quod gratiam ex ſe ſeu ex opere operato producit: quapropter Sacramentalia, ſeu ritus Sacramentorum, vera non ſunt Sacramen-

ta, quia ex pietate dumtaxat, ſeu ex opere operantis, vim aliquam exerere poſſunt, non ex ſeipſis; ſunt etenim iſthæc omnia inſtituta ab Eccleſia, quæ poteſtatem non habet ſigna inſtituendi, quibus gratia certò & efficaciter conferatur. Aqua igitur benedicta, ſi vim habeat dimittendi peccata venialia, hanc profectò non habet, niſi per modum impetrationis & ſuffragii totius Eccleſiæ, & propter affectum pietatis & religionis in ea uſurpanda, non verò ex ipſius uſu phyſico & materiali: ad morbos pariter & dæmones pellendos ut valeat, Eccleſia deprecatur; at vim illam certò & infallibilter annexam non habet: dici etiam poſſunt per illius aquæ religioſum uſum ſpiritaliter fugari dœmones, quando tollitur aut minuitur in nobis, id per quod dæmones nos ſibi obnoxios & quaſi mancipatos tenent, id eſt peccatum; quod, ut diximus, non per aquæ illius aſperſionem præcisè, ſed per orationes Eccleſiæ, aut pietatem hominis, Deo condonante, dimittitur. S. Thomas 3. p. q. 60. art. 2. ad 3. ſolvens hanc objectionem ductam ex aſperſione aquæ benedictæ, diſtinguit inter diſpoſitionem ad ſanctitatem, & ſanctitatem ipſam; vultque aſperſionem aquæ benedictæ eſſe diſpoſitionem dumtaxat ad ſanctitatem, non verò operari ſanctitatem, adeoque non eſſe Sacramentum. *Dicendum*, inquit, *quòd res denominatur à fine & complemento: diſpoſitio autem non eſt finis neque perfectio. Et ideo quæ ſignificant diſpoſitionem ad ſanctitatem, non dicuntur Sacramenta, ( de quibus procedit objectio ) ſed ſolùm ea quæ ſignificant perfectionem ſanctitatis humanæ*. Signum crucis eodem modo efficax eſt, non ex ſe ſe, ſed ex pietate ac religione illius qui ſe aut res alias ſignat. Martyrium verò Innocentium verum non fuit Sacramentum, etſi ex opere operato ipſis ad ſalutem profuerit, quia nempe Sacramentum ritus eſt exterior à Chriſto Domino inſtitutus in Religione conſtans ac perpetuus; at martyrium eſt à dæmone ejuſque miniſtris in odium Chriſti ac Chriſtianæ Religionis, neque ſignum eſt ſtabile ordinarium ac perpetuum in Eccleſia ad gratiam conferendam, ut per ſe patet. Denique, lotio pedum documentum quidem fuit humilitatis, at non verùm ſanctitatis efficiendæ Sacramentum.

## ARTICULUS II.

### *De genere ſacramenti.*

#### *An & quale ſit ſignum.*

PLacet Lutheranis genus Sacramenti actionem potiùs eſſe, quàm ſignum: ratio ipſis eſt, quia Sacramentum verum eſſe non poteſt extra uſum. Calviniſtæ licèt in uſu pariter & actionibus Sacramentum reponant, ſatius tamen eſſe ducunt Sacramentum ad ſignum velut ad genus ſuum revocare ac referre. Verùm confundunt illi Hæretici externas Sacramenti cauſas cum internis: actiones quidem neceſſarias eſſe ut perficiatur Sacramentum, omnes fatentur; ſed actiones illæ ſunt dumtaxat cauſæ externæ conficientes Sacramentum, uſus verò conditio eſt neceſſaria: nos verò hìc loquimur de cauſis internis Sacramenti. Ad hanc ſententiam Novatores maximè adduxit error alius quo circa Euchariſtiam laborant, quam quidem in ſolo uſu, non verò in re permanenti poſitam eſſe contendunt.

Ortho-

. Orthodoxi Theologi communi ſuffragio docent ſignum eſſe genus Sacramenti, ſeu Sacramentum eſſe in genere ſigni. Signum autem definitur à S. Auguſtino Lib. 2. de doctrina Chriſtiana c. 1. *Res, quæ præter ſpeciem quam ingerit ſenſibus, aliud aliquid facit in cognitionem venire.* T. 3. p. 1 p. 19. B.

## C O N C L U S I O.

Sacramentum eſt in genere ſigni.

Probatur: Quia omne Sacramentum eſt cæremonia ſeu ritus quidam exterior ſacer ac religioſus à Deo inſtitutus, & ſignificat rem aliquam ſacram & religioſam pertinentem ad cultum Dei & ſanctificationem hominis. Ita Circumciſio Gen. 17. v. 11. dicitur *ſignum fœderis* Deum inter & Abrahamum. Et Rom. 4. v. 11. dicitur *ſignaculum juſtitiæ fidei*. Et cap. 6. v. 3. idem Apoſtolus de Baptiſmo loquens, ait: *Quicunque baptiſati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptiſati ſumus &c.* quia nempe Baptiſmus figura eſt, ſignum ac ſymbolum mortis & reſurrectionis Chriſti. De Euchariſtia 1. Corinth. 11. v. 26. idem Apoſtolus ait: *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*: quia nempe Euchariſtia in ſignum & memoriam paſſionis Chriſti eſt inſtituta. Epheſ. 5. v. 32. unio conjugalis viri & mulieris dicitur Sacramentum ſeu ſignum ac ſymbolum unionis Chriſti cum Eccleſia.

Ratio eſt, quia illud eſt genus reſpectu Sacramenti, quod de multis rebus ſacris & Sacramentis ſpecie diſtinctis prædicatur: atqui eſſe ſignum & quidem ſacrum prædicatur de multis rebus ſacris & Sacramentis ſpecie diſtinctis: figuræ enim veteris Teſtamenti, ſicut & omnia illius ævi Sacramenta vera erant ſigna rei alicujus ſacræ, & quidem ſpecie diſtincta à Sacramentis Legis Evangelicæ; ergo &c.

Quæres 1. quale ſignum ſit Sacramentum.

Reſp. 1. eſſe ſignum exterius ac ſenſibus ſubjectum; quia eſt ſymbolum diſtinctionis & Religionis. *In nullum enim nomen Religionis, ſeu verum, ſeu falſum,* ait ſanctus Auguſtinus Lib. 19. contra Fauſtum cap. 11. *coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum aut Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur.* T. 8. p. 319. B

II. eſſe ſignum rei ſacræ, non cujuslibet, ſed ſacrantis ſeu activè initiantis hominem: qua diſcriminis ratione verum Sacramentum diſtinguitur ab alio quocunque ſigno ſacro.

III. eſſe ſignum non naturale, ſed ex inſtituto, cujus tota vis & efficacia pendet à libera Dei inſtituentis voluntate.

IV. eſſe ſignum fixum ac in Religione perpetuum, cujus non alius futurus eſt finis, quàm qui & Religionis. Unde Geneſ. 17. & Exodi 12. ritus Circumciſionis & Agni Paſchalis dicitur *fœdere & cultu ſempiterno* obſervandus: & Euchariſtia 1. Corinth. 11. v. 26. celebranda dicitur in memoriam Chriſti, *donec ipſe veniat.* Id eſt, ad finem uſque mundi.

V. eſſe ſignum quandam habens cum re ſignificata proportionem ſeu analogiam. *Si enim Sacramenta,* inquit S. Auguſtinus Epiſtola jam citata ad Bonifacium 98. aliàs 23. *quandam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta* T. 2. p. 267. F.

Digitized by Google

*menta ſunt, non baberent, omnino Sacramenta non eſſent.* Sic v. g. ablutio externa in Baptiſmo, rectè ſignificat & exprimit internam animæ à peccatorum ſordibus munditiem.

VI. denique, eſſe ſignum efficax & practicum ſanctitatis quam efficit, ſive externa illa ſit ac legalis, ſive interna & vera animæ juſtitia, ſicut jam expoſuimus.

Quæres 2. quarum rerum ſigna ſint Sacramenta.

Reſp. per ſignum ſacramentale ſignificari 1. gratiam ſanctificantem, vel futuram, qualem vetera, vel præſentem, qualem nova Sacramenta exhibent ac ſignificant. 2. Paſſionem & mortem Chriſti, quæ eſt cauſa gratiæ, & vel futura, vel præterita repræſentatur. 3. Vitam æternam, quæ eſt effectus gratiæ, & ut futura præfiguratur. Tria hæc in aliquibus novæ Legis Sacramentis, v. g. Baptiſmo & Euchariſtia, diſtinctè ſignificantur; in aliis verò implicitè ſaltem ac confusè. De Baptiſmo ſanctus Paulus Rom. 6. v. 3. ait: *An ignoratis quia quicunque baptiſati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptiſati ſumus? conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem.* De gratia verò Baptiſmali ibid. v. 7. ait: *Qui mortuus eſt, juſtificatus eſt à peccato.* Et Act. 22. v. 16. *Baptiſare, & ablue peccata tua.* Denique de vita æterna idem Apoſtolus citato capite 6. ad Roman. v. 5. ait: *Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & reſurrectionis erimus.* Eadem in Euchariſtia exprimi oſtendunt quæ canit Eccleſia in ſolemni ejus Officio. *O ſacrum convivium*, exclamat, *in quo Chriſtus ſumitur; recolitur memoria paſſionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur.*

*Sacramentum propriè dicitur*, ait S. Th. 3. p. q. 60. art. 3. in corp. *quod ordinatur ad ſignificandam noſtram ſanctificationem, in qua tria poſſunt conſiderari, videlicet ipſa cauſa ſanctificationis noſtræ, quæ eſt paſſio Chriſti, & forma noſtræ ſanctificationis, quæ conſiſtit in gratia & virtutibus, & ultimus finis ſanctificationis noſtræ, qui eſt vita æterna. Unde Sacramentum eſt ſignum rememorativum ejus quod præceſſit, ſcilicet paſſionis Chriſti; & demonſtrativum ejus quod in nobis efficitur per Chriſti paſſionem, ſcilicet gratiæ; & prognoſticum, id eſt, prænuntiativum futuræ gloriæ.*

Præterea per Sacramenta noſtri admonemur officii, tùm erga Deum, tùm erga proximum. Erga Deum, ut memores accepti beneficii ulteriùs non peccemus. Rom. 6. v. 4. *Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem; ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos novitate vitæ ambulemus.* Erga proximum verò admonemur mutuæ charitatis ſervandæ, quia omnes fratres ſumus & unius Capitis Chriſti membra; 1. Corinth. 12. v. 13. *In uno ſpiritu omnes nos in unum corpus baptiſati ſumus.* Inter hæc omnia gratia ſanctificans eſt principale ſignificatum ſigni ſacramentalis, quam nempe ſignificando producit.

ARTI-

# ARTICULUS III.

## *De Differentia Sacramenti.*

### *An debeat eſſe ſignum efficax, ſeu alicujus ſanctitatis effectivum.*

QUæſtio non vertitur, an Sacramentum ſemper in uſu ſanctitatem operetur: fieri enim poteſt ut per accidens, propter malam recipientis diſpoſitionem, ſuum non conſequatur effectum.

Quæſtio pariter non eſt, utrum omne Sacramentum ſanctitatem ſpiritualem & interiorem operetur: nobis quippe certum eſt, quod poſtea demonſtrabimus, vetera Sacramenta vim talem non habuiſſe.

Quæſtio igitur eſt, utrum Sacramentum in genere, prout abſtrahit à veteribus & novis, aliquam ſanctitatem, ſeu exteriorem & legalem, ſeu ſpiritualem & internam, ex ſe producere valeat, ita ut ex ſua inſtitutione ſit ſignum efficax & practicum.

Circa quam quæſtionem variè opinantur Scholæ Theologi.

Sunt qui exiſtimant eſſe de ratione veri Sacramenti, ut veram & internam animæ ſanctitatem ſignificet & conferat; atque inter illos aliqui idcirco negant vetera Sacramenta propria & vera fuiſſe, ac cum noſtris univocè convenire, quòd veram & internam illam gratiam non efficerent. Ita Magiſter Sententiarum Lib. 4. diſt. 1. Alii è contra, & verè ac propriè illa Sacramenta fuiſſe, ac ſpiritualem gratiam contuliſſe docent. Ita ſentire videntur Hugo Victorinus Lib. 1. de Sacramentis p. 9. cap. 1. S. Bonaventura in 4. diſt. 1. art. 1. quæſt. 5.

Sunt qui volunt ad rationem Sacramenti dumtaxat pertinere, ut ſignificet veram & internam animæ ſanctitatem, ſive futuram & per Chriſtum dandam, ſive præſentem; non verò ut aliquam reipſa ſanctitatem conferat ſive perfectam ſive imperfectam. Videtur hæc communis eſſe diſcipulorum S. Thomæ opinio.

Sunt denique qui putant, eſſe de ratione eſſentiali Sacramenti, ut aliquam operetur ſanctitatem, aut veram & internam, aut legalem & externam; internam verò neceſſariò ſignificet.

## CONCLUSIO.

Differentia ſpecifica Sacramenti in eo eſt, ut ſignificet & conferat aliquam ſanctitatem; adeoque ut ſit ſignum efficax, practicum & operativum.

Probatur: quia differentia ſpecifica Sacramenti in eo reponenda eſt, per quod verum Sacramentum conſtituitur & diſtinguitur ab aliis ſignis ſacris quæ non ſunt veri nominis Sacramenta: atqui per hoc maximè verum Sacramentum conſtituitur, ac diſtinguitur ab aliis ſignis ſacris quæ veri nominis Sacramenta non ſunt, quòd aliquam ſanctitatem naturæ ſuæ proportionatam efficiat, hoc eſt, vel externam & legalem, ſi ſit veteris Legis Sacramentum, vel internam ac ſpiritualem, ſi ſit Sacramentum Legis Evangelicæ.

Sacra-

Digitized by Google

Sacramenta etenim vetera quamdam legalem ac externam ſanctitatem contuliſſe, res eſt per ſe manifeſta. De Sacerdotibus veteribus Exodi 28. v. 41. dicitur: *Cunctorum conſecrabis manus, ſanctificabiſque illos, ut Sacerdotio fungantur mihi*. Levitici 8. v. 12. Aaron à Moyſe conſecratur per infuſionem olei; & Apoſtolus generatim de omnibus veteris Legis cæremoniis, Hebr. 9. v. 9. pronuntiat, eas valuiſſe *ſolummodò in cibis, & in potibus & variis baptiſmatibus & juſtitiis carnis*. Et v.13. *Sanguis*, inquit, *hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis*.

Quanta verò ſit Sacramentorum Legis Evangelicæ virtus & efficacia, inferiùs ex profeſſo demonſtrabimus: ſufficiat jam vel hoc unum Apoſtoli teſtimonium de Baptiſmo, ad Titum 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abundè per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum*.

Et verò Sacramentum omne ex ſe ſe cæremonia quædam eſt ſacra, initians ſeu conſecrans & deputans homines ad cultum Dei. Ita olim Circumciſio hominem Deo quodammodo conſecrabat, ſicut jam Baptiſmus; & ſicut Baptiſmus janua eſt & introitus ad Religionem Chriſti, ita olim & Circumciſio ad Religionem Moyſis: unde univerſæ Legis debitor erat quicunque circumciſus fuerat; quemadmodum & Chriſtianæ Legis præceptis obſtrictus tenetur, qui per Baptiſmum Chriſto nomen ſuum dedit & obligavit.

Ex dictis hactenus naſcitur inter Scolaſticos controverſia, utrum ſcilicet definitio Sacramenti ſuperiùs adducta univocè conveniat omnibus tum veteris tum novæ Legis Sacramentis. Affirmant qui cenſent ad hoc ſatis eſſe, quòd vetera Sacramenta internam ac ſpiritualem ſanctitatem per Chriſtum nobis dandam ſignificaverint, externam verò aliquam & legalem contulerint: negant verò qui exiſtimant tantum differre Sacramenta vetera à ratione veri & propriè dicti Sacramenti, quantùm differt ſanctitas legalis & externa, ab interna & ſpirituali. Cùm autem hæc analogicè tantùm cum illa conveniat, idcirco aſſerunt vetera Sacramenta analogicè dumtaxat convenire cum Sacramentis Evangelicis: quæ certè controverſia, cùm fidem non ſpectet, tanti non videtur, ut in ea immorari diutiùs neceſſe ſit.

Hactenus de partibus Sacramenti logicè ſpectatis, genere ſcilicet & differentia; nunc de partibus ejuſdem phyſicis, materia ſcilicet & forma diſſerendum.

## ARTICULUS IV.

### *De materia & forma Sacramenti.*

Circa materiam & formam Sacramenti univerſim conſiderati, hæc ſunt exponenda capita.

I. Quid per materiam & formam Sacramenti Theologi intelligant?

II. An quodlibet Sacramentum neceſſariò conſtare debeat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma?

III. An materiæ & formæ Sacramentorum ſint à Chriſto Domino fixæ & determinatæ?

IV. An & quæ mutatio, ſive in materia, ſive in forma, Sacramentum irritum faciat?

V. Qualia ſint Sacramentorum verba, an promiſſoria, an concionalia, an conſecratoria?

VI. Denique, quotuplex generatim ſit forma Sacramentorum: anea quæ conditionalis dicitur, ſemper in uſu fuerit, & quibus in caſibus uſurpanda?

*Quid per materiam & formam Sacramenti Theologi intelligant.*

Apud veteres Eccleſiæ Scriptores, Sacramentorum partes, quas nos materiam & formam appellamus, ſimpliciter res Sacramentorum dicebantur. Ita Tertullianus Lib. de Præſcriptionibus cap. 40. ait dæmonem in ſuis idolorum myſteriis *res Sacramentorum divinorum* æmulari. Dicebantur etiam communiter, myſtica ſymbola, ſacra ſigna, Religionis initia ſeu initiationes, & Sacramenta. Paulò diſtinctiùs aliquando deſignabantur per elementum & verbum; quo ſenſu de Baptiſmo dicebat S. Auguſtinus Tract. 80. in Joan. n. 3. *Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum.* P. 216. D. T. 3. p. 2. p. 603. C.

Reipſa quidem formam Baptiſmatis ab illis aliquando dictam legimus; at non eo profectò ſenſu, qui è Schola Peripatetica ſubinde manavit; per formam enim, non partem aliquam, ſed totum Baptiſmatis ritum, ipſos etiam exorciſmos cæteraſque cæremonias intelligunt, ex quibus ſanctus Auguſtinus Lib. 1. de peccatorum meritis & remiſſione cap. 34. & Patres Milevitani Concilii, quos inter ſedebat ſanctus ille Doctor anno 402. demonſtrabant adversùs Pelagianos efficaciam Baptiſmi, & exiſtentiam peccati originalis. Si enim nullum eſt in parvulo qui baptiſatur peccatum, arguebant illi, neceſſe eſt formam Baptiſmatis in remiſſionem peccatorum, non veram ſed falſam eſſe. Simili argumento adversùs Novatores utitur Concilium Tridentinum ſeſſ. 5. in Decreto de peccato originali, verba Concilii Milevitani ſua faciens. T. 10. p. 35. & 36. Tom. 2. Conc. p. 1664. A. To. 14. Conc. p. 752. D.

Methodus igitur explicandi partes Sacramentorum per materiam & formam, ante exortam Scholaſticam Theologiam incognita fuit. E placitis Philoſophiæ Peripateticæ, quibus imbuti jam tum & innutriti erant Scholaſtici, fluxit ad Scholas Theologorum; quamquam non ſtatim Scholas omnes occupaverit: quippe centum jam annis integris obtinuerat Philoſophia Peripatetica, priuſquam methodus hæc à Theologis uſurpata fuerit. Nihil de ea veteres Scholæ Magiſtri, ne ipſe quidem Petrus Lombardus, Magiſter Sententiarum dictus, nec Hugo Victorinus. Licèt enim iſti interdum aut formam, aut materiam Baptiſmi nominent, non tamen Philoſophorum ſenſu: neque enim de forma, per ordinem ad materiam, aut de materia, per ordinem ad formam, locuti videntur: ſed per materiam, totum ſenſibile quo conſtat Sacramentum; per formam verò, Juriſconſultorum more, certas verborum formulas ſeu conceptiones intelligebant, quas & Judices in formula Judiciorum, & Miniſtri Eccleſiaſtici in adminiſtratione Sacramentorum obſervare tenerentur. Petrus Lombardus obiit anno 174. Hugo Victorinus obiit anno 1140.

Primus itaque inter Scholaſticos Sacramenta per materiam & formam diſtinctè expoſuit Guilielmus Antiſſiodorenſis in ſua Summa Theologica an. 1215. Ab eo verò tempore ſummo conſenſu methodus hæc recepta fuit, publi-

publico etiam Eccleſiæ uſu conſecrata, tùm in Decreto Eugenii IV. ubi di-
To. 13. citur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam mate-*
Conc. p. *ria, verbis tanquam forma, & perſona Miniſtri conferentis Sacramentum cum*
535. A. *intentione faciendi quod facit Eccleſia. Quorum ſi aliquod deſit, non perficitur Sacramentum.* Tùm in Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. ubi tres actus pœ-
To. 14. Conc. p. nitentis, nempe contritio, confeſſio & ſatisfactio appellantur *quaſi ma-*
817. A. *teria*, & verba abſolutionis, *forma* Sacramenti Pœnitentiæ. Obſerva particulas iſtas, *tanquam*, &, *quaſi*, quibus certè innuitur, materiæ & formæ vocabula, cùm ad rem ſacramentariam transferuntur, non proprio ac phyſico ſenſu, ſed metaphorico & improprio uſurpari: neque enim Sacramentum hìc ſpectatur, ut eſt totum quoddam phyſicum, ſed morale dumtaxat conſtans ex partibus à Chriſto Domino deſtinatis ad ſignificandam & producendam in nobis gratiam ſanctificantem.

Ex analogia verò quæ eſt inter totum Sacramentale, & totum phyſicum, fluxit methodus exponendi partes Sacramentorum per materiam & formam. Sicut enim in compoſito phyſico materia præcedit, forma accedit; ita in Sacramento accedit verbum ad elementum. Pariter, ſicut in toto phyſico materia ex ſe indifferens eſt & indeterminata ad hoc vel illud compoſitum, determinatur autem & contrahitur per formam; ita in Sacramen-
T. 3. p. 2. to verbum determinat indifferentiam elementi. *Detrahe verbum*, ait ſanctus
p. 703. B. Auguſtinus Tract. 80. in Joan. n. 3. *quid eſt aqua, niſi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Denique, ut in compoſito phyſico materia eſt imperfecta, forma verò perfecta, & rem ipſam conſtituit; ita in Sacramento verba ſunt rebus perfectiora, & apertiùs ſignificant. In Baptiſmo v. g. aqua quæ refrigerandi perinde ac abluendi vim habet, accedente verbo vitæ, ad interiorem animæ mundationem ſignificandam coarctatur. Epheſ. 5. v. 25. & 26. Chriſtus *dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ. Dicendum*, ait ſanctus Thomas 3. part. q. 60. articulo 7. in corp. *quòd in Sacramentis verba ſe habent per modum formæ, res autem ſenſibiles per modum materiæ. In omnibus autem compoſitis ex materia & forma, principium determinationis eſt ex parte formæ, quæ eſt quodammodo finis & terminus materiæ: & ideò principaliùs requiritur ad eſſe rei determinata forma, quàm determinata materia; materia enim determinata requiritur, ut ſit proportionata determinatæ formæ. Cùm igitur in Sacramentis requirantur determinatæ res ſenſibiles quæ ſe habent in Sacramentis ſicut materia, multò magis requiritur in eis determinata forma verborum.*

Per materiam igitur Sacramenti, intelligitur illud omne ſenſibile quod magis confusè gratiam ſignificat; ſive illud ſenſibile ſit res quædam ſeu ſubſtantia, qualis eſt aqua in Bapiſmo, unctio in Confirmatione, panis & vinum in conſecranda Euchariſtia &c. ſive ſit quædam actio aut ex parte miniſtrantis, aut ex parte ſuſcipientis Sacramentum, qualis eſt manus impoſitio in Miniſtro Confirmationis & Ordinationis, & contritio, confeſſio, & ſatisfactio in pœnitente.

Per formam verò intelliguntur non tantùm verba propriè dicta quæ ore proferuntur, ſed id omne quod in Sacramento rem ſenſibilem arctiùs & clariùs reſtringit ad ſignificandam gratiam ſanctificantem, ſive illud verbum

ſit

ſit vocale, ſive non: ut ſunt v. g. nutus, & ſimilia ſigna, quæ ſanctus Auguſtinus Lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 3. appellat *verba viſibilia*, quia nempe verborum vice funguntur, & verba poſſunt appellari, ſumpta denominatione à nobiliori ſignorum genere, quod eſt verbum, ut docet ibidem ſanctus Auguſtinus. Quod quidem in Sacramento Matrimonii locum habere poteſt, cùm nempe qui contrahit matrimonium vocis uſu privatus, ſolo nutu conſenſum exteriùs demonſtrare valet, ſaltem in eorum opinione, qui mutuum conſenſum hujus Sacramenti formam eſſe affirmant. In Sacramento etiam Pœnitentiæ ſufficit ad illius materiam, ut confeſſio & contritio aliquo exteriori ſigno ſeu nutu declaretur: quapropter ſacramentalis abſolutio impendi ſolet moribundo qui ſubita vi morbi oppreſſus, voce confiteri non poteſt, ſed nutu aliquo aut geſtu ſuum de peccatis dolorem teſtatur. *T.3.p.1 p.10.D*

Sapienter obſervat Dominicus Soto in 4. diſt. 1. q. 1. art. 6. *fidei eſſe Catholicæ, Sacramenta conſtare rebus & verbis, quod ſine manifeſta hæreſi*, inquit, *negari non poſſet*: quòd verò res materiæ, verba autem formæ nomine donentur, ex uſu dumtaxat Theologorum invaluiſſe, à quo recedere jam non licet, cùm ſit totius Eccleſiæ praxi approbatus & conſecratus.

Ab illo uſu recedunt Novatores, qui Sacramenti formam, non in verbis ipſis, ſed in virtute ſeu efficacia, & in ſignificatione tùm rerum, tùm verborum collocant. *Sacramenti materia*, ait Spalatenſis Lib. 5. de Republica Chriſtiana cap. 4. n. 10. *eſt actio ſenſibilis; forma verò, vis aliquo modo producendi gratiam ſeu efficaciter teſtandi*. Ita porro ſentiunt illi, quòd exiſtiment verba Sacramentorum promiſſionis eſſe ac concionis, unicè deſtinata ad fidem audientium excitandam.

Ex noſtris aliqui, quamquam ſenſu ab errore Novatorum longè alieno, dixere totum id quod in Sacramento ſenſibile eſt, ſive res ſit, ſive verbum, eſſe loco materiæ, ſignificationem verò eſſe loco formæ totius Sacramenti. Scilicet Sacramentum illi materialiter & ſubjectivè conſiderant, prout eſt ſignum quoddam totale ſenſibile compoſitum ex rebus & verbis: cùm autem ſigni veluti forma ſit ipſa ſignificatio, inde totius Sacramenti formam in ſignificatione poſitam eſſe dixere: non tamen negant illi quin verba ad elementum comparata, & verè conſecratoria ſint, & formæ rationem habeant. Audiatur eam in rem Maldonatus, da natura Sacramentorum parte 3. *Solet vulgò dici*, inquit, *Sacramentorum materiam eſſe res, formam verba, quod aliquo quidem modo verum eſt; ſi verò ſummo agamus jure, falſum. Nam quemadmodum in re artefacta materia conſtat ex materia ſingularum partium, forma ex formis ſingularum; ſic in Sacramento (quod res quædam eſt artificioſa) neceſſe eſt, ut materia totius Sacramenti conſtet ex materia ſingularum partium, & forma ex forma. Singulæ autem partes Sacramenti, ſunt res & verba. In rebus, id quod videtur, eſt materia; ſignificatio, forma: in verbis id quod auditur, materia; ſignificatio, forma: Ergo in toto Sacramento, id quod videtur & auditur ſimul, id eſt, res & verba, materia; ſignificatio, quæ neque videtur, neque auditur, forma*. Quo loco non comparat Maldonatus unam Sacramenti partem cum altera, ſed omnes cum toto Sacramento; atque ſub ea conſideratione vult res & verba eſſe materiam, ſignificationem verò rerum & verborum, eſſe formam totius Sacramenti. Idem *Ed. Pariſ. 1677 p. 7. D*

Theolo-

Digitized by Google

Theologus agens de Sacramento Matrimonii q. 1. multùm laborat in aſſignanda materia & forma hujus Sacramenti, aſſeritque *non ita ſubtiliter in Sacramentis quærendam eſſe materiam & formam;* ac tandem concludit, *conjunctionem & ſocietatem externam viri & mulieris, eſſe materiam; ſignificationem verò eſſe formam Sacramenti Matrimonii.*

Quamquam verò hæc Maldonati & aliquorum recentiorum ſententia fidei Catholicæ non adverſetur, emendari nihilominus debet, judice Bellarmino de Sacramentis in genere Lib. 1. c. 18. quia non licet à communi & recepto uſu loquendi Eccleſiæ recedere; Eccleſia autem res Sacramentorum materiam, verba autem formam appellare conſuevit. *Ed. Colon. 1615. T. 3. p. 3.*

Quærunt hìc nonnulli, utrum materia & forma dici poſſint partes componentes Sacramentum. Ratio dubitandi eſt, quòd partes illæ ſimul non uniantur, ſed aliquo intervallo temporis à ſe invicem ſeparentur, quod maximè patet in Sacramento Euchariſtiæ, quod perſeverat poſtquam verba conſecrationis effluxerunt.

Verùm facilè reponitur, id non obſtare quominus materia & forma dici poſſint partes componentes Sacramentum, ſaltem illud quod in uſu & actione tranſeunte poſitum eſt; ſufficit enim ad morale compoſitum, quale Sacramentum eſt, moralis unio partium, quæ fit, cùm una & eadem judicio prudentum cenſetur eſſe moralis actio, per quam materia & forma Sacramenti adhibetur; neque verò moroſiùs ac ſcrupuloſiùs hìc exigendum, ut eodem puncto mathematico temporis materia & forma ſimul conjungantur: moraliter iſtud æſtimari debet, non phyſicè aut mathematicè.

Specialis porro ac propria videtur eſſe ratio Euchariſtiæ, quæ ſola habet eſſe permanens, etiam poſtquam effluxere verba conſecrationis: ut conſecretur quidem neceſſaria ſunt verba, quæ ſunt veluti forma: at poſt conſecrationem perfectam, perſeverat Sacramentum, corpus ſcilicet & ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini.

### *An quodlibet Sacramentum neceſſariò conſtare debeat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma.*

Quæſtio moveri poteſt de Sacramentis tùm veteribus tùm novis.

## PRIMA CONCLUSIO.

Quodlibet Sacramentum ſeu veteris ſeu novæ Legis, conſtare neceſſariò debet rebus aliquibus tanquam materia.

Probatur: Quia quodlibet Sacramentum eſt ſignum ſenſibile; ergo neceſſe eſt res aliquas habeat externas & ſenſibiles, quibus tanquam materia componatur & in ſenſus incurrat.

SE-

## SECUNDA CONCLUSIO.

Quodlibet veteris Legis Sacramentum neceſſariò verbis tanquam forma non conſtabat.

Probatur. Quia Gen. 17. ritus Circumciſionis; Exodi 12. ritus Agni Paſchalis; Levitici 8. ritus Conſecrationis Pontificum ac Sacerdotum deſcribuntur, abſque ulla præſcripta verborum ſolemnitate ac forma.

Neque obſtat quòd Levitici 4. 5. & 6. quædam ex mandato Dei preces adhibendæ ſint in ſacrificiis pro peccato. Quid enim inde? niſi hoc unum, in aliquibus cæremoniis Deum verba nonnulla obſervanda præſcripſiſſe, in aliis verò non præſcripſiſſe, pro ſua voluntate; neque enim alia hìc quærenda eſt ratio præter Dei voluntatem, quia in hujuſmodi rebus, tota ratio facti eſt voluntas facientis. In illis verò Sacramentis quæ ſine verbis perficiebantur, ipſa ſymboli ſeu ſigni exterioris ſignificatio, veluti formæ rationem induebat.

## TERTIA CONCLUSIO.

Quodlibet Legis Evangelicæ Sacramentum neceſſariò conſtat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma: ſive rerum nomine, elementum, aut ſubſtantiam, aut actiones quaſdam; & per verba, vocalia verba intelligas, aut aliquid ſimile ipſis æquivalens.

Probatur inductione ſingulorum noſtrorum Sacramentorum.

Baptiſmi materia eſt aqua; forma, invocatio Sanctiſſimæ Trinitatis: Matth. 28. v. 19. *Docete omnes gentes, baptiſantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.*

Confirmationis materia eſt manus impoſitio & unctio; forma, oratio. Act. 8. v. 15. & 17. *Oraverunt pro eis ..... tunc imponebant manus ſuper illos.* De unctione 2. Corinth. 1. v. 21. & 22. Apoſtolus ait: *Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos Deus; qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus.* Quæ verba de interna unctione per gratiam multi interpretantur, rectè quidem, at non excludit Apoſtolus externam olei unctionem quæ interioris ſignum ac ſymbolum eſt: imò ad eam illum alludere eo veriſimilius videtur, quòd vel à primis Eccleſiæ temporibus, unctionem olei in Sacramento Confirmationis uſurpatam fuiſſe certiſſimis monumentis teſtatum habeamus; cui unctioni correſpondet quædam verborum formula, quæ cum oratione integram & completam hujus Sacramenti formam perficit.

Euchariſtiæ materia eſt panis & vinum; forma, hæc verba, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt calix ſanguinis mei.* Matth. 26. v. 26. *Accepit panem, & benedixit ... & ait: Hoc eſt corpus meum.* Et de calice; *Hic eſt ſanguis meus, &c*

Pœnitentiæ materia remota, ſunt peccata; proxima, pœnitentis actus, contritio, confeſſio & ſatisfactio: forma verò, verba quibus Sacerdos abſolvit à peccatis. Joan. 20. v. 22. & 23. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

Ex quibus verbis ſemper intellexit Eccleſia, datam eſſe à Chriſto Sacerdotibus auctoritatem dimittendi peccata per verum ac propriè dictum Sacramentum Pœnitentiæ: quæ auctoritas exerceri non poteſt, niſi ex prævia pœnitentis confeſſione, & ſubſequente abſolutione Sacerdotis, ut fuſiùs ſuo loco oſtendemus.

Unctionis extremæ materia, eſt olei unctio; forma, oratio. Jac. 5. v. 14. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ; & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.*

Ordinis materia, eſt manus impoſitio; forma, oratio. Act. 6. v. 6. de Ordinatione Diaconorum dicitur: *Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt eis manus.*

Matrimonii denique materia, rectè poteſt aſſignari aut mutua corporum traditio, aut mutuus contrahentium conſenſus; forma verò, aut acceptatio mutua, aut verba Sacerdotis, pro varia ea de re Theologorum opinione. Epheſ. 5. v. 31. *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ; & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.*

Verùm de materia & forma uniuſcujuſque Sacramenti commodiùs ac fuſiùs, cùm de ſingulis diſputabimus.

Concluſionem noſtram confirmat Decretum Eugenii IV. jam citatum, ubi ait, *omnia Sacramenta tribus perfici, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona Miniſtri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Eccleſia; quorum ſi aliquod deſit, non perfici Sacramentum.* Illud verò ſine quo Sacramentum perfici non poteſt, haud dubiè abſolutè neceſſarium eſt. (To. 13. Conc. p. 535. A.)

Tam illud certum & exploratum omnibus Chriſtianis ſemper fuit, ut dæmon divinitatis æmulator, in Sacrificiis idolorum, ac Gentilium myſteriis eaſdem ferè res eoſdemque ritus imitatus fuerit, quos à Chriſtianis in ſuorum Sacramentorum uſu obſervari noverat. *Dæmon*, inquit ſanctus Auguſtinus Lib. 4. de Trinitate cap. 10. *fallaciarum regnum exercet ...... & animas deceptas illuſaſque præcipitat ...... pollicens etiam purgationem animæ per eas quas τελετὰς appellant, transfigurando ſe in Angelum lucis per multiformem machinationem in ſignis & prodigiis mendacii.* (To. 8. p. 819. A. B.)

Tertullianus Lib. de Præſcriptionibus cap. 40. *Diaboli*, inquit, *partes ſunt intervertendi veritatem, qui ipſas quoque res Sacramentorum divinorum, idolorum myſteriis æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam, utique credentes & fideles ſuos: expoſitionem delictorum de lavacro repromittit; & ſi adhuc memini, Mithra ſignat illic in frontibus milites ſuos: celebrat & panis oblationem, & imaginem reſurrectionis inducit, & ſub gladio redimit coronam. Quid? quòd & Summum Pontificem unius nuptiis ſtatuit? Habet & virgines, habet & continentes.* (P. 216. D.)

S. Juſtinus Apol. 2. pro Chriſtianis, refert Gentiles ad imitationem Chriſtianorum ſuis in Sacrificiis panem & calicem offerre verbis *etiam quibuſdam additis*. Et paulò antè narrat, quomodo dæmones in abominandis Paganorum Myſteriis Chriſtianorum Baptiſma imitati fuerint. *Porrò*, inquit, *lavationem hanc cùm audiſſent dæmones per Prophetam promulgatam, ut & ingreſſuri in delubra eorum, & acceſſuri ad illos, atque Libationibus &* (Ed. Pariſ. 1615. p. 98. C. P. 94. E.)

Digitized by Google

*bus & adipis nidoribus offerendis operaturi, ſeipſos aquæ aſperſione luſtrarent, effecerunt. Quin ut toto quoque corpore lavarentur prodeuntes, priuſquam ad templa, ubi illi collocati ſunt, veniant, inſtinctu & opera ſua curant. Nam & illud, quòd fana eorum ingredientes, calceos deponunt, & cultores eorumdem idem facere Sacerdotes jubent, per initiationem ejus inſtituerunt quod Moſæ Prophetæ, quem diximus, accidit.*

Hoc ipſum de luſtrationibus ac lotionibus Paganorum ad imitationem noſtram factis, teſtatur Tertullianus Lib. de Baptiſmo cap. 5. *Sed enim*, inquit, *Nationes extraneæ ab omni intellectu ſpiritualium poteſtatum eadem efficacia idolis ſuis ſubminiſtrant: ſed viduis aquis ſibi mentiuntur. Nam & ſacris quibuſdam per lavacrum initiantur, Iſidis alicujus aut Mithræ. Ipſos etiam Deos ſuos lavationibus efferunt.* P. 225. D.

Quamdam etiam peccatorum confeſſionem exigebant ab eo qui initiandus erat. Conſtat ex Plutarcho in Apophtegmatis, ubi narrat Antalcidam, cùm erat initiandus, à Sacerdote fuiſſe interrogatum, cujus maximi peccati eſſet ſibi conſcius. Notum eſt Neronem, poſt occiſam matrem, auſum non fuiſſe accedere ad ſacra Eleuſinia: adeo nempe vel ipſis Gentilium animis altè inſederat, nonniſi pura conſcientia ad Deorum Sacra eſſe accedendum. Hinc ſolemnis illa apud ipſos formula, *Procul hinc, procul ite prophani*: qua certè agendi ratione Chriſtianos imitabantur, apud quos ſeverè cautum ſemper fuit, ne quis indignus abſque prævia per Sacramentum Pœnitentiæ purgatione, ad ſacram Menſam auderet accedere. *Nolite*, dicebat Chriſtus Matth. 7. v. 6. *ſanctum dare canibus*.

Quin & prævios illos inſtructionis ac purgationis gradus, quos & Catechumeni ante Baptiſmum, & pœnitentes ante abſolutionem ex more Chriſtiano percurrebant, Gentiles utcunque adumbraſſe, & erga eos quos Sacris ſuis initiabant, obſervaſſe videntur. *In Sacris*, ait Olympiodorus in Phædone Platonis, *præcedebant publicæ purgationes; deinde has excipiebant aliæ reconditiores: poſt has aggregationes, tum ſequebantur initiationes; ad extremum Epoptiæ*, id eſt, Sacrorum omnium plena participatio. Nihil enim aliud in Sacris ulterius erat, quàm ut fieret aliquis Epopta, id eſt, juxta vim nominis, teſtis oculatus; quia tunc apertè Myſteria contemplari licebat. Hoc ipſum de Valentinianis refert Tertullianus in Libro quem adversùs eos ſcripſit cap. 1. *Diutiùs*, inquit, *initiant, linguam conſignant, cùm Epoptas ante quinquennium inſtituunt, ut opinionem ſuſpendio cognitionis edificent.* Dial. apud Pl. de anima. P. 250. A.

Denique, quod Chriſtianis ſolemne erat ut Myſteria ſua ſilentio premerent, nec coram prophanis aperirent, ipſi quoque Gentiles religioſè obſervabant, apud quos ſeverè puniebantur, qui non initiati ſe Sacris immiſcere auſi fuiſſent. Narrat ea occaſione Livius Lib. 31. duos juvenes tanquam ob infandum ſcelus miſerè trucidatos fuiſſe, quòd cùm initiati non forent, Templum Cereris per initiorum dies imprudentes cum cæteris ingreſſi, abſurdè quædam de Sacris fuiſſent percunctati.

Syneſius Libro de Providentia Sect. 2. de ſilentio Myſteriis debito dicebat: *Tam is qui oſtenderit, quàm qui viderit, in offenſionem numinis incurrit. Ac Bœotorum narrationibus proditum eſt, eum qui Bacchi Orgya temerè irrumpens inſpexerit, repentè laniari. Etenim ignoratio Sacris addit auctoritatem: propterea noctu Myſteria committuntur.* Ed. Pariſ. 1640 p. 124. B.

Atque hæc, occaſione rerum & verborum quibus noſtra perficiuntur Sacramenta, enarranda nobis fuere, ut pateat quàm falsò Celſus apud Origenem, & alii nonnulli poſt ipſum affirmaverint, omnes ferè Chriſtianorum ritus à Gentilibus per imitationem dimanaſſe: quam opinionem fusè refellit Origenes Lib. 6. contra Celſum. Imò potius Paganorum ritus ac fabulæ ex Judæorum Myſteriis ac Hiſtoriis inverſis & depravatis, ſacrilega æmulatione originem traxere: *Omnia enim adverſùs veritatem*, verè ait Tertullianus Apolog. cap. 47. *de ipſa veritate conſtructa ſunt, operantibus æmulationem iſtam ſpiritibus erroris.* P.37.B.

### *An & quomodo materia & forma Sacramentorum ſint à Chriſto Domino fixæ ac determinatæ.*

Aliquæ Sacramentorum res in Scripturis non expreſſæ.

Nonnulla in aliquibus Sacramentis ſigna ſeu ſymbola & verba uſurpantur, quorum nulla extat in Scripturis mentio; imò quæ aut Eccleſia Græca nuſquam, aut Latina non ſemper adhibuit. V. g. nulla in Scripturis mentio unctionis Chriſmatis, & iſtorum verborum, *Signo te ſigno crucis*, ubi de Sacramento Confirmationis, quod per ſolam manus impoſitionem & orationem datum ab Apoſtolis legimus Act. 8. Nulla pariter mentio inſtrumentorum, & iſtorum verborum, *Accipe poteſtatem &c.* in ſacris Miniſtrorum Ordinationibus perficiendis: imò nullus unquam eorum uſus apud Græcos; apud Latinos verò, etſi antiquus, non tamen perpetuus & uniformis fuit.

Atque hinc duplex inter Theologos nata controverſia: prima, an hujuſcemodi materia & forma ſit Sacramento eſſentialis, an accidentalis dumtaxat aut integrans. Secunda, an & quomodo Chriſtus Dominus ſingulorum Sacramentorum materiam & formam determinaverit. Sepoſita jam priori quæſtione, quæ ſuo proprio loco ſervanda eſt, de poſteriori dumtaxat hic agemus, cui prima locum & ortum dedit.

Res Sacramentorum duplici modo determinari poſſunt, in genere & ſpecie.

Obſervandum autem primò, res & verba Sacramentorum duobus modis à Chriſto Domino determinari potuiſſe, in genere ſcilicet & in ſpecie: in genere quidem, ſi tantùm præſcripſit aſſumendum eſſe ſignum aliquod exterius, aptum & idoneum ad finem inſtituti Sacramenti ſignificandum; Eccleſiæ verò poteſtatem fecerit tale ſignum eligendi ac determinandi. In ſpecie verò, ſi ipſemet Chriſtus ſignum illud notaverit ac determinaverit, impoſita lege eo ſemper utendi: v. g. aqua in Baptiſmo; pane & vino in Euchariſtia. Quod de rebus ſeu materia Sacramentorum, idem de verbis, quæ formæ rationem habent, planè dicendum: quocunque autem modo ea per Chriſtum determinata fuiſſe dixeris, quoad ſenſum dumtaxat ac ſignificationem, ſeu, ut ajunt, formaliter, non verò quoad ſonum & idioma, ſeu materialiter determinata ſunt; quocunque enim idiomate collatus Baptiſmus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ratus ac validus eſt.

Materia Sacramentorum alia phyſica, alia moralis. Quid inter eas diſcriminis.

Obſervandum 2. Sacramentorum noſtrorum materiam, aliam in re quadam ſeu ſubſtantia phyſica conſiſtere, qualis eſt aqua Baptiſmi, oleum Confirmationis, panis & vinum Euchariſtiæ &c. aliam in actione quadam morali, quales ſunt actus pœnitentis in Sacramento Pœnitentiæ, qualis conſenſus mutuus contrahentium in Sacramento Matrimonii. Iſtud autem diſcriminis eſſe obſervant Theologi, inter materiam Sacramenti phyſicam

& mo-

Digitized by Google

& moralem, quòd phyſica nullatenus pendeat à legibus Eccleſiæ, ut rata ſit, ac verum efficiat Sacramentum: è contra, moralis his legibus ſubjaceat, ita ut ſi obſervatæ illæ non fuerint, nullum & irritum ſit Sacramentum. V.g. poſt receptum Decretum Concilii Tridentini irritantis matrimonia clandeſtina, mutuus contrahentium conſenſus clanculum & contra Eccleſiæ leges datus nullus eſt, ac irritum facit matrimonium: non quòd mutetur materia Sacramenti à Chriſto inſtituta, ſed quòd perſonæ inhabiles reddantur ad contrahendum.

Conſentiunt omnes inter ſe Scholæ Magiſtri, Chriſtum Dominum aliquorum Sacramentorum materiam & formam in ſpecie aſſignaſſe ac determinaſſe, puta Baptiſmi & Euchariſtiæ; cæterorum verò ſaltem in genere.

Hoc unum igitur in dubium & controverſiam adducitur, utrum, non tantùm in genere, ſed etiam in ſpecie ſingulorum omnium Sacramentorum res & verba Chriſtus Dominus per ſeipſum determinaverit: affirmant aliqui, negant alii. Duplex opinio.

Qui affirmant, his ducuntur momentis,

I. Quia nullum eſt ex ſeptem novæ Legis Sacramentis, cujus ſufficiens non occurrat in Scripturis expreſſa materia & forma: quod quidem, inductione facta, demonſtrant locis Scripturæ Concluſione 3. præcedenti citatis. Quidquid ergo ad hanc materiam & formam ex Eccleſiæ uſu aut præcepto temporis lapſu acceſſit, illi revocant ad partem Sacramenti accidentalem, aut integrantem, nullatenus verò ad ſubſtantialem & eſſentialem. Ita ſentiunt de unctione Chriſmatis in Confirmatione, & porrectione inſtrumentorum cum verbis adjunctis in ſacris Miniſtrorum Ordinationibus. Affirmantis momenta.

II. Quia Chriſtus Dominus immediatè ac per ſe omnia & ſingula Legis Evangelicæ Sacramenta inſtituit. Doctrinam hanc colligunt ex Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 1. quam nos ipſi inferiùs propugnabimus. Atqui ſi Eccleſiæ poteſtatem feciſſet ſpeciatim determinandi materiam & formam Sacramentorum, non immediatè, nec per ſe, ſed mediatè ac per Eccleſiam, ea Sacramenta inſtituiſſe dicendus foret: qui enim partes Sacramenti eſſentiales inſtituit, is certè Sacramentum ipſum inſtituere dicitur.

III. Concilium Tridentinum ſeſſ. 21. c. 2. docet, *hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire judicaret*. Opponit eò loci Concilium, ſubſtantiam Sacramentorum ritibus ac cæremoniis quæ in eorum diſpenſatione obſervantur: ritus quidem illos ab Eccleſia ſtatui ac mutari poſſe, ſubſtantiam verò non poſſe, ſatis apertè declarat. Porrò ſi Eccleſiæ datum eſſet, in ſpecie determinandi eſſentiales Sacramenri alicujus partes; ſi pro rerum, temporum ac locorum varietate, varias aſſumere poſſet, mutationi profectò ſubjacerent partes ſubſtantiales Sacramenti, perinde ac ritus & cæremoniæ: qua enim libertate potuiſſet Eccleſia hanc vel illam materiam aut formam præſcribere, potuiſſet & mutatis circumſtantiis immutare, alia ſubrogata in locum prioris; & ita ſalva ſemper & integra non remaneret Sacramenti ſubſtantia, contra expreſſam Concilii Tridentini doctrinam. Et verò, inquiunt, ſi porrectio inſtrumentorum v.g. pertinet ad ſubſtantiam ſacrarum Ordinationum, *To. 14. Conc. p. 846. D.*



BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

cùm hæc ab Eccleſia uſurpata ſemper non fuerit, omnino neceſſe eſt fateri, ad ſubſtantiam ſacræ Ordinationis de novo aliquid acceſſiſſe; adeoque mutatam illam fuiſſe, non quidem per detractionem ritus antiqui, ſed per additionem novi.

Addunt denique, eſſe de dignitate Sacramentorum, ut ſubſtantialis eorum ritus conſtans ſit, perpetuus ac uniformis: talem verò eſſe, ſi in iis reponatur rebus, quas aſſignat Scriptura, ubi de illis mentionem facit; ſecùs verò, ſi in iis, quas varius Eccleſiæ uſus, varia diſciplina diverſis temporibus invexit: quæ certè, pro reverentia & obedientia quæ Eccleſiæ debetur, religiosè obſervari quidem debent, non ut ſubſtantiales, ſed ut accidentales aut integrantes Sacramenti partes.

Opinio negans qua ratione nitatur. Qui ex adverſo exiſtimant; non in ſpecie, ſed in genere dumtaxat Chriſtum Dominum aliquorum Sacramentorum res & verba determinaſſe, Eccleſiæ ſuæ data libertate ea ſpeciatim aſſignandi, ii hac una maximè ratione moventur, quòd ſubſtantialis Sacramenti veritas inter tam diverſam ac diſcrepantem Eccleſiarum praxim, aliter ſalvari ac vindicari non poſſit. Nonnulla ſiquidem, ut jam obſervavimus, in perficiendis Sacramentis uſurpat Eccleſia tanquam eſſentialia, quorum tamen in Scripturis nulla prorſus mentio, quorum varius eſt in Eccleſia Græca & Latina uſus, imò nec in ipſa quidem Latina ſemper conſtans ille fuit ac uniformis; talis eſt imprimis porrectio inſtrumentorum in ſacris Ordinationibus, cujus nulla in Scripturis mentio, nullumque in Eccleſia Latina veſtigium deprehenditur ante decimum vel duodecimum Eccleſiæ ſæculum: quomodo igitur in hac varietate ſtabit veritas ſubſtantialis Sacramenti, niſi dixeris, Chriſtum Eccleſiæ permiſiſſe, ut quas idoneas judicaret, res Sacramentorum ſeligeret ac determinaret?

Supponit hæc opinio & unctionem Chriſmatis, & porrectionem inſtrumentorum ad ſubſtantiam Sacramenti Confirmationis & Ordinis pertinere; de quibus aptus non eſt hìc dicendi locus.

Admomenta verò prioris ſententiæ reponunt.

Reſpōſio ad momēta primæ opinionis. I. non omnia quæ ad Sacramenta pertinent, in Scripturis expreſſa eſſe, ſed multa ex Traditione conſtanti & perpetua dimanaſſe, quæ ad ſubſtantiam Sacramentorum ſunt pariter revocanda.

II. Rectè iſta duo conciliari, Chriſtum immediatè ac per ſe omnia Sacramenta inſtituiſſe, ac Eccleſiæ ſuæ poteſtatem feciſſe nonnullorum Sacramentorum res & verba ſpeciatim determinandi; quia ad hoc ſatis eſt quòd Chriſtus & rebus ab Eccleſia ſelectis vim & efficaciam dare promiſerit, & quòd ipſam formalem ſignificationem ſigni ab Eccleſia materialiter determinati, per ſeipſum inſtituerit: hoc eſt, effecerit ut tale ſignum, v.gr. porrectio inſtrumentorum, efficaciter ſignificet ſpiritualem aliquam poteſtatem datam ei qui ſacram Ordinationem percipit.

III. Reſpondent, ſalvam ſemper remanere Sacramenti ſubſtantiam, quæcunque ſit in ritu, quo perficitur, varietas, & diſcrepantia, quia nempe idem ſemper quoad ſubſtantiam Sacramentum remanet, cùm ſervatur Chriſti inſtitutio; ſervatur autem, cùm Eccleſia, pro conceſſa ſibi libertate, juxta ſponſi ſui mentem aſſumit ſignum aliquod idoneum ad finem Sacra-

Digitized by Google

cramenti exprimendum: quapropter, etſi ſignum illud materialiter ſpe-ctatum, ſit diverſum, formaliter tamen idem eſt, quod ſufficit ut ſalva & integra remanere dicatur Sacramenti ſubſtantia.

IV. Reſpondent, non aliam in præſenti argumento quærendam eſſe congruam rationem, quàm voluntatem Chriſti inſtituentis Sacramenta, qui voluit ut Eccleſia nonnullas res & verba eorum in ſpecie determinaret.

En momenta quibus utraque ſententia innititur. Utraque ſuos habet Catholicos defenſores, utramque probabilem judicamus: quam quiſque voluerit eligat & ſequatur; modò tamen expendat priùs, quam partem amplecti maluerit circa materiam & formam adæquatam & totalem tùm Confirmationis, tùm Ordinis: inde enim veluti præjudicatam & præformatam habebit circa præſentem noſtram quæſtionem ſententiam.

De his etenim ſolummodo duobus Sacramentis, ut jam innuimus, dubium movetur; an ſcilicet in Confirmatione præter manuum impoſitionem & orationem, unctio Chriſmatis cum forma ei correſpondente; & in ſacra Ordinatione pariter præter impoſitionem manuum & orationem, porrectio inſtrumentorum cum verbis adjunctis, materiæ & formæ ſubſtantialis rationem habeant, an tantùm accidentalis ſeu integrantis. Prior ſententia Hæreticis in re noſtra ſacramentaria peccantibus preſſiùs confutandis eò videtur aptior, quòd eam dumtaxat utrique Sacramento materiam & formam aſſignat, de qua in Scripturis mentio habetur. Altera verò commodior vendicandæ ac ſimul conciliandæ in utraque Eccleſia Græca & Latina eorumdem Sacramentorum veritati; iis nimirum pro materia & forma eſſentiali aſſignatis, quæ Eccleſia longo & conſtanti uſu adhibuit. Quæſtionem hanc in ſuſpenſo Eccleſia hactenus reliquit, ac Scholæ diſputationi permiſit; pendente autem illo dubio, ea omnia religioſè obſervanda quæ obſervat Eccleſia, & cautè ſupplendum, ſi quid fortè omiſſum fuerit.

*An & quæ mutatio, ſive in materia, ſive in forma, Sacramentum nullum & irritum efficiat.*

Duplex generatim hìc mutatio diſtinguenda: una ſubſtantialis, accidentalis altera. Qua in re hæc generalis ac certa eſt regula omnem ſcilicet mutationem ſubſtantialem, ſeu materię, ſeu formę, nullum & irritum reddere Sacramentum.

Subſtantialis eſt mutatio materiæ, cùm non remanet eadem, vel quoad ſpeciem phyſicam, vel quoad uſum humanum & communem. Baptizet v.g. aliquis in vino, aut in aqua ex floribus expreſſa, aut in alio quocunque liquore qui non ſit vera, naturalis & elementaris aqua, mutat ſpeciem phyſicam materiæ Sacramenti Baptiſmatis, nec conſequenter verè baptizat: pariter congelatam aquam adhibeat, aut in perficienda Euchariſtia, loco panis, maſſam non coctam, nullum etiam erit Sacramentum. Quid ita? quia recepto ac communi uſu, nec aqua congelata ſit lotio, nec maſſa nondum cocta nutritio. E contra baptizet in aqua calida vel frigida, maris vel fontis, benedicta vel non benedicta; panem azimum vel fermentatum conſecret, perinde eſt ad veritatem ſubſtantialem Sacramenti Baptiſmi & Euchariſtiæ, quia mutatio illa materiæ prorſus accidentalis eſt, quæ Sacramento non officit.

Subſtantialis verò eſt mutatio formæ, cùm idem non remanet verborum ſenſus. Non in ſono quippe, ſed in ſenſu ac ſignificatione potiſſimùm vis verborum poſita eſt; nec alia re meliùs Veteres æſtimabant an verus, an falſus eſſet Baptiſmus datus ab Hæreticis, quàm ſi ſenſum verborum Chriſti quibus Baptiſma perficitur retinuiſſent, vel adulteraſſent.

Quæcunque autem ſit mutatio, ſive ſubſtantialis, ſive accidentalis, cautè fugienda eſt, quæ culpa carere non poteſt, & quidem graviſſima, ſi mutatio ſubſtantialis fuerit. *Oportet enim*, ait ſanctus Baſilius Lib. de Spiritu ſancto, c. 12. *inviolabilem manere traditionem ..... ut quidquam addere aut detrahere planè ſit ab æterna vita excidere. Proinde ſi in Baptiſmo ſeparare Spiritum à Patre & Filio, ut periculoſum eſt baptizanti, ita Baptiſmum accipienti inutile. Lex tingendi impoſita eſt*, ait Tertull. Lib. de Baptiſmo c. 13. *& forma præſcripta. Ite, docete nationes, tingentes eas in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Graviter etiam peccat Miniſter, qui non obſervato ritu Eccleſiæ, accidentalem invehit mutationem. *Si quis enim dixerit*, ait Conc. Trid. ſeſſ. 7. Can. 13. *receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiarum Paſtorem mutari poſſe, anathema ſit.*

Ed. vet. T. 2. p. 170. A.

P. 229. D.

To. 14. Conc p. 177. E.

Obſervant hic Theologi, mutationem faciliùs in verba obrepere, & quidem variis modis.

Primus eſt per ſimplicem mutationem, quæ triplex fingi poteſt: ratione ſcilicet vel idiomatis, vel ſynonimæ alicujus vocis, vel modi indicativi pro imperativo, aut abſoluti pro deprecativo, aut vice verſa.

Prior mutatio accidentalis prorſus eſt, ac planè indifferens ad ſubſtantiam Sacramenti: quocunque enim idiomate ſeu lingua perficiatur, ſi ſervatur integra Chriſti inſtitutio, ratum eſt Sacramentum. Senſu quippe, non ſono, verba ſacramentalia operantur; ſenſus autem idem occurrit in diverſo idiomate. Abſit autem à publico Sacramentorum Miniſtro, ut in eorum adminiſtratione alio utatur ſermone, quàm qui publico & communi Eccleſiæ uſu receptus eſt.

Altera mutatio quæ fit unius vocis in aliam ſynonimam & ejuſdem ſignificationis, accidentalis pariter eſt: ut ſi quis v. g. diceret, *Ego te abluo, lavo, vel tingo*, loco, *Ego te baptizo*. Non ita eſſet, ſi aliud verbum ſubſtitueret aut diverſæ ſignificationis, aut non æquè diſtinctæ & claræ ac eſt ſignificatio verborum quibus Eccleſia utitur: v. g. ſi quis diceret, *Te mundo, purgo, vel refrigero in nomine Patris &c.* ſubſtantialis foret mutatio, quia mundatio ſeu purgatio peccatorum ſignificari hoc in Sacramento debet per modum ablutionis. Si quis nomine collectivo baptizaret in nomine Trinitatis, nullus eſſet Baptiſmus, quia juſſi ſumus baptizare in clara & diſtincta invocatione Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: nomen verò collectivum Trinitatis confuſè tantùm & indiſtinctè tres divinas perſonas exprimit.

Sapienter hìc monet Dominicus Soto in 4. diſt. 1. q. 1. Articulo 8. neceſſe eſſe ut ſignificatio vocis in quam fit mutatio, publica ſit & communi impoſitione recepta: neque enim privatorum eſt ad arbitrium ſignificationem verbis imponere.

Denique mutatio verbi ratione modi indicativi vel imperativi, abſoluti

vel

vel deprecativi, accidentalis pariter eſt, nec nocet integritati Sacramenti. Sic Latini verbo indicativo dicunt, *Ego te baptiſo*: Græci autem *Baptiſatur, vel baptiſetur talis*. In Sacramento etiam Pœnitentiæ, Latini verbis abſolutis, Græci deprecativis utuntur: utrobique autem verus eſt Baptiſmus, vera abſolutio ſacramentalis, quia idem eſt quoad ſubſtantiam verborum ſenſus.

Secundus modus mutationis verborum fit per ſimplicem corruptionem. Talis fuit corruptio, de qua conſultus olim fuit Zacharias Summus Pontifex. *Quidam ſcilicet Sacerdos qui latinam linguam penitus ignorabat, neſcius latini eloquii, infringens linguam dicebat: Baptiſo te in nomine Patria & Filia & Spiritu ſancta*. Sic baptiſatos iterum baptiſari juſſerat Bonifacius Epiſcopus: Summus verò Pontifex data ad eum Epiſtola, quam refert Gratianus de Conſecratione diſt.4. cap. *Retulerunt* 86. & extat Tom. 6. Conc. reſpondet: *Si ille qui baptiſavit, non errorem introducens aut hæreſim, ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut ſuprà fati ſumus, baptiſans dixiſſet, non poſſumus conſentire ut denuo baptiſentur*. P.1505. D.

Duo hac reſponſione inſinuat Summus Pontifex: primum, per corruptionem in pronuntianda forma, ſive ſit ex ignorantia latini ſermonis, ſive ex vitio ſeu eliſione linguæ, non deſtrui veritatem Baptiſmatis. Quod intelligo, modò ſenſus verborum ex communi audientium judicio integer maneat, qualis præſumitur fuiſſe ſenſus illius Sacerdotis de quo loquitur Summus Pontifex. Si enim ſenſus legitimus deſtrueretur, quacunque tandem de cauſa, non perficeretur Baptiſmus. Alterum, per corruptionem quæ fit animo introducendi errorem vel hæreſim, nullum reddi Sacramentum; iſtud enim contrario ſenſu videtur inferri ex verbis Pontificis: quippe ſi corruptio formæ facta ſine intentione errorem introducendi non nocet ſubſtantiæ Sacramenti, à contrario nocet ubi eſt intentio introducendi errorem. Cujus quidem rei rationem reddit S. Thomas 3. parte q. 60. ar. 8. in corpore, *Quia non videtur quòd ille intendat facere id quod facit Eccleſia*. Sanctus igitur Doctor nullum tunc cenſet Sacramentum, non quidem ex defectu formæ, ſed ex defectu intentionis debitæ in Miniſtro.

Atque occaſione hujuſce poſtremi capitis quod ex reſponſo Zachariæ deducitur, prolixè diſputant recentiores Scholaſtici, de veritate Sacramenti cujus forma eo fine corrumpitur, ut error vel hæreſis inducatur: eorum ſententia ad hæc capita revocari poteſt.

I. nullo errore interiori, quicunque ille ſit, violari veritatem Sacramenti quod ritu legitimo celebratur. Ita expreſsè S. Auguſtinus Lib. 4. de Baptiſmo contra Donat. cap. 15. *Jam ſatis oſtendimus*, inquit, *ad Baptiſmum, qui verbis Evangelicis conſecratur, non pertinere cujuſquam vel dantis vel accipientis errorem, ſive de Patre, ſive de Filio, ſive de Spiritu ſancto aliter ſentiat, quàm cæleſtis doctrina inſinuat*.

II. errore, qui exteriùs manifeſtatur, nec invertit legitimum verborum ſenſum, Sacramenti ſubſtantiam non deſtrui, quæcunque tandem ſit privata intentio Miniſtri pro errore inducendo. Ratio eſt, quia privata intentio Miniſtri nocere non poteſt generali Eccleſiæ intentioni, per quam illæ præſumitur velle facere id quod facit Eccleſia. Sit v. g. Græcus aliquis,

*Suares in 3.p.q. 60.ar.8 ſect. 1. 4.& 5. Vaſqu. ib.ad q. 60.ar.8. diſ.129. c.6. & 7. Iſambertus de Sacr. in gen. ad qu. 60.diſp. 7.ar.2. 3. 4. 5. & 6. To.2.p. 134.C. D.*

Digitized by Google

quis, qui iſta Baptiſmi forma apud ſuos recepta, *Baptizatur*, vel *baptizetur talis*, eo utatur animo, ut velit modum baptizandi Latinorum invalidum eſſe; aut qui iſtis verbis Euchariſticis, *Hoc eſt corpus meum*, hæc addat tanquam eſſentialia, *quod pro vobis tradetur*; aut fermentatum panem ſic adhibeat, ut declaret azymum inſufficientem eſſe, profectò ille validè baptizat, & conſecrat Euchariſtiam; quia error, quo laborat, intactam & integram relinquit Sacramenti ſubſtantiam.

III. denique, cùm ex corruptione formæ verborum ſenſus aut apertè corrumpitur, aut ambiguus ſaltem redditur, ex ipſa intentione Miniſtri volentis errorem vel hæreſim inducere, ambiguus ſenſus ad perverſum determinatur, & tunc judicatur eſſe ſubſtantialis corruptio, cum qua non ſtat ſubſtantia Sacramenti. V.g. baptizat quis in nomine Matris, Filii, & Spiritus ſancti; corruptio eſt manifeſta, & apertè contraria ſenſui verborum Chriſti; baptizat verò in nomine Patria, & Filia, & Spirit. ſancta; ſenſus poteſt eſſe ambiguus. Si ex circumſtantiis ac judicio audientium corruptio hæc fiat ex ignorantia latini ſermonis, aut eliſione linguæ, mutatio eſt accidentalis; ſi verò fiat ex intentione inducendi errorem, nempe in Deo quamdam eſſe perſonam generis feminini, filiam, non filium, corruptio eſſentialis eſt, nec poteſt compati cum ſenſu verborum quibus voluit Chriſtus Baptiſmum perfici; atque hoc ſenſu intelligenda videtur reſponſio ſuprà memorata Zachariæ: quo caſu nullum eſt Sacramentum, non modò ex defectu debitæ intentionis Miniſtri, ſicut innuit ſanctus Thomas, ſed etiam ex defectu veræ ac legitimæ ſignificationis in forma verborum. Si quis pariter Lutheranus in conſecranda Euchariſtia diceret, *Hic eſt corpus meum*; ambiguus foret ſenſus. Si enim particulam, *Hic*, adverbialiter ſumeret, innuens Chriſtum hic, ſicut & in cæteris aliis locis per ubiquitatem, ut ajunt, eſſe præſentem, non verò præſentem fieri vi pronominis demonſtrativi, *Hoc*, & aliorum verborum, profectò irrita foret conſecratio, eo quòd non ſervaretur ſenſus verborum Chriſti: non ita ſi particulam, *Hic*, ex ignorantia vel lapſu linguæ, maſculinum pro neutro uſurpans, loco pronominis, *hoc*, pronuntiaret, nullum habens in animo perverſum conſilium. Ambiguus autem dictionis alicujus ſenſus judicatur, vel ex proprietate verborum, quæ non ſervatur, vel ex communi uſu, à quo receditur, vel ex circumſtantiis perſonæ ſeu Miniſtri, qui vel ſuſpectus eſt, vel non.

Tertius mutationis verborum modus fit per additionem quæ ſenſum verborum Chriſti aut corrumpit, aut integrum ſervat. Si prius, irritum eſt Sacramentum; ſi poſterius, firmum, ac ratum. In exemplum prioris additionis fit hæc forma baptizandi quam Eunomiani uſurpabant, referente S.Epiphanio hæreſi 76. *Baptizo te in nomine Dei increati, & Filii creati, & Spiritus ſanctificantis à creato Filio creati*. Vel iſta qua utebantur Marcitæ, teſte S.Irenæo Lib.1. cap.21. aliàs 18. *In nomine ignoti Patris univerſorum, in veritate matre omnium, in eo qui in Jeſum deſcendit, in unione ac redemptione & communione virtutum*.

Edit. Pariſ. 1622. T. 1. p. 922. B. Edit. nova p. 95. col. 1.

Nemo ſanè hìc recognoſcit formam baptizandi quam Chriſtus præſcripſit Matth.28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*: quibus certè verbis exprimitur æqualitas & conſubſtantialitas trium divinarum perſonarum. Propter adulteratam iſtam à Pauli-

lianiſtis Baptiſmi formam, juſſit Synodus Nicæna I.generalis anno 325.Can. 19. eos, ſi ad Eccleſiam redirent, rebaptizari. Si quis pariter diceret, *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & beatæ Virginis*, verè non baptizaret; quia hæc additio formæ ſenſum adulterat, qua nempe innuitur, B.Virginem in auctoritate ac poteſtate æqualem eſſe perſonis divinis; hoc enim importat iſta formula loquendi, *In nomine &c.* qui profectò ſenſus à Catholica fide longè alienus eſt. S.Thomas 3.p. q.60. articulo 8. in corpore ait, quòd ſi iſthæc additio, *& B.Virginis, ſic intelligatur, non quaſi nomen beatæ Virginis aliquid operetur in Baptiſmo, ſed ut eius interceſſio proſit baptizato ad conſervandam gratiam baptiſmalem, non tollitur perfectio Sacramenti.*

Verùm, cùm verborum ſignificatio non pendeat à privata loquentis intentione, ſed ab uſu publico; atque ex uſu publico baptizare in nomine *B.Virginis*, ſignificet Baptiſmum auctoritate ac virtute B.Virginis collatum, conſequenter nullus eſſet Baptiſmus ob corruptum exteriùs formæ ſenſum, quantumvis interiùs rectè ille ſentiret. Sicut enim internus error mentis Sacramenti perfectionem non tollit, cùm omnia neceſſaria ritè obſervantur; ita pariter interna mentis intentio recta, non corrigit, nec tollit exteriùs formæ vitium, quod ex recepta & communi ſignificatione eſſentiale ſeu ſubſtantiale judicatur.

Poſterioris additionis exemplum eſt, ſi quis v.g. baptizaret *in nomine Patris ingeniti, Filii geniti, & Spiritus ſancti procedentis*: vel *in nomine Patris omnipotentis, & Filii ſapientis, & Spiritus ſancti paracleti*; ille verum Sacramentum perficeret, quia ejuſmodi additio non invertit ſubſtantialem verborum Chriſti ſenſum.

Quartus modus mutationis fit per detractionem alicujus verbi, quod vel neceſſarium judicatur ad integritatem ſenſus, vel non judicatur neceſſarium. Si prius, eo verbo detracto, nullum eſt Sacramentum: ut ſi quis baptizaret in nomine Filii & Spiritus ſancti, omiſſo Patre, aut vice verſa. Vel ſi in conſecranda Euchariſtia diceret, *Corpus meum*, omiſſo pronomine *Hoc*, vel, *Hoc eſt corpus*, ſuppreſſo *meum*. Si poſterius, ratum ac validum eſt Sacramentum; ut ſi quis diceret, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, omiſſo pronomine, *ego*, aut in conſecranda Euchariſtia diceret, *Hoc eſt corpus meum*, dempta particula, *enim*.

Quintus mutationis modus fit per tranſpoſitionem ſeu inverſionem verborum, cum qua ſi idem ſubſtantialiter remanet ſenſus, valet Sacramentum; ſi non remanet, nullum eſt. V.g. ſi quis ita baptizaret, *Fili ego te baptizo in nomine Patris & Spiritus ſancti*, invalidè prorſus baptizaret; quia hæc tranſpoſitio invertit ac perturbat ſenſum verborum Chriſti. Secus ſi diceret, *In nomine Filii, Patris, & Spiritus ſancti ego te baptizo*; quia hæc tranſpoſitio, quamquam animo erroris alicujus inducendi facta, non mutat eſſentialem ſignificationem formæ conſuetæ.

Ultimus denique mutationis modus fit per interruptionem verborum, quæ ſi tanta eſſet ut communi judicio non cenſeretur eſſe una & eadem moralis actio, & interciperetur intentio pronuntiantis, haud dubiè, ait ſanctus Thomas 3. parte q.60. art.8. ad 3. *tollitur ſenſus Sacramenti, & per conſequens veritas ejus*. Ut ſi quis v.g. poſt iſta verba, *Ego te baptizo in nomine*

*mine Patris &c.* Miſſam celebraret, vel Horas Canonicas recitaret, tum rediens ad prius miniſterium pergeret, *& Filii & Spiritus ſancti.* Secus verò ſi hæc interruptio tanta non eſſet, quin moraliter eadem æſtimaretur actio: neque enim phyſicè aut mathematicè temporis inſtantia numeranda ſunt.

Atque iſti ſunt vulgares modi quibus immutari poſſunt verba Sacramentorum. Rectè autem hìc Bellarminus, de Sacramentis in genere Lib. 1. cap. 21. *Utcunque varientur verba*, inquit, *addendo, detrahendo, mutando, transponendo, corrumpendo, interrumpendo, ſemper manet integritas ſubſtantialis, dum manet idem ſenſus: è contra, minima etiam variatio deſtruit integritatem ſubſtantialem, ſi pereat ſenſus .... Accidentalis autem integritas conſiſtit*, (pergit ille) *in cæteris omnibus, ideſt, in integro ſono, ordine & numero ſyllabarum.*

To. 3. p. 38. B. C.

Quòd ſi in praxi dubium aliquod grave occurrat circa mutationem aliquam, an ſubſtantialis habenda ſit vel accidentalis, conſulendus loci Epiſcopus, ac legitimo perſeverante dubio, Sacramentum ſub conditione iterandum.

*Qualia ſint verba Sacramentorum: an promiſſionis & concionis, an conſecrationis.*

Inaudita ante Lutherũ quæſtio.

Ante Lutherum & Calvinum inaudita prorſus fuit præſens controverſia. Communi quippe ac trito uſu, Sacramentorum verba vocabantur ſolemnia, Evangelica, divina, ſacramentalia; verba invocationis, benedictionis & conſecrationis. Illis primùm viſum eſt Novatoribus, ea etiam, & quidem potiſſimum, nuncupare verba promiſſionis, concionis, prædicationis ſeu inſtructionis & doctrinæ: quæ controverſia tota de nomine & appellatione videri poſſet, niſi certam ac neceſſariam connexionem haberet cum altera Novatorum ſententia circa vim & efficaciam Sacramentorum. Quippe ſi non aliam illi agnoſcunt in Sacramentis virtutem, quàm ut fidem, qua juſti ſumus, objectivè moveant & excitent, conſequenter verba, quibus ea perficiuntur, promiſſionis eſſe, concionis & prædicationis ſeu inſtructionis, affirment neceſſe eſt, utpote quæ eo unicè deſtinata ſint, ut audientium fidem ac pietatem exteriùs promoveant; ſeu, ut loquitur Calvinus L. 4. Inſtit. cap. 14. num. 4. *ut clara voce à Miniſtro prædicata plebem eò manu ducant, quò ſignum tendit ac nos dirigit.* Si è contra Novatores nonniſi diverſo loquendi modo à Catholicis diſcrepant circa efficaciam Sacramentorum, ſicut aliqui è noſtris ſentiunt, quod nos inferiùs expendemus, profectò nonniſi etiam de nomine præſens æſtimanda erit controverſia. Quod ut apertius fiat; & termini ipſi exponendi ſunt, & quid ſit ex utraque parte conceſſum vel negatum, aperiendum.

Connexionem habet cũ alia de vi & efficacia Sacramentorum.

Pa. 472.

Quid verbum promiſſionis.

I. Itaque verbum promiſſionis appellant illud, quod divinas promiſſiones aut expreſsè continet, qualia iſta ſunt de Baptiſmo, Joan. 3. v. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Et iſta de Euchariſtia, Joan. 6. v. 54. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: aut ad eas promiſſiones jam factas animum erigit ac revocat, qualia ſunt hæc Baptiſmi, *Ego te baptiſo in nomine Patris &c.* & iſta Euchariſtiæ, *Hoc eſt corpus meum &c.*

Verbum

Digitized by Google

Verbum concionis ſeu inſtructionis & doctrinæ dicunt, quod alta & intelligibili voce prolatum fidem audientium movet & excitat aut ſaltem ex ſe movere poteſt & excitare.

*Quid verbum concionis.*

Verbum denique conſecrationis ſeu benedictionis dicitur, quod rem ab uſu prophano & vulgari ad ſacrum & religioſum traducit, ac ſacram efficit: de quo tritum iſtud Auguſtini Tract. 80. in Joan. *Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum.*

*Quid verbum conſecrationis.*

II. Aberrat Calvinus ac inverecundè Catholicis imponit, cùm ait apud illos verbum conſecrativum illud eſſe, *quod ſine ſenſu & fide inſuſurratum, ſolo ſtrepitu velut magica incantatione, conſecrandi elementi vim habeat*, Inſtitutionis Lib. 4. cap. 14. n. 4. Apage tam craſſum errorem ac tam apertam calumniam. Nullus Catholicorum ita deſipuit unquam.

*Calumnia Calvini circa verbum cõſecrationis. p. 471.*

III. Quamquam Novatores Sacramentorum verba promiſſionis ac concionis eſſe doceant, non tamen negant, ea verè conſecratoria eſſe, quibus elementum ab uſu profano & communi traducitur ad ſacrum & religioſum. Hoc profectò vult Calvinus, cùm Libro & capite mox citato numer. 16. probans vim ac veritatem Sacramenti non pendere à conditione aut arbitrio illius qui vel miniſtrat, vel recipit Sacramentum, ſic loquitur: *Conſecratum verbo Domini ſymbolum eſt revera quod dicitur, vimque ſuam conſervat.* Hoc eſt, verum ac ratum eſt Sacramentum, etiam ſecluſa fide vel miniſtrantis, vel recipientis illud. Longè apertiùs mentem ſuam ea de re explicant poſteriores Calviniſtæ: unum hic appellabimus Turretinum in Academia Genevenſi Theologiæ Profeſſorem, de Sacramentis q. 6. n. 2. *Facilè admittimus*, inquit, *verbum ſacramentale inſtitutionis prædicatum, eſſe etiam conſecratorium reſpectu ſignorum, quatenus per illud ab uſu communi & prophano transferuntur ad uſum ſacrum.* Et n. 3. dilucidè aperiens ſtatum hujus noſtræ quæſtionis, *Hinc patet*, inquit, *ſtatus quæſtionis: non, an detur verbum ſacramentale conſecratorium, quod non negamus: ſed an ita ſit conſecratorium, ut ſit etiam operativum, quod negamus: non, an verbum aliquod proferendum ſit ſuper ſigna; ſed an ſit verbum quod alta & intelligibili voce ſit prædicandum, ut ab iis intelligatur quibus Sacramentum eſt adminiſtrandum, vel ea ratione conſecratorium dici poſſit.* Agnoſcit ergo ille, verbum ſacramentale verè & eſſe ac dici poſſe conſecratorium reſpectu ſignorum; tametſi & illud alta & intelligibili voce pronuntiandum eſſe velit, ut intelligi poſſit ab iis quibus Sacramentum adminiſtratur, nempe ut fidem in illis excitet.

*Novatores non negãt verbum ſacramẽtale eſſe verè cõſecratorium. Calvinus. p. 476. Turretinus.*

IV. Docent iidem Novatores, verbum illud conſecratorium, quod & concionale appellant, qua parte concionis ac doctrinæ ſpeciem habet, non pertinere ad ſubſtantiam Sacramenti, ſed ad conditionem dumtaxat neceſſariam, ut eum fructu percipiatur Sacramentum. Ita rem explicat Lambertus Danæus ad cap. 19. Libri primi Bellarmini de Sacramentis, Controverſia 3. ubi ſic loquitur. *Explicatio promiſſionis Dei ad Sacramenti legitimam adminiſtrationem requiritur, | uti ad illius participationem vera fides: neutra tamen ut pars eſſentialis Sacramenti; utraque tamen velut res ad verum Sacramenti uſum neceſſaria.* Quæ doctrina fundamentum habet in quotidiana praxi & diſciplina Novatorum: ratum enim illi habent Baptiſmum datum infantibus, qui doctrinæ & inſtructionis tunc ſunt incapaces.

*Novatores docent verbum concionis non pertinere ad ſubſtantiam Sacramẽti. Danæus.*

Tota igitur præſens controverſia eò recidit, utrum verba ſacramentalia me-

ritò

*Quò recidat præſens controverſia.*

ritò poſſint appellari verba promiſſionis, & concionis ſeu inſtructionis, perinde ac conſecrationis; & utrum altiori voce ſint pronuntianda cùm adminiſtratur Sacramentum: quæ certè quæſtio præciſa ab altera quæ ſpectat Sacramentorum efficaciam merè externam & objectivam, circa quam obſcura & incerta videtur ſententia Novatorum, levis videri poteſt ac tota ferè de nomine, de qua ſolliciti plurimùm non ſunt Orthodoxi, cùm fidem in tuto eſſe intelligunt. Permittent illi facilè Novatoribus, verba ſacramentalia promiſſionis ac concionis appellari, modò non inficientur ea quoque conſecratoria eſſe: permittent ea dici divinarum promiſſionum ſigilla, modò agnoſcant ea eſſe operativa & efficacia: permittent ut doceant ea ad doctrinam audientium utcumque pertinere, valere etiam ad eorum fidem & pietatem excitandam, adeòque inſtitutionem, vim, energiam, ſignificationem Sacramentorum à Paſtoribus etiam lingua vernacula populo explicari debere, ſicut ſtatuit Tridentina Synodus ſeſſ. 24. de Reform. c. 7. modò credant vim & veritatem Sacramenti non pendere tanquam à vera cauſa, aut à concione Miniſtri, aut à fide audientis: hæc omnia Catholicis Novatoribus non inviti concedunt, à quibus iſti multùm alieni non videntur. Inde factum eſt, ut inter Canones tredecim quos Tridentinum Concilium ſeſſ. 7. oppoſuit doctrinæ Novatorum circa Sacramenta univerſim ſpectata, nullus ſit qni directè ac axpreſsè verba Sacramentorum promiſſoria & concionalia perſtringat. Quid ita? Quia noverant Patres Tridentini, aut nullum hìc ſpecialem errorem eſſe, aut ſaltem non diſtinctum ab eo qui circa virtutem Sacramentorum purè objectivam & externam verſatur, quem Canonibus 4. 5. 6. & 7. proſcribunt. Ita Novatorum ſententiam in re præſenti, nonnulli explicare & emollire conantur.

*Quid Catholici Novatoribus hic concedant.*

Verùn, ſi mens ac ſententia Novatorum propiùs inſpiciatur, ludere in verbo illi videntur, cùm Sacramentorum verba non recuſant conſecratoria nuncupare. Reipſa enim non ad elementum, ut conſecretur, ſed ad eum qui Sacramentum percipit, ut Dei juſtitiam apprehendat ac ſibi applicet, verba illa dirigi arbitrantur. Quod ut intelligatis, paulò altiùs res repetenda eſt. Scilicet docent Novatores poſt Calvinum, in juſtificatione inhærentem juſtitiam non infundi, qua interiùs homo renovetur; ſed Chriſti juſtitiam dumtaxat imputari; adeoque Sacramentum in eo dumtaxat vim exerere ſuam, ut fidem promiſſionum Dei in nobis excitet, & divinam apprehendendo juſtitiam, eam nobis applicet; qui error aliorum omnium caput & origo eſt. *Hanc donationem* (peccati originalis) ait Calvinus Lib. 4. Inſtit. cap. 15. n. 10. *ſublatam & à ſe depulſam eſſe certi per Baptiſmum fideles fiunt, quando Dominus hoc ſigno nobis pollicetur plenam ſolidamque remiſſionem factam eſſe, & culpæ quæ imputanda nobis erat, & pœnæ quæ ob culpam luenda: juſtitiam quoque apprehendunt, ſed qualem in hac vita obtinere populus Dei poteſt, nempe imputatione duntaxat; quia pro juſtis & innocentibus eos ſua miſericordia Dominus habet.*

*P. 484.*

Itaque in ſententia Novatorum, homo qui juſtificatur, peccator manet & immundus, & ſolùm habetur pro juſto propter imputatam Chriſti juſtitiam, qua non obſtante omnia hominis opera peccata ſunt mortalia, quæ tamen homini non nocent, quia per Chriſti juſtitiam tanquam per quoddam velamen obteguntur & occultantur.

Porro,

Porro ut hæc juſtitia Chriſti, qua juſti cenſemur, nobis imputetur, & quodammodo noſtra fiat, ſola fide opus eſt quæ eam apprehendat, & quaſi nobis communicet; atque hoc ſenſu aſſerunt ſolam fidem juſtificare. Hæc autem fides qua homo juſtificatur, eſt fides promiſſionum. Alia enim eſt hiſtorica, qua creduntur quæ narrantur in Scripturis; alia miraculorum, qua creditur nihil eſſe Deo impoſſibile; tertia tandem eſt promiſſionum, qua creditur veras eſſe Dei promiſſiones de gratuita peccatorum remiſſione per merita Chriſti; & hæc potiſſimùm fides duplex eſt: generalis una, qua generatim creditur promiſſam eſſe remiſſionem peccatorum iis omnibus qui in Chriſtum credunt; ſpecialis altera, qua unuſquiſque in particulari promiſſionem illam ſibi applicat, credendo certò omnia peccata propter meritum Chriſti ſibi eſſe remiſſa, & hac ſpeciali fide juſtificatur homo, quia per eam ſibi adaptat juſtitiam Chriſti.

Cùm ergo in mente Novatorum ſola fides unicum ſit medium quo gratia homini communicatur, conſequenter Sacramenta nuda ſunt ſigna, quæ per ſe ac immediatè gratiam non conferunt, ſed dumtaxat exhibendo oculis per ſymbola externa promiſſiones Chriſti, excitant ac roborant promiſſionum fidem qua homo juſtificatur. Inde eſt quòd Calvinus Sacramentum definiat vel deſcribat, *Signum quo benevolentiæ erga nos ſuæ promiſſiones conſcientiis noſtris Dominus obſignat ad ſuſtinendam fidei noſtræ imbecillitatem; & nos viciſſim pietatem erga eum noſtram tam coram eo & Angelis, quàm apud homines teſtamur.* Ex qua definitione intelligitur nunquam ſine præeunte promiſſione eſſe Sacramentum, ſed promiſſioni tanquam appendicem adjungi Sacramentum, eo fine ut promiſſionem ipſam obſignet & ratam quodammodo faciat. *L.4.Inſtit.cap.14.n.1. p. 471.* *Ib.n.3.*

Ex quibus omnibus inferimus, (quidquid tandem recentiores aliqui Calviniſtæ ad fucum faciendum dicant) verba in Sacramentis eo dumtaxat fine ab illis adhiberi, ut per ea populus edoceatur, & fides promiſſionum Chriſti excitetur ſignis externis quæ Chriſtus inſtituit.

Catholici verò qui exiſtimant in Sacramentis, & per Sacramenta tanquam Dei inſtrumenta gratiam conferri, non propter meritum conferentis, nec propter ſuſcipientis fidem, ſed vi ipſius actionis ſacramentalis ad hoc à Deo inſtitutæ, docent conſequenter primò, ad eſſentiam Sacramenti non eſſe neceſſariam concionem, qua eorum excitetur fides, qui Sacramentum ſunt percepturi: ſecundò, ad eſſentiam Sacramentorum requiri quædam verba determinata, quæ propriè conſecratoria ſunt, quibus elementum ad dignitatem Sacramenti elevetur.

## PRIMA CONCLUSIO.

Ad eſſentiam Sacramenti non requiritur concio, qua exponantur Sacramentorum vel promiſſio, vel inſtitutio, vel effectus.

Probatur 1. ex Scripturis quæ cùm loquuntur de Baptiſmo & Euchariſtia, nullam concionis habendæ faciunt mentionem; quinimò officia baptiſandi & concionandi velut diſtincta exhibent. Ait quippe ſanctus Paulus 1. Cor. 1. v. 17. *Non miſit me Chriſtus baptiſare, ſed evangeliſare*: & Chriſtus

ſtus ipſe deſcribitur inſtituens Euchariſtiam, nullo adhibito de ejus inſtitutione ſermone. Qui enim legitur cap. 13. ſancti Joannis Euchariſtiam non ſpectat.

Secundò: certum eſt olim Hæreticorum Baptiſma, cujus integra forma ſervabatur, à Catholicis admiſſum fuiſſe, atque ad hoc unum eos attentos fuiſſe, an baptiſarent in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. *Si Evangelicis verbis*, ajebat S. Auguſtinus, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Marcion Baptiſmum conſecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides ſub eiſdem verbis aliud opinantis quàm Catholica veritas docet, non eſſet integra, ſed fabuloſis falſitatibus inquinata. Nam ſub eiſdem verbis, id eſt, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſanctis, non ſolùm Marcion, aut Valentinus, aut Arius, aut Eunomius, ſed ipſi carnales parvuli Eccleſiæ...: ſi poſſent ſinguli diligenter interrogari, tot diverſitates opinionum fortaſſis, quot homines numerarentur.* Diverſa ergo fuit expoſitio horumce verborum, *In nomine Patris* &c. Alio quippe ſenſu intelligebantur ab Arianis, alio ab Eunomianis, & alio à Valentinianis, attamen ratum & validum erat Sacramentum ab illis datum, dummodo verba hæc integra redderentur. Ergo aut dicendum eſt concionem præviam ad eſſentiam Sacramenti non pertinere, aut agnoſcendum concionem hæreticam impietatis & blaſphemiæ plenam, in qua perverſè promiſſio & inſtitutio Sacramenti exponebatur, fuiſſe partem eſſentialem Sacramenti, quod certè ferre non poſſunt aures Chriſtianæ.

*Lib. 3. de Baptiſmo c. 15. n. 20. T. 9. p. 115. E. G.*

Tertiò, ſi concio ad eſſentiam Sacramenti pertineret, infantes baptiſandi non eſſent. Ad quid enim concio, ubi non eſt qui eam intelligat? Atqui infantes nec promiſſionem nec inſtitutionem Sacramentorum intelligere poſſunt; ergo ad eos habenda non eſt concio: ergo nec baptiſandi ſunt, ſi concio ad eſſentiam Baptiſmatis pertinet. Atqui Eccleſia Catholica infantes ſemper baptiſavit, imò & eos vel ipſi Novatores baptiſant; ergo ut ſecum illi cohærcant, fateri debent concionem non pertinere ad eſſentiam Sacramentorum.

Reſpondet Calvinus, infantibus quidem, quo tempore baptiſantur, non prodeſſe Baptiſmum cujus ſignificationem non agnoſcunt, ſubinde tamen profuturum. *Nihil plus in pædobaptiſmo*, ait Calvinus, *præſentis efficaciæ requirendum eſt, quàm ut fœdus cum illis à Domino percuſſum obſirmet & ſanciat. Reliqua ejus Sacramenti ſignificatio, quo tempore Deus ipſe providerit, poſtea conſequetur.*

*L. 4. Inſtit. cap. 16. n. 21. p. 497.*

Verùm, illuſoria prorſus eſt reſponſio. Si enim concio eſt de eſſentia Baptiſmi, debet ab infantibus actu percipi, ſicut aqua debet actu eos attingere. Adde plures infantes mori priuſquam quidquam utilitatis ex concione conſequantur.

Reſpondet 2. concionem, ſi non proſit infantibus, prodeſſe ſaltem circumſtantibus. Verùm Sacramenta non celebrantur propter circumſtantes, ſed ad utilitatem ſuſcipientium. Præterea fieri poteſt nullum adeſſe præter infantem baptiſandum & Miniſtrum baptiſantem.

Dices: Matth. 28. v. 19. Chriſtus Apoſtolis mandat ut gentes doceant & baptiſent. *Euntes docete omnes gentes, baptiſantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Ergo Baptiſmo præire debet doctrina ſeu concio.

Reſp.

Reſp. doctrinam & inſtructionem præmittendam eſſe, non quidem erga infantes, quibus planè inutilis eſt, ſed erga adultos; non ut partem eſſentialem Sacramenti, ſed ut conditionem præviam ac neceſſariam ut adulti Baptiſmum cum fructu percipiant. Priùs enim quàm baptiſentur, doctrina Chriſtiana imbuendi ſunt ac præformandi.

## SECUNDA CONCLUSIO.

Verba Sacramentorum verè ac propriè conſecratoria ſunt, non promiſſoria, nec concionalia.

Probatur 1. auctoritate Scripturæ, ac conſtanti uſu Scriptorum Eccleſiaſticorum, à quibus verba Sacramentorum, non promiſſionis, nec concionis ſeu inſtructionis dicuntur, ſed

I. Benedictionis 1. Cor. 10. v. 14. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt?* Idem porrò eſt apud nos verbum benedictionis, ac conſecrationis.

II. Dicitur verbum invocationis. 1. Cor. 1. v. 14. *Numquid in nomine Pauli baptiſati eſtis?* id eſt, invocato Pauli nomine: quo ſenſu Act. 22. v. 16. dicitur; *Exurge & baptiſare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipſius.*

III. Verbum vitæ. Epheſ. 5. v. 26. *Mundans eam* (Eccleſiam) *lavacro aquæ in verbo vitæ.*

IV. Dicitur verbum cœleſte, Evangelicum, Dei verbum. Sanctus Irenæus Lib. 5. cap. 2. *Quando mixtus calix & fractus panis percipit verbum Dei; fit Eucbariſtia corporis & ſanguinis Chriſti.* P. 294. nu. 3.

Sanctus Ambroſius Lib. 2. de Sacramentis cap. 5. *Venit*, inquit, *Sacerdos, precem dicit ad fontem, invocat Patris nomen, præſentiam Filii & Spiritus ſancti: utitur verbis cæleſtibus. Cæleſtia verba quæ? Chriſti ſunt, quòd baptiſemus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Edi. nova T. 2. p. 357. F.

S. Auguſtinus Lib. 3. de Baptiſmo cap. 10. *Baptiſmus Chriſti verbis Evangelicis conſecratus, & per adulteros & in adulteris ſanctus eſt.* To. 9. p. 113. A.

V. Dicitur verbum ſolemne ab auctore Sermonis de Baptiſmo, inter Opera S. Cypriani. *Verborum ſolemnitas*, inquit, *& ſacri invocatio nominis, & ſigna inſtitutionibus Apoſtolicis Sacerdotum miniſteriis attributa, viſibile celebrant Sacramentum.* Ed. Rigalt. p. 320.

VI. Dicitur verbum conſecrationis ſeu ſanctificationis à ſancto Ambroſio Lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Ubi acceſſit*, ait, *conſecratio, de pane fit caro Chriſti.* Et Libro de Myſteriis aliter de Initiandis cap. 3. n. 14. *Aqua ſine prædicatione Dominicæ crucis ad nullos uſus futuræ ſalutis eſt: cùm verò ſalutaris fuerit crucis myſterio confecta, tunc ad uſum ſpiritalis lavacri & ſalutaris poculi temperatur.* Ed. nova T. 2. p. 368. C. Ibid. p. 328. D. E.

A Sancto Gregorio Nyſſeno Oratione Catechetica cap. 37. *Dei verbo ſanctificatum panem*, inquit, *in corpus Dei Verbi tranſmutari credo.* Ed. Pariſ. 1615. To. 2. p. 536. C.

A Sancto Auguſtino Lib. 19. contra Fauſtum cap. 16. *Illæ ſyllabæ*, inquit, *celeriter ſonantes & tranſeuntes .... niſi dicantur, non conſecratur* (Baptiſmus.) Et Lib. 6. de Baptiſmo cap. 25. *Deus adeſt*, inquit, *Evangelicis verbis ſuis, ſine quibus Baptiſmus conſecrari non poteſt; & ipſe ſanctificat Sa-* To. 8. p. 321. C. To. 9. p. 176. D.

*cramentum ſuum, ut homini ſive ante quàm baptiſetur, ſive cùm baptiſatur, ſive poſtea quandoque ad ſe veraciter converſo, id ipſum valeat ad ſalutem, quod ad perniciem, niſi converteretur, valeret.*

VII. denique, idem S. Auguſtinus Tract. 80. in Joannem, unde Calvinus potiſſimum arguit, iis caracteribus verbum ſacramentale deſcribit, qui nullatenus in verbum concionis ſed conſecrationis cadere poſſunt. Ait nem-
T. 3. p. 1. pe 1. *Detrahe verbum, quid eſt aqua, niſi aqua?* At detracto verbo doctri-
p. 705. B. næ quo inſtruuntur audientes, pronuntiatis autem Evangelicis verbis, aquâ non eſt aqua ſimplex & communis, ſed ſacra ad effectum planè ſpiri-
Ibid. C. tualem deſtinata. Ait 2. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* At verbum concionis non dirigitur ad ſurdum elementum, rectè autem ver-
Ibid. bum conſecrationis. Ait 3. *Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor*
Ibid. E. *abluat, niſi faciente verbo?* Et poſtea: *Mundatio nequaquam fluxo & labili tribueretur elemento, niſi adderetur, in verbo.* Quid verò poteſt verbum in-
Ibid. D. ſtructionis reſpectu aquæ? Ait 4. *Hoc verbo, ut mundare poſſit, conſecrari Baptiſmum.* Conſecratur autem verbis iſtis Evangelicis, *In nomine Patris, &*
Ibid. E. *Filii, & Spiritus ſancti*, fatente ipſomet S. Doctore Lib. 3. contra Donat. c. 26. Ait denique, *hoc verbum fidei tantùm valere in Eccleſia Dei, ut per ipſum credentem, offerentem, benedicentem, tingentem, etiam tantillùm, mundet infantem; quamvis nondum valentem corde credere ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem.* At verbum concionis ſeu inſtructionis nihil prodeſt, niſi actu credatur, ſeu fidem excitet audientis.

Accedit totum eſſe S. Doctorem, ut adversùs Donatiſtas demonſtret vim ac veritatem Sacramentorum Chriſti non pendere ex privata conditione, fide ac pietate Miniſtri. *Non eſt aqua prophana*, inquit L. 3. de Baptiſmo
To. 9. p. cap. 10. *& adultera ſuper quam Dei nomen invocatur, etiamſi à prophanis*
113. A. *& adulteris invocetur.... Baptiſmus Chriſti verbis Evangelicis conſecratus, & per adulteros & in adulteris ſanctus eſt, quamvis illi ſint impudici & immundi: quia ipſa ejus ſanctitas pollui non poteſt, & Sacramento ſuo divina virtus aſſiſtit.* Non pendet igitur, in mente ſancti Auguſtini, vis ac veritus Sacramenti aut ex doctrina ſeu inſtructione miniſtrantis, aut ex fide & pietate ſuſcipientis; adeoque ad ſubſtantiam verbi ſacramentalis non pertinet, quòd per modum concionis clara & alta voce prædicatum fidem in audiente moveat & excitet.

Probatur 2. Quia finis primarius, proximus & immediatus verborum ſacramentalium non eſt ut divinas in nobis obſignent promiſſiones, aut fidem excitent; ſed ut & ſymbola ipſa conſecrent, & hominem divino cultui devoveant ac ſanctificent.

Antecedens manifeſtum eſt, tùm quia verba quibus Sacramenta perficiuntur, nullas clarè & expreſsè continent divinas promiſſiones, qualia ſunt iſta Baptiſmi, *Ego te baptiſo in nomine Patris &c.* Et iſta Euchariſtiæ, *Hoc eſt corpus meum &c.* quorum loco hæc potius adhibenda fuiſſent, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Joan. 3. v. 5. &, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ib. 6. v. 54. ſi verum eſſet verba ſacramentorum primariò ac immediatè deſtinata eſſe ad divinas in nobis promiſſiones obſignandas.

Tùm

Tùm quia ratum ac firmum eſt Sacramentum Baptiſmatis, etſi nullam excitet in infante, qui baptiſatur, fidem ac pietatem. Nec juvat reponere, Baptiſmum illum tunc inutilem, poſtea vires ſuas recuperaturum, cùm infans in adulta ætate confirmabit quod antea neſciens ſuſceperat. Eſto, ita ſit: (quod hìc non expendimus) at ſaltem non iteratur ejuſcemodi Baptiſmus; ergo quoad ſubſtantiam ratus & validus fuit, quamquam ſine fide datus aut ſuſceptus.

Tùm denique, quia ut Eccleſia de veritate collati Baptiſmatis certa & ſecura ſit, non attendit ad fidem, doctrinam & inſtructionem Miniſtri, ſed ad formam qua baptiſavit; quam, ſi ritè, ut oportet, obſervavit, validus; ſi è contra violavit & adulteravit, invalidus ac nullus judicatur Baptiſmus. Ita Concil. Nicænum generale primum Can. 19. Paulianiſtarum, & Conc. Laodicenum Can. 8. Cataphrygarum Baptiſmum reprobavit. E contra Conc. Arelatenſe I. Can. 8. admiſit Baptiſmum datum ab Arianis. Unde porro diſcrimen iſtud? An ex fide & doctrina baptiſantium? minimè: omnes enim illi turpiter errabant contra orthodoxam fidem; ſed ex diverſa baptiſandi forma, quam quidem violabant Paulianiſtæ, Ariani verò integram retinebant.

Probatur denique ex Concilio Tridentino. Quamvis enim, ut dictum eſt, nullo ſpeciali Canone verba promiſſionis & concionis directè perſtringat, indirectè ſaltem Canone 6. Seſſ. 7. de Sacramentis in genere compre- *To. 14.*
henduntur, quo damnantur qui dicunt, ***Sacramenta novæ Legis eſſe tantùm*** *Conc. p.*
***externa ſigna acceptæ per fidem gratiæ vel juſtitiæ***. Verba quippe promiſſionis *777. A.*
ac concionis qualia Novatores admittunt, ſunt tantùm externa ſigna gratiæ ſeu juſtitiæ per fidem acceptæ; nec ad aliud ex ſe ſe valent, quàm ad fidem illam movendam & excitandam. Ergo verba illa indirectè ſaltem Canone illo 6. damnantur.

*Solvuntur Objectiones.*

Objicies 1. Omne Sacramentum ſignum eſt ac ſymbolum rei alicujus: ſigni autem natura in eo eſt, ut in cognitionem alterius ducat; ergo eſſentia Sacramenti in eo conſiſtit, ut ſuſcipientem ducat in cognitionem alicujus rei, nempe myſteriorum Religionis, excitando ſcilicet in eo fidem ac pietatem per quam ad Deum erigitur. In Sacramentis verò non tantùm res, ſed etiam verba ſigni rationem habent: verba autem ſignificare non poſſunt, niſi prædicata; ergo nullam vim habent, niſi in audiente fidem excitent; adeoque meritò ſunt & dici poſſunt verba concionis ſeu inſtructionis & doctrinæ.

Reſp. diſtinguo ant. Omne Sacramentum eſt ſignum rei alicujus efficax & practicum, concedo: ſignum nudum & merè ſpeculativum, nego. Diſtinguo pariter iſtam propoſitionem, ſigni natura in eo eſt, ut in cognitionem alterius ducat, ſigni ſpeculativi, eſto: ſigni efficacis & practici, iterum diſtinguo: ut in cognitionem ducat, vel ex ſe ducere poſſit, concedo: ut actu ſemper ducat, nego. Itaque fallacia Objectionis propoſitæ in eo eſt, quòd confundat ſignum practicum & operativum, cum ſigno merè ſpeculativo. Equidem ſignum merè ſpeculativum, niſi in cognitionem rei ſignifica-

tæ duxerit, inutile prorſus videtur: non ita ſignum practicum, quod operatur id quod ſignificat independenter à notitia rei ſignificatæ. Porrò ex dictis ſuprà Art. 3. differentia ſpecifica ſigni ſacramentalis eſt, ut ſit efficax & practicum ſanctitatis alicujus, quæ ſanctitas eſt res principaliùs per Sacramentum ſignificata. Revera Sacramentum nonnulla etiam ſpeculativè ſignificat, quæ non operatur: ita Baptiſmus repræſentat mortem ac reſurrectionem Chriſti; Euchariſtia pariter in memoriam ejuſdem mortis celebratur. At id quod præcipuè ſignificat, hæc ipſa res eſt quam efficit, gratiam ſcilicet & caracterem.

Inſtabis 1. Apoſtolus Rom. 4. v. 11. loquens de Abrahamo, ait, *eum accepiſſe ſignum Circumciſionis, ſignaculum juſtitiæ fidei quæ eſt in præputio*: at circumciſio non fuit ſignum practicum ſeu operativum juſtitiæ fidei.

Reſp. Quidquid ſit de virtute & efficacia Circumciſionis quoad internam animæ juſtitiam, de qua proprius erit infrà differendi locus, ſaltem legalem aliquam & externam ſanctitatem illa conferebat: ſiquidem Judæorum nullus populo Dei accenſeri, ac omnium veterum Sacramentorum particeps fieri poterat, niſi circumciſus priùs fuiſſet; adeoque ſub ea conſideratione Circumciſio ſignum fuit efficax & practicum.

Inſtabis 2. Sanctus Petrus Epiſtolæ 1. cap. 3. v. 21. de Baptiſmo ait: *Vos ſimilis formæ ſalvos facit Baptiſma, non carnis depoſitio ſordium; ſed bonæ conſcientiæ interrogatio in Deum*. Quo loco obſervat Lutherus, vocem Græcam *ἐπερώτημα* quam Latinus Interpres vertit, interrogationem, ſignificare pactum ſeu ſtipulationem, quam nempe anima init cum Deo, quando promiſſiones ejus fide apprehendit: unde concludit, verba quibus conſtat Baptiſmus, eſſe verba pacti & promiſſionis.

Reſp. nego conſequens. Namque dato, quod vult Lutherus, vocem Græcam *ἐπερώτημα* ſignificare pactum ſeu ſtipulationem, & aliquando per metonymiam ſumi pro ipſa reſponſione ſeu promiſſione quæ interroganti redditur, ne vel minimùm inde noſtra læditur Concluſio.

Tùm quia pactum illud, de quo ſanctus Petrus, non ſe tenet ex parte Sacramenti ſeu Baptiſmi, (nuſquam enim ſanctus Petrus Baptiſmum appellavit ſigillum promiſſionum Dei, vel pactum Dei) ſed ex parte baptiſati, qui in Baptiſmo *ſub Antiſtitis manu*, inquit Tertullianus L. de Corona c. 3.
P. 102. A. *conteſtatur ſe renuntiare diabolo, & pompæ, & angelis ejus*.

Tùm quia Baptiſmo eandem ad ſalutem animæ procurandam vim & efficaciam tribuit ſanctus Petrus, quam Arcæ Noe ad ſalutem corporis: atqui Arca Noe non tantùm teſtificando & obſignando promiſſiones aliquas, ſed etiam verè in ſe continendo & ab aquis diluvii præſervando octo animas ſalvas fecit; ergo pariter Baptiſmus non tantùm ſpeculativè, ſed effectivè ſalutem animæ operatur per infuſionem gratiæ regenerantis. Tùm denique, quia citato loco conſilium Apoſtoli hoc unum videtur eſſe, nempe ut diſcrimen afferat quod eſt inter lotiones Judæorum, & Baptiſmum à Chriſto Domino inſtitutum. Illæ quippe externas dumtaxat corporis ſordes abluebant, & ad munditiem carnis valebant; iſte verò internam animæ ſanctificationem ac purgationem operatur, quæ quidem exprimitur ac deſignatur, tanquam per proprium ſuum effectum, per bonam conſcientiæ in Deum interrogationem.

Inſta-

Digitized by Google

Inſtabis 3. Sacramenta frequenter à ſanctis Patribus appellantur ſignacula, ſigilla, pignora, arrhæ &c.

Reſp. hæc Catholicis immeritò opponi, quæ ultro agnoſcunt ac profitentur. Neque enim in Novatoribus arguunt, quòd Sacramenta dicant eſſe ſignacula, ſigilla, pignora divinarum promiſſionum ac cœleſtis gratiæ; ſed quòd negent aut negare ſaltem videantur, ea eſſe ſigilla & pignora efficacia & practica, ut jam monuimus. Concedant hoc Novatores, & ſola remanebit inter nos circa quæſtionem hanc, de nomine controverſia.

Objicies 2. Sanctum Ambroſium Lib. de Myſteriis cap. 3. n. 14. *Aqua*, inquit, *ſine prædicatione Dominicæ Crucis ad nullos uſus futuræ ſalutis eſt: cùm verò ſalutaris fuerit Crucis myſterio confectata*, (alii legunt conſecrata) *tunc ad uſum ſpiritualis lavacri & ſalutaris poculi temperatur. Sicut ergo in illum fontem Moyſes miſit lignum, hoc eſt, Propheta; ita & in hunc fontem Sacerdos prædicationem Dominicæ Crucis mittit, & aqua fit dulcis ad gratiam.* T. 2. novæ Edit p. 328.

Reſp. per prædicationem Dominicæ Crucis hìc non intelligere Ambroſium verbum concionis ſeu inſtructionis & doctrinæ, ſed verbum conſecrationis. Concio enim ad aquam non dirigitur, ſed ad audientes; verbum verò conſecratorium ad aquam dirigitur tanquam forma in materiam, & eam dulcem reddit, quia ad gratiæ productionem illam determinat. *Quid vidiſti?* ait ſanctus Ambroſius initio capitis citati, *Aquas utique, ſed non ſolas. Levitas illic miniſtrantes, Summum Sacerdotem interrogantem & conſecrantem.* Quomodo verò conſecrat? Verbo utique quod conſecratorium appellamus, & elementum ab uſu communi ac profano transfert ad uſum ſacrum ac divinum. S. autem Doctor verbum illud conſecratorium vocat prædicationem ſanctæ Crucis, eo quòd ſignum ſit præteritæ paſſionis Chriſti, cujus virtute ſanctificatum eſt Baptiſma. Ib. p. 327

Objicies 2. S. Auguſtinum Tract. 80. in Joan. n. 3. ad hæc verba, *Jam vos mundi eſtis propter verbum quod locutus ſum vobis. Quare non ait*, quærit ſanctus Doctor, *mundi eſtis propter Baptiſmum quo loti eſtis, ſed ait, propter verbum quod locutus ſum vobis: niſi quia & in aqua verbum mundat? Detrahe verbum, & quid eſt aqua niſi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum, etiam ipſum tanquam viſibile verbum. Nam & hoc utique dixerat, quando pedes diſcipulis lavit, Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet; ſed eſt mundus totus. Unde iſta tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat, niſi faciente verbo: non quia dicitur, ſed quia creditur? Nam & in ipſo verbo, aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens. Hoc eſt verbum fidei quod prædicamus, ait Apoſtolus, quia ſi confeſſus fueris in ore tuo quia Dominus eſt Jeſus, & credideris in corde tuo quia Deus illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris. Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Unde in Actibus Apoſtolorum legitur, Fide mundans corda eorum. Et in Epiſtola ſua beatus Petrus, ſic & vos, inquit, Baptiſma ſalvos facit, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio. Hoc eſt verbum fidei quod prædicamus: quo ſine dubio ut mundare poſſit, conſecratur & Baptiſmus. Chriſtus quippe nobiſcum vitis, cum Patre agricola, dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea. Lege Apoſtolum, & vide quid adjungat: Ut eam ſanctificaret, inquit, mundans eam* To. 3. p. 2. p. 705, B.

*lavacro aquæ in verbo. Mundatio igitur nequaquam fluxo & labili tribueretur elemento, niſi adderetur, in verbo. Hoc verbum fidei tantum valet in Eccleſia Dei, ut per ipſum credentem, offerentem, benedicentem, tingentem, etiam tantillùm, mundet infantem: quamvis nondum valentem corde credere ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem. Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait, Jam vos mundi eſtis, propter verbum quod locutus ſum vobis.* Huc uſque ſanctus Auguſtinus, ex quibus Novatores duo potiſſimum inferunt. Nempe 1. S. Doctorem verbis citatis loqui de verbo ſacramentali, ſeu de illo quo materia elevatur ad dignitatem Sacramenti. 2. Verbum illud ſacramentale verbum eſſe concionis & doctrinæ.

Primum demonſtratur his momentis.

I. Sanctus Doctor de illo verbo loquitur quod ſi ab aqua detrahatur, ipſa ſola manet.

II. De illo verbo quo accedente ad elementum, fit Sacramentum.

III. De illo verbo quod aqua mediante cor abluit.

IV. Illud verbum de quo loquitur tale eſt, ut per id conſecretur Baptiſmus, ut mundare poſſit.

V. De verbo loquitur quod tantùm valet in Eccleſia Dei, ut per ipſum credentem, offerentem, benedicentem, tingentem etiam tantillùm, mundet infantem.

His momentis ultro ſubſcribunt Orthodoxi, quibus invictè demonſtratur ſanctum Auguſtinum, ubi loquitur de verbo quo fit hominis mundatio, intelligere non tantùm verbum concionis ſeu doctrinæ, ſed etiam verbum conſecrationis quod proprium eſt Sacramentorum; qui enim mox delineati ſunt verbi mundantis characteres, perfectè exprimunt verbum conſecratorium ſeu ſacramentale.

Secundum igitur quod urgent Novatores iſtud eſt, nempe verbum illud ſacramentale, de quo ſanctus Auguſtinus, eſſe concionale ad fidem excitandam deſtinatum, probant,

I. Quærit Auguſtinus quare Chriſtus non dixerit, *Mundi eſtis propter Baptiſmum quo loti eſtis, ſed dixerit, mundi eſtis propter verbum quod locutus ſum vobis*; ac reſpondet cauſam iſtam eſſe, *quia & in aqua verbum mundat*. Sed verbum quod in aqua mundat illud ipſum eſt quod Chriſtus Apoſtolis prædicavit, quod certè verbum fuit concionis & inſtructionis.

II. Ait verbum illud mundare, *non quia dicitur, ſed quia creditur*. At verbum quod mundat quia creditur, haud dubiè verbum eſt concionis quod fidem excitat & excitando mundat.

III. Verbum quod ex Auguſtino mundat in aqua, eſt fidei verbum quod Apoſtoli prædicabant, de quo loquitur ſanctus Paulus Rom. 10. v. 8. & S. Petrus Epiſt. 1. c. 3. v. 21. At verbum hujuſmodi concionis eſt ac doctrinæ, eò unicè tendens ut fidem per quam juſtitia comparatur, excitet:

Reſp. ad primum: Rectè obſervat ſanctus Doctor Chriſtum dixiſſe, *Vos mundi eſtis propter verbum*, & non dixiſſe, *mundi eſtis propter Baptiſmum*, quia in omni mundatione, ſive fiat in Sacramento, ſive extra Sacramentum, vis mundandi ſemper oritur à verbo. Si enim mundatio fiat extra uſum Sacramenti, neceſſe eſt ut adſit fides actualis: *fides autem ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti*. Rom. 10. v. 17. Si verò mundatio fiat in Sacramento,

Digitized by Google

mento, neceſſe eſt ad elementum accedat verbum conſecrationis. Igitur ſanctus Auguſtinus citato Tractat. 80. in Joan. univerſim loquitur de omni verbo per quod fit mundatio: quapropter promiſcuè argumenta & teſtimonia Scripturæ proponit, quibus mundatio verbo tribuitur tùm ſacramentali & conſecratorio, tùm concionali. Nec ulla tamen eſt in verbis ſancti Doctoris ambiguitas & æquivocatio: tam quippe diſtincti ac diverſi ſunt verbi utriuſque characteres, ut nemo decipi poſſit. Neganda igitur primi argumenti conſecutio: verbum enim quod in aqua mundat, propriè verbum eſt conſecrationis; non illud quod prædicarunt Apoſtoli: niſi fortè hoc ſenſu intelligere volueris, quòd nempe Apoſtoli verbi hujus efficaciam & virtutem annuntiaverint & expoſuerint.

Ad ſecundum: ſenſus Sancti Doctoris non eſt, verbum ſacramentale nullatenus mundare, *quia dicitur*, quaſi neceſſe non foret illud pronuntiare: ne ipſi quidem Novatores ſenſum hunc admittunt. Neque etiam ſenſus eſſe poteſt, nullam vim ineſſe verbis ſic pronuntiatis: ſi enim elementum vim mundandi habeat, quantò magis verba? Cùm pariter ſanctus Auguſtinus ait, verbum illud mundare *quia creditur*, haud dubiè fidem actualem abſolutè non exigit: noverat enim vim illam à Chriſto ipſo derivari, ac firmum ſtare Sacramentum verbis Evangelicis conſecratum, etiam ſine fide datum vel acceptum. Cùm igitur ait, verbum illud mundare, ***non quia dicitur***, ***ſed quia creditur***; ſenſus illius hìc eſt, verbum vim mundandi non habere præcisè ex materiali ac ſenſibili ſono, ſeu ex ſtrepitu tranſeunte, ſed ex invocatione Trinitatis; ſeu ex ſenſu qui fide apprehenditur, & eſt objectum fidei. *Verbum enim*, ait S. Thom. 3. p. q. 60. art. 7. ad 1. *operatur in Sacramentis, non quia dicitur, id eſt, non ſecundùm exteriorem ſonum vocis; ſed quia creditur, id eſt, ſecundùm ſenſum verborum qui fide tenetur.* Seipſum clarè exponit ſanctus Auguſtinus his verbis: *Quæ eſt tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat, niſi faciente verbo: non quia dicitur, ſed quia creditur? Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud ſenſus manens.* Et Epiſtola 23. ad Bonifacium nunc 98. *Non ſcriptum eſt*, inquit, *Niſi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, aut ex offerentium vel miniſtrantium* T. 2. p. *fide; ſed, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto. Aqua igitur* 264. B. *exhibens forinſecùs Sacramentum gratiæ, & Spiritus operans intrinſecùs beneficium gratiæ, regenerant hominem.* Diſtinguenda igitur hæc propoſitio argumenti, verbum quod mundat, *non quia dicitur, ſed quia creditur*, mundat excitando fidem; ſi mundat, quia creditur actu & formaliter, concedo: ſi mundat, quia creditur objectivè, id eſt, quia eſt objectum ſeu verbum fidei, nego. Porrò hoc poſteriori dumtaxat modo ait ſanctus Auguſtinus, verbum ſacramentale mundare: infantes enim per Baptiſmum mundantur, etſi corde credere non poſſint ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem.

Ad tertium: Quæ laudat ibi ſanctus Doctor Scripturæ teſtimonia, de verbo prædicationis ſeu concionis rectè intelliguntur, quia, ut jam obſervatum fuit, generatim agit de omni verbo per quod fit mundatio: at per verbum concionis, mediante fide quam excitat, mundatio fit. Quapropter argumenta & probationes quibus utitur ſanctus Auguſtinus, accommodatè diſtribui debent ad ſcopum quem ſibi proponit, & naturam verbi de quo loquitur, quod & conſecrationis eſt & concionis.

### *Quotuplex generatim ſit forma Sacramentorum? An ea quæ conditionalis dicitur, in uſu ſemper fuerit; & quibus in caſibus uſurpanda.*

Quæres 1. Quotuplex generatim à Theologis diſtinguatur forma Sacramentorum?

Reſp. duplicem diſtingui: abſolutam, quæ nullam involvit conditionem; ut ſi dicas, *Ego te baptiſo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*; alteram conditionalem, quæ conditionem aliquam includit; ut ſi dicas, *Si non es baptiſatus, ego te baptiſo in nomine Patris &c.*

Quæres 2. An vulgatus apud veteres fuerit uſus formæ conditionalis, cùm dubia erat veritas Sacramenti?

Reſp. ad octavum uſque Eccleſiæ ſæculum nullum occurrere veſtigium formæ conditionalis adhibitæ, etiam cùm de veritate collati Sacramenti legitimum dubium moveri poterat.

Tertio ſæculo excitata eſt quæſtio de Baptiſmo Clinicis per aſperſionem dato, an validus eſſet, vel iterum conferendus, de quo Magnus ſanctum Cyprianum conſuluit. Reſpondit ſanctus Doctor per Epiſtolam 76. ſibi quidem verum ac legitimum videri Baptiſmum, iis tamen qui dubitant, auctorem eſſe ut eum iterum conferant, nulla prorſus injecta mentione conditionis. *Si aliquis exiſtimat*, ait, *eos nihil conſecutos, eo quòd aqua ſalutari*
Pag. 154. *tantùm perfuſi ſunt, ſed inanes & vacui ſunt; non decipiantur, ut ſi incommodum languoris evaſerint, & convaluerint, baptiſentur.*

In celebri etiam controverſia de Baptiſmo Hæreticorum, inter ſanctum Cyprianum & Orientales Epiſcopos ex una parte, ac ſanctum Stephanum Romanum Pontificem & Occidentales ex altera, cùm nondum veritas planè eliquata foret, ac pendente adhuc dubio, opportunè forma conditionalis uſurpata fuiſſet, nullum tamen illius tunc temporis exemplum in veteribus monumentis deprehenditur.

Quarto ſæculo, Cæciliani Carthaginenſis Archiepiſcopi Ordinatio in dubium vocata fuit ab auctoribus ſchiſmatis Donatiſtarum, hoc prætextu, quòd illam accepiſſet à Felice Aptungitano ſacrorum codicum traditore. Cæcilianus verò alteri Ordinationi, quaſi prior invalida fuiſſet, ſe ſubjecit, nulla prorſus facta mentione conditionis. Ita refert Optatus L. 1. de Schiſmate Donatiſtarum adversùs Parmenianum.

Eodem ſæculo, anno ſcilicet 398. Canone 6. Concilii V. Carthaginenſis
T. 2. Con. p. 1216. C. providetur, ut *quoties certiſſimi non inveniuntur teſtes, qui aſſerant infantes fuiſſe baptiſatos, neque ipſi ſunt per ætatem idonei de traditis ſibi Sacramentis reſpondere, abſque ullo ſcrupulo baptiſentur, ne iſta trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari*. Repetitur idem Canon altero in Conc.
Ibid. p. 1652. E. Africano an. 401. Abſolutè, ſine ulla conditione volunt Africani Patres, ejuſmodi infantibus Baptiſmum conferri.

Ed. Queſnell. in 4. T. 1. p. 411. Eandem diſciplinam quinto ſæculo retinuit S. Leo. Interrogatus etenim à Ruſtico Narbonenſi, de his *qui parvuli ab hoſtibus capti ſunt, & non ſe ſapiunt baptiſatos; ſed ſciunt ſe aliquoties ad Eccleſiam à parentibus ductos: utrum poſſint vel debeant, cùm ad Romaniam veniunt, baptiſari?* Sic autem reſpondet S. Pontifex: *Qui poſſunt meminiſſe, quòd ad Eccleſiam veniebant.*

Digitized by Google

*bant cum parentibus ſuis, poſſunt recordari an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed ſi hoc etiam ab ipſorum memoria alienum eſt, conferendum eis videtur, quod collatum eſſe neſcitur: quia non temeritas intervenit præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis.* Pluribus hoc ipſam exponit idem ſanctus Pontifex in ſua ad Neonam Ravennatem Epiſcopum Epiſtola num. 135. iſto nixus fundamento, quod vulgatum ac commune tunc erat, *Quoniam non poteſt in iterationis crimen venire, quod factum eſſe omnino neſcitur.*

*Ibid. p. 717.*

Sanctus Gregorius Magnus labente ſexto ſæculo & initio ſeptimi, eandem cum anteceſſoribus viam iniit. In Epiſtola ad Felicem Epiſcopum Meſſanæ quæ eſt n. 32. Lib. 12. Indictione 7. nunc 17. Lib. 14. Indict. 7. ſic loquitur: *Hoc vos ritè tenere debetis, quod ab anteceſſoribus noſtris traditum accepimus: id eſt, ut quoties tam de Baptiſmo aliquorum, vel Confirmatione, quàm de Eccleſiarum conſecratione dubitatio habetur, & nec Scriptis nec teſtibus ratio certa habetur, utrum baptiſati, vel confirmati, ſive Eccleſiæ conſecratæ ſint; ut baptiſentur tales ac confirmentur, atque Eccleſiæ canonicè dedicentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat: quoniam non monſtratur iteratum, quod non certis indiciis oſtenditur ritè peractum.*

Sedit anno 590. & obiit an. 604. *Ed. nova T. 2. p.* 1279. C.

Gregorius II. initio octavi ſæculi Epiſtola 13. ad Bonifacium Epiſcopum reſponſione ad 9. articulum, *De parvulis*, inquit, *qui à parentibus ſubſtracti ſunt, & an baptiſati an non ignorant, quia interrogaſti: hos ut baptiſare debeas, ſecundùm Patrum traditionem, ſi non fuerit qui teſtificetur, ratio poſcit.* Nulla pariter hìc mentio conditionis appoſitæ.

*Tom. 6. Conc p.* 1419. D.

Gregorius III. Epiſtola 2. ad eundem Bonifacium, jubet ordinari Preſbyteros de quibus dubium eſt an fuerint à veris Epiſcopis ordinati.

*Ibid. p.* 1475. A. B.

Octavo primùm ſæculo legitur forma baptiſandi ſub conditione, Lib. 6. Capitularium cap. 184. his verbis: *De quibus dubium eſt utrum ſint baptiſati an non, omnimodis abſque ullo ſcrupulo baptiſentur, his tamen verbis præmiſſis: Non te rebaptiſo; ſed ſi nondum baptiſatus es, baptiſo te in nomine Patris &c.* Eundem Canonem totidem verbis deſcribit Iſaac Lingonenſis Epiſcopus titulo 11. cap. 17. & ante ipſum ſanctus Bonifacius Moguntinus Archiepiſcopus in Statutis quæ Tom. 9. Spicilegii edita ſunt.

*Tom. 1. cap. Baluſii, p.* 954.

Alexander III. S. Pontifex qui ſedit an. 1159. & obiit an. 1181. diſertè jubet ſub conditione rebaptiſari eum de quo dubium eſt, an fuerit baptiſatus. Sic refertur Extra. *de Baptiſmo* cap. *de quibus*.

*Pag. 65.*

Pariter Odo Pariſienſis Epiſcopus Alexandro coætaneus, in Statutis Synodalibus eandem in dubio baptiſandi formam præſcribit.

Nihilominus tamen nec octavo, nec duodecimo ſæculo, etiam poſt Decretum Alexandri III. ubique planè receptus ac confirmatus videtur uſus formæ illius conditionalis. Siquidem & Lib. 7. Capitularium cap. 391. repetitur quod ex Canone 6. Conc. V. Carthaginenſis mox retulimus, de repetendis ſine ulla conditione, Baptiſmo, Confirmatione, & conſecratione Eccleſiarum; & duo Anglicana Concilia, Eboracenſe an. 1195. Londinenſe an. 1200. jubent abſolutè conferri Baptiſmum, ubi legitima ſubeſt dubitandi ratio an collatus fuerit, hac indicata communi ratione, *quia non dicitur iteratum, quod non ſcitur fuiſſe collatum.* Quin & vivente adhuc Alexandro III. & etiam poſt ejus obitum, multi (quibus haud dubiè ejus Decretalis non innotuerat) idem ſtatuerunt, ut Petrus Lombardus Lib. 4. Sent. diſt. 6.

*T. 1. p.* 1109.

*To. 10. conc. p.* 1792. B. *To. 11. conc. p.* 14. D.

& ip-

Digitized by Google

& ipſius ſingularis diſcipulus Petrus Pictavienſis, Commentario in illum Lombardi textum; & Petrus Cantor in Summa manuſcripta folio 156. ubi narrat excitatam tunc temporis inter Doctores Pariſienſes præſentem controverſiam, aliis ſub conditione, aliis verò, quibus ipſe ſuffragatur, abſolutè in dubio conferri debere Baptiſmum contendentibus.

Ex his colligi non immeritò poteſt, priùs ubique non invaluiſſe formam baptiſandi ſub conditione, quàm Decretalis Alexandri III. fuerit à Gregorio nono, qui ſedit an. 1227. in Corpus Juris Canonici relata. Ab eo verò tempore uſque in hodiernum diem, conſtanti praxi in Eccleſia obſervatur.

Quæres 3. an, quo tempore forma conditionalis primùm invaluit, omnia Sacramenta ſub conditione iterata fuerint, an aliqua dumtaxat.

Reſp. ex citatis teſtimoniis manifeſtum eſſe, ea dumtaxat Sacramenta ſub conditione iterata fuiſſe, quæ abſolutè iterari non poſſunt, ob eum quem imprimunt characterem, quibus & Eccleſiarum conſecratio adjuncta fuit: ſubinde tamen ad alia quoque Sacramenta eundem agendi morem fluxiſſe teſtantur aliqui. Sic, referente Homobono in examine Eccleſiæ parte 1. Tractatu 7. cap. 18. quæſt. 84. Clemens VIII. qui ſedit anno 1592. cùm vidiſſet aliquem è fabrica ſancti Petri præcipitem cadentem, eum abſolvit his verbis, *Si es capax, abſolvo te à peccatis*. Nihilominus multis diſpar hìc videtur ratio Pœnitentiæ & aliorum Sacramentorum. Namque vel conditio appoſita ſpectat Miniſtrum, hoc modo, *Si poſſum, ego te abſolvo*; vel ſubjectum ſeu hominem qui abſolvitur, hoc modo, *Si es capax, ego te abſolvo*. Atqui neutra ex parte putant illi apponi poſſe conditionem. Non ex parte Miniſtri: qui enim prudenter judicat ſe non delinquere abſolvendo, poteſt ſine conditione abſolvere; non etiam ex parte ſubjecti, quia vel ſufficiens dignoſcitur adeſſe materia Sacramenti, contritio ſcilicet & confeſſio, vel dignoſcitur non adeſſe; ſi primum, abſolutè abſolvendus ille eſt; ſi poſtremum, nullatenus abſolvendus. Atque hæc potiſſimùm illis auctoribus videtur eſſe ratio diſcriminis inter Sacramentum Baptiſmi v. g. & Pœnitentiæ, quoad præſens inſtitutum, quia parata ſemper ac certa eſſe poteſt Baptiſmatis materia; non ita verò Pœnitentiæ: ut contingit quando moribundus ſubita vi morbi oppreſſus, nullo exteriori ſigno nec peccata, nec ſuum de illis dolorem manifeſtare poteſt.

Quæres 4. quibus in circumſtantiis ſub conditione conferri debeat Sacramentum.

Reſp. cùm legitima eſt ratio dubitandi, an revera collatum fuerit Sacramentum. *Sciendum eſt*, ait Eſtius in 4. diſt. 4. paragr. 15. *non quamcumque levem in contrarium ſuſpicionem vel ſcrupulum debere ſufficere, ad hoc ut ſub conditione quis hoc pacto baptiſetur; ſed requiri dubitationem probabilem.... Ea autem probabilis dubitatio eſt, quæ facta etiam diligenti indagine diſcuti non poteſt, ita ut nec moralis certitudo facti haberi queat*.. Itaque, pergit Eſtius, *vituperabilis eſt conſuetudo quorumdam, qui paſſim ac ſine diſcrimine infantes ab obſtetricibus propter vitæ periculum baptiſatos iterum ſub conditione baptiſant, non aliam dubitandi cauſam habentes, quàm quòd mulieroula fortè vel intentione deficere, vel in verbis proferendis hallucinari potuerit, cùm tamen obſtetrix interrogata teſtetur ſe ritè totum myſterium peregiſſe. Contra quem abuſum graviter ſcribunt Dominicus Soto in 4. diſt. 3. art. 6. Petrus de Palude diſt. 6. q. 4. &c.*

*Edit. Pariſ. 1696. T. 2. p. 58. B.*

QUÆ-

# QUÆSTIO SECUNDA.

## *De fine ac neceſſitate, ſeu exiſtentia Sacramentorum.*

EX fine propter quem inſtituta ſunt Sacramenta, eorum ſequitur ac dignoſci debet neceſſitas.

Duplex verò diſtingui generatim poteſt neceſſitas Sacramentorum: una inſtitutionis ſeu exiſtentiæ, altera uſus; & hæc iterum duplex, medii ſcilicet, & præcepti.

*Duplex neceſſitas, medii, & præcepti.*

Neceſſitas medii ſeu finis ea dicitur, qua res ad finem aſſequendum ſic eſt neceſſaria, ut ſine ipſa non poſſit obtineri. Ita cibus & potus neceſſarii ſunt ad vitæ conſervationem. Ita Baptiſmus neceſſarius ad vitam æternam habendam.

Neceſſitas præcepti dicitur ea, qua res eſt neceſſaria ad finem faciliùs & tutiùs obtinendum: talis eſt ſobrietas in cibo & potu, ad ſanitatem corporis; & perceptio Euchariſtiæ, ad ſanitatem animæ conſervandam & fovendam. Prior neceſſitas rectè dici poteſt interna, quæ nempe ex natura rei ipſius neceſſariæ; altera verò externa, quæ ex præcepto dumtaxat naſcitur.

*Unde repoſci debeat diſcrimen neceſſitatis medii & præcepti.*

In re quippe noſtra ſacramentaria, totum diſcrimen neceſſitatis medii & præcepti repetitur dumtaxat ex natura gratiæ ſacramentalis quam Chriſtus Dominus ſua inſtitutione unicuique Sacramento propriam eſſe voluit: quæ ſi talis eſt ut ſine ipſa ſalus æterna non poſſit obtineri, Sacramentum neceſſarium dicitur neceſſitate medii: talis eſt Baptiſmus, talis Pœnitentia, propter gratiam quam continent, vel regenerantem, vel reparantem. Si verò gratia ſacramentalis non eſt abſolutè neceſſaria ad vitam æternam, qualis eſt gratia confortans in Sacramento Confirmationis, & nutriens ac roborans in Sacramento Euchariſtiæ, Sacramenta neceſſaria dumtaxat dicuntur neceſſitate præcepti; & qui, urgente præcepto, hujuſmodi Sacramenta percipere vel negligunt vel contemnunt, ii quidem rei ſunt violati præcepti ac æternæ damnationi obnoxii, non quidem præcisè ex defectu gratiæ quæ propria eſt illorum Sacramentorum, ſed ob lethale peccatum ex violato præcepto contractum. Unde fit ut omne medium ad finem aſſequendum neceſſarium, ſub præceptum etiam cadat; & vice verſa, quod ex prrecepto neceſſarium eſt, fiat medium neceſſarium: quia præceptorum obſervatio neceſſaria eſt illis qui ſunt præcepti capaces. Nec tamen propterea confundenda neceſſitas medii & præcepti, quæ, ut diximus, Deo ita volente conſiſtit in natura vel gradu gratiæ ſacramentalis, quam in aliquibus Sacramentis abſolutè ad ſalutem neceſſariam eſſe voluit Chriſtus, in aliis verò non neceſſariam.

Non hìc agimus de neceſſitate uſûs Sacramentorum, ſive abſoluta ſit & medii, ſive tantùm præcepti; ſed de neceſſitate dumtaxat inſtitutionis & exiſtentiæ, non quidem ſimplici & abſoluta, quæ ſoli Deo convenit, ſed hypothetica & relativa ad finem ſupernaturalem. Imò nec quæſtio eſt, utrum ex hypotheſi quòd voluerit Deus gratiam homini conferre, neceſſe omnino fuerit inſtitui Sacramenta: certum quippe eſt virtutem Dei ſignis externis ſic aligatam non eſſe, quin abſolutè poſſit Deus per ſemetipſum, abſque ullis

Digitized by Google

nullis Sacramentis, gratiam conferre. Quæſtio igitur eſt de neceſſitate congruentiæ ac ſapientis cujuſdam œconomiæ, an nempe conſentaneum fuerit & divinæ providentiæ & naturæ hominis, ut per ſigna quædam externa cœleſtis gratia daretur.

Cùm verò humanum genus in quadruplici quaſi ſtatu conſiderari poſſit, nempe innocentiæ, à creatione ſcilicet Adami uſque ad ejus lapſum; Legis naturæ, à lapſu Adami uſque ad Moyſen; Legis ſcriptæ, à Moyſe uſque ad Chriſtum; & Legis Evangelicæ, à Chriſto uſque ad mundi finem, quæritur an congruum & conſentaneum fuerit in variis illis naturæ humanæ ſtatibus, Sacramenta quædam inſtitui.

## ARTICULUS PRIMUS.

### *De fine ſeu cauſis propter quas conſentaneum fuit inſtitui Sacramenta.*

MUltæ inſtitutionis Sacramentorum cauſæ ſeu rationes vulgò proferuntur. Iſtæ ſunt præcipuæ.

I. Ad domandam & ſanandam primævam hominis ſuperbiam: ut nempe qui Deo ſubjici noluit, & jugum ejus peccando excuſſit, ſignis quibuſdam externis ſubjiceretur & ab illis dependeret tanquam mediis & inſtrumentis ad ſalutem æternam aſſequendam neceſſariis.

II. Ad eruditionem. Cùm enim ea ſit nativa hominis conditio, ut ex rebus ſenſu perceptis ad ſpiritualia deducatur, ſapienter inſtituta ſunt Sacramenta, velut externa quædam documenta quibus ad cœleſtia erigatur. *Nam* (Edit. Commel. p.703.E.) *ſi tu incorporeus eſſes*, ait S. Joan. Chryſoſt. Homil. 83. in Matth. *nuda ipſe dona & incorporea tradidiſſet tibi: quoniam verò corpori conjuncta eſt anima tua, in ſenſibilibus intelligenda tibi traduntur.*

III. Ad fidei noſtræ firmitatem. Quemadmodum enim in veteri Lege Dominus promiſſiones ſuas multa ſignorum varietate confirmavit, ut populus ille firmiùs adhuc verbis Dei crederet, ita quoque in nova Lege Chriſtus cùm nobis veniam peccatorum, juſtitiam, Spiritum ſanctum, vitam æternam promiſerit, quædam ſigna ſenſibus ſubjecta inſtituit, quibus eum quaſi pignoribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in promiſſis futurum minimè dubitaremus.

IV. In fidei noſtræ teſtimonium: ut nempe per Sacramenta, tanquam per voces quaſdam viſibiles, in hominum conſpectu fidem noſtram profiteamur. Sicut enim *corde creditur ad juſtitiam*, ſic *ore confeſſio fit ad ſalutem*, Rom. 10. ver. 10. Sic & aliis quibuſcunque externis ſymbolis, iis maximè quæ ad ſpiritualia ſignificanda divinitùs inſtituta ſunt, quaſi totidem vocibus fidem noſtram manifeſtam omnibus fieri conſentaneum maximè fuit. Talia verò ſunt Sacramenta, quæ ſanctus Auguſtinus Lib. 19. contra Fauſtum cap. 16. appellat *quaſi verba viſibilia*.

(T. 8. p. 321. C.) V. Ad diſtinctionem Fidelium, & adunationem Eccleſiæ; ad utrumque enim neceſſaria ſunt Sacramenta. Fideles quippe diſtinguunt ab Infidelibus, ipſoſque inter ſe Fideles ſancto quodam ſocietatis vinculo connectunt. *In* (Ib. p. 319. E.) *nullum quippe Religionis nomen, ſeu verum, ſeu falſum, coagulari poſſunt homines*, ait ſanctus Auguſtinus Lib. 19. contra Fauſtum cap. 11. *niſi aliquo ſigna-*

*ſignaculorum vel Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur: quorum Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta ſacrilegos facit.*

VI. Denique ad ſanctificationem hominis, quæ præcipua cauſa eſt inſtitutionis Sacramentorum, *per quæ* ſcilicet, ajunt Patres Tridentini ſeſſ. 7. *omnis vera juſtitia vel incipit, vel cæpta augetur, vel amiſſa reparatur*: *To. 14. Conc. p. 776. B.* quæ ratio vel in ipſa Sacramenti definitione quam adducit Catechiſmus Conc. Trid. continetur. Eſt quippe Sacramentum, res ſenſibus ſubjecta, quæ ex Dei inſtitutione ſanctitatis & juſtitiæ tùm ſignificandæ tùm efficiendæ vim habet. *Illud ſine dubitatione tenendum eſt*, ait ſanctus Auguſtinus, *quæcunque illa ſanctificatio ſit, non valere ad Chriſtianos faciendos, atque ad dimittenda peccata, niſi Chriſtiana & Eccleſiaſtica inſtitutione Sacramentis efficiantur fideles. Nam nec conjuges infideles, quamlibet ſanctis & juſtis conjugibus hæreant, ab iniquitate mundantur, quæ à Regno Dei ſeparatos in damnationem venire compellit; nec parvuli de quibuslibet ſanctis juſtiſque procreati, originalis peccati reatu abſolvuntur, niſi in Chriſto fuerint baptiſati, pro quibus tantò impenſiùs loqui debemus, quantò pro ſe ipſi minùs poſſunt.* *L. 3. de peccat. mer. & rem. cap. 12. n. 21. T. 10. p. 83. A.* Verùm de hoc argumento pleniùs infrà diſputabimus.

## ARTICULUS II.

*De Sacramentis innocentis naturæ. An eo in ſtatu aliqua extiterint; aut extitura fuiſſent, ſi perſeveraſſet diutiùs.*

In his quæ ab una Dei voluntate pendent, cùm ſilet Scriptura & Eccleſiæ Traditio, ſilere & nos ſatius forſan eſſet, quàm meris indulgere conjecturis. De Sacramentis autem naturæ innocentis altum in Scripturis ac Traditione ſilentium: conjecturis ergo ac ratiociniis, ut mori Scholæ ſerviamus, res tota hìc perficienda.

Senſus verò Articuli propoſiti multiplex eſſe poteſt. 1. Utrum Sacramentorum inſtitutio repugnantiam & oppoſitionem quamdam ex ſeſe habeat, quod exiſtimant nonnulli, cum perfectione naturæ innocentis. 2. Suppoſito quòd nulla ſit repugnantia, utrum aliqua de facto extiterint in ſtatu innocentiæ Sacramenta. 3. An ſi perſeveraſſet diutiùs ætas illa innocens, vi præſentis decreti eadem habuiſſet Sacramenta, quæ nunc habet collapſa natura, aut ſaltem alia diverſæ conditionis, & virtute alterius decreti.

### PRIMA CONCLUSIO.

Sacramentorum inſtitutio nullam videtur ex ſeſe habere repugnantiam & oppoſitionem cum perfectione ſtatus innocentiæ.

Probatur: Quia Sacramenta conſiderari poſſunt vel ut ſigna, vel ut cauſæ gratiæ: atqui neutra ex parte pugnant cum perfectione naturæ innocentis. *Ita Suarez ad 3. p. S. Th. q. 61. ar. 2. diſ. 3. ſect. 3. Iſam-*

Non ut ſigna: imò ſub ea ratione multiplex deprehenditur eorum utilitas & convenientia.

I. Ad comparandam rerum ſpiritualium actualem cognitionem. In eo quippe ſtatu, actualis rerum ſive naturalium, ſive ſupernaturalium perceptio

*bertus de Sacramentis in genere ad qu. 61. diſp. 1. art. 2.*

tio modo naturali comparata fuiſſet, per ſpecies quaſdam ſenſibiles, & converſionem ad phantaſmata. Quamquam enim tunc cum gratia & juſtitia originali infuſus fuerit habitus fidei, non tamen infuſæ ſpecies ac phantaſmata quibus homo ex nativa ſua conditione indiget, ut actu apprehendat res fidei: neque enim factæ fuiſſent omnibus ac ſingulis hominibus interiores revelationes rerum omnium credendarum, ſed per traditionem filii à parentibus accepiſſent; neceſſe ergo tunc fuiſſet homines in rebus fidei inſtitui per voces ac ſigna ſenſibilia. Neque modus iſte magis alienus videtur à perfectione naturæ integræ, quàm modus ( qui fuiſſet ) acquirendi ſcientiam experimentalem rerum naturalium miniſterio ſenſuum & phantaſmatum; vel utendi alimentis ad vitæ conſervationem; vel declarandi cogitationes mentis per voces aut ſcripturam, aut alia quælibet exteriora ſigna. Quòd ſi perfectioni naturæ Angelorum non repugnat ut inferiores à ſuperioribus illuminentur, quare repugnet perfectioni hominis innocentis, ut ad cognitionem rerum ſpiritalium per ſenſibilia quædam ſigna erigeretur?

II. Valerent eo in ſtatu ſigna ſacramentalia ad exprimendam & profitendam interiorem fidem: quia *ſicut corde creditur ad juſtitiam, ſic ore confeſſio fit ad ſalutem*; & hæc eſt naturalis hominis conditio, ut nonniſi externo quodam medio teſtetur ac ſignificet quod intus habet in animo præconceptum. In ſtatu autem innocentiæ, ſi duraſſet, congruum fuiſſet interiorem fidem manifeſtari exteriùs, non tantùm Sacrificiis, ſed etiam Sacramentis: neque enim iſta magis quàm illa excluſiſſet hujus ſtatus perfectio.

III. Valerent ad excitandam memoriam. Neque enim continuò præſentes animo obverſarentur res fidei, eas igitur aliquibus adjumentis exteriùs excitari & revocari in memoriam oportuiſſet, aut ſaltem illud abſurdum & abſonum non fuiſſet.

IV. Valerent ad quamdam repræſentationem ſupernaturalium myſteriorum, & faciliorem eorum apprehenſionem.

V. Ad conſenſionem & unitatem hominum ejuſdem Religionis in exteriori Dei cultu. Fuiſſet enim tunc vera Religio, fuiſſet vera Eccleſia: porrò, ex ſancto Auguſtino jam citato, *in nullum Religionis nomen coagulari homines poſſunt, niſi aliquorum ſignaculorum vel Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur.*

Non pugnarent etiam Sacramenta cum ſtatu innocentiæ, quatenùs ſunt cauſæ gratiæ. Nam quamvis eo in ſtatu, nullo exiſtente peccato, gratia medicinali ac ſanante opus non fuiſſet, non repugnaſſet tamen augeri gratiam: quin & neceſſaria fuiſſet gratia conſervans ac præſervans à lapſu, imò & à lapſu etiam reparans, ſi fortè homo peccaſſet, quod contingere potuiſſet, quandoquidem in gratia confirmatus non fuiſſet, ſicut revera non fuit, ne ipſi quidem confirmati fuere Angeli viatores. Atqui quòd per Sacramenta, tanquam per inſtrumenta efficacia, homini etiam innocenti ( de lapſo enim vix dubium eſſe poteſt ) communicata fuiſſet gratia vel major, vel conſervans, & præſervans, non videtur contrarium perfectioni ſtatus innocentiæ: è contra potius. Tùm quia habere gratiam vi operis ipſius externi ultra meritum operantis, perfectio eſt & utilitas maxima, qua ſapienter conſulitur nativæ fragilitati hominis. Tùm quia conferre gratiam per res ſenſibiles unum eſt ex maximis operibus ſapientiæ, potentiæ & bonitatis di-

vinæ;

vinæ; quia res infimas cum ſupremis eo in opere mirabiliter conjungit, quod eſt maximæ ſapientiæ; & res inferioris ordinis elevat ad perfectiones efficiendas, quod eſt maximæ potentiæ; ac denique in rebus facilibus & quæ paſſim uſu veniunt, ſanctificationem & gratiam præſtat, quod eſt magnæ bonitatis & miſericordiæ. Igitur hujuſmodi Sacramenta non ſolùm propter utilitatem hominum, ſed etiam propter manifeſtationem divinæ virtutis, poterant in ſtatu innocentiæ ſufficientem habere congruentiam.

Neque dicas indecens futurum & contra ordinem ſtatus innocentis naturæ, quòd homo ſubjiceretur rebus ſenſibilibus ab bona ſpiritualia conſequenda. Ita ſanctus Thomas 3. par. q. 61. art. 2. in corp. Namque 1. non magis iſtud indecens fuiſſet in ordine ſupernaturali, quàm uti ſpeciebus & phantaſmatibus ad cognitionem rerum naturalium, aut alimentis ad conſervationem vitæ corporalis. 2. Sicut non fuit contra dignitatem ſtatus innocentiæ, ut in ſignum obedientiæ & ſubjectionis homini prohiberetur uſus ligni ſcientiæ boni & mali; ita pariter non fuiſſet contra dignitatem ejuſdem ſtatus, ſi propter obedientiam & humilis Deum ſubjectionis teſtificationem, voluiſſet Deus hominem ſignis ſenſibilibus uti ad conſervationem vel augmentum vel reparationem gratiæ ſanctificantis: neque propriè tunc rebus illis ſenſibilibus ſubjectus homo fuiſſet, ſed uni Deo uſum illarum rerum imperanti. Ad ſancti Thomæ auctoritatem fatemur eum nobis hìc adverſari: ſed præſens controverſia ex earum eſt numero quæ pondere rationum, non verò auctoritate, ſepoſitis rationum momentis, definiendæ ſunt.

## SECUNDA CONCLUSIO.

Nulla de facto extitere in ſtatu innocentiæ Sacramenta.

Probatur: Tùm quia nulla prorſus eorum facta legitur mentio in Scripturis aut Traditione: quæ autem pendent abuno Dei inſtituentis arbitrio, ea abſque teſtimonio Scripturæ vel Traditionis inſtituta eſſe, prudens nuſquam affirmabit Theologus. Tùm quia Sacramentum eſt ſignum ſtabile ac permanens in Religione: atqui ſtatus innocentiæ breviſſimo duravit tempore: ergo conſentaneum non fuit inſtitui Sacramenta tam citò abolenda.

Neque porrò hìc par & eadem eſt ratio Sacrificii, ac Sacramenti. Namque Sacrificium non ordinatur primariò & immediatè ad ſanctificationem offerentis, ſed ad officium Religionis ſeu cultum & honorem Dei, in ſignum ſcilicet & teſtificationem ſupremi ipſius in res omnes dominii, & in gratiarum actionem pro acceptis ab ipſo beneficiis. *Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi*. 1. Paralip. 29. v. 14. Unde ſanctus Thomas 2. 2. q. 45. art. 1. in corp. ait, *rationem ſacrificii pertinere ad jus naturale*.

E contra, Sacramentum primariò deſtinatur ad ſanctificationem hominis, aut primò efficiendam, aut conſervandam. Verùm homo innocens in ortu ſuo juſtitiam originalem à Deo immediatè accepit, atque cùm tam brevi poſt tempore ea propter inobedientiam ſpoliandus eſſet, nulla videntur neceſſaria fuiſſe eo in ſtatu Sacramenta.

Neque etiam Matrimonium Adami & Evæ Gen. 2. v. 24. verum & propriè dictum

dictum fuit Sacramentum, ſed latiori tantùm ſenſu, quatenùs nempe futuram ſignificabat unionem Chriſti cum Eccleſia: quomodo lignum vitæ appellatur aliquando à ſancto Auguſtino Sacramentum; & quomodo pariter Lib. 1. de nuptiis & concup. cap. 21. dixit idem ſanctus Doctor, *tria nuptiarum bona, prolem, fidem, & Sacramentum fuiſſe in paradiſo*: fuit enim dumtaxat primum illud conjugium, in officium naturæ, quod Chriſtus ſubinde ad dignitatem & virtutem Sacramenti evexit. Unde Apoſtolus de illo verba faciens Epheſ. 5. v. 22. non ait illud fuiſſe, *ſed eſſe in Chriſto & Eccleſia magnum Sacramentum, propter quod homo relinquet patrem & matrem*; quod quidem de Adamo ad litteram dici non potuit.

*Lib. 11. de Gen. ad lit. c. 32. & 40. Lib. 13. de Civit. Dei cap. 21. & alibi. T. 10. p. 192.*

## TERTIA CONCLUSIO.

Veriſimilius eſt, quòd vi præſentis decreti, nulla futura fuiſſent in ſtatu innocentiæ, ſi diutiùs perſeveraſſet, Sacramenta: utrum autem virtute alterius decreti futura fuiſſent, quis conſiliarius Dei fuit, ut certò poſſit definire?

Prima pars probatur. Quia vi præſentis decreti, Sacramenta deſtinata ſunt ad conferendam homini gratiam medicinalem, vel reparantem, vel præſervantem à lapſu, quam efficaciam trahunt ex morte & paſſione Chriſti: atqui Adamo non peccante, nulla opus fuiſſet, vi præſentis decreti, gratia medicinali; neque etiam Chriſtus in carne veniſſet, neque conſequenter Sacramenta ſuam ex morte Chriſti virtutem traxiſſent, adeoque non fuiſſent noſtris ſimilia; ergo veriſimilius videtur, vi præſentis decreti, nulla futura fuiſſe in ſtatu perſeverantis innocentiæ Sacramenta.

Secunda pars probatur. Quia nemo ſcire poteſt quid in alio rerum ordine Deus facturus fuiſſet. Quamquam enim ex dictis Concluſione prima, Sacramentorum inſtitutio nihil habeat in ſe quod pugnet cum perfectione naturæ innocentis, inde tamen certò affirmari non poteſt, futurum ut eo in ſtatu, ſi diutiùs perſeveraſſet, Deus Sacramenta quædam inſtitueret: neque enim Deus ſemper operatur quod nobis infirmis mortalibus congruum magis ac conſentaneum apparet; quod vel uno patet malorum Angelorum exemplo, quos creavit Deus, etſi brevi lapſuros ac ſine ulla ſpe remedii æternùm cruciandos fore prævidiſſet.

## ARTICULUS III.

### *De Sacramentis Legis naturæ.*

Lex naturæ ab Adami lapſu ad Moyſen uſque ſolet extendi, ſic dicta, non per excluſionem gratiæ, ſed Legis ſcriptæ. Quia verò Deus Circumciſionis præceptum Abrahamo impoſuit multis ante Moyſen annis, idcirco nos Legis naturæ ſtatum hic conſideramus dumtaxat ante imperatam Circumciſionem, de qua ſuus erit dicendi locus, ubi de Sacramentis Legis Moſaicæ.

Quæritur ergo hic 1. utrum toto illo intervallo temporis quod fluxit ab Adami lapſu ad præceptum uſque Circumciſionis, extiterit aliquod remedium à Deo deſtinatum ad delendum in parvulis originale peccatum. 2.

Qua-

Quale illud fuerit? an ſola interior fides parentum, an aliqua exterior actio neceſſaria etiam fuerit. 3. An actio illa ſeu ſignum exterius, fuerit verum Sacramentum, & qua ratione determinatum? an à Deo, an ab homine? 4. Quomodo efficax fuerit, an ex opere operato, an ex opere operantis? 5. denique, an aliqua alia eo in ſtatu extiterint pro adultis Sacramenta.

Circa hæc omnia nihil fide Catholica certum ac præfinitum habemus: quapropter varias in partes hìc abeunt Theologi, præſertim circa naturam & virtutem illius remedii.

Ante S. Auguſtinum, qui ex profeſſo contra Pelagianos accuratè demonſtravit, unumquemque hominem naſcendo ex Adamo trahere peccatum originale, nullus ferè inter Veteres exiſtentiam illius originalis peccati probavit ex remedio adversùs illud inſtituto. Primus ſanctus Auguſtinus efficax inde duxit argumentum; quamquam candidè agnoſcat & fateatur Lib. 15. de Civitate Dei cap. 16. de illo remedio prorſus ſilere ſacros Scriptores. *Utrum*, inquit, *aliquod fuerit, vel ſi fuit, quale fuerit corporale atque viſibile regenerationis ſignum ante diluvium, ſicut Abrahæ Circumciſio poſtea eſt imperata, ſacra Hiſtoria tacet*. Idem repetit Lib. 2. de peccato originali cap. 30. His præmiſſis ſit *To. 7. p. 399. B.* *T. 10. p. 268. E.*

## PRIMA CONCLUSIO.

Extitiſſe pro parvulis in Lege naturæ aliquod adversùs peccatum originale remedium, pia eſt ac vera ſententia; illud verò in fide venturi Meſſiæ ſigno aliquo vel actu exteriori demonſtrata poſitum fuiſſe, veriſimilius.

Prima pars probatur auctoritate S. Auguſtini Lib. 5. contra Julianum cap. 11. *Nec ideo credendum eſt*, inquit, *ante Circumciſionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuiſſe parvulis ſuis; quamvis quid illud eſſet, aliqua neceſſaria cauſa Scriptura ſacra latere voluerit. Nam & ſacrificia eorum legimus, quibus utique ſanguis ille figurabatur qui ſolus tollit peccata mundi. Apertius etiam Legis jam tempore naſcentibus, offerebantur ſacrificia pro peccatis*. Et Lib. 2. de nuptiis & concupiſcentia cap. 11. *Superioribus temporibus* (nempe ante Circumciſionem) *omnino*, inquit, *latuit Sacramentum juſtificationis ex fide*. Non ait ſanctus Doctor, nullum fuiſſe, ſed latuiſſe dumtaxat Sacramentum quod ex fide juſtificabat. *Ibid. p. 651. C.* *Ibid. p. 313. D.*

Sancti Proſperi Lib. 2. de vocatione Gentilium cap. 23. ubi ait, *non irreligiosè credi, neque inconvenienter intelligi, quòd iſti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ ſemper univerſis eſt impenſa nationibus; qua utique ſi benè eorum uterentur parentes, etiam ipſi per eos juvarentur*. At parentes ſuis parvulis tutiùs ſubvenire non poterant, quàm ipſis procurando remedium quo ab originali labe mundarentur. *Edit. nova p. 911. C.*

Innocentii III. cap. *Majores*, *De Baptiſmo & ejus effectu*, ubi poſtquam aſſeruit originale peccatum in veteri Lege per Circumciſionem, in nova autem per Baptiſmum deletum eſſe, hanc generalem adducit cauſam & rationem: *Abſit enim ut univerſi parvuli pereant, quorum quotidie tanta* *P. 1383. col. 2. n. 20.*

*multitudo moritur, quin & ipſis miſericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad ſalutem*; quæ certè ratio ad eos etiam parvulos extenditur qui in Lege naturæ vixere.

Auctoris Tractatus de operibus cardinalibus Chriſti, inter Opera ſancti
Cypriani ( fuit ille Abbas Bonævallis qui decimo tertio floruit Eccleſiæ ſæcu-
Oper. S. lo. ) Eo in opere, ubi de Circumciſione, hæc habet dictus Auctor. *Sanè ori-*
Cypr. p. *ginale peccatum quod à primis parentibus in totam generis humani ſucceſſionem*
318. *defluxit, omni tempore aliquibus remediis oportuit expiari; licèt vim plenam ſignificantia non habuerint, donec ad rem ipſam ventum eſt, quæ figurarum operiebatur velamine. Et licèt Sacramentorum arcana omnibus non paterent, virtus tamen & effectus eorum ignorari non poterat.*

Idem mox patebit ex aliis quæ referemus, Veterum teſtimoniis, quibus
conſtat remedium illud in fide poſitum fuiſſe. Idem univerſi affirmant Scholę
Doctores in 4. diſt. 1. & 2. abſque ulla controverſia aut opinionum varietate;
Edit. *quod ſignum eſt*, ait Suares in 3. p. S. Thomæ q. 61. diſp. 4. art. 3. ſect. 1. *dogma*
Lugd. *hoc certum ac indubitatum apud illos fuiſſe.*
1608. T.
3. p. 42. Et quidem ſanctus Thomas in Summa 3. p. q. 61. ar. 3. in corpore, poſtquam
col. 2. B. aſſeruit univerſim neceſſaria eſſe Sacramenta ad humanam ſalutem, *in quantùm ſunt quædam ſigna ſenſibilia inviſibilium rerum, quibus homo ſanctificatur*; ſic pergit: *Et ideo oportebat ante Chriſti adventum eſſe quædam ſigna viſibilia, quibus homo fidem ſuam proteſtaretur de futuro Salvatoris adventu. Et hujuſmodi ſigna dicuntur Sacramenta.* Quæſtione 60. ar. 5. ad 3. dixerat: *Sicut in ſtatu legis naturæ, homines nulla lege exteriùs data, ſed ſolo interiori inſtinctu movebantur ad Deum colendum, ita etiam ex interiori inſtinctu determinabatur eis, quibus rebus ſenſibilibus ad Dei cultum uterentur.*

Et in 4. d. 1. qu. 1. articulo 2. in reſponſione ad 3. quæſt. ad 2. *Dicendum*
*eſt*, inquit, *quòd ante Legem ſcriptam erant quædam Sacramenta neceſſitatis,*
Edit. Nicolai *ſicut illud fidei Sacramentum quod ordinabatur ad deletionem originalis pec-*
T. 10. p. *cati; & ſimiliter Penitentia, quæ ordinabatur quoque ad deletionem*
9. col. 2. *actualis.*
E.

Atque hoc ipſum Legis naturæ contra originalem noxam remedium perſeveravit etiam in Lege Moyſis, ac locum habuit tùm in infantibus, qui ante octavum à nativitate diem circumcidi non poterant, tùm in mulieribus quæ à Lege Circumciſionis erant immunes: pro illis enim non aliud fuit remedium, quàm quod tempore Legis naturæ uſurpabatur.

Ratio autem petitur ex ſumma Dei clementia, qui cùm neminem perire
velit, ſed omnes ſalvos fieri, haud dubiè ſaluti parvulorum in Lege naturæ
P. 781. conſuluit, per aliquod remedium ad eluendam maculam originalem deſtinatum. *Nulla ratio patitur*, ait Melchior Canus, Relectione de Sacramentis in genere, parte 3. *ut divina providentia ullo tempore defuerit hominibus in neceſſariis ad ſalutem. Non poſſent autem filiis parvulis remedia parentes applicare, niſi per Dei revelationem cognoviſſent, & parvulos originali peccato teneri, & aliquod remedium ad eos ſervandos idoneum eſſe, quod licèt ſcriptum non ſit, non eſt tamen minùs exploratum, quàm ſi fuiſſet ſcriptum. Et cùm Scriptura exprimat ante Abrahamum fuiſſe Religionem ac Sacerdotium, ex conſequenti tradit fuiſſe Sacramenta, ſine quibus nec Religio, nec Sacerdotium eſt. Cumque etiam in Lege naturæ Sacrificia pro peccatis fierent,*

*ut Job*

*ut Job 1. capite dicitur, non poteſt quin in Lege naturæ fuerint aliqua Sacramenta*. Ita Canus.

Secunda Concluſionis pars, nempe remedium illud in fide venturi Meſſiæ poſitum fuiſſe,

Secunda pars Concluſionis, remedium illud fuit fides.

Probatur 1. Quia ſine fide in Chriſtum Mediatorem nulla eſt ſperanda ſalus. Act. 4. v. 12. *Non eſt aliud ſub Cœlo nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri*. Et 1. Corinth. 3. v. 11. *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus*. Unde meritò S. Aug. Epiſtola 190. aliàs 157. ad Optatum ait: *Illa eſt fides ſalva, qua credimus nullum hominem ſive majoris, ſive parvulæ quamlibet & recentis ætatis, liberari à contagione mortis antiquæ & obligatione peccati, quod prima nativitate contraxit, niſi per unum Mediatorem Dei, & hominum, hominem Chriſtum Jeſum*.

*To.* 2. *p.* 701. C. D.

Probatur 2. auctoritate ſanctorum Patrum.

S. Auguſtinus Lib. 2. de nuptiis & concupiſcentia cap. 11. *Superioribus temporibus*, inquit, *omnino latuit Sacramentum juſtificationis ex fide. Eadem tamen fides Mediatoris ſalvos juſtos faciebat antiquos, puſillos cum magnis.... Quia ſicut credimus nos Chriſtum in carne veniſſe, ſic illi venturum; ſicut nos mortuum, ſic illi moriturum*.

*T.* 10. *p.* 313. D. E.

S. Gregorius Magnus Lib. 4. Moralium cap. 3. *Quod verò*, inquit, *apud nos valet aqua Baptiſmatis, hoc egit apud Veteres vel pro parvulis ſola fides, vel pro majoribus virtus Sacrificii, vel pro his qui ex Abrahæ ſtirpe prodierant, myſterium Circumciſionis*.

*To.* 1. *p.* 102. C.

Venerabilis Beda Lib. 1. in Lucam cap. 8. ſic loquitur: *Qui vel ante tempora Circumciſionis, vel etiam poſt datam Circumciſionem de exteris gentibus extitere Fideles, ut exemplar patientiæ Job, & amici liberique illius, ſive victimis hoſtiarum ſe ſuoſque ab originali peccato, ſeu certè ſola fide ſalvabant, quia juſtus ex fide vivit, & ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*.

*Edit. Baſil. To* 5. *p.* 211. *nu.* 37.

S. Bernardus Epiſtola 77. ad Hugonem à ſancto Victore, quæ inter Tractatus rejecta eſt ad Tomum 2. editionis poſtremæ cap. 1. nu. 4. poſtquam dixit Abrahamo ejuſque poſteris datam eſſe Circumciſionem in remedinm peccati originalis, ſic pergit: *In nationibus verò quotquot inventi ſunt Fideles, adultos quidem fide & Sacrificiis credimus expiatos, parvulis autem ſolam profuiſſe, imò & ſuffeciſſe parentum fidem*.

*To.* 1. *p.* 627. B.

Idem planè ſentiunt Magiſter Sententiarum L. 4. diſt. 1. Hugo à S. Victore Lib. 1. parte 2. cap. 3. S. Bonaventura in 4. diſt. 1. parte 2. art. 2. q. 2. ſanctus Thomas tùm in Lib. 4. Sententiarum, diſt. 1. qu. 2. art. 6. tùm in Summa 3. parte qu. 70. articulo 4. ad 2. ubi docet, hujuſce remedii vim in fide potiſſimum poſitam fuiſſe: *Sicut*, inquit, *ante inſtitutionem Circumciſionis, ſola fides Chriſti futuri juſtificabat tam pueros, quàm adultos; ita etiam & Circumciſione data. Sed antea non requirebatur aliquod ſignum proteſtativum hujus fidei, quia nondum homines fideles ſeorſim ab infidelibus cœperant adunari ad cultum unius Dei*.

Ante illos omnes Tertullianus Lib. de Baptiſmo cap. 13. concedit ultro ante Legem ſolam fidem abſque ullis ſignis exterioribus ſufficientem fuiſſe ad ſalutem. *Fuerit*, inquit, *ſalus retro per fidem nudam ante Domini paſſionem & reſurrectionem: at ubi fides aucta eſt credendi in nativitatem, paſſionem & re-*

*P.* 129. D.



Digitized by Google

*& reſurrectionem ejus, addita eſt ampliatio Sacramento, obſignatio Baptiſmi; veſtimentum quodammodo fidei, quæ retro erat nuda.*

Fidem autem illam ſolam & nudam non fuiſſe, ſed aliquo ſigno ſeu actione externa circumveſtitam, probabile omnino nobis videtur: tùm quia ſanctus Auguſtinus ait *credendum eſſe aliquo Sacramento famulis Dei primis illis temporibus ſubventum eſſe*; Sacramentum autem eſt ſignum ſenſibile: tùm quia per illud remedium ſeu Sacramentum, infantes populo Dei aliqua ratione adunabantur: tùm quia id veriſimile putat S. Thomas 3. parte qu. 70. articulo 4. ad 2. ubi poſtquam dixit ſola fide juſtificatos fuiſſe tam parvulos, quàm adultos, addit, *probabile tamen eſſe, quòd parentes fideles pro parvulis natis, & maximè in periculo exiſtentibus, aliquas Deo preces funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent, (quod erat quoddam ſignaculum fidei) ſicut adulti pro ſe ipſis preces & Sacrificia offerebant.*

Quo ſenſu dicunt Veteres ſola fide juſtificatos fuiſſe parvulos. P. 780.

Quo ergo, inquies, ſenſu aſſerunt Veteres mox citati, parvulos ſola parentum fide, adultos autem Sacrificiis mundatos fuiſſe?

Reſp. ſolam ab ipſis fidem pro remedio infantium aſſignari, non per excluſionem ſigni alicujus exterioris quo manifeſta fieret, ſed per excluſionem Sacrificii. *Veteres*, ait Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere parte 3. *diſtinguunt fidem non à ſigno ſeu Sacramento, ſed à Sacrificio, aſſerentes Sacrificium pro adultorum peccatis fuiſſe neceſſarium, ſed propter generale peccatum fuiſſe etiam generale remedium, nempe fidei quamcumque profeſſionem.*

Præterea, ſolam idcirco fidem Veteres hìc appellant, quòd ab illa, non verò à ſigno exteriori, potiſſimùm penderet vis tota & efficacia remedii, ſignum enim illud infirmum erat & egenum elementum, ac mera conditio neceſſaria; fides autem vera juſtificationis cauſa: denique à fide non diſtinguunt nec ſeparant externam ipſius profeſſionem & proteſtationem; quæ profeſſio etiam ab ipſis fides appellatur, quia Sacramentum eſt ſeu ſignum fidei.

Quæres, quomodo fides illa cauſa fuerit juſtificationis, an ex merito credentis, an verò ex merito objecti, ſeu Chriſti qui credebatur venturus?

Reſp. fidem illam vim habuiſſe impetrandi gratiam, non præciſè ut erat actus perſonæ credentis, ſed propter objectum, ſeu Chriſtum, qui credebatur. Unde ſanctus Thomas in 4. diſt. 1. qu. 2. art. 6. ad 2. ait, *eam quamdam habuiſſe ſimilitudinem cum noſtris Sacramentis, in quantùm juſtificabat quaſi ex opere operato, non autem ex opere operante.* De induſtria particulam iſtam imminuentem, *quaſi*, apponit ſanctus Doctor, ut innuat non eundem planè fuiſſe modum agendi ex opere operato hujus remedii in Lege naturæ, qualis eſt Sacramentorum Chriſti in Lege Evangelica: remedium enim illud prius ex ipſo exteriori ſigno non pendebat ſicut jam pendet, ſed ex fide, non tantum objectivè ſumpta, ſed etiam ſubjectivè, quia nempe neceſſe erat per actum fidei parvulo remedium illud applicari, hoc eſt, meritum fidei in Chriſtum. Operabatur enim illa fides ſimul per modum meriti & ſuffragii: meritum autem potiſſimùm ex parte objecti crediti, nempe Chriſti venturi, profluebat; ſuffragium autem erat ex parte credentis, qui remedium

T. 10. p. 26. col. E.

dium applicabat. Unde meritò dixit ſanctus Thomas, *fidem illam juſtificaſſe ex objecto, quaſi ex opere operato, non ex opere operante*: quia licèt fides ex parte operantis neceſſaria foret ut cauſa applicans remedium, non erat tamen cauſa efficaciæ & virtutis ipſius remedii; atque in hoc potiſſimùm à veteribus Sacramentis nova diſcrepant, quòd nova ex virtute Chriſti ſine ulla Miniſtri fide data, etiam valeant & rata ſint.

Fides verò illa parentum, qua parvuli mundabantur, ſola non erat mentis credulitas, ſed quælibet moralis ac pia actio quæ ex fide manabat, & cujus quoddam erat ſignum proteſtativum. Neceſſe etiam non erat, ut fides illa charitate formata foret; quia, ex mox dictis non operabatur virtute actus ſeu perſonæ credentis, ſed virtute objecti ſeu Chriſti qui credebatur venturus: non ſufficiebat tamen fides habitualis, ſed actualis requirebatur, ea ſcilicet per quam Deo parvulus offerebatur.

Neque inde licet inferre, aut fidem in Chriſtum majoris efficaciæ apud Veteres fuiſſe, quàm jam ſit apud nos; aut meliorem etiam fuiſſe infantium tunc temporis conditionem, quàm noſtrorum, quibus nempe ſola parentum fides ad ſalutem ſufficiebat, cùm jam Sacramentum Baptiſmatis prorſus neceſſarium ſit.

Namque de virtute fidei nihil prorſus detractum eſt, quæ plurimùm ſemper valuit ſive in Lege naturæ, ſive in Lege Moſis ant Chriſti; fidei ſolummodo in Lege Chriſti, acceſſit Sacramenti neceſſitas velut quoddam veſtimentum, ait Tertullianus: unde concludi non debet, fidem jam ſalutem noſtram non operari; ſed ſolam non operari, cùm neceſſaria prorſus ſint Sacramenta, velut cauſæ effectrices gratiæ ſalutaris. Tantùm igitur abeſt ut melior inde fuerit Veterum conditio, quin noſtra longè præſtantior: tum quia obſcurior & rarior erat fides apud antiquos, & gratia parcior; nunc verò & fides frequentior ac magis evoluta, & gratia uberior: tùm quia ſalus infantium pendebat olim ex fide parentum, vel eorum à quibus Deo offerebantur; nunc verò ſecluſa etiam illa parentum vel Miniſtri Sacramentorum fide, virtute ipſius Sacramenti applicati ſalus obtinetur: tùm denique quia innumeris ritibus ac legalibus cæremoniis Veteres obruebantur, quibus nos per Chriſtum jam liberi facti ſumus: tantò igitur ſors noſtra veteri præſtat, quantò filius ſervo, figuræ veritas, lux tenebris antecellit.

## SECUNDA CONCLUSIO.

**Conjici non immeritò poteſt, in Lege naturæ nonnulla pro adultis fidelibus extitiſſe Sacramenta.**

Probatur: Quia fuere eo in ſtatu Deo oblata Sacrificia, ut patet exemplis, Abelis, Cain, Job, Abraham, Melchiſedecis: quin & Gentiles ipſi hoc quaſi innatum habuere, ut quos Deos colerent, eos cultu aliquo externo venerarentur. Unde Gen. 41. & 47. mentio fit Sacerdotum Ægypti, & Exodi 2. & 3. nominatur Sacerdos Madian: gentium quippe omnium conſenſu firmatum illud eſt, non aliter quàm oblatis Deo ſacrificiis divinam iram placari ac mitigari poſſe; quidni ergo fuere eo in ſtatu Sacramenta? Maximè cùm idem ritus exterior, ſimul & ſacrificii ad cultum Dei, & Sacramenti ad ſanctificationem hominis, rationem habere potuerit, quam



Digitized by Google

ſanctificationem non virtute ritus externi, ſed merito fidei tunc homines conſequebantur. Adde quòd rationes omnes & cauſæ propter quas oſtendimus conſentaneum fuiſſe aliqua poſt hominis lapſum inſtitui Sacramenta, locum habeant in ſtatu Legis naturæ, perinde ac in Lege ſcripta. Favere videtur ſanctus Thomas jam citatus in 4. diſt. 1. q. 1. art. 2. in reſponſione ad 3. q. ad 2.

## ARTICULUS IV.

*De Sacramentis Legis ſcriptæ Moſaicæ, & Evangelicæ.*

De una hic dumtaxat loquimur Sacramentorum in Lege veteri & nova inſtitutione ac exiſtentia: dicturi ſubinde de eſſentia, de virtute, ac diſcrimine noſtrorum à veteribus.

### PRIMA CONCLUSIO.

Inſtituta ſunt nonnulla in Lege veteri Sacramenta.

Probatur: Quia multi ea in Lege fuere ritus, multæ cæremoniæ ſtabiles ac fixæ quæ legalem & externam conferebant ſanctitatem, internam verò per Chriſtum dandam præfigurabant: talis imprimis fuit Circumciſio, talis Agnus paſchalis, & alia hujuſmodi benè multa, quibus totidem umbris ac figuris venturus Chriſtus adumbrabatur; finis enim Legis Chriſtus. Unde Apoſtolus 1. Corinth. 10. v. 11. generatim pronuntiat, *omnia Judæis in figura contigiſſe*: ritus porro illi fuere priſci populi Sacramenta, quibus in unum Religionis corpus adunabatur. In re tam certa & omnibus explorata ſuperfluum foret plura referre Veterum teſtimonia.

Unus hic ſufficiat S. Thom. qui ſcribens in L. 4. Sentent. diſt. 1. q. 1. art. 2. in ſolutione ad 4. q. cauſam exponit cur diverſis temporibus oportuerit diverſa inſtitui Sacramenta. *Cùm Sacramentorum uſus*, inquit, *fidei proportionaliter reſpondeat, oportuit quòd ſecundùm diverſum ſtatum fidei diverſimodè Sacramenta traderentur: fides autem quantùm ad articulorum explicationem, ſemper magis & magis crevit ſecundùm propinquitatem temporis gratiæ; & ſecundùm hoc oportuit Sacramenta magis ac magis determinari. Et propter hoc, quia in Abraham fides primò habuit quaſi notabilem quantitatem, ut propter fidei religionem ab aliis ſepararetur, ideo ei ſignaculum ſive Sacramentum fidei determinatum fuit, ſcilicet Circumciſio. Et quia tempore Moyſi jam fides ad tantam quantitatem devenerat, ut non ſolùm in uno homine refulgeret, vel in familia, ſed in una tota gente, populo Dei multiplicato, ideo oportuit & Legem dari... & Sacramenta in ſpeciali determinari & multiplicari; & propter hoc neceſſarium fuit in Lege Moyſi determinari ſacrificia, oblationes, & decimas, quantùm ad omnes ſingulares circumſtantias, & matrimonia ordinari, & pœnitentiæ ſatisfactiones diſtingui.* Hæc ſanctus Thomas.

T. 10. p. 10. col. 1. A.

De duratione ac tempore quo vetera Sacramenta non tantùm mortua, ſed & mortifera fuere, non eſt hic aptus dicendi locus, ſed pertinet ad diſputationem de Legibus, ubi de veteri Lege controverſia inſtituitur.

SE-

## SECUNDA CONCLUSIO.

Chriſtus in nova Lege vera & propriè dicta Sacramenta inſtituit, numero ſeptem, non plura nec pauciora: videlicet, Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium.

Probatur: Quia in verbo Dei ſeu ſcripto ſeu tradito iſthæc dumtaxat ſeptem, non alia, referuntur à Chriſto Domino inſtituta veri nominis Sacramenta. Teſtimonia Scripturæ eam in rem ſuperiùs, occaſione materiæ & formæ Sacramentorum, laudavimus. Traditionis verò ſeriem hic texere nobis animus non eſt, quòd, Deo aſpirante, ubi de unoquoque ſigillatim Sacramento, exequemur adversùs Novatores, qui ſeptenarium illum numerum detractis aliquibus Sacramentis, non ſine aliqua inter ſe varietate & inconſtantia labefactare tentarunt. Vide Bellarminum Lib. 2. de Sacramentis in gen. cap. 23.

Neque porrò vim Catholicæ probationis elidere poteſt prætenſum illud, quod jactitant Novatores, antiquorum ſilentium, apud quos, inquiunt, ex ordine deſcriptus non legitur ſeptenarius ille Sacramentorum numerus, qualis primùm occurrit apud Hugonem à ſancto Victore an. 1130. & apud Petrum Lombardum an. 1140. *Occupatur objectio ducta ex ſilentio Veterũ qui ſeptem non numerant Sacramenta.*

Namque 1. argumentum iſtud planè negativum eſt, cujus apud ipſoſmet Novatores nullum pondus, nullum ferè eſt momentum. 2. Pari argumento ſi valeret, impugnari & everti poſſet auctoritas & veritas Librorum Canonicorum, quia ante Laodicenam Synodum eorum Catalogus ex ordine concinnatus non legitur. 3. Veteres pro data dumtaxat occaſione ac ſuſcepti operis inſtituto, non de omnibus ſimul, ſed de aliquibus ſolummodo Sacramentis tractarunt, ac de illis potiſſimùm, quæ eodem tempore initiandis conferebantur, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, & Euchariſtia, de quibus ordo poſtulabat ut Catecheſes & inſtitutiones præmitterentur: quæ certè cauſa fuit, cur ſanctus Ambroſius, aut quiſquis apud ipſum auctor eſt Librorum de Sacramentis, & ſanctus Cyrillus Hieroſolymitanus in ſuis ad Neophitos Catecheſibus, de tribus illis dumtaxat Sacramentis verba fecerint; ſanctus verò Juſtinus in 2. Apologia, de duobus tantùm, Baptiſmo & Euchariſtia: non quòd cætera excluſa voluerint, abſit; ſed quòd eorum expoſitionem non poſtulabat tunc ſuſcepti ab ipſis operis ratio. 4. Ea quæ quotidiano Eccleſiæ uſu ac praxi teruntur, quia ſunt in publica veluti luce poſita, & à nemine ignorantur, nonnunquam ſuis in Operibus commemorare prætermittunt Scriptores Eccleſiaſtici, quæ negare nemo auſus fuiſſet, quin ſtatim, toto inſurgente ac reclamante Orbe Chriſtiano, repreſſus fuiſſet. Ad hunc Orbis totius conſenſum ac publicam praxim provocabat olim ſanctus Hieronymus, ut Sacramentum Confirmationis demonſtraret: *An neſcis*, inquiebat Dialogo adversùs Luciferianos ante medium, *Eccleſiarum hunc eſſe morem, ut baptiſatis poſtea manus imponantur, & ita invocetur Spiritus ſanctus? Exigis ubi ſcriptum ſit? In Actibus Apoſtolorum. Etiam ſi Scripturæ auctoritas non ſubeſſet, totius orbis in hanc partem conſenſus inſtar præcepti obtineret.*

*Tom. 1. Conc. p. 1521. D. E.*

*Ed nov. T. 4. p. 2. p. 294.*

Quamquam facile ſit plura ex ſanctis Patribus teſtimonia hic proferre, quibus ſeptem illa Eccleſiæ Catholicæ Sacramenta deſignantur, unus in præſentiarum ſufficiat ſanctus Auguſtinus.

Lib. 5. de Baptiſmo cap. 20. n. 28. *Si adhuc valet*, inquit, *quod dictum*
To.9.p. *eſt in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramen-*
154. & *ta non celebrentur, quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel ſuper aquam*
155. A. *Baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt & valent etiam per homicidas .... in ipſa intus Eccleſia.*

Lib. 2. contra Petil. cap. 104. nu. 239. exponens verba Pſalmi, *tanquam*
Ib. pag. *unguentum in capite*, quæ Petilianus antea in ſenſum ſuum interpretatus fue-
293. B. rat, *In hoc unguento*, inquit ſanctus Auguſtinus, *Sacramentum Chriſmatis vultis interpretari, quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt ſicut ipſe Baptiſmus.*

Ib. p. 80. Lib. 1. de Baptiſmo cap. 1. num. 2. *Sacramentum*, ait, *dandi Baptiſmi eſt*
A. B. *quod habet qui ordinatur ..... ſi ab unitate receſſerit, Sacramentum dandi Baptiſmi non amittit ..... Qui priuſquam recederent ordinati ſunt, non utique rurſus ordinantur, ſed aut adminiſtrant quod adminiſtrabant, aut ſi non adminiſtrant, Sacramentum Ordinationis ſuæ tamen gerunt, & ideo eis manus inter laicos non imponitur.*

T. 10. p.
275. F. Lib. 1. de Nuptiis cap. 10. num. 11. *Dicit Apoſtolus*, inquit, *Viri diligite uxores veſtras ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam: hujus procul dubio Sacramenti res eſt, ut mas & fœmina connubio copulati quamdiu vivunt inſeparabiliter perſeverent.* Et Lib. 9. de Gen. ad litt. cap. 7. n. 12. ait, *Matrimonii tri-*
T. 3. p. 1.
p. 247. E. *plex bonum, proles, fides, Sacramentum.*

Ex his omnibus patet, ſanctum Auguſtinum ſeptem agnoviſſe Sacramenta, quæ ſatis in teſtimoniis adductis deſignantur, niſi forte Unctionem extremam excipias, quæ tamen olei nomine in primo teſtimonio ſubintelligi poteſt.

Ante Auguſtinum Tertullianus nonnulla commemorat Eccleſiæ Sacramenta quæ diabolus in myſteriis idolorum imitabatur. *Ipſas*, inquit, *quoque res Sacramentorum divinorum, idolorum myſteriis æmulatur. Tingit*
Lib. de *& ipſe quoſdam, utique credentes & fideles ſuos: expoſitionem delictorum de*
Præſcr. *lavacro repromittit; & ſi adhuc memini, Mithra ſignat illic in frontibus mi-*
c. 40. p.
116. D. *lites ſuos: celebrat & panis oblationem, & imaginem reſurrectionis inducit, & ſub gladio redimit coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unius nuptiis ſtatuit? habet & virgines, habet & continentes.* Tria hic aperte Sacramenta deſignantur, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia; alibi mentionem facit Pœnitentiæ, de qua Librum integrum ſcripſit; Ordinationis
Pa. 165. Lib. 1. ad uxorem cap. 7. ubi ait, *Eccleſiæ diſciplinam non permittere bigamos*
C. *præſidere, viduam adlegi in ordinem niſi univiram.* Et Lib. de Præſcript. cap. 41. ubi Hæreticorum Ordinationes temerarias, leves, inconſtantes eſſe o-
P. 217. ſtendit, apud quos *alius hodie Epiſcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras*
C. *Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus.* Matrimonii mentionem habet L. 2.
P. 171. ad uxorem cap. 8. *Unde, ſufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus Matrimo-*
C. *nii, quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio*, inquit, *& obſignat benedictio; Angeli renuntiant, pater rato habet?*

Deni-

Denique utramque Eccleſiam Græcam & Latinam ſummo conſenſu ſeptem agnoſcere Legis novæ Sacramenta, demonſtrant Arcadius & Leo Allatius.

Alia objectio occupatur ex variis ſpeciebus Ordinationis.

Huic verò Concluſioni noſtræ, quæ Catholicorum omnium eſt, & ad fidei dogma pertinet, non adverſantur qui ex noſtris Scholaſticis docent, unumquemque Ordinem, Epiſcopatus, Presbyteratus, Diaconatus &c. eſſe Sacramentum propriè dictum ac ſpecie diſtinctum: non enim propterea creſcit in eorum ſententia, qui definitus eſt, ſeptenarius Sacramentorum numerus; quia ſcilicet ſpecies illæ variæ Ordinationis revocantur ad unum genus quod dicitur Sacramentum Ordinis. Non eſt autem ab Eccleſia definitum, ſed diſputationi permiſſum, an illæ variæ Ordinationes, ſint, vel non ſint totidem ſpecie diſtincta Sacramenta.

Catechiſmus Concilii Tridentini cauſam exponit ſeptenarii numeri Sacramentorum.

Eugenius IV. S. Pontifex in Decreto ſeu Inſtructione Armenorum, Sanctus Thomas cæterique Scholæ Magiſtri hujus ſeptenarii Sacramentorum numeri congruam rationem & cauſam reddunt, ex analogia & ſimilitudine vitæ ſpiritualis cum corporea, ſeu publica, ſeu privata. Hanc eleganter exponunt auctores Catechiſmi Conc. Tridentini parte 2. nu. 18. his verbis: *Homini ad vivendum vitamque conſervandam & ex ſua Reique publicæ utilitate traducendum, hæc ſeptem neceſſaria videntur: ut ſcilicet in lucem edatur, augeatur, alatur, ſi in morbum incidat, ſanetur, imbecillitas virium reficiatur; deinde, quod ad Rempublicam attinet, ut Magiſtratus nunquam deſint, quorum auctoritate & imperio regatur, ac poſtremò legitima ſobolis propagatione ſeipſum & humanum genus conſervet. Quæ omnia quoniam vitæ illi, qua anima Deo vivit, reſpondere ſatis apparet, ex iis facilè Sacramentorum numerus colligetur. Primus enim eſt Baptiſmus, veluti cæterorum janua, quo Chriſto renaſcimur. Deinde Confirmatio, cujus virtute fit ut divina gratia augeatur; & roboremur .... Tum Euchariſtia, quo tanquam cibo verè cœleſti ſpiritus noſter alitur ac ſuſtinetur ..... Sequitur quarto loco Pœnitentia, cujus ope ſanitas amiſſa reſtituitur, poſtquam peccati vulnera accepimus. Poſtea verò Extrema unctio, qua peccatorum reliquiæ tolluntur, & animi virtutes recreantur ..... Sequitur Ordo, quo publica Sacramentorum miniſteria perpetuò in Eccleſia exercendi, ſacraſque omnes functiones exequendi poteſtas traditur. Poſtremò additur Matrimonium, ut ex maris & fæminæ legitima & juſta conjunctione, filii ad Dei cultum & humani generis conſervationem procreentur, & religioſè educantur.*

Quæres 1. quis ſit ordo inter Sacramenta numeranda ſervandus.

Quis ſit ordo inter Sacramenta?

Reſp. eum eſſe quem Concluſio noſtra ex Decreto Eugenii IV. & ex Concil. Trid. ſeſſ. 7. Can. 1. exprimit: cujus quidem ordinis conſentanea ratio manifeſta eſt ex mox citatis Catechiſmi Romani verbis.

Ordo porrò ille non eſt ordo perfectionis: alioquin Euchariſtia, quæ Chriſtum ipſum continet, ac cæteris idcirco dignitate eſt ſuperior, primo loco numeranda fuiſſet: neque etiam eſt ordo neceſſitatis; aliàs Pœnitentia ante Confirmationem collocanda foret: neque etiam ordo naturæ & cauſalitatis, quia unum Sacramentum non eſt cauſa alterius: neque pariter ordo temporis, quaſi neceſſe foret Sacramenta eo ordine percipi quo numerata ſunt. Eſt igitur ſolummodo ordo relativus ad fines Sacramentorum proprios, quatenus ſcilicet ad ſpiritualem vitam ordinantur, vel cum ea conjunctionem

nem habent: hac quippe de cauſa dicuntur priora Sacramenta, quæ privatam ſingulorum vitam ſpectant; poſteriora verò, quæ publicam.

Quæres 2. an omnia Sacramenta novæ Legis ſint neceſſaria.

Reſp. affirmativè, quamquam diverſo neceſſitatis gradu. Aliqua enim neceſſaria ſunt neceſſitate medii ſeu finis, ut Baptiſmus & Pœnitentia; alia verò neceſſitate præcepti, ut Confirmatio, Euchariſtia &c. nullum porrò eſt planè otioſum ac ſuperfluum. *Si quis dixerit*, ait Canon 4. Tridenti-
*To. 14. Conc. 776. E.* nus ſeſſ. 7. de Sacramentis in genere, *Sacramenta novæ Legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eis aut eorum voto, per ſolam fidem homines à Deo gratiam juſtificationis adipiſci, licèt omnia ſingulis neceſſaria non ſint, anathema ſit.*

Quæres 3. an omnia Sacramenta ſint inter ſe dignitate paria.

Reſp. negativè. Ita Conc. Trid. ſeſſ. 7. citata Cant. 3. *Si quis dixerit hæc*
*Ibid.* *ſeptem Sacramenta ita inter ſe paria eſſe, ut nulla ratione aliud ſit alio dignius; anathema ſit.* Et verò Euchariſtia quæ continet Chriſtum totius gratiæ fontem & auctorem, cætera Sacramenta dignitate & excellentia ſuperat.

*An lotio pedum ſit verum Sacramentū. Rationes dubitandi.* Quęres 4. cur inter vera novæ Legis Sacramenta non recenſeatur illa pedum lotio quæ à Chriſto facta refertur ante ultimam cœnam, Joan. 13. v. 5. & ſeq. nihil quippe eorum quæ ad verum Sacramentum exiguntur, in ea deſiderari videtur. 1. eſt ſignum exterius: *Cœpit lavare pedes diſcipulorum.* 2. annexum habet præceptum: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* 3. continet promiſſionem gratiæ: *Si non lavero te*, ait Chriſtus ad Petrum, *non habebis partem mecum.* Rurſus: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet*; quæ verba neceſſariam deſignant mundationem à venialibus peccatis poſt acceptam gratiam Baptiſmalem. Denique myſticam ea in lotione ſignificationem latitaſſe, indicant hæc Chriſti verba ad ſanctum Petrum: *Quod ego facio tu neſcis modò, ſcies autem poſtea.*

*S. Ambroſius.* Accedit & auctoritas nonnullorum è Veteribus.

Sanctus Ambroſius Lib. 3. de Sacramentis cap. 1. contendit ritum illum lavandi pedes non ad humilitatem modò, ſed etiam ad ſanctificationem ſeu mundationem à peccatis inſtitutum fuiſſe. *Audi*, inquit, *quia myſterium*
*To. 1. p. 363. A.* *eſt & ſanctificatio: Niſi lavero tibi pedes, non habebis partem mecum.* Et poſtea; *In Baptiſmate omnis culpa diluitur. Recedit ergo culpa: ſed quia Adam*
*Ibid. C.* *ſupplantatus à diabolo eſt, & venenum ei effuſum eſt ſupra pedes, ideo lavas pedes; ut in ea parte in qua inſidiatus eſt ſerpens, majus ſubſidium ſanctificationis accedat, quo poſtea te ſupplantare non poſſit. Lavas ergo pedes, ut laves venena ſerpentis. Ad humilitatem quoque proficit, ut in myſterio non erubeſcamus, quod dedignamur in obſequio.*

*Ib. p. 333. A. B.* Et Lib. de Myſteriis cap. 6. *Ideo*, inquit, *planta ejus* (Petri) *abluitur, ut hæreditaria peccata tollantur; noſtra enim propria per Baptiſmum relaxantur.*

Sanctus Bernardus Serm. in Cœna Domini, cui titulus eſt de Baptiſmo, Sa-
*S. Bernardus.* cramento altaris, & ablutione pedum n. 2. poſtquam præmiſit Deum curaſſe ut aliquo viſibili ſigno ſuam nobis gratiam communicaret, ſic pergit: *Ad hoc inſtituta ſunt omnia Sacramenta; ad hoc Euchariſtiæ participatio; ad hoc*
*To. 1. p. 890. F.* *pedum ablutio; ad hoc denique ipſe Baptiſmus initium Sacramentorum omnium.* Confert eò loci ſanctus Doctor, lotionem pedum cum Baptiſmo & Euchariſtia, veris ſine dubio Sacramentis, atque ea omnia ad hoc inſtituta eſſe affir-

ed by Google

affirmat, ut ſigno viſibili inviſibilis gratia nobis donetur. Quod ubi de Baptiſmo & Euchariſtia demonſtravit, tùm n. 4. de lotione pedum ſubjungit: *Ut de remiſſione quotidianorum minimè dubitemus, habemus ejus Sacramentum, pedum ablutionem. Quæris fortè unde ſciam, quòd Sacramentum ſit hujus remiſſionis? Maximè cùm ipſe Dominus promiſerit Petro dicens, Quod ego facio tu neſcis modò, ſcies autem poſtea; nihil autem de Sacramento locutus eſt, ſed tantùm, Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis ..... Vis autem noſſe, quia pro Sacramento illud eſt, non pro ſolo exemplo factum? Illud attende quod Petro dictum eſt: Si non lavero te, non habebis partem mecum. Aliquid igitur latet quod neceſſarium eſt ad ſalutem, quando ſine eo nec ipſe Petrus partem haberet in regno Chriſti & Dei .... Unde ſcimus quia ad abluenda peccata, quæ non ſunt ad mortem, & à quibus planè cavere non poſſumus ante mortem, ablutio iſta pertineat? Ex eo planè, quòd offerenti manus & caput pariter ad abluendum, reſponſum eſt, Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet.*

*Ib. pag. 891. E.*

*Ib. pag. 892. A.*

Igitur ſanctus Bernardus lotionem pedum comparat Baptiſmo & Euchariſtiæ, aſſeritque 1. eam Sacramentum eſſe quotidianorum peccatorum. 2. illam non pro ſolo exemplo, ſed etiam pro Sacramento factam. 3. aliquid in ea latere ad ſalutem neceſſarium, ſine quo nec ipſe Petrus partem habere potuiſſet in regno Chriſti. 4. denique, ad diluenda peccata à quibus omnino cavere non poſſumus, ablutionem illam pertinere.

Denique auctor Tractatus de ablutione pedum inter Opera ſancti Cypriani, exiſtimare pariter videtur ablutionem illam pro delendis quotidianis peccatis inſtitutam fuiſſe, quod probat his verbis Chriſti. *Si non lavero te, non habebis partem mecum: quæ conditio propoſita*, inquit, *inevitabilem declarat hujus myſterii neceſſitatem.*

Arnoldus Abbas Bonevallis. *Oper. Cypr. pa.* 334.

Reſp. non aliam in factis hujuſmodi rationem & cauſam quæri aut reddi poſſe, præter unam voluntatem Chriſti, cujus Eccleſia fidelis eſt interpres: hæc porrò lotionem illam pedum nuſquam loco veri Sacramenti à Chriſto Domino inſtituti ſe habuiſſe apertè declaravit, tùm præfinito ſeptenario Sacramentorum numero; tùm varia & inconſtanti ſua diſciplina & praxi in ea lotione retinenda, vel non retinenda. Teſtatur id ſanctus Auguſtinus in Epiſtola 55. aliàs 119. ad Januarium. Ne, inquit, *ad ipſum ſacramentum Baptiſmi videretur pertinere*, ( pedum lotio ) *multi hoc in conſuetudine recipere noluerunt. Nonnulli etiam de conſuetudine auferre non dubitarunt. Aliqui autem ut hoc & ſacratiore tempore commendarent, & à Baptiſmi Sacramento diſtinguerent, vel diem tertium Octavarum, quia & ternarius numerus in multis Sacramentis maximè excellit, vel etiam ipſum octavum, ut hoc facerent, elegerunt.*

Solvuntur rationes dubitandi.

Incerta & varia diſciplina circa lotionem pedum. *T. 2. p.* 141. *F.*

Et verò Eccleſia Romana cæterarum mater ac magiſtra, ritum hunc lavandi pedes non obſervavit, teſte ipſomet ſancto Ambroſio Lib. 3. de Sacramentis cap. 1. n. 5. Eccleſia pariter Hiſpanica in Conc. Eliberitano Can. 48. prohibuit lavari à Sacerdotibus vel Clericis pedes eorum qui baptiſabantur: Eccleſia etiam Africana certam ac fixam ea in re diſciplinam non habuit, ut ex citato ſancto Auguſtino intelligimus.

Origo & finis illius lotionis.

Quòd ſi origo & finis hujuſce lotionis aliquibus in locis obſervatæ propiùs inſpiciatur, non alius eſſe videbitur, quàm ut ſordida baptiſandorum

corpo-

*Ibid. p. 127. E.* corpora, ne fortè oculos offenderent, mundarentur. *Si quæris*, ait ſanctus Auguſtinus Epiſtola 54. aliàs 118. *cur lavandi mos ortus ſit, nihil mihi hac de re cogitanti probabilius occurrit, niſi quia baptiſandorum corpora per obſervationem quadrageſimæ ſordidata, cum offenſione ſenſus ad fontem tractarentur, niſi aliqua die lavarentur. Iſtum autem diem potius ad hoc electum quo Cœna Dominica anniverſariè celebratur. Et quia conceſſum eſt hoc Baptiſmum accepturis, multi cum his lavari voluerunt, jejuniumque relaxare.*

Eam ob cauſam Hiſpanica Eccleſia non modò pedes, ſed & caput baptiſandorum lavabat die Dominica Palmarum, quam propterea vulgò *Capitilavium* vocatam fuiſſe obſervat Iſidorus Lib. 6. Etymologiarum cap. 17. & Lib. 1. de Officiis Eccleſiaſticis cap. 26. In Galliis quoque eundem morem aliquando invaluiſſe narrat Alcuinus Lib. de Eccleſiaſticis Officiis. Quin & ex Miſſalibus Gothico pag. 249. & Gallicano veteri, quæ doctiſſimus Mabillonius evulgavit, conſtat non tantùm caput, ſed & pedes baptiſandorum lavari ſolitos fuiſſe.

Ad argumenta autem prius adducta reſpondemus,

I. Equidem lotionem illam eſſe ſignum externus: verùm id non ſufficit ad verum Sacramentum, ſed neceſſe eſt ut ſit ſignum conſtans, in Religione perpetuum, efficax & practicum gratiæ ſanctificantis, quæ præſertim conditio deſideratur in lotione pedum.

II. Morem hunc lavandi pedes, in ſplendidis conviviis olim uſurpari ſolitum, ut multi exiſtimant, Chriſtus ipſe obſervavit in exemplum & documentum humilitatis, charitatis & hoſpitalitatis; nullatenus verò ut legem ac præceptum daret Sacramenti in perpetuum celebrandi. *Si ergo*, inquit Joan. 13. v. 13. *ego lavi pedes veſtros Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis ..... Amen, amen dico vobis: Non eſt ſervus major domino ſuo, neque Apoſtolus major eo qui miſit illum.*

*Quid ſignificetur per lotioné pedum.* III. Nulla eſt promiſſio gratiæ à Chriſto annexa huic cæremoniæ, ſed nuda dumtaxat ſignificatio alicujus myſterii & effectus ſpiritualis; quam quidem varii variam aſſignant. Sunt qui volunt ea pedum lotione adumbratum fuiſſe Sacramentum Confirmationis, quo homini baptiſato robur accedit contra tentationes mundi, dæmonis & concupiſcentiæ: alii Sacramentum Pœnitentiæ, quod lapſis poſt Baptiſmum planè neceſſarium eſt; idque ſignificaſſe Chriſtum his verbis, *Qui lotus eſt non indiget niſi ut pedes lavet*. Suntqui ſolam remiſſionem venialium ſeu quotidianorum peccatorum ea lotione deſignatam dicunt, ſimilitudine nimirum ducta ab iis qui è balneo exeuntes corpore mundi ſunt, nec indigent niſi ut lavent pedes quos calcata terra iterum paululum inquinat; idque eo conſilio à Chriſto factum ac dictum aſſerunt, ut ſuos edoceret qua animi puritate ac munditie ad ſacram Euchariſtiam, quam mox ipſis daturus erat, accedere deberent. De variis illis Interpretum expoſitionibus lege Maldonatum in cap. 13. ſancti Joannis. Exiſtimat ille probabilius, ea lotione deſignari Sacramentum Pœnitentiæ. Sed quidquid ſit, hoc unum apud nos certum & exploratum eſſe debet, huic lotioni nullam à Chriſto Domino annexam fuiſſe vim & efficaciam ad gratiam ſanctificantem conferendam: quapropter hæc comminantis Chriſti verba ad ſanctum Petrum, *Niſi lavero te, non habebis partem mecum*,

Digitized by Google

*mecum*, non indicant ipſius præciſè lotionis ac gratiæ annexæ defectu excludendum ſanctum Petrum à Regno Cœlorum; ſed eorum verborum ſenſus eſt juxta nonnullos, Si obſtinatè recuſes tibi à me lavari pedes, propter inobedientiam non habebis partem mecum in Regno Cœlorum: vel, juxta alios, Si non lavero te, non fies particeps Euchariſtiæ quam mox inſtituturus ſum: vel, Si non lavero te lotione ſcilicet interna & ſpirituali, qua brevi indigebis, poſtquam me negaveris, non habebis partem mecum. Sub typo enim lotionis materialis, Chriſtus internam intelligebat, ac futurum prævidens Petri lapſum, atque in ejus perſona omnes alloquens homines, admonet, poſt Baptiſmum, qui repeti non poteſt; contra humanas prolapſiones tam frequentes gratiam pœnitentiæ neceſſariam inſuper eſſe. Quis ſenſus verborum Chriſti: *Niſi lavero te &c.*

IV. Denique, fatemur ea in lotione myſticum aliquid latitaſſe, quod tunc ignorabat ſanctus Petrus, & quod poſtea cogniturus erat, ſive cùm lapſum ſuum agnovit & amarè deflevit; ſive cùm audivit Chriſtum dicentem, *Rogavi pro te ne deficiat fides tua*; ſive cùm in die Pentecoſtes Spiritum ſanctum accepit; ſive cùm ipſe pœnitentiæ neceſſitatem prædicavit Act. 8. v. 22. Quod verò ſit illud myſterium, ex iis quæ mox dicta ſunt, colligere quiſque facilè poterit. *Luc. 22. v. 32.*

Ad auctoritatem ſancti Ambroſii, dicimus reipſa quidem S. Doctorem agnoſcere lotionem illam pedum non tantùm ad humilitatem, ſed etiam ad ſanctificationem inſtitutam fuiſſe, quam nempe ſignificabat, non verò ex ſe operabatur: porrò Sacramenti proprius character eſt, ut non tantùm ſignificet, ſed etiam conferat gratiam ſanctificantem; nec aliter hic exponenda ſancti Ambroſii, quàm ipſius Scripturæ verba mox relata.

Plus momenti habere videtur quod ait ſanctus Doctor in Libro de Myſteriis cap. 6. unde monet Maldonatus, locum illum indigere tuto lectore ac benevolo interprete. Verùm ſeipſum interpretatur ſanctus Doctor Expoſitione in Pſalm. 48. n. 9. ubi per hæreditaria peccata, non intelligit ipſum quod ab Adamo jure nativitatis peccatum traximus, ſed concupiſcentiam ipſam quam ibidem appellat *lubricum delinquendi*, & quæ peccatum dicitur, quia eſt à peccato, & ad peccatum inclinat. Senſus igitur illius eſt: poſt mundationem baptiſmalem, aliam rurſus neceſſariam eſſe qua purgentur hæreditaria peccata, id eſt, ea quotidiana ad quæ continuò per hæreditariam concupiſcentiam ſollicitamur; quam quidem mundationem ſignificat, non autem efficit illa pedum lotio, niſi ſaltem ex opere, ut vocant, operantis.

S. Bernardus lotionem illam Sacramentum appellat latiori quodam ſenſu, quia nempe rem aliquam ſacram ſeu ſpiritualem ſignificabat; at non aſſerit virtute ipſius exterioris ſigni rem illam ſpiritualem ſeu gratiam conceſſam eſſe. Ait quidem eſſe myſterium rei ad ſalutem neceſſariæ; ſed non ait rem illam neceſſariam, id eſt, mundationem à venialibus peccatis, virtute lotionis externæ obtineri; ait lotionem illam pertinere quidem ad abluenda peccata quæ non ſunt ad mortem; ſed non ait eam eſſe cauſam effectricem mundationis à peccatis.

Idem videtur eſſe ſenſus eademque mens Arnoldi Carnotenſis Abbatis Bonævallis, qui auctor eſt Tractatus citati de lotione pedum; tametſi exiſtimet Maldonatus, auctorem hunc voluiſſe per lotionem pedum ſignificatam

fuiſſe

fuiſſe non tantùm remiſſionem venialium peccatorum per opera humilitatis, ſed etiam mortalium, per verum Sacramentum Pœnitentiæ.

Quo ſenſu profeſſio religioſa Sacramentū ab aliquibus dicitur.

Quæres denique, quo ſenſu nonnulli, ut ſanctus Dionyſius, Theodorus Studita, Profeſſionem religioſam ſeu Monachatum Myſterium & Sacramentum appellavere?

Reſp. ſenſu latiori & improprio, quia à Chriſto inſtitutam eſſe probant religioſam Profeſſionem, tanquam ſecundum quemdam Baptiſmum quo peccata remittuntur, non quidem ex opere operato, ſed ex opere operantis, propter fervorem ac vehementiam charitatis eorum qui mundo renuntiant. *Rationabiliter dici poteſt*, ait ſanctus Thomas 2. 2. q. ultima articulo 3. ad 3. *quòd etiam per ingreſſum Religionis aliquis conſequatur remiſſionem omnium peccatorum. Si enim aliquibus eleemoſynis factis, homo poteſt ſtatim ſatisfacere de peccatis ſuis, ſecundùm illud Danielis 4. Peccata tua eleemoſynis redime; multò magis in ſatisfactione pro omnibus peccatis ſufficit, quòd aliquis ſe totaliter divinis obſequiis mancipet per Religionis ingreſſum, quæ excedit omne genus ſatisfactionis, etiam pœnitentiæ publicæ ..... Unde legitur in vitis Patrum, quòd eandem gratiam conſequuntur Religionem intrantes, quam conſequuntur baptiſati.* Ita ſanctus Thomas, qui tamen longè abeſt ut exiſtimet parem in omnibus eſſe virtutem & efficaciam Profeſſionis Monaſticæ, ac Sacramenti Baptiſmatis. Lege Leonem Allatium Lib. 3. de conſenſu cap. 16. num. 22. & ſeq. ubi explicat quo ſenſu Veteres nonnulli Monachatum Sacramentum eſſe dixerint.

# QUÆSTIO TERTIA.

## *De virtute & efficacia Sacramentorum.*

TRia hìc occurrunt nobis diſcutienda capita.

Primum ſpectat dogma fidei adversùs Hæreticos, an ſcilicet Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato conferant iis qui nullum opponunt obicem, cùm ea percipiunt.

Secundum ſpectat Scholæ diſſidium, ſeu controverſiam liberæ Theologorum diſputationi permiſſam, nempe an Sacramenta modo phyſico vel morali operentur.

Tertium denique ſpectat diſcrimen noſtrorum Sacramentorum à veteribus; nimirum utrum vetera Sacramenta, imprimis Circumciſio, vim habuerint ex ſua inſtitutione conferendi gratiam ſanctificantem.

### ARTICULUS PRIMUS.

*An Sacramenta Legis Evangelicæ ex ſe, ſeu ex opere operato, gratiam non ponentibus obicem conferant.*

REi Catholicæ intereſt plurimùm, noſſe quæ genuina ſit Sacramentorum noſtrorum virtus & efficacia, ex qua, ut eorum dignitas & præſtantia, ita & ſanctificatio noſtra derivatur. Inde graves de hocce argumento Ca-

to Catholicos inter & Novatores Lutheranos & Calviniſtas diſcordiæ; quæ, ut pluribus videtur, ex eo plurimùm creverunt, quòd non ſatis ex utraque parte litigantium ſententia perſpecta & eliquata viſa fuerit; nec ſeſe mutuò ſatis intellexerint.

Ut verò intelligatis quid ſit apud Theologos Sacramentum agere ex opere operato, obſervate ſtatim ad juſtificationem hominis iſta concurrere: 1. ex parte Dei, concurrit voluntas, qua vult Miniſtrum uti tali materia ſenſibili ad conferendam gratiam ab eo determinata. 2. ex parte Chriſti, ejus Paſſio, cujus merita applicantur. 3. ex parte Miniſtri, intentio & poteſtas. 4. ex parte Sacramenti, ipſa externa actio, quæ exurgit ex debita materiæ & formæ applicatione. 5. denique, ex parte ſubjecti ſeu hominis ſacramentum percipientis, ſi adultus fuerit, actus fidei, ſpei &c. diſpoſitiones ſunt ſeu præparationes præviæ ad Sacramentum cum fructu percipiendum omnino neceſſariæ. Chriſtus igitur eſt gratiæ ſacramentalis cauſa meritoria; Deus cauſa primaria ſeu principalis; Miniſter cauſa miniſterialis, quando materiam cum forma conjungit; Sacramentum verò ut inſtrumentum Dei gratiam operatur; actus fidei, ſpei &c. ſunt diſpoſitiones ſeu conditiones neceſſariæ.

### *Duplex modus producendi gratiam, ex opere ſcilicet operato, & ex opere operantis.*

Duplicem Theologi modum diſtinguunt producendi gratiam: unum ex opere operato, alterum ex opere operantis.

Gratia produci dicitur ex opere operantis, quæ conceditur à Deo intuitu fidei ac pietatis ſeu meriti, vel miniſtrantis, vel ſuſcipientis Sacramentum.

Dicitur verò produci ex opere operato, quæ vi & efficacia ipſius operis externi ſacramentalis à Chriſto Domino inſtituti ac debitè ſubjecto applicati, producitur ultra omne meritum miniſtrantis vel recipientis Sacramentum; quamquam non ſine præviis ex parte ſubjecti Sacramentum percipientis, fidei & pietatis diſpoſitionibus, quæ diſpoſitiones ſeu præparationes, neque ſunt cauſæ effectrices gratiæ, neque ipſis Sacramentis vim & efficaciam tribuunt, quam habent à Chriſto ipſo derivatam, ſed removent dumtaxat obicem ſeu obſtacula quibus impediri ac retardari poſſet vis & efficacia Sacramentorum: eo ferè modo quo in combuſtione ligni v. g. ignis eſt cauſa naturalis & phyſica combuſtionis, ſiccitas autem diſpoſitio eſt ex parte ligni, & approximatio ad ignem conditio eſt requiſita. Iſtud verò manifeſtum ſit exemplo duorum parvulorum, quorum unus baptiſatur, alter non baptiſatur. Uterque pari labe originali infectus eſt ac æternæ damnationi obnoxius; uterque propriæ ſeu perſonalis diſpoſitionis pariter incapax: qui tamen baptiſatur; ſalvus eſt, ſi in infantia moriatur; altero æternùm pereunte, non quidem propter meritorum diverſitatem, quæ in utroque nulla ſunt, ſed propter merita Chriſti quæ uni per Baptiſmum applicantur, alteri verò non applicantur. Quomodo verò uni applicantur? ex opere ſcilicet operato, virtute & efficacia operis externi ſacramentalis. Non alius porrò eſt, ſed idem prorſus modus agendi Sacramentorum in adultis, qui & in infantibus: in hoc uno ſtat diſcrimen, quòd in adultis

præ-

praviæ fidei ac pietatis diſpoſitiones exiguntur, non autem in infantibus, quarum incapaces ſunt.

Opus igitur operatum hic nihil aliud eſt quàm Sacrameutum ipſum ſubjecto debitè applicatum; atque adeo gratiam produci ex opere operato à Sacramentis, id unum ſignificat, Deum nempe vi actionis externæ Sacramenti determinari efficaciter ad producendam gratiam, propter promiſſionem ab ipſo annexam actioni externæ qua materia Sacramenti ritè cum forma conjungitur.

Novatores, quibus propoſitum eſt odioſam reddere Concilii Tridentini doctrinam, mirum in modum pervertunt ac deformant ſenſum & interpretationem iſtorum verborum, *ex opere operato*.

### *Fraudes ac mendacia Novatorum circa ſenſum iſtorum verborum*, ex opere operato.

Fingunt alii Sacramenta agere ex opere operato, idem apud nos eſſe, ac illa cauſas eſſe gratiæ primarias ac principales. Senſum hunc innuere videtur Calvinus Lib. 4. Inſtit. cap. 14. paragr. 17. *Hic tantùm quæritur*, ait, *propriane & intrinſeca virtute operetur Deus, an externis ſymbolis reſignet vices ſuas. Nos verò*, pergit ille, *contendimus quæcunque adhibeat organa, primariæ ejus operationi nihil decedere*. Verùm fruſtra hæc Calvinus: contendunt enim Catholici, non aliam in Sacramentis agnoſcendam efficaciam, quàm inſtrumentalem divinæ virtuti ac motioni, velut cauſæ primariæ ac principali, ſubordinatam.

P. 477.

Placet aliis fingere, docere nos Sacramenta virtute ſua naturali ac phyſica ſanctificationem in animis noſtris operari. At putida eſt columnia. Profitentur enim Orthodoxi omnes cum S. Baſilio Lib. de Spiritu ſancto cap. 15. *quòd ſi quæ ſit in aqua gratia, non ex aquæ natura ſit, ſed ex præſentia Spiritus.*

Ed. vet. To. 2. p. 177. D.

Dicunt alii, agere ex opere operato idem eſſe apud nos, atque agere per qualitatem inſitam, inhærentem ac permanentem. Verùm malignè confundunt illi privatam aliquorum ex noſtris opinionem cum dogmate Catholico. Ortodoxi quidem omnes in eo conſpirant, Sacramenta gratiam conferre vi operis externi ſubjecto debitè applicati, non autem merito vel ſuſcipientis, vel miniſtrantis: an verò id aſſequatur per qualitatem quamdam inhærentem & inſitam, an per motionem ſeu actionem Dei fluentem ac tranſeuntem, Scholæ diſputationi, ſalva & integra fide, permittunt.

Alii ſupponunt idem eſſe apud nos agere ex opere operato, ac agere modo phyſico; atque in eo agendi modo Sacramentorum confutando mirè illi exultant. Verùm ſcopum illi non attingunt: modus quippè agendi Sacramentorum phyſicus vel moralis, non pertinet ad dogma fidei, ſed ad varium Scholæ placitum. Hoc unum fides Catholica hìc exigit, Sacramenta ex ſe ipſis cauſas eſſe gratiæ effectrices, non ex fide ac merito ſubjecti vel Miniſtri Sacramentorum. Et quamquam exponi ſatis & explicari non poſſet modus hujus efficaciæ, non tamen propterea minùs firma & certa illa permaneret: atque hoc haberet commune cum cæteris fidei noſtræ myſteriis, quæ certiſſima ſunt, etſi modus eorum intelligi & explicari ſatis non poſſit. Diceret in præ-

in præſenti argumento prudens Theologus, quod dicebat Sanctus Auguſti-
nus Lib. 3. de peccat. mer. & rem. cap. 4. de argumentis Pelagianorum ad-
versùs modum quo peccatum originale traducitur, *Ego autem*, inquiebat, To. 10.
*etſi refellere iſtorum argumenta non valeam, video tamen inhærendum eſſe iis* p.74.C.
*quæ in Scripturis ſunt apertiſſima*. Et in Epiſtola 166. aliàs 28. ad ſanctum
Hieronymum cap. 4. nu. 9. dicit ſe, cùm interrogatur, quomodo pecca- To.2.p.
tum Adæ propagatur in poſteros, reſpondere ſolitum: *Sicut alia multa, &* 587. B.
*hoc me ignorare confiteor*. C.

Fingunt denique omnes ferè Novatores, per opus operatum Sacramen-
torum Catholicos excludere à ſuſcipientibus tanquam neceſſarios prævios
fidei, ſpei & aliarum virtutum motus; quaſi Sacramenta ex ſe ipſis cuicun-
que ſubjecto admota gratiam certò conferrent: atque in hac abſurditate
refellenda ſeriò illi occupantur, & triumphant. *Quid eſt*, exclamat Cal-
vinus Lib. 4. Inſtit. cap. 14. paragr. 14. *Sacramentum ſine fide ſumptum*, P. 476.
*niſi certiſſimum Eccleſiæ exitium*? Paulò antè dixerat, *Catholicorum ſententiam
exitialem eſſe, peſtilentem ac diabolicam, dum juſtitiam ſine fide pollicetur*.
At pugnant illi cum larvis & umbris. Quis enim Catholicus ita unquam
deliravit, ut dixerit Sacramenta iis adultis prodeſſe, qui non benè præ-
parati ac diſpoſiti ea percipiunt? An non legerunt quod ſeſſ. 6. Conc. Trid.
cap. 7. ſcriptum eſt, *unumquemque juſtitiam recipere ſecundùm menſuram*, To. 14.
*quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundùm propriam cu-* Conc. p.
*juſque diſpoſitionem, & cooperationem*. Et cap. 6. ibidem, nonne Conci- 759. D.
lium enumerat diſpoſitiones quibus adulti ad gratiam juſtificationis ſe præ- Ib. pag.
parare debent? Unde meritò Patres Tridentini ſeſſ. 14. de Pœnitentia cap. 4. 627. E.
ajunt, *Falsò quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quaſi tradiderint Sa-
cramentum Pœnitentiæ abſque bono motu ſuſcipientium gratiam conferre, quod
nunquam Eccleſia Dei docuit nec ſenſit*.

Neque porrò eſt quòd Novatores opponant, hanc loquendi rationem,
*ex opere operato*, novam ac barbaram eſſe.

Namque Eccleſia univerſa in Concilio Tridentino ſeſſ. 7. can. 8. hanc uſur-
pavit & conſecravit: quæ licèt quoad ſonum verborum non ita antiqua
videatur, nec multò ante tempora ſancti Thomæ fuerit uſu recepta, atta-
men quoad ſenſum & rem ſignificatam ipſi Eccleſiæ coæva eſt. Hoc volebat
S. Aug. cùm L. 4. contra Creſconium cap. 16. dicebat, *Baptiſmum non eorum* To. 9. p.
*meritis à quibus miniſtratur, nec eorum quibus miniſtratur, conſtare, ſed pro-* 593. G.
*pria ſanctitate atque veritate, propter eum à quo inſtitutus eſt*. Et de Circum-
ciſione ipſa, quantò magis de Baptiſmo? L. 4. contra Donatiſtas cap. 24. do- Ib. pag.
cebat, *ipſum per ſemetipſum Sacramentum multùm valuiſſe*: quod certè idem 140. E.
eſt ac ſi dixiſſet, ex ſe ſe, ſeu ex opere operato valuiſſe. Fatemur equidem
puriorem latinitatem non redolere dictam loquendi formam: at de rebus In Pſal.
Theologicis accuratè magis, quàm politè dicere ſolliciti ſunt Doctores Ca- 138.
tholici, ſatiuſque eſſe ducunt cum S. Auguſtino, *ut reprehendant Grammatici*, To. 4. p.
*quàm ut non intelligant populi*. Liceat ergo Theologis, quod unicuique in 1545. B.
arte ſua permittitur, propria ſcilicet uſurpare diſciplinæ ſuæ vocabula, ad
dogma quod ſignificare volunt, & ad revincendas Hæreticorum fraudes &
cavillationes apta maximè & accommodata.

*Quæ ſit Novatorum ſententia de virtute & efficacia Sacramentorum.*

Novatorum ſententiam dubiam & incertam reddere videntur, tùm varia & pugnans eorum loquendi ratio, tùm diverſa de illorum ſenſu nonnullorum Scriptorum judicia & teſtimonia.

*Novatores vim producendi gratiam ex opere operato Sacramentis adimunt.*

Sociniani & Anabaptiſtæ omnem Sacramentorum uſum ac fructum in eo collocant, ut nuda & ſterilia ſint ſigna, tùm externæ profeſſionis fidei Chriſtianæ, tùm diſtinctionis Fidelium ab Infidelibus. Ita Catecheſis Racoviana cap. 4. de Baptiſmo q. 1. Volkelius Lib. 4. de vera Religione c. 22.

Hanc Anabaptiſtarum ſui temporis ſententiam acriùs perſtringunt Lutherus & Calvinus; atque vim & efficaciam Sacramentorum ita extollunt aliquando, ut Catholicis ipſis fucum faciant ac ferè perſuadeant ſe Catholicè omnino de virtute illa Sacramentorum ſentire, quæ non tantùm ſignacula, ſigilla & pignora divinarum promiſſionum appellant, ſed etiam Dei inſtrumenta & organa gratiæ. Verùm ſub his verbis occultatur error; aut ſaltem dubium ac incertum videtur, quo ſenſu Sacramenta dicant eſſe efficacia divinarum promiſſionum ſigna, ſigilla, pignora, gratiæ organa & inſtrumenta; an immediatè ac per ſe, id eſt, vi divinæ inſtitutionis & ipſius operis externi; an mediatè dumtaxat, quatenus ſcilicet fidem alunt vel excitant, qua ſola homo juſtus fit, & ſine qua vanum ac nullum eſt Sacramentum.

Communior noſtrorum opinio eſt, Lutheranos & Calviniſtas non aliam in Sacramentis agnoſcere vim & efficaciam, quàm merè externam & objectivam, ad fidem ſcilicet movendam & excitandam, ſicut antea diximus, ubi de verbis Sacramentorum, an concionis ſint vel conſecrationis, agebamus: qui certè Novatorum error ab alio tanquam à principio & fonte de-
*To.1.p.* fluit, nempe ſola fide homines juſtos conſtitui. Quamdiu enim ab hoc ſuo
*56.col.2.* principio Novatores non recedent, ſcitè obſervat Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis in genere c. 2. neceſſe erit fateantur, Sacramenta non habere immediatè ullam veram efficientiam reſpectu gratiæ, ſed mediatè dumtaxat, quatenùs videlicet fidem movent & excitant, per quam homines juſtitiam aſſequuntur. Cùm autem illi præviam in ſuſcipiente Sacramentum fidem exigant, ipſius virtute priùs juſtificatum illum cenſere debent, quàm Sacramenti particeps factus fuerit: unde conſequens eſt, Sacramentum in illo homine ſignum eſſe dumtaxat jam collatæ gratiæ, non verò cauſam ipſius effectricem; adeoque merum eſſe ac planè vacuum diſtinctionis ſymbolum, ſicut contendunt Sociniani, quibus Novatores, ſi ſuis ſtare velint principiis ac cohærenter ſentire & loqui, vel inviti infeliciter ſuffragantur.

Hanc porrò eſſe Lutheri & Calvini mentem atque ſententiam probant ex eorum verbis.

Lutherus Lib. de Captivitate Babylonica cap. de Baptiſmo. *Baptiſmus*, inquit, *neminem juſtificat, nec ulli prodeſt, ſed fides in verbum promiſſionis, cui additur Baptiſmus ...... Idem Deus qui nos nunc per Baptiſmum & pa-*

*nem ſalvat, ſalvavit Abel per Sacrificium, Noe per Arcam, Abraham per Circumciſionem, & alios omnes per ſigna.* Et paulò poſt numerat inter Sacramenta veteris Legis, quæ contendit inferiora noſtris quoad efficaciam non fuiſſe, ſignum datum Gedeoni in rore & vellere, & ſignum datum Manue in ſacrificio, & ſignum oblatum Achaz Iſaiæ 7. ac tandem ita concludit: *Noſtra & patrum ſigna ſeu Sacramenta habent annexum verbum promiſſionis quod fidem exigit ..... ideo ſunt ſigna ſeu Sacramenta juſtificationis, quia ſunt Sacramenta juſtificantis fidei, & non operis; unde tota eorum efficacia eſt ipſa fides, non operatio.*

Calvinus Lib. 4. Inſtit. c. 14. paragr. 12. docet *hoc unicum eſſe Sacramentorum officium, ut Dei promiſſiones oculis noſtris ſpectandas ſubjiciant, & eorum nobis ſint pignora.* Et paragr. 17. ait, *alias non eſſe Sacramentorum, quàm verbi Dei partes, quæ ſunt offerre nobis ac proponere Chriſtum, & in eo cæleſtis gratiæ theſauros.* Et infrà: *Sacramenta id ſunt nobis à Deo quod ab hominibus rerum lætarum nuntii, vel arrhæ in pactis ſanciendis: utpote quæ non à ſe quidem largiantur aliquid gratiæ, ſed renuntient & oſtendant, atque ( ut ſunt arrhæ & teſſeræ ) rata apud nos faciant, quę divina largitate donata nobis ſunt.* P. 475. P. 477. Ibid.

Theodorus Beza in Lib. de Summa rei Sacramentariæ q. 2. ait, *totam illam efficaciam Sacramentorum à Spiritus ſancti operatione in ſolidum derivari, non à ſignis, niſi quatenùs externis illis objectis interiores ſenſus moventur.*

Confeſſio Gallica art. 38. hæc habet: *Dicimus elementum aquę quantumvis caducum, nihilominus verè teſtificari interiorem animi noſtri ablutionem in ſanguine Jeſu Chriſti per ſancti Spiritus efficaciam. Itemque panem illum & vinum illud quod nobis in Cœna datur, verè nobis fieri ſpiritale alimentum, quatenus videlicet oculis noſtris ſpectandum prębent carnem Chriſti noſtrum cibum eſſe, & ejuſdem ſanguinem nobis eſſe potum.* Nihil hic externum & objectivum Sacramentis tribuitur: nempe Baptiſmo ut *teſtificetur interiorem animi noſtri ablutionem*; & Euchariſtiæ, ut oculis noſtris objiciat carnem Chriſti & ejus ſanguinem tanquam ſpiritalem animæ noſtræ cibum & potum. *Corpus & ſyntagma Confeſſionum fidei. Genevæ an. 1612. P. 110.*

Quapropter Synodus Tridentina ſeſſ. 7. Can. 5. ad illum Novatorum errorem attendens ſic ſtatuit: *Si quis dixerit hęc Sacramenta propter ſolam fidem nutriendam inſtituta fuiſſe, anathema ſit.* *To. 14. Conc. p. 777. A.*

Verùm reclamant nonnulli, & ad ipſos Novatorum Libros ac publicas fidei eorum Confeſſiones provocant, ut efficiant, unam hìc eſſe inter illos & nos de nomine controverſiam; nec alium iſtorum verborum, *ex opere operato*, ſenſum ab illis rejici, quàm qui ſupponit Sacramenta propria ſua & naturali virtute gratiam ſuſcipientibus conferre, abſque fide & ullo bono ex eorum parte motu.

### *Novatores veram in Sacramentis virtutem & efficaciam reſpectu gratiæ agnoſcere interdum videntur.*

Probant ex Luthero Hom. 2. de Baptiſmo, ubi docet Baptiſmum inſtitutum eſſe in regenerationem & renovationem Spiritus ſancti; tantam eſſe illius virtutem, ut peccata abluere, mortem ſubmergere & ſuffocare, & omnia vitia & ſordes ſanare & mundare poſſit.

Inter Opuſcula Edit. Genev. an. 1554. p. 754. ibidem Ibid. p. 755. Ibid. p. 474.

Ex Calvino in Antidoto Conc. Trid. ad ſeſſ.7. & Can. 5. ubi ait, *Sacramenta inſtrumentales eſſe gratię conferendę cauſas*. Et ad Canonem 6. *Si qui ſunt*, inquit, *qui negent Sacramentis contineri gratiam quam figurant, illos improbamus .... Nos verò*, pergit, *ſicuti monachale illud commentum repudiamus, aliter prodeſſe Sacramenta quàm per fidem, ita libenter cum ſignis conjungimus veram rei exhibitionem, ut nullus eorum extra fidem ſit effectus, & tamen non inania ſunt nudaque gratię procul remotę ſigna*. Et in Canonem 7. *Quis*, inquit, *ritè ut decet, accedentibus exhiberi dubitat quam Deus illic promiſit gratiam?* Et Lib. 4. Inſtit. cap. 14. paragr. 9. *Sic*, inquit, *inter Spiritum & Sacramenta partior, ut penes illum agendi virtus reſideat, his miniſterium dumtaxat relinquatur: idque ſine Spiritus actione inane ac frivolum; illo verò intus agente vimque ſuam exerente multę energię refertum.*

Probant prętereà ex publicis Novatorum fidei Confeſſionibus.

Corpus Confeſſ. p. 14. Confeſſio Auguſtana articulo 9. de Baptiſmo, declarat, *quòd neceſſarius ſit ad ſalutem, tanquam cæremonia à Chriſto inſtituta; & quòd per Baptiſmum offeratur gratia Dei; & quòd infantes ſint baptiſandi, & quòd infantes per Baptiſmum Deo commendati, recipiantur in gratiam Dei, & fiant filii Dei.*

Ib p. 109. Confeſſio Gallica art. 34. *Credimus adjuncta eſſe verbo Sacramenta, amplioris confirmationis cauſa, gratię Dei nimirum pignora & teſſeras, quibus infirmę & rudi fidei noſtrę ſubveniatur; fatemur enim talia eſſe ſigna hęc exteriora, ut Deus per illa, ſancti ſui Spiritus virtute operetur, nec quidquam ibi* Ibid. *fruſtra nobis ſignificetur*. Et art. 35. *In eo* (Baptiſmo) *inſerimur Chriſti corpori, ut ejus ſanguine abluti, ſimul etiam ipſius Spiritu ad vitę ſanctimoniam re-* p. 110. *novemur*. Ibidem aſſerunt Baptiſmum infantibus neceſſarium eſſe. Et art. 37. *Credimus tam in Cœna quàm in Baptiſmo, Deum nobis reipſa, id eſt, verè & efficaciter donare quidquid ibi Sacramentaliter figurat; ac proinde cum ſignis conjungimus veram poſſeſſionem ac fruitionem ejus rei quę ibi nobis offertur.*

Confeſſio Polonica. *Sacramenta ſunt externa & in oculos incurrentia ſigna, ſigilla & teſtimonia voluntatis divinę per verbum elemento additum, à Deo ipſo inſtituta, ad inviſibilem gratiam, quę verbo fœderis promittitur, obſignandam, & mediantibus illis ſignis exhibendam*. Multò plura in rem eamdem profert Veronius Controverſiarum parte 5. de Sacramentis cap. à quibus recenſendis, cùm nihil novi addant, hic ſuperſedemus.

Atque hæc ſunt quibus nonnulli non Hæretici modò, ſed & Catholici inducti fuere, ut dicerent reipſa Novatores, quoad ſubſtantiam Catholici dogmatis, nobiſcum hac in parte conſentire, ac unam eſſe inter illos & nos de nomine controverſiam.

Kemnitius in examine Conc. Trid. parte 2. cap. *De opere operato*, expendens iſtorum verborum ſenſum: *Si hoc vellent* (Catholici) ait, *ſacramentorum veritatem non eſſe ex Miniſtri operantis dignitate ſeu merito æſtimandam, ſed ex Dei auctoris inſtitutione, potentia & operatione, & falſum eſſe per Sacramenta gratiam ſine prævia ſuſcipientis fide conferri, quia ſententia vera eſt, nulla eſſet controverſia*. Videtur hic Kemnitius non aliam rejicere verborum iſtorum, *ex opere operato*, interpretationem, quàm falſam illam & commentitiam, quæ à nonnullis falsò & per calumniam nobis imponitur.

Inter

Inter poſtremos Calvini diſcipulos Ludovicus le Blanc in ſuis Theſibus Sedanenſibus fusè oſtendit vel ipſo parvulorum exemplo, Sacramenta virtute propria ex Deo profluente, non autem ex merito ſuſcipientis operari; eoſque refellit, qui non alias, in juſtificatione hominis, Sacramenti, quàm verbi partes eſſe affirmant. *Proinde*, inquit, *circa modum & rationem agendi, Sacramenta in duobus à verbo nobis differre videntur: 1. quidem, quòd verbum non agit niſi objectivè, id eſt, niſi perceptum & cognitum ab iis in quibus efficax eſt; Sacramenta verò etiam aliter quam objectivè agunt. Deinde, quòd ex nullo pacto tenetur Deus verbum virtute ſui Spiritus comitari, ut fidem in his, potius quàm in illis creet; Sacramentis autem ex certa Dei pactione adeſt virtus divina, per quam gratiam quamdam ſalutarem communicant omnibus illis qui ſecundùm ordinem à Deo poſitum illa participent.* Ludovicus le Blanc.

De Dominis Spalatenſis Archiepiſcopus & Apoſtata Lib. 5. de Republica Chriſtiana cap. 4. poſtquam num. 27. & 28. noſtram & Reformatorum ſententiam de virtute Sacramentorum expoſuit, ac pronuntiavit *iſtum fuiſſe Eccleſiæ Catholicæ etiam puræ & incorruptæ ſenſum perpetuum, Sacramenta nempe gratiam ex opere operato, hoc eſt, ex ſe, & non ex merito ſuſcipientis contuliſſe*, n. 29. ait, *noſtram ſententiam veram eſſe, quam Reformatores tolerare, nec propterea unioni, ſi quis eam cuperet, reſiſtere debent: nam & ipſi*, inquit, *coguntur fateri Sacramenta eſſe ſigna efficacia gratiæ, hoc eſt, non tantùm ſignificativa, ſed talia ut gratia ea ſemper conſequatur vel comitetur*. Et nu. 26. *definiri non poſſe quis ſit modus agendi Sacramentorum, an phyſicus an moralis, quia myſterium eſt divinarum operationum nobis inſcrutabile; ac ſufficere nobis debet, quòd ſciamus ea inſtrumenta eſſe, ad quorum præſentiam Deus ſuam nobis concedit gratiam.*

Denique Illuſtriſſimi & doctiſſimi Præſules de Vvalenburch To. 2. in Compendio controverſiarum particulárium cap. 21. exiſtimant, *Proteſtantes facilè judicare nihil hìc eſſe in doctrina Catholica quod meritò reprehendant, imò quod ipſi non teneant; ideoque de modo loquendi non eſſe litigandum*. Idem plane videtur eſſe Veronii ſenſus.

Verùm ſi propiùs inſpiciatur Novatorum ſententia de fide juſtificante, manifeſtum erit, quod obſervat Bellarminus citatus, Sacramenta per ſe ac immediatè gratiam non conferre, ſed mediatè dumtaxat, quatenus fidem excitant, quæ ſola cauſa eſt juſtificationis, & ſine qua Sacramentum vacuum eſt ac inane ſignum. Hoc ſenſu dicunt Sacramenta eſſe ſigna efficacia, eſſe cauſas inſtrumentales gratiæ præſentis, Deum per illa operari, nec fruſtra ſigna illa inſtituta fuiſſe &c. ſub illis etenim verbis latet error, non excluditur; nec vera & interna efficientia, ſed externa dumtaxat & objectiva defenditur. *Per Baptiſmum offertur gratia Dei*, ait Confeſſio Auguſtana. *Verbo adjuncta ſunt Sacramenta, amplioris confirmationis cauſa*, inquit Confeſſio Gallica. Item, *Aqua teſtificatur interiorem animi ablutionem. Panis Eucharisticus fit nobis cibus ſpiritalis, quatenus oculis ſpectandam præbet carnem Chriſti*. In his profectò nihil niſi merè externum & objectivum deprehenditur.

Sed, inquiet aliquis, nonne hìc ſatis eſſe debet, quòd ex utraque parte tùm Novatorum tùm Catholicorum iſtud conceſſum habeamus, fidem prorſus neceſſariam eſſe ut Sacramentum cum fructu percipiatur? Hanc qui-

dem Novatores cauſam dicunt juſtificationis effectricem, Catholici verò tantùm diſpoſitionem appellant: verùm, quæſtio hæc tanti ne eſt ut nos à Novatoribus fide & communione ſejungat? Ita certè. Si enim fides una eſt juſtificationis cauſa, ergo Sacramentum ex ſeſe nihil poteſt, ſed iners eſt ac ſterile ſignum; ergo gratiam ex opere operato non producit: quod certè quàm falſum ſit & à fide Catholica alienum, præter Tridentinam definitionem, manifeſtè demonſtrat vel ipſe infantium Baptiſmus, qui ratus ac validus eſt etiam ſine fide datus & acceptus.

*Probatur Catholicum dogma de virtute & efficacia Sacramentorum ex opere operato.*

## CONCLUSIO.

Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato iis conferunt, qui nullum obicem opponunt.

## PRIMA PROBATIO.

*Ex Scripturis.*

Ea Sacramenta gratiam in non ponentibus obicem producunt ex opere operato, quæ eam producunt virtute operis externi à Chriſto Domino inſtituti, ſubjecto debitè applicati, non autem ex merito ſeu miniſtrantis, ſeu recipientis Sacramentum: atqui talia ſunt Sacramenta novæ Legis.

De Baptiſmo Joan. 3. v. 5. dicitur: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in Regnum Dei*. Regenerandi vis & efficacia aquæ non minùs, quàm Spiritui ſancto hìc tribuitur: aquæ, tanquam inſtrumento; Spiritui ſancto, tanquam cauſæ principali.

Calvinus L. 4. Inſtit. cap. 16. parag. 25. reſpondet figuratam eſſe eò loci Chriſti locutionem, neque de vero aquæ Baptiſmo mentionem fieri, ſed de ſola renovatione interiori per Spiritum ſanctum, *qui purgando & irrigando animas fideles, vice aquæ fungitur*; hoc eſt, ut ipſe loquitur, *qui in anima id facit, quod aqua in corpore*: eo prorſus modo quo Matth. 3. v. 11. S. Joan. dicebat: *Qui poſt me venturus eſt ..... ille vos baptiſabit in Spiritu ſancto & igni*. p. 498.

Verùm, prærerquamquòd univerſa Eccleſiæ traditio hìc in Calvini commentum inſurgit, quæ ſummam Baptiſmi neceſſitatem ex citato S. Joannis textu ſemper demonſtravit, nonne S. Paulus verborum Chriſti fidelis interpres, ad hanc renovationem ſeu regenerationem alludens, de vero aquæ Baptiſmo dicebat ad Titum 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti?*

Nullo porrò alio in loco, quàm Joannis 3. v. 5. vis regenerandi Baptiſmo aquæ conceſſa fuit à Chriſto; ergo citatus textus de vero aquæ Baptiſmo, non autem de ſola interiori renovatione per Spiritum ſanctum intelligendus eſt: aliàs iſtud, *ex aqua*, ſuperfluum omnino foret, nihilque ſignificaret à Spiritu diſtinctum. Neque paritas Baptiſmi in igne, Calvino favet:

vet: namque verè ſub ſpecie ignis die Pentecoſtes ſuper Apoſtolos Spiritus ſanctus delapſus eſt, totque miris ac ſtupendis donis eos cumulavit. Quamquam etſi ſenſu figurato ac metaphorico ignis ille de quo S. Matth. cap. 3. exponendus foret, quid inde aſſequeretur Calvinus? nihil omnino.

Apertum diſcrimen oſtendit conſtans & perpetua praxis Eccleſiæ, quæ inter baptiſandum elementum aquæ ſemper uſurpavit, non ignem: quæ profectò praxis, viva quædam eſt aſpirans voluntatis ac verborum Chriſti interpretatio. Quapropter Synodus Tridentina ſeſſ. 7. de Baptiſmo Can. 2. anathema dicit iis, *qui citata Chriſti Domini verba, Niſi quis renatus fuerit &c. ad metaphoram aliquam detorſerint.* To. 14. Conc. p. 778. A.

Epheſiorum 5. v. 26. *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ergò Baptiſmus aquæ verè mundat, Deo mundationem illam per aquam operante; non ergo ex fide miniſtrantis vel recipientis Baptiſmum, aqua mundat, ſed ex ſeſe virtute divinæ inſtitutionis.

Actorum 2. v. 38. *Pœnitentiam agite, & baptiſetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum.* Et Marci ultimo ver. 15. *Qui crediderit, & baptiſatus fuerit, ſalvus erit.* Baptiſmus igitur remiſſionem peccatorum ac ſalutem operatur, præſuppoſita in adultis fide.

Denique Lucæ 3. & Joannis 1. *Ego*, ait Chriſti Præcurſor, *baptiſo vos aqua, ille vos baptiſabit in Spiritu ſancto*: ubi tantum diſcrimen ponitur inter Baptiſma Joannis & Baptiſma Chriſti, quantum eſt inter aquam & Spiritum: atqui Baptiſmus Joannis excitabat fidem, prædicabat enim Baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum; ergo Baptiſma Chriſti alio modo gratiam producit, quàm excitando fidem, ſcilicet ex opere operato.

De Confirmatione Act. 8. v. 17. & 18. dicitur: *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum. Cùm autem vidiſſet Simon, quia per impoſitionem manus daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam &c.*

De Euchariſtia Joan. 6. v. 55. *Qui manducat*, inquit Chriſtus, *meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.*

De Pœnitentia Joan. 20. ver. 23. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

De Unctione extrema S. Jacobus Epiſt. cap. 5. v. 14. ait: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ; & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.*

De Ordine 1. ad Timoth. 4. v. 14. *Noli*, ait Apoſtolus, *negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterii.* Idem affirmat 2. ad Timoth. 1. v. 6.

Matrimonii denique gratiam commendat & inſinuat Chriſtus, cùm nuptias in Cana Galilææ præſentia ſua cohoneſtavit & ſanctificavit.

Et hæc quidem ex Scripturis ducta probatio hic ſufficiat: plenior enim & accuratior propriis locis ſervanda eſt, cùm nempe de unoquoque ſigillatim Sacramento tractabimus.

## SECUNDA PROBATIO.

*Ex conſtanti Eccleſiæ Traditione.*

Conſtans illa & perpetua Traditio Eccleſiæ nobis ex Conciliis ac SS. Patribus certò innoteſcit.

## CONCILIA.

Conſtantinopolitanum I. quod eſt generale ſecundum an. 381. in ſymbolo fidei. *Confitemur unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum.*

Tom. 1. Conc. p. 955. B. Milevitanum II. an. 416. Can. 2. *Parvuli qui nihil peccatorum in ſeipſis adhuc committere potuerunt, ideo in remiſſionem peccatorum veraciter baptiſantur, ut in iis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.* Et Ibid. p. 1538. D. E. initio Canonis anathemate damnatur *quicunque negaverit parvulos recentes ab* Ibid. C. *uteris matrum baptiſandos, aut dixerit in remiſſionem quidem peccatorum eos baptiſari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur: unde conſequens fit ut in eis forma Baptiſmatis in remiſſionem peccatorum, non verè, ſed falsè intelligatur.*

Arauſicanum II. an. 529. Can. 25. *Hoc etiam*, ajunt Patres, *ſecundùm fi-* Tom. 4. Conc. p. 1672. A. *dem Catholicam credimus, quòd accepta per Baptiſmum gratia, omnes baptiſati, Chriſto auxiliante & cooperante, quæ ad ſalutem animæ pertinent poſſint & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere:* quam quidem fidei profeſſionem, cùm ad omnes pertineat, ab omnibus etiam Laicis, propria manu ſubſcribi debere jubent ſanctiſſimi hujus Concilii Epiſcopi.

Florentinum an. 1489. ſive Eugenius IV. in Decreto. *Novæ Legis*, in- To. 13. Conc. p. 543. D. quit, *ſeptem ſunt Sacramenta ..... quæ multum à Sacramentis differunt antiquæ Legis. Illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam ſolùm per paſſionem Chriſti dandam eſſe figurabant; hæc verò noſtra & continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt.*

Tridentinum denique inchoatum an. 1545. abſolutum an. 1563. ſeſſ. 7. To. 14. Conc. p. 776. B. in decreto de Sacramentis in genere: *Conſentaneum viſum eſt*, ajunt Patres, *de ſanctiſſimis Eccleſiæ Sacramentis agere, per quæ omnis vera juſtitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amiſſa reparatur.*

Ibid. p. 777. A. B. Et Can. 6. *Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam ſignificant; aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tantùm externa ſint accepta per fidem gratiæ vel juſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homines diſcernuntur fideles ab infidelibus, anathema ſit.*

Ibid. B. Can. 7. *Si quis dixerit non dari gratiam per hujuſmodi Sacramenta ſemper & omnibus, quantùm eſt ex parte Dei, etiam ſi ritè ea ſuſcipiant, ſed aliquando, & aliquibus, anathema ſit.*

Ibid. C. Canone denique 8. *Si quis dixerit per ipſa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem divinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere, anathema ſit.*

Sancti

Digitized by Google

### *Sancti Patres.*

Eadem Traditio probatur ex SS. Patribus, quorum teſtimonia longo ordine referunt Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis cap. 6. & 7. Maldonatus de Sacramentis in genere q. 4. cap. 1. Coccius in Theſauro T. 2. Lib. 5. art. 4. & alii paſſim Theologi. Ne verò prolixior evadat hæc noſtra diſputatio, ad certa generatim capita revocabimus, quæ de virtute Sacramentorum fuſiùs SS. Patres ediſſerunt.

Docent igitur 1. vim ſanctificandi ſignis exterioribus à Spiritu ſancto inditam eſſe; ea cauſas eſſe ſanctificationis; ſine Spiritu & ſymbolis ſalutem obtineri non poſſe.

Tertullianus Lib. de Baptiſmo cap. 4. *Aquæ ſanctificatæ* (à Spiritu ſancto) *vim ſanctificandi combibunt.* Et Lib. de reſurrectione carnis cap. 8. *Caro*, inquit, *abluitur*, *ut anima emaculetur*. *Caro ungitur*, *ut anima conſecretur*. *Caro ſignatur*, *ut & anima muniatur*. *Caro manus impoſitione adumbratur*, *ut anima ſpiritu illuminetur*. *Caro corpore Chriſti & ſanguine veſcitur*, *ut & anima de Deo ſaginetur.* P. 225. C. D. P. 330. B.

S. Irenæus Lib. 3. c. 17. aliàs 19. *Corpora noſtra*, inquit, *per lavacrum illam*, *quæ eſt ad incorruptionem*, *unitatem acceperunt*: *animæ autem per ſpiritum*. *Unde & utraque neceſſaria*, *cùm utraque proficiunt in vitam Dei.* P. 208. n. 1.

S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 3. *Qui in aquam deſcenſurus es*, inquit, *non aquæ ſimplici mentem adhibe*, *ſed Spiritus ſancti virtute ſalutem ſuſcipe*: *nam ſine utriſque ad perfectionem deduci non poteris.* Edit. Pariſ. 1640. p. 16. C. D.

S. Gregorius Nyſſenus Oratione in Baptiſmum Chriſti ſic loquitur: *Baptiſma peccatorum expiatio eſt*, *remiſſio delictorum*, *renovationis & regenerationis cauſa*: ſupple, inſtrumentalis & ſecundaria; primaria enim Deus eſt. Edit. Pariſ. 1615.

Docent 2. falſam fore Baptiſmatis formam, ſi revera Baptiſmus peccata non remitteret. Ita Patres Concilii II. Milevitani citati. To. 2. p. 800. D.

Docent 3. Sacramenta vim ſanctificandi habere ex ſeipſis, ſeu ex ſua per Chriſtum facta inſtitutione, non autem ex merito miniſtrantis vel ſuſcipientis, in quo conſiſtit quæ ex opere operato dicitur vis & efficacia. Ita paſſim ſanctus Auguſtinus in ſuis contra Donatiſtas Operibus. Lib. 4. contra Creſconium cap. 16. *Non eorum*, inquit, *meritis à quibus miniſtratur*, *nec eorum quibus miniſtratur*, *conſtat Baptiſmus*, *ſed propria ſanctitate atque veritate propter eum à quo inſtitutus eſt*; *malè utentibus ad perniciem*; *benè utentibus ad ſalutem.* To. 9. p. 493. G.

Docent 4. Sacramentorum efficaciam ſimilem eſſe (proportione ſervata) efficientiæ ſeu cauſalitati rerum naturalium: v. g. terræ ad fructus producendos, ſeminis ad generationem hominis, ignis ad calefaciendum &c.

Docent 5. ſtupendam eſſe, quæ verbis explicari non poſſit, Sacramentorum virtutem & efficaciam. Sanctus Gregorius Nyſſenus Oratione de Baptiſmo jam citata, poſtulanti ut exponeretur modus quo aqua Baptiſmatis regenerat, reſpondet: *Oſtende mihi modum nativitatis quæ fit ſecundùm carnem*; *& ego tibi vim regenerationis quæ ſecundùm animam fit*, *exponam*.... *ubique divina vis & efficacia incomprehenſibilis eſt*, *nullaque vel ratione vel arte explorari poteſt.* To. 2. p. 803. B. ib. C.

S. Au-

To.8.p.319.E.F. S. Auguſtinus Lib. 19. contra Fauſtum c. 11. *Sacramentorum vis*, inquit, *inenarrabiliter valet plurimùm, & ideo contempta ſacrilegos facit. Impiè quippe* To.3.p.2.p.703.C. *contemnitur, ſine qua non poteſt perfici pietas.* Et Tr. 80. in Joan. exclamat: *Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat?* Porrò ſi Sacramenta objectivè dumtaxat agerent, movendo & excitando fidem, nihil profectò tam ſtupendum & ad explicandum difficile occurreret; ergo alia quàm purè externa & objectiva, in Sacramentis agnoſcenda vis eſt & efficientia.

## QUARTA PROBATIO.

### *Ex Theologica ratione.*

Ratio Theologica ex Baptiſmo infantium. Probatur 4. ratione Theologica ducta ex Baptiſmo infantium. Contendunt ſcilicet nobiſcum adversùs Anabaptiſtas Lutherani & Calviniſtæ, infantes baptiſandos eſſe ut Regni Cœlorum participes fieri poſſint: at vel Baptiſmus ex ſe ipſo, ſeu ex opere operato, prodeſt infantibus, vel non prodeſt, merumque eſt ſymbolum externum diſtinctionis à populo infideli. Si prius dixerint, vincimus; ſi poſterius, vincunt Sociniani: nullum enim videtur eſſe medium. Baptiſmus etenim vel ex ſe ipſo prodeſt infantibus, vel ex merito fidei ſeu fiduciæ in divinam clementiam quam in ipſis excitat: porrò tam fatui & abſurdi non ſunt Novatores, ut credant in infantibus actualem fidem excitari, cujus planè incapaces ſunt; & jam diu eſt ex quo ab hoc Lutheri putido figmento receſſerunt: ſupereſt igitur ut aſſerant Baptiſmum ſeipſo, hoc eſt, virtute à Chriſto accepta, in ipſis efficacem eſſe.

Neque verò nodum ſolvunt, qui reſpondent Baptiſmum non eſſe nudum ſignum, ſed efficax, quia non falsò, ſed verè præſentem ſignificat gratiam, quam inſtar ſigilli obſignat & confirmat: namque vix intelligitur in quo poſita ſit hæc efficacia. Vel enim effectivè ſignum exterius aliquid operatur, vel objectivè dumtaxat ſignificat rem factam; qua ratione ſigillum Principis chartæ appenſum, vera non facit, ſed declarat & oſtendit quæ in charta deſcripta ſunt; qua ratione pariter Trophæa Principi erecta, ſigna ſunt victoriæ merè ſpeculativa, non practica & efficacia. Si dixerint ſignum ſacramentale effectivè aliquid operari, ac ſigillum eſſe, non tantùm ſignificando, ſed cauſando ſaltem moraliter, quia nempe Deum ſua præſentia certiſſimè movet ad gratiam concedendam; ſi, inquam, id dixerint, ſufficit nobis: Catholicè ſentiunt, nec ulla ſupereſt inter illos & nos circa rem præſentem controverſia. Si è contra dixerint, Sacramentum objectivè tantùm operari, quatenus movet fidem per quam juſti ſumus, à Socinianis reipſa non recedunt; quacunque tandem verborum pompa vim Sacramentorum extollant, quæ tota ad fucum & fraudem faciendam compoſita eſt.

Neque dicant infantes baptiſari in fide Eccleſiæ, quæ in illis eam ſupplet quam præ infantia habere non poſſunt. Rectè quidem: ſed fides illa generalis & communis Eccleſiæ infantes non juſtificat, niſi quia ipſis applicatur Baptiſmus qui eſt Sacramentum fidei. In mente quippe Novatorum, fides quæ juſtificat, perſonalis eſſe debet ac ſubjectiva; talis porrò non eſt generalis Eccleſiæ fides reſpectu infantium; niſi fortè (quod veriſimile non videtur) velint illi recurrere ad obſoletum iſtud commentum, Deum infantes interiùs,

Digitized by Google

riùs, dum baptiſantur, illuminare ac fidem in ipſis excitare; quod tam abſonum & inſulſum videtur, ut ipſis affingi facilè non debeat.

Diximus in Concluſione, Sacramenta gratiam ex opere operato conferre non ponentibus obicem, hoc eſt iis qui ex prævii fidei, ſpei, & aliarum virtutum bonis motibus ritè, ut oportet, præparati, ad Sacramentum accedunt. *Habent enim ſinguli*, ait Eſtius in 4. diſt. 1. parag. 10. *partes ſuas atque ordinem in noſtra juſtificatione. Per fidem enim medicina cognoſcitur, per ſpem deſideratur, per invocationem ad eam appropinquatur, per pœnitentiam a morbo receditur, per vitæ mutationem ad ſanitatem acceditur; denique per Sacramentum ſeu poculum quoddam efficax & ſalutare, medicina hauritur, morbus pellitur, & ſanitas reſtituitur. Quæcunque ergo Sacramentum præcedunt, præparationes ſeu diſpoſitiones quædam ſunt ad juſtitiæ effectum ex Chriſti morte conſequendum, ſed non continuò juſtum reddunt.* Hæc Eſtius, quibus certè funditus evertitur calumnia Novatorum, aſſerentium Catholicos docere Sacramenta ſic ex opere operato efficacia eſſe, ut etiam ſine fide aliiſque bonis motibus ſuſcepta ad ſalutem proficiant.

Quid ſit non ponere obicem gratiæ ſacramentali. *To. 2. p. 9. col. 2. A B.*

## SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Scriptura ſoli fidei vim ſanctificandi tribuit, non verò Sacramentis, niſi quatenus fidem movent & excitant. Rom. 1. v. 18. *Juſtus ex fide vivit*. Et cap. 3. v. 28. *Arbitramur juſtificari hominem per fidem*. Et cap. 4. v. 3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*. Jo. 3. v. 18. *Qui credit in eum* (Chriſtum) *non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus eſt.*

Reſp. planè falſum eſſe antecedens.

Ad probationem 1. In nullo ex citatis Scripturæ locis excluſiva particula, *ſola*, legitur, ſicut falsò ſupponit argumentum. Quamquam igitur fides ſuas habeat in juſtificatione hominis partes, non idcirco excluduntur Sacramenta, aut alia virtutum exercitia.

II. Fides illa qua juſtus vivere dicitur Rom. 1. non eſt virtus Theologica, ſed potius fiducia per quam juſtus conſtanter expectat divinas promiſſiones, nec frangitur aut deficit propter moram in eis adimplendis. Alludit ſcilicet Apoſtolus ad hæc verba Prophetæ Habacuch, *Si moram fecerit, expecta eum; quia veniens veniet & non tardabit. Ecce qui incredulus eſt, non erit recta anima ejus in ſemetipſo, juſtus autem in fide ſua vivet*, quę de firma in venturum Meſſiam ſpe atque fiducia rectè intelliguntur: quamquam & rectè intelligi quoque poſſunt de fide ſeu perſuaſione qua credimus vera eſſe quæ divinitùs revelata & promiſſa ſunt; atque illud imprimis, à Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu: his enim verbis fidem juſtificantem exponit Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 6. fides autem illa qua homo juſtitiam vel adipiſcitur, vel jam adeptam conſervat, non eſt ſola credulitas & perſuaſio mentis, ſed cum ſpe ſeu fiducia & bona voluntate placendi Deo in omnibus conjungitur.

*Habac. 2. v. 3.*

III. Cùm Apoſtolus Rom. 3. v. 28. ait: *Arbitramur juſtificari hominem per fidem*, excludit dumtaxat opera Legis Moſaicæ, non Sacramenta, non alia virtutum merita: *Arbitramur*, inquit, *juſtificari hominem per fidem, ſine operi-*

Digitized by Google

*operibus Legis*. Et v. 20. dixerat: *Ex operibus Legis non juſtificabitur omnis caro*. Judæos ſcilicet ex operibus Legis ſe juſtos eſſe confidentes, ac inde ſe ſe ſupra Gentiles ſuperbiùs efferentes Apoſtolus eò loci reprimit, propoſito exemplo Abrahæ omnium credentium parentis, qui non ex Circumciſione, ſed ex fide juſtificatus eſt.

IV. denique, ne ipſis quidem recentioribus Calviniſtis fides, qua juſtificamur, eſt aut mera credulitas mentis, aut ſterilis & purè ſpeculativa fiducia, qua credimus nobis per Chriſtum condonata eſſe peccata, aut otioſa fides à charitate & bonis moribus ſejuncta: ſed fides eſt actuoſa, charitate formata, quæ firmum includit voluntatis propoſitum ſervandi omnia Dei mandata, ac proinde & uſum ipſum Sacramentorum quæ Deus præſcripſit; de qua fide dicitur Marci ultimo v. 15. *Qui crediderit, & baptiſatus fuerit, ſalvus erit*. Et Jacobi 2. v. 20. *Fides ſine operibus mortua eſt*. Et v. 24. *Ex operibus juſtificatur homo, & non ex fide tantùm*. Lege Theſes Sedanenſes arctore Ludovico le Blanc. Idcirco autem juſtificationem fidei præſertim tribuit Scriptura, *quia*, ait Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 8. *fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum & radix omnis juſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo*.

*Tom. 14. Conc. p. 760. B.*

Inſtabis 1. Marci ultimo v. 15. Chriſtus ait: *Qui crediderit, & baptiſatus fuerit, ſalvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur*; unde duplex argumentum eruit Lutherus.

Primum: Qui credit & baptiſatur, ſalvus eſt; qui non credit, damnatur, etiamſi baptiſetur; igitur non Baptiſmus, ſed fides ſalvat.

Secundum: Chriſtus ait: *Qui non crediderit, condemnabitur*, non autem ait: Qui non fuerit baptiſatus, condemnabitur; ergo ſola fides ſalvat, non verò Baptiſmus.

Reſp. vitioſum eſſe duplex illud argumentum.

Primum, quia malè concludit: ſic enim concludere deberet; ergo non ſolus Baptiſmus, ſed etiam fides ſalvat, quod certè concedimus: fides enim diſpoſitio eſt omnino neceſſaria in adultis, ut cum fructu Sacramentum Baptiſmatis percipiant; ac tam obliquè ac diſtortè concludit argumentum iſtud, Baptiſmus ſine fide non ſalvat, ergo ſola fides ſalvat; quàm iſtud, Fides ſine charitate non prodeſt ad ſalutem, ergo fides nihil omnino prodeſt ad ſalutem.

Secundum: 1. Quia falſum ſupponit, nempe Chriſtum non dixiſſe eum, qui baptiſatus non fuerit, fore condemnandum; hunc enim ſenſum manifeſtè præ ſe ferunt hæc Chriſti verba jam citata Joan. 3. v. 5. *Niſi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in Regnum Dei*. Revera in citato loco Marci ultimo, non repetit Chriſtus hanc ſuæ ſententiæ partem, *& qui baptiſatus non fuerit condemnabitur*. Quare? quia neceſſe non erat, cùm ex ſeſe ſatis intelligeretur, atque ex iſtis verbis, *Qui non crediderit, condemnabitur*, nexu quodam neceſſario ſequeretur: qui enim non credit, conſequenter non vult baptiſari, atque etiamſi vellet, nihil tamen ipſi proficeret ad ſalutem Baptiſmus ſine fide ſuſceptus. 2. Ex iſto antecedente, Qui non crediderit, condemnabitur, malè infertur, Ergo ſola fides ſalvat; ſed tantùm adultum debere credere ſimul & baptiſari.

Inſtabis 2. ex ſancto Petro 1. Epiſtolæ cap. 3. v. 21. *Salvos facit Baptiſma*

non

Digitized by Google

*non carnis depoſitio ſordium, ſed bonæ conſcientiæ interrogatio in Deum*; non ergo ex opere ipſo operato ſalutem affert Baptiſmus, ſed ex fide non ficta & conſcientia pura.

Reſp. nego conſeq. ſenſus enim Apoſtoli iſte eſt, Baptiſma ſalvos facere quos abluit, non quidem mundando ſordes corporis, quod unum poterant Baptiſmata Judæorum, ſed mundando ſordes animæ: quam mundationem expreſſit S. Petrus per bonæ conſcientiæ interrogationem, ſeu, juxta Græcum, promiſſionem & ſtipulationem: ſtipulationis autem nomine per metonymiam intelligit & reſponſionem, ſeu bonum animæ teſtimonium, quia ſcilicet qui per gratiam baptiſmalem interiùs mundatur, is ex pacto fœdere Deum ſibi veluti obſtrictum habet, & ſeipſum vice verſa obligat Deo, ſuumque ipſi ſpondet ac devovet obſequium: cujus rei externum ſymbolum exhibetur, tùm in multiplici interrogatione qua Miniſter poſtulat à baptiſando, utrum credat in Deum Patrem &c. utrum renuntiet diabolo & pompis ejus; tùm in reſponſione baptiſandi, Credo, renuntio. De illo ſancti Petri teſtimonio jam diximus Quæſt. 1. Articulo 4. cùm oſtendimus verba Sacramentorum conſecratoria eſſe, non concionalia &c.

Inſtabis 3. S. Petrus citato in loco addit, Baptiſmum *ſalvos facere per reſurrectionem Jeſu Chriſti*; ideſt, per fidem in reſurrectionem Jeſu Chriſti.

Reſp. diſt. ant. Per reſurrectionem Jeſu Chriſti, tanquam cauſam exemplarem noſtræ juſtificationis ſeu reſurrectionis à morte peccati, concedo: tanquam cauſam efficientem & meritoriam, nego. Chriſtus enim ſua paſſione & morte omnem implevit juſtitiam, ſua verò reſurrectione fidem noſtram confirmavit, ac novæ vitæ ineundæ exemplar nobis propoſuit. *Conſepulti ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem*, ait Apoſt. Rom. 6. v. 4. *ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.*

Inſtabis 4. Solus Deus eſt auctor gratiæ & gloriæ, & de Chriſto dicitur Joan. 1. v. 33. *Hic eſt qui baptiſat.* Ergo Sacramenta non ſunt veræ cauſæ efficientes gratiæ.

Reſp. diſtinguo conſeq. Sacramenta non ſunt cauſæ efficientes primariæ ſanctificationis, concedo: non ſunt cauſæ inſtrumentales & ſecundariæ, nego. *Sic nos exiſtimet homo*, ait Apoſtolus 1. Corinth. 4. v. 1. *ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Diſpenſant igitur Miniſtri Sacramenta tanquam inſtrumenta & organa quibus Deus gratiæ auctor primarius uti voluit, ut ſuam nobis gratiam communicaret: unde Miniſter abſolutè pronuntiat, *Ego te baptiſo, te ſigno, te abſolvo*; quæ loquendi forma mendax prorſus & falſa foret, niſi revera Miniſter per Sacramenta id operaretur, quod his verbis ſignificat: cauſa verò primaria & principalis omnis gratiæ, Deus eſt. *Omne datum optimum & omne donum perfectum*, ait ſanctus Jacobus Epiſtolæ ſuæ cap. 1. v. 17. *deſurſum eſt; deſcendens à Patre luminum.* Differt autem cauſa miniſterialis & inſtrumentalis à primaria, quòd iſtius virtus non ſit externis ſignis alligata, ſicuti alligata eſt cauſa miniſterialis: poteſt enim Deus gratiam per ſe ipſum ſine Sacramento infundere; non poteſt verò Miniſter.

Objicies 2. ſancti Patres non rarò Sacramenta appellant ſigilla, ſignacula & pignora gratiæ: ſigillum autem, ſignaculum & pignus objectivè tantùm, ſeu ſignificando operantur, non effectivè.

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. Sacramenta ſigilla, ſignacula & pignora appellari quidem, ſed efficacia & practica, non verò merè ſpeculativa; hoc quippe efficiunt, quod ſignificant.

T.10.p. 89. A. Inſtabis: S. Bernardus Sermone de Cœna Domini ait: *Qua ratione inveſtitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Epiſcopus per annulum, ſic diviſiones gratiarum diverſis traditas eſſe Sacramentis.* Ergo cenſet Sacramenta ſigna eſſe merè ſpeculativa gratiæ, ſicut eſt liber reſpectu Canonici, baculus reſpectu Abbatis, & annulus reſpectu Epiſcopi.

Reſp. S. Bernardum hæc exempla non proponere, ut cum iis comparet modum agendi Sacramentorum, quaſi v.g. Baptiſmus nihilo plus conferret ad ſalutem baptiſati, quàm baculus vel annulus ad ſalutem Abbatis vel Epiſcopi; ſed ut oſtendat varias eſſe in Sacramentis gratiarum diviſiones, ſicuti varii ſunt in Eccleſia dignitatum gradus, quarum inſignia quædam ſunt baculus, annulus &c. S. Thomas 3. p. qu. 62. art. 1. in corp. hanc ex S. Bernardo expendens auctoritatem, docet Sacramenta habere ſimul & rationem ſigni, & rationem cauſæ; atque S. Bernardum loco citato ſpectare dumtaxat ad rationem ſigni, non cauſæ, eamque in rem exempla proferre baculi, annuli &c. quæ ſigna dumtaxat ſunt dignitatis qua quis induitur & inſignitur. *Secundùm hoc igitur*, ait ſanctus Thomas, *Sacramenta novæ Legis nihil plùs eſſent quàm ſigna gratiæ: cùm tamen ex multis Sanctorum auctoritatibus habeatur, quòd Sacramenta novæ Legis non ſolùm ſignificant, ſed cauſant gratiam.*

Objicies 3. auctoritatem ſancti Auguſtini qui nonnullis in locis eam Sacramentis noſtris vim agendi negare videtur, quæ ex opere operato dicitur.

T. 8. p. 321. B. C. Libro 19. contra Fauſtum cap. 16. ait Sacramenta eſſe mutabilia ſigna. *Quid enim ſunt aliud quæque corporalia Sacramenta*, inquit, *niſi quædam quaſi verba viſibilia, ſacroſancta quidem, verumtamen mutabilia & temporalia?* Ergo ſupponit ſanctus Doctor, non aliter Sacramenta concurrere ad ſanctificationem hominis, quàm verba ipſa Concionis, quæ ad excitandam dumtaxat fidem proficere poſſunt.

Reſp. nego conſequens. Sanctus enim Auguſtinus loco citato Sacramenta potiſſimùm conſiderat quatenus ſigna ſunt quibus Chriſtus ſignificatur; ac proinde mutabilia, prout ſignificant Chriſtum aut venturum, qualia erant priſci populi Sacramenta, aut jam natum, mortuum & paſſum, qualia noſtra ſunt. Scilicet ſanctus Doctor, ut occurrat Manichæis qui Legem veterem damnabant, demonſtrat Chriſtum non veniſſe Legem ſolvere, ſed adimplere; tametſi Sacramenta Legis veteris mutaverit, quæ pro conditione temporis mutanda ſunt, utpote quæ Chriſtum aut naſciturum ſignificant, aut jam natum. Porrò quemadmodum rectè in antiqua Lege dicebatur, Chriſtus veniet, Chriſtus morietur, quia reipſa nondum venerat, ſed venturus erat; ita nunc non rectè diceretur, Chriſtus venturus eſt, moriturus eſt; quia reipſa jam venit ac mortuus eſt. Mutanda ergo fuere Sacramenta, ſeu ſigilla illa quæ Chriſtum in antiqua Lege venturum ſignificabant; & alia in eorum locum ſubſtituenda quæ Chriſtum jam natum, paſſum, & mortuum ſignificent. Neque propter illam ſignorum mutationem damnanda venit Lex vetus, ut Manichæis videbatur; ſed tantùm ſpectanda & attendenda.

Digitized by Google

denda ſignorum natura, quæ mutantur, licèt diverſæ non ſint res quas illa ſignificant: quod illuſtrat ſanctus Auguſtinus exemplo verborum, quæ pro tempore mutantur, licèt eadem res ſit, non diverſa, quæ aliter enuntiatur facienda, aliter verò facta. *Si enim*, ait loco citato, *ſoni verborum quibus loquimur, pro tempore commutantur, eademque res aliter enuntiatur facienda, aliter facta . . . . . quid mirum ſi aliis myſteriorum ſignaculis Paſſio & Reſurrectio Chriſti futura promiſſa eſt, aliis jam facta annuntiatur? .... Porrò quid aliud ſunt quæque corporalia Sacramenta*, pergit S. Auguſt. *niſi quædam quaſi verba viſibilia, ſacroſancta quidem, verumtamen mutabilia & temporalia?* Licèt autem ſigna illa *mutabilia ſint, virtus tamen quæ per iſta operatur*, addit S. Doctor, *jugiter manet, & donum ſpiritale, quod per iſta inſinuatur, æternum eſt.* Quibus profectò verbis vim & efficaciam Sacramentorum ſanctus Doctor extollit, ac commendat: atque inde concludit, propter iſtam ſignorum mutationem, Legem veterem culpandam non eſſe; quod unum adverſus Fauſtum Manichæum demonſtandum habebat S. Aug. Ib. A.B. Ib. C. D.

Inſtabis 1. Idem ſanctus Doctor Lib. 15. de Trinitate cap. 26. negat Apoſtolos dediſſe Spiritum ſanctum. *Neque enim*, ait, *aliquis Diſcipulorum ejus* ( Chriſti ) *dedit Spiritum ſanctum. Orabant quippe ut veniret in eos quibus manum imponebant, non ipſi eum dabant.* Porrò ſi Miniſtri non dant per Sacramentum Spiritum ſanctum, conſequenter nec ipſa etiam Sacramenta eum ex opere operato conferunt. Ibid. p. 999. A.

Reſp. diſtinguo antecedens: S. Auguſtinus negat Apoſtolos dediſſe Spiritum ſanctum auctoritate primaria, principali & independente, concedo: auctoritate ſecundaria ſeu miniſteriali, nego. Agit ſcilicet eò loci ſanctus Doctor de proceſſione Spiritus ſancti, quem probat eſſe à Patre & Filio, quia ab utroque datur & mittitur, quod oſtendit multis Scripturæ teſtimoniis. Occurrendum autem ipſi erat huic tacitæ objectioni: Apoſtoli manuum impoſitione dabant Spiritum ſanctum: atqui tamen ab Apoſtolis non procedit Spiritus ſanctus. Negat autem Auguſtinus ab Apoſtolis datum fuiſſe Spiritum ſanctum; eo ſcilicet modo quo à Patre & Filio datur, auctoritate nimirum & independentia: non negat verò ab illis dari tanquam à Miniſtris Chriſti; quod ipſe ſatis manifeſtat afferendo ſtatim teſtimonium ex cap. 8. Act. Apoſtolorum, quo ſignificatur per manuum impoſitionem Spiritum eſſe datum: quod etiam apertè ſatis declarant verba in Objectione relata; orabant enim tanquam Miniſtri ut ſuper illos veniret, quibus manus imponebant.

Inſtabis 2. Ex eodem S. Doctore Tract. 26. in Joan. n. 12. Judæi eamdem nobiſcum eſcam ſpiritalem manducaverunt, & eumdem potum ſpiritalem biberunt, atque eorum *Sacramenta in ſignis à noſtris diverſa quidem ſunt, at in re quæ ſignificatur paria*: atqui Sacramenta vetera non producebant gratiam ex opere operato; ergo nec noſtra eam producunt. To. 3. p. 2. pag. 498. F.

Reſp. diſt. ant. Sacramenta vetera noſtris paria ſunt in re quam ſignificant, concedo: in modo ſignificandi, & operandi, nego.

Omnia Sacramenta hoc commune habent, ut ſignificent gratiam, ſalutem, Chriſtum; ſed in hoc differunt noſtra à veteribus, quòd iſta gratiam dumtaxat promittebant, noſtra verò eam conferant; vetera venturum Chriſtum adumbrabant, noſtra præſentem exhibent: conveniunt ergo generatim in

ratione

Digitized by Google

ratione ſigni; at differunt in modo ſignificandi, & operandi. Sed de hoc argumento recurret poſtea proprius dicendi locus.

Objicies 4. Si quæ ratio demonſtraret Sacramenta novæ Legis producere gratiam ex opere operato, maximè illa quæ ex Baptiſmo infantium colligitur: atqui ea ratio & probatio ſatis firma non videtur. Namque Circumciſio non producebat gratiam ex opere operato, juxta communem Theologorum ſententiam, qui exiſtimant Judæorum infantes juſtificatos fuiſſe per fidem parentum cui accedebat Circumciſio tanquam conditio ſine qua nihil ſignum exterius operabatur: quidni ergo dici etiam nunc poteſt, infantibus remitti peccatum originale in Baptiſmate per fidem ſeu parentum, ſeu ſocietatis in qua Baptiſma confertur; ita tamen ut illa fides requirat Baptiſma tanquam conditionem ſine qua infantem non mundat à labe originali? Ab iſta opinione non longè recedere videtur Calvinus Lib. 4. Inſtit. cap. 16. par. 4. & 5. & Voſſius diſputatione 13. de Baptiſmo, art. 11. & 14.

Reſp. 1. Novatores multùm diſtare à Theologorum ſententia & Catholico dogmate. Namque non exiſtimant illi Circumciſionem olim, & Baptiſma nunc neceſſarium eſſe ad remittendum peccatum originale, ſed putant Fidelium infantes ſine Circumciſione ſanctos fuiſſe, & etiam nunc ſine Baptiſmate ſalvari. Ratio ipſis hæc eſt, quia fœdus idem iniit Deus cum Fidelibus novi Teſtamenti, quod inierat olim cum Fidelibus veteris Legis: porrò fœdus initum in antiqua Lege non ſolos ſpectabat Fideles adultos, ſed & eorum infantes, quod probant multis Scripturæ teſtimoniis; ergo Fidelium liberi & ante Circumciſionem fuerunt, & nunc ante Baptiſma fœderis Dei ſunt participes: ſi autem ſunt fœderis participes, arcendi non ſunt à Regno Cœlorum, ſi ante Baptiſma moriuntur; quia ante Baptiſma per ſolum fędus res per Baptiſmum ſignificata illis communicatur, nempe adoptio in filios Dei. Si autem à Calvino quis ſciſcitetur, ad quid ergo Fidelium infantibus proſit Baptiſmus, ſi ante Baptiſmum gratiæ baptiſmalis ſunt participes? reſpondet, Baptiſmum actu ſuſceptum prodeſſe multùm Fidelium infantibus: quia nempe *aliis membris* Eccleſiæ per illud ſignum externum *ſunt aliquantò commendatiores: deinde ubi adoleverint, eo ad ſerium Dei colendi ſtudium non mediocriter ſtimulantur, à quo in filios ſolemni adoptionis ſymbolo accepti fuerint, antequam per ætatem eum agnoſcere patrem poſſent*. Prodeſt & infantium parentibus, *ſiquidem Dei ſignum puero communicatum, velut impreſſo ſigillo, promiſſionem pio parenti datam confirmat; ac ratum eſſe declarat, quòd Dominus non illi modò, ſed ſemini ejus in Deum ſit futurus: neque eum modò bonitate gratiaque ſua proſequi velit, ſed ejus poſteros in milleſimam uſque generationem*. Ergo in ſententia adverſariorum, non tantùm nec Circumciſio olim produxit, nec Baptiſma nunc producit gratiam ex opere operato, ſed nec ſunt conditiones neceſſariæ, ſine quibus fides nihil operari poſſit, cùm ſine Circumciſione actu data Judæorum infantes fuerint ſancti, & etiam nunc Fidelium infantes mortui ante Baptiſma ſalventur, quod quidem quantùm diſtet à Catholico fidei noſtræ dogmate, nemo eſt qui facilè non intelligat. Nam pueros non baptiſatos Dei viſione intuitiva non frui, docet ac ſemper docuit Eccleſia; & Circumciſionem fuiſſe in antiqua Lege conditionem neceſſariam, qua non poſita maſculi non juſtificabantur, eorum Theologorum ſententia eſt, qui ad dimittendum

*Calv. L. 4. Inſ. c. 16 pa. 26. Voſſius diſ. de Baptiſmo n. 17. & 19.*

*Ib. para. 9. p. 492.*

*Ibid. p. 491.*

pecca-

peccatum eam credunt inſtitutam: cùm ergo neutrum admittant Calviniſtæ, à Theologorum ſententia & fidei dogmate æqualiter recedunt. Sed ut ad propoſitum redeamus,

Reſp. 2. dici non poſſe Baptiſmum, qui Circumciſioni ſucceſſit, eſſe tantum conditionem ſine qua per parentum aut Eccleſiæ fidem infans non juſtificaretur. Namque

I. fidei aut parentum aut ſocietatis in qua confertur Baptiſma, non eſſe tribuendum Baptiſmatis effectum, dogma certum ac conſtans eſt: certum quippe eſt Hæreticorum Baptiſma validum eſſe, quorum tamen aut nulla, aut perverſa fides eſt.

II. Circumciſionem per ſe ipſam non juſtificaſſe, multorum Theologorum ſententia eſt, de qua quæſtione paulò poſt diſſeremus; ergo per ſolam parentum fidem, aut potius propter Dei fœdus cum Judæis initum, infantes juſtificabantur.

Objicies 5. Ea Sacramenta non conferunt gratiam ex opere operato, quæ majorem vel minorem conferunt pro majori vel minori ſuſcipientium diſpoſitione: atqui ſic eſſe docet Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. *Juſtitiam*, ait Synodus, *in nobis recipientes unusquiſque ſuam ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundùm propriam cujuſque diſpoſitionem & cooperationem.* *To. 14. Conc. p. 759. D.*

Neque eſt quòd dicas, diſpoſitiones illas eſſe tantùm conditiones neceſſarias ad gratiam per Sacramentum percipiendam, non verò illius cauſas effectrices. Siquidem diſpoſitiones illæ non ſunt conditiones quædam mortuæ, ſteriles & otioſæ, qualis eſt v. g. approximatio ligni ad ignem; ſed ſunt activæ & efficaces. In quo enim conſiſtunt diſpoſitiones illæ? in actibus fidei, ſpei, charitatis &c. Sed actus hujuſmodi cauſæ ſunt majoris ſeu amplioris gratiæ, prout magis vel minùs virium ſeu perfectionis habent.

Reſp. diſt. maj. Quæ majorem vel minorem conferunt gratiam pro majori vel minori diſpoſitione ſuſcipientis, tanquam vera cauſa effectrice gratiæ, concedo: tanquam conditione neceſſaria ut Sacramenta majorem vel minorem ex ſeſe gratiam exerant, nego. Porrò diſpoſitiones illæ ſeu præparationes præviæ ex actibus fidei, ſpei, charitatis, &c. ſunt conditiones dumtaxat; Sacramenta verò ſunt veræ cauſæ effectrices inſtrumentales gratiæ, quam ex ſe ipſis tantam efficiunt, quantam admittere poteſt ſubjecti capacitas. Agunt nempe Sacramenta ad modum agentium naturalium, intenſiùs vel remiſſiùs pro varia illa capacitate ſubjecti, quomodo ignis intenſiorem producit calorem in ligno arido, quàm in viridi. Sol abundantiorem lucem diffundit in cubiculum undequaque apertum, quàm in ſemiclauſum: neque tamen aut ſiccitas ligni, aut apertura cubiculi eſt vera & phyſica cauſa caloris, aut lucis. Licèt igitur major vel minor detur gratia in uſu Sacramentorum, pro majori vel minori diſpoſitione ſuſcipientis, vera tamen illius cauſa non eſt diſpoſitio ſuſcipientis, tametſi in actibus vitalibus poſita illa ſit; ſed eſt ipſummet Sacramentum, quod ex ſe ipſo ſeu ex opere operato natum eſt tantam producere gratiam, quantam exigit ſubjecti benè præparati capacitas.

Objicies denique: Illa non producunt gratiam vi actionis ſuæ, quæ nec à natura ſua, nec à Deo habent naturæ ſuæ ſuperadditam virtutem qua gra-

tiam producere poſſint: atqui Sacramenta nec à natura ſua, nec à Deo inditam habent virtutem illam.

Primò, non habent à natura ſua, aliàs aquæ cuilibet, cuivis pani vis ineſſet juſtificandi.

II. Non habent à Deo virtutem operandi aliquid quod non poterant priùs: nam ea virtus in Sacramentis aut eſſet corporalis, aut ſpiritualis. Non poteſt dici corporalis, quia tunc non ageret in animam; nihil enim poteſt agere ultra vires ſuas: nec etiam illa virtus dici poteſt ſpiritualis; concipi etenim non poteſt virtus ſpiritualis quæ inhæreat per modum accidentis, aut qualitatis in ſubjecto corporali & extenſo.

Reſp. Objectionem illam pugnare quidem adversùs eos Theologos qui exiſtimant Sacramenta novæ Legis producere gratiam ex opere operato phyſicè, non contra nos, qui ea ſpectamus tantùm ut cauſas morales, ut mox patebit. Quamquam propoſitam Objectionem nullo negotio diſſolvunt, qui ſtant pro cauſalitate phyſica Sacramentorum. Dicunt enim virtutem divinitus inditam Sacramentis, non eſſe aliquam qualitatem ſpiritualem vel corpoream Sacramento inhærentem, ſed eſſe ipſum motum Dei qui ut cauſa principalis applicat actionem Sacramenti ad producendam gratiam, quomodo pictor applicat penicillum ad pingendum; ita ut Deus faciat ut Sacramentum attingat effectum ſupernaturalem, quem attingere non poſſet à quocunque alio moveretur.

## ARTICULUS II.

### *De modo quo Sacramenta gratiam conferunt, an phyſicè, an moraliter.*

*Exponitur duplex cauſalitatis modus, phyſicus, & moralis; ac variæ recenſentur Scholæ opiniones.*

Duplicem hìc Theologi poſt Philoſophos generatim diſtinguunt cauſalitatis ſeu efficientiæ modum; phyſicum unum, moralem alterum.

Phyſicus agendi modus ille eſt, qui effectum immediatè producit per realem influxum, motum & contactum: hoc modo ignis calorem, Sol lumen producit.

Moralis verò ille dicitur, qui movendo dumtaxat & excitando alium ad operandum, ſive imperio, ſive conſilio & ſuaſione, ſive merito, aut ex pacto quodam fœdere aliquid operatur: ita dominus imperans ſervo ut aliquem occidat, cauſa eſt moralis homicidii; ita quoque merita Chriſti ſunt cauſa moralis & meritoria noſtræ redemptionis; & Sacramenta, in ſententia multorum Theologorum, ſunt cauſa moralis juſtificantis gratiæ; quia per ſuam præſentiam & ex pacto Chriſti, Deum certiſſimè movent & inducunt ad conferendam gratiam. Cauſa autem moralis tam verè cauſa eſt & efficax, quàm cauſa phyſica; imò effectus aliquando magis imputatur cauſæ morali, quàm phyſicæ: ſic Judex innocentem condemnans ad mortem, eum magis occidiſſe cenſetur, quàm carnifex.

Utraque verò cauſa, tùm phyſica, tùm moralis, vel eſt primaria ſeu principalis,

cipalis, vel ſecundaria ſeu inſtrumentalis. Primaria, quæ immediatè agit propria ſua virtute ſeu motu proprio: ſic faber lignum dividens & ſecans, eſt cauſa phyſica principalis ſectionis ligni; & creditor exigens à debitore pecuniam, eſt cauſa moralis primaria movens ad ſolvendum.

Inſtrumentalis ea eſt, quæ agit motu & virtute cauſæ principalis vel phyſicè, vel moraliter, phyſicè, ut ſerra qua utitur faber ut lignum dividat; moraliter, ut ſyngrapha debitoris, quam creditor exhibet ut ſolutionem debiti exigat. In inſtrumento autem phyſico requiritur diſpoſitio apta & proportionata ad effectum producendum; ſic ſerra, ut lignum dividat, acutos dentes habere debet: non ita eſt in inſtrumento morali quod ex inſtituto movet, qualia ſunt Sacramenta, quæ vim omnem ſuam ex una Dei voluntate & inſtitutione mutuantur.

Quæſtio igitur inter Theologos movetur, qua ratione Sacramenta gratiam conferant, an ut veræ cauſæ phyſicæ, an ut cauſæ dumtaxat morales, non quidem primariæ, ſed inſtrumentales: quæ ſanè quæſtio, ut jam monuimus, perperam à multis è Novatoribus confunditur cum priori, quæ eſt de efficacia Sacramentorum ex opere operato: prior quippe ad ſubſtantiam dogmatis Catholici pertinet; poſterior, ad modum dumtaxat explicandi dogma Catholicum: prior, fidei eſt; poſterior, opinionis Scholæ. Quapropter à ſcopo penitus declinant, qui, ut dogma fidei faciliùs impugnent, vim omnem argumentorum ſuorum dirigunt adversùs phyſicam Sacramentorum cauſalitatem: falluntur illi, & operam perdunt. Quamquam enim hanc expugnarent, imò quamquam exponi nullatenus à nobis poſſet modus quo Sacramenta operantur, non minùs tamen vera & certa foret virtus Sacramentorum, qualem declarant ac ſtatuunt Scripturæ, Traditio, & Eccleſiæ auctoritas.

In duas autem generatim partes tota Schola hìc dividitur. Thomiſtica phyſicam. Scotiſtica moralem dumtaxat admittit Sacramentorum efficientiam. Ad Thomiſtas hac in parte accedunt è recentioribus Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis cap. 11. Suares in tertiam partem S. Thomæ qu. 62. diſp. 9. ſectione 1. Iſambertus de Sacramentis in genere ad qu. 62. diſp. 4. artic. 3. Eſtius verò in 4. Librum Sententiarum diſt. 1. paragr. 5. Maldonatus de Sacramentis cap. 2. quæſtionem verſant in utramque partem. Affirmat Eſtius, ſententiam Thomiſtarum Scripturæ ac Veterum dictis conformiorem videri, ac Sacramentorum dignitati magis conſentaneam, quamquam intellectu & captu difficilem, quæ non poteſt ad plenum ſatisfacere contrariis argumentis; ſententiam verò Scotiſtarum faciliorem eſſe, rationi & captui noſtro magis accommodatam; dignitati & efficaciæ Sacramentorum aliunde nihil omninò derogantem, atque in Scholis magis vulgatam. Melchior Canus inſignis è familia Dominicana Theologus, Relectione de Sacramentis in genere parte 4. divi Thomæ ſententiam deſerit ac impugnat; & omnium primus, ſi Morino fides Lib. 8. de pœnit. cap. 3. cauſalitatem Sacramentorum appoſitè moralem appellavit.

In explicanda verò cauſalitate illa, ſeu phyſica, ſeu morali, in tot ſubinde varias opiniones ſcinduntur Scholaſtici Magiſtri, ut idem Canus aſſerere non dubitet, eos hac ſua opinionum multitudine ac varietate, confundere magis, quàm explicare modum quo Sacramenta operantur.

rantur. *Nulla enim res eſt*, inquit, *de qua tantopere non ſolùm indocti, ſed etiam docti diſſentiant.*

*Varii modi explicandi cauſalitatem phyſicam Sacramentorum.*

Inter patronos cauſalitatis phyſicæ; veteres Scholaſtici cum S. Thoma in 4. diſt. 1. q. 1. art. 4. exiſtimant per Sacramenta immediatè non produci gratiam ſanctificantem, ſed diſpoſitionem aliquam qua mediante gratia producitur; diſpoſitionem verò illam dicebant in tribus Sacramentis, Baptiſmo, Confirmatione, & Ordine, eſſe characterem, in aliis ornatum quemdam. Verùm hæc opinio jam diu obſoleta jacet ſine defenſore.

Alii cum Dominico Soto in 4. diſt. 1. qu. 3. art. 1. ajunt Sacramenta eſſe quidem phyſica inſtrumenta quibus homo gratus & acceptus Deo redditur, ea tamen non concurrere phyſicè ad productionem gratiæ ſanctificantis, ſed tantùm ad unionem illius cum anima: eo ferè modo quo homo eſt quidem cauſa phyſica generationis alterius hominis, licèt non concurrat phyſicè ad creationem, ſed tantùm ad unionem animæ rationalis cum corpore. Fundamentum hujus opinionis eſt, quòd gratia per creationem à Deo producatur; nulla verò creatura poſſit eſſe inſtrumentum creationis.

Alii vim illam efficacem Sacramentorum ajunt eſſe qualitatem quamdam phyſicam, affixam & inhærentem, quam aliqui formaliter ſpiritualem, alii formaliter corpoream, & virtualiter ſpiritualem eſſe contendunt.

Alii denique, quorum vulgata magis ac recepta videtur explicandi ratio, dicunt phyſicam illam Sacramentorum cauſalitatem eſſe ipſammet motionem ſeu uſum Dei, qui pro ſuo ſupremo in res omnes dominio, ſignis exterioribus utitur tanquam phyſicis inſtrumentis ad productionem effectus ſpiritualis; qua ratione utitur igne materiali ad torquendos dæmones. Deus autem non ſupponit, ſicut artifex creatus, in ejuſmodi inſtrumentis præviam quamdam diſpoſitionem, ſed eam facit. Ita S. Thomas parte qu. 62. art. 1. 3. & 4.

*Varii modi explicandi cauſalitatem moralem Sacramentorum.*

Qui ex altera parte pugnant pro cauſalitate Sacramentorum dumtaxat morali, ii etiam in modo explicandi non conſentiunt.

Sunt quibus placet Sacramenta eſſe tantùm conditiones ſine quibus Deus gratiam non largitur. Ita ſentire videtur Durandus in 4. diſt. 1. q. 4. n. 19. quod illuſtrat exemplo illius *qui reciperet denarium plumbeum, facta tali ordinatione, ut qui recipit unum de illis, recipiat eleemoſynam Regis, non quòd*, inquit, *denarius ſit cauſa eleemoſynæ, ſed ſolùm Rex: denarius autem eſt ſignum & cauſa ſine qua non.*

Sunt qui Sacramenta non eſſe cauſas propriè efficientes, ſed quaſi materiales aſſerunt, hoc ſenſu quòd gratiam contineant, ſicut vas continet medicinam quam ægrotus propinat. Ita Altiſſiodorenſis Lib. 4. Summæ Tract. 3.

Sunt qui dicunt Sacramenta conferre gratiam per modum impetrationis, quia nempe impetrant à Deo gratiam. Ita Guillelmus Pariſienſis Lib. de Sacramentis in genere cap. 1. Vaſques in 3. par. S. Th. q. 132. cap. 5.

Sunt

Google

Sunt qui docent Sacramenta conferre gratiam inſtar chrirographi moraliter continentis pretium meritorum Chriſti, vel inſtar manus porrigentis pretium pro redemptione captivorum; movendo ſcilicet efficaciter Deum, ex pacto quo ſe liberè obſtrinxit, ut ad præſentiam ſignorum ſacramentalium aſſiſtat, & gratiam conferat iis qui debitè præparati Sacramentorum fiunt participes. Ita Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere parte 4. concluſione 6. qui modus explicandi cauſalitatem ſeu efficientiam Sacramentorum planus & facilior, videtur dignitati ac virtuti eorumdem etiam accommodatus. De illis variis Scholaſticorum opinionibus fusè diſputantes lege, ſi vacat, Suarem ad q. 62. 3. partis S. Thomæ diſp. 9. integra. Vaſqueſium in eandem quæſtionem diſp. 132. Iſambertum de Sacramentis in gen. ad eamdem qu. diſp. 4. art. 2. & diſp. 5. integra. His præmiſſis, quæ veriſimilior nobis videatur ſententia, Concluſione ſequenti aperiemus.

## C O N C L U S I O.

Veriſimilius nobis videtur, Sacramenta cauſas eſſe dumtaxat morales, non phyſicas gratiæ ſanctificantis.

Probatur 1. Quia non ſatis intelligimus qua ratione res materialis & corporea poſſit phyſicè concurrere ad rem ſpiritualem efficiendam: nulla quippe inter eas eſt proportio, ne inchoata quidem ac remota.

At, inquies, efficacia Sacramentorum unum eſt ex fidei noſtræ myſteriis, quorum hæc nativa conditio eſt, ut comprehendi & explicari ſatis non poſſit. Fatemur quidem: verùm modus efficaciæ Sacramentorum phyſicus vel moralis ad myſterium & dogma fidei non pertinet, ſed ad Theologicam myſterii expoſitionem. Si ergo Theologis licet, quod nemo certè ipſis denegat, induſtriam ſuam in exponendis & explicandis myſteriis collocare, ea profectò expoſitio videtur aliis præferenda, quæ, ſervata fidei ac myſterii dignitate & veritate, ejus obſcuritatem utcunque imminuit, ac cum ſana philoſophandi ratione meliùs conciliatur; qualis certè non videtur eſſe modus explicandi vim Sacramentorum per phyſicam cauſalitatem: hæc enim ſic obſcura eſt & implicata, ut Catholicum dogma plùs involvat, quàm explicet; atque ad tot ſubtilitates & argutias illud adducit, ut Hæreticis audaciam & vires in eo refellendo majores ſubminiſtret. Nec juvat exempla proferre humanitatis Chriſti, quæ velut inſtrumentum divinitati conjunctum miracula phyſicè operabatur; vel aquæ piſcinæ, quæ poſt motum Angeli morbos pariter ſanabat; vel ignis materialis, qui dæmones phyſicè alligat & torquet: quaſi unum obſcurum per aliud æquè obſcurum exponi deberet; quamquam multi graves Theologi in exemplis mox adductis, non phyſicam, ſed moralem tantùm agnoſcunt ad memoratos effectus cauſalitatem.

II. Cauſa phyſica non agit niſi cùm phyſicè & quoad entitatem ſuam exiſtit: atqui Sacramenta etiam cùm non exiſtunt quoad ſuam entitatem, operantur, ea præſertim quæ in uſu poſita ſunt, v. g. Baptiſmus, Confirmatio &c. Sunt quippe entia ſucceſſiva quæ in fluxu conſiſtunt: entia verò hujuſmodi dum fiunt, non exiſtunt, non tantùm quoad integram entitatem, ſed nequidem

quoad partem illam ultimam quæ totam actionem claudit & determinat: Gratia etenim ſacramentalis non infunditur, niſi cùm omnibus ſuis numeris perfectum eſt & abſolutum Sacramentum: non eſt autem perfectum, niſi poſtquam ultima dictio, particula vel ſyllaba pronuntiata fuit; ubi verò pronuntiata fuit, ſtatim evaneſcit nec exiſtit amplius: quomodo igitur phyſicè agere concipi poteſt?

Mire implicatum videtur quod hic reponunt, entia nempe ſucceſſiva operari per ultimam ſui partem qua complentur, eaque incipere ac deſinere extrinſecè, ſeu incipere per ultimum ſui non eſſe, & ſimiliter deſinere per primum ſui non eſſe. Si ita eſt, ergo non ſunt ſeu non exiſtunt amplius integræ partes Sacramenti, ne ultima quidem, cùm phyſicè operari dicitur: quomodo igitur partes à ſe invicem longo interdum intervallo ſejunctæ ac diſſitæ phyſicum influxum habere poſſunt, ut fit v.g. in Sacramento Pœnitentiæ, quando abſolutio ſacramentalis à confeſſione plurium dierum ſpatio diſtat? Niſi fortè dixerint, per partes ſingulas aliquam gratiæ ſacramentalis partem produci, quod profectò per abſurdum foret, cùm illa ſit indiviſibilis, utpote ſpiritualis. Aut igitur invertenda eſt notio cauſalitatis phyſicæ, quam Philoſophia ſuppeditat, aut Sacramentis non affingenda. En ambages & anguſtiæ quibus implicantur qui cauſalitatem illam phyſicam Sacramentorum tuentur.

III. Communis ac trita eſt Theologorum doctrina, Baptiſmum ſcilicèt fictè ſuſceptum, ideſt, cum conſcientia peccati mortalis, recedente fictione reviviſcere, & in homine pœnitente ſuum effectum ſortiri: atqui non poteſt tunc phyſicè effectum ſuum producere, cùm non amplius exiſtat Baptiſmus; quod enim non exiſtit, phyſicè agere non poteſt.

Ludunt profectò qui reſpondent, aut Deum eo in caſu ſupplere exiſtentiam Baptiſmi, aut Baptiſmum, per characterem quem impreſſit, tanquam per reſiduam ſui partem phyſicè agere. Namque primum non eſt ad rem noſtram: loquimur enim de efficacia ipſius Sacramenti, non de actione Dei ſupplentis vices ipſius. Alterum verò planè abſurdum eſt: character quippe non eſt pars, ſed effectus Sacramenti, neque ſpiritualis regeneratio ad characterem, ſed ad Baptiſmum ipſum tanquam ad cauſam refertur. Verius alii cum Suare fatentur, eo in caſu Baptiſmum phyſicè non agere. Rectè quidem: at fateantur etiam neceſſe eſt, nullum eo in caſu locum habere quotquot generatim ex Scripturis & SS. Patribus pro phyſica Sacramentorum efficientia probationes congeſſit Suares.

IV. Omnis cauſa phyſica debet attingere ſubjectum in quo agit per realem ac phyſicum contactum ſaltem virtutis alicujus profluentis, quomodo Sol in viſceribus terræ per calorem à ſe diffuſum operatur: atqui Sacramenta animam, in quam agunt, non attingunt phyſicè, ſed ſolum corpus; imò nec corpus ſemper phyſicè tangunt, ut contingit cùm Matrimonium inter abſentes per procuratores contrahitur; vel cùm verba ſacramentalis abſolutionis ad pœnitentem uſque phyſico motu non perveniunt; quod quidem eo præſertim tempore verum erat, quo rata habebatur abſolutio abſentibus per litteras conceſſa.

V. denique, cauſalitas illa phyſica Sacramentorum nullo ſatis firmo in Scripturis aut SS. Patribus argumento nititur, ut mox patebit ex ſolutione Objectionum.

Quæres

Digitized by Google

Quæres quo tempore Sacramenta gratiam conferant; an ſucceſſivè, an & in quo inſtanti temporis?

Reſp. 1. gratiam totam ſimul non ſucceſſivè ac quaſi per partes produci; quia ſpiritualis eſt & indiviſa. 2. illam eo inſtanti temporis infundi à Deo, quo ſuis omnibus partibus conſtant & perfecta ſunt Sacramenta, pro natura ſcilicet entium moralium, quæ in fluxu poſita ſunt, ac ultimum ſuum complementum habere cenſentur, cùm acceſſit ultima pars totam veluti claudens ac conſummans eſſentialem actionem.

## SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Teſtimonia Scripturæ quæ Concluſione Articuli ſuperioris laudavimus, aliam quàm moralem videntur exprimere Sacramentorum efficaciam. Ajunt enim de Baptiſmo verbi gratia hominem *ex aqua & Spiritu renaſci* Joan. 3. v. 5. *Mundari lavacro aquæ in verbo vitæ*. Epheſ. 5. v. 26. *Salvum fieri per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti*. Ad Titum 3. v. 5. quæ particulæ, *ex*, *in*, *per* veram & phyſicam denotant efficientiam.

Reſp. nego ant. Particulæ enim illæ oſtendunt quidem Sacramenta veras eſſe ac proprias cauſas efficaces noſtræ ſanctificationis, quod agnoſcunt omnes Catholici; at cauſas eſſe potius phyſicas quàm morales, nullatenus inde concludes; niſi pariter concludere volueris, ſanguinem Chriſti qui effuſus eſt, cauſam eſſe phyſicam noſtræ redemptionis ac ſalutis: de illo enim dicitur 1. Joan. 1. v. 7. *Sanguis Jeſu Chriſti emundat nos ab omni peccato*. Et Hebr. 9. v. 12. *Chriſtus per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa*. Et Apocalypſis 1. v. 5. *Chriſtus lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo*. Et cap. 5. v. 9. *Redemit nos in ſanguine ſuo*. Porrò ſicut ſanguis Chriſti eſt cauſa dumtaxat moralis ac meritoria noſtræ ſalutis, ſic & Sacramenta ſunt cauſæ morales inſtrumentales, quibus pretium & meritum ſanguinis Chriſti nobis applicatur.

Objicies 2. Videntur SS. Patres phyſicam agnoſcere in Sacramentis virtutem. 1. quia dicunt eam explicari non poſſe. 2. quia ad omnipotentiam Dei recurrunt, ut eam explicent. 3. quia eam comparant cum veris & phyſicis cauſis, v. g. cum virtute ſeminis, aquis mundi primordialibus, igne calefaciente, utero virginali &c.

Reſp. nego ant. SS. quippe Patres hoc unum dumtaxat voluere, Sacramenta ſcilicèt veras eſſe ac reales cauſas ſanctificationis noſtræ: quomodo autem ſint cauſæ, an phyſicè, an moraliter, (quæ Scholæ controverſia eſt) non aſſignarunt. Cauſa verò moralis, ut diximus, tam vera eſt ac efficax cauſa, quàm phyſica.

Ad primam & ſecundam probationem, non immeritò afferunt ſancti Doctores, vim Sacramentorum enarrari non poſſe, atque ad unam Dei omnipotentiſſimam voluntatem confugiendum eſſe: quis enim rectè explicet quomodo ad præſentiam aquæ Deus certiſſimè moveatur ad infundendam ſanctificantem gratiam? Nonne meritò exclamabat hìc S. Auguſtinus, *Quæ eſt tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat?* Nonne ad unam Dei virtutem ac voluntatem recurrendum nobis eſt, quamquam moralis dumtaxat *Tract. 80. in Jo.*

ſit illa Sacramentorum vis & efficacia? Quemadmodum etſi moralis dumtaxat fuerit ea virtus qua ad vocem Joſue Sol ſtetit, & ea qua ad prædicationem Apoſtolorum univerſus Orbis ad fidem Chriſti converſus eſt, nihilominus tamen ſtupenda & omni eloquio ſuperiora ſunt iſthæc prodigia.

Ad tertiam. Similitudines illæ non plùs æquo urgeri debent; aliàs efficerent Sacramenta eſſe cauſas naturales gratiæ. Harum igitur & ſimilium rerum exemplo probare dumtaxat voluerunt ſancti Patres, verè & propriè nobis per Sacramenta gratiam conferri: de modo autem quo illam conferunt, ſolliciti fuiſſe non videntur.

Objicies 3. Eccleſia in Concilio Trid. ſeſſ. 7. Can. 6. definit Sacramenta continere gratiam, eamque non ponentibus obicem conferre. Et Can. 8. eam conferre *ex opere operato*: at vix iſtud intelligi poteſt niſi phyſicè operentur Sacramenta.

Reſp. neg. min. Sacramenta enim moraliter continent gratiam quam conferunt, movendo ſcilicet efficaciter Deum ut eam conferat: eo modo quo ſanguis Chriſti continet redemptionem noſtram, cujus eſt cauſa meritoria: agere autem ex opere operato, & agere phyſico modo, duo ſunt valdè diſtincta, ut ſæpius monuimus.

Inſtabis. Eccleſia in benedictione Fontis baptiſmalis à Deo poſtulat, *ut dignetur aquis impertiri vim regenerandi .... ut Spiritus ſanctus arcana ſui numinis admixtione eas fecundet; ut ſanctificatione concepta ab immaculato divini fœtus utero, in novam renata creaturam, progenies cœleſtis emergat*. Et Tertullianus Lib. de Baptiſmo cap. 4. *Aquæ*, inquit, *ſanctificatæ* (à Spiritu ſancto) *vim ſanctificandi combibunt*. At hæc omnia cauſalitatem phyſicam apprimè deſignant & exprimunt.

Reſp. neg. min. In benedictione quippe aquæ luſtralis quę ſingulis fit diebus Dominicis, ſimiliter Eccleſia poſtulat à Deo, ut *huic elemento virtutem ſuæ benedictionis infundat*; *ut ad abigendos dæmones morboſque pellendos divinæ gratiæ ſumat effectum*; an vero inde inferes, per aquam benedictam phyſica virtute dæmones expelli aut morbos ſanari? minimè profectò. His igitur ſuis precibus rem ipſam poſtulat Eccleſia; ad modum verò quo res illa confertur, non attendit: ſit phyſicus, ſit moralis, perinde ipſi eſt, modò rem aſſequatur, quam poſtulat. Non alius eſt Tertulliani ſenſus.

Objicies 4. Ea Sacramentis efficacia concedenda eſt, quæ eorum dignitati atque præſtantiæ magis conſentanea videtur: atqui talis eſt cauſalitas phyſica; ergo &c.

Reſp. 1. neg. maj. Neque enim eam hìc quęrimus Sacramentorum efficaciam, quę noſtro ſenſu magis videatur eorum dignitati accommodata, ſed eam quam ipſis reipſa Chriſtus indidit, & nos intelligere faciliùs poſſumus: in factis enim hujuſmodi una conſuli debet divina inſtitutio, non humanus ſenſus.

II. Nego min. Moralis enim efficacia non minùs commendat Sacramentorum dignitatem, quàm phyſica, utpote quæ ſuum effectum tam certò aſſequatur quàm cauſa phyſica. An verò ſanguis Chriſti minùs perfecta idcirco eſt noſtræ ſanctificationis cauſa, quòd non phyſica ſit, ſed tantùm moralis? minimè profectò. Non eſt porrò quòd perfectius genus cauſalitatis tribuatur Sacramentis, quàm ipſimet Chriſti ſanguini, ex quo omnis eorum virtus derivatur ac profluit.

Obji-

Objicies 5. Inſtrumentum cauſæ principalis phyſicè agentis debet etiam phyſicè concurrere ad effectum: atqui Sacramenta inſtrumenta ſunt Dei, qui eſt cauſa principalis & phyſica gratiæ; ergo &c.

Reſp. nego maj. Sanguis enim Chriſti medium ſeu inſtrumentum fuit quo voluit Deus humanam operari ſanctificationem: Apoſtoli etiam inſtrumenta fuere, quibus Chriſtus uſus eſt ad fundandam & propagandam Eccleſiam; non tamen phyſicè, ſed moraliter dumtaxat ad hos effectus concurrerunt.

Objicies denique. Si Sacramenta non ſunt cauſæ phyſicæ ſanctificationis noſtræ, ſequitur 1. ea meras eſſe dumtaxat conditiones ſine quibus non confertur à Deo gratia. 2. ea eſſe nuda ſigna quorum hoc unum officium eſt, ut Deum moveant ad concedendam gratiam: cauſa ſcilicet moralis non aliter, quàm movendo cauſam phyſicam, operatur. Sequitur 3. Sacramenta noſtra à Moſaicis virtute non differre: hæc enim morabant pariter Deum ut gratiam dignè ſuſcipientibus conferret.

Reſp. nego tria hæc conſectaria. Primum, quia conditio ſine qua non ex ſe ipſa non eſt activa: Sacramenta autem vim habent efficacem & activam, ſaltem moraliter. Secundum, quia nudum ſignum ad ſignificandum dumtaxat ordinatur: at Sacramenta non tantùm ad ſignificandum, ſed etiam ad operandum ſunt inſtituta; quia nempe certò & efficaciter movent Deum, ex pacto quo ſe liberè obſtrinxit ad gratiam conferendam iis qui dignè ut oportet iis utuntur, in quo uno eorum moralis cauſalitas & efficientia poſita eſt. Tertium denique, quia Sacramenta vetera certò & infallibiliter ex ſe ipſis Deum non movebant ad gratiam conferendam, ſicut noſtra; ſed ex fide dumtaxat; cujus ſigna erant ac publicæ quædam proteſtationes: uno verbo, noſtra Sacramenta ex opere operato proſunt ad ſalutem; vetera ex opere dumtaxat operantis, ſicut Articulo mox ſequenti fuſiùs demonſtrabimus.

## ARTICULUS III.

### *De diſcrimine efficientiæ Sacramentorum novæ ac veteris Legis, imprimis verò Circumciſionis.*

VEl ipſa inſcriptio Articuli ſtatum præſentis controverſiæ ſubindicat. Neque enim hìc dumtaxat eſt quæſtio, an Sacramenta Chriſti diſcrepent à Moſaicis, aut ritibus & cæremoniis externis, aut numero, aut facilitate utendi, aut claritate ſigni, aut amplitudine objecti, aut duratione temporis: his quippe omnibus titulis, imò & uberioris gratiæ diffuſione Sacramenta Chriſti veteribus antecellere non negant Novatores. *Non negamus*, ait Calvinus in antidoto Conc. Trid. ad Seſſionis ſeptimæ Canonem 2. *quin uberior ſub Chriſti regno percipiatur gratia.* Et Lib. 4. Inſtitut. cap. 14. n. 22. *Quin uberior*, inquit, *Spiritus ſancti gratia hìc ſe proferat, ſi tempus cum tempore compares, non dubium eſt.* Tota igitur præſens controverſia in eo verſatur, an vetera Sacramenta vim aliquam & efficaciam habuerint ad conferendam gratiam, ſive ex opere operato, ſive ex opere operantis: circa quam Novatorum & Catholicorum ſententia paucis exponenda eſt.

*Opuſc. p. 734. Inſtit. p. 479.*

*Senten-*

### *Sententia Novatorum.*

I. Calvinus Lib. 4. Inſtit. cap. 14. nu. 23. ait, *penitus explodendum eſſe*
Inſtit. p. 479. *ſcholaſticum illud dogma, quo tam longum diſcrimen inter veteris ac novæ Le-*
*gis Sacramenta notatur, perinde ac ſi illa non aliud quàm Dei gratiam adum-*
*brarent, hæc verò præſentem conferant.* Deinde probat Veteres in ſuis Sa-
cramentis *parem nobiſcum percepiſſe Chriſti gratiam*. Et cap. 16. n. 3. oſtendit
P. 389. Circumciſionem perinde ac Baptiſmum annexam à Deo habuiſſe gratiæ pro-
miſſionem ac peccatorum veniam.

Si hoc unum Calvinus voluit, vetera nempe Sacramenta novis in eo ad-
æquare, quòd utraque parem habuerint ad fidem excitandam, per quam
juſtitia obtinetur, virtutem, procul dubio in fidei dogma peccavit, non qui-
dem vetera extollendo, ſed nova deprimendo Sacramenta, quorum longè
aliam eſſe quàm merè externam & objectivam efficaciam demonſtravimus.
Hoc autem ſepoſito errore, ſi Novatores non aliud hìc contendant, quàm
Sacramenta Moſaica perinde ac Evangelica, ex pacto & promiſſione Dei,
virtutis aliquid habuiſſe ad juſtitiam conferendam, cum multis Scholaſti-
cis Doctoribus ſentiunt, nec à fide hac in parte aberrare videntur: nullo
Quid in hac quæſtione ſit ab Eccleſia definitum. enim Decreto, nullo Canone Eccleſia oppoſitum definivit. Canone qui-
dem 2. ſeſſionis 7. Concilium Tridentinum damnat eos qui dixerint, *novæ*
*Legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ Legis non differre, niſi quia cære-*
*moniæ ſunt aliæ, & alii ritus externi*: quibus verbis innuit quidem Syno-
dus, inter vetera & nova Sacramenta aliud eſſe quàm rituum & cæremonia-
rum diſcrimen: quod porrò illud ſit, non explicat, ſicut advertit Eſtius
To. 14. Conc p. 776. D. E. in 4. diſt. 1. paragr. 27. Neque eo Canone perſtrictus cenſeri poſſet, qui
diſcrimen illud reponeret non tantùm in ritibus & cæremoniis, ſed etiam
in menſura gratiæ quæ parcior fuit in Moſaicis, uberior verò eſt in Evan-
gelicis Sacramentis. Canonibus pariter 6. 7. & 8. declarat eadem Synodus,
Sacramenta Legis Evangelicæ *continere gratiam quam ſignificant, eamque*
*non ponentibus obicem conferre ex opere operato*: de Sacramentis autem Le-
Ib. p. 777. gis Moſaicæ id neque affirmat, neque negat. Quapropter Bellarminus L. 2.
de Sacramentis in genere cap. 13. cogitur fateri Concilium Trid. *obſcuriùs*
*& breviùs iſtud definiiſſe*. Rationem hanc objicit, *quia*, inquit, *neceſſe*
To. 3. p. 69. A. *non erat; cùm jam res eſſet definita ſeſſ. 7. Can.* 2. At ne illo quidem Ca-
none definitam fuiſſe mox obſervavimus. Noluit ſcilicet pro ſua ſapien-
tia Concilium, eam ſuis Canonibus notare ſententiam quam noverat inter
Scholæ Doctores liberè agitari.

Cùm etiam Eugenius IV. Summus Pontifex in Decreto ſeu Inſtitutione
Armenorum affirmat, *Sacramenta Evangelica multùm differre à Sacramen-*
To. 13. Conc. p. 13. 1. D. *tis antiquæ Legis: hæc non cauſaſſe gratiam, ſed eam ſolùm per paſſionem*
*Chriſti dandam figuraſſe; illa verò & continere gratiam, & dignè ſuſcipien-*
*tibus conferre*, cùm, inquam, hæc dixit Summus Pontifex, communiorem
Theologorum ſententiam, non dogma fidei neceſſariò credendum propo-
ſuit; aliàs nulli Catholico jam licitum foret (quod tamen licet) aſſerere in u-
ſu Circumciſionis & aliorum veterum Sacramentorum gratiam aliquam con-
ceſſam olim fuiſſe. Aliunde verò certum eſt in aliis nonnullis capitibus, præ-
ſertim.

ſertim iis quæ materiam & formam aliquorum Sacramentorum ſpectant, Eugenium IV. uſum & diſciplinam Eccleſiæ Romanæ Armenis quos informabat expoſuiſſe, non verò totidem fidei articulos ipſis ad credendum præſcribere voluiſſe. Si quis ergo Novatorum hic error eſt, non in eo certè collocandus quòd vetera extollant, ſed quòd noſtra deprimant Sacramenta: neque etiam Catholica fides veteribus efficaciam omnem detrahit, ſed noſtris debitam ſolummodo vendicat & aſſerit.

*Opiniones Scholæ.*

II. Scholaſtici Doctores valdè diſcordes ſunt inter ſe circa præſentem controverſiam: multi exiſtimant aliter ſtatuendum de Circumciſione ac de cæteris Legis Moſaicæ Sacramentis.

Circa Moſaica Sacramenta, ſunt qui omnem penitus ipſis virtutem etiam ex opere operantis detrahere videntur. Ita Magiſter Lib. 4. Sententiarum diſt. 1. ubi ait *ex operibus Legis neminem juſtificatum fuiſſe, etiamſi in fide & charitate fierent*: quia impoſuit ea Deus in *ſervitutem*, *non in juſtificationem, & ut figura futuri eſſent*. Magiſtrum nonnulli benignè ſic exponunt, quaſi dumtaxat voluerit Moſaica Sacramenta, etiam in fide & charitate ſuſcepta, ex ſe & ex opere operato nihil ad ſalutem animæ profeciſſe. Magiſter.

Alii ex oppoſito cenſent, in Sacramentis Legis Moſaicæ datam fuiſſe gratiam, non tantùm ex merito operantis, ſed etiam præter illud, ſeu ex opere operato. Ita Paludanus in 4. diſt. 1. q. 5. Durandus in eamdem diſtinctionem qu. 5. ubi docet inter Sacramenta veteris Legis diſtinguendum eſſe; atque alia propriè & verè Sacramenta fuiſſe, alia verò impropriè & latiori quodam ſenſu, qualia fuere quædam Sacrificia & oblationes: hæc quidem poſteriora vacua & prorſus ſterilia ex ſe ſe fuiſſe affirmat; priora verò partim efficacia, partim non efficacia pro diverſa eorum conditione. Quæ enim deſtinabantur ad effectum qui ſine gratia poterat obtineri, gratiam non conferebant, cujuſmodi erant legales expiationes & purificationes: quæ verò ordinabantur ad effectum qui ſine gratia non poteſt haberi, ea gratiam moraliter conferebant ex pactione & ordinatione divina. *Non enim*, inquit Durandus, *Deus deficit in neceſſariis, & talia videntur fuiſſe Circumciſio, quæ ordinabatur ad deletionem peccati originalis quæ fieri non poteſt ſine gratia, & unctio Sacerdotalis, quæ ordinabatur ad Sacramentorum adminiſtrationem, quæ non poterat benè fieri ſine gratia*. Ita Durandus, qui ibidem q. 8. aliter judicat de remedio Legis naturæ, quod cum dicat verum non fuiſſe Sacramentum, conſequenter gratiam in eo per modum meriti ac ſuffragii totius Eccleſiæ fidem ſuam parvulo applicantis, non autem per illud à Deo datam fuiſſe contendit. Durandus. N. 11.

S. Bonaventura in 4. diſt. 1. parte 1. q. 5. refert ac probat Hugonis Victorini ſententiam, nimirum Sacramenta vetera gratiam ex opere operato contuliſſe, non quidem per ſe ac primariò, quia nullam habebant annexam Dei promiſſionem, ſed per accidens ac ſecundariò, propter fidem cujus erant ſigna proteſtativa; Sacramenta verò Chriſti per ſe ac primariò gratiam hanc conferre, virtute ipſius inſtitutionis Chriſti. Hæc opinio videtur Eſtio maximè commoda conciliandis in ſpeciem oppoſitis tùm Scripturæ, tùm SS. S. Bonaventura. Eſtius.

Patrum

Patrum teſtimoniis circa præſens argumentum; eamque ipſe amplectitur in 4. diſt. 1. paregr. 28.

Inter illas verò duas extremas opiniones, quarum una negat etiam ex opere operantis, altera verò concedit etiam ex opere operato, ſaltem per accidens ac ſecundariò, vetera Sacramenta vim ſanctificandi habuiſſe, media eſt ſancti Thomæ & aliorum vulgò Theologorum ſententia, vetera ſcilicet Sacramenta ex opere operantis, ſeu ex merito fidei miniſtrantis vel ſuſcipientis, vim habuiſſe; noſtra verò ex opere operato, ſeu ex ipſa Chriſti inſtitutione. Cujus diſcriminis cauſam hanc proferunt, quòd cùm Sacramenta ſint inſtrumenta Chriſti, quæ vim omnem ſuam ex ipſius paſſione ac morte trahunt, vetera, Chriſto nondum nato ac mortuo, virtutem illam habere non potuerunt, quam nova, poſt illius adventum & mortem, in ſe continent. Quæ profectò ratio in eorum dumtaxat opinione aliquid momenti habere videtur, qui exiſtimant Sacramenta eſſe phyſica gratiæ conferendæ inſtrumenta: morale quippe inſtrumentum tam benè movere poteſt abſens, quàm præſens; qualis eſt v.g. mors Chriſti, quæ futura non minùs profuit, quàm jam profit præterita,

### *Opiniones circa vim Circumciſionis.*

Quantùm verò ad Circumciſionem attinet, quam à Sacramentis Moſaicis nonnulli idcirco diſtinguendam exiſtimant, quòd ejus inſtitutio ac præceptum Moyſen præceſſerit, ſanctus Thomas 3. parte Summæ q. 62. art. 6. ad 3. plures refert Auctorum ſui temporis opiniones. Prima erat, per Circumciſionem condonatum fuiſſe peccatum, non collatam gratiam. Secunda, collatam quidem gratiam quantùm ad remiſſionem culpæ, ſed non quantùm ad alios effectus, v.g. vitam æternam. Tertia, datam gratiam quantùm ad remiſſionem peccati & obſervationem Legis, non verò quantum ad repreſſionem cupiditatum. Quarta, datam eſſe gratiam quantùm ad remiſſionem peccati, ſed non quantùm ad conſequendam divinam benevolentiam. Verùm abſurdæ ac falſæ videntur opiniones illæ. Quidquid enim cauſa eſt remiſſionis peccatorum, neceſſariò cauſa eſt gratiæ & vitæ æternæ: quod autem cauſa eſt vitæ æternæ, neceſſariò cauſa eſt mediorum quæ conferunt ad vitam æternam: media autem ſunt divina benevolentia, obſervatio Mandatorum, repreſſio cupiditatum; ergo quidquid dat gratiam quantùm ad remiſſionem peccatorum, dat & quantùm ad benevolentiam Dei, & quantùm ad obſervationem Legis, & ad repreſſionem cupiditatum.

His verò prætermiſſis, quæ jam abſolutæ ſunt, opinionibus, univerſa Theologorum Schola in duas generatim partes hìc dividitur.

Prima exiſtimat Circumciſionem, æquè ac Baptiſmum, fuiſſe à Deo inſtitutam in remedium peccati originalis, atque ex ipſo, ut ajunt, opere operato gratiam contuliſſe. Ita Magiſter in 4. diſt. 1. *Fuit*, inquit, *Circumciſionis Sacramentum idem conferens remedium contra peccatum, quod nunc Baptiſmus præſtat*: quod probat adductis teſtimoniis ſancti Auguſtini & Venerabilis Bedæ. Ita pariter Alexander, Scotus, Durandus, Paludanus, ſanctus Bonaventura in 4. diſt. 1. ubi docet ex opere operato & quidem primariò ac per ſe, non verò tantùm ſecundariò & per accidens, ſicut alia Mo-

laica

ſaica Sacramenta, Circumciſionem vim habuiſſe delendi originale peccatum: cui ſententiæ ſubſcribit Eſtius in 4. diſt. 1. parag. 13. *Fatendum eſt*, inquit, *Circumciſionis ſignaculum gratiam contuliſſe etiam ex opere operato.* *To.2.p.2.col.2.E.*

Secunda opinio eorum eſt qui cum ſancto Thoma 3. parte q. 62. articulo 6. & qu. 70. articulo 4. contendunt Circumciſionem non ex ſe ſeu ex opere operato, ſed ex opere dumtaxat operantis, ratione ſcilicet fidei, cujus ſignum erat proteſtativum, vim habuiſſe purgandi à labe originali. Quomodo autem fides illa efficax fuerit, an ut actus perſonæ credentis, an propter ipſius objectum, nempe Chriſtum Mediatorem venturum, expoſuimus antea ubi de Sacramentis Legis naturæ. Huic ſententiæ adhærent Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere parte 5. Bellarminus de Sacramentis Lib. 2. cap. 14. Vaſques in 1. 2. S. Thomæ diſput. 184. cap. 4. & alii benè multi.

Ex hac opinionum varietate planè intelligitur, præſentem controverſiam ex earum eſſe numero, de quibus dicebat olim S. Auguſtinus, *inter ſe aliquando doctiſſimos & fidei Catholicæ defenſores ſalva fidei compage non conſentire.* Quapropter pondere rationum ac momentorum definienda eſt, non auctoritate vel numero defenſorum. Sit itaque

## PRIMA CONCLUSIO.

Vetera Sacramenta nullam vim & efficaciam habuere ad gratiam ex opere operato conferendam.

Multiplex hujuſce rei argumentum ſuppeditant nobis divinæ Scripturæ.

Primum ducitur ex diſcrimine utriuſque Legis. Joan. 1. v. 17. *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum.* Hebr. 10. ver. 1. *Umbram habens Lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum.* Ergo Legis obſervatio non ex ſe, ſed ex fide dumtaxat juſtificabat. *In Lege nemo juſtificatur apud Deum*, ait Apoſtolus Galat. 3. v. 11. *quia juſtus ex fide vivit; Lex autem non ex fide, ſed qui fecerit ea, vivet in illis.* Id eſt, opera ex Lege facta non ſunt opera fidei, ſi tamen quis ea ex fide adimpleverit, vivet in illis: *factores enim Legis juſtificabuntur.* Rom. 2. v. 14.

Secundum, ex inſufficientia & inutilitate Legis. Hebr. 7. v. 18. *Reprobatio fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit Lex.* Et Rom. 8. v. 3. *Quod impoſſibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium ſuum mittens .... ut juſtificatio Legis impleretur in nobis.*

Tertium, ex defectu promiſſionis gratiæ quæ veteribus Sacramentis annexa non fuit, ſicut annexa eſt novis. Hebr. 8. ver. 6. *Melius ſortitus eſt miniſterium, quanto & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt.* Quænam verò ſint illæ promiſſiones exponit ibid. v. 12. *Propitius ero*, inquit, *iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor*: quæ verba ex cap. 31. v. 34. Jeremiæ deprompta ſunt.

Quartum denique, ex infirmitate & inſufficientia veterum Sacramentorum ad internam animæ ſanctificationem efficiendam. Galat. 4. v. 9. *Quomodo*, ait Apoſtolus, *convertimini iterum ad infirma & egena elementa?* Et

cap. 3.

Digitized by Google

cap. 3. v. 11. *In Lege nemo juſtificatur apud Deum*. Hebr. 9. v. 9. de veteribus Sacrificiis ac Sacramentis generatim pronuntiat, *Munera & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem ſolummodo in cibis & in potibus & variis Baptiſmatibus & juſtitiis carnis*. Et v. 13. *Sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis*. Et cap. 10. v. 4. *Impoſſibile eſt ſanguine taurorum & hircorum auferri peccata*.

*Occupatur ad hæc Scripturæ teſtimonia reſponſio.*

Fruſtra quis reponeret, ex his teſtimoniis hoc unum colligi poſſe, Sacramenta nempe vetera ex ſe ipſis, & à Chriſto ſejuncta, infirma & egena fuiſſe elementa: quaſi de Sacramentis noſtris Evangelicis idem dici non deberet, ac ſine Chriſto ſpectata, vim aliquam haberent? Vera igitur ratio diſcriminis eſt, quòd vetera Sacramenta ex ipſa Legis, in qua erant, nativa conditione, à Chriſto ejuſque gratia ſejuncta forent; noſtra verò cum Chriſto, quem habent auctorem, ſint intimè conjuncta. *Lex enim non ex fide*. Galat. 3. ver. 12. *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum*. Joan. 1. v. 17. Si quid igitur cœleſtis gratiæ Veteres percipiebant, non ex ipſis ſignis ſeu Sacramentis, neque ex Lege, ſed ex fide ipſa in Meſſiam venturum profluebat, quæ fides & gratia propria erat novi Teſtamenti, adeoque per accidens cum Lege Moſaica ejuſque Sacramentis conjungebatur: quapropter non ex ſe ipſis, ſeu ex opere operato, ſed ex fide ſeu ex opere operantis valebant ad ſpiritualem animæ ſanctificationem.

*An dici poſſit vetera Sacramenta ex opere operato per accidens ac ſecundariò gratiam contuliſſe.*

Neque porrò ſatis intelligimus, quid ſit apud Auctores antea citatos, gratiam per vetera Sacramenta conferri ex opere operato per accidens ac ſecundariò, non autem primariò ac per ſe. Namque vel illi efficaciam adſcribunt ſoli fidei, cujus Sacramentum ſignum erat proteſtativum, vel fidei ſimul & Sacramento: ſi prius, ex opere duntaxat operantis valebat Sacramentum; ſi poſterius, neceſſe eſt fateantur, ejuſmodi Sacramentis annexam à Deo fuiſſe promiſſionem gratiæ, nempe ut quoties ex fide uſurparentur, Deum certiſſimè inducerent ad conferendam gratiam: quod ſi fateantur, neceſſe eſt agnoſcant Sacramenta hæc non tantùm per accidens ac ſecundariò, ſed etiam primariò ac per ſe, propter annexam Dei promiſſionem, vim ſimul cum fide habuiſſe gratiam conferendi. Quod incommodum declinare volens ſanctus Bonaventura, negavit ullam interceſſiſſe Dei promiſſionem de gratia concedenda in legitimo Sacramentorum uſu: verùm in aliud incommodum ipſe ſanctus Doctor lapſus eſt, nimirum vetera Sacramenta ex opere operato per accidens ac ſecundariò vim habuiſſe conferendi gratiam, ſine ullo Dei pacto ſeu promiſſione; quod quidem non videtur facilè conciliari poſſe.

Accedunt ad confirmationem noſtræ ſententiæ SS. Patres.

*Ed. vet. To. 2. p. 174. B. C.*

S. Baſilius Lib. de Spiritu ſancto cap. 14. *Quid confers*, inquit, *lavacra cum lavacris, quæ ſolam nominis appellationem habent communem, rerum verò tanta eſt differentia, quanta eſt inter ſomnia & veritatem: inter umbras imagineſque, & inter ea quæ reverà ſubſiſtunt?*

*Ed. novæ T. 2. p. 370. C.*

S. Chryſoſtomus Oratione de Baptiſmo Chriſti. *Judaica*, inquit, *expiatio nequaquam à peccatis liberabat, ſed à corporis ſordibus tantùm: noſtra verò talis non eſt, ſed multò major, ac multa gratia referta; nam & à peccatis liberat, & animam emundat, & Spiritus gratiam largitur*.

S. Am-

S. Ambroſius Lib. 1. de Sacramentis cap. 4. *Diviniora*, inquit, *& priora ſunt Sacramenta Chriſtianorum , quàm Judæorum* . Et Lib. de initiandis ſeu de Myſteriis cap. 8. *Probatum eſt*, ait, *antiquiora eſſe Eccleſiæ Sacramenta, nunc cognoſce potiora. Revera mirabile eſt quòd Manna Deus pluerit Patribus , & quotidiano Cœli paſcebantur alimento ..... ſed tamen panem illum qui manducaverunt, omnes mortui ſunt in deſerto; iſta autem eſca quam accipis, iſte panis vivus qui de Cœlo deſcendit, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat.* To.2.p. 351. A. Ib. pag. 337. E.

S. Auguſtinus in Pſalm. 73. non longè ab initio. *Sacramenta*, inquit, *non eadem*, ( in utroque Teſtamento ) *quia alia ſunt Sacramenta dantia ſalutem , alia promittentia Salvatorem . Sacramenta novi Teſtamenti dant ſalutem, Sacramenta veteris Sacramenti promiſerunt Salvatorem ..... Mutata ſunt Sacramenta, facta ſunt faciliora, pauciora, ſalubriora, feliciora .* To.4.p. 769. D.

Lib. 19. contra Fauſtum cap. 13. *Proinde*, inquit, *prima Sacramenta quæ obſervabantur & celebrabantur ex Lege , prænuntiativa erant Chriſti venturi, quæ cùm ſuo adventu Chriſtus implevilſet, ablata ſunt; .... & alia ſunt inſtituta virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.* To.8.p. 320. A.

Denique quæſtione 25. in Librum Numerorum. *Si per ſe*, inquit, *attendantur* ( Sacramenta vetera ) *nullo pacto poſſunt mederi: ſi autem res ipſa quarum hæc Sacramenta ſunt inquirantur, in eis inveniri poterit purgatio peccatorum* . Non potuit ſanctus Doctor ſignificantiùs exprimere id quod contendimus , vetera nempe Sacramenta ex ſe ſe ſeu ex opere operato non juſtificaſſe, ſed ex fide dumtaxat ſeu ex opere operantis. Tom.3. part.1. p. 588. C.

Eugenius IV. Summus Pontifex in Decreto ſeu inſtructione Armenorum, ubi ait: *Novæ Legis ſeptem ſunt Sacramenta .... quæ multùm à Sacramentis differunt antiquæ Legis. Illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam ſolùm per paſſionem Chriſti dandam eſſe figurabant ; hæc verò noſtra & continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt.* To.13. Conc.p. 534.D.

Nullis rationum momentis Concluſionem noſtram confirmamus, quia in re, quæ ab una Dei voluntate pendet , non alia eſt facti quærenda ratio , quàm voluntas facientis.

Quod verò ait S. Th. 3. parte q. 62. art. 6. in uſu veterum Sacramentorum idcirco gratiam datam non fuiſſe, quia paſſio Chriſti, unde omnis gratia defluit, nondum peracta erat; quod autem nondum eſt in rerum natura, non poteſt movere ſecundùm uſum exteriorum rerum, probat ad ſummum, Sacramenta illa vetera non fuiſſe phyſica gratiæ inſtrumenta, non verò moralia. Potuiſſet quippe Deus intuitu futuræ paſſionis Chriſti obligare ſe, ut ad præſentiam & uſum illorum Sacramentorum gratiam benè præparatis concederet.

## SECUNDA CONCLUSIO.

**In veteribus Sacrificiis ac Sacramētis gratia conferebatur ex opere operantis, hoc eſt, ex fide & pietate ſeu miniſtrantis, ſeu percipientis Sacramentum.**

Teſtatur Scriptura Gen. 4. v. 4. *Deum reſpexiſſe ad Abel & ad munera ejus , ad Cain verò & ad munera ejus non reſpexiſſe* . Cauſam diſcriminis aſſignat Apoſtolus Hebr. 11. v. 4. Quia nempe *fide plurimam hoſtiam Abel , quàm*

*quàm Cain obtulit Deo*. Levitici 1. v. 17. ex eadem procul dubio fide *holocauſtum & oblatio* dicitur *eſſe ſuaviſſimi odoris Domino*. E contra, Sacrificia ſine fide, ac judaico ſeu carnali animo oblata, ſibi plurimùm diſplicere declarat Deus Iſaiæ 1. v. 13. *Ne offeratis*, inquit, *ultra ſacrificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi .... manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt*. Et Proverb. 15. v. 8. *Victimæ impiorum abominabiles Domino, vota iſtorum placabilia*.

De Sacramentis pariter v. g. de Circumciſione, Rom. 3. v. 30. Apoſtolus ait: *Unus eſt Deus qui juſtificat Circumciſionem ex fide, & præputium per fidem*. Et cap. 4. v. 3. de Abrahamo ait: *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*. Et v. 11. *ſignum accepit Circumciſionis, ſignaculum juſtitiæ fidei*. Juſtitia ergo ex fide erat; Circumciſio verò, ſignum fidei & juſtitiæ.

Ratio Concluſionis duplex eſt fundata in Scripturis.

Prima: Quia Sacramentorum uſus à Deo præſcriptus & imperatus fuerat; mandatorum autem obſervatio, eo quo par eſt animo perfecta, juſtificat. *Factores Legis*, ait Apoſtolus Roman. 2. v. 13. *juſtificabuntur*. Et cap. 10. v. 5. *Juſtitiam quæ ex Lege eſt, qui fecerit homo, vivet in ea*. Et Jacobi 2. v. 21. *Abraham pater noſter, nonne ex operibus Legis juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare?*

Veteribus Patriarchis &c. promiſſa fœlicitas æterna.

Secunda; Quia veteribus Patriarchis, Prophetis, cæteriſque priſcæ gentis viris ſanctis, non tantùm caduca & temporalis bonorum hujus vitæ fœlicitas, ſed etiam æterna ac ſpiritalis in cœlo merces promiſſa fuit in præmium fidei, obedientiæ & obſervationis mandatorum Dei. *Ego*, ait Deus ad Abrahamum Gen. 15. v. 1. *protector tuus ſum, & merces tua magna nimis*. Iſaiæ 56. ver. 4. *Qui cuſtodierint Sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum ..... nomen ſempiternum dabo eis*. De quo præmio cap. 64. v. 4. idem Iſaias dicit, *oculus non vidit, Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te*. Mercedem illam ſpiritualem ex fide expectabant, quotquot fuere apud Veteres ante Chriſtum natum fideles ac juſti, qui in terram Chanaan promiſſam ingreſſi non ſunt. Ii enim, ait Apoſtolus Hebr. 11. v. 16. *nunc meliorem appetunt, id eſt cæleſtem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum; paravit enim illis civitatem*. Inde eſt quòd Chriſtus Matth. 8. v. 11. non aliud regnum fidelibus novi Teſtamenti promittit, quàm illud in quo cum Abrahamo & reliquis Patriarchis accumbent. *Multi*, inquit, *ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac & Jacob in Regno Cælorum*. Regnum illud Chriſti oculis fidei viderat Abraham, Joan. 8. v. 56. *Abraham pater veſter exultavit ut videret diem meum: vidit & gaviſus eſt*. Illud viderunt pariter quotquot juſti & ſancti fuere & ante Chriſtum verè Chriſtiani, quorum fidem & opera refert & commendat Apoſtolus Hebr. 11. à verſu 17. uſque ad 33. Fides quippe in Chriſtum Mediatorem, ad ſalutem ſemper neceſſaria fuit; *Non eſt enim aliud ſub cœlo nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri*. Act. 4. v. 12. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum*. Rom. 3. v. 25. fides autem illa in venturum Meſſiam, & gratiam in hac vita, & gloriam in altera à Deo impetrabat & obtinebat.

Fides in Chriſtum ſemper neceſſaria.

Ita docet ſanctus Auguſtinus citata jam q. 25. in Librum Numerorum:

Et

Et in Libro 2. de nuptiis & concup. cap. 11. ſic loquitur: *Eadem fides Mediatoris ſalvos juſtos faciebat antiquos, puſillos cum magnis ... Quia ſicut credimus Chriſtum in carne veniſſe, ſic illi venturum; ſicut nos mortuum, ſic illi moriturum*. Et Lib. 2. de peccato originali cap. 32. *Mutatis*, inquit, *Sacramentis, poſtea quam venit qui eis ſignificabatur eſſe venturus, non tamen mutato Mediatoris auxilio, qui etiam prius quàm veniſſet in carne, antiqua ſua membra liberabat ſuæ Incarnationis fide*. *T. 10. p. 313. D.* *Ibid. p. 269. C. D.*

Ita pariter S. Th. 1. 2. q. 103. art. 2. in corp. *Poterat*, inquit, *mens fidelium tempore Legis per fidem conjungi cum Chriſto incarnato & paſſo; & ita ex fide Chriſti juſtificabantur: cujus fidei proteſtatio erat hujuſmodi cæremoniarum obſervatio, in quantùm erant figura Chriſti. Et ideo pro peccatis offerebantur ſacrificia quædam in veteri Lege: non quia ipſa ſacrificia à peccato emundarent, ſed quia erant quædam proteſtationes fidei, quæ à peccato mundabant; & hoc etiam ipſa Lex innuit ex modo loquendi. Dicitur enim Levitici 4. & 5. quòd in oblatione hoſtiarum pro peccato orabit pro eo Sacerdos, & dimittetur ei: quaſi peccatum dimittatur non vi ſacrificiorum, ſed ex fide & devotione offerentium*. Hæc S. Thomas, quæ cùm ex ſe perſpicua ſint, expoſitione non indigent. S.Tho.

## TERTIA CONCLUSIO.

Circumciſio inſtituta non videtur in remedium peccati originalis, nec gratiam contulit ex opere operato.

Probatur 1. ex cap. 17. Gen. v. 10. & 11. ubi ad hoc unum inſtituta legitur Circumciſio, ut eſſet ſignum fœderis Deum inter & Abrahamum ejuſque poſteros. *Hoc eſt pactum meum*, ait Deus, *quod obſervabitis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te. Circumcidetur ex vobis omne maſculinum, & circumcidetis carnem præputii veſtri, ut ſit in ſignum fœderis inter me & vos*. Non ait, ut ſit in remedium peccati & cauſam ſanctificationis; ſed in ſignum fœderis: nempe ut Circumciſio ſignum foret tùm diſtinctionis populi Judaici à cæteris nationibus; tùm ſingularis erga ipſum Dei amoris ac providentiæ; tùm denique Religionis ac cultus quo populus ille Deum ſpecialiter colere & honorare tenebatur. Quapropter Apoſtolus Rom. 4. v. 11. dicit Abrahamum *accepiſſe ſignum Circumciſionis, ſignaculum juſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio*. Et v. 9. ac 10. dixerat, *fidem Abrahæ imputatam eſſe ad juſtitiam, non in Circumciſione, ſed in præputio*. Deinde addit iſtud in Abrahamo ſingulare non fuiſſe, ut juſtitiam ex fide conſequeretur, ſed iis omnibus etiam commune qui ipſius fidem imitantur, ſive circumciſi ſint, ſive non. *Ut ſit*, inquit, *pater omnium credentium per præputium, ut reputetur & illis ad juſtitiam; & ſit pater Circumciſionis, non iis tantùm qui ſunt ex Circumciſione, ſed & iis qui ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ*. Cujus quidem rationem reddit idem Apoſtolus v. 13. *Non per Legem promiſſio Abrahæ aut ſemini ejus, ut hæres eſſet mundi, ſed per juſtitiam fidei*. Denique cap. 3. v. 1. quærens quæ ſit utilitas Circumciſionis, reſpondet: *Multùm per omnem modum. Primùm quidem, quia credita ſunt illis eloquia Dei*. Eſt ergo illud præcipuum Circumciſionis privi- Prima probatio ex Scriptura.



Digitized by Google

privilegium, ut eloquia Dei, id eſt, Lex & mandata Judæis conceſſa fuerint: juſtitia verò ex fide erat, ſive in Circumciſione, ſive in præputio. *Unus eſt Deus*, pergit ibid. ſanctus Paulus v. 30. *qui juſtificat Circumciſionem ex fide, & præputium per fidem.*

Probatur 2. ex S. Patribus tùm Græcis tùm Latinis.

Secunda probatio ex SS. Patribus. Ex Græcis.

Sanctus Juſtinus Dial. cum Tryphone (pag. 234.) *Circumciſio*, inquit, *quam ab Abrahamo accepiſtis ſecundùm carnem, in ſignum notamque data eſt, ut ſitis ab aliis gentibus & a nobis diſcreti.* Et poſtea: (pag. 241.) *Abraham .... Circumciſionem accepit in ſignum, non ad juſtitiam; quemadmodum & Scripturæ, & res ipſæ nos fateri cogunt ..... Et quod genus muliebre Circumciſionis carnalis capax non eſt, ſatis id oſtendit in ſignum datam Circumciſionem iſtam, non ut juſtitiæ opus.*

P. 236. n. 1. Ib. n. 2.

Sanctus Irenæus Lib. 4. cap. 16. aliàs 30. ſic loquitur: *Circumciſionem non quaſi juſtitiæ conſummatricem, ſed in ſigno eam dedit Deus, ut cognoſcibile perſeveret genus Abrahæ .....* Et infrà. *Et quia non per hæc juſtificabatur homo, ſed in ſigno data ſunt populo, oſtendit, quòd ipſe Abraham ſine Circumciſione .... credidit Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.*

Edit. Pariſ. 1622. To. 1. p. 19. C. D.

Sanctus Epiphanius hæreſi 8. quæ eſt Epicureorum: *Illic*, inquit, *corporis præſcripta Circumciſio eſt, quæ in uſu tandiu fuit, quoad ingens eſt illa Circumciſio ſubſecuta, Baptiſmus videlicet, quo nos à peccatis præcidimur, & in Dei nomine ſignamur.*

To. 4. p. 258. C. D.

Sanctus Chryſoſtomus hom. 27. in Geneſim, *Attende*, inquit, *quomodo poſtea tempore procedente, voluerit Circumciſionem pro lege ſtatui, non quòd ad animæ ſalutem perficere hæc poſſit aliquid; ſed ut hoc grati animi indicium, quaſi ſignum & ſigillum circumferrent Judæi, & ne liceret eis commiſceri gentium congreſſibus. Hinc beatus Paulus ſignum hoc vocat, dicens: Et ſignum dedit, Circumciſionis ſigillum. Nam quòd ad juſtitiam nihil conducat, ecce & hic juſtus, nondum ſtatuta Circumciſione, ad eandem pervenit virtutem.*

Ex Latinis. P. 185. A. Ibid. C. P. 246.

Tertullianus Lib. contra Judæos cap. 2. *Si Circumciſio*, inquit, *purgat hominem, Deus Adam incircumciſum cùm faceret, cur eum non circumcidit; vel poſtquam deliquit, ſi purgat Circumciſio?* Et poſtea cap. 3. *Providens Deus quòd hanc Circumciſionem in ſignum, non in ſalutem eſſet daturus &c.*

To. 2. p. 1081. E. F.

Sanctus Cyprianus Lib. 1. contra Judæos cap. 8. opponit carnalem Judæorum Circumciſionem, ſpirituali Circumciſioni Chriſtianorum, & addit, Adamum, Henoc, Noe, & Melchiſedech juſtos fuiſſe ſine Circumciſione, *quia*, inquit, *ſignaculum ſeminis nihil profuit.*

Sanctus Ambroſius Epiſtola 72. nunc 74. ad Irenæum: *Signum*, inquit, *Circumciſio corporalis, veritas autem Circumciſio ſpiritualis; illa membrum amputat, iſta peccatum.* Idem docet Lib. 1. de Abraham cap. 4. ubi ex profeſſo tractat de Circumciſione. S. Hieronymus in caput 3. ad Galat. rationem reddens inſtitutæ Circumciſionis, ne verbulo quidem indicat eam in remedium peccati fuiſſe; ergo in ſignum dumtaxat fuit diſtinctionis Judæorum ab aliis nationibus.

Ab hac communi ſententia omnium primus receſſiſſe videtur ſanctus Auguſtinus: quibus verò momentis ductus ille fuerit, patebit mox ex ſolutione Objectionum.

Probatur 3. variis rationibus.

I. Lex

Digitized by Google

I. Lex Circumciſionis fœminas non obligabat, neque etiam maſculos infantes ante octavum à nativitate diem; ex quo ſequitur, aut nullum fuiſſe pro illis contra originalem noxam remedium, aut illud à Circumciſione fuiſſe diverſum: prius non patitur quæ ſumma Dei eſt pro ſalute omnium providentia & effuſa voluntas; poſterius longè meliorem reddidiſſet fœminarum conditionem, quæ nec octavum à nativitate diem expectare tenebantur, ut remedio Legis naturæ fruerentur, nec dolori Circumciſionis ſubjiciebantur.

II. Per annos quadraginta quibus Judæi in deſerto manſerunt, obſervata non fuit lex Circumciſionis, ut conſtat ex Lib. Joſue cap. 5. v. 6. ſive quia tunc ſine gentis alterius commixtione vivebant, nec ullo indigebant ſigno quo à cæteris nationibus ſepararentur; ſive quia in illa quotidiana ferè peregrinatione, Circumciſionis dolorem ſuſtinere non potuiſſent: an verò nullum fuit pro toto illo intervallo temporis remedium peccati originalis?

III. Ut dici meritò poſſet, quod dicunt nonnulli ex citatis antea Theologis, Circumciſionem ſaltem per accidens ac ſecundariò vi ſua ſimul cum fide, cujus erat publica quædam declaratio, deleviſſe peccatum originale, certò conſtare deberet 1. Deum ſecundariò ſaltem in hunc finem deſtinaſſe Circumciſionem. 2. ſic determinaſſe Circumciſionem in ſignum fidei ac remedium peccati originalis, ut nullo alio uti licitum fuerit: atqui hæc duo planè incerta & dubia ſunt, quorum nullum extat in Scripturis aut Traditione veteris Eccleſiæ veſtigium; atque veriſimile prorſus eſt, infantes qui ante octavum à nativitate diem à fidelibus & piis parentibus oblati Deo fuiſſent, à labe originali purgatos fuiſſe, per applicationem remedii, quod in Lege naturæ valebat propter fidem, cujus erat ſignum proteſtativum.

IV. Denique, neque Philo Judæus in Libro de Circumciſione ubi varias ipſius cauſas enumerat, neque Joſephus Lib. 1. Antiquitatum cap. 12. nec Rabbini rerum Judaicarum periti, uſpiam mentionem faciunt virtutis illius ſpiritualis, quam nonnulli Doctores Catholici Circumciſioni affingunt.

Non negamus tamen quin illa plurimùm valuerit ex fide, cujus quædam erat publica profeſſio; imò planè affirmamus, ac de Circumciſione dicta volumus, quæcunque hìc Concluſione 2. & ſuprà Qu. 2. Art. 3. Concluſione 1. expoſuimus de virtute Sacramentorum Legis naturæ & ſcriptæ.

## SOLVUNTUR OBJECTIONES.

*Adverſùs Concluſiones præcedentes.*

Objicies 1. contra primam Concluſionem. Scriptura teſtatur veteribus Sacrificiis ac Sacramentis annexam à Deo fuiſſe gratiæ & remiſſionis peccatorum promiſſionem.

Objectiones contra primâ Concluſionem.

I. Levitici 4. v. 21. & ſeq. & cap. 5. v. 10. & c. 17. v. 11. his & ſimilibus utitur loquendi formulis, *Orabit pro eo Sacerdos, & dimittetur ei; & propitius erit Dominus, & ſanguis pro animæ piaculo eſt.* Unde Apoſtolus Hebr. 5. v. 1. generatim pronuntiat: *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.*

II. Iiſdem ferè verbis ſacer contextus exprimit veterum & novorum Sacramentorum efficaciam. V.g. de impoſitione manuum de qua dicitur Act. 4. v. 17. *Tunc imponebant* ( Apoſtoli ) *manus ſuper eos, & accipiebant Spiritum ſanctum*; Deuteronomii ultimo v.9. dicitur: *Repletus eſt Joſue ſpiritu ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum manus ſuas*; quæ particula, *quia*, cauſalitatem & efficientiam ſignificat. De Sacrificio pariter & unctione idem prorſus dicitur Levitici 4. quod Jacobi 5. Nam priori loco legitur: *Orabit Sacerdos, & remittetur ei*; & in poſteriori: *Orent Presbyteri ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini .... & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei*.

III. Certum eſt Veteres tempore Legis naturæ & ſcriptæ, Deo ſacrificia obtuliſſe ut eum ſibi placatum ac propitium redderent, ipſique gratias pro acceptis beneficiis referrent. Ita Abel, Noe, Melchiſedech, Abraham &c. David quoque Lib. 2. Regum cap. ultimo, oblato ſacrificio graſſantis peſtis relaxationem à Deo impetravit. Et Lib. 2. Machabæorum cap. 3. oblatum pro Heliodoro ſacrificium fructu non caruit. Et cap. 12. Judas Machabæus juſſit offerri ſacrificium pro mortuis, ut nempe à peccatis ſolverentur. Erat ergo in hujuſmodi ritibus & ſacrificiis vis quædam efficax ad conciliandam divinam benevolentiam, & ad effectus quoſdam ſpirituales, qualis eſt remiſſio peccatorum &c.

IV. Apoſtolus 1. Corinth. 10. v. 3. & 4. de veteribus Hebræis ait: *Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt: bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus*. Eſca illa & potus ſpiritualis, eſt gratia Chriſti, quam in ſymbolis ſeu ſacramentis mannæ & aquæ è petra defluentis Veteres percepere. Favet conſilium Apoſtoli: admonebat ſcilicet eo loci Chriſtianos, ne plùs æquo confiderent in perceptione Sacramentorum, neque exiſtimarent ſibi omnia eſſe ſalva, quòd Baptiſmum & Euchariſtiam percepiſſent, niſi etiam in bonis operibus perſeverarent: id verò probat exemplo veterum Judæorum quibus parum profuere ſimilia Sacramenta, cùm à peccando vix deſtiterint.

Reſp. nego ant.

Ad primam probationem reſpondet S. Th. 1. 2. q. 103. art. 2. per vetera Sacrificia & Sacramenta peccata remiſſa quidem fuiſſe quoad pœnam & immunditiem legalem, non verò quoad culpam & reatum pœnæ æternæ, niſi ſolùm ex opere operantis, hoc eſt, ex fide, pietate ac perfecta contritione, vel offerentis Sacrificium, vel Sacramentum percipientis: nullatenus autem ex opere operato, ſeu ex virtute ipſius externi ritus tùm Sacrificii, tùm Sacramenti. Fundatur hæc ſolutio in citatis Scripturis, quæ declarant illos omnes ritus *infirma & egena fuiſſe elementa, quæ non potuerunt juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem*; *ſed inquinatos ſolummodo ſanctificaſſe ad emundationem carnis*. Ratio eſt, quia ſacrificia illa certis dumtaxat quibuſdam peccatis expiandis erant deſtinata, ut patet ex citatis locis Levitici: porrò ſi vim habuiſſent expiandi peccata quoad culpam & reatum pœnæ æternæ, omnia ſimul expiaſſent; certum quippe eſt unum ſine alio dimitti non poſſe quoad culpam, cùm non dimittatur niſi per infuſionem gratiæ ſanctificantis, quæ quidem nullam ſecum lethalem noxam compati poteſt. Ergo per illa Sacrificia.

Digitized by Google

crificia & Sacramenta remittebatur tantùm pœna temporalis, irregularitas & immunditia legalis major vel minor, pro conditione delicti.

Neque verò obſtat, quod Levitici 6. dicitur, ſacrificio arietis expiari omne id peccatum, *quo peccare ſolent homines*: hoc enim limitat ipſe ſacer contextus, ad omne peccatum quo proximus in bonis ſuis læditur, ut conſtat ex verſibus 1. 2. & 3. alioqui fruſtra cap. 4. & 5. varia deſtinarentur ſacrificia variis expiandis peccatis.

Ad ſecundam: Ex comparatione locorum veteris & novi Teſtamenti quibus nova aut vetera commendantur Sacramenta, facile eſt colligere quàm latum ſit inter utraque diſcrimen. Manus impoſitio v.g. cujus tam frequens erat apud Judæos uſus, merè externus ritus erat, omni gratia ſpirituali vacuus, quo dumtaxat ſignificabatur rem, vel perſonam, cui manus imponebantur, eſſe ſub dominio, protectione & cura Dei ſingulari, eamque ipſi devoveri ac conſecrari &c. Ita Joſue dicitur plenus ſpiritu ſapientiæ ad regendum ſcilicet Dei populum, quia Moyſes ad hoc miniſterium, Deo jubente, per manuum impoſitionem illum deſignaverat & conſecraverat. Per manus verò impoſitionem Apoſtolorum, de qua mentio fit Act. 8. dabatur Spiritus ſanctus. Unctio pariter & Sacrificium de quibus Levitici 4. valebant, ut mox dictum eſt, ad remiſſionem pęnæ dumtaxat alicujus legalis & temporalis; non ita oratio & unctio, de qua S. Jacobus, quæ dicitur eſſe *oratio fidei, & unctio facta in nomine Domini, quæ peccata dimittit*.

Ad tertiam: Si quid juris habuere vetera ſacrificia in reatum culpæ diluendum, totum illud referri debet ad fidem & pietatem offerentium, non ad rem ipſam oblatam: quamquam, ut plurimùm, ad effectus purè temporales virtus illa extendebatur; qualis fuit diriſſimæ peſtis ceſſatio ad ſacrificium Davidis, vitæ Heliodori prorogatio, propter ſacrificium Oniæ Sacerdotis, de quo Lib. 2. Machab. cap. 3. verſic. 33. dicitur: *Oniæ Sacerdoti gratias age, nam propter eum Dominus tibi vitam donavit*; remiſſio pœnæ temporalis altera in vita à mortuis luendæ, ob quam Judas Machabæus juſſit pro defunctis ſacrificia offerri ut à peccatis ſolverentur, hoc eſt, à pœna peccatis debita, non quidem æterna ſed temporali.

Ad quartam, dicimus 1. teſtimonium illud appoſitum non videri ad rem noſtram præſentem. Neque enim aut manna, aut aqua de petra ſcaturiens inter vera Legis antiquę Sacramenta, de quibus hìc loquimur, computari debent: Sacramentum quippe debet eſſe ritus ſtabilis ac diuturnus in Religione; iſthæc verò ad aliquod dumtaxat tempus pro ſuſtentandis Judæis poſita fuere.

II. Apoſtolus non ait veteres Judæos eandem nobiſcum, ſed eandem inter ſe eſcam & eundem potum ſpiritualem habuiſſe, manna ſcilicet & aquam de petra fluentem: eſcam autem illam & potum ſpiritualem appellat Apoſtolus, non propter internam ſanctificationem, ſed alias ob cauſas; nempe vel propter auctorem miraculi, Deum ſcilicet, qui ſpiritus eſt, quique manna de cęlo dedit, & ex petra aquam largiſſimam; qua ratione petra ſpiritualis dicitur, quia Deus ei aquam indiderat, tum primùm aquæ vi per occultos meatus in eam confluente, ut exponit Philo Judæus: vel propter varios guſtus quos manna in corpore pro vario manducantium affectu operabatur; vel denique propter ſpiritualem ſignificationem: man-

na quippe de cœlo, datum figurabat Chriſtum cœlitus nobis miſſum, & in Euchariſtia realiter præſentem ad animæ alimentum; pariter rupes percuſſa ſignificabat Chriſtum ad mortem percuſſum, & aqua de rupe defluens, Baptiſmum, & ita de cæteris Veterum Sacramentis & ritibus: *Omnia enim illis in figura contingebant*, ait Apoſtolus eodem cap. 10. 1. Corinth. v. 11.

III. Denique: Etſi daremus Judæos veteres eandem nobiſcum gratiam Chriſti communicaſſe, an ſequitur eodem modo, ac pari Sacramentorum virtute datam illis & nobis fuiſſe? minimè. Nobis enim datur virtute & efficacia ſacramenti; illis virtute & efficacia fidei; nobis ex opere operato, illis ex opere operantis. Quod ex ſcopo Apoſtoli in citato textu apponitur, leve omnino & infirmum eſt: quocunque enim modo gratia obtineatur per Sacramenta, niſi homo in ea firmus ad finem uſque vitæ perſeveraverit, fruſtra de perceptis Sacramentis gloriatur ac confidentiùs ſibi blanditur.

Objicies 2. nonnulla SS. Patrum teſtimonia.

Sancti Auguſtini in Pſalm. 77. *Cùm eſſent*, inquit, (antiquis) *omnia communia Sacramenta, non communis erat omnibus gratia, quæ Sacramentorum virtus eſt. Sicut & nunc jam revelata fide, quæ tunc velabatur, omnibus in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti baptiſatis commune eſt lavacrum; ſed ipſa gratia, cujus ipſa ſunt Sacramenta, non communis eſt omnibus.* (To. 4. p. 816. C.)

Et in quæſt. 84. in Leviticum: *Moyſes*, inquit, *ſanctificabat viſibilibus Sacramentis per miniſterium ſuum. Dominus autem inviſibili gratia per Spiritum ſanctum, ubi eſt totus fructus etiam viſibilium Sacramentorum.* (Tom. 3. part. 1. p. 524. B.)

Tractatu denique 26. in Joan. ait veteres eandem nobiſcum *ſpiritualem eſcam manducaſſe, non eandem corporalem: illi manna; nos aliud ..... ſpecie viſibili, quod tamen hoc idem ſignificaret virtute ſpiritali*. His in locis videtur ſanctus Doctor parem agnoſcere Sacramentorum utriuſque Legis virtutem ſpiritualem. (Tom. 3. part. 2. p. 498. ibid. p. 499. A.)

Sancti Ambroſii Lib. 7. in Lucam nu. 66. ubi ait, Dominum ad Veteres veniſſe, atque adventum ejus ex beneficiis recognoſci. *Alibi*, inquit, *purificatio, alibi ſanctificatio, alibi juſtificatio eſt; Circumciſio purificavit, ſanctificavit Lex, juſtificat gratia; Unus in omnibus, & in uno omnia.* (To. 1. p. 1450. D.)

S. Leonis Serm. 3. de Nativitate Domini. *Hoc*, inquit, *magnæ pietatis Sacramentum .... tam potens in ſuis ſignificationibus fuit, ut non minùs adepti ſint, qui in illud credidere promiſſum, quàm qui ſuſcepere donatum.* (To. 1. p. 152.)

Et Serm. 2. in die Pentecoſtes. *Patriarchæ & Prophetæ & Sacerdotes, omneſque Sancti qui prioribus fuere temporibus, ejuſdem ſunt Spiritus ſancti ſanctificatione vegetati; & ſine hac gratia nulla unquam inſtituta Sacramenta, nulla unquam celebrata myſteria: ut eadem ſemper fuerit virtus chariſmatum, quamvis non eadem fuerit menſura donorum.* Igitur in mente S. Leonis, Sacramenta vetera non diſtant à novis, niſi menſura gratiæ; quia uberior jam eſt gratia, quæ Veteribus rarior & parcior fuit. (Ib. p. 321.)

Reſp. meritò dixiſſe ſanctum Auguſtinum, gratiam virtutem eſſe Sacramentorum: nempe vel ſignificatione tantùm, vel ſignificatione ſimul & efficacia, pro diverſa ſcilicet Sacramentorum natura & conditione. Vetera quippe Sacramenta dandam per Chriſtum gratiam ſignificarunt & adumbrarunt, noſtra ſignificant & conferunt. Seipſum exponit ſanctus Doctor: ait enim manna & aquam è petra defluentem, *eundem in myſterio cibum & potum*

*tum fuiſſe Judæorum, qui noſter eſt, ſignificatione, non ſpecie, quia idem ipſe* Tom.3.
*Chriſtus illis in petra figuratus, nobis in carne manifeſtatus.* Et quæſt. 25. in part.2.
Librum Numer. jam citata, peremptoriam ipſe ſuppeditat reſponſionem. p. 499. A.
*Si per ſe*, inquit, *attendantur*, (Sacramenta vetera) *nullo pacto poſſunt mede-* Tom 3.
*ri: Si autem res quarum hæc Sacramenta ſunt* (Chriſti ſcilicet myſteria) *inqui-* part. 1. p.538.C.
*rantur, in eis inveniri poterit purgatio peccatorum.*

Sanctificatio verò illa, quam citata q. 84. in Leviticum, tribuit Moſaicis Sacramentis, externa dumtaxat fuit & legalis: hanc enim opponit gratiæ, quam Deus per Spiritum ſanctum diffundit in cordibus.

Tractatu denique 26. in Joan. affirmat, quod & nos ultro agnoſcimus, inter Judæos qui pietate ac ſanctitate illuſtres erant, eamdem nobiſcum Chriſti gratiam participaſſe, at non per eamdem Sacramentorum virtutem & efficaciam, de quo uno capite hìc diſputamus.

Eadem eſt ad ſanctum Ambroſium reſponſio. Omni ſcilicet tempore ſuis beneficiis Deus ad homines acceſſit, ad Abrahamum per Circumciſionem, ad Moyſen per Legem, ad Mariam per ſuam nativitatem &c. at nec beneficiorum eadem ſemper menſura fuit, nec par efficacia inſtrumentorum, quibus diverſis temporibus Deus uti voluit, ut ſua nobis communicaret beneficia. *Populus enim Judæorum*, ait ipſemet ſanctus Ambroſius citato in lo- To.1.p.
co, *neque purificari potuit, quia Circumciſionem non animi, ſed corporis ha-* 405.E.
*buit; neque ſanctificari, quia virtutem Legis ignoravit, qui carnalia magis, quàm ſpiritualia ſequebatur .... neque juſtificari, quia delictorum ſuorum pœnitentiam non gerebat, & ideo gratiam neſciebat.*

Sanctus Leo Serm. 3. de nativitate non agit de Sacramentis, ſed de Chriſto dumtaxat, quem omnibus cujuſcunque ætatis hominibus auctorem ſalutis propoſitum ſemper fuiſſe oſtendit: *Non itaque*, inquit, *novo conſilio* To.1.p.
*Deus rebus humanis, nec ſera miſeratione conſuluit: ſed à conſtitutione mundi* 152.
*unam eandemque omnibus cauſam ſalutis inſtituit. Gratia enim Dei, qua ſemper eſt univerſitas juſtificata ſanctorum, aucta eſt Chriſto naſcente, non cœpta.* Quid verò hæc adversùs Concluſionem noſtram? nihil profectò. Non alia eſt S. Doctoris mens Serm. 2. in die Pentecoſtes, niſi quòd fides in Chriſtum Mediatorem omni tempore ad ſalutem neceſſaria fuerit, quod ultro profitemur.

Objicies 3. hæc rationum momenta.

I. Eadem fuit quoad ſubſtantiam Veterum fides, ac noſtra; ergo eamdem illi per ſua Sacramenta animo fideli percepta, gratiam conſequebantur, quam nos per Sacramenta Chriſti.

II. Sacramenta vetera ita referebantur ad ſanguinem Chriſti fundendum, ſicut nova ad eundem jam effuſum; ergo parem ex illo ſanguine contraxere virtutem.

III. Si quis tempore Legis Moſaicæ uſus fuiſſet ſignis à ſe excogitatis ad profitendam ſuam in Meſſiam venturum fidem, non eum procul dubio effectum conſecutus fuiſſet, quem per ſigna à Deo inſtituta; habebant ergo iſta ſigna ſpecialem aliquam efficaciam.

IV. Qui cum fide ac pietate utebatur Sacramento vel Sacrificio, plùs emolumenti ſpiritualis conſequebatur, quàm ſi Sacramentum vel Sacrificium non adhibuiſſet.

V. Denique ſequitur, minorem jam eſſe fidei virtutem quàm fuerit apud

Veteres; adeoque meliorem eorum fuiſſe conditionem: quia per ſolam fidem gratiam illi obtinebant, nos verò præter fidem Sacramentis indigemus.

Reſp. ad primum, diſtinguo conſeq. Eamdem illi gratiam percipiebant virtute fidei, concedo: virtute Sacramenti, nego.

Ad ſecundum, nego conſeq. Ratio diſcriminis aliunde repeti non debet, quàm ex voluntate Dei, qui Sacramenta vetera infirma & egena eſſe voluit, noſtra efficacia & plena.

Ad tertium: Qui ſignis à Deo inſtitutis ex fide uſus fuiſſet, præter meritum fidei, habuiſſet & meritum obedientiæ: qui verò ſignis à ſe excogitatis uſus eſſet ad ſuam fidem declarandam, is habuiſſet quidem meritum fidei, non autem obedientiæ, quandoquidem illorum ſignorum uſus ipſi præceptus non fuiſſet: ex ſignis verò ipſis præcisè nullus ſperandus erat ſpiritualis effectus.

Ad quartum, eadem eſt ſolutio. Qui enim cum fide ac pietate utebatur Sacramento vel Sacrificio, is majorem fructum percipiebat, quàm ſi Sacrificium vel Sacramentum non adhibuiſſet; non quidem ratione Sacramenti aut Sacrificii, ſed ratione obedientiæ ſimul ac fidei.

Ad quintum denique, vide reſponſionem ſuprà Qu. 2. Art. 3. Concluſione 1. ubi de Sacramentis Legis naturæ. Fidei enim virtuti nihil deperiit, ſed acceſſit tantùm *ampliatio Sacramenti, velut fidei veſtimentum*, ut loquitur

P. 229. D. Tertullianus Lib. de Baptiſmo cap. 13.

Objectio contra ſecundam Concluſionem.

Objicies 3. contra ſecundam Concluſionem: Sacramenta vetera infirma, egena, inutilia dicuntur in Scripturis Concluſione 1. citatis; nullo igitur modo gratiam etiam ex opere operantis, ſeu ratione fidei conferebant: neque enim noſtra ſine fide ſuſcepta quidquam pariter ad ſalutem animæ proficiunt, multùm tamen differunt à veteribus.

Reſp. nego conſeq. Noſtra enim Sacramenta ex ſe ipſis operantur, atque fides non cauſa eſt, ſed diſpoſitio requiſita ad gratiam juſtificationis vi Sacramentorum percipiendam: apud Veteres autem fides erat cauſa juſtificationis, & Sacramentum mera conditio. Quapropter ſi vetera Sacramenta in ſe ipſis ſpectentur, meritò infirma & egena dicuntur elementa, ſi verò ſpectetur fides, cujus erant ſigna, vim abluere ſanctificandi, non quidem, ut dictum eſt, ex opere operato, ſed ex opere operantis. Reſponſionem ſuppeditat S. Aug. q. 25. in Lib. Numerorum: verba Concluſione 1. laudavimus.

Objectiones contra tertiam Concluſionem.

Objicies 4. contra tertiam Concluſionem hæc Scripturæ verba Geneſ. cap. 17. ubi Circumciſionis refertur inſtitutio, verſ. 14. *Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo, quia pactum meum irritum fecit.* Quo in loco tria ſunt quæ innuere videntur Circumciſionem inſtitutam fuiſſe ſaltem ſecundariò ad delendum originale peccatum.

Primum eſt comminatio quæ generalis eſt, & ad omnes etiam infantes extenditur. Græci quippe codices ſeptuaginta Interpretum ſic habent: *Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit octavo die, delebitur &c.* Et Vulgata noſtra citato cap. 17. Gen. v. 12. ait: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis.* Tam gravis autem comminatio infantes ſpectare non poſſet, niſi quia defectu Circumciſionis privarentur remedio adversùs labem originalem deſtinato.

Secun-

Secundum eſt pœna quam comminatur Deus contra eum qui circumciſus non fuerit: *Delebitur*, inquit, *anima illius de populo ſuo*: hoc eſt, æternùm peribit, ut pote qui ab illa primæva labe mundatus non fuerit.

Tertium eſt pactum Dei quod irritum redditur: *Quia pactum meum irritum fecit*, ait Deus. At pactum illud cujus infans incircumciſus eſt infractor, non eſt pactum Circumciſionis: infans enim ut præcepti eſt incapax, ita & violati præcepti reus eſſe non poteſt; ergo eſt pactum cum Adamo initum de non comedendo fructu ligni prohibiti: quod quidem pactum cùm violavit primus parens, peccavit; & in ipſo omnes ejus poſteri idem pactum violando peccarunt, quod idcirco naturæ ſeu originale peccatum appellatur, in omnes diffuſum; adversùs quod Deus remedium aliquod ſemper inſtituit, Circumciſionem in Lege Moyſis, & Baptiſmum in Lege Chriſti. His adde ſpirituales eſſe, quas Deus huic pacto annexas voluit promiſſionès: *Statuam pactum meum inter me & te*, ait Deus ad Abrahamum Gen. 17. v. 7. *ut ſim Deus tuus, & ſeminis tui poſt te*.

Reſp. negando excitatis Geneſeos verbis quidquam extundi poſſe, quod innuat Circumciſionem ex ſe vires habuiſſe delendi peccatum originale.

Ad primum, reſp. 1. hæc verba, *octavo die*, quæ verſio Septuaginta continet, non legi nec in codicibus Hebraicis, nec in Paraphraſi Chaldaica, nec in vulgata noſtra Editione. 2. Quamquam legerentur, non alius eſſet eorum ſenſus, quàm versùs 12. infantem ſcilicet nonniſi poſt octavum à nativitate diem circumcidendum eſſe; quia ob tenellam ætatem impar fuiſſet ante hoc tempus ferendo dolori Circumciſionis. Dicta igitur comminatio ſpectabat infantes quantùm ad pœnam, non quidem ſpiritualem, ſed temporalem, excluſionem ſcilicet à populo Dei, quia nullus poterat Dei populo accenſeri, niſi qui priùs circumciſus fuiſſet; ſpectabat verò adultos quantùm ad præceptum, quia ipſis cura incumbebat circumcidendi infantes, ac niſi feciſſent, rei erant violati mandati. Inde eſt quòd Deus Exodi 4. Moyſen occidere voluit, quòd filium ſuum non circumcidiſſet.

Ad ſecundum: Pœna quam Deus interminatur adversùs eos qui circumciſi non fuiſſent, non eſt damni ſeu gehennæ æternæ, ſed temporalis ac legalis: nempe, vel mors temperalis, ut Exodi 12. v. 15. *Quicunque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſrael*; id eſt, occidetur. Pariter cap. 31. v. 14. *Cuſtodite ſabbatum meum ..... qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi ſui*. Vel pœna hæc eſt tantùm ſeparatio quædam ſeu excluſio à populo Dei: quo ſenſu Levitici 7. v. 21. dicitur: *Anima quæ tetigerit immunditiam hominis, interibit de populis ſuis*, Et Numer. 19. ver. 20. *Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Eccleſiæ*; hoc eſt, excommunicabitur. Qui ergo circumciſus non fuiſſet, ille, ut mox dictum eſt, à populo Dei ſeparatus fuiſſet, & tanquam non Judæus habitus.

Ad tertium: Pactum illud de quo mentio fit citato c. 17. Gen. pactum eſt Circumciſionis, quod quidem octies ibi nominatur, nullatenus verò pactum cum Adamo initum. *Hoc eſt pactum meum*, inquit Deus v. 10. *quod obſervabitis inter me & vos. Circumcidetur ex vobis omne maſculinum*. Hoc verò pactum irritum faciebat quicunque non circumcidebatur: ſi adultus erat, peccabat violando pactum; ſi infans, non peccabat quidem, ſed populo Dei aggregatus non cenſebatur.

Ad

Ad quartum: Quamquam ex dictis pateat promiſſiones veteribus Patriarchis ac Prophetis à Deo factas, merè temporales non fuiſſe, ſed etiam interdum ſpirituales, non tamen conſequens eſt Deum Circumciſioni promiſſionem gratiæ adjunxiſſe: neque hæc verba: *ſtatuam pactum meum inter me & te, ut ſim Deus tuus & ſeminis tui poſt te*, aliam quàm temporalem continent promiſſionem, ſingularem ſcilicet Dei providentiam ac protectionem, bonorum hujus vitæ abundantiam, prolis multiplicationem, terræ Chanaan poſſeſſionem. Patent iſthæc omnia ex ipſomet citato cap. 17. Geneſeos v. 2. *Ponam fœdus meum inter me & te; & multiplicabo te vehementer nimis.* Et v. 4. *Eris pater multarum gentium.* Et v. 6. *Faciam te creſcere vehementiſſimè, & ponam te in gentibus, Regeſque ex te egredientur.* Et v. 8. *Dabo tibi & ſemini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in poſſeſſionem æternam.*

P. 490. Inſtat Calvinus Libro 4. Inſtit. cap. 16. n. 5. Meris præſtigiis Deus *ludificatus eſſet populum ſuum, ſi fallacibus ſimbolis eos lactaſſet, quod ſolo auditu horrendum eſt.* Equidem ſolo auditu id horrendum eſt. At nunquam Circumciſioni vim producendi gratiam Deus alligavit; ergo ea ex parte non fuit ſymbolum fallax, nec illa falſa ſpe Judæos unquam lactavit Deus, qui Circumciſionem dumtaxat imperavit in ſignum fœderis, & diſtinctionis Judæorum ab aliis populis.

Objicies 5. teſtimonia ſanctorum Patrum.

S. Auguſtini, qui Lib. 16. de Civ. Dei cap. 27. contendit 1. pactum illud quod To. 7. p. 440. infans incircumciſus irritum facit, eſſe pactum illud primævum quod Deus cum Adamo iniit. 2. defectu Circumciſionis non deleri originale peccatum, quia Circumciſio ſignum regenerationis fuit. 3. pœnam his verbis expreſſam, *delebitur anima illius de populo*, eſſe pœnam æternam damni.

Et Lib. 2. de nuptiis & concupiſcentia cap. 11. ſic loquitur: *Ex quo inſti-* T. 10. p. 313. C. *tuta eſt Circumciſio in populo Dei, quod erat tunc ſignaculum fidei, ita ad ſignificationem purgationis valebat, & in parvulis originalis veteriſque peccati, ſicut & Baptiſmus ex illo valere cœpit ad innovationem hominis, ex quo inſtitutus eſt.*

Lib. denique 4. contra Donatiſtas c. 24. *Cur ergo*, inquit, *ei* (Abrahamo) To. 9. p. 140. E. *præceptum eſt, ut omnem deinceps infantem maſculum octavo die circumcideret, qui nondum potuerat corde credere, ut ei deputaretur ad Juſtitiam; niſi quia & ipſum per ſeipſum Sacramentum multùm valebat? Quod in filio Moyſi per Angelum manifeſtatum eſt.*

Sancti Gregorii Magni Lib. 4. Moral. cap. 3. *Quod valet apud nos* Tom 1. p. 1c2. C. D. *aqua Baptiſmatis*, inquit, *hoc egit apud Veteres vel pro parvulis ſola fides, vel pro majoribus virtus Sacrificii, vel pro his qui ex Abrahæ ſtirpe prodierant, myſterium Circumciſionis.*

Idem ferè docent Innocentius III. cap. *Majores*. S. Bernardus Epiſtola 77. ad Hugonem, Venerabilis Beda Lib. 1. in Lucam, cap. 8. Magiſter Sententiarum Lib. 4. diſt. 1. Hugo Victorinus Lib. 1. par. 2. cap. 3.

Reſp. Fatemur nobis hic adverſari S. Auguſtinum, à cujus ſententia, ſalva quæ ipſi debetur reverentia, recedere nobis faseſt. Ad hanc verò ſententiam ductus videtur ſanctus Doctor, 1. quia in citato loco Gen. 17. legebat cum ſeptuaginta Interpretibus verba hæc, *octavo die*: ex quibus conſequens eſſe puta-

putavit, & pactum quod infans incircumciſus irritum facit eſſe pactum cum Adamo initum, & pœnam quam Deus comminatur, eſſe privationem gratiæ, & æternam damnationem. 2. quia diſputans adversùs Pelagianos, undequaque colligebat argumenta quibus evincere poſſet unumquemque hominem naſcendo peccatum originale contrahere, quòd quidem ex remedio adversùs ipſum deſtinato commodè demonſtrabat, Baptiſmo ſcilicet in Lege Chriſti, & Circumciſione in Lege Moyſis.

# QUÆSTIO QUARTA.

*De effectibus Sacramentorum.*

Duplex diſtinguitur Sacramentorum effectus, gratia ſcilicet & character: hic à tribus dumtaxat Sacramentis imprimitur, nempe Baptiſmo, Confirmatione, & Ordinatione; illa ab omnibus confertur, aut ſaltem conferri poteſt. De utroque illo effectu ſigillatim diſſerendum.

## ARTICULUS PRIMUS.

*De gratia quæ primarius eſt Sacramentorum effectus.*

Gratia quæ per Sacramenta confertur, vel communis eſt omnibus Sacramentis, vel propria uniuſcujuſque. Communis, eſt ipſa ſanctificans gratia, prima, vel ſecunda; ideſt, quæ homini vel primùm datur, vel jam data augetur. Sacramenta quæ primam conferunt gratiam, vulgò dicuntur Sacramenta mortuorum, ut Baptiſmus & Pœnitentia: quæ verò ſecundam conferunt, dicuntur Sacramenta vivorum, ut Confirmatio, Euchariſtia &c.

Gratia verò quæ propria eſt uniuſcujuſque Sacramenti, & quæ idcirco ſacramentalis appellatur, ab unoquoque Sacramento confertur ad ſpeciales quoſdam effectus aſſequendos: ſic gratia roborans, propria eſt Sacramenti Confirmationis ad fidem conſtanter profitendam; gratia nutriens, propria Euchariſtiæ ad incrementum charitatis, & profectum in omni genere virtutum; & ita de cæteris.

Circa hanc utramque Sacramentorum gratiam, tùm communem, tùm propriam, hæc ſunt expendenda capita.

Primum: An gratia ſanctificans quæ per Sacramenta confertur, ſit interna, formalis, permanens, habitualis, & vera qualitas.

Secundum: An prima ſanctificans gratia per ſingula Sacramenta conferri poſſit.

Tertium: Quæ & qualis ſit gratia ſacramentalis: an habitus diſtinctus à gratia ſanctificante.

Quartum denique: quantam, & an ſemper æqualem Sacramenta conferant gratiam.

An

*An gratia ſanctificans quæ per Sacramenta confertur, ſit interna, formalis, permanens, habitualis, & vera qualitas.*

Obſervat Magiſter Lib. 4. Sentent. diſt. 4. ſuo tempore in controverſia fuiſſe poſitum, an parvulis, cùm baptiſantur, gratia conferretur, qua ad majorem venientes ætatem poſſent velle & operari bonum. De adultis enim, inquit, qui dignè percipiunt Sacramentum, non ambigitur quin gratiam operantem & cooperantem percipiant. Negabant aliqui infantibus conferri gratiam, quia hæc charitas eſt & fides quæ voluntatem præparat & adjuvat: at infantes, inquiebant illi, talem charitatem & fidem non habent, qua uti non poſſunt. Aliiè contra dicebant, illis conferri gratiam operantem & cooperantem, non quidem in uſu, ſed in munere, hoc eſt in habitu. Non aperit Magiſter quam ex his duabus ſequatur opinionem: cùm tamen Lib. 1. diſt. 17. doceat charitatem, qua diligimus Deum & proximum, eſſe ipſummet Spiritum ſanctum; (quæ ſententia velut erronea in ipſo notatur) conſequenter multis viſus eſt exiſtimaſſe gratiam quæ per Sacramenta datur, internam non eſſe nec formalem: quamquam loco mox citato agnoſcat *adultis dari gratiam operantem & cooperantem*. Et L. 2. diſt. 27. *virtutem eſſe qualitatem quæ in anima eſt, tanquam forma; & gratiam eſſe virtutem nobis à Deo infuſam*. Verùm quæcunque ſit Magiſtri ſententia, certum eſt nonnullos exiſtimaſſe hominem juſtum fieri, non per juſtitiam internam & formalem, ſed per externum dumtaxat Dei amorem; eo ipſo modo quo homo homini gratus & acceptus eſt, per meram & externam benevolentiam, ſine ulla transfuſa interna & inhærente qualitate. Ita eorum mentem exponunt ac referunt Andreas Vega Lib. 7. in Conc. Trid. ca. 24. Domicus Soto in 4. diſt. 6. qu. 1. art. 3. concluſione 2. Innocentius 3. Extra. *de Baptiſmo & eius effectu*, Clemens V. in Conc. generali Vienneuſi Clementina de fide Catholica, ſanctus Thomas in Summa 3. parte quæſt. *69*. art. *6*. ubi obſervat cauſam erroris fuiſſe, quòd Veteres illi non ſatis diſtinguerent inter habitum & actum; atque concluderent infantes virtutes infuſas non habere, quòd illis uti actu non poſſent.

Novatores Lutherani & Calviniſtæ docere videntur, homines juſtos fieri per ſolam externam juſtitiæ Chriſti imputationem, qua noſtra obteguntur peccata, ſine ulla interiori ac formali gratia in cordibus per Spiritum ſanctum diffuſa. Ita ſentire illos communis ferè eſt noſtrorum ſententia.

Verùm adversùs calumniam totis viribus reclamant nonnulli recentiores Calvini diſcipuli, inprimis Ludovicus le Blanc in jam citatis Theſibus Sedanenſibus, ubi publicam exhibet Reformatorum in Polonia Confeſſionem ſect. 2. n. 7. qua aſſerunt, *ſe falsò accuſari, quaſi omnem inhærentem juſtitiam fidelibus negarent, eoſque ſola externa juſtitiæ Chriſti imputatione, quæ ſit ſine ulla interna renovatione, juſtificari ſtatuerent*. Idem affirmat Confeſſio Anglicana cap. 13. & Gallica art. 22. Addunt deceptos nos fuiſſe vulgata definitione juſtificationis, quam ex uſu forenſi Reformatores mutuati ſunt, ſecundùm quam juſtificari nihil aliud eſt, quàm à peccato abſolvi & inſontem pronuntiari: verùm in uſu Theologico, aliud importat, gratiam ſcilicet internam, formalem & inhærentem. Si reipſa ita ſentiunt Novatores, benè ſit:

ſit: utinam & in aliis fidei capitibus nobiſcum pariter ſentirent. Verùm hac miſſa facti quæſtione, ſit

## CONCLUSIO.

Fide Catholica certum eſt, gratiam quæ per Sacramenta infunditur, eſſe aliquid internum, formale, inhærens, diſtinctum ab actu fluente ac tranſiorio, ; quod deſinente ſæculo duodecimo, per habitualem qualitatem explicari cœpit: an autem vera ſit habitualis qualitas, Philoſophorum ſenſu, definitum ab Eccleſia non fuit.

Probatur prima pars Concluſionis multiplici ex Scripturis argumento. I. Ex modo quo Deus affirmat ſe in juſtis permanere & habitare. Joan. 14. v. 23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit; & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Et Apoſtolus 1. Cor. 3. v. 16. *Neſcitis*, inquit, *quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis.* Iſthæc loquendi ratio, *venire ad aliquem, manſionem apud eum facere, habitare tanquam in templo*, indicat præſentiam Spiritus ſancti per gratiam intimam ac permanentem.

II. Ex modo quo Deus nos ſanctificat. 1. Petri 1. v. 3. *Secundùm miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos.* Ad Titum 3. v. 5. *Secundùm miſericordiam ſuam ſalvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti.* Epheſ. 4. v. 24. *Induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis.* Porrò ſicut terminus generationis & creationis eſt aliquid fixum & permanens, ita & regenerationis ac renovationis ſpiritualis per inhabitantem Spiritus ſancti gratiam.

III. Ex modo quo ſanctificans gratia conceditur, nempe per infuſionem, quæ quidem intimum aliquid ac formale importat. Rom. 5. v. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.*

IV. Idem evincunt ea Scripturæ loca, in quibus gratia dicitur eſſe *ſemen Dei*, 1. Joan. 3. v. 9. *pignus hæreditatis*. Epheſ. 1. v. 14. *ſignaculum Spiritus ſancti*, ibid. cap. 4. v. 30.

V. denique probatur ex iis Scripturæ teſtimoniis quibus dicitur *impoſſibile eſſe ſine fide placere Deo*. Hebr. 11. v. 6. & Rom. 3. v. 28. *Arbitramur juſtificari hominem per fidem.* Ex quibus ſic arguitur: Impoſſibile eſt ſine fide placere Deo, ac verè juſtum eſſe: atqui infantes baptiſati Deo placent ac juſti ſunt; *Nihil enim damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto Jeſu*. Ergo infantes habent fidem, non quidem actualem, ſicut olim ſomniavit Lutherus, cujus figmentum à ſuis exploſum ſubinde fuit; cujuſcunque enim actus eliciendi planè incapaces ſunt infantes: habent igitur fidem habitualem, inhærentem, diſtinctam ab actu fluente ac tranſitorio, ſeu, ut loquebantur Veteres Scholæ Magiſtri, *habent fidem in munere, non in uſu*. Rom. 8. v. 1.

Probatur 2. ex Concilio Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. cujus hæc doctrina eſt: *In hac impii juſtificatione per Spiritum ſanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui juſtificantur, atque ipſis inhæret. Unde in ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Jeſum Chriſtum cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem.* Porrò charitas, ſeu gratia quæ dicitur To. 14. Conc. p. 759. E.

Digitized by Google

citur diffundi & inhærere, haud dubiè eſt aliquid internum formale, diſtinctum ab actu fluente ac tranſitorio.

Ibid. p. 779. A. Et ſeſſ. 7. Can. 13. de infantibus baptiſatis ſic ſtatuit; *Si quis dixerit parvulos, eo quòd actum credendi non habent, ſuſcepto Baptiſmo inter fideles computandos non eſſe, ac propterea cùm ad annos diſcretionis pervenerint eſſe rebaptiſandos, anathema ſit*. Habent igitur infantes baptiſati fidem, non certè actualem; ergo habitualem.

Ibid. p. 765. D. Denique Can. 11. ſeſſ. 6. *Si quis dixerit, homines juſtificari vel ſola imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia & charitate quæ in cordibus eorum diffunditur, atque illis inhæret, anathema ſit*. Hæc porro gratia & charitas diffuſa in cordibus atque inhærens, haud dubiè aliquid eſt internum, formale, fixum ac permanens.

Ante Concilium Tridentinum jam anno 1311. Clemens V. in Concilio generali Viennenſi, Clementina *de fide Catholica*, declaraverat, probabiliorem eſſe ſententiam eorum qui exiſtimant infantibus per Baptiſmum infundi gratiam habitualem inhærentem. En verba: *Quantùm ad effectum* (Baptiſmi)

To. 11. Con. 1. p. 1567. C. *cùm Theologi varias opiniones habeant, videlicet dicentibus quibuſdam, parvulis culpam remitti, ſed gratiam non conferri, aliis è contra aſſerentibus quòd & culpa eiſdem in Baptiſmo remittitur, & virtutes ac informans gratia infunduntur quoad habitum, etſi non pro illo tempore quoad uſum. Nos attendentes generalem efficaciam mortis Chriſti, quæ per Baptiſma applicatur pariter omnibus baptiſatis, opinionem ſecundam, quæ dicit tam parvulis quàm adultis conferri in Baptiſmo gratiam informantem & virtutes, tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum ac Doctorum modernorum Theologiæ magis conſonam & concordem, ſacro approbante Concilio, duximus eligendam.*

Opinio, quam Summus Pontifex probabiliorem hìc appellat, ea ipſa erat de qua diſcordes tunc temporis erant Scholæ Theologi, an nempe infantibus baptiſatis gratia informans ac virtutes quoad habitum infunderentur: adultis enim eas infundi, communis omnium ferè erat ſententia, ut obſervat Magiſter, qui à cæteris idcirco notatus fuit, quòd viſus ipſis eſſet docere charitatem in nobis diffuſam nihil eſſe creatum, ſed eſſe ipſummet Spiritum ſanctum. Ratio diſcriminis hæc ipſis erat, quòd infantibus videretur planè inutilis habitualis gratia, quam reducere in uſum non poſſunt, ſicut poſſunt adulti. Opinionem verò illam, quæ ipſos ſpectabat infantes, probabiliorem dumtaxat appellat S. Pontifex, non autem certam certitudine fidei, quia tunc, ob diſſidentes Theologorum opiniones, eam apertè definire noluit Eccleſia, quam ſubinde definivit Synodus Tridentina, cùm nempe intellexit omnes Theologos ad hanc ſententiam rediiſſe. Ita teſtantur duo inſignes Tridentinæ Synodi Theologi, Andreas Vega Franciſcanus, & Dominicus Soto Dominicanus.

Vega ſcribens in ſeſſionem 6. Concilii Tridentini de juſtificatione Lib. 7. cap. 24. *Hæc opinio*, inquit, *acceptata eſt ab Eccleſia in Concilio Viennenſi, ut probabilior, & Sanctis & recentioribus Doctoribus magis conſona; atque eam ſumma concordia poſt Magiſtri tempora defenderunt Scholaſtici Doctores*. Paulò poſt ait, Synodum Tridentinam ſententiam hanc ſimpliciter & abſque limitatione acceptaſſe, & anathema dixiſſe cuicunque oppoſitum aſſerenti.

Domi-

Digitized by Google

Dominicus Soto in 4. diſt. 6. q. 1. art. 3. Conç. 1. ſic rem totam exponit. *Quòd gratia Baptiſmate ablutis infundatur, duplicem habere poteſt ſenſum: unum, quòd fiant Deo grati; & hic ſemper fuit habitus tanquam fides Catholica: alter verò ſenſus eſt, quòd illa gratia ſit qualitas ab homine diſtincta, divinitus conſecrata, qua fiat homo gratus, ſicuti eſt habitus ſcientiæ & virtutis acquiſitæ; atque hic ſenſus non eſt tanquam de fide uſque adeo antiquus, quoniam neque tam planè ex ſacra pagina colligitur. Nam, ut diſt. 1. q. 3. explicuimus, nihil repugnat hominem eſſe Deo gratum, abſque ulla ſibi inhærente qualitate, ſicuti ego ſum gratus amico, eo ſolùm quòd diligor ab illo. Et pariter diſtinguendum eſt de virtutum infuſione. Quòd enim fides, ſpes & charitas ſint auxilia quædam ſpecialia Dei, quibus nos ſupra naturam ad credendum movet, & ſperandum, & amandum, confeſſio Evangelica eſt ...... Quòd autem ſint habitus diſtincti potentiarum, ſicuti acquiſiti, nec tam planè colligitur ex ſacris Litteris, nec eſt tam antiqua Eccleſiæ confeſſio. Imò gradatim veritas hæc ab Eccleſia ſuſcepta eſt: primùm enim Innocentius in cap. Majores, De Baptiſmo, tanquam rem inter Theologos dubiam reliquit, utrum hoc ſecundo modo gratia & virtutes per Baptiſmum infundantur: poſtmodum verò in Concilio Vienneſi pars hæc affirmativa tanquam probabilior, dictiſque Sanctorum & Doctorum magis concors recepta eſt; quòd ſcilicet tam parvulis quàm adultis infundantur, ut patet in Clementina, Fidei Catholicæ, De ſumma Trinitate & fide Catholica; & hoc potiſſimùm propter parvulos, de quibus majus erat dubium: nunc autem noviſſimè in Concilio Tridentino tanquam certa veritas eſt ſub hoc verborum tenore decreta.* Refert deinde verba Canonis 11. ſeſſ. 6. quæ mox laudavimus. Clariora ſunt hæc inſignis Theologi verba, quàm ut explicatione indigeant.

Probatur 3. ex communi Sanctorum Patrum doctrina.

Docent enim I. eos perfectos eſſe, qui Spiritum in ſe perſeverantem habent. Ita S. Irenæus Lib. 5. cap. 6. P. 299.

II. operationem Spiritus ſancti ita eſſe in homine juſto, ſicut ars eſt in artifice, ſanitas in corpore, verbum in mente; quas comparationes profert & exponit ſanctus Baſilius Lib. de Spiritu ſancto cap. 26. *Edit. vet. T. 2. pag. 206.*

III. impreſſionem gratiæ ſimilem eſſe picturæ; gratiam eſſe animæ ſanitatem, vigorem, veram libertatem, Dei filiationem, novam nativitatem ac regenerationem, quibus certè omnibus aliquid internum formale, fixum ac permanens ſignificant.

IV. S. Auguſtinus gratiam illam permanentem parvulis, dum baptiſantur, infundi, diſertè affirmat Lib. 1. de peccatorum meritis & rem. cap. 9. ubi ait, *Chriſtum dare Fidelibus occultiſſimam ſui Spiritus gratiam, quam latenter infundit & parvulis.* Et cap. 19. ait, *infantes fideles eſſe ac dici per Sacramentum fidei.* Non quidem iſto dumtaxat ſenſu, quòd exterius fidei ſignum percipiant, ſed etiam quòd internam & inhærentem habeant fidem, quam habitualem appellamus: jam enim dixerat, in illis infantibus per Baptiſmum fidem ineſſe, quomodo inerat per nativitatem Adami peccatum: Et Lib. de gratia & libero arbitrio cap. 22. ait, *infantibus, quando baptiſantur, etiam reluctantibus gratiam hærere.* *T. 10. p. 7. B. ibid. p. 14. E. F. Ibid. p. 741. G.*

Atque hinc meritò Andreas Vega loco mox citato obſervat, *Patres Tridentinos, cùm rem noſtram præſentem definiere, rectè intellexiſſe hanc commu-*

nem

*nem fuiſſe Eccleſiæ fidem, tametſi non ſub nomine habituum; neque potuiſſe à Catholicis Doctoribus diverſiſſimorum temporum ſumma concordia ſententiam hanc tradi, niſi eſſet à Spiritu ſancto, & digna quæ ab omnibus reciperetur.*

At, inquies, ad quid inſervire poteſt in parvulis gratia inhærens, informans & habitualis, quandoquidem in actum exire illa non poteſt, imò & actuali gratiæ auxilio indigeant, ut grandiores facti credere in Deum, ſperare, ac ipſum diligire valeant?

Reſp. iſtud utilitatis ac commodi habere ejuſmodi gratiam, ut parvulos interiùs ſanctificet, immutet, regeneret, Deo gratos & acceptos reddat; ut accedente auxilio Dei actuali, fidei, ſpei, & charitatis habitus ad actus ſimiles eliciendos moveat & impellat: atque in eo maximè diſcrepant habitus ſupernaturales infuſi à naturalibus acquiſitis, quòd iſti cùm per frequentes actus ſint comparati, ex ſe ſe ad actus ſimiles diſponunt, movent & inclinant, nec tam facilè poſſunt à ſubjecto dimoveri; habitus verò infuſi ſunt qualitates veluti ſopitæ ac quieſcentes, quæ, ut in actum erumpant, indigent tùm exrernis tùm internis auxiliis: unde etiam fit ut per unicum actum contrarium expellantur; puta fides per hæreſim, ſpes per deſperatiouem, charitas per peccatum mortale.

Secunda pars Concluſionis, ſcilicet definitum ab Eccleſia non eſſe, gratiam illam ſanctificantem eſſe verum habitum & veram qualitatem, Philoſophorum ſenſu, probatur teſtimonio Theologorum qui Concilio Tridentino interfuere.

Andreas Vega loco jam indicato ait, rem quidem definitam fuiſſe, tametſi non ſub nomine habituum.

Dominicus Soto Lib. 2. de gratia cap. 18. ait, *revera temerarium eſſe negare gratiam hanc inhærentem,* (nempe per modum qualitatis) *non tamen eſſe contra fidem.* Et cap. 8. ait, *Concilium conſulto abſtinuiſſe à vocabulo habitus, ut rem expreſsè non definiret.*

Et in Librum 4. Sent. diſt. 1. q. 3. art. 1. *Qui ſanè intelligere cupit*, ait, *quomodo Sacramenta gratiam conferant, id primùm conſtituat oportet, fingendo nullam ejuſmodi qualitatem eſſe neceſſariam: nam profectò Patres nunquam de illa diſputare cogitarunt; imò res eſt non adeo antiqua. Enim verò in Concilio Viennenſi, propter parvulos ante uſum rationis ſacro fonte intinctos ſanxerunt, ut probabilius; & nuper in Tridentino, ut certius, qualitates illas quæ ſunt gratia & virtutes baptiſatis infundi; ſed hoc tantùm à tempore Apoſtolorum docti docereque poſtmodum poſteros contendebant, quòd Sacramenta novæ Legis in hoc ſenſu gratiam conferrent, quòd homines facerent Dei amicos, ſive per qualitatem id fieret, ſive ſine illa, ut inter homines accidit.* Cùm aſſerit Soto, tanquam rem certam à Concilio Tridentino definitam fuiſſe, gratiam ſcilicet & qualitates infundi, per qualitatem haud dubiè intelligit tantùm aliquid internum, formale, diſtinctum ab actu fluente & tranſitorio, quod quidem, recepto uſu, qualitas & habitus nuncupatur; quamquam ab hac appellatione abſtinere conſultò voluerit Synodus, ne quæſtionem de nomine dirimeret. Revera enim non alia hic videtur eſſe, quàm de nomine controverſia, an nempe gratia quæ infantibus, dum baptiſantur, infunditur, habitus & qualitas dicenda ſit. Sic autem communi uſu (à quo recedere non licet) appellatur; at fidei ille ſatisfacit, qui putat gratiam

illam

illam eſſe aliquid internum diſtinctum ab actu, quidquid tandem illud ſit.

Melchior Canus ex Familia Prædicatorum inſignis alter Theologus, qui Concilio Tridentino pariter interfuit, Lib. 7. de Locis cap. 2. inter quæſtiones in Scholis, ſalva fide, controverſas, hanc reponit, an gratia qua juſtificamur ſit quædam qualitas animo impreſſa.

Ruardus Tapperus unus è Theologis ejuſdem Concilii art. 7. qui eſt de libero arbitrio, idem quoque teſtatur. Idem & alii non ignobiles Scholæ Doctores, Bannes 2. 2. q. 23. art. 2. Medina in primam 2. qu. 100. artic. 2. concluſione 2. Thomas Stapleton Lib. 5. de Juſtificatione cap. 8. Albertus Pighius Lib. 5. de libero arbitrio.

*An per ſingula Sacramenta prima ſanctificans gratia conferri poſſit.*

Quæſtio eſt utrum Sacramenta vivorum, quæ ex primaria ſua inſtitutione deſtinata ſunt ad incrementum gratiæ conferendum, poſſint per accidens primam; & Sacramenta mortuorum, ſecundam conferre gratiam.

## CONCLUSIO.

Sacramenta vivorum poſſunt per accidens primam conferre gratiam; & Sacramenta mortuorum, ſecundam.

Ratio eſt: Quia Sacramenta ex ſe ſe gratiam ſemper conferunt non ponentibus obicem: ſi ergo contingat, quod fieri poteſt, adultum ex perfecta charitate priùs juſtificatum eſſe quàm accedat ad Baptiſmum vel Pœnitentiam, (quæ duo appellantur mortuorum Sacramenta) haud dubiè Baptiſmus & Pœnitentia primam non conferunt ſanctificantem gratiam, ſed incrementum dumtaxat illius: quamquam eo caſu prima illa gratia non datur ſine voto ſeu deſiderio percipiendi reipſa Sacramenta. Pariter, ſi quis eo quo par eſt pietatis ac religionis affectu ad ſacram Menſam accederet, cum aliquo tamen mortali peccato, cujus poſt diligens examen ſe reum eſſe ignorat, Euchariſtica Communio per accidens primam in eo produceret ſanctificantem gratiam. Verùm de hoc argumento uberiùs ſuo loco.

*Quæ & qualis ſit gratia ſacramentalis. An ſit habitus diſtinctus à gratia ſanctificante.*

Gratia Sacramentalis dicitur, quæ propria eſt uniuſcujuſque Sacramenti; de qua duo quæruntur.

Primum, an ſingula Sacramenta præter gratiam ſanctificantem, quæ omnibus communis eſt, ſuam peculiarem conferant.

Secundum, quid ſit illa ſpecialis ac ſingularis gratia: an à gratia ſanctificante diſtinguatur, & quid ei ſuperaddat.



Digitized by Google

## PRIMA CONCLUSIO.

Singula Sacramenta præter ſanctificantem gratiam, peculiarem aliquam, quæ ſacramentalis dicitur, conferunt.

Probatur: Quia unumquodque Sacramentum ad ſpecialem finem deſtinatur. *Caro abluitur*, ait Tertullianus Lib. de reſurrectione carnis cap. 8. *ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima conſecretur. Caro manus impoſitione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur. Caro corpore Chriſti veſcitur, ut anima de Deo ſaginetur.*

P. 330. B.

Et Eugenius IV. in Decreto: *Per Baptiſmum ſpiritualiter renaſcimur; per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutrimur divina Euchariſtiæ alimonia. Quòd ſi per peccatum incurrimus ægritudinem animæ, per Pœnitentiam ſpiritualiter ſanamur; ſpiritualiter etiam & corporaliter, prout animæ expedit, per Extremam unctionem; per Ordinem verò Eccleſia gubernatur & multiplicatur ſpiritualiter; per Matrimonium augetur corporaliter.* Porrò ad fines illos varios & diſtinctos aſſequendos neceſſaria videtur propria & ſpecialis gratia ſacramentalis: effectus quippe Sacramenti induit rationem medii reſpectu finis ejuſdem Sacramenti; ac niſi effectus ille varius foret ac diſtinctus, vix aliter differrent inter ſe Sacramenta, quàm externo ritu; neque unum alio majoris foret neceſſitatis.

To. 13. Concil. 534. E.

## SECUNDA CONCLUSIO.

Veriſimilius eſt gratiam ſacramentalem non eſſe habitum diſtinctum à gratia ſanctificante, eique jus aliquod dumtaxat addere ad obtinenda, cùm opus eſt, auxilia gratiæ neceſſaria ad proprios uniuſcujuſque Sacramenti effectus conſequendos.

Probatur: Quia ſuperfluus omnino videtur habitus ille diſtinctus à gratia ſanctificante; ſiquidem hæc una id omne præſtat, quod præſtaret diſtinctus ille habitus: animam quippe ejuſque facultates perficit & complet in ordine ad exercendos ſupernaturales actus proprios cujuſque Sacramenti; ergo ſacramentalis gratia ſupra habitualem ſanctificantem adjicit ſolummodo jus aliquod certum ac fundatum in divina promiſſione, qua ſe gratuitò obſtrinxit ut dignæ Sacramentorum perceptioni & ſanctificantem gratiam annecteret, & jus illud obtinendi actualia gratiæ auxilia, ad finem uniuſcujuſque Sacramenti proprium aſſequendum.

Neque porrò eſt quòd reformident nonnulli jus illud admittere, ne fortè gratia inde deſinat eſſe gratuita, ad quam jus habetur. Quis enim non videat jus illud non in noſtris meritis, ſed in liberali ac planè gratuita Dei promiſſione ac benevolentia fundatum eſſe; nec alio titulo eſſe debitum, quàm fidelitatis Dei, qui fidelis eſt in promiſſis, & in neceſſariis nunquam deeſt?

Quæres 1. an illa auxilia gratiæ ſtatim à ſuſcepto Sacramento conferantur.

Reſp. ea conferri ſuo tempore & loco, cùm nempe poſtulat neceſſitas. Plerumque enim contingit, aut non eſſe neceſſaria hujuſmodi auxilia cùm

Sacra-

Sacramentum percipitur; aut tunc eſſe neceſſaria, cùm percipi amplius non poteſt. V.g. puer Sacramentum Confirmationis percipit cùm nullas patitur circa fidem tentationes; non indiget tunc ſpeciali illo auxilio gratiæ, quod proprium eſt hujus Sacramenti: eo tamen ſubinde indigebit, cùm Sacramentum percipere amplius non poterit. Illa ergo gratiæ auxilia, ad quæ per Sacramentum jus acquirit, ſuo tempore & loco conferuntur.

Quæres 2. an qui per mortale peccatum excidit à gratia ſanctificante, jus amittat habendi ſuo tempore prædicta auxilia.

Reſp. ita eſſe: quia amiſſo juris fundamento, jus ipſum amittitur.

### *Quantam Sacramenta gratiam conferant, & an in omnibus ſemper æqualem.*

Quęſtio eſt de eodem Sacramento in ſe conſiderato, non comparatè ad aliud. Cenſent aliqui idem Sacramentum habere poſſe inæqualem effectum gratiæ, etiamſi æqualis ſit ex parte ſuſcipientis diſpoſitio. Ita Paludanus in 4. diſt. 4. q. 1. & Cajetanus qu. 64. art. 1. Fundamentum Paludani eſt, quòd parvuli, qui cum ſolo Baptiſmo moriuntur, inæqualem in Cœlo conſequantur gloriam; quia deſtinati ſunt ſupplendæ Angelorum ruinæ, eorumque ſedibus occupandis: Angeli porrò illi, ſi in gratia perſeveraſſent, inæqualem obtinuiſſent gloriam. Cajetanus alia ratione utitur: Quia, inquit, in Baptiſmo parvulorum plurimùm valent parentum ac Miniſtrorum merita; ergo ſicut inæqualia ſunt iſta merita, ſic etiam inæqualis eſt Baptiſmi effectus in parvulis. Cenſent alii, idem Sacramentum æqualem ſemper conferre gratiæ effectum, quomodocumque homo ſit diſpoſitus, modò non ponat obicem. Ratio ipſis eſt, quia Sacramentum ex ſeſe cùm non reperit obicem, tantam producit, quantam poteſt gratiam. Alii denique ajunt, Sacramenta etiam ex opere operato majorem conferre gratiam pro majori ſuſcipientium diſpoſitione, ſeu pietate.

## PRIMA CONCLUSIO.

Idem ſpecie Sacramentum æqualem ſemper gratiæ effectum confert iis qui æqualiter præparati ea percipiunt.

Probatur: Quia ubi cauſa eſt eadem & eodem modo applicata, & diſpoſitio ex parte ſuſcipientis eadem, effectus idem planè debet eſſe. Neque Paludani aut Cajetani fundamentum quidquam habet ponderis: quia falsò ſupponitur infantes qui cum ſolo Baptiſmo moriuntur, inæqualem habere gloriam: falsò quoque ſupponitur nos ſupplendis Angelorum ruinis, & ſedibus in Cœlo occupandis dumtaxat eſſe deſtinatos: falſum non minùs eſt, quòd aliquis gratiæ ſacramentalis gradus reſpondeat merito parentum vel Miniſtrorum; certum quippe eſt, virtutem omnem Sacramentorum ab uno Chriſto derivari: *Hic enim eſt qui baptiſat.* *Numquid*, ait Apoſtolus 1. Corinth. 1. v. 13. *Paulus crucifixus eſt pro vobis: aut in nomine Pauli baptiſati eſtis?* Jo. 1. v. 33. Perinde valet Sacramentum, à quocunque Miniſtro conferatur: poteſt quidem Miniſter ſuis precibus impetrare à Deo gratiam aliquam pro eo cui

H 2. Sacra-

Sacramentum adminiſtrat, ut docet S. Thomas 3. parte qu. 64. art. 1. ad 2. at non poteſt gratiam illam de condigno mereri ſine proprio actu vel merito ſuſcipientis. *Effectus Sacramentorum*, ait Angelicus Doctor, *non datur melior per meliorem Miniſtrum. Aliquid tamen annexum impetrari poteſt recipienti Sacramentum per devotionem Miniſtri: nec tamen Miniſter illud operatur, ſed impetrat operandum à Deo.*

## SECUNDA CONCLUSIO.

Sacramenta inęqualem conferunt ex opere operato gratiam iis qui ſunt inæqualiter diſpoſiti.

Probatur ex Concilio Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. ubi aſſerit, *in baptiſatis juſtitiam recipi ſecundùm menſuram quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult, ſecundùm propriam cujuſcunque diſpoſitionem & cooperationem.* To. 14. Conc. p. 759. D.

Ratio eſt, quia agentia naturalia quæ ex ſe ſe toto ſuo niſu ac impetu agunt, æqualem vel inæqualem effectum producunt, pro diverſa diſpoſitione ſeu capacitate ſubjecti in quod agunt: ſic ignis intenſiorem producit calorem in uno ſubjecto quàm in alio; in ligno v. g. quàm in ſtipula. Atqui Sacramenta agunt ut cauſæ neceſſariæ & naturales, quæ determinatum quidem habent effectum quoad ſpeciem, non verò quoad intenſionem: major enim vel minor illa vis & intenſio pendet ex varia capacitate ſeu diſpoſitione ſubjecti. Quamquam ergo Sacramenta ex ſeipſis apta ſint & poſtulent gratiam conferre perfectiſſimam, quia tamen eorum actio pendet à diſpoſitione ſubjecti, idcirco majorem vel minorem conferunt gratiam pro varia diſpoſitione, hoc eſt pietate ſuſcipientium Sacramenta.

Neque eſt quòd dicas, inde conſequens eſſe majorem illa gratiam non dari ex opere operato, ſeu vi ipſius Sacramenti, ſed ex opere operantis, hoc eſt, virtute diſpoſitionum quæ ſunt in ſubjecto: namque diſpoſitiones illæ, ut ſuprà jam obſervavimus, non ſunt cauſæ effectrices gratiæ, ſed tantùm conditiones neceſſariæ ex parte ſubjecti, ut Sacramentum vim ſuam exerat: eo modo quo v. g. ſiccitas in ligno non eſt cauſa combuſtionis & caloris, ſed conditio dumtaxat; vera enim & phyſica cauſa caloris & combuſtionis, eſt ignis.

## ARTICULUS II.

*De charactere qui per aliqua Legis novæ Sacramenta imprimitur.*

Quid character. Characteris nomine intelligunt hìc Theologi ſignum quoddam ſpirituale animæ impreſſum & indelebile, per quod Chriſtiani diſtinguuntur & apti fiunt ad aliquid ſacri ſuſcipiendum vel peragendum: metaphora ſcilicet ducta vel à ſigno ſeu charactere per inuſtionem ferri in pecoribus expreſſo, tanquam nota indelebili poſſeſſoris, ait Thomas Vvaldenſis de Sacramento Baptiſmi cap. 109. vel à charactere militari quo notabantur exteriùs, qui militiæ nomen ſuum inſcribebant: quo exemplo ſæpius utitur S. Auguſtinus Epiſtola 185. aliàs 50. cap. 7. & Lib. 1. contra Creſconium cap. 36. & Lib. 2. contra Epiſtolam Parmeniani c. 13.

Duo

Duo circa characterem expendenda: exiſtentia nimirum ipſius, & eſſentia ſeu natura. Primum ad fidem, alterum ad Scholæ opionem pertinet.

### *Novatorum error circa characterem.*

Circa exiſtentiam characteris erravit Joannes Vviclefus Lib. 4. Trialogi c. 15. referente Thoma Vvaldenſi loco mox indicato. Lutherus & Calvinus eorumque diſcipuli ſummo conſenſu negant pariter ullum imprimi per aliquot Sacramenta characterem, atque Innocentium III. primum eſſe hujus dogmatis inventorem fabulantur: quin & multos ex noſtris antiquioribus Scholaſticis ſibi hac in parte ſuffragari gloriantur.

### *Quid veteres Scholaſtici ſenſerint de characteris exiſtentia.*

At immeritò prorſus: illi etenim de natura magis, quàm de exiſtentia characteris; ac de genere & vi probationis qua exiſtere oſtenditur, videntur potiſſimùm diſputaſſe.

I. De natura characteris; an nempe eſſet qualitas abſoluta vel non. *Characterem eſſe qualitatem abſolutam animæ impreſſam, nec ratio neceſſaria demonſtrat, nec evidens auctoritas probat*, ait Gabriel Biel in 4. diſt. 6. qu. 2. artic. 1. Concl. 1. *Sic ergo patet*, pergit, *characterem ad hunc intellectum in quo accipitur à recentioribus, non eſſe ponendum.* Idem eſt ſenſus Alberti Magni in 4. diſt. 6. artic. 4. *De charactere*, inquit, *in ſenſu quo Magiſtri diſputant* (nempe an ſit qualitas abſoluta) *parùm invenitur in dictis Sanctorum.* Gabriel Biel.

II. Diſputabant de vi & pondere probationis qua characteris exiſtentia demonſtratur: an ſcilicet de fide ſit; an tantùm probabilius, propter auctoritatem veterum, illum exiſtere. Idem Biel loco mox citato, *Patet*, inquit, *quòd neque auctoritas Scripturæ, neque ſanctorum Patrum originalia dicta cogunt ponere characterem.* Et Concluſione 2. *Per rationes*, inquit, *perſuaſivas & Eccleſiæ auctoritatem oſtendi poteſt probabiliter ponendum eſſe characterem.* Auctoritatem autem illam Eccleſiæ unicè ille repetit ex Innocentio III. cap. *Majores*; quamquam & addit ibid. illum exponi poſſe quomodo ipſemet exponit SS. Dionyſium, Damaſcenum, & Auguſtinum, nempe vel de exteriori Sacramento, vel de l gratia interiori. Non laudat Biel Decretum Eugenii IV. anno 1439. cujus tamen notitiam habere potuit, cùm floruerit ſub Alexandro VI. Summo Pontifice anno 1494.

Durandus pariter in 4. diſt. 4. q. 1. fatetur admittendum eſſe characterem; *quia omnes moderni*, inquit, *profitentur illum imprimi in aliquibus Sacramentis.* Non laudat ille Conſtitutionem Innocentii III. quòd nempe tunc publica & cognita non eſſet. Obiit enim Durandus anno 1333. & Decretalis Innocentii in Corpus Juris Canonici tranſlata eſt à Gregorio IX. qui obiit anno 1241. Durandus. N. 4.

Scotus etiam in 4. diſt. 6. q. 9. affirmat, *propter ſolam Eccleſiæ auctoritatem admittendum eſſe characterem, cùm nec Scriptura, nec SS. Patres aliquid ſatis expreſſum de illo tradiderint.* Scotus. To. 8 p. 341. n. 14.

Cajetanus in 3. p. S. Thomæ q. 63. art. 1. fatentur etiam neque ex Scripturis, Cajetanus,

neque ex ſanctis Patribus, *ſed ex ſola Eccleſiæ auctoritate, & quidem non multùm antiqua*, inquit, *colligi poſſe characterem per aliqua Sacramenta imprimi. Quod patet*, inquit, *ex ſacris Canonibus, & priſcis quæſtionibus Patrum de reiteratione Baptiſmi, quæ locum non habuiſſent, ſi Eccleſia jam determinaſſet imprimi in anima characterem per Baptiſmum; quod Innocentius III. Extra. de Baptiſmo cap.* Majores, *determinavit.*

Quin in ipſomet Tridentino Concilio, teſte Pallavicino Lib. 9. Hiſtoriæ Concilii Tridentini cap. 5. nonnulli contendebant articulum, qui characterem ſpectat, ut probabiliorem dumtaxat, non ut omnino certum, ut dicebat Seripandus, declarandum eſſe.

Non eſt igitur quòd Novatores illorum Theologorum patrocinio abutantur; non enim omnino negant illi per aliqua Sacramenta characterem imprimi, ſed tantùm dubitant an iſtud de fide ſit, cùm in Scripturis ac ſanctis Patribus nulla, ut ipſis videtur, de charactere illo mentio occurrat: qua in re, ſi quid illi peccarunt quod reprehenſione dignum ſit, non illud profectò quod affirmant, de fide non eſſe characterem per aliqua Sacramenta imprimi; quo enim tempore illi ſcribebant, res illa nondum clarè & expreſsè ab Eccleſia definita fuerat, ſicut in Concilio Tridentino definita ſubinde fuit.

Emendatur Cajetanus. Quamquam in duobus maximè attentionem ac judicium Cajetani hìc deſideramus: primo quòd aſſerat doctrinam Eccleſiæ de charactere, neque ex Scripturis, neque ex ſanctis Patribus erui poſſe. Si ita eſt, unde ergo Synodus Tridentina dogma illud hauſit? An nova ipſi facta eſt revelatio? minimè profectò. Ergo ex traditione ſanctorum Patrum ac communi Doctorum ſententia illud accepit: neque enim alius eſt canalis per quem Chriſti & Apoſtolorum doctrina poſſit ad ſubſequentes ætates defluere; ac multa ex fide credimus, quæ in Scripturis expreſſa non ſunt, ſed ab una Traditione accepimus, qualis eſt Baptiſmus infantium; qualis neceſſitas pronuntiandi in forma Baptiſmatis iſta verba, *In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*; qualis veritas Baptiſmi ab Hæreticis collati, & alia hujuſmodi non pauca. Alterum quod in Cajetano, ſicut & in Spalatenſi arguimus, iſtud eſt, quòd nempe ex veteri controverſia circa iterationem Baptiſmatis ab Hæreticis dati, inferunt, tunc temporis incognitum fuiſſe characterem. Diſtorta planè & obliqua conſecutio. Illi enim non negabant characterem imprimi per Baptiſmum, cùm iſte verus ac ratus eſt; ſed negabant, in quo error erat, verum ac ratum eſſe Sacramentum Baptiſmatis datum ab Hæretico; unde conſequens erat ut dicerent, nullum ab hujuſmodi falſo & ficto Baptiſmate imprimi characterem: verum enim Baptiſmum ſemel conferri poſſe, nec unquam iterari, communis & certa fuit Veterum doctrina.

*Lib. 5. de Rep. c. 4. nu. 25.*

III. denique, etſi apud aliquos ex antiquis Scholæ Magiſtris, ante definitionem Eccleſiæ, incerta & dubia fuiſſet characteris veritas, quid inde Novatores adversùs Catholicum dogma? nihil certè. Neque enim fides noſtra, ut jam obſervatum eſt, ex privata nonnullorum doctrina debet æſtimari, ſed ex publicis Confeſſionibus, ac Decretis Eccleſiæ.

*Variæ Scholaſticorum ſententiæ circa eſſentiam characteris.*

Circa eſſentiam ſeu naturā characteris magna eſt opinionum Scholę varietas. Duran-

Durandus in 4. diſt. 4. q. 1. exiſtimat characterem non eſſe aliquid reale & abſolutum diſtinctum ab anima, ſed eſſe dumtaxat relationem rationis, ſeu denominationem externam per quam homo deputatur ad aliquas ſacras functiones, active vel paſſive: qua ratione pretium nummi augetur vel imminuitur per ſolam externam Principis voluntatem, abſque ulla entitate nummo ſuperaddita vel detracta: qua pariter ratione Magiſtratus ad aliqua Officia deputatur ſola Principis deſtinatione. Durandi fundamentum eſt, quòd vix explicari poſſit quid ſit illud reale & abſolutum in quo reponi dicitur characteris natura: *non ſit autem conveniens in explicandis fidei dogmatibus, adducere, ut ipſe loquitur, vias obſcuras quæ plùs habent obſcuritatis & difficultatis, quàm principale propoſitum.* N. 11.

Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis cap. [illegible] [illegible]tares in 3. partem S. Thomæ qu. 63. art. 4. diſp. 11. ſectione 2. judicant [illegible]ndi ſententiam ab errore Novatorum non differre, cùm ipſi talem [illegible] relationem ſeu deputationem negare non poſſint: at Vaſques in [illegible] art. 6. diſput. 134. cap. 2. latè oſtendit, amplum diſcrimen eſſe in[illegible] Novatorum & opinionem Durandi.

Scotus in 4. diſt. 6. qu. 10. fatetur quidem cu[illegible]do, characterem non eſſe qualitatem abſolutam; & contendit eſſe re[illegible]ionem realem extrinſecùs animæ advenientem, velut effectum Sacramenti: qua occaſione latè ibi digreditur; ut oſtendat dari relationes reales per actionem agentis productas. Fundamentum Scoti videtur iſtud eſſe, nempe characterem eſſe in genere ſigni, ſignum autem ad relationem revocatur.

Dominicus Soto in 4. diſt. 1. q. 4. art. 2. poſtquam Durandi opinionem recenſuit, hæc adjungit: *Hæc opinio, fateor, quantùm ad id quod ponit, characterem non eſſe rem [illegible]inctam à ſubjecto, nunquam mihi viſa eſt à veritate multùm aliena, [illegible] quodam tamen moderamine. Nam profectò iſtarum rerum multiplicatio, ubi [illegible]cuſari poteſt, nullibi mihi arriſit: moderamen tamen eſt, quòd quamvis [illegible]iſpiam non cenſeat characterem rem eſſe ab intellectu diſtinctam, non [illegible] ſubindè negandum eſt Sacramentum characterem imprimere, eſſeque qu[illegible]m ſecundæ ſpeciei.* Igitur in mente hujus Theologi, defendi poteſt characterem non eſſe quid realiter diſtinctum ab anima, modò dicatur imprimi per Sacramentum; quod ſanè videtur difficilè conciliari poſſe, judicio Suaris in 3. part. q. 63. art. 4. diſp. 11. ſect. 2. & Vaſqueſii in eandem qu. diſp. 134. cap. 2.

Non minor diſſenſio eſt inter alios Scholaſticos, quibus placet characterem eſſe aliquid abſolutum diſtinctum ab anima, ſeu veram qualitatem. Sunt enim qui non directè, ſed indirectè tantùm & reductivè characterem ad qualitatem revocari arbitrantur cum S. Thoma q. 63. art. 2. & Richardo in 4. diſt. 5. ar[illegible] qu. 1. ad 3. diverſa tamen ex cauſa. Richardus quidem, quia ſupernaturalis qualitas per ſe revocari non poteſt ad prædicamentum qualitatis naturalis: ſanctus verò Thomas, quia character eſt per modum potentiæ ſeu virtutis inſtrumentalis, quæ per ſe non eſt ſub genere, ſed tantùm reductivè.

Alii poſt Philoſophos, qualitatem dividunt in quatuor ſpecies bimembres, nempe habitum & diſpoſitionem; potentiam naturalem vel impotentiam; patibilem qualitatem & paſſionem; formam & figuram: ad quam verò ex

H 4 illis,

Digitized by Google

illis, ſpeciem qualitatis ſit revocandus character, non conſentiunt.

Alii revocant cum Marſilio in 4. q. 4. Concluſione 7. ad ſpeciem figuræ: quia per characterem quædam fit in anima ſpiritualis configuratio.

Alii cum Altiſſiodorenſi Lib. 4. Tract. 3. cap. 2. revocant ad patibilem qualitatem; eo quòd ſit quoddam lumen ſpiritale quo anima illuminatur.

Alii cum Alenſi 4. parte q. 19. art. 2. revocant ad habitum ſeu diſpoſitionem partim activam, partim paſſivam. Ita multi è recentioribus, Suares, Vaſques, Iſambertus &c. Ratio ipſis eſt, quia tria ſunt characteris officia. 1. facere aptum ad cultum divinum. 2. conſignare hominem Chriſto. 3. diſtinguere ab aliis. Character Baptiſmi eſt paſſiva poteſtas, qua homo fit aptus ad ſuſcipienda alia Sacrament[illegible] character verò Ordinis eſt activa poteſtas ad miniſtranda alia Sacramenta: [illegible]acter Confirmationis partim eſt paſſivus, quia facit hominem aptior[illegible]lia Sacramenta ſuſcipienda; partim activus, quia facit aptum ad [illegible]ndam fidem.

Alii denique, cum S. T[illegible] [illegible]haracterem conſtituunt ſub ſecunda ſpecie qualitatis, nempe po[illegible] phyſica, vel morali.

De ſubjecto pariter [illegible]er inhæreat, non minor diſcordia. Dicunt alii illum eſſe immedia[illegible]ectu, tanquam diſpoſitionem neceſſariam ad exercendos actus intellec[illegible] alii è contra in voluntate, tanquam diſpoſitionem ad actus charitatis: alii in utraque potentia: alii denique ſimpliciter in ſubſtantia animæ. Atque hæ ſunt controverſiæ in quibus permittit Eccleſia, ut, ſalvâ fidei veritate, ſeſe exerceant Scholæ Doctores. Deſinant igitur Novatores hanc noſtrorum diſcordiam nobis opponere, quaſi incertum inde redderetur dogma Catholicum. Aberrant illi: ad fidem enim hoc unum hic pertinet, characterem per aliqua Sacramenta imprimi: cætera ſpectant opiniones Scholæ. Sequatur quiſque quam veriſimiliorem judicaverit.

## PRIMA CONCLUSIO.

**Certum eſt ex fide, in tribus Sacramentis, Bap[illegible] ſcilicet, Confirmatione & Ordine, inprimi characterem in anim[illegible] eſt, ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, unde ea iterari non poſſunt.**

Concluſio ipſis verbis Concilii Trid. ſeſſ. 7. Can. 9. concepta eſt.

Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis in gen. cap. 20. & multi cum ipſo Theologi, Concluſionem probant his Scripturæ teſtimoniis.

Secundæ Corinth. 1. v. 21. *Qui unxit nos Deus, qui & ſig[illegible] nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.*

Epheſ. 1. v. 13. *In quo* (Chriſto) *credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ.*

Et cap. 4. v. 30. *Nolite contriſtare Spiritum Dei, in quo ſignati eſtis in diem redemptionis.* Signum porrò illud, inquiunt, ac pignus Spiritus, eſt character impreſſus per Sacramentum Baptiſmi & Confirmationis. Ita ſit, non repugnamus: attamen probationem hanc planè decretoriam non eſſe facilè judicabit, quiſquis attenderit ſanctos Patres laudata teſtimonia ſenſu litterali interpretatos eſſe de interiori per gratiam unctione, in qua pignus eſt Spiritus Dei & hæreditatis æternæ. Eſtius in hæc loca docet, unctionem & conſigna-

tionem

Digitized by Google

tionem Spiritus ſancti non aliam eſſe ab illa gratiæ & chariſmatum abundantia qua repleti Apoſtoli, ac veluti ſigillo quodam probati & manifeſtati fuere, tanquam veri Chriſti miniſtri adverſus Pſeudo-apoſtolos judaiſantes. Certum porrò eſt efficacem ex Scripturis elici non poſſe probationem, niſi cùm in eandem explicationem conſpirant SS. Eccleſiæ Patres, juxta regulam Concilii Trid. ſeſſ. 4. in Decreto de Canonicis Scripturis.

Neque propterea minùs certum haberi debet de charactere dogma Catholicum, eo quòd in Scripturis apertè expreſſum non ſit; cùm, ut jam diximus, ſatis ſit illud ex conſtanti Traditione, quæ altera eſt fidei noſtræ regula, ab Eccleſia definitum fuiſſe, ut & benè multa alia, de quibus dicebat Tertullianus Lib. de Corona militis cap. 4. *Si legem expoſtules Scripturarum, nullam invenies: traditio tibi prætendetur auctrix, conſuetudo confirmatrix, & fides obſervatrix*. Et ſanctus Auguſtinus Lib. 5. de Baptiſmo cap. 23. *Multa ſunt quæ univerſa tenet Eccleſia, & ob hoc ab Apoſtolis præcepta benè creduntur, quamquam in Scriptura non inveniantur*. Concluſio itaque ex Traditione efficaciter demonſtranda eſt, qua conſtat per aliqua Sacramenta imprimi ſignum diſtinctum tùm ab externo Sacramenti ritu, tum ab interiori gratia; quod animæ inhæreat, perpetuum ſit ac indelebile; quod denique Fideles diſtinguat à cæteris, & efficiat ut Sacramenta hæc iterari non poſſint. P. 102. A.B. To. 9. p. 156. F.

Primò itaque, ſignum illud ab externo Sacramenti ritu diſtingui, patet ex eo maximè quòd ſit effectus Sacramenti; quòd animæ inhæreat etiam poſtquam fluxit actio ſacramentalis.

Sanctus Cyrillus præfatione in Catecheſes. *Magnum ſanè eſt*, inquit, *propoſitum hoc Baptiſma, captivitatis liberatio, peccatorum remiſſio, mors peccati, animæ regeneratio, veſtimentum candidum, ſignaculum ſanctum & indelebile*. Enumerat hìc ſanctus Doctor effectus Baptiſmi, inter quos appellat *ſignaculum*, *ſeu characterem indelebilem*: at de ipſo externo Sacramento id dici meritò non poteſt. Et Catecheſi 4. *Spiritus ſanctus*, inquit, *tempore Baptiſmatis animam obſignat*. Nimirum non tantùm per gratiam, ſed etiam per characterem. P. 29. D.

Sanctus Epiphanius hæreſi 8. diſcrimen inter Circumciſionem & Baptiſmum aſſignat his verbis: *Illic præſcripta corporis Circumciſio eſt, quæ in uſu tandiu fuit, quoad ingens eſt illa Circumciſio ſubſecuta, Baptiſmus videlicet, quo nos à peccatis præcidimur, & in Dei nomine ſignamur*. Duplicem hìc ſpiritualem effectum Baptiſmi diſtinguit, nempe circumciſionem à peccatis per gratiam, & obſignationem per characterem: obſignatio porrò illa ſpiritualis, eſt à Sacramento diſtincta, ſicut effectus à cauſa. To. 1. p. 19. C.D.

Sanctus Joannes Damaſcenus Lib. 4. Orthod. fidei cap. 9. *Nunc*, inquit, *Spiritus ſancti primitias per Baptiſmum accipimus, & regeneratio, alterius nobis vitæ initium, & ſignaculum, & præſidium, & illuminatio efficitur*. Edit. nova T. 1. p. 261. B.

Sanctus Ambroſius Lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 6. *Etſi*, ait, *ſpecie ſignemur in corpore, veritate tamen ſignamur in corde*. En duplex ſignum, exterius in Sacramento, & interius in charactere. Et Lib. de iis qui initiantur ſeu de Myſteriis cap. 7. *Repete*, inquit, *quia accepiſti ſignaculum ſpiritale*. T. 2. p. 616. E. Ibid. p. 336. A.

Sanctus Auguſtinus ſæpius affirmat characterem imprimi, hærere, portari etiam à deſertoribus & apoſtatis; quæ loquendi ratio exteriori Sacramento adaptari non poteſt. Lib. 2. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 13. poſtquam

quam comparavit characterem baptiſmalem cum nota ſeu charactere quo
To 9. p. milites notabantur, *An fortè*, inquit, *minùs hærent Sacramenta Chriſtiana*,
45. C. *quàm corporalis hæc nota?* Et Lib. 1. contra Creſconium grammaticum, eundem characterem inſigi, imprimi, affirmat: cenſet igitur eum eſſe quid diſtinctum à ſigno externo Sacramentali.

Secundò, characterem, de quo Veteres, diſtinctum eſſe à gratia ſanctificante conſtat; quia affirmant eum amitti non poſſe, quòd gratiæ non convenit; in iis imprimi qui ficti accedunt ad Baptiſmum; in apoſtatis & deſertoribus permanere: unde inferunt, corrigendum quidem eſſe errorem deſertoris, ſed non iterandum Baptiſmum.

S. Auguſtinus Tract. 6. in Joan. *Tene quod accepiſti*, inquit, *non mutatur*,
T. 3. par. 2. p. 337. D. *ſed agnoſcitur: character eſt Regis mei, non ero ſacrilegus: corrigo deſertorem, non muto characterem*. Et Lib. 2. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 13.
To. 9. p. 45. C. *An fortè*, inquit, *minùs hærent Sacramenta Chriſtiana, quàm corporalis hæc nota, cùm videamus nec apoſtatas carere Baptiſmate, quibus utique per pæ-*
Ib. p. 161. C. D. *nitentiam redeuntibus non reſtituitur, & ideo amitti non poſſe judicatur?* Lib. denique 6. contra Donatiſtas cap. 1. *Satis eluxit*, inquit, *Paſtoribus Eccleſiæ Catholicæ toto Orbe diffuſæ, per quos poſtea plenarii Concilii auctoritate originalis conſuetudo firmata eſt; etiam ovem, quæ foris errabat, & Dominicum characterem à fallacibus deprædatoribus ſuis foris acceperat, venientem ad Chriſtianæ unitatis ſalutem, ab errore corrigi, à captivitate liberari, à vulnere ſanari, characterem tamen Dominicum in ea agnoſci potius quàm improbari*. Idem repetit Epiſtola 185. aliàs 50. n. 43. ubi Donatiſtam inducit ſic loquentem: *Quare ergo me non baptiſas, ut abluas me à peccatis? Reſpon-*
To. 2. p. 660. B. *deo*, (Auguſtinus) *Quia non facio injuriam characteri Imperatoris, cùm errorem corrigo deſertoris*.

Tertiò denique. Veteres affirmant characterem ita tenaciter animæ inhærere, ut nullatenus deleri poſſit, nec iterari debeant Sacramenta per quæ imprimitur; per illum nos conſignari & à cæteris diſtingui.

Sancti Chryſoſtomus & Epiphanius, hic hæreſi 8. ille Oratione 2. in Epiſtolam ad Epheſios docent, *nos in anima ſignari per Baptiſmum, quomo-*
Chryſo. p. 1011. *do Judæi in corpore per Circumciſionem ſignabantur*. Circumciſionis verò ſignum
Epiph. perpetuum erat. Hinc eſt quòd ſanctus Cyrillus præfatione in Catecheſes
L. 1. p. 19. jam citata, ſignaculum Baptiſmatis indelebile appellat. Alii illum comparant vel cum regio charactere qui monetis imprimitur; vel cum nota qua milites ſuo Imperatori, & oves ſuo poſſeſſori aſſeruntur; vel cum ea conſecratione per quam res aliqua ab uſu prophano ad ſacrum & religioſum traducitur. Ita ferè ſanctus Auguſtinus Lib. 2. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 13. ubi ait Sacramentum Baptiſmi & Ordinis iterari idcirco non
To. 9. p. poſſe, quòd conſecratione quadam conferatur. *Utrumque*, inquit, *Sacra-*
44. B. *mentum eſt, & quadam conſecratione utrumque homini datur; illud cùm baptiſatur, iſtud cùm ordinatur; ideoque in Catholica utrumque non licet iterari*, quod paulò poſt illuſtrat exemplis mox dictis.

Ed. nova T. 2. p. 117. B Sanctus Baſilius hom. 13. in ſanctum Baptiſma: *Agnoſcet te nemo*, inquit, *noſter ne ſis, an hoſtium, niſi myſticis ſignis neceſſitudinem affinitatemque oſtenderis; niſi ſignatum ſit ſuper te lumen vultus Domini. Quomodo vindicabit te Angelus? Quomodo eripiet ex hoſtibus, niſi agnoverit ſignaculum* (charac-

racte-

racterem Baptiſmi?) *Quomodo dicturus es tu, Dei ſum, ſi notas ac inſignia non exhibeas? An ignoras Exterminatorem domos ſignatas prætериiſſe, in his verò quæ ſignatæ non erant, primogenita occidiſſe? Theſaurus non obſignatus diripi à furibus facilè poteſt: ovi ſigno carenti tutò ſtruuntur inſidiæ.*

Traditionem hanc certam & conſtantem præ oculis habebat Concilium Trident. cùm ſeſſ. 7. Can. 9. ſic ſtatuit: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptiſmo, Confirmatione & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, unde ea iterari non poſſunt, anathema ſit.*

*To. 14. Conc. p. 777.*

Ante Concilium Trid. jam an. 1439. Eugenius IV. in Decreto dixerat, *inter Sacramenta tria eſſe, Baptiſmum, Confirmationem & Ordinem, quæ characterem, id eſt, ſpirituale quoddam ſignum à cæteris diſtinctivum, imprimunt in anima indelebile, unde in eadem perſona non reiterantur.*

*To. 13. Conc. p. 535. B.*

Ante Eugenium Innocentius III. de charactere per Baptiſmum impreſſo loquitur, velut de re trita & communi apud Theologos; quam, occaſione erroris Donatiſtarum, omnium primus clariùs & expreſſiùs expoſuit ſanctus Auguſtinus, & quam Synodus Tridentina apertè definivit. Id autem dumtaxat definivit & ad fidem pertinet, nempe, in tribus Sacramentis, Baptiſmo, Confirmatione & Ordine imprimi in anima characterem, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, unde fit ut ea iterari non poſſint: cætera verò quæ naturam hujus characteris ſpectant, Theologis diſcutienda reliquit.

Quapropter Durandi & Scoti opinio ſuprà memorata diſtat ab errore Novatorum in duobus: primò, quia Novatores Confirmationem & Ordinem expungunt è numero Sacramentorum, non ita Auctores laudati. 2. quia Novatores characterem velut figmentum ab Innocentio III. excogitatum, explodunt ac rejiciunt; non ita Durandus & Scotus. Eorum igitur ſententia ab Eccleſia damnata non fuit, quæ, licèt non ita commodè, abſolutè tamen cum dogmate Catholico conciliari poteſt. Quamquam enim fingas characterem non eſſe aliquid abſolutum, ſed meram relationem, ſeu realem, ſeu rationis, dici nihilominus poteſt, quòd imprimatur in anima; quòd inhæreat & indelebilis ſit: tùm quia ex Sacramento reſultat reſpectus ille, ſeu deputatio ad res ſacras, quæ cùm nuſquam à Deo revocetur, perpetua dicitur & indelebilis: tùm quia quod morale dumtaxat eſt ac relativum, rectè nihilominus imprimi, & inhærere dicitur: ſic macula peccati dicitur imprimi, & hærere in anima poſtquam fluxit actus peccati, cùm tamen non videatur eſſe niſi peccatum moraliter perſeverans non revocatum nec dimiſſum.

*Durandi & Scoti opinio differt ab errore Novatorum, & conciliari poteſt cum dogmate fidei.*

Inde eſt quòd Dominicus Soto fateatur opinionem Durandi cum moderamine aliquo intellectam, ſibi non diſplicere; & Alphonſus à Caſtro Lib. 4. adversùs hæreſes dicat, *characterem eſſe figuram; ac parum intereſſe ſive illa dicatur eſſe qualitas, ſive relatio.* *P. 246.*

Sanctus Thomas cæterique poſt ipſum Theologi, neceſſitatem & exiſtentiam characteris probant ex officiis illius, quæ ſunt. 1. aptum reddere hominem ad cultum divinum, ſed ad res ſacras percipiendas, vel perficiendas. 2. eum Chriſto configurare, per poteſtatem ab ipſo tanquam ab æterno Sacerdote derivatam. 3. eum diſtinguere à cæteris. 4. efficere ut Sacramenta per quæ imprimitur, iterari non poſſint. Tria autem dumtaxat

ſunt

ſunt hujuſmodi, nempe Baptiſmus, Confirmatio & Ordo: *Quia*, inquit Eſtius in 4. diſt. 1. paragr. 20. tres dumtaxat ſunt characteres: *in Baptiſmo datur character civitatis ſeu familie Chriſti, in Confirmatione character militie Chriſtiane; in Ordine verò character poteſtatis, ſeu miniſterii Eccleſiaſtici.*

To. 2. p. 17. col. 2. B.

## SECUNDA CONCLUSIO.

Character non eſt pura relatio rationis, non extrinſeca dumtaxat denominatio, nec relatio realis, ſed eſt aliquid reale abſolutum quod ad ſecundam ſpeciem qualitatis revocatur, atque in intellectu tamquam in ſuo immediato ſubjecto reſidet.

Prima pars probatur contra Durandum: Quia communi Eccleſiæ ac Theologorum uſu loquendi, character imprimi dicitur, hærere in anima, atque ſignum eſſe ſpirituale & indelebile: at hæc omnia nonniſi valdè impropriè & abuſivè dici poſſunt de relatione rationis ac merè extrinſeca denominatione: ea porrò Eccleſiæ reverentia debetur, ut quæ in Scholis propugnantur opiniones, rectè cohæreant cum proprietate verborum, quibus Eccleſia utitur.

Licèt igitur Durandi opinio fidei non adverſetur, quia tamen non ſatis accommodata eſt recepto loquendi modo Eccleſiæ, idcirco rejicienda.

Adde quòd ex quolibet Sacramento reſultat extrinſeca illa denominatio, in qua Durandus characterem reponit, neque tamen ſingula Sacramenta characterem imprimunt.

Secunda pars contra Scotum oſtenditur: Tùm quia accuratè ac philoſophicè loquendo, relatio per veram actionem non producitur, ſed reſultat ex fundamento & termino: at character dicitur produci, imprimi per Sacramenta. Tùm quia omnis relationis aſſignari debet aliquod fundamentum: at difficile eſt in opinione Scoti illud aſſignare. Quod enim differt? An gratia, dona, virtutes? at his etiam ſepoſitis character imprimitur & perſeverat. An ſola animæ ſubſtantia, vel aliqua ejus facultas? at Veteres Judæi cùm vera Sacramenta percipiebant, & animam, & facultates illas habebant, atque ad cultum Dei deputabantur; neque tamen aliquo interno charactere ſignabantur. An denique ipſa ſacramentalis actio; at jam diximus relationem verè non produci, ſed reſultare dumtaxat ex fundamento & termino; præſupponi igitur debet hujus actionis ſacramentalis terminus, priuſquam intelligatur reſultare illud relativum, quod character nuncupatur.

Tertia pars, nempe characterem eſſe aliquid reale poſitivum & abſolutum, ſeu qualitatem aliquam fixam & permanentem, ſequitur ex rejectis opinionibus Durandi & Scoti.

Triplex dumtaxat ſupereſſe hìc poteſt dubitatio. Prima, an ejuſcemodi ens abſolutum directè vel indirectè & reductivè ſit in cathegoria qualitatis. Secunda, ad quam ſpeciem qualitatis revocari debeat. Tertia, in quo ſubjecto immediatè reſideat, de quibus fusè diſputant Suares, Vaſques & alii Scholaſtici. Nos, qui ad graviora properamus, levi ac ſuſpenſa dumtaxat manu ea attingemus, reſpondendo

Ad primam: characterem non reductivè tantùm, ſed directè eſſe in cathego-

thegoria qualitatis. Ratio eſt quia docent communiter Philoſophi, aliquid in cathegoriâ qualitatis reponi directè, quando eodem modo recipitur in ſubjecto illudque afficit, quo ſolet qualitas creata & naturalis: atqui character eodem modo recipitur in animâ eamque afficit, quo ſolent qualitates creatæ & naturales recipi & afficere ſubjectum in quo ſunt; quia nempe educitur è potentia animæ, ipſi inhæret, & per ipſum homo denominatur talis, id eſt, aptus ad Sacramenta activè vel paſſivè.

Ad ſecundam: veriſimilius eſſe characterem revocari ad ſecundam ſpeciem qualitatis, nempe potentiam. 1. quia non videtur revocari ad diſpoſitionem vel habitum. Ratio eſt quia diſpoſitio eſt facilè mobilis à ſubjecto, character verò firmus eſt ac indelebilis; habitus autem intendi poteſt vel remitti, & movet ad faciliùs dumtaxat agendum: at talis non eſt character. 2. revocari non poteſt ad tertiam vel quartam ſpeciem qualitatis, id eſt patibilem qualitatem aut paſſionem, formam aut figuram: quia ad illas qualitatis ſpecies ea dumtaxat accidentia revocari ſolent, quæ adhærent corpori; character autem ſignum eſt ſpiritale inhærens animæ: ſupereſt igitur ut revocetur ad potentiam. Et verò ea qualitas meritò potentia dicitur, quæ dat ſimpliciter poſſe agere vel pati: atqui talis eſt character per quem homo ad ſacra deputatur activè vel paſſivè, id eſt, ſuſcipienda, vel perficienda.

Ad tertiam denique reſpondemus, probabilius nobis videri characterem immediatè reſidere in intellectu, non verò in ſubſtantia animæ, tanquam in ſubjecto proximo. Ratio eſt, quia character datur ad agendum vel recipiendum aliquid ſacri: atqui anima non agit nec patitur, niſi per ſuas facultates. Character autem non videtur eſſe in voluntate; quia voluntas illarum qualitatum ſubjectum videtur eſſe, à quibus homo bonus vel malus denominatur: at talis non eſt character, qui in malis eſt ſicuti in bonis. Præterea character ordinatur ad executionem cultus divini: cultus autem divinus quædam eſt fidei proteſtatio; igitur in eodem ſubjecto reſidet character in quo eſt fides; at illa eſt in intellectu.

Quæres 1. an de fide ſit characterem eſſe indelebilem.

Reſp. de fide eſſe, illum hac in vita deleri non poſſe; quia Concilium Trid. ait *eſſe ſignum indelebile*. An verò in altera vita ſit delendus, planè incertum eſt, cùm nihil ea de re pronuntiaverit Eccleſia: verbis tamen Concilii conformius videtur, illum delendum non fore, qui in beatis permanſurus eſt ad gloriam, in damnatis ad pœnam.

Quæres 2. utrum per Sacramenta vetera character imprimeretur.

Reſp. negativè: quia nulla auctoritate aut ſatis firma ratione id oſtendi poteſt.

Quæres 3. utrum character fuerit in Chriſto Domino.

Reſp. negativè: quia nullibi talis characteris in anima Chriſti impreſſi mentio fit; nec tali nota Salvator noſter indiguit, qui *eſt ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ Patris*. Hebr. 1. v. 3. *In quo inhabitat plenitudo divinitatis corporaliter*. Coloſſ. 2. v. 9. Et verò character qui per Sacramenta Chriſti in nobis imprimitur, eſt participatio quædam ac dimanatio Sacerdotii Chriſti; ergo in Chriſto æterno Sacerdote nullus fuit ejuſmodi character.

SOL-

## SOLVUNTUR OBJECTIONES

*Adverſus præcedentes Concluſiones.*

Objicies 1. contra primam Concluſionem. De charactere per aliqua Sacramenta impreſſo, nulla in Scripturis fit mentio, ut nos ipſi cum multis antiquis Scholaſticis non diffitemur: apud veteres autem SS. Patres & Theologos ante Innocentium III. hoc eſt, ſæculum decimum-tertium, de illo pariter altum eſt ſilentium: nihil de illo Magiſter Sententiarum, nihil Hugo Victorinus, licèt de Sacramentis ex profeſſo tractaverint. Magiſter enim L. 4. diſt. 4. agens de iis qui fictè ad Sacramentum accedunt, ait *eos Sacramentum, non verò rem Sacramenti percipere*; per rem verò Sacramenti, intelligit gratiam: neque diſtinguit duplicem effectum Sacramenti, ut nos jam diſtinguimus, gratiam ſcilicet & characterem. Eodem Libro diſt. 7. rationem reddit cur Confirmatio repeti non poſſit, nempe quia non debet Sacramento fieri injuria; fieret autem ſi repeteretur: quod enim per conſecrationem aliquam confertur, judice ſancto Auguſtino, iterari non poteſt: ſi verò characterem agnoviſſet Magiſter, procul dubio eum laudaſſet tanquam veram cauſam cur repeti non poſſit Confirmatio.

Magiſter obiit anno 1164. Hugo anno 1140.

Reſp. 1. ſilentium Scripturæ opponi hìc meritò non poſſe, cùm aliunde certa & conſtans eſt Eccleſiæ Traditio. 2. Falſum eſt veteres ſanctos Patres nihil de charactere ſuis in Scriptis ad nos tranſmiſiſſe: fidem faciunt quæ hìc laudata ſunt eorum teſtimonia. 3. Veteres Scholaſtici, ut diximus, non tam de exiſtentia characteris, quàm de natura ipſius, diſputant, ac de genere probationis unde certò poſſit demonſtrari illum per aliqua Sacramenta imprimi. 4. Magiſter Sententiarum characteris quidem nomine non utitur, at rem nomine ipſo ſignificatam agnovit. Lib. enim 4. diſt. 7. mox citata, docet Baptiſmum, Confirmationem & Ordinem iterari non poſſe, quia per quamdam conſecrationem conferuntur, quæ ratio ex ſancto Auguſtino deprompta eſt, ac characterem noſtrum ſubindicat.

Obiit anno 1205.

Et verò Petrus Pictavienſis Lombardi diſcipulus, & in Cathedra Theologica Pariſienſi, quam annis prope quadraginta magno cum plauſu tenuit, ſucceſſor, primuſque Sententiarum Lombardi Commentator, in diſt. 24. diſtinctè de charactere impreſſo mentionem facit, ſicut & Guillelmus Pariſienſis Epiſcopus qui floruit an. 1240. cap. 3. de Baptiſmo, quos ſummo conſenſu cæteri Scholæ Magiſtri ſequuti ſunt.

Objicies 2. Veteres Eccleſiæ Doctores, imprimis verò ſanctus Auguſtinus, per characterem cujus aliquando meminerunt, intelligunt, vel exterius Sacramentum, vel internam gratiæ unctionem, vel externam denominationem; quemadmodum explicat Durandus antea memoratus. Hoc ſenſu S. Auguſtinus Sermone coram Emerito Donatiſta, ait fidem in nomine Trinitatis eſſe characterem quem Chriſtus militibus ſuis imprimi juſſit.

To. 6. p. 619. C. D.

Reſp. nego ant. Ad ſanctum Auguſtinum, diſtinguo: per characterem imprimentem, ſeu cauſam characteris inſtrumentalem, intelligit ſanctus Auguſtinus Sacramentum exterius aut fidem Trinitatis, hoc eſt, invocationem ſolemnem Trinitatis quæ fit in Baptiſmo, concedo: per characterem impreſſum,

ſum, nego. Porrò citato loco loquitur Auguſtinus de charactere imprimente, nos autem hic agimus de charactere impreſſo.

Inſtabis 1. Eodem in loco ſanctus Doctor aſſerit, quòd ſi Donatus in nomine ſuo baptiſaſſet, characterem impreſſiſſet: at talis character haud dubiè nihil internum fuiſſet ac ſpiritale.

Reſp. ſanctum Doctorem ex hypotheſi loqui, ut ſæpè fit inter diſputandum. Scilicet conſilium ipſi erat oſtendere, Sacramentum vim ſuam unicè à Chriſto trahere, atque validum & ratum illud eſſe, a quocunque Miniſtro, ritu legitimo & à Chriſto præſcripto conſecratum; quod oſtendit ex hypotheſi in qua ſupponeretur Donatus proprium ſuum Baptiſmum conferre, aitque Donatum eo in caſu characterem ſuum impreſſum in iis quos baptiſaret. Hypotheſim autem non probat nec admittit ſanctus Doctor, ſed ea facta rectè concludit quod volebat, nempe Sacramentum Chriſti non pendere à privata Miniſtri conditione, ſed à virtute Chriſti de quo dicitur, *Hic eſt qui baptiſat.*

Inſtabis 3. Ibidem ſanctus Doctor ait characterem exteriùs cognoſci, quod de ſigno ſpiritali & interno dici non poteſt, benè verò de exteriori Sacramento.

Reſp. diſt. ant. ait characterem exteriùs cognoſci in ſua cauſa, nempe viſibili Sacramento, concedo: in ſeipſo immediatè, nego.

Objicies 3. Vitioſus occurrit in noſtra ſententia circulus: namque idcirco probamus characterem imprimi per aliqua Sacramenta, quia hæc iterari non poſſunt; & probamus ea iterari non poſſe, quia characterem imprimunt.

Reſp. vitioſum non eſſe circulum, cùm probatio ex diverſo cauſæ genere deducitur; qua ratione effectus per cauſam, & cauſa per effectum aliquando probatur. Iterari non poſſe aliqua Sacramenta probamus ex charactere impreſſo, tanquam ex effectu Sacramenti; & viciſſim probamus characterem ab illis Sacramentis imprimi, tanquam ex cauſa.

Inſtabis. Ex eo quòd Sacramentum aliquod non poſſit iterari, malè infertur per illud characterem imprimi; namque Matrimonium iterari ſæpius cum eadem perſona non poteſt, nec tamen imprimit characterem.

Reſpond. Matrimonium ex ſe iterari poſſe cum diverſis perſonis, quod ſatis eſt ut characterem non imprimat. Cùm eadem verò perſona repeti non poteſt, non quidem propter characterem quem imprimat, ſed propter vinculum quod diſſolvi non poteſt niſi ſola morte, ſi conſummatum fuerit; ſunt enim duo in carne una.

Objicies 4. Neceſſe non videtur recurrere ad characterem, ut explicetur cur Baptiſmus v. g. repeti non poſſit; in promptu quippe ſunt rationes aliæ. Prima, quia Baptiſmus eſt janua ſeu introitus ad Eccleſiam: ubi autem ſemel aperta eſt janua, neceſſe non videtur ut ſæpius aperiatur. Secunda, quia Baptiſmus deſtinatus eſt ad delendum originale peccatum, quod unicum eſt. Tertia, quia per Baptiſmum promittitur vita æterna, Dei autem promiſſio certa eſt.

Reſp. 1. nego ant. Etſi enim rationes illæ & cauſæ, quas Novatores exaggerant, quidquam momenti ac ponderis haberent, an idcirco excludenda ea quam ex charactere impreſſo Eccleſia repetit? minimè profectò. 2. Leves admodum & parum firmæ videntur adductæ cauſæ & rationes. Prima

quidem,

quidem, quia janua Eccleſiæ quæ baptiſatis aperitur, iiſdem apoſtatis ac deſertoribus, ſi redire velint, rurſus aperienda eſt, non quidem per Baptiſmum, ſed per Pœnitentiam. Secunda, quia qui fictus accedit ad Baptiſmum, à labe peccati originalis non mundatur, & tamen non rebaptiſatur cùm reſipiſcit. Tertia, quia per Euchariſtiam promittitur quoque vita æterna, & tamen ſæpius percipi poteſt ac debet Euchariſtica Communio.

Objicies 5. Inutilis omnino videtur character, ut ſit nota diſtinctionis: Cui enim inſerviret? An Deo? at omnia per ſeipſum novit immediatè. An Beatis? at omnia vident in verbo. An homini? at videt tantùm ea quæ patent exteriùs.

Reſp. ad hoc maximè utilem eſſe characterem, quòd ſit nota ſeu ſignum quoddam fixum ac permanens, per quod homo Deo conſecratur, ac diſtinguitur à cæteris. Neque refert quòd abſque tali ſigno potuiſſet homo Deo conſecrari, à Deo & Beatis cognoſci, & ſecerni ab aliis: neque enim hic diſputamus de eo quod fieri potuit, ſed de eo quod revera à Deo factum eſt; neque hujuſce facti alia quærenda ratio, quàm voluntas facientis. Simili argumento probaret quis, ſuperflua eſſe Sacramenta ad ſanctificationem noſtram, quia potuit Deus alia via ſuam nobis communicare gratiam: voluit tamen eam per Sacramenta nobis communicare; ulterior autem ratio quærenda non eſt.

Objicies 6. Per omnia Sacramenta imprimi deberet character, non autem per tria dumtaxat, quia nempe per omnia Sacramenta homo deputatur ad cultum divinum.

Reſp. S. Th. 3. parte q. 63. art. 6. per ea tantùm Sacramenta characterem imprimi, per quæ homo deputatur *ad agendum aliquid vel recipiendum quod pertineat ad cultum Dei*. Atqui tria dumtaxat ſunt hujuſmodi Sacramenta. *Pœnitentia enim directè ad divinum cultum non ordinatur*, ait ibid. Angelicus Doctor: *per illam enim homo liberatur à peccato, non autem exhibetur ipſi aliquid de novo pertinens ad divinum cultum, ſed reſtituitur in ſtatum priſtinum. Pertinet autem*, pergit ſanctus Thomas, *aliquod Sacramentum ad divinum cultum tripliciter: uno modo, per modum ipſius actionis; alio modo per modum agentis; tertio modo per modum recipientis. Per modum quidem ipſius actionis pertinet ad cultum divinum Euchariſtia, in qua principaliter divinus cultus conſiſtit, in quantùm eſt Eccleſiæ ſacrificium; & per hoc idem Sacramentum non imprimitur homini Character, quia per hoc Sacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud ulteriùs agendum vel recipiendum in Sacramentis, cùm potius ſit finis & conſummatio omnium Sacramentorum*. Ita ſanctus Thomas.

Objectiones contra ſecundam Concluſionem.

Objicies 7. contra ſecundam Concluſionem.

Inter varias circa naturam characteris opiniones, ea cæteris præferenda videtur, quæ, ſalva fide, facilior eſt, ac clariùs exponit quæcunque ad characterem pertinent: atqui talis eſt opinio Durandi ſuprà memorata, quæ per ſolam externam Dei voluntatem ſeu deſtinationem nitidè exponit qua ratione homo per Sacramenta deputetur ad res ſacras percipiendas vel peragendas, abſque ulla ſuccreſcente in anima entitate ſeu qualitate, quæ ita obſcura eſt ut vix intelligi poſſit; quomodo Magiſtratus ad varia Officia deputatur, & pretium monetæ creſcit vel minuitur per ſolam Principis voluntatem, ſine ulla qualitate addita vel in Magiſtratu vel in moneta.

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. prudenti & cauto Theologo ſufficere non debere, quòd opinio, quam amplectitur, ſit facilior & fidei non adverſetur, ſed præterea neceſſe eſſe, ut cum modo loquendi, ſeu proprietate verborum, quæ uſurpat Eccleſia, apertè conſentiat. Quamvis autem opinio Durandi cum fide conciliari poſſit, at utcunque ſit intellectu facilior, vel eo tamen ſolo nomine rejici debet, quòd videatur aliena à communi uſu loquendi Eccleſiæ & Theologorum, ubi de charactere verba faciunt. Ajunt enim characterem eſſe ſignum ſpiritale animæ impreſſum, inhærens & indelebile: an verò propriè id dici poteſt de externa quadam denominatione & deſtinatione hominis ad res ſacras ſive perficiendas ſive recipiendas? minimè profectò. Hic ergo loquendi modus denotat aliquid abſolutum & internum, ſeu qualitatem animæ inhærentem: neque adducta exempla quidquam hìc juvant Durandum. Princeps enim cùm Magiſtratum ad aliqua Officia delegat, nihil in eo ponit, nec aptum eum facit, ſed ſupponit: Deus è contra qui in animam ipſam hominis illabitur, quem amat ſuo amore dignum facit per infuſionem gratiæ; & quem pariter ad cultum ſuum certa ratione conſecrat, per internam aliquam qualitatem ipſum diſponit ac deſtinat. Neque verò refert quòd difficile ſit qualitatem illam explicare. Quaſi iſtud à Theologis exigi meritò poſſet, ut res Theologicas, omni prorſus deterſa obſcuritate, planas& faciles omnibus redderent.

Objicies ultimò. Character eſt ſignum: omne autem ſignum relativum eſt ad rem quam ſignificat; ergo character eſt relatio quædam realis, ut contendit Scotus.

Reſp. in omni ſigno, præter illam ad rem ſignificatam relationem, eſſe aliquid reale & abſolutum. V. gr. in charactere quo notatur ovis vel miles, præter illum reſpectum quem habet ad poſſeſſorem & ducem, eſt aliquid reale abſolutum: pariter igitur in charactere per Sacramenta impreſſo, præter ordinem quem dicit ad cultum Dei, aliquid eſt abſolutum & reale in anima inhærens, quod ſolet appellari qualitas: quemadmodum gratia ſanctificans, præter reſpectum quem habet ad Dei amorem & benevolentiam, aliquid in ſe reale ac poſitivum importat.

# QUÆSTIO QUINTA.

## *De auctore ſeu inſtitutore Sacramentorum.*

DE duobus hîc controverſia movetur. Primò, an Chriſtus Dominus omnia & ſingula Sacramenta inſtituerit, & quomodo; an immediatè & per ſeipſum, an mediatè per Apoſtolos. Secundò, an auctoritas inſtituendi Sacramenta poſſit hominibus communicari.

### ARTICULUS PRIMUS.

*An Chriſtus Dominus omnia & ſingula novæ Legis Sacramenta inſtituerit, & quomodo; an per ſeipſum immediatè, an mediatè per Apoſtolos?*

SI quis hîc Novatorum error eſt, non tam circa inſtitutionem, quàm circa numerum Sacramentorum verſatur. Agnoſcunt enim illi, Sacramenta à ſolo Chriſto immediatè inſtitui potuiſſe; nec alio prætextu duo tantùm admittunt, Baptiſmum nempe & Euchariſtiam, quàm quòd ea duo Chriſtus per ſeipſum immediatè inſtituiſſe legatur, cætera verò Apoſtolis vel Eccleſiæ ſuam debeant originem.

Orthodoxi Theologi conſentiunt quidem omnes, Baptiſmum & Euchariſtiam immediatè à Chriſto fuiſſe inſtituta: conſentiunt pariter Chriſtum mediatè ſaltem omnium & ſingulorum Sacramentorum auctorem eſſe ac parentem; de duobus tantùm diſputant, nempe an Chriſtus omnia immediatè inſtituerit, & an iſtud certa fide Catholica ſit definitum.

Ex veteribus Scholaſticis aliqui exiſtimarunt, Apoſtolos, pro conceſſa ſibi à Chriſto poteſtate, nonnulla inſtituiſſe Sacramenta, præſertim verò Confirmationem & Unctionem extremam. Ita Magiſter Sentent. Hugo Victorinus & S. Bonaventura. Quin Alexander Alenſis parte 4. Summæ qu. 24. membro 1. longè poſt Apoſtolorum tempora Sacramentum Confirmationis in Concilio Meldenſi circa annum Chriſti 845. inſtitutum fuiſſe fabulatur, cujus certè improbanda omnino eſt ſententia. *Etſi enim ferenda ſit*, ait Eſtius in 4. diſt. 1. parag. 16. *eorum opinio qui alicujus Sacramenti inſtitutionem Apoſtolis adſcribunt, minimè tamen eis aſſentiendum, qui poſt Apoſtolorum tempora putant aliquod eorum fuiſſe inſtitutum; quandoquidem commiſſio verbis facta non ultra Apoſtolos extendere ſe potuerit: alioquin enim & hodie poſſet aliquid in Sacramentis Eccleſia mutare, vel inſtituere*. Hæc Eſtius.

*Lib. 4. ſent. diſ. 23 Hugo Vict. L. 2. de Sacramentis cap. 2. In L. 4. Sent. ad diſt. 17. art. 1. q. 3. To. 2. p. 15. col. 1. C. D.*

Qui in ea verſantur ſententia, haud dubiè perſuaſum non habent de fide eſſe, Chriſtum Dominum per ſeipſum & immediatè ſingula Sacramenta inſtituiſſe.

Alii è contra exiſtimant iſtud ad fidem pertinere, atque à Concilio Trid. ſeſſ. 7. Can. 1. definitum fuiſſe; oppoſitamque ſententiam velut erroneam traducere non dubitant. Ita Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis cap. 23. Vaſques in 3. partem ad qu. 64. art. 4. diſput. 135. cap. 1. Becanus de Sacramentis in communi cap. 5. & Iſambertus in 3. partem ad q. 64. diſp. 1. art. 1.

Digitized by Google

art. 1. Et art. 2. non alia ratione veteres Scholaſticos aliter ſentientes excuſat, quam quòd Scripta ſua Judicio Eccleſiæ ſubjecerint.

Alii denique mediam quamdam tenentes ſententiam, contendunt reverâ quidem Chriſtum Dominum immediatè per ſeipſum omnia & ſingula Sacramenta inſtituiſſe; at iſtud eſſe de fide, pronuntiare non audent. Ita Dominicus Soto in 4. diſt. 1. qu. 5. art. 2. concluſione 3. Eſtius in 4. diſt. 1. paragr. 16. Suares quoque ſcribens in 3. partem S. Thomæ ad qu. 64. art. 4. diſput. 12. ſectione 1. quamquam aſſerat dubitari vix poſſe quin hæc ſit mens Concilii Trident. attamen apertè ad fidem eam pertinere non affirmat. His præmiſſis ſit

## CONCLUSIO.

Chriſtum Dominum omnia & ſingula Legis novæ Sacramenta immediatè & per ſeipſum inſtituiſſe, certa quidem eſt ac vera ſententia, non tamen de fide.

Prima Concluſionis pars.

Probatur 1. ex Scripturis triplici argumento. I. Quia nullum eſt ex ſeptem Sacramentis cujus aperta non fiat in Scripturis mentio, ac proinde cujus immediata inſtitutio ad Chriſtum non videatur referri debere. De Baptiſmo mentio fit Matth. 28. v. 19. de Confirmatione, Act. 8. v. 15. de Euchariſtia, Matth. 26. v. 26. de Pœnitentia, Joan. 20. v. 23. de Unctione extrema, Jacobi 5. v. 14. de Ordine, Act. 6. ver. 6. de Matrimonio, Epheſ. 5. v. 31. II. Apoſtoli declarant ſe dumtaxat Miniſtros ac diſpenſatores eſſe, non auctores myſteriorum Dei. 1. Corinth. 4. v. 1. *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Et cap. 3. v. 5. jam dixerat Apoſtolus: *Quid eſt Apollo? quid verò Paulus? miniſter ejus cui credidiſtis.* III. denique teſtatur S. Lucas, Chriſtum poſtquam à mortuis ſuſcitatus eſt, per dies quadraginta cum Diſcipulis converſatum, & de Regno Dei collocutum fuiſſe; quo certè temporis ſpatio Apoſtolos ſuos informabat, eaque omnia, quæ ad ritus Sacramentorum pertinent, ipſis exponebat. Ita ſanctus Leo Serm. 1. de Aſcenſione Domini. *Hi dies*, inquit, *qui inter Reſurrectionem Domini Aſcenſionemque fluxerunt, non otioſo tranſiere decurſu; ſed magna in his confirmata Sacramenta, magna ſunt revelata myſteria.* To. 1. p. 312. Quamquam verò concederemus Novatoribus, nonnullorum Sacramentorum inſtitutionem clarè ac diſtinctè in ſacris Litteris non exprimi, an non Apoſtolica Traditio ſufficeret iis omnibus retinendis, quæ Eccleſia ab Apoſtolis edocta conſtanter retinuit? *Quod enim*, ait S. Auguſtinus Lib. 4. de Baptiſmo cap. 24. *univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.* Apoſtoli autem à Chriſto, Chriſtus à Deo, quod nobis traditum eſt, accepere, ait Tertullianus. To. 9. p. 140. C. D.

Probatur 2. ex ſanctis Patribus, Ambroſio præſertim & Auguſtino.

S. Ambroſius Lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Auctor Sacramentorum*, inquit, *quis eſt, niſi Dominus Jeſus?* To. 2. p. 368. B.

S. Auguſtinus Lib. 3. de Doctrina Chriſtiana cap. 9. agens de Sacramentis novæ Legis, *Quadam pauca*, inquit, *pro multis, eademque factu facillima*, Tom. 3. part. 1. p. 49. B.

*& intellectu auguſtiſſima, & obſervatione caſtiſſima, ipſe Dominus, & Apoſtolica tradidit diſciplina.*

To. 2. p. 124. A. Et Epiſtola 54. aliàs 118. *Tenere te volo* (alloquitur Januarium) *Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum .... leni jugo ſuo nos ſubdidiſſe, & ſarcinæ levi: unde Sacramentis numero pauciſſimis, obſervatione facillimis, ſignificatione præſtantiſſimis ſocietatem novi populi colligavit. Sicuti eſt Baptiſmus Trinitatis nomine conſecratus; communicatio corporis & ſanguinis ipſius, & ſi quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur ... Illa autem quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum Orbe ſervantur, datur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri, ſicuti quòd Domini Paſſio & Reſurrectio &c. anniverſaria ſolemnitate celebrentur.* Diſtinguit eò loci S. Doctor Sacramenta à cæteris ritibus in eo maximè, quòd iſti vel ab Apoſtolis, vel ab Eccleſia inſtituti fuerint; illa verò à Chriſto Domino, immediatè ſcilicet: aliàs ab Eccleſia inſtituta fuiſſe dici poſſent quamquam precaria auctoritate, id eſt, à Chriſto Sponſo ſuo accepta.

Probatur 3. auctoritate Concilii Trid. ſeſſ. 7. Can. 1. *Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis non fuiſſe omnia à Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta .... anathema ſit.* To. 14. Conc. p. 776. D. Etſi autem Synodus non dicat, *immediatè inſtituta*; atque propter hanc cauſam Concluſio noſtra ſtatuat id de fide non eſſe, nihilominus videtur hæc eſſe mens Concilii, fundata in communi uſu loquendi: ea enim quis inſtituere dicitur, quæ per ſe ac immediatè inſtituit.

Seſſione 14. cap. 1. de Pœnitentia, eadem Synodus docet, tunc præcipuè à Chriſto Domino inſtitutam, cùm *à mortuis excitatus inſufflavit in Diſcipulos ſuos dicens: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis.* Ibid. p. 816. A. Et ſeſſ. 22. cap. 1. docet pariter, *Chriſtum Dominum in ultima cœna Apoſtolos Sacerdotes inſtituiſſe.* Ibid. p. 853. A. Et ſeſſ. 23. cap. 1. *Sacrificium & Sacerdotium Dei ordinatione conjunctum eſſe*, atque ut Sacrificium ſic & Sacerdotium ex Domini inſtitutione Eccleſiam accepiſſe. Ibid. p. 862. B. De Unctione extrema ſeſſ. 14. cap. 1. ait, *inſtitutam eſſe ſacram hanc Unctionem infirmorum, tanquam verè & propriè Sacramentum novi Teſtamenti, à Chriſto Domino noſtro apud Marcum quidem inſinuatum, per Jacobum autem Apoſtolum ac Domini fratrem, Fidelibus commendatum ac promulgatum.* Ibid. p. 822. B. Denique ſeſſ. 21. cap. 2. docet id eſſe diſcriminis inter Sacramenta, & ſacramentalia ſeu ritus & cæremonias Sacramentorum, quòd Eccleſia nihil poſſit in ſubſtantiam Sacramentorum, ſicut poteſt in ritus & cæremonias. Ibid. p. 846. D. En verba: *Declarat ſancta Synodus, hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi magis expedire judicaret.* Porrò ſi Eccleſia accepiſſet à Chriſto poteſtatem inſtituendi Sacramenta, poſſet haud dubiè eorum materiam & formam pro data opportunitate mutare, addendo vel detrahendo: atqui tamen declarat Synodus, quacunque interveniente in ritu mutatione, ſalvam ſemper remanere Sacramenti ſubſtantiam. Quid ita? quia quæ ſunt juris divini à Chriſto Domino præfixa & determinata, non poſſunt ab Eccleſia mutari; ergo omnia & ſingula Legis novæ Sacramenta ſunt à Chriſto Domino immediatè inſtituta.

Non eſt de fide Chriſtū Secunda pars Concluſionis probatur: quia nullum ſatis firmum ex auctoritate momentum habemus, quo teneamur fide divina credere, Chriſtum Domi-

Dominum omnia & ſingula Legis novæ Sacramenta immediatè per ſe ipſum inſtituiſſe. Non ex verbo Dei ſeu ſcripto ſeu tradito, ex quo inferimus quidem Chriſtum Dominum Sacramentorum auctorem eſſe; at immediatum eſſe auctorem nullibi legimus. Non ex definitione Eccleſiæ: Canon enim Tridentinus mox citatus errorem dumtaxat Novatorum perſtringit, qui è ſeptenario Sacramentorum numero quinque hoc prætextu expungunt, quòd non ſint à Chriſto Domino inſtituta; adversùs quos Synodus ſtatuit, omnia Sacramenta quæ Catholica Eccleſia agnoſcit, fuiſſe à Chriſto Domino inſtituta: an verò mediatè vel immediatè, non determinat Synodus; atque conſultò pro ſua ſapientia ab hac particula, *immediatè*, abſtinuit, quòd ſciret rem eſſe inter Scholaſticos hinc & inde agitatam. Quapropter non videtur nobis Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis cap. 23. ſcopum attigiſſe, cùm ſcripſit inutilem futurum eum Canonem, niſi mens Concilii fuiſſet ſtatuere, Chriſtum immediatè per ſe ipſum omnia Sacramenta inſtituiſſe; *Cùm nemo*, inquit, *unquam dubitaverit quin ſaltem mediatè Sacramenta à Deo ſint inſtituta*. Nemo quidem Catholicus dubitavit; at ipſi negabant Novatores, & contendebant vera non eſſe Sacramenta, niſi quæ Chriſtus immediatè inſtituit.

Dominum immediatè per ſe ipſum omnia Sacramenta inſtituiſſe.

To. 3. p. 41. F.

Probatur 2. Quia, ſalva fide, in Scholis liberè diſputatur hæc præſens noſtra Concluſio. Multi præterea etiamnum docet, Chriſtum Dominum in genere dumtaxat aliquorum Sacramentorum materiam & formam deſignaſſe, atque ſpecialem earum determinationem Eccleſiæ ſuæ arbitrio permiſiſſe: quæ profectò ſententia in iſtam ferè incidit, nempe Chriſtum non immediatè omnia Sacramenta inſtituiſſe, ſed aliqua mediatè tantùm; qui enim poteſtatem habet determinandi materiam & formam Sacramenti alicujus, ille cenſetur habere acceptam à Chriſto Domino auctoritatem inſtituendi Sacramenti. Quamquam non ignoramus conſecutionem hanc ab aliquibus Theologis, Iſamberto imprimis, negari; exiſtimat enim ille, ſimul & Chriſtum immediatè omnia Sacramenta inſtituiſſe, ac Apoſtolis & Eccleſiæ dediſſe poteſtatem in ſpecie determinandi materiam & formam Sacramenti, quas ipſe in genere dumtaxat aſſignavit.

Probatur denique teſtimonio duorum (ut cæteros omittamus) graviſſimorum Theologorum, Dominici Soto, & Guillelmi Eſtii.

Dominicus Soto in 4. diſt. 1. qu. 5. articulo 2. concluſione 3. *Non uſque adeo conſtat*, inquit, *hæreticum eſſe negare Sacramenta Confirmationis & Extremæ unctionis fuiſſe ore Chriſti proprio inſtituta*. Et concluſione 4. *Eſſet tamen*, pergit, *temerarium negare omnia Sacramenta à Chriſto inſtituta*.

Dominicus Soto.

Eſtius in 4. diſt. 1. paragr. 16., *Cùm*, inquit, *non ſit à Synodo definitum Sacramenta novæ Legis omnia immediatè à Chriſto inſtituta eſſe, diſputatur adhuc inter Catholicos, utrum omnia ſeptem Chriſtus immediatè & per ſe ipſum inſtituerit, an verò quorumdam inſtituendorum miniſterium Apoſtolis vel Eccleſiæ commiſerit. Dubitandi enim cauſa videtur, quòd in Scriptura nuſquam legimus ubi Confirmationis & extremæ Unctionis Sacramenta Chriſtus inſtituerit, ſed utrumque Apoſtoli poteſtate ſibi à Chriſto commiſſa videantur Eccleſia tradidiſſe Act. 8. & Jacobi 5. Multòque minùs exiſtimant Ordinem Diaconatus & Subdiaconatus, & quatuor minores Ordines immediatè à Chriſto fuiſſe inſtitutos, præſertim quoad ſingulorum materiam & formam, quarum determinationem, alterationem, atque mutationem volunt Apoſtolis, imò & poſteriori*

Eſtius. To. 2. p. 14. col. 1. D.

*riori Eccleſiæ, prout Fidelium ſaluti expedire judicarent, fuiſſe concreditam.* De
*Ib. col. 2. B.* hac verò ſententia ſic ibidem judicat gravis Theologus: *Hæc opinio*, inquit, *ut aliquid probabilitatis habeat, majori tamen probabilitate diverſæ ſententiæ ſuperatur*. Probabilem dicit, non ex fide certam ſententiam.

## ARTICULUS II.

### *An auctoritas inſtituendi Sacramenta poſſit hominibus communicari.*

Triplex auctoritas. Primaria ſeu poteſtatis, TRiplex à Theologis diſtinguitur in Sacramentis auctoritas: una primaria & independens, quæ dicitur poteſtas auctoritatis; altera excellentiæ ſeu miniſterii principalis, quæ Chriſto competit ratione humanitatis, quæ inſtrumentum eſt divinitatis hypoſtaticè conjunctum; tertia denique infima, quæ dicitur poteſtas puri miniſterii, qualis Sacerdotibus data eſt.

excellentiæ, & puri miniſterii. Auctoritas excellentiæ quæ Chriſto propria eſt, fundatur in unione hypoſtatica, atque hæc quatuor includit: 1. quòd meritum Chriſti operetur in Sacramentis, ac primam de condigno gratiam mereatur. 2. quòd ad invocationem ejus nominis Sacramenta celebrentur. 3. quòd ipſe ea inſtituere potuerit, ac revera inſtituerit. 4. quòd effectum Sacramentorum etiam ſolo nutu & imperio voluntatis abſque Sacramento conferre poſſit. Ita S. Thomas 3. parte q. 64. art. 3.

Duo porrò neceſſaria ſunt ut aliquod inſtitui poſſit Sacramentum: primum, ut aſſignetur ſignum aliquod exterius conveniens; alterum, ut huic ſigno annexa ſit virtus & efficacia conferendi gratiam ſanctificantem.

Scotus in 4. diſt. 1. q. 3. Gabriel in eandem diſt. q. 2. articulo 3. dubio 2. Vaſques in 3. partem qu. 64. articulo 4. diſput. 135. cap. 2. docent poſſe quidem alicui creaturæ communicari facultatem aſſignandi & determinandi ſignum exterius ſacramentale; at negant poſſe ipſi ab homine certò aſſignari vim conferendi gratiam. Alii cum Dominico Soto in 4. diſt. 1. qu. 5. articulo 2. è contrà ſentiunt, auctoritatem excellentiæ quæ in Chriſto fuit, poſſe puris hominibus communicari, non quidem adæquatè quantùm ad omnes effectus, ſatisfactionem ſcilicet infiniti pretii, ac meritum de condigno primæ gratiæ ſanctificantis; ſed inadæquatè, quantùm ad inſtitutionem ſigni cui certò annexa & alligata ſit efficax gratiæ collatio.

## CONCLUSIO.

Poteſtas auctoritatis primaria & independens inſtituendi Sacramenta, nulli puræ creaturæ communicari poteſt. Ea verò quæ dicitur excellentiæ, & humanitati Chriſti tanquam inſtrumento divinitati conjuncto conceſſa fuit, adæquatè quantùm ad omnes effectus communicari non poteſt, ſed inadæquatè dumtaxat.

Probatur prima pars: Quia illa poteſtas primaria & independens ſolius Dei propria eſt, nec ulli creaturæ, quæ eſſentialiter eſt ens dependens, poteſt communicari.

Secunda pars oſtenditur: Quia poteſtas excellentiæ in Chriſto adæquatè

ſum-

ſumpta, fundatur in unione hypoſtatica, præſupponit ſatisfactionem infiniti pretii, per quem etiam de condigno Chriſtus primam ſanctificantem gratiam nobis meruit: at hujuſmodi poteſtas nulli puræ creaturæ poteſt communicari, ut per ſe manifeſtum eſt.

Tertia denique pars probatur auctoritate ſancti Auguſtini Tract. 5. in Joan. n. 7. ubi ſic loquitur: *Potuit Dominus noſter Jeſus Chriſtus, ſi vellet, dare poteſtatem alicui ſervo, ut daret Baptiſmum ſuum tanquam vice ſua, & transferre à ſe baptiſandi poteſtatem, & conſtituere in aliquo ſervo ſuo, & tantam vim dare Baptiſmo tranſlato in ſervum, quantam vim haberet Baptiſmus datus à Domino. Hoc noluit ideo, ut in illo ſpes eſſet baptiſatorum, à quo ſe baptiſatos agnoſcerent. Noluit ergo ſervum ponere ſpem in ſervo.* Et paulò poſt: *Intendite: Potuit hanc poteſtatem ſervis dare, ſed noluit. Si enim daret hanc poteſtatem ſervis, id eſt, ut & ipſorum eſſet, quod Domini erat, tot eſſent Baptiſmata, quot eſſent ſervi.* Hactenus ſanctus Auguſtinus. S. Aug. *Tom.* 3. *part.* 2. p. 323. A. Ibid. B.

Ratio eſt, quia nulla videtur eſſe implicantia & contradictio aut ex parte Dei, aut ex parte hominis, aut ex parte Sacramenti, quòd, Deo ita concedente, non tantùm poſſit homo inſtituere ſignum exterius, ſed etiam ipſi annectere vim producendi gratiam: ſemper enim ea in hypotheſi ſalva eſſet dependentia illius hominis à Deo; neque de condigno, ſed tantùm de congruo ex libera & gratuita Dei acceptatione primam ſanctificantem gratiam nobis mereretur. Verùm in quæſtionibus hujuſmodi de re poſſibili, plùs æquo immorandum nobis non eſt.

## QUÆSTIO SEXTA.

### *De Miniſtro Sacramentorum.*

DUo hìc expendemus. Primum, an Miniſter Sacramentorum activè concurrat tanquam cauſa inſtrumentalis ad gratiam ſacramentalem. Secundum, an ſolus & quilibet homo ſit Miniſter Sacramentorum.

### ARTICULUS PRIMUS.

*An Miniſter Sacramentorum activè concurrat ad gratiam ſanctificantem.*

QUæſtio non eſt, an Miniſter propria ſua virtute interiorem attingat gratiam; certum enim eſt ſolum Deum primaria ſua auctoritate in nobis interiùs operari: ſed quæſtio eſt, utrum Miniſter tanquam cauſa efficiens inſtrumentalis ſimul cum Sacramento non tantùm remotè, ſed etiam proximè concurrat ad gratiam ſacramentalem.

### CONCLUSIO.

Miniſter Sacramentorum tanquam vera, inſtrumentalis & materialis cauſa ſimul cum Sacramento proximè & activè concurrit ad gratiam ſacramentalem.

Probatur: Quia in Sacramento Pœnitentiæ v. g. Miniſter verè abſolvit à

I 4 pecca-

peccatis. *Accipite Spiritum ſanctum*, ait Chriſtus Joan. 20. v. 28. *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Ita ſtatuit Concilium Tridentinum ſeſſione 14. cap. 6. & Can. 3. & 10. In Sacramento pariter Ordinationis, Epiſcopus per manus impoſitionem gratiam impertitur. 2. ad Timoth. 1. v. 6. *Admoneo te*, ait Apoſtolus, *ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.*

Idem de cæteris Sacramentis quæ Miniſter diſpenſat, judicandum.

Ratio eſt, ait S. Thomas 3. parte q. 64. articulo 1. in corpore, quia *eadem eſt ratio Miniſtri & inſtrumenti*, ſeu Sacramenti; *utriuſque enim actio exteriùs exhibetur: & ſortitur effectum interiorem ex virtute principalis agentis nempe Dei.* Atqui Sacramenta ſunt cauſæ efficaces ſeu effectrices gratiæ ſanctificantis, ergo & eorùm Miniſtri.

Dices 1. Sacramentum Euchariſtiæ gratiam communicat cùm jam penitus effluxit actio Miniſtri per quam conſecratur: quomodo igitur poteſt Miniſter ad illam gratiam activè & proximè concurrere?

Reſp. eo in Sacramento Miniſtrum nonniſi remotè ad effectum ſpiritualem concurrere, quia nempe peculiare eſt Euchariſtiæ, ut non in uſu, ſed in re permanenti conſiſtat. Unde ſpecies conſecratæ quæ corpus Chriſti verè ac realiter ſub ſe continent, per uſum & ſumptionem gratiam conferunt diu poſt elapſam Miniſtri actionem: in aliis verò Sacramentis quæ in actione poſita ſunt, Miniſter & Sacramentum unam & eandem habent actionem inſtrumentalem.

Dices 2. SS. Patres vulgò aſſerunt Miniſtros Sacramentorum linguam & manus dumtaxat præbere, Deum autem interiùs mundare, ſanctificare &c.

Reſp. non aliud velle SS. Doctores, niſi quòd Miniſtri non ſint cauſæ primariæ ſanctificationis, ſed miniſteriales dumtaxat, ac certis adſtrictæ legibus. *Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus?* ait Apoſtolus 1. Corinth. 3. ver. 4. *Miniſtri ejus cui credidiſtis, & unicuique ſicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit; ſed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.*

## ARTICULUS II.

### *An ſolus & quilibet homo ſit Miniſter Sacramentorum.*

Communis eſt omnium ſententia, ſolum hominem, eumque viatorem, idonem eſſe poſſe Sacramentorum Miniſtrum; an verò Angeli ad hocce miniſterium delegari poſſint, anxiè diſputant ex noſtris non pauci. Verùm, ut jam diximus, in quæſtionibus hujuſmodi de re poſſibili, quæ rem noſtram Catholicam multùm non juvant, inhærendum non æſtimamus.

Lutherus cum ſuis diſtinguit inter poteſtatem & uſum miniſterii. Uſum quidem ſeu functiones ſacri miniſterii nullum arrogare ſibi debere contendit, niſi qui legitimè vocatus fuerit: poteſtatem verò ipſam miniſtrandi cuilibet homini Chriſtiano per Baptiſmum inditam agnoſcit. *Sacerdos*, ait in Libro ad Pragenſes de inſtituendis Miniſtris Eccleſiæ, quem dedit anno 1523. *in novo præſertim Teſtamento non fit, ſed naſcitur; non ordinatur, ſed creatur.*

*creatur. Naſcitur autem in Baptiſmo, ſuntque prorſus omnes Chriſtiani Sacerdotes.* Et inter Propoſitiones quas Leo X. damnavit, hæc erat, *Ubi non eſt Sacerdos, æquè poteſt quilibet Chriſtianus (Sacramenta adminiſtrare) etiamſi mulier aut puer eſſet.* To. 14. Conc.p. 392. E. Opuſc. p.736.

Calvinus in Antidoto Concilii Tridentini ad Canonem 10.ſeſſ.7.ita rigidè ac ſeverè tuetur eos tantùm qui legitimè vocati ſunt facultatem habere miniſtrandi Sacramenta, ut nequidem urgente neceſſitate concedat laicis, præſertim verò fœminis, ut conferant Baptiſmum.

Firmilianus Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopus Epiſtola ad ſanctum Cyprianum 75.dubitat de veritate Baptiſmi collati à muliere dæmonibus obſeſſa. Catholici omnes, excepto Baptiſmo in caſu neceſſitatis, docent eum ſolum idoneum eſſe Miniſtrum Sacramentorum, qui per legitimam Ordinationem, non tantùm uſum, ſed & poteſtatem ipſam accepit ea conficiendi.

## PRIMA CONCLUSIO.

Solus homo viator idoneus eſſe poteſt Miniſter Sacramentorum.

Probatur ex Scripturis, quæ non aliis quàm hominibus, iiſque viatoribus, datam eſſe à Chriſto facultatem adminiſtrandi Sacramenta, teſtantur. Solis hominibus dixit Chriſtus Matth. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptiſantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus ſancti*. Solis hominibus Lucæ 22. v. 19. dixit; *Hoc facite in meam commemorationem*. Solis hominibus Joan. 20. v. 23. dixit: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Apoſtolus non alios quàm homines deſignabat 1. Corinth. 4. v. 1. his verbis: *Sic nos exiſtimet homo ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*. Et 2. Corinth. 3. v. 6. *Qui nos idoneos Miniſtros novi teſtamenti fecit*. Denique Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis: qui condolere poſſit iis qui ignorant & errant; quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate, & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro ſe ipſo offerre pro peccatis*. Hæc porrò omnia nonniſi in hominem viatorem peccatis & infirmitatibus obnoxium cadere poſſunt.

Superfluum omnino videtur in re tam facili & obvia teſtes appellare SS. Patres. Unus ſufficiat ſanctus Chryſoſtomus Lib. 3. de Sacerdotio. *Qui terram incolunt*, inquit, *in eaque commorantur, ad ea quæ in Cœlis ſunt diſpenſanda commiſſi ſunt, poteſtatemque acceperunt, quam neque Angelis, neque Archangelis dedit Deus. Neque enim illis dictum eſt, Quæcumque ligaveritis in terra &c.* To.1.p. 383. B. C.

Quid ergo, inquies, dicendum foret, ſi Angelus, aſſumpto corpore viſibili, Sacramenta miniſtraret, ſicut aliquando contigiſſe nonnullis proditum legimus Hiſtoriis?

Reſp. Si certò illud conſtaret, dicendum foret haud dubiè, voluiſſe Deum ſigno aliquo ſenſibili extra legem ordinariam, gratiam ſuam alicui concedere. Verùm eo in caſu non videretur ſignum illud hoc ipſum eſſe Sacramentum quod Chriſtus in nova Lege inſtituit, ſed alterius eſſet conditionis, defectu

ſcilicet

ſcilicet Miniſtri ſeu cauſæ conficientis Sacramentum. Quemadmodum ſi jam Deo placeret noxam originalem non per aquam alicui remittere, ſed per aliud quoddam ſenſibile ſignum, non diceretur remiſſum peccatum per Sacramentum quod Chriſtus in hunc finem inſtituit. Quæ porrò referuntur hiſtoriæ, ſeu exempla Angelorum qui nonnullis Sanctis Euchariſtiam adminiſtraſſe narrantur, eò ad ſummum tendunt, nempe Angelos jam conſecratam Euchariſtiam detuliſſe ac dediſſe, non verò conſecraſſe. Firmilianus autem idcirco judicavit nullum eſſe Baptiſmum, quem mulier dæmone obſeſſa dederat, quòd à dæmone ipſo illum datum exiſtimabat, qui baptiſandi licentiam non accepit.

## SECUNDA CONCLUSIO.

Homo quilibet Chriſtianus (ſi Baptiſmum excipias in caſu neceſſitatis) idoneus non eſt Miniſter Sacramentorum, ſed ille tantùm qui per legitimam Ordinationem miniſterii poteſtatem accepit.

Probatur 1. ex diverſis officiis ac functionibus quæ non omnibus promiſcuè, ſed aliquibus dumtaxat hominibus conceſſæ ſunt. Ita teſtatur Apoſtolus Epheſ. 4. v. 7. *Unicuique*, inquit, *data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti*. Et v. 11. *Ipſe dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores ad conſummationem Sanctorum in opus miniſterii*. Quod illuſtrat familiari comparatione membrorum corporis humani, quorum varius uſus eſt, & actio diſtincta, ſervandæ totius humani corporis harmoniæ maximè neceſſaria. *Si totum corpus*, ait Corinth. 12. v. 17. *oculus, ubi auditus? ſi totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem poſuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore ſicut voluit*. Et Hebr. 5. v. 4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron*.

De poteſtate verò, non autem de ſolo uſu poteſtatis, ſicut placet Luthetanis, loqui Apoſtolum, certò conſtat. Tùm quia de ea loquitur poteſtate quam Apoſtoli à Chriſto, & Aaron à Deo acceperant: atqui non uſum dumtaxat, ſed ipſam poteſtatem, unde legitimus uſus naſcitur, illi acceperunt. Tùm quia id v. 5. confirmat Apoſtolus exemplo Chriſti, qui *non ſemetipſum glorificavit ut Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum, Filius meus es tu, ego hodie genui te*. At Chriſtus poteſtatem, & quidem plenam ac perfectam accepit.

Denique, ſi in veteri Lege cuilibet licitum non fuit ſe ſacris immiſcere, ſed iis tantùm qui erant de ſtirpe Aaron: ſi tam ſeverè punitus eſt Ozias Rex, quòd munia Sacerdotum uſurpare auſus fuiſſet, ipſique conſtanter reſtitere fortiſſimi Sacerdotes: *Non eſt*, dicebant, *tui officii, Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt, filiorum Aaron*
L. 2. Paralip. c. 6. *qui conſecrati ſunt ad ejuſmodi miniſterium. Egredere de Sanctuario*. Quantò magis in Lege Chriſti à ſacro miniſterio removendi ſunt, qui ad illud ſpeciali conſecratione non vocantur?

Fuit hæc ſemper conſtans ac perpetua Eccleſiæ fides ac praxis. *Ne te immiſceas rebus Eccleſiaſticis*, ſcribebat Ozius Cordubenſis Epiſcopus ad Imperatorem

ratorem Conſtantium, *neu nobis his de rebus præcepta mandes; ſed à nobis potius hæc ediſcas. Tibi Deus Imperium tradidit, nobis Eccleſiaſtica concredidit. Ac quemadmodum qui tibi Imperium ſubripit, Dei ordinationi repugnat; ita metue, ne ſi ad te Eccleſiaſtica pertrabas, magni criminis reus fias.* *Apud Athan. To.1.p. 371. A.*

Notum eſt quod in Concilio Alexandrino contigit. Accuſatus ſcilicet in eo fuit Athanaſius ab Arianis, quòd fregiſſet calicem qui apud Presbyterum quemdam nomine Iſchyram aſſervabatur: non alia autem meliori ratione accuſatores calumniæ ac falſi teſtimonii convicti fuere, quàm quòd Iſchyras ille, cujus cuſtodiæ calix concreditus dicebatur, verus non eſſet Presbyter, utpote quià Collutho Presbytero qui ſe Epiſcopum mentiebatur, ordinatus fuiſſet. Quapropter ipſe Colluthus ab Oſio cæteriſque Epiſcopis ad priorem Presbyteri Ordinem redactus fuit, ac irritæ & nullæ declaratæ, quas ille attentaverat, Ordinationes, & Iſchyras in ordinem laicorum rejectus. Ita narrat ſanctus Athanaſius Apologia 2. *To.1.p. 193. A. B.*

Plura ex veteribus monumentis referre hìc facile foret; ſed ea ſuis quibuſque propriis locis reſervamus, ubi nempe de Miniſtro cujuslibet Sacramenti differemus.

Fidem Eccleſiæ his verbis declaravit & expreſſit Concilium Trid. ſeſſ.7. Can. 10. *Si quis dixerit Chriſtianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis adminiſtrandis habere poteſtatem, anathema ſit.* *To.14. Conc.p. 777. D.*

Dices: 1. Petri 2. v. 9. omnes Chriſtiani appellantur *genus electum, regale Sacerdotium*. Et ſanctus Joannes Apocal. 1. v. 6. *Fecit*, inquit, *nos regnum & Sacerdotes Deo Patri ſuo.*

Reſp. diſtinguo: omnes Chriſtiani ſunt Sacerdotes impropriè & metaphoricè, ratione ſcilicet hoſtiæ ſpiritualis quam Deo per preces ac bona opera offerunt, concedo: verè & propriè, ratione Ordinationis ſeu poteſtatis conſecrandi Euchariſtiam, nego. Seipſum exponit ſanctus Petrus citato cap. v. 5. *Ipſi*, inquit, *tanquam lapides vivi ſuperædificamini domus ſpiritualis, Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum.* Illæ verò ſpirituales hoſtiæ opera ſunt virtutis & pietatis quæ ad Deum tanquam ad fontem & parentem totius boni referuntur. Et verò Chriſtiani eo ipſo modo vocantur à ſancto Petro *Sacerdotes*, quo *domus ſpiritualis, & Reges*; ſed eos ita per figuram & metaphoram appellari nemo non videt: ſunt illi domus ſpiritualis, quia ad unam familiam cujus caput eſt Chriſtus, pertinent, mutuoque inter ſe charitatis vinculo debent colligari: ſunt Reges, quia ſuis affectibus dominari, ſeque à rerum terrenarum ſervitute liberare & expedire tenentur. Pariter igitur ſunt Sacerdotes, tùm quia in mente ſancti Auguſtini in Pſalm. 94. *anima noſtra eſt ara Dei. Sacrificium Dei quid eſt? Fortè hoc facimus modò, imponimus in ara Sacrificium, quando Deum laudamus.* Tùm quia eodem docente Libr. 20. de Civit. Dei cap. 10. *Sicut omnes Chriſtianos dicimus propter myſticum chriſma, ſic omnes Sacerdotes*, quoniam membra ſunt unius Sacerdotis, nempe Chriſti. *To.4.p. 1026.B. To.7.p. 588. E.*

Inſtabis: Chriſtus eſt *Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedec*. Pſal. 109. v. 4. At omnes Chriſtiani ſunt fratres Chriſti; ergo omnes Chriſtiani ſunt Sacerdotes.

Reſp. diſtinguo min. Omnes Chriſtiani ſunt fratres Chriſti per gratiam adoptionis, concedo: per naturam, nego. Non eadem porrò eſt prærogativa

gativa

Digitized by Google

grativa fratrum ex adoptione, quæ fratrum ex natura. Quin & filius primogenitus ſpeciale quoddam habet præ cæteris fratribus privilegium.

Opponi hic poſſet auctoritas Tertulliani Lib. de Exhortatione caſtitatis cap. 7. Verùm cùm hujuſce teſtimonii examen propiùs ſpectet tractationem de Miniſtro Euchariſtiæ, illud in eum locum rejicimus.

# QUÆSTIO SEPTIMA.

*De conditionibus in Miniſtro requiſitis ut Sacramenta perficiat.*

De tribus hìc potiſſimùm inſtituitur controverſia: nempe de intentione, fide, ac probitate Miniſtri.

## ARTICULUS PRIMUS.

*De intentione Miniſtri Sacramentorum.*

*An & quæ in eo neceſſaria ſit ut Sacramenta validè perficiat?*

Intentio Miniſtri eſt actus voluntatis quo Miniſter vult facere quod Chriſtus inſtituit & uſurpat Eccleſia.

Neceſſariam eſſe in Miniſtris, *dum Sacramenta conficiunt & conferunt, intentionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia*, expreſsè declaravit ac definivit Conc. Trid. ſeſſ. 7. Can. 11. To. 14. Conc.p. 777.D.

Verùm quæ & qualis illa eſſe debeat, apertè non declaravit nec definivit; atque hinc Theologi dubium excitarunt circa ſenſum iſtorum Concilii verborum, *faciendi quod facit Eccleſia*. Dubitandi ratio hæc ipſis fuit, quòd Eccleſia non tantùm ritum externum, quem Chriſtus inſtituit, facit & intendit facere, ſed etiam verum Sacramentum, quod ſanctificantem gratiam benè præparatis confert, & habet pro fine æternam felicitatem. An verò eorum omnium intentio, ſive explicita, ſive implicita & confuſa, ſit in Miniſtro Sacramentorum neceſſaria, ut ea validè perficiat aut conferat, controvertitur. Rurſus quæritur quænam ſit illa Eccleſia, cujus ritum Miniſter intendere debeat: an Catholica & Romana; an quælibet Chriſtiani nominis particularis ſocietas, ſive Catholica illa ſit, ſive non: v. g. Eccleſia Lutherana, aut Calviniana Genevenſis.

Duo igitur hìc ſunt controverſiæ capita: unum circa intentionem conſideratam ratione objecti ad quod illa fertur; alterum ratione modi, quo ad illud fertur & tendit: an ſcilicet neceſſaria ſit intentio actualis; vel virtualis, aut habitualis & interpretativa ſufficiat.

*De neceſſitate intentionis ratione objecti.*

## STATUS QUÆSTIONIS.

Objectum ſeu terminus intentionis, illud ipſum eſt quod Miniſter intendit ſeu ſpe-

ſpectat, cùm Sacramenta perficit aut confert; atque ex ſententia Concilii Tridentini, id ipſum eſt *quod facit Eccleſia*, ſeu opus, & actio Eccleſiæ.

In actione verò illa diſtingui hæc ac ſpectari poſſunt.

I. Ritus exterior ſolus ac purè materialis, nulla prorſus attentione facta quòd ſit ritus Eccleſiæ; nec ulla præſuppoſita voluntate ſeu intentione faciendi quod facit Eccleſia.

II. Ritus ille quatenus eſt ritus Eccleſiæ, quæcumque tandem illa cogitetur, & cum directa voluntate ſive explicita ſive implicita & confuſa generatim faciendi quod facit Eccleſia, abſtrahendo ab eo quòd ſit verum Sacramentum, vel non.

III. Ritus ut eſt formaliter ſacramentalis, ſeu ut verum Sacramentum.

IV. denique, ritus quatenus eſt cauſa efficax ſeu effectiva gratiæ ſanctificatis, & tendit ad æternam felicitatem tanquam ad finem.

Circa quæ varia fingi poteſt hypotheſis Miniſtri ritum externum Eccleſiæ v. g. ablutionem in Baptiſmo uſurpantis. Variæ hypotheſes.

Prima eſt, ſi Miniſter vel per jocum & irriſionem externam ac manifeſtam, ut ſolent mimi & hiſtriones, ritum hunc non ſeriò facere, ſed fingere ac repræſentare vellet: vel ſi de ritu Eccleſiæ nihil planè cogitans, in balneo v.gr. poſitus, aquam ſupra puerum effunderet cum verbis conſuetis, ad ſordes corporis eluendas: vel ſi ſeriò exteriùs ac in debitis circumſtantiis materialem & externum Chriſti & Eccleſiæ ritum debitè obſervaret, intùs verò & animo intentionem ſuam ſuſpenderet ac cohiberet, aut etiam contrariam gereret, diceretque tacitus apud ſe, Nolo ritum Eccleſiæ perficere, imò contrarium intendo; & volo tantùm ritum illum exteriùs, quamquam apparenter ſeriò, fingere, ſimulare, repræſentare. In priori caſu homo non intendit facere ritum etiam externum Eccleſiæ, ſed eum dumtaxat fingere, ſimulare ac nudè repræſentare; atque irriſio, jocus ac fictio exteriùs aperta eſt ac manifeſta, nec ratum ac validum eſt Sacramentum. In ſecundo caſu homo nullatenus intendit facere ritum Eccleſiæ formaliter ut eſt ritus Eccleſiæ, ſed purè materialiter & ad finem valdè diverſum ab eo quem ſibi Eccleſia proponit; nec etiam eo in caſu valet Sacramentum. In tertio caſu fictio ac irriſio eſt occulta, interna ac latens, quæ in primo aperta eſt, externa & manifeſta; neque aliud inter utramque hypotheſim diſcrimen occurrit, niſi quòd in prima eſt irriſor manifeſtus, in altera irriſor occultus. Cùm enim in hac tertia hypotheſi Miniſter exteriùs ſeriò ritum Eccleſiæ peragit, intus tamen & apud ſe ait, Nolo facere ritum Eccleſiæ, ſeu id quod facit Eccleſia; quid, rogo intelligi poteſt per illud, *Nolo facere ritum Eccleſiæ?* An ritum externum Eccleſiæ? non ita certè, ſiquidem illum ſeriò peragit & exercet: quis autem ſanæ mentis vigilans facit, quod facere non intendit? ait appoſitè Catharinus mox laudandus. Ergo cùm ille in adducta hypotheſi ait ſe nolle facere quod facit Eccleſia, non alius ſenſus ac mens illius eſſe poteſt, quàm quòd vel nolit facere ritum Eccleſiæ quatenus formaliter Sacramentum, aut productivum gratiæ ſanctificantis; vel reipſa nolit illum ritum facere, ſed ſimulare dumtaxat, fingere ac repræſentare: quorum primum à Theologis non exigitur; alterum verò falſum eſt, & ab errore Novatorum in hoc uno diſtat, quòd irriſio, cum qua ſtare veritatem Sacramenti Novatores arbitrantur, ſit exterior & manifeſta, hìc verò interna ſit, occulta & latens.

Prima hypotheſis.

Secun-

Secunda hypotheſis. Secunda hypotheſis eſt, ſi Miniſter externum Chriſti & Eccleſiæ ritum non tantùm ſeriò exteriùs, ſed intùs & animo vellet obſervare, non tamen verum perficere Sacramentum, ſive ex malitia, ut hominem Sacramento defraudet; ſive ex errore, quia non credit ritum hunc verum eſſe Sacramentum.

Tertia hypotheſis. Tertia hypotheſis eſt; ſi Miniſter ritum hunc ſeriò tùm internè, tùm externè vellet obſervare, etiam ut verum Sacramentum, non intenderet tamen effectum vel finem Sacramenti.

Intentio externa & interna variè explicatur. Atque hinc nata celebris in præſenti argumento diſtinctio intentionis externæ & internæ, quæ cùm non uno modo ad omnibus intelligatur & explicetur, paulò involuta & obſcura evaſit præſens inter Theologos diſceptatio.

Sunt qui externam intentionem appellāt eam qua Miniſter externum Chriſti & Eccleſiæ ritum ſeriò ac ſimpliciter vult obſervare, non tamen verum perficere aut conferre Sacramentum; ſive (ut dictum eſt) ex malitia, ſive ex errore. Internam è contra eam dicunt, per quam Miniſter non tantùm ritum Eccleſiæ externum, ſed etiam ipſum ut formaliter ſacramentalem, ſeu ut verum Sacramentum ſeriò intendit perficere: hoc ſenſu admittenda eſt intentio externa, interior verò rejicienda.

Sunt quibus intentio externa ea videtur eſſe quæ ad opus dumtaxat Eccleſiæ externum, unde nomen ſumpſit, ſeriò exteriùs uſurpandum refertur, tametſi Miniſter intùs & animo non intendat ritum Eccleſiæ facere, ſed intentionem ſuam aut retineat, aut etiam contrariam gerat: unde eo in caſu neceſſe eſt ut Miniſter, qui exteriùs ſeriò ritum Eccleſiæ peragit, intus dicat, Nolo illum reipſa facere, ſed tantùm fingere, ſimulare, ac nudè repræſentare. Niſi res ita ſit, modus ille exponendi externam intentionem vanus ac illuſorius eſt, ac in meram recidit de nomine quæſtionem, ut paulò antè ad primam hypotheſim obſervavimus.

Rectiùs igitur, noſtro quidem judicio, nomine intentionis externæ ea intelligitur, per quam miniſter exteriùs & quidem ſeriò ac in debitis circumſtantiis externum Eccleſiæ opus perficit, tametſi intùs & animò ſtatuat illud non perficere, ſed tantùm fingere ac ſimulare. Interna verò ea dicitur, per quam miniſter non tantùm ſeriò exteriùs, ſed etiam intus & animo vult ſimpliciter ac generatim facere, quod facit Eccleſia, quidquid tandem ille ſentiat de Sacramento, vel ejus effectu ac fine, & de Eccleſia ipſa: ſive enim ea omnia rejiciat, ſive admittat, perinde eſt ad ſubſtantiam Sacramenti, modò velit ſeriò intus & apud ſe facere quod facit Eccleſia; error quippe privatus nocere non poteſt generali Eccleſiæ intentioni, nec conſequenter obſtare veritati ac valori Sacramenti. Inde eſt quòd hujuſmodi intentio appellari ſoleat intentio generalis & publica Eccleſiæ, ſeu miniſterii, quam habere Miniſter præſumitur, quoties ſeriò & ut Miniſtrum Eccleſiæ decet, in debitis circumſtantiis ritum ſacrum obſervat & facit, quem Chriſtus inſtituit & uſurpat Eccleſia.

Non eſt igitur hìc quæſtio, utrum ad valorem Sacramenti neceſſe ſit Miniſtrum velle facere Sacramentum; aut ritum externum quatenus formaliter ſacer eſt, religioſus ac ſacramentalis; aut ejus effectum producere; aut etiam ut veram & Catholicam Eccleſiam agnoſcat: certum etenim eſt, quod ſubinde demonſtrabitur, valere v. g. Baptiſmum, à Pagano, vel Judæo,

dæo, vel Hæretico collatum, quamvis hæc omnia rejiciat & irrideat.

Quæſtio pariter non eſt, utrum qui ſeriò ritum externum ac materialem Eccleſiæ obſervat, intentionem debeat habere illum ſaltem materialiter faciendi: nemo enim ſanæ mentis vigilans facit, quod facere non intendit.

Tota igitur præſens controverſia eò delabitur, utrum fictio ac ſimulatio Miniſtri Sacramentorum non tantùm externa & apparens, ut volunt Novatores, ſed etiam interna & occulta, ut nonnulli ex noſtris ſentire videntur, ſtare ac conciliari poſſit cum veritate ſubſtantiali Sacramentorum.

### *Sententia Novatorum de intentione Miniſtri Sacramentorum.*

Exiſtimant communiter noſtri Theologi nec immeritò, Novatores eam in Miniſtro Sacramentorum intentionem tanquam neceſſariam negaſſe, quam aſſeruit ac definivit Synodus Tridentina; adeoque valere apud ipſos Sacramentum quod Miniſter per jocum & irriſionem non tantum internam ac latentem, ſed etiam externam ac manifeſtam, perficit aut confert. Errorem hunc præſeferunt iſta Lutheri verba in Libr. de Captivitate Babylonica: *Non dubitem*, inquit, *ſi quis in nomine Domini ſuſcipiat, etiam ſi impius Miniſter non det in nomine Domini, verè baptiſatum eſſe in nomine Domini: non enim in conferentis tantùm, quantùm in ſuſcipientis fide, vel uſu ſita eſt virtus Baptiſmi, ſicut legitur exemplum de quodam Mimo per jocum baptiſato.*

Et in art. 12. eorum quos Leo X. damnavit: *Si Sacerdos*, inquit, *non ſeriò, ſed joco abſolverit, ſi tamen credat ſe eſſe abſolutum, veriſſimè abſolutus eſt*. Ex his manifeſta videtur Lutheri mensatque ſententia; nimirum ratum ac validum eſſe Sacramentum etiam mimicè per jocum & irriſionem externam collatum. To. 12. Conc. p. 392. E.

Duram hanc Lutheri ſententiam verbo tenus temperare ac emolire voluerunt Calvinus, & Chemnitius ipſe Lutheranus; nec aliam, ſi eorum verbis ſtemus, in Miniſtro Sacramentorum intentionem planè neceſſariam rejicere videri volunt, præter eam quam ab omnibus noſtris Theologis & à Concilio ipſo Tridentino admiſſam illi falsò exiſtimabant, eam nempe internam ac privatam qua Miniſter effectum & finem Sacramenti, ipſumque ritum externum Eccleſiæ formaliter ut Sacramentum eſt expreſsè velit & intendat. An vero excludant illi jocum & fictionem purè internam, de qua diximus, non ita certum & exploratum eſt apud omnes.

Calvinus in Antidoto Conc. Trid. ſeſſ. 7. Can. 11. ſic loquitur: *Quod de intentione conſecrandi garriunt, à Sophiſtis nulla probabili ratione fuit proditum. . . . Ego verò ſacroſanctæ Chriſti inſtitutioni tantùm defero, ut ſi Epicureus quiſpiam, intus totam actionem ſubſannans, mihi Cœnam ex Chriſti mandato & ſecundùm regulam ab eo datam rituque legitimo adminiſtret, non dubitem panem & calicem illius manu porrecta, vera mihi eſſe corporis & ſanguinis Chriſti pignora*. Loquitur equidem ibi Calvinus de Epicureo qui intus irridens ac ſubſannans Sacramentum, illud tamen exteriùs ritu legitimo conferret: at incertum ac dubium nonnullis videtur, ad quid tendat & termine- Opuſc. p. 736. tur illa irriſio & fictio Epicurei; an ad ſubſtantiam ipſam Sacramenti, quam fingere tantùm velit, non facere; an tantùm ad effectum & finem Sacramenti,

quæ

quæ duo valdè diſcrepant: poſtrema quippe intentio non requiritur; prima verò Sacramentum nullum & irritum facit.

Pa. 31. col. 1. Edit. Franc. a. 1578. Paulo clariùs rem explicare videtur Chemnitius in examine Concilii Tridentini par. 2. ad. Canonem 11. ſeſſ. 7. *Non hoc*, inquit, *vult inſtitutio Baptiſmi, ut fiat vulgaris aliqua lotio, vel quæ ex profeſſo nihil aliud ſit, vel quàm ridiculus luſus, vel mimica ſubſannatio, vel prophanatio inſtitutionis cum recitatione verborum: ſed requirit, ut peculiaris inſtituatur actio, & quidem illa actio, quam Chriſtus inſtituit; & hoc ſufficit ad ſervandam inſtitutionem. Quid verò in corde de illa actione ſentiat is, qui adminiſtrat Baptiſmum, hoc ad veritatem ſive integritatem Baptiſmi non pertinet.* Patet ex his verbis, Chemnitium aſperitatem ſententiæ Lutheri emollire voluiſſe.

Reprobat ille quidem fictam & mimicam exteriùs ac apparenter Sacramenti adminiſtrationem, qualem Lutherus approbaſſe videtur; atque contendit neceſſe eſſe ut Miniſter inter baptiſandum, non vulgarem ſeu prophanam lotionem intendat facere, ſed eam quam Chriſtus inſtituit. Verùm ambigitur an irriſionem & fictionem internam ille rejiciat, vel non.

Ibidem noſtrorum Theologorum ſententiam mala fide refert & adulterat:
2. col. *Docuerunt*, ait, *ad veritatem Baptiſmi requiri non tantùm formam inſtitutionis, verùm etiam intentionem Miniſtri, eamque non tantùm reſpectu actus baptiſandi, ut objecti, ſed etiam reſpectu effectus Baptiſmi, qui eſt ejus finis & terminus. Ideo tria ponunt, baptiſationem, verba, & intentionem; & illa tria ſentiunt ſimul requiri ad veritatem ſeu integritatem Baptiſmi, ita ut neutrum ſine altero ſufficiat*. Verùm fallitur ac nobis imponit Chemnitius. Intentionem quidem requirunt Orthodoxi, ſed *non reſpectu effectus Baptiſmi*, ut ille dicit; ſed tantùm *reſpectu actus baptiſandi, ut objecti*. Quòd ſi hoc unum vellent Novatores, neceſſariam non eſſe intentionem effectus Sacramenti, ſed tantùm ritus ſacramentalis quem Miniſter intus & animo intendit facere, non verò tantùm fingere ac ſimulare, non eſſet profectò quòd hac in parte eos reprehenderemus.

Marcus Antonius de Dominis L. 5. de Republica Eccleſiaſtica cap. 12. ad ſenſum Chemnitii accedere videtur, cùm docet n. 12. non ipſius Miniſtri (privatam ſcilicet) ſed Eccleſiæ (publicam) requiri intentionem. *Hæc enim*, inquit, *actionem dirigit, non præſens intentio miniſtrantis.* Et nu. 13. addit, *externam actionem v. g. lotionem in Baptiſmo, à prophana ad ſacram determinari, non ex ſola invocatione Trinitatis, neque ex intentione* (privata) *Miniſtri, quæ neceſſaria non eſt, ſed ex intentione Eccleſiæ; ex petitione eorum qui non lotionem ſimplicem poſtulant; ex loco, quia in Eccleſia; ex tempore, ex tot circumſtantiis perſonarum, ſuſceptorum &c.* Cùm ait de Dominis non requiri privatam Miniſtri intentionem, non ſatis conſtat quid ipſe intelligat. Si enim hoc unum vult, privatam Miniſtri intentionem, tametſi perverſam, non officere veritati Sacramenti, ultro annuimus, ſi aliunde Miniſter generatim ac ſeriò velit facere quod facit Eccleſia, non autem fingere ac ſimulare. Ergo de Dominis vel negat omnino cum aliis Novatoribus, requiri Miniſtri intentionem faciendi quod facit Eccleſia, vel eam ſufficientem credit, qua Miniſter ſeriò exteriùs ritum Sacramenti uſurpat, licèt intus & animo eum non facere ſed tantùm fingere ac ſimulare velit, quod in idem planè recidit, ac pariter doctrinæ Catholicæ adverſatur.

Eodem

Eodem prorſus modo cum Chemnitio & de Dominis Novatorum ſententiam exponunt recentiores Calvini diſcipuli. Ludovicus le Blanc in Theſibus Sedanenſibus jam citatis, pag. 798. poſtquam multa ex ſuis & ex noſtris Theologis teſtimonia tulit nu. 31. ait, *manifeſtum eſſe ſententiam Proteſtantium à Catharini ſententia in hac quæſtione nihil quoad rem ipſam differre; ac proinde defendi poſſe, eorum hac in parte doctrinam in ipſo Concilio Tridentino non eſſe damnatam.*

Verùm, quidquid tandem hìc ad fucum faciendum obtendant Novatores, ex eorum placitis clarè infertur; nullam ab ipſis admitti debere neceſſitatem intentionis in Miniſtro Sacramentorum faciendi quod facit Eccleſia. Cùm enim doceant Sacramenta juſtificare, quatenus repræſentando promiſſiones Chriſti excitant fidem ſuſcipientium, & independenter ab intentione illam vim ipſis inditam putent ex Chriſti inſtitutione; quacunque intentione adminiſtrentur, ſeriò, vel ludicrè, nihil refert, quia ad excitandam fidem apta eſſe non deſinunt. Rationem reddit Chemnitius loco mox citato, ex paritate verbi quod prædicatur. Quemadmodum enim verbum Evangelii prædicatum ſine ulla intentione eſſe verbum Evangelii non deſinit, & qui ei aſſentitur juſtificatur, quantumvis perverſam tam interiorem quàm exteriorem, vel etiam nullam habeat intentionem Miniſter; ita neque deſinit eſſe Sacramentum, modò applicetur forma materiæ, tametſi abſque intentione recta applicetur, ſed contrà cum perverſa tùm interiori, tùm exteriori, vel etiam nulla. Cùm nullam dico, eam dumtaxat intelligo quæ refertur ad ritum ut Eccleſiæ ritus eſt; non eam, quæ ad opus externum ac purè materiale terminatur, quæ ſemper adeſt, quoties Miniſter ſciens & volens operatur.

Talem reipſa eſſe Novatorum ſententiam, demonſtrat manifeſtè vel ipſe Chemnitius loco jam citato: *Miniſtrum*, inquit, *qui animo prophano, irriſorio, negligenti & irreverenti, Sacramenta tractat, peccare non eſt dubium: ſed hæc Miniſtri vitia, ſi tamen Sacramenta juxta Chriſti inſtitutionem adminiſtret, non poſſunt Dei veritatem irritam facere; non enim ad ſubſtantiam & veritatem Sacramenti pertinet vel qualitas, vel fides, vel devotio Miniſtri.* P. 33. 1. col. Audis irriſionem Miniſtri, ſive interna illa ſit, ſive externa, non obſtare veritati Sacramenti. Porrò vix intelligitur qui fieri poſſit, ut Miniſter ſeriò velit ritum Chriſti & Eccleſiæ perficere, quem intus ſubſannat & irridet: profectò Miniſter ille eo in caſu non vult ritum illum facere, ſed dumtaxat repræſentare ac ſimulare; ergo non eam habet, quam Eccleſia exigit, intentionem faciendi quod facit Eccleſia.

### *De ſententia Catharini & nonnullorum aliorum Catholicorum.*

Ambroſius Catharinus inſignis ex Ordine Prædicatorum Theologus, qui Seſſioni 7. Concilii Tridentini an. 1347. interfuit, Minorenſis primùm Epiſcopus, deinde ad Archiepiſcopatum Compſæ in Italia à Julio III. S. Pontifice promotus, Opuſculum edidit ac promulgavit de intentione Miniſtri, ſedentibus adhuc Patribus Tridentinis, in quo ſic loquitur. *Dicendum quòd intentio Miniſtri dicitur eſſe in hoc, ut intendat facere quod Chriſtus & Eccleſia facit, etiamſi nihil ipſe credat fieri.* Et paulò poſt: *Ponamus*, inquit, *Miniſtrum omnia exteriùs facere quæ jubet Eccleſia, intùs autem aliud* Verba Catharini.

*ſervare in animo, ita ut intendat deriſoriè baptiſare.* Hac facta hypotheſi quærit, an completum dici poſſit Baptiſmi Sacramentum; tùm concludit his verbis: *Non alia intentio Miniſtri requiritur, niſi ut intendat exteriùs facere quod facit Eccleſia, quamvis ipſe neque credat eſſe Eccleſiam, neque ullum Baptiſmi ſpiritualem effectum, ſed ſatis eſt ut intendat facere quod Eccleſia jubet per Miniſtros fieri; namque quod illa per Miniſtros facit, ipſa facere intelligitur. Quid ergo facit Eccleſia per Miniſtros baptiſando? niſi quòd legitima utitur materia, adhibens ſuam verborum formam: hoc igitur ſi facit Miniſter, profectò illud facere intendit, ſi ſit mente ſanus. Quis enim vigilans faciat aliquid quod facere non intendat? &c.*

Laudatur pro eadem ſententia Robertus Pullus, Sententiarum par. 5. cap. 15. Petrus Pictavienſis Sentent. parte 5. cap. 8. Petrus Lombardus Libr. 4. Sentent. diſt. 27. Paludanus in 4. diſt. 6. qu. 2. Angelus de Clavaſio, ſeu Auctor Summæ Angelicæ, verbo, *Baptiſmus*, cap. 5. paragr. 7. Sylveſter in Summa, verbo, *Baptiſmus*, titulo 3. Alphonſus Salmeron celebris inter primos Societatis Jeſu Theologos, qui in Concilio Tridentino juſſu Pauli III. Theologi partes agebat, Commentario in Epiſtolas ſancti Pauli 3. parte diſput. 2. Joannes Marius Scribonius Gallus, in Pantalithia, ſeu Summa Theologiæ diſput. 1. de Sacramentis in genere quæſt. 6. & 7. ubi multis momentis ac rationibus ſententiam illam confirmat, quas refert ac refellit Cardinalis de Lugo de Sacramentis diſput. 7. ſectione 3. inter recentiores Contenſonius, Jueninus &c.

Declarat antea citatus Ludovicus le Blanc Calvinianus, ſe ac ſuos non aliam quàm Catharini ſententiam hic propugnare.

Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis in genere cap. 27. aſſerit hanc Catharini & aliorum ſententiam proximè accedere ad errorem Novatorum, *à quo non differt, niſi quia Catharinus in fine Opuſculi ſubjicit ſe Apoſtolicæ Sedi, & Concilio; Novatores autem rident utrumque.* To. 3. p. 59. A.

Idem ferè eſt de hac Catharini ſententia Cardinalis de Lugo judicium, loco mox citato, ſect. 2. Quamvis enim fateatur *ſententiam illam non ita apertè comprehenſam eſſe definitionibus Conciliorum, ſicut comprehenditur Lutheri & aliorum Hæreticorum error . . . . . meritò tamen cenſetur ab errore damnatò non multùm diſtare, & ideo meritiſſimè,* inquit, *ab omnibus Theologis rejecta ſit.* P. 115. & 116.

Attamen, pace illorum Eminentiſſimorum Theologorum dixerim, Catharini ſententiam erroris ſuſpectam videri non debere: tùm quia Opuſculum ſuum ſub oculis Patrum Tridentinorum edidit ac evulgavit, nemine redarguente ac contradicente. Quin Opuſculum illud de intentione Miniſtri, ſimul cum aliis ejuſdem Auctoris Operibus Romæ anno 1552. Typis editum fuit ab Antonio Baldo Cameræ Apoſtolicæ Typographo. Tùm quia teſtatur Cardinalis Palavicinus L. 9. cap. 6. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, *Catharini ſententiam Patribus ſuſpectam non fuiſſe, nec illis fuiſſe in animo eam proſcribendi.* Et Lib. 12. cap. 10. poſtquam retulit verba Concilii Tridentini ſeſſ. 14. cap. 6. addit, *conjici poſſe haud eſſe expunctam ſententiam Catharini, aliorumque Theologorum opinantium, Sacramento, quò ratum ſit, ſufficere in Miniſtro voluntatem ſeriò agendi; & obeſſe tantùm jocum quem Sacramentum ſuſcipiens cognoſcere poſſit.* To. 2. p. 28. Ibid. p. 328.

Et

Digitized by Google

Et reipſa nuſquam docuit Catharinus, ratum ac validum eſſe Sacramentum, quod Miniſter perficit vel per jocum & fictionem externam, vel etiam internam, quæ ad Sacramenti ſubſtantiam terminetur; ita ut Miniſter seriò interiùs non intendat facere ritum Chriſti & Eccleſiæ, ſed eum dumtaxat fingere ac ſimulare. Non rejicit itaque Catharinus intentionem internam operis externi Eccleſiæ, ſed tantùm finis ſeu effectus Sacramenti, aut ritus externi ſub formali ratione Sacramenti: unde jocus ille ac irriſio Miniſtri, de qua Catharinus, non ipſam ſpectat Sacramenti ſubſtantiam, ſed ipſius vel effectum & finem, vel formalem rationem Sacramenti. *Non alia*, inquit, *intentio Miniſtri requiritur, niſi ut intendat exteriùs facere quod facit Eccleſia, quamvis ipſe neque credat eſſe Eccleſiam, neque ullum Baptiſmi ſpiritualem effectum*. En intentio, quam Catharinus neceſſariam non putat, quæ nempe terminetur aut ad effectum ſpiritualem Baptiſmi, aut ad puram de Eccleſia & de Sacramentis fidem atque doctrinam; non eam interiorem quæ ſpectat Sacramenti ſubſtantiam. Quapropter vel ipſemet de Dominis (quamquam ipſius intereſſet Catharinum ad ſe trahere) candidè nihilominus agnoſcit Lib. 5. de Republica Eccleſiaſtica cap. 12. n. 13. *eum requirere intentionem faciendi actum externum, ut ſacrum, & non ut ſimpliciter prophanum*. *Ego tamen*, pergit de Dominis, *ne in hoc quidem intentionem Miniſtri video neceſſariam*.

Quin & ipſemet Bellarminus loco citato hunc Catharini ſenſum non obſcurè ſubindicat. Referens enim ejus opinionem, ait: *Duplicem diſtinguit intentionem, unam faciendi ſimpliciter actum externum quem facit Eccleſia; alteram faciendi actum externum non ſimpliciter, ſed ut ſacramentalem, ſive animo celebrandi myſterium quod Chriſtus inſtituit, & Eccleſia celebrat. Et quidem priorem intentionem ait requiri, poſteriorem negat*. Ergo, vel ipſomet judice Bellarmino, intentio quam Catharinus negat eſſe neceſſariam, ea eſt quæ terminatur vel ad effectum & finem Sacramenti, vel ad ritum externum Eccleſiæ, quatenus formaliter eſt Sacramentum; non ea verò quæ terminatur ſimpliciter ad ritum externum Eccleſiæ, quem Miniſter seriò vult celebrare, non autem fingere tantùm ac ſimulare. Ita ſententiam Catharini exponit Vaſques in 3. par. S. Thomæ diſp. 138. cap. 2. To. 3. p. 49. A.

Non alius videtur eſſe Salmeronis ſenſus. Ipſe ſiquidem privatam dumtaxat ac particularem excludit Miniſtri intentionem, *qui* (ſunt ejus verba) *aut nihil credit eorum quæ facit, aut deriſoriè facit* (nempe exterius) *aut contrariam habet intentionem non conferendi Sacramenta, aut eorum effectus*. Edit. Colon. 1604. To. 3. p. 186. co. 2.

Inter decem quas exponit opinionis ſuæ rationes, octava hæc eſt: *Si*, inquit, *ad eſſentiam Sacramenti facit Miniſtri intentio, quomodo aut Hæreticus, aut Judæus, aut Paganus validum & verum Baptiſmi Sacramentum miniſtrare poſſunt? Nam illorum permulti aut Baptiſmum, aut ejus effectum pernegant*. Nonam rationem repetit ab exemplo illius, qui ſe liberè ritui externo Eccleſiæ ſubjicit, ac baptiſatur, tametſi putet ritum illum omni fructu ſpirituali vacuum eſſe ac deſtitutum: quæ duo Salmeronis momenta clarè indicant, non aliam ab illo intentionem rejici, quàm eam, quæ aut ad effectum Sacramenti, aut ad Sacramentum ipſum formaliter ſumptum refertur ac terminatur. ibid. p. 188. co. 1.

Si qui ſint inter noſtros Theologos qui Catharini & Salmeronis mentem aliter interpretentur, ac exiſtiment ſatis eſſe ad veritatem Sacramenti, quòd Miniſter ſeriò exteriùs ritum Eccleſiæ obſervet, tametſi interiùs nolit illum reipſa facere, ſed tantùm ſimulare ac fingere, eos rejicimus, eorumque ſententiam ab errore Novatorum damnato vix diſtare arbitramur. His præmiſſis ſit

## PRIMA CONCLUSIO.

Ad veritatem & integritatem ſubſtantialem Sacramenti neceſſaria eſt interna Miniſtri intentio, qua velit non fingere ac ſimulare, ſed verè ac ſeriò facere ſimpliciter ac generatim ſaltem id quod facit Eccleſia.

Qui ergo ſeriò exteriùs ritum Eccleſiæ perficeret, intus tamen & animo intentionem ſuam retineret, vel gereret contrariam, nec vellet apud ſe ritum illum Eccleſiæ reipſa facere, ſed tantùm ſimulare, is verùm non perficeret Sacramentum; tametſi quoad Eccleſiam, quæ de occultis non judicat, ratum ac validum præſumeretur.

Probatur 1. ex Scriptura in qua ita ſupponuntur Sacramenta inſtituta à Chriſto, ut voluerit ea fieri dependenter ab intentione Miniſtri. *Sic nos exiſtimet homo*, ait ſanctus Paulus 1. ad Corinth. 4. v. 1. *ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*. Diſpenſator autem ac Miniſter fidelis, debet id velle facere, quod vult ille cujus eſt Miniſter. Quid vult autem Chriſtus Sacramentorum auctor, dum Miniſtris ſuis facultatem concedit diſpenſandi ſua Sacramenta? ut baptiſent, peccata remittant, orent ut remittantur; ut Euchariſtiam in memoriam Chriſti perficiant: ut vinculo conjugali contrahentes in Domino conjungant; ut Miniſtris, qui ordinantur, poteſtatem conferant, Ordini quem recipiunt conſonam ac congruentem &c. An porrò verè baptiſare dicendus ille eſt, qui non vult baptiſare, ſed Baptiſmi ritum fingere? An peccata remittere, qui ea remittendi animum non habet? An verè orare qui ab oratione animum gerit longè alienum? An Euchariſtiam in memoriam Paſſionis Chriſti celebrare, & in perſona Chriſti verba iſta pronuntiare, *Hoc eſt corpus meum*, qui verba hæc purè materialiter pronuntiat, nec id intendit facere quod Chriſtus fecit? An poteſtatem Miniſtris qui ordinantur conferre, quibus eam conferre non vult? An denique contrahentes conjugali vinculo ligare, qui diſſentit nec vult ligare; maximè ſi, ut multis placet, contrahentes ipſi ſint Miniſtri Matrimonii? Certum quippe eſt, nullum & irritum eſſe coram Deo Matrimonium quod fit ſine mutuo & interiori contrahentium conſenſu. Ita declarat Innocentius III. cap. *Tua nos*, de Sponſa-
p.1439. libus & Matrimonio. *Quid juris, inquit, reſcribentes dicimus, quòd ſi res ita*
n.50. *ſe habet, videlicet quòd ille eam non propoſuit ducere in uxorem, nec unquam conſenſit in talem ſponſam, non debet ex illo facto conjugium judicari, cùm in eo nec ſubſtantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri: quoniam ex altera parte dolus ſolummodo adfuit, & defuit omnino conſenſus ſine quo cætera nequeunt fœdus perficere conjugale.*
p.1465. Et cap. *Tuas*, de ſponſa duorum: *Si ſolus conſenſus defuerit, cætera etiam*
n.10. *cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur.*

Pro-

Digitized by Google

Probatur 2. Concluſio auctoritate Martini V. Leonis X. Eugenii IV. & Concilii Tridentini.

Martinus V. Conſtitutione quæ legitur ad calcem Concilii Conſtantienſis, inter articulos de quibus jubet ſuſpectos in fide interrogari, hunc recenſet; *Utrum credant quòd malus Sacerdos cum debita materia & forma, & cum* *To. 11. Conc. p.* *intentione faciendi quod facit Eccleſia, verè abſolvat, verè baptiſet, & verè* 269. E. *conficiat alia Sacramenta?*

Eugenius IV. in Decreto ſeu Inſtructione Armenis data: *Omnia*, inquit, *To. 19.* *Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis* *Conc. p.* *tanquam forma, & perſona Miniſtri conferentis Sacramentum cum intentione* 535. A. *faciendi quod facit Eccleſia: quorum ſi aliquod deſit, non perficitur Sacramentum.*

Leo X. in Bulla contra errores Lutheri, hunc duodecimum articulum damnat: *Si per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus, aut Sacerdos non feriò* *To. 14. Conc. p.* *ſed joco abſolveret, ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus.* 391. E.

Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. Can. 11. *Si quis dixerit in Miniſtris dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi* *Ibid. p.* *quod facit Eccleſia, anathema ſit.* 777. D.

Et ſeſſ. 14. cap. 6. ait illum fore *ſalutis ſuæ negligentiſſimum, qui Sa-* *Ibid. p.* *cerdotem jocosè abſolventem cognoſceret, & non alium ſeriò agentem ſedulò* 819. E. *requireret.*

Et Can. 9. ejuſdem ſeſſ. ſic ſtatuit: *Si quis dixerit, abſolutionem ſacramen-* *Ibid. p.* *talem Sacerdotis non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronun-* 825. A. *tiandi & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, modò tamen credat ſe eſſe abſolutum, aut Sacerdos non ſeriò, ſed joco abſolvat .... anathema ſit.*

Ex quibus ſic arguimus.

I. Requiritur intentio faciendi quod facit Eccleſia: ſed qui in animo ſtatuit exteriùs dumtaxat fingere ac ſimulare quod facit Eccleſia, ille profectò non habet intentionem faciendi, ſed tantùm ſimulandi id quod Eccleſia facit; ergo non habet intentionem neceſſariam quam Eccleſia exigit: Eccleſia quippe exigit intentionem faciendi, non ſimulandi tantùm nec fingendi.

At, inquies, nonne ſupponitur ille ſeriò exteriùs ritum Eccleſiæ perficere? ita fateor: at quomodo perficit? purè materialiter. Nonne mimus ſeu hiſtrio in theatro ritum Eccleſiæ merè externè ac materialiter etiam repræſentat? An Sacramentum verum perficere dici poteſt? non puto: ſolus id aſſeret Hæreticus. Nullum porrò aliud inter utrumque diſcrimen hìc occurrit, niſi quòd hiſtrio apertus ſit ac manifeſtus irriſor, Miniſter verò, in hypotheſi adducta, irriſor ſit latens & occultus; & quamdiu irriſio ejus latuerit, pro rato haberi debet in tribunali Eccleſiaſtico Sacramentum quod contulit; Eccleſia enim de occultis non judicat. Quòd ſi fictio & irriſio, reo ipſam declarante ac confitente, cognoſcatur, judicabit pro ſua prudentia Epiſcopus, quid facto ſit opus.

II. Particula iſta, *ſaltem*, qua utitur Concilium, tacitè quidem innuit optimam eſſe optandam in Miniſtro intentionem faciendi verum Sacramentum; at oſtendit etiam abſolutè ſufficere intentionem ſimpliciter ac generatim faciendi quod facit Eccleſia, quæcunque tandem ſit privata ipſius de Eccleſia, vel de Sacramento ejuſque effectu & efficacia, opinio.

III. Præter materiam & formam Sacramenti à Miniſtro uſurpatam, Eccleſia exigit ejus intentionem, ut nempe intendat ac velit facere quod ipſa facit. At fruſtra profectò id exigeret Eccleſia, ſi intentio hæc merè externa foret, non verò interna. Quid ita? quia in principiis adverſæ ſententiæ, intentio externa ſeparari non poteſt ab actione quæ materiam Sacramenti cum forma ſeriò exteriùs conjungit; ergo fruſtra & in vanum, præter materiam & formam Sacramenti, Eccleſia exigeret intentionem Miniſtri. Exigit tamen: quare? quia neceſſaria prorſus exiſtimat illam ſpecialem & interiorem intentionem diſtinctam ab illa externa quæ ab applicatione materiæ & formæ ſacramentalis ſeparari nunquam poteſt.

Non ita eſt, inquies, abeſſe enim poteſt & reipſa debita intentio abeſt ac deſideratur, quando ritus externus ac materialis Eccleſiæ per jocum & irriſionem externam ac manifeſtam exercetur. Rectè quidem: at cum jocus & irriſio interna eſt, non minùs abeſt illa intentio: ſit externa, vel interna fictio & irriſio, ſemper verum dictu eſt, Miniſtrum non intendere interiùs facere ritum Eccleſiæ, ſed tantùm velle illum ſimulare ac fingere: declaratio enim ſeu manifeſtatio fictionis ac irriſionis, non addit actioni ſpecialem defectum, ſed tantùm ſupponit ac exteriùs illum prodit; ergo tam interna, quàm externa fictio ac fallacia reipſa veritatem Sacramenti deſtruit.

Ita eſſe vel ipſimet adverſarii fateri coguntur. Concedunt enim Miniſtrum qui externos Eccleſiæ ritus peragit, non eſſe cenſendum, eam, quæ neceſſaria eſt, habere intentionem, ſi dum ritus illos peragit, aliquid faciat exteriùs quo ſignificet ſe oppoſitam ritui gerere interiùs voluntatem. Id certè concedere tenentur adverſarii, niſi velint incidere in errorem Lutheri, qui dicebat, Sacramentum ab ebrio per jocum & irriſoriè collatum ratum ac validum eſſe; contra quem Synodus Tridentina declarat, neceſſariam eſſe intentionem faciendi quod facit Eccleſia. At ſi iſtud admittant, non ſatis perſpectum eſt, quo ſenſu affirment, Miniſtrum, qui ſeriò exteriùs ritum Eccleſiæ peragit, habendo ſimul interiùs contrariam ritui qui peragitur, intentionem quam non detegit, eſſe præſumendum gerere intentionem faciendi quod facit Eccleſia.

IV. Synodus Tridentina monet eum ſalutis ſuæ negligentiſſimum fore, qui Sacerdotem joco ſe abſolventem cognoſceret, & alium ſeriò agentem non requireret; ergo Synodus ſupponit velut rem certam, abſolutionem jocosè ac fictè datam, eſſe nullam & irritam: atqui jocoſa eſt, ficta & irriſionis plena abſolutio, quam Sacerdos exteriùs quidem pronuntiat, ſed intus & animo intendit eam verè non conferre, ſed tantùm fingere.

Nec eſt quòd reponas, Concilium loqui de joco externo & manifeſto. Fateor; neque id mirum videri debet: namque adversùs jocum manifeſtum præmunire duntaxat voluit ac potuit pœnitentes, non adversùs eum qui latet & ignoratur, de quo judicare Eccleſia non poteſt.

At vitium abſolutionis per jocum etiam externum datæ, non ex ipſa præcisè fictionis ſeu joci declaratione naſcitur, (ut enim mox diximus, declaratio illa vitium ſupponit ac prodit, non facit) ſed ex defectu debitæ intentionis: atqui defectus ille occurrit quoties Miniſter ritum externum ac materialem Eccleſiæ etiam ſeriò exteriùs obſervat, intus tamen non intendit obſervare, ſed ſimulare.

Quem-

Digitized by Google

Quemadmodum autem ubi actio externa in debitis circumſtantiis fit, meritò præſumi debet eam cum debita intentione factam eſſe, nec ullum circa veritatem Sacramenti dubium movendum eſt; ita quoque cùm eadem actio externa in iis circumſtantiis fit, in quibus à ſapientibus Miniſtris fieri non ſolet, jure præſumitur nullam adeſſe ſeriam ac veram miniſterii Eccleſiaſtici adimplendi voluntatem, adeoque nullum his in caſibus judicatur eſſe Sacramentum. V. g. ſi quis Sacerdos inter confabulandum cum amicis eorum alicui diceret, Abſolvo te à peccatis; aut ſi communi menſæ aſſidens, aut per officinam piſtoris tranſiens verba conſecrationis Euchariſtiæ ſupra omnem qui in menſa vel in officina piſtoris eſt, panem proferret, nec vera eſſet abſolutio, nec vera conſecratio, quia, quidquid ille tandem Sacerdos diceret, veram non habuit nec ſeriam abſolvendi & conſecrandi voluntatem, neque ſe ut verum Eccleſiæ Miniſtrum in debitis circumſtantiis geſſit. Propter eandem cauſam & rationem, ſi quis Sacerdos ſe in debitis circumſtantiis ut Miniſtrum Eccleſiæ gerens, verba aut abſolutionis, aut conſecrationis ſeriò proferret, declararet nihilominus ſe nullam intentionem habuiſſe aut abſolvendi à peccatis, aut conficiendi corpus Chriſti, non ita facilè credendum ipſi foret, nec illico turbanda Fidelium conſcientia circa valorem Sacramentorum quæ ille ſeriò perfeciſſe viſus eſt, ſed gravi ac prudenti Epiſcoporum conſilio res tunc pertractanda ac dijudicanda foret: fortè longè conſultiùs ſilentio premenda.

Ergo quantùm ad praxim attinet, hinc & inde conceſſum habemus, ad pacem conſcientiarum, nullum circa veritatem Sacramenti ſcrupulum ac dubium moveri debere, quoties Miniſter ſeriò exteriùs ac in debitis circumſtantiis exercet ritum Eccleſiæ; tametſi forſan contrariam in animo premeret intentionem, quam exteriùs non prodit nec manifeſtat.

Probatur 3. tùm ex uſu qui in Eccleſia invaluit, baptiſandi ſub conditione eos quorum dubius ac incertus eſt Baptiſmus: tùm ex Rubricis Miſſalis Romani.

Conſtans eſt ac probata praxis Eccleſiæ, ſub conditione baptiſandi eos quorum dubius ac incertus eſt Baptiſmus. *Si non es baptiſatus*, ait Miniſter, *te baptiſo; ſi es baptiſatus, non te baptiſo.* Porrò ſi reipſa homo ille jam baptiſatus eſt, nullus eſt Baptiſmus qui denuo ipſi ſub conditione confertur. Unde porrò nullus? non ex defectu materiæ & formæ, quæ debitè applicatur exteriùs; ergo ex ſolo defectu intentionis internæ in eo qui materiam & formam Baptiſmatis exteriùs adhibet; ergo neceſſaria prorſus eſt interna Miniſtri intentio, ut Sacramentum ratum ac validum ſit.

Idem patet ex Rubricis Miſſalis Romani, quod cura & auctoritate Clementis VIII. editum fuit, capite 7. de defectu intentionis. *Si quis non intendit conficere, ſed deluſoriè aliquid agere. Item, ſi aliquæ hoſtiæ ex oblivione remaneant in Altari; vel aliqua pars vini, vel aliqua hoſtia lateat, cùm non intendat conſecrare niſi quas videt. Item, ſi quis habeat coram ſe undecim hoſtias, & intendat conſecrare ſolùm decem, non determinans quas decem intendit, in his caſibus non conſecrat, quia requiritur intentio: ſecus ſi putans eſſe decem, omnes tamen voluerit conſecrare, quas coram ſe habebat; nam tunc omnes erunt conſecratæ.*

Eaſdem Rubricas adoptavit Miſſale Pariſienſe, quas & ſequuntur aliæ quam-

plures Eccleſiæ. Porrò in citatis caſibus non deeſt intentio quæ dicitur exterior & inſeparabilis eſt à materia & forma debitè ac ſeriò exteriùs applicatis; ergo ex ſolo defectu internæ intentionis nulla eſt in adductis caſibus Euchariſtiæ conſecratio.

Reſpondet Scribonius, defectum his in caſibus non tam provenire ex defectu intentionis, quàm ex materia indeterminata & vaga: agens enim non poteſt introducere formam in materiam vagam & indeterminatam, & non debitè applicatam, prout eſt in his caſibus; atque ideo forma, *Hoc eſt* &c. eſt falſa: quia ibi nulla eſt materia determinata de qua poſſit dicere, *Hoc eſt*; ergo ex defectu materiæ deficit valor conſecrationis.

Verùm non alius hic defectus occurrit quàm intentionis. Namque non deeſt applicatio externa materiæ certæ, quandoquidem omnes decem hoſtiæ ſunt coram Sacerdote; deeſt ergo ſola materiæ applicatio per intentionem internam. Quæro enim quid ſit reipſa tunc materiam non eſſe determinatam, ſed vagam? ſanè nihil aliud aſſignari poterit, niſi eam non eſſe determinatam per intentionem Sacerdotis volentis applicare formam his hoſtiis, & non illis; ergo ad valorem Sacramenti neceſſaria eſt talis determinatio facta per intentionem internam Sacerdotis, quæ quidem adeſſe non poteſt, ubi adeſt animus internus contrarius nullam conſecrandi, quantumvis velit proferre exteriùs verba in præſentia omnium illarum hoſtiarum.

Probatur 4. auctoritate Alexandri VIII. Summi Pontificis qui in Decreto anni 1690. die 7. Decembris inter multas propoſitiones iſtam nu. 28. proſcripſit. *Valet Baptiſmus collatus à Miniſtro qui omnem actum externum formamque baptiſandi obſervat, intus verò in corde ſuo apud ſe reſolvit, Non intendo quod facit Eccleſia.* Supponit haud dubiè propoſitio damnata, Miniſtrum qui ſeriò exteriùs ritum Baptiſmi obſervat: aliàs gratis conficta & novo fulmine in vanum attrità dicenda foret, quia ſcilicet nullus eſt Orthodoxus qui doceat valere Baptiſma exteriùs per jocum & irriſionem datum. Igitur propoſitionis damnatæ hic ſenſus eſt, Valet Baptiſmus datus à Miniſtro, qui omnem ritum externum formamque baptiſandi ſeriò obſervat, intus tamen ſtatuit non facere quod facit Eccleſia, ſed tantùm illud ſimulare ac fingere; quæ ipſamet eſt hypotheſis intentionis externæ, quam impugnamus.

Probatur 5. auctoritate S. Thomæ, & ratione qua ille utitur 3. p. q. 64. ar. 8. *Quando*, inquit, *aliquid ſe habet ad multa* (indifferenter) *oportet quòd per aliquid determinetur ad unum, ſi illud effici debeat. Ea verò quæ in Sacramentis aguntur, poſſunt diverſimodè agi; ſicut ablutio aquæ quæ fit in Baptiſmo, poteſt ordinari ad munditiam corporalem, & ad ſanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia huiuſmodi: & ideo oportet, quòd determinetur ad unum, ideſt, ad ſacramentalem effectum, per intentionem abluentis; & hæc intentio exprimitur per verba quæ in Sacramentis dicuntur, puta cùm dicit: Ego te baptiſo in nomine Patris &c.*

Et art. 10. *Dicendum*, inquit, *quòd intentio Miniſtri poteſt perverti dupliciter: uno modo reſpectu ipſius Sacramenti; puta cùm aliquis non intendit Sacramentum conferre, ſed deriſoriè aliquid agere; & talis perverſitas tollit veritatem Sacramenti, præcipuè quando ſuam intentionem exteriùs manifeſtat.* Non ſine cauſa ultimam hanc clauſulam, *præcipuè*, addit S. Doctor, qua

qua innuit per irriſionem ac jocum manifeſtum *præcipuè*, id eſt omnium Catholicorum judicio, irritum reddi Sacramentum, quamquam quoad ſe irritum etiam reddatur per irriſionem internam & occultam; licèt quoad nos, qui de occultis non judicamus, validum præſumatur.

In reſponſione ad 2. rurſus Angelicus Doctor ait, *quòd intentio ludrica vel jocoſa excludat primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur Sacramentum*. Porrò ludrica, fallax, & jocoſa eſt intentio in eo qui intus non proponit facere ritum Eccleſiæ, ſed eum dumtaxat ſimulare ac repræſentare.

Quòd ſi dicas, obviam ac facilem eſſe reſponſionem ad totum iſtud ſancti Doctoris ratiocinium: nempe externam Miniſtri actionem ex ipſiſmet circumſtantiis ſufficienter determinari ad Sacramentum conficiendum: reponemus, ex circumſtantiis quidem aliquatenus quoad nos, & judicium quod de veritate Sacramenti ferri debet, actionem Miniſtri determinari; ſed quantùm ad ſubſtantiam ipſam Sacramenti in ſe ſpectatam, per ſolam interiorem Miniſtri intentionem illam determinari neceſſe eſt.

Ratio aperta eſt: Quia neceſſe eſt verba formæ, v. g. *Ego te baptiſo*, ab aliquo determinari ad rationem Sacramenti. Sicut enim materia ad multa indifferens & indeterminata, per formam ad unum determinatur; ita pariter & forma, quæ plura ex ſe ſignificare poteſt, v. g. in Baptiſmo ablutionem ſordium, recuperationem ſanitatis &c. determinanda eſt ad eſſe ſacramentale: atqui non aliter quàm per intentionem Miniſtri determinatur; ergo planè neceſſaria eſt illa intentio Miniſtri.

Nec dicas, verba formæ ſatis determinari, vel per intentionem illius qui Sacramentum ſuſcipit, vel per intentionem Chriſti.

Namque 1. cùm infans baptiſatur, forma non poteſt per illum determinari; ergo non à ſuſcipiente, ſed à miniſtrante forma Baptiſmi determinatur.

II. Si per inſtitutionem Chriſti verba formæ ad eſſe ſacramentale determinantur; ergo qui vel ebrius, vel ſomnians verba illa proferret, verum perficeret Sacramentum, quod quantùm abſurdum ſit, omnes intelligunt.

Confirmatur divi Thomæ ratiocinium, ex diſcrimine quod intercedit inter verba ſpeculativa & practica. Speculativa, quia totam efficaciam ſuam habent à ſignificatione; à quocunque dicantur, vim ſuam obtinent; at verba practica, quæ vim ſuam totam non trahunt à ſignificatione, non ſunt efficacia niſi prolata ab eo qui poteſtatem & voluntatem habet faciendi ea quæ per verba ſignificantur. Sic Regum imperia efficacia ſunt, non privatorum, tametſi verbis iiſdem, quibus Reges, utantur; quia nempe poteſtatem habent Reges, non privati. Sic etiam ſi Rex ſine intentione, inter ſomniandum v. g. aliquem occidi juberet, imperium executioni non demandaretur; quia licèt Rex iſtud imperandi poteſtatem habeat, non conſtat tamen an velit. Ex quibus patet poteſtatem & voluntatem requiri in eo qui verba practica pronuntiat, ut ea efficacia ſint: atqui formæ Sacramentorum verba ſunt practica, operantur enim quod ſignificant; ergo ut ſint efficacia debet eſſe in eo à quo proferuntur poteſtas & voluntas faciendi quod ſignificant, & conſequenter neceſſaria ejus intentio.

SECUN-

## SECUNDA CONCLUSIO.

Ad veritatem & integritatem Sacramenti non requiritur ut Miniſter intendat facere vel effectum Sacramenti, vel ritum Eccleſiæ formaliter ut Sacramentum eſt, vel etiam facere quod facit Eccleſia Catholica & Romana; ſed ſufficit ut ſimpliciter ac generatim velit facere quod facit Eccleſia; quæcunque tandem illius ſit, & de Eccleſia & de Sacramento ejuſque effectu ac fine, ſententia.

Non requiritur intentio finis ſeu effectus Sacramenti.

Ac primò quidem non requiri intentionem finis ſeu effectus Sacramenti Probatur 1. Quia Synodus Tridentina exigit tantùm à Miniſtro Sacramentorum, ut intendat facere quod facit Eccleſia. Non ait, ut intendat facere quod Eccleſia intendit, ſed quod facit.

To. 2. p. 265. F.

II. Sic expreſsè docet ſanctus Auguſtinus Epiſtola ad Bonifacium 98. aliàs 23. *Nec illud te moveat*, inquit, *quòd quidem non ea fide ad Baptiſmum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia ſpiritali ad vitam regenerentur æternam, ſed quòd eos putant hoc remedio temporalem retinere vel recipere ſanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab iſtis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos neceſſaria miniſteria, & verba Sacramentorum ſine quibus conſecrari parvulus non poteſt.*

III. Idem demonſtrat conſtans Eccleſiæ praxis: neque enim irritum uſquam habitum fuit Baptiſma datum à Pelagianis, licèt negarent per Baptiſmum infantes regenerari, & à labe originali purgari; imò à Judæo & Pagano in forma legitima collatum approbavit Nicolaus I. in Reſcripto ad conſulta Bulgarorum: porrò illi omnes haud dubiè non intendebant ſpiritualem conferre Baptiſmatis effectum. Neque etiam nos rebaptiſamus baptiſatos à Zuinglianis & Calviniſtis, etſi non ignoremus illos baptiſare ſine intentione finis ſeu effectus Sacramenti: quin ne tale Baptiſma iſto prætextu iteraretur etiam ſub forma conditionali, expreſsè prohibuit Concilium Rothomagenſe anno 1581. Præſide Carolo Cardinale Borbonio. *Antea*, inquit, *in pleriſque noſtrarum Diæceſeon locis baptiſati ab Hæreticis, præſertim à Calviniſtis, redeuntes ad Eccleſiam Catholicam, iterum tingebantur ſub hac verborum forma, Si non es baptiſatus, ego te baptiſo; quia dubitabant nonnulli de valore Baptiſmi ab hujuſmodi Hæreticis collati, eo quòd non haberent intentionem baptiſandi in remiſſionem peccatorum. Verùm quoniam illa formula baptiſandi ſub conditione fuit introducta propter Baptiſmata occulta, & de quibus non apparebat ..... Contra verò conſtabat Calviniſtas in cœtu publico baptiſare in forma verborum & materia à Chriſto inſtituta, vetamus ablutionem repeti.* Idem quoque prohibitum fuit à Conciliis Remenſi an. 1583. titulo de Bapt. n. 10. Turonenſi eodem anno & eodem titulo cap. 6. Aquenſi anno 1585. Toloſano 1590. parte 2. cap. 2. n. 5.

To. 15. Conc. 826. D. E.

S. Thomas 3. parte qu. 64. articulo 10. probat Miniſtrum qui perverſam gerit intentionem circa finem ſeu effectum Sacramenti, non deſtruere veritatem Sacramenti; ut ſi quis corpus Chriſti conficeret ut eo ad veneficia uteretur: quia nempe iſtud ad privatam dumtaxat pertinet Miniſtri malitiam, quæ veritatem Sacramenti non tollit. Atqui Miniſter, qui vel nullum,

lum, vel etiam planè contrarium intendit effectum Sacramenti, ille ex privata malitia perverſam gerit intentionem circa finem ſeu effectum Sacramenti; ergo &c.

Ratio à priori eſt; quia virtus & efficacia Sacramentorum non ex privata Miniſtri voluntate dependet, ſed à Chriſto ipſo Sacramentorum auctore; quam proinde Miniſter impedire aut retardare ad arbitrium non poteſt, cùm Sacramentum ſuis eſt omnibus numeris perfectum. Agunt quippe Sacramenta per modum agentium naturalium, hoc eſt, neceſſariò: ignis v. g. ſegetibus admotus eas neceſſariò comburit, tametſi qui ipſum admovit, conteſtaretur nolle ſe eas comburere.

Probatur 2. abſolutè neceſſariam non eſſe intentionem internam ac privatam, qua Miniſter velit ritum Chriſti perficere formaliter ut ſacramentalem, ſeu ut verum Sacramentum.

*Non requiritur intentio ritus Eccleſiæ, quatenus verum eſt Sacramentū.*

I. Quia ratum ac validum eſt Sacramentum datum ab Infideli, à Judæo, ab Hæretico, qui profectò non videntur talem habere intentionem, qui tamen eo ipſo verum Sacramentum perficiunt, quo ſeriò exteriùs volunt ritum Chriſti & Eccleſiæ, impliciter ac generatim ut eſt ritus Chriſti & Eccleſiæ, perficere.

Antecedens patet ex Nicolao I. & Innocentio IV.

Nicolaus I. conſultus à Bulgaris quid ſentiendum foret de Baptiſmo de quo dubium erat, an à Judæo, Chriſtiano, vel Pagano collatus fuiſſet, reſpondet Summus Pontifex c. 104. talem Baptiſmum, ſi in nomine Trinitatis, vel in nomine Chriſti datus eſt, ratum eſſe: quod quidem adductis in medium ex Auguſtino teſtimoniis ibidem comprobat, quorum hæc ſumma eſt, *veritatem Baptiſmi non pendere ex privata Miniſtri ſententia, vel errore, ſed ex virtute Chriſti: Hic enim eſt qui baptiſat.* *Tom 8. Conc. p. 348.*

Innocentius IV. ſcribens in Librum tertium Decretalium titulo *De Baptiſmo* qu. 9. ſic loquitur: *Non eſt neceſſe quòd baptiſans ſciat quid ſit Eccleſia quæ baptiſat, quid baptiſatus; neque quòd gerat in mente facere quod facit Eccleſia: imò ſi contrarium gereret in mente, ſcilicet non facere quod facit Eccleſia, & tamen facit, quia formam ſervat; nihilominus baptiſatus eſt, dummodo baptiſare intendat.* Et q. 8. dixerat, neceſſe eſſe ut Miniſter velit *non tantùm balneare, ſed baptiſare.* Supponit hic Summus Pontifex Miniſtrum v. g. Saracenum aliquem qui tametſi neſciat quid ſit Baptiſmus, quid Eccleſia, rogatus tamen ut faciat quod facit Eccleſia, illud reipſa facit, & quidem valide, *quia formam ſervat.* At Saracenus ille procul dubio privata ſua intentione ac voluntate non intendit verum perficere Sacramentum, ejuſque effectum conferre, qui hæc omnia aut ignorat, aut irridet: quia tamen generalem habet intentionem faciendi quod ab ipſo poſtulatur, & quod audivit ab Eccleſia fieri, idcirco valet ac ratum eſt Baptiſmatis Sacramentum legitima forma ab ipſo collatum; qua generali intentione voluit non tantùm *balneare*, id eſt, vulgarem lotionem adhibere, ſed *baptiſare*, hoc eſt, ritum qui Chriſti eſt & Eccleſiæ exercere. Quia verò intentionis externæ patroni huncce Innocentii textum ad ſe trahunt, de eodem paulò poſt recurret dicendi occaſio.

II. Conſtat ex uſu & praxi Eccleſiæ, pendente dubio circa veritatem collati Baptiſmatis, hoc unum duntaxat exploratum fuiſſe, an debita materia & forma

forma collatum fuiſſet. Ita Concilium Nicænum primum generale Can. 19. Baptiſma Paulianiſtarum idcirco rejecit, quòd in forma peccaret. Carthaginenſe V. cap. 6. Paſtores admonet ut diligentiſſimè inquirant, num reipſa infantes baptiſati ſint, & ſi nulli adſunt teſtes collati Baptiſmatis, eos baptiſent; nulla prorſus facta inquiſitione intentionis aut privatæ ſententiæ illius Miniſtri qui baptiſat.

*Tom. 2. Conc. p. 38. D. Ibid. p. 1116. C.*

In famoſa pariter Catholicorum cum Donatiſtis controverſia, nulla excitata legitur quæſtio de intentione privata Miniſtri, ſed tantùm de verbis ac ritu quo datus fuiſſet Baptiſmus; ita ut ſi verbis Evangelicis, *In nomine Patris &c.* Marcion Baptiſmum conſecraſſet, integrum, ait S. Auguſtinus, fuiſſet Sacramentum.

Probatur 3. neceſſe non eſſe ut Miniſter velit facere quod facit Eccleſia Catholica & Romana, ſed ſatis eſſe velit generatim facere quod Eccleſia facit, quamcumque ille in mente habeat Genevenſem v. g. aut aliam. Ratio eſt, quia qui intendit facere quod facit Eccleſia Genevenſis, ille generatim facere intendit, quod facit vera & univerſalis Chriſti Eccleſia, licèt ex errore credat Genevenſem Eccleſiam veram & Orthodoxam eſſe; qui error privatus non deſtruit veritatem generalis intentionis faciendi quod facit Eccleſia Chriſti, adeoque neque deſtruit integritatem Sacramenti: generalis autem voluntas illa ſeu intentio faciendi quod Eccleſia Chriſti facit, determinat ritum externum ac materialem ad eſſe ſacramentalem, ſeu ex ritu vulgari ac profano, peculiarem facit, ſacrum & divinum.

*Non requiritur intentio faciendi quod facit Eccleſia Catholica vel Romana.*

*Non requiritur ad valorem Sacramenti*, ait Cardinalis de Lugo, de Sacramentis diſput. 8. ſectione 2. *quòd Miniſter velit explicitè operari nomine Chriſti, aut ut Miniſter ipſius; ſufficit enim id implicitè velle, quod multis modis contingere poteſt. V. g. ſi quis velit facere, quod facit Eccleſia, ſeu uti illius verbis & rebus eodem modo, quo Eccleſia iis utitur; vel etiam non cogitando de Eccleſia univerſali, velit facere quod facit talis Eccleſia particularis, vel quod facit talis Parochus, vel quod faciunt aliqui apud quos audivit illa ſigna adhiberi tanquam cæremonias religioſas: his enim omnibus modis apprehendit, aliquid latere ſub illis ſignis, quod, quidquid illud ſit, in confuſo intendit.* Hæc Cardinalis de Lugo.

*P. 119. 1. col. n. 36.*

Accedunt in confirmationem Concluſionis noſtræ graviſſima rationum momenta.

I. Ex parte Miniſtri. Ex parte Miniſtri, qui cùm in Sacramentis adminiſtrandis, non privatam, ſed publicam ſuſtineat Chriſti & Eccleſiæ perſonam, nec ſuo, ſed Eccleſiæ nomine ac auctoritate agat, privata ſua intentione falſa & erronea opus Dei quod tractat, inficere non poteſt. Hac potiſſimùm ratione Donatiſtas impugnabat S. Auguſtinus.

II. Ex parte Sacramentorum. Ex parte ipſorum Sacramentorum, quæ ſic à Chriſto Domino facta & inſtituta ſunt, ut tanquam cauſæ neceſſariæ determinentur ad gratiam conferendam, quoties debitè perficiuntur, nec ullus eſt obex ex parte ſuſcipientis. Sacramenta quippe publica ſunt Religionis ſymbola, quibus homines in unum Religionis corpus coadunantur & colligantur, Deo conſecrantur, ac Chriſtianæ fidei defenſioni ſe ſe obligant: res autem hujuſmodi ex ſe vim habent eamque exerunt, tametſi Miniſter privata ſua voluntate eam aut retardare, aut penitùs auferre cogitaret. Sic v. g. Scriba ſeu Notarius publi-

ctus qui Contractum ad legem & formam à Principe præſcriptam accuratè deſcribit, partes contrahentes ligat, licèt eas intus & animo ligare nollet; & Judex ſententiam pronuntians ut reum abſolvat, verè eum abſolvit, quamvis intus renuat ac repugnet. Simili ergo ratione Miniſter Sacramentum verè conficit ejuſque producit effectum, cùm omnia neceſſaria obſervat, licèt intus nolit aut Sacramentum perficere, aut ejus effectum conferre: celebrantur enim per illum neceſſaria myſteria, quæ non ex privata ipſius, ſed ex publica Eccleſiæ fide ac intentione operantur. Perinde eſſet ac ſi quis diceret: Volo ignem ſegetibus admovere, ſed nolo eas comburere: abſurdus profectò ille foret, qui cauſam ad comburendum neceſſariò ac phyſicè determinatam applicaret, & ſimul nollet ejus effectum, nempe combuſtionem. Duæ iſtæ voluntates, Volo ſeriò facere quod facit Eccleſia, &, Nolo facere Sacramentum, aut ejus effectum conferre, ſeſe mutuò impugnant ac deſtruunt.

Ex parte Eccleſiæ, quæ ratum habet Baptiſmi Sacramentum verbis Evangelicis conſecratum ab Infideli, à Judæo, ab Hæretico, à Sociniano, quibus haud dubiè non ineſt animus ſeu intentio aut Sacramenti formaliter ſumpti, aut effectus vel finis illius. III. Ex parte Eccleſiæ.

Quæres 1. an intentio debeat eſſe abſoluta & an ſufficiat conditionata.

Reſp. abſolutam eſſe debere, nec conditionatam ſufficere, niſi ſtatim tranſeat in abſolutam. De intentione abſoluta & conditionata.

Prima reſponſionis pars oſtenditur, quia intentio debet eſſe efficax: at ſola abſoluta talis eſt; ergo eſt neceſſaria.

Secunda pars explicatur: quia conditio appoſita intentioni, vel eſt de præterito, vel de præſenti, vel de futuro.

Si eſt de præterito, vel præſenti, neceſſe eſt ut vel omnino deſtruat intentionem, vel ut illam ſupponat efficacem & abſolutam. Nam ſi conditio illa nec fuit, nec eſt, eo ipſo intentionem deſtruit, quia voluntas conditionata, non poſita conditione, nulla eſt: ſi verò conditio illa fuit, vel eſt, intentio tranſit in abſolutam; quia voluntas ſub conditione, poſita conditione fit abſoluta. Sic v.g. qui diceret, Ego te baptiſo, ſi non es baptiſatus, intentio illius fit abſoluta & Baptiſmum perficit, ſi reipſa homo ille baptiſatus non eſt: ſi autem baptiſatus eſt, intentio deſtruitur, & nullum eſt Sacramentum.

Si autem conditio appoſita ſit de futuro, ſemper eſt contraria ſubſtantiæ Sacramenti; ut v. g. ſi quis diceret, Ego te abſolvo à peccatis, ſi reſtitutionem feceris. Ratio eſt, quia conditio de futuro ſuſpendit præſentem intentionem, & efficit ut Miniſter in præſenti non habeat voluntatem faciendi Sacramentum. Quòd ſi, inquies, poſtea impleatur conditio, an tunc ſaltem erit Sacramentum? Reſp. negativè; quia non poteſt fieri Sacramentum niſi adſit materia & forma Sacramenti: at poſtea cùm impletur conditio, non adeſt materia & forma Sacramenti; & quæ priùs poſita ſupponitur, nec amplius ſupereſt, nec verè ſacramentalis fuit, defectu præſentis intentionis.

Quærunt aliqui, an valeret hæc conditio, Ego te baptiſo, ſi es prædeſtinatus. Nonnulli affirmant, ſi nempe conditio reipſa poſita ſit, quia parùm refert quòd ignoremus an poſita ſit nec ne: ſicut, inquiunt, valet illa, Ego te baptiſo ſi non es baptiſatus, etſi ignoremus an ea conditio poſita fuerit. E contra contendunt alii, non ſufficere intentionem illam conditionatam, quia conditio quæ apponitur in actionibus vel contractibus humanis, talis

eſſe

Digitized by Google

eſſe debet, ut humano modo cognoſci poſſit, alioquin ſemper dubii & incerti eſſemus de valore actionum & contractuum humanorum: atqui illa conditio, Ego te baptiſo, ſi es prædeſtinatus, non poteſt humano modo cognoſci; ergo &c.

Quæritur etiam, an iſthæc intentio conditionata, Ego te baptiſo, ſi es Catholicus, non autem ſi es Hæreticus, ſufficiat: negant aliqui cum Scoto. Ratio ipſis eſt, quia qui ſic baptiſat, non intendit facere quod facit Eccleſia; quia Eccleſia intendit ut Sacramentum validum ſit, etiamſi conferatur Hæretico. Aliis tamen contraria placet opinio, quia ſi talis conditio revera ponitur, jam intentio Miniſtri, ut dictum fuit, tranſit in abſolutam.

An intentio ad certam & determinatam perſonam dirigi debeat.

Quæres 2. an, ut validum ſit Sacramentum, neceſſe ſit intentionem Miniſtri dirigi ad certam aliquam perſonam vel materiam, abſque ullo ſubſtantiali errore.

Reſp. affirmativè. Prima pars manifeſta eſt ex ipſis Sacramentorum formis, Ego te baptiſo; Ego te abſolvo, quibus certa & determinata perſona deſignatur, ad quam dirigitur intentio Miniſtri. Similiter in forma Euchariſtiæ pronomen, *hoc*, deſignat determinatam materiam conſecrandam. Ratio communis eſt, quia intentio Miniſtri debet eſſe efficax & operativa; operationes autem ſunt circa ſingularia. Secunda pars, videlicet intentionem debere eſſe ſine ullo ſubſtantiali errore, probatur, quia ſi intentio caderet in hanc materiam vel perſonam, & actio ſacramentalis verſaretur circa aliam, talis actio non procederet ex tali intentione, ac proinde eſſet actio ſine intentione: requiritur autem, ex dictis, in Miniſtro Sacramentorum intentio.

At, inquies, licèt error ſubſtantialis adverſetur veritati Sacramenti Matrimonii, non tamen videtur eſſe contrarius veritati abſolutionis ſacramentalis: namque valida foret abſolutio, ſi abſolverem Petrum legitimè ſua mihi confitentem peccata, licèt exiſtimarem Paulum eſſe qui confitetur peccata ſua, & hoc modo errarem in perſona.

Reſpondetur hoc totum pendere ex intentione. Nam ſi ego intendam abſolvere illam perſonam quæ ſua mihi peccata confitetur, etiamſi neſciam quæ ſit illa perſona, valida nihilominus eſt abſolutio, quia intentio directè fertur in perſonam confitentem: unde error ille, quo puto perſonam illam eſſe Paulum, cùm tamen ſit Petrus, ſubſtantialis non eſt, ſed accidentalis. Si tamen præcisè intenderem abſolvere perſonam Pauli, excludendo omnes alias perſonas, tunc nulla foret abſolutio, niſi perſona Pauli confiteatur.

## SOLVUNTUR OBJECTIONES.

*Adversùs primam Concluſionem.*

Ex triplici capite Objectiones illæ repetuntur. 1. Ex factis hiſtoricis. 2. Ex ſanctis Auguſtino, Thoma, & Innocentio IV. 3. Ex rationibus ac momentis Theologicis.

*Obje-*

*Objectiones ex factis hiſtoricis.*

Objicies itaque 1. Ratum ac validum eſt Baptiſma per jocum & irriſionem etiam externam & manifeſtam collatum, quantò magis per internam ac latentem?

Antecedens exemplis ex Hiſtoria Eccleſiaſtica depromptis probatur.

S. Athanaſii.

I. S. Athanaſii, qui, cùm puer eſſet, inter ludendum in littore maris ſocios ſuos pueros baptiſavit; quem Baptiſmum approbavit Alexander Epiſcopus Alexandrinus. Factum referunt Rufinus Lib. 1. Hiſt. cap. 14. Socrates Lib. 1. cap. 15. Sozomenus Lib. 1. cap. 17.

S. Geneſii.

II. S. Geneſii, qui cùm in theatro myſteria noſtræ Religionis mimicè repræſentaret, ſubitò ad fidem converſus ab alio mimo baptiſatus refertur; cujus Baptiſmus ratus habitus fuit, utpote non iteratus. Rem narrat Ado in ſuo Martyrologio ad diem 25. Auguſti.

Judæi cujuſdam.

III. Judæi illius qui à ſociis in littore maris ludentibus baptiſatus eſt, narrante Nicephoro Lib. 3. Hiſt. cap. ultimo.

Ludus poteſt eſſe finis actionis externus vel internus.

Reſp. 1. diſtinguo ant. Ratum ac validum eſt Baptiſma per jocum & irriſionem etiam externam datum, ita ut jocus & irriſio ſit externus dumtaxat finis collati Baptiſmatis, concedo: ita ut ſit finis internus, id eſt, merè jocoſa, ficta, & ſimulata ſit Baptiſmatis repræſentatio, nego. Duobus itaque modis exterior Eccleſiæ ritus per jocum & ludum exerceri poteſt.

Primò, animo illum exercendi, quamvis extrinſecus finis ſit ludus & animi oblectatio: quæ jocoſa intentio non adverſatur ſubſtantiæ Sacramenti; quia non deſtruit objectum intrinſecum, ſed addit dumtaxat finem extrinſecum, qui finis non tollit veritatem, ſed honeſtatem tantùm actionis: honeſtas porrò illa ad ſubſtantiam Sacramenti non pertinet. Ita Sacerdos v. g. qui vult abſolvere pœnitentem, quamquam lucri cauſa, verè abſolvit, quia finis ille perverſus non vitiat ſubſtantiam Sacramenti.

Secundò, ritus exterior Eccleſiæ per jocum ita poteſt obſervari, ut fictè dumtaxat, ſimulatè, ac purè mimicè repræſentetur, quæ profectò jocoſa intentio veritatem Sacramenti prorſus deſtruit.

Porrò dici veriſimiliter poteſt, in exemplis adductis ludum & deriſionem externum dumtaxat fuiſſe actionis finem, atque veram his in caſibus adfuiſſe intentionem faciendi quod facit Eccleſia, quamquam ad ludum & oblectationem. Conjectura eo nititur, quòd, ſi Hiſtoricis fides, iteratus non fuerit Baptiſmus ſic per ludum collatus; & quòd ipſe puer Athanaſius non alios, quàm Catechumenos baptiſaverit, iis omnibus ritè obſervatis, quæ in Eccleſia ſolebant obſervari, interrogationibus & reſponſis.

Factum Athanaſii incertum ac dubium.

Reſp. 2. factum Athanaſii dubiæ admodum & incertæ eſſe fidei, de quo Hiſtorici dubitanter loquuntur. Rufinus, qui ait ſe hanc hiſtoriam, ab iis qui cum Athanaſio puero vitam duxerant, accepiſſe, ait: Ferunt ſic ſtatuiſſe Alexandrum: nempe approbatum ab eo Baptiſmum quem puer Athanaſius inter ludendum dederat. Socrates de illo Baptiſmo ſilet, ac refert dumtaxat pueros illos imitatos eſſe Sacerdotes & Collegium ſacrorum virorum, quorum alter Presbyteri partes agebat, alter Diaconi. Sozomenus ait: *Memorant*; Nicephorus, *Ferunt iſtud eveniſſe*.

Suſpi-

Suſpicio falſi inde maximè augetur, quòd ex ea narratione ſequatur Athanaſium factum fuiſſe Epiſcopum cùm annum vigeſimum quintum vix attigiſſet. Namque referunt factum iſtud contigiſſe ſub Alexandro, qui cùm è vivis exceſſiſſet versùs finem anni 311. non poteſt hiſtoria hæc ante finem anni 312. collocari; quo tempore, ſi Baronio fides, natus erat Athanaſius annos duodecim. Jam verò Athanaſius in Nicæno Concilio, quod celebratum eſt anno 325. Diaconus erat, & inter celeberrimos hujus ævi Theologos eximium locum obtinebat, factus eſt autem Epiſcopus aliquot poſt menſes; ac proinde explicari vix poteſt quomodo aut puer luſerit coram Alexandro, aut quomodo tam juvenis creatus fuerit Epiſcopus, ea præſertim ætate, qua multi conqueſti fuerant Paulinianum S. Hieronymi fratrem, annos natum dumtaxat triginta, ad Ordinem Presbyteratus promotum fuiſſe. Et ſanè inter tot falſa & commentitia, quæ Ariani Athanaſio crimina objecerunt, iſtud ætatis vitium, cùm in Epiſcopum conſecratus fuit, non omiſiſſent, de quo tamen ne verbum quidem eos feciſſe intelligimus.

Adde Hiſtoricos concordes non eſſe in iiſdem referendis circumſtantiis: Socrates ait Alexandrum, dum prætergrederetur, ejuſmodi ludum vidiſſe: Sozomenus, cùm ſolus convivas expectaret: Nicephorus, cùm loco ſublimiori ſederet.

Patres Benedictini in Vita S. Athanaſii, Tomo primo ipſius Operum præfixa, pag. 3. ubi verba Rufini retulerunt, addunt, *hanc Rufini hiſtoriam grandi apud eruditos laborare ſuſpicione: etſi enim per Athanaſii ætatem minimè repugnaret hujuſmodi luſus; quod haud facilè tamen concedatur de adoleſcente, cui ex memoratis ſuperiùs vix minùs duode viginti annorum tum adſcripſerimus; non is erat Alexander, qui tam ſeria in re ludum puerorum ratum haberet.* Vide Tilmontium in ſanctum Athanaſium nota 2. ubi de hac hiſtoria fusè pertractat.

Factum S. Geneſii etiam incertum. Ad factum S. Geneſii, dicimus pariter incertum eſſe, an vero fluminis Baptiſmo fuerit revera baptiſatus. Martyrologium Romanum ad diem vigeſimam quintam Auguſti narrat eum, cùm in Theatro, ſpectante Diocletiano, myſteriis noſtris illuderet, Deo inſpirante ſubitò converſum ac baptiſatum fuiſſe. Ado verò in Martyrologio ait, finxiſſe Geneſium ſe ægrotare, evocatos fuiſſe pſeudopresbyterum & Exorciſtam, ſtatimque à Deo cœlitùs inſpiratum, credidiſſe, ac baptiſatum fuiſſe: qui Baptiſmus, ſi ratus ac verus fuit, ab illo ficto Sacerdote datus eſt animo faciendi quod facit Eccleſia; quamquam ad jocum & irriſionem, tamquam ad finem extrinſecum, totam hanc actionem retulerit. Quòd ſi nullum fuiſſe Baptiſmum illum contenderis, dicendum erit, Geneſium proprio ſanguine ac ardentiſſima charitate baptiſatum fuiſſe. Scribit enim Uſuardus ad diem vigeſimam quintam Auguſti, eum conſtanter pro Chriſto mortem ſuſtinuiſſe, ac mediis in tormentis in hæc eximia verba protupiſſe: *Non eſt Rex præter Chriſtum, pro quo ſimillies occidas, ipſum mihi de corde auferre non poteris.*

Ad tertium: Ex ipſa Nicephori narratione conſtat pueros illos reipſa voluiſſe facere quod in Eccleſia fieri viderant, quamquam ludum ſibi tanquam finem proponerent. Omnia ſiquidem ritè obſervarunt: conſenſum illius quem baptiſarunt priùs rogaverunt; tùm ad Eccleſiam duxerunt, ubi à Sacerdote Communionis ſignum acceperunt.

*Obje-*

## *Objectiones ex ſanctis Auguſtino, Thoma, & Innocentio IV.*

### *Expenditur mens ſancti Auguſtini.*

Quæſtionem noſtram verſare potiſſimùm videtur S. Auguſtinus Lib. 7. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 53. ubi quærit an approbandum ſit Baptiſma datum vel acceptum in Eccleſia Catholica, aut extra Eccleſiam Catholicam, ſi ve cum ſimulatione & fallacia, ſive abſque joco & irriſione. *Solet enim quæri*, ait, *utrum approbandum ſit Baptiſma, quod ab eo qui non accepit, accipitur, ſi fortè hoc curioſitate aliqua didicit quemadmodum dandum ſit; & utrum nihil interſit, quo animo accipiat ille cui datur, cum ſimulatione, aut ſine ſimulatione: ſi cum ſimulatione, utrum fallens, ſicut in Eccleſia, vel in ea quæ putatur Eccleſia, an jocans, ſicut in mimo: & quid ſit ſceleratius, in Eccleſia fallaciter accipere, an in hæreſi vel ſchiſmate ſine fallacia, id eſt, animo non ſimulato; & utrum in hæreſi fallaciter, an in mimo cum fide, ſi quiſquam inter agendum repentina pietate moveatur. Quamquam talem ſi etiam illi conferamus qui in ipſa Catholica fallaciter accipit; mirum ſi dubitatur quis cui præferendus ſit: quid enim proſit animus veraciter dantis fallaciter accipienti, non video: ſed arbitremur aliquem etiam fallaciter dantem, cùm & tradens & accipiens fallaciter agant in ipſa unitate Catholica, utrum hoc magis Baptiſma ſic acceptandum, an illud quod in mimo datur,* ( minus hìc pro ludo uſurpatur, ita ut ſenſus ſit, quod in ludo datur ) *ſi quis exiſtat qui fideliter ſubitò commotus accipiat: an quantùm ad ipſos quidem attinet homines, plurimùm diſtet inter credentem in mimo, & irridentem in Eccleſia; ad ipſius autem Sacramenti integritatem nihil interſit. Si enim nihil intereſt ad integritatem Sacramenti in ipſa Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter agant, cùm tamen hoc idem utrique agant: cur extra interſit, non video; quando ille qui accipit, non ſimulatione palliatus, ſed Religione mutatus eſt. An plùs valent ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quàm ad fruſtrandum illi fallaces à quibus agitur, & in quibus agitur? Et tamen ſi poſtea prodatur, nemo repetit, ſed aut excommunicando punitur illa ſimulatio, aut pœnitendo ſanatur.* T. 9. p. 102. E. F.

*Sed nobis tutum eſt, in ea non progredi aliqua temeritate ſententiæ, quæ nullo in Catholico Regionali Concilio cœpta, nullo plenario terminata ſunt: id autem fiducia ſecuræ vocis aſſerere, quod in gubernatione Domini Dei noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti, univerſalis Eccleſiæ conſenſione roboratum eſt. Verumtamen ſi quis fortè me in eo Concilio conſtitutum, ubi talium rerum quæſtio verſaretur, non præcedentibus talibus, quorum ſententias ſequi mallem, urgeret ut dicerem quod ipſe ſentirem: ſi eo modo affectus eſſem, quo eram cùm iſta dictarem, nequaquam dubitarem habere eos Baptiſmum, qui ubicumque, & à quibuſcunque illud verbis Evangelicis conſecratum, ſine ſua ſimulatione, & cum aliqua fide accepiſſent: quamquam eis ad ſalutem ſpiritualem non prodeſſet, ſi charitate caruiſſent, qua Catholicæ infererentur Eccleſiæ ...... ſicut jam præteritis Majorum ſtatutis, non dubito etiam illos habere Baptiſmum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Eccleſia tamen accipiunt, vel ubi putatur eſſe Eccleſia ab eis, in quorum ſocietate id accipitur ..... ubi autem neque ſocietas ulla eſſet ita credentium*



Digitized by Google

*credentium, neque ille qui ibi acciperet, ita crederet, ſed totum ludicrè, & mimicè, & jocularitèr ageretur, utrum approbandus eſſet Baptiſmus qui ſic daretur, divinum judicium per alicujus revelationis oraculum, concordi oratione, & impenſis ſupplici devotione gemitibus implorandum eſſe cenſerem; ita ſanè ut poſt me dicturos ſententias, ne quid jam exploratum & cognitum afferrent, humiliter expectarem: quantò magis ergo nunc ſine præjudicio diligentioris inquiſitionis vel majoris auctoritatis, illud dixiſſe accipiendus ſum.* Deſcribendus fuit, quamquam prolixior, hic Auguſtini integer textus, ut ejus mens ac ſententia introſpici faciliùs poſſit.

Multa eò loci quærit S. Aug. ſed non omnia diſſolvit. Quærit enim·

I. Utrum approbandum ſit Baptiſma quod ab eo qui non accepit ( hoc eſt à non baptiſato ) accipitur.

II. Utrum nihil interſit, quo animo accipiat ille cui datur, cum ſimulatione, vel ſine ſimulatione.

III. Utrum validum ſit Baptiſma quod in Eccleſia vel ſchiſmate ſuſcipitur ab homine ſimulante & fallente; & utrum validum ſit quod animo irridente in Theatro accipitur.

IV. Quid ſit ſceleratius, in Eccleſia fallaciter accipere, an in hæreſi vel ſchiſmate ſine fallacia.

V. Utrum validum ſit Baptiſma in hæreſi fallaciter, an in mimo, qui ſubitò convertitur, cum fide.

VI. Cùm & tradens & accipiens fallaciter agunt in ipſa unitate Catholica, utrum hoc Baptiſma magis ſit acceptandum, quàm illud in mimo ſeu ludo confertur; & an nihil interſit quoad Sacramenti validitatem.

Ut porrò his quæſtionibus reſpondeat S. Auguſtinus, hoc utitur principio: nempe in Catholica Eccleſia nihil intereſſe ad validitatem Sacramenti, utrum fallaciter, an veraciter detur, quia utrique idem agunt, qui veraciter & fallaciter dant.

Ex iſto autem principio infert S. Doctor, ſe perſpectum ſatis non habere, cur non valeat Baptiſma extra Eccleſiam datum, quando ille qui accipit, religione mutatus eſt.

Ut autem oſtendat pari jure & æquali ratione validum eſſe Baptiſmum quo abluitur mimus de repente converſus, quo jure validus eſt Baptiſmus in Eccleſia fallaciter datus & acceptus, ſubjungit, An plùs valent ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, id eſt, Fideles in quorum ſocietate datur Baptiſmus fallaciter, quàm ad fruſtrandum illi fallaces Miniſtri à quibus in illa eadem Eccleſia Sacramentum confertur? Deinde probat hujuſmodi Baptiſmum validum eſſe, quia nemo eum repetit cùm fallacia detegitur, ſed aut excommunicando punitur, aut pœnitendo ſanatur. Unde tota S. Doctoris ratiocinatio eò recidit: Tam validus cenſeri debet Baptiſmus datus in ludo alicui de repente ad fidem converſo, quàm validus eſt Baptiſmus à fallacibus in Eccleſia Catholica, ſeu quæ putatur Catholica datus & acceptus: atqui validus cenſetur Baptiſmus datus & acceptus in Eccleſia à fallacibus; nam veraces qui componunt Eccleſiam plùs valent ad confirmandum Baptiſmum, quàm fallaces à quibus datur & accipitur ad illum fruſtrandum; & præterea hujuſcemodi Baptiſmus non repetitur, cùm detegitur fallacia; ergo validus eſt quoque Baptiſmus in ludo collatus alicui repente converſo.

Nihil-

Nihilominus tamen ſubinde declarat ſanctus Doctor, cùm in nullo Catholico Concilio terminata ſit iſta quæſtio, utrum integrum ſit validumque Bapiſma quod inter ludendum aliquis de repente converſus accepiſſet, ſe nolle ulteriùs in eam progredi opinionem. Verumtamen addit, interrogatum in Concilio ſe nequaquam dubitaturum habere eos Baptiſmum, qui ubicunque, id eſt, etiam in ludo ſine ſua ſimulatione & cum aliqua fide verbis Evangelicis conſecratum illud accepiſſent. At verò quantùm ſpectat ad aliud Baptiſma quod in ludo datur, ubi nulla eſt ſocietas credentium, neque ille qui acciperet, ita crederet, ſed totum ludicrè & joculariter ageretur, tùm ex parte dantis, tùm ex parte accipientis, utrum hujuſmodi Baptiſma approbandum foret, divinum auxilium implorandum eſſe cenſeret.

En analyſis doctrinæ S. Auguſtini in loco qui objicitur, quæ breviter ad hæc tria capita revocari poteſt.

Primò: quæritutrum Baptiſma fallaciter datum & acceptum in Eccleſia vel ea ſocietate quæ putatur Eccleſia, validum ſit necne. Auguſt. ſententia ad tria capita revocatur.

Secundò: utrum Baptiſma ludo collatum alicui de repente converſo, ratum ac validum ſit.

Tertiò: utrum valeat Baptiſma extra ſocietatem credentium omnino ludicrè à mimo datum alteri mimo ſine fide illud accipienti.

Circa tertium caput, declarat ſe nihil determinare velle, ſed expectandum Spiritus ſancti oraculum quo illa quæſtio dilucidetur.

Circa ſecundum, ait tutius eſſe non progredi aliqua temeritate ſententiæ: attamen addit ſe in Concilio conſtitutum hujuſmodi Baptiſma validum habiturum. Baptiſmum fallaciter datum validum eſſe

Circa primum autem, utrum ſcilicet Baptiſma in Eccleſia à fallacibus datum & acceptum validum ſit necne, non dubitat, quin imò affirmat expreſsè, hujuſmodi Baptiſma validum eſſe: hiſque probat momentis loco citato. probat S. Aug. tribus momentis.

I. Quia ea ſententia, quæ aſſerit Baptiſma fallaciter datum & acceptum in Eccleſia validum eſſe, nititur tanquam principio ad probandum Baptiſma quoque illud validum eſſe, quod in ludo alicui repentè converſo datur. Tota enim ratiocinatio ſancti Auguſtini, ut ſuprà oſtendimus; in hoc coincidit: ſi primus Baptiſmus fallaciter in Eccleſia collatus, validus eſt, cur ſecundus in ludo alicui repentè converſo datus validus non erit?

II. S. Auguſtinus declarat ſe fretum præteritis Majorum ſtatutis non dubitare quin habeant Baptiſmum, qui quamvis fallaciter accipiant, in Eccleſia tamen accipiunt, vel ubi putatur Eccleſia: atqui quod Majorum ſtatutis ratum eſt, illud firmum habetur & certum; ergo certum videbatur S. Auguſtino Baptiſma fallaciter datum ratum eſſe & validum.

III. Declarat ſanctus Auguſtinus Baptiſma fallaciter datum in Eccleſia, non ſolere repeti etiam cùm fallacia detegitur; ſed, inquit, *aut excommunicando punitur, aut pœnitendo ſanatur*; atqui Baptiſma quod non repetitur, validum eſt ac firmum; ergo &c.

Ex his omnibus ſic arguitur contra Concluſionem noſtram: Illa Miniſtri intentio neceſſaria non eſt, ſine qua docet S. Auguſtinus ratum ac validum eſſe Sacramentum: atqui S. Auguſtinus docet ſine interna Miniſtri intentione datum Baptiſmum ratum & validum eſſe. Probatur: Quia docet ratum & validum eſſe Baptiſma fallaciter datum & acceptum in Eccleſia Catholica, ſeu quæ pu- Argumentū.

tatur Catholica: atqui nulla eſſe poteſt interna intentio in Miniſtro fallaciter agente, vel in ſubjecto fallaciter recipiente; ergo &c.

Totus difficultatis nodus in eo verſatur, quid nempe per fallaciam ſanctus Auguſtinus intelligat: an defectum ſeu abſentiam fidei dumtaxat, an debitæ intentionis.

Vaſques in 3. par. diſp. 138. num. 48. & ſequentibus, ait S. Auguſtinum reipſa dubitaſſe de Baptiſmo abſque intentione Miniſtri collato, & propendiſſe in eam partem, ut ſimulatio Miniſtri non noceret, ſaltem quando ex parte recipientis fides aliqua & intentio adeſſet; quia nimirum Auguſtino perſpecta non fuit ea veritas de neceſſitate intentionis in Miniſtro, quæ nondum fuerat apertè à Conciliis definita.

P. 120. col. 2. *Ego ſanè fateor*, ait Cardinalis de Lugo de Sacramentis diſp. 8. ſect. 3. n. 45. *Auguſtinum in eo capite de multis dubitaſſe, de quibus modò propter clariorem Conciliorum lucem nobis exhibitam, amplius non dubitamus. Video etiam,* pergit de Lugo, ( *id quod in aliis materiis ipſi Auguſtino & alii Patribus accidit* ) *pro zelo in hæreſim, quam impugnabant, in partem adverſam acriter inclinaſſe: quia nimirum Donatiſtæ negabant, validum eſſe Baptiſmum ab Hæreticis collatum, Auguſtinum adeo in Baptiſmi valorem inclinaſſe, ut de Baptiſmo etiam mimicè & per iocum collato & ſuſcepto dubitarit, an validus reputandus eſſet, necne.* Ita Cardinalis de Lugo, qui tamen ſtatim reſponſionem, quam mox afferemus, ſubjicit.

Solvitur argumentū. Reſp. itaque diſtinguendo iſtam propoſitionem: S. Auguſtinus docet validum eſſe Baptiſma datum cum fallacia & ſimulatione, & nomine fallaciæ intelligit ſanctus Doctor defectum ſeu abſentiam fidei, aut rectam de Sacramento ejuſque effectu Miniſtri ſententiam, concedo: & intelligit defectum ſeu abſentiam debitæ in Miniſtro intentionis internæ, qua generatim velit facere quod facit Eccleſia, nego. Simulatio & fallacia de qua ſanctus Auguſtinus, importat tantùm defectum ſeu abſentiam fidei in Miniſtro circa ritum quem uſurpat. Confert aliquis Baptiſma, ſed non credit Baptiſma remittere peccatum; non credit Baptiſma eſſe Sacramentum; non credit illud à Chriſto eſſe inſtitutum: ille certè fallax eſt ac meritò dicitur; ut quid enim confert quod putat inutile aut falſum? Hæc autem fallacia non tollit intentionem internam Miniſtri, qui ritum Eccleſiæ exercendo, poteſt velle generatim facere quod facit Eccleſia, licèt credat Eccleſiam nihil niſi profanum producere per ritum quem exercet. Hunc eſſe S. Auguſtini ſenſum his momentis ſuaderi poteſt.

I. Quia quæſtionem propoſuit de illo qui non erat Chriſtianus, ſed qui *vana curioſitate* ritum Baptiſmi didicit, an revera baptiſaret. Huic autem quæſtioni alia dubia ſubnectit, quæ à priori pendent, de iis nempe qui ſimulant fidem quam non habent, an validè baptiſent, vel baptiſentur; ergo per fallaciam intelligit defectum fidei.

II. S. Auguſtinus opponit Baptiſmum in Eccleſia vel hæreſi fallaciter receptum, Baptiſmo recepto in ludo cum fide: *An*, inquit, *plurimùm diſtet inter credentem in mimo, & irridentem in Eccleſia*; ergo excludit dumtaxat à Miniſtro fallaciter agente, fidem; ſeu per fallaciam intelligit tantùm defectum ſeu abſentiam fidei.

III. Quærens utrum validum ſit illud Baptiſma quod in Eccleſia datur fallaci-

fallaciter, opponit fallaces à quibus Sacramentum in Eccleſia adminiſtratur, veracibus, in quorum ſocietate confertur; & quærit utrum id quod eſt in veracibus ſit validius ad confirmandum, quàm id quod eſt in fallacibus ad fruſtrandum: *An plùs valent*, inquit, *ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quàm illi fallaces à quibus agitur?* Atqui per veraces S. Auguſtinus intelligit credentium ſocietatem; poſtea enim rem ſic explicat. *Ubi autem nulla ſocietas ita credentium, neque ille ibi qui acciperet ita crederet*: ubi per ſocietatem credentium deſignat Eccleſiam in qua ſuppoſuerat dari Baptiſma fallaciter, id eſt, à miniſtris, qui ſe catholicos ſimulant, & ſic opponuntur fidelibus in quorum ſocietate Baptiſmum adminiſtrant; ergo per fallaciam in qua Baptiſmus confertur, intelligit non defectum intentionis, ſed fidei.

IV. Addit Baptiſmum fallaciter datum, detecta fallacia non iterari: *Si poſtea*, inquit, *prodatur, nemo repetit; ſed aut excommunicando punitur illa ſimulatio, aut pœnitendo ſanatur.* Porrò circa defectum intentionis tales in Eccleſia leges fuiſſe, nullibi legimus; ergo de illis loquitur fallacibus miniſtris qui fingunt ſe catholicos, eſſe, nec ſunt.

V. Addit etiam *præteritis Majorum ſtatutis non dubitare ſe illos habere Baptiſmum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Eccleſia tamen accipiunt, vel ubi putatur eſſe Eccleſia ab iis in quorum ſocietate id accipitur*. Erant ergo ſtatuta de non rebaptiſandis iis, qui fallaciter in Eccleſia baptiſabantur, quibus certè ſtatutis veriſimile non videtur probatum fuiſſe Baptiſmum illius qui abſque intentione aut baptiſaſſet, aut Baptiſmum ſuſcepiſſet, ſed ejus dumtaxat qui abſque ulla fide, ſeu cum fallacia fidem mentiente ac ſimulante, Baptiſmum contuliſſet aut percepiſſet; hoc eſt, illius qui fingebat ſe catholicum apud catholicos, aut Hæreticum apud Hæreticos.

VI. Denique, vel ipſe ſtatus controverſiæ quam cum donatiſtis habebat ſanctus Auguſtinus, ſenſum illum apertè demonſtrat. Contendebant Donatiſtæ Baptiſma ſine fide collatum, irritum eſſe: e contrà oſtendit Auguſtinus, illud validum eſſe; ergo de abſentia ſeu defectu fidei loquitur ſanctus Doctor, non de abſentia intentionis, de qua nulla erat quæſtio.

Inſtabis 1. Certum eſt in hypotheſi S. Auguſtini, Baptiſma collatum fallaciter in Eccleſia, non diſcrepare quoad integritatem à Baptiſmate quod in ludo confertur mimo repente converſo. *Si enim*, inquit, *nihil intereſt ad integritatem Sacramenti in ipſa Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter agant, cùm tamen hoc idem utrique agant; cur extra interſit non video, quando ille qui accipit religione mutatus eſt.* Atqui ſi intentio interna neceſſaria foret ad validitatem Sacramenti, illa duo Baptiſmata diſcreparent. Namque validum foret quod in Eccleſia fallaciter datum fuiſſet, utpote cum legitima intentione datum; aliud verò mimo ludicrè ac joculariter collatum, nullum eſſet defectu intentionis. Quis enim dixerit, eum qui ludendo baptiſat, intendere id quod intendit, aut ſaltem quod facit Eccleſia?

Reſp. argumentum iſtud premere potius intentionis externæ aſſertores, quàm eos qui ſtant pro interna. Duo enim certa ſunt ex illo argumento, quæ illorum ſententiam pariter convellunt. 1. Certum eſt, in mente S. Auguſtini, validum eſſe Baptiſma quod in ludo confertur; aut ſaltem negari non poteſt, quin ſanctus ille Doctor in eam ſententiam multùm propenderit.

Certum eſt 2. in ludo illo haberi non poſſe intentionem externam, quæ profectò non adeſt, quando Miniſter ſeriò ritum Eccleſiæ non perficit; ergo aut ſine ulla prorſus intentione validum eſt illud Baptiſma, quod certè aſſerere hæreticum eſt; aut adfuit interior: ſi adfuit interior in illo mimo qui Baptiſmum adminiſtrat, cadit præcedens argumentum; in utroque enim Baptiſmate, tùm in eo quod fallaciter datur & accipitur in Eccleſia, tùm in eo quod in ludo datur, reperitur intentio interior, proindeque quoad integritatem non differrent propter defectum intentionis; quapropter adigerentur adverſarii, agnoſcere neceſſitatem intentionis interioris in Miniſtro ut ratum ac validum ſit Sacramentum.

At verò in Miniſtro qui inter ludendum repræſentat in Theatro ritum Baptiſmatis, poteſt abſolutè adeſſe intentio interior faciendi quod facit Eccleſia: hujuſmodi enim repræſentatio foret occaſio exercendi ritus externi, cujus Miniſter poteſt non ſolùm intendere nudam repræſentationem, ſed etiam id quod facit Eccleſia.

Si autem contenderet aliquis, cum tali repræſentatione ſtare non poſſe internam intentionem, attendat ille, quæſo, ſanctum Auguſtinum de validitate illius Baptiſmatis nihil abſolutè & affirmatè determinaſſe, ſed dubitanter tantùm ſuam propoſuiſſe ſententiam.

Inſtabis 2. At ſaltem inde colligitur, ſanctum Auguſtinum dubitaſſe num validus foret Baptiſmus mimo per jocum collatus, atque adeo, ut certum eſt, ſine ulla etiam externa intentione: quantò magis dubitaſſe dicendus eſt de neceſſaria intentione interna?

Reſp. Eſto dubius fuerit de illo Baptiſmo prorſus mimicè ac ludicrè collato, de quo nihil tunc temporis ſtatutum ab Eccleſia fuerat: at fortè ſuppoſuit fieri poſſe ut in mimo illo adſit intentio interna, ut mox dictum eſt. Verùm, ut nihil diſſimulemus, valdè obſcura videtur & implicata eam in rem S. Doctoris ſententia.

Inſtabis 3. Per fallaciam de qua loquitur ſanctus Auguſtinus, intelligi non debet defectus fidei in Miniſtro, ſed intentionis internæ; quia fallaciam illam, cum qua ſanctus Doctor ſupponit Baptiſma dari & accipi, in ſolum dantem & accipientem Baptiſma cadere ſupponit: *An plùs valent*, inquit, *ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quàm ad fruſtrandum illi fallaces à quibus agitur?* Supponit ergo alios eſſe fallaces, & alios veraces in ea ſocietate in qua datur Baptiſma; proindeque non in omnes, qui componunt hanc ſocietatem, cadere fallaciam de qua mentionem habet: atqui ſi per fallaciam intelligatur fidei abſentia, non in ſolum accipientem & dantem Baptiſma caderet iſta fallacia, ſed in totam ſocietatem in qua Baptiſmus datur. Quando enim exponit quid per ſocietatem de qua loquitur, intelligat, Catholicam quidem denotat Eccleſiam; ſed & ſimul eam, quæ putatur vera Eccleſia, ſocietatem nempe Hæreticorum, in qua non tantùm qui dant & accipiunt, ſunt fallaces, ſed & tota ſocietas fallax eſt, cùm omnes æqualiter fide carent. *Non dubito*, inquit, *etiam illos habere Baptiſmum, qui quamvis fallaciter illum accipiant, in Eccleſia tamen accipiunt, vel ubi putatur eſſe Eccleſia ab eis in quorum ſocietate id accipitur, de quibus dictum eſt, ex nobis exierunt.*

Ex his ſic arguitur.

S. Au-

Digitized by Google

S. Auguſtinus agit de illa fallacia, quæ cùm datur Baptiſmus in Hæreticorum ſocietate, non in ſocietatem totam cadit, ſed in aliquos dumtaxat ſocietatis, dantem nempè & accipientem Baptiſmum: atqui hæc fallacia non eſt abſentia fidei, quæ cadit in omnem ſocietatem Hæreticorum; ergo eſt abſentia intentionis internæ, quæ cadit in dantem & accipientem Sacramentum.

Reſp. diſtinguo. Abſentia fidei ſupernaturalis & habitualis cadit in omnem ſocietatem Hæreticorum, concedo: abſentia fidei humanæ ſumptæ pro intentione conferendi talis effectus, v.g. regenerationis internæ per Sacramentum Baptiſmatis, cadit in omnem ſocietatem Hæreticorum, nego.

Quando igitur dicimus per fallaciam de qua loquitur ſanctus Auguſtinus, intelligendam eſſe abſentiam fidei, non intelligimus, ubi agitur de Hæreticis, fidem ſupernaturalem, quam certum eſt in illis non eſſe; ſed intelligimus tantùm eos fide humana non credere, ſeu ritum, qui exercetur, eſſe verum Sacramentum, ſeu talem effectum ab hoc ritu produci. Sunt enim qui errant circa quædam capita, non circa alia, licèt de iis fidei noſtræ myſteriis quæ ab ipſis non impugnantur, fidem non habeant ſupernaturalem, ſed humanam; quia deeſt ipſis motivum fidei divinæ, ſcilicet revelatio Dei, & Eccleſiæ declaratio. Ergo fallacia, de qua ſanctus Auguſtinus, non cadit in ſolos dantem & accipientem Baptiſma, ſed in totam Hæreticorum ſocietatem.

Inſtabis 4. ex eodem ſancto Doctore, Lib. 3. contra Creſconium Donatiſtam cap. 8. de Miniſtro Sacramentorum ait, curandum non eſſe, *qua mente operetur, qua laboret intentione*. Et Tractatu 5. in Joan. versùs finem, aſſerit ſe in adminiſtrandis Sacramentis, non timere adulterum, non ebrioſum, qui omnes paſſione victi & rapti, ad ea quæ cœleſtia ſpectant, vix attendunt. *To. 9 p. 419. E. Tom. 3. p. 2. pag. 329. C.*

Reſp. diſtinguo ant. & per intentionem, his in locis ſanctus Doctor intelligit vel fidem, vel probitatem Miniſtri, quam docet neceſſariam non eſſe ad validam Sacramenti adminiſtrationem, concedo: & intelligit intentionem ſeu voluntatem in Miniſtro conficiendi Sacramenti, nego. De iſta quippè nulla ipſi erat cum Donatiſtis controverſia, ſed tantùm de fide ac probitate Miniſtri. *Proinde*, ait ſanctus Doctor cap. 9. Lib. 3. contra Creſconium, *Deus & per Paſtores bonos, & per Paſtores malos, cùm verbum ſuum Sacramentumque diſpenſat, ipſe paſcit &c.* Tractatu 5. in Joan. citato, non de ebrio loquitur, in quo non datur ſufficiens intentio tempore ebrietatis; ſed de ebrioſo, qui nempè ſolet inebriari, quod vitium non tollit valorem & intentionem debitam, quo tempore ebrius non eſt. *To. 9. p. 439. F.*

### *Expenditur mens ſancti Thomæ.*

De neceſſitate intentionis in Miniſtro ad perfectionem Sacramenti tractat S. Thomas 3. parte qu. 64. art. 8. ubi verſans iſtam difficultatem, quomodo, ſtante neceſſitate intentionis Miniſtri, haberi poſſit ſecuritas, & ſcrupulus omnis ac ſollicitudo ex ſuſcipientis animo evelli, cùm ſemper dubitare meritò poſſit, num Miniſter veram habuerit perficiendi Sacramenti voluntatem: quam inquieti animi anxietatem ut ſanare ac pacare poſſit ſanctus Doctor, reſpondet his verbis: *Dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd requiritur mentalis intentio in Miniſtro, quæ ſi deſit,*

*non perficitur Sacramentum: ſed hunc defectum in pueris, qui non habent intentionem accedendi ad Sacramentum, ſupplet Chriſtus, qui interiùs baptiſat: in adultis autem, qui intendunt Sacramentum ſuſcipere, ſupplet illum defectum fides & devotio. Sed hoc ſatis poßet dici quantùm ad ultimum effectum, qui eſt juſtificatio à peccatis; ſed quantùm ad effectum, qui eſt res & Sacramentum, ſcilicet quantùm ad characterem, non videtur quòd per devotionem accedentis poſſit ſuppleri, quia character nunquam imprimitur niſi per Sacramentum. Et ideo alii meliùs dicunt, quòd Miniſter Sacramenti agit in perſona totius Eccleſiæ, cujus eſt Miniſter: in verbis autem quæ profert, exprimitur intentio Eccleſiæ, quæ ſufficit ad perfectionem Sacramenti, niſi contrarium exteriùs exprimatur ex parte Miniſtri vel recipientis Sacramentum.* Eandem difficultatem propoſuerat ſanctus Doctor ſcribens in 4. Librum Sentent. diſt. 6. q. 1. art. 2. quæſtiuncula 1.

Ex his verò ſic arguitur: Intentio quæ verbis Eccleſiæ exprimitur, eſt intentio purè externa: atqui hanc ſufficientem pronuntiat ſanctus Thomas; ergo &c.

Reſp. diſtinguo maj. Intentio quæ verbis Eccleſiæ exprimitur, nec ullatenus eſt in mente miniſtri, eſt intentio purè externa, concedo: quæ ſaltem virtualiter eſt in mente miniſtri, nego. Summa reſponſionis eſt, ſufficere, juxta ſanctum Thomam, in miniſtro intentionem virtualem, quæ non deſtruitur niſi per intentionem explicitam contrariam; non requiri verò intentionem actualem, quam mentalem appellat, expreſſam & explicitam; nec ullo modo eam ſufficere, quæ purè externa eſt, aliamque internam ſupponeret, qua Miniſter nollet facere, ſed tantùm fingere ac ſimulare ritum Eccleſiæ.

Hanc porrò eſſe Angelici Doctoris mentem facile eſt oſtendere ex iis quæ ipſe docet citata quæſtione 64. articulo 10. in corpore. *Dicendum*, inquit, *quòd intentio Miniſtri poteſt perverti dupliciter. Uno modo reſpectu ipſius Sacramenti: putà cùm aliquis non intendit Sacramentum conferre, ſed deriſoriè aliquid agere; & talis perverſitas tollit veritatem Sacramenti, præcipuè quando ſuam intentionem exteriùs manifeſtat.* Ubi particula, *præcipuè*, apertè oſtendit, etiamſi non manifeſtetur exteriùs, adhuc tolli veritatem Sacramenti, ut jam ſuprà obſervavimus.

Præterea videtur Angelicus Doctor eam dumtaxat intentionem excludere, qua Miniſter velit verum perficere Sacramentum. Hanc porrò intentionem non exigimus, ſed eam tantùm qua velit ſeriò tùm exteriùs, tùm interiùs ſimpliciter ac generatim facere quod facit Eccleſia.

Idem q. 68. art. 7. ad 2. expreſsè docet, adultum qui non haberet intentionem ſuſcipiendi Sacramentum, rebaptiſandum fore. At eadem eſt, juxta S. Thomam, ratio & neceſſitas intentionis in miniſtro quæ in ſuſcipiente.

Rurſus ibidem q. 64. art. 9. quærens utrum fides miniſtri ſit de neceſſitate Sacramenti, objicit ſibi eam eſſe neceſſariam. *Videtur*, inquit, *quòd fides Miniſtri ſit de neceſſitate Sacramenti. Sicut enim dictum eſt, intentio Miniſtri eſt neceſſaria ad Sacramenti perfectionem: ſed fides intentionem dirigit; ergo ſi deſit vera fides in Miniſtro, non perficitur Sacramentum.*

Objectionem ſic diſſolvit: *Dicendum quòd poteſt contingere quòd aliquis patiatur defectum fidei circa aliquid, non circa veritatem Sacramenti quod exhibet: puta ſi aliquis credat juramentum eſſe in omni caſu illicitum, & tamen*

*men credat Baptiſmum efficaciam habere ad ſalutem ; & ſic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi Sacramentum. Si verò patiatur fidei defectum circa ipſum Sacramentum quod exhibet, licèt credat per id quod agitur exteriùs, nullum ſequi interiorem effectum, non tamen ignorat quòd Eccleſia Catholica intendit per hujuſmodi quæ exteriùs aguntur, præbere Sacramentum: unde non obſtante infidelitate, poteſt intendere facere id quod facit Eccleſia, licèt exiſtimet id nihil eſſe; & talis intentio ſufficit ad Sacramentum: quia, ut ſuprà dictum eſt, Miniſter Sacramenti agit in perſona totius Eccleſiæ, cujus fide ſuppletur id quod deeſt fidei Miniſtri.*

Certum eſt ſanctum Doctorem eò loci agere de intentione neceſſaria ad ſubſtantiam Sacramenti, de qua jam ſe dixiſſe articulo 8. declarat: *Sicut enim dictum eſt*, inquit, *intentio Miniſtri neceſſaria eſt ad Sacramenti perfectionem*. Atqui intentio illa de qua hìc agit ſanctus Doctor, eſt verè interna.

I. De illa loquitur quam poſſet impedire infidelitas, ſicut manifeſtè patet ex textu in reſponſione ad objectionem: *Non obſtante*, inquit, *infidelitate, poteſt intendere facere quod facit Eccleſia*. Atqui intentio, de qua dubium eſt utrum ſtare poſſit cum infidelitate, ſeu quæ propter infidelitatem deficere poteſt, interior eſt, non externa; hæc enim ſeparari non poteſt ab opere externo quod ſeriò exercetur; ergo loquitur ſanctus Doctor de intentione interna quam neceſſariam eſſe oſtendit.

II. Ea intentio interna eſt, quam infidelis idcircò habere cenſetur, quia intendit, ſaltem implicitè, facere quod facit Eccleſia: atqui infidelis, juxta ſanctum Thomam, idcircò ſufficientem habere cenſetur intentionem, quia interiùs vult facere quod facit Eccleſia, quam novit intendere ut perficiatur Sacramentum, licèt ipſe interiùs credat, per id quod agitur exteriùs, nullum ſequi interiorem effectum; qua tamen non oſtante infidelitate vult ille facere quod novit per Eccleſiam fieri, quæ intentio, juxta S. Thomam, ſufficiens eſt.

Inſtabis I. Intentio de qua ſanctus Thomas loco in objectione citato, per ſola verba exprimitur, nec ſupponit eam ullatenus in mente eſſe; aliàs non ſolveret argumentum quod ſibi proponit, ex eo ductum quòd ſi neceſſaria ſit intentio Miniſtri interior, ſemper dubium erit & anxietas circa veritatem Sacramenti.

Reſp. S. Thomam argumentum quod ſibi propoſuerat rectè ſolvere, ex eo quòd non actualem, ſed virtualem dumtaxat exigat intentionem; nec ullum ſit fundamentum dubitandi quin ſit in Miniſtro, qui ſeriò agit, virtualis intentio, quod ſufficit ſedandis omnibus ſcrupulis qui excitari poſſent circa debitam Miniſtri intentionem & Sacramenti veritatem: dolus quippè ac fictio præſumi facilè non poteſt, niſi aliquo ſigno exteriori manifeſtetur, ut ipſe ait ſanctus Thomas in Supplemento tertiæ partis q.45. art.4. ad 2. loquens de Matrimonio. *Dicendum*, ait, *quòd ſi deſit conſenſus mentalis ex parte unius, ex neutra parte eſt Matrimonium, quia Matrimonium conſiſtit in mutua conjunctione. Tamen probabiliter poteſt credi dolus non eſſe, niſi ſigna evidentia doli appareant: quia de quolibet præſumendum eſt bonum, niſi probetur contrarium.* Inde eſt quòd Cajetanus & alii nonnulli Thomiſtæ, ad quos accedit Suares, ad locum ſancti Thomæ ex articulo 8. qu. 64. reſpondeant, ſanctum Doctorem non agere de veritate ſeu integritate Sa- *Commentario in art. 8. q.64.*

cra-

cramenti quoad ſe, ſed tantùm quoad nos, ſeu moralem certitudinem ac ſecuritatem quæ de illo haberi poteſt; quæ certè plena habenda eſt, quoties Miniſter ſeriò exteriùs ritum Eccleſiæ obſervat. *Verùm hæc explicatio*, ait Cardinalis de Lugo, *non omninò ſatisfacit, quia ſanctus Thomas hoc articulo 8. non ſolùm videtur loqui de Sacramento valido quoad nos, ſed etiam de ejus valore intrinſeco.*

*De Sacramentis diſp. 8. ſect. 4. n. 65.*

Vaſques diſput. 138. fatetur ingenuè ſanctum Thomam nobis hìc adverſari, ac difficile omninò eſſe verba ipſius in rectum ſenſum adducere. Verùm ægrè admodum patimur nobis hìc ſanctum Doctorem eripi, cujus ſententia ex antè dictis manifeſta videtur.

Inſtabis 2. S. Thomas expreſsè agnoſcit eam ſufficere intentionem Miniſtri, quæ per verba Eccleſiæ exprimitur; eam verò quæ dicitur mentalis, quam nonnulli admittebant, non requiri.

Reſp. per intentionem mentalem, ſanctum Doctorem intelligere actualem & explicitam, non implicitam & virtualem. Ideo autem implicitam & virtualem intentionem non dicit mentalem quia implicita magis eſt in opere, quàm in mente; virtualis verò potius fuit in mente, cùm de Sacramento adminiſtrando cogitavit Miniſter, quàm adeſt dum ritus externus perficitur. Illi autem ad quos alludit ſanctus Thomas, ii videntur eſſe, qui temporibus Innocentii IV. de quo mox dicemus, exiſtimabant ad validitatem Sacramenti neceſſariam eſſe intentionem actualem explicitam & expreſſam. Hæc videtur fuiſſe ſententia Magiſtri ſeu Petri Lombardi, qui de Baptiſmo & Euchariſtia diſſerens, ait neutrum dari ſine intentione explicita; Petri Pictavienſis, Guillelmi Pariſienſis, quam fusè refellit Durandus à ſancto Porciano.

*Expenditur mens Innocentii IV.*

Innocentius IV. S. Pontifex, de quo antea jam diximus, ſcribens in Librum 3. Decretalium, titulo *de Baptiſmo & ejus effectu*, ſic loquitur: *Non eſt neceſſe quòd baptiſans ſciat quid ſit Eccleſia quæ baptiſat, quis baptiſatus, & unde ſit; nec quòd gerat in mente facere quod facit Eccleſia: imò ſi contrarium gereret in mente, ſcilicet non facere quod facit Eccleſia, ſed tamen facit, quia formam ſervat, nihilominus baptiſatus eſt, dummodo baptiſare intendat. Unde ſi aliquis in caſu neceſſitatis conſtitutus: vel etiam ſine neceſſitate vadat ad Saracenum, & dicat, Baptiſa me, & doceat eum formam, & ille Saracenus baptiſat, non credens per immerſionem aliquid aliud fieri niſi madefactionem, & non intendat eum baptiſare, vel etiam madefacere ſecundùm intentionem petentis Baptiſmum, ut Baptiſmus operetur quidquid operari poteſt, & ipſe baptiſani tanquam Miniſter conferat, quod alii baptiſantes conferunt, licèt non credat ipſum poſſe aliquid operari, verè baptiſatus eſt; ſed ſi hoc non intenditur, non baptiſaret: nec eſt neceſſe quòd aliquis ſciat quid in his Eccleſia intelligat, vel etiam quòd ſciat, vel credat Eccleſiam eſſe.* Huc uſque Innocentius, ex cujus verbis hæc inferunt qui ſtant pro externa intentione.

I. Declarat Innocentius, neceſſe non eſſe ut baptiſans ſciat quid ſit Eccleſia quæ baptiſat; nec quòd gerat in mente facere quod facit Eccleſia: ii porrò Theologi qui internam exigunt intentionem, exigunt ut Miniſter intendat facere quod facit Eccleſia.

II. Ad-

II. Addit Innocentius, Miniſtrum validè baptiſare, etiamſi contrarium in mente gereret, ſcilicet non facere quod facit Eccleſia. Quare? quia formam ſervat: porrò hæc ipſamet eſt de intentione exteriori ſententia.

III. Exemplum affert Saraceni qui baptiſat aliquem à quo rogatus eſt, nec credit per immerſionem aliud aliquid fieri niſi madefactionem, neque etiam intendit eum baptiſare: reſpondet tamen Pontifex, illum, qui ſic baptiſaretur, rectè baptiſatum fore. Porrò Saracenus ille ideò dici poteſt baptiſare, quia ritus externos Eccleſiæ peragit: non gerit enim in mente interiorem baptiſandi intentionem, quin imò contrariam habet, cùm madefactionem corporis baptiſando intendat.

Reſp. Innocentium illam reipſa in Miniſtro exigere intentionem quæ ab externo ritu ſejungitur. Namque ratio cur dicat illum rectè baptiſare, qui baptiſando non gereret in mente facere quod facit Eccleſia, hæc eſt, quia, inquit, formam ſervat; nihilominus non valet Baptiſmus, niſi ille baptiſare intendat. Hæc igitur duo requirit Summus Pontifex ad validitatem Baptiſmi de quo agitur; ut Miniſter formam ſervet, & baptiſare intendat: hæc autem intentio baptizandi ſejuncta eſt à forma ritu externo applicata; ergo interior eſt.

Præterea ad exemplum Saraceni qui baptiſat eum à quo rogatus eſt, reſpondet, quòd ſi non intenderet ille Saracenus baptiſando, ut Baptiſmus operetur quidquid operari poteſt, & ipſe baptiſans tanquam Miniſter conferat quod alii baptiſantes conferunt, ritè non foret baptiſatus. Nihil autem aliud eſt velle conferre id quod alii conferunt, quàm habere implicitam, ſed interiorem voluntatem faciendi quod facit Eccleſia.

Ad primum igitur reſpondeo: poſſe etiam Innocentium, admittendo intentionem interiorem, dicere, neceſſe non eſſe ut baptiſans ſciat quid ſit Eccleſia quæ baptiſat, nec ut actu gerat in mente facere quod facit Eccleſia; licèt enim homo non cognoſcat Eccleſiam, tamen quia vult facere id quod ab ipſo poſtulatur, implicitè ſaltem vult facere quod facit Eccleſia: vult enim dare id quod ab ipſo petitur; petitur autem id quod dat Eccleſia.

Ad ſecundum: Quando Innocentius ait, etiam dari Baptiſma ab eo qui contrarium gereret in mente, ſcilicet non facere quod facit Eccleſia, Reſpondeo, exponi iſtud debere de effectu quem intendit Eccleſia, & quem ut Miniſter intendat, ad valorem Sacramenti neceſſe non eſt: ſufficit enim, ut ſæpiùs dictum eſt, ut generatim velit facere quod facit Eccleſia, quidquid tandem ille & de Eccleſia, & de Sacramento ejuſque effectu ſentiat.

Ad tertium: exemplum affert Saraceni qui madefactionem tantùm credat fieri; Reſpondeo, hominem qui ab illo baptiſaretur ritu legitimo, rectè baptiſatum fore; quia aut intendit dare quod ab eo petitur, aut conferre quod conferunt alii baptiſantes, quæ quidem interna intentio ſufficit.

*Objectiones ex momentis ac rationibus Theologicis.*

Objicies 1. ſilentium Veterum circa neceſſitatem intentionis internæ in Miniſtro, ut validè Sacramenta perficiat. Nullus quippè ante Martinum V. Eugenium IV. & Patres Tridentinos, de illa mentionem feciſſe legitur.

Reſp. 1.

Digitized by Google

Reſp. 1. argumentum negativum, in re facti cujus poſitivæ ſunt & affirmativæ probationes, nullius planè momenti eſſe.

Reſp. 2. præſentem de intentione Miniſtri quæſtionem veteribus incognitam non fuiſſe. An non eam agnovit S. Auguſtinus Lib. 3. de Baptiſmo cap. 53. ubi duas, ut ſuprà vidimus, ſibi quæſtiones diſſolvendas proponit, quæ ſpectant intentionem qua Baptiſmus conferri debeat? Nonne ibidem obſervat, præteritis Majorum ſuorum ſtatutis, de fallacia per quam Baptiſmus dari poteſt, vel accipi, decretum fuiſſe?

Quòd ſi Eccleſia univerſa tunc temporis nullam ea de re definitionem emiſit, mirum videri non debet; quia nempè in dubium & quæſtionem vocata illa non fuerat; Eccleſia etenim nonniſi occaſione ſubnaſcentium errorum, avitam fidei doctrinam verbo Dei ſeu ſcripto ſeu tradito contentam, declarat ac definit. Neque porrò Tridentina Synodus dogma fidei, de quo agimus, aliter definire & declarare potuiſſet, niſi ex conſtanti ac perpetua traditione illud à Chriſto Domino revelatum fuiſſe didiciſſet: neque enim novæ fiunt revelationes, ſed quæ revelata ſunt, Eccleſia declarat, & pro auctoritate ſua, ſub anathematis pœna credenda proponit.

Objicies 2. Ad veritatem Sacramenti ſatis eſt, ſi debitè obſervetur ritus à Chriſto inſtitutus: atqui Miniſter qui ſeriò exteriùs ritum Chriſti obſervat, tametſi intus & in animo intentionem ſuam vel cohibeat, vel etiam contrariam gerat, ritum Chriſti debitè obſervat; ergo &c.

Reſp. neg. min. Ritus enim à Chriſto Domino inſtitutus ipſam importat internam Miniſtri intentionem: hæc enim pars eſt inſtitutionis Chriſti, ut probatum eſt.

Inſtabis 1. Ad illorum Sacramentorum valorem non requiritur intentio Miniſtri, quorum forma independenter ab intentione Miniſtri eſt operativa: atqui Sacramentorum forma operativa eſt independenter ab intentione Miniſtri, operatur enim virtute ſignificationis à Chriſto Domino inſtitutæ.

Reſp. neg. min. Intentio enim Miniſtri, ut mox diximus, eſt ex inſtitutione Chriſti; nec forma Sacramenti ſuam habet efficacem ſignificationem, niſi ab intentione ſeu voluntate Miniſtri determinetur. Sicut enim forma determinat materiam, ita formam ad eſſe ſacramentale determinat intentio Miniſtri.

Inſtabis 2. Quod eſt operativum ex ſola Chriſti inſtitutione, producit effectum ſuum ex opere operato: ſed quod producit effectum ſuum ex opere operato, efficax eſt & operativum independenter ab intentione Miniſtri. Namque producere effectum ſuum ex opere operato, eſt illum producere vi ipſius actionis ſacramentalis à Chriſto in hunc finem inſtitutæ, proindeque independenter à Miniſtri intentione; alioqui non foret ex virtute actionis, ſed ex virtute intentionis.

Confirmatur. Quia in rebus quæ per modum naturæ operantur, ſufficit res illas ad agendum applicare, ut effectum ſuum producant independenter ab intentione ſeu voluntate applicantis. Sic v.g. ignis comburit, medicamentum ſanat, verbum Dei prædicatum movet & excitat fidem, abſque privata & interiori intentione; imò etiam fortè contra intentionem illius qui vel ignem admovet, vel medicamentum porrigit, vel annuntiat Evangelium.

Reſp. nego iſtam minorem argumenti propoſitionem, nempe, Quod producit

cit effectum ſuum ex opere operato, illum producit independenter ab intentione Miniſtri. Ratio negati eſt, quòd intentio Miniſtri in ipſomet opere operato ex inſtitutione Chriſti includatur, aut tanquam pars, aut ſaltem tanquam cauſa perficiens Sacramentum, per legitimam ſcilicet materiæ & formæ applicationem, non ex merito vel dantis, vel accipientis, ſed virtute ipſius operis à Chriſto Domino debitè celebrati: at debitè & ut oportet non celebratur, niſi interiùs ac ſeriò Miniſter velit & intendat illud celebrare.

Ad confirmationem: Quàm hæc diſparata ſunt ac diſſimilia! celebratio quippe Sacramenti eſſentialiter eſt actio humana, quæ perfici non poteſt niſi humano more, hoc eſt, ex intentione miniſtrantis. Revera quidem poſtquam Sacramentum debitè perfectum eſt, operatur independenter ab intentione Miniſtri: velit enim aut nolit effectum illius produci, reipſa producitur, ſi nihil obeſt ex parte ſubjecti recipientis; ſed ut fiat ſeu perficiatur Sacramentum, neceſſaria eſt intentio Miniſtri.

Atque inde aperta eſt ratio diſcriminis inter Sacramenta & exempla rerum quæ adducta ſunt; res enim illæ, neque ut fiant, neque ut operentur, pendent ab intentione agentis. Qui enim ignem ex cilice excutit, quoquomodo excutiat, velit, nolit, ignem excutit, quem ſi ſegetibus v.g. admoveat, neceſſe eſt, velit, nolit, ſegetes comburi. Medicus pariter qui ægroto poculum porrigit, ſive cogitet, ſive non cogitet, poculum dat aut ſalutarem, aut noxium. Concionator etiam Evangelicus aptus ad perſuadendum & ad commovendos animos audientium, affectus illos excitabit, ſi divina aſpiret gratia, quæcunque tandem ſit illius Oratoris ſacri voluntas & intentio.

Inſtabis 3. Intentio Miniſtri non continetur, ſicut diximus, in opere operato, quia opus operatum in Sacramentis eſt id tantùm quod conſtituit ſignum ſenſibile: atqui intentio Miniſtri non eſt ex iis quæ conſtituunt ſignum ſenſibile: quomodo enim quod non eſt ſenſibile, qualis eſt intentio, conſtituere poſſet id quod eſt ſenſibile?

Reſp. diſtinguo: Quod non eſt ſenſibile non poteſt eſſe ex iis quæ conſtituunt ſignum ſenſibile ſpeculativum, eſto: ſignum ſenſibile practicum, nego. Ad min. Intentio Miniſtri non eſt ſenſibilis per ſe immediatè, concedo: per actionem quæ ab ipſa emanat, nego. Quid porrò diſcriminis ſit inter ſignum purè ſpeculativum & practicum, antea expoſuimus. Nempe diximus, verba illa eſſe ſpeculativa, quorum totus effectus ſtat in ſignificando; practica verò, quæ aliquid imperant, & ſupponunt voluntatem, proindeque intentionem in imperante. Cùm ergo Sacramentorum forma conſtituatur verbis practicis, ſequitur inde ea ſupponere in illo à quo proferuntur, voluntatem faciendi quod ſignificant; ac conſequenter, ad ſignum practicum intentionem abſolutè requiri.

Inſtabis 4. Forma Sacramentorum quatenus eſt ſignum practicum, eſt forma quatenus imperat & jubet: atqui non requiritur intentio Miniſtri ad conſtituendam formam quatenus aliquid imperat & jubet; Miniſter enim, quatenus formam pronuntiando aliquid imperat, ſe habet ut inſtrumentum Chriſti, non ut præcipuum agens: atqui in inſtrumento Chriſti & Dei nomine imperante non requiritur intentio; ſed agentis præcipui, Chriſti ſcilicet, voluntas ſufficit.

Reſp.

Reſp. diſt. min. In inſtrumento inanimato & rationis experte non requiritur intentio, concedo: tale quippe inſtrumentum eatenus confert in effectum, quatenus movetur ab agente principali. In inſtrumento animato & ratione prædito, qualis eſt Judex, aut præfectus à Rege ſeu Imperatore delegatus, ut aliquid, ſi expedire judicaverit, perficiat, nego. Duobus ſcilicet modis poteſt aliquis alterius eſſe Magiſter: 1. ut ſit tantùm veluti nuntius, qui alterius voluntatem deferat & declaret: in Miniſtro quidem hujuſmodi non requiritur ad rei valorem, ut velit reipſa facere quod alter intendit. 2. ut ab alio poteſtatem & facultatem acceperit, rem, ſi placuerit, perficiendi: in tali verò Miniſtro neceſſaria eſt intentio rem perficiendi. Porrò Miniſtri Sacramentorum hoc poſteriori modo inſtituti à Chriſto ſunt Miniſtri ac diſpenſatores myſteriorum.

Inſtabis 5. Nequidem in publico Miniſtro requiritur intentio interna ut valeat quod auctoritate publica conficit Inſtrumentum. Sit v. g. Notarius qui publicum Inſtrumentum, quo partes contrahentes ligantur & obligantur, ad formam legibus præſcriptam deſcribat: ſit Judex qui ſententiam abſolutionis in gratiam rei ex plurali ſuffragiorum numero contra propriam ſuam ſententiam pronuntiat: ſit Scriba qui eidem ſententiæ, ut publica ſit & executioni demandetur, ſubſcribit; nonne & partes contrahentes ligantur, tametſi intus reſiſteret, nec conſentiret Notarius? Nonne ſententia in gratiam rei pronuntiata ſtaret, etiam contra privatam & internam aut Judicis pronuntiantis, aut Scribæ ſubſcribentis ſententiam?

Reſp. diſparem omnino cauſam & rationem eſſe Miniſtri Sacramentorum, ab iis quorum exempla hìc proferuntur. Hoc unum à Notario publico exigitur, ut Inſtrumenta quibus partes contrahentes ligantur aptè & ad juris regulam deſcribat; non ut ipſe interiùs velit ac conſentiat: ille etenim non tam partes ligat, quàm declarat ex mutuo earum conſenſu ligatas. Judex pariter qui in cauſa capitis reum abſolvit ex plurali aliorum Judicum aſſidentium ſuffragio, contra propriam ſuam ſententiam, non tam abſolvit, quàm declarat juridicè abſolutum. Ita & de Scriba dicendum, qui ſententiæ ſubſcribit tanquam publicus teſtis ad hoc officium deſtinatus: at Miniſter Sacramentorum ex inſtitutione Chriſti ea nomine Chriſti & Eccleſiæ perficit, nec tantùm declarat, aut teſtis eſt conceſſæ ſanctificationis, ſed eam ut Miniſter & inſtrumentum Dei confert ac producit. Quomodo autem Sacramenta perficeret, ſi ea nollet perficere? Voluit ergo Chriſtus Sacramentorum ſuorum perfectionem pendere à voluntate, ſeu intentione Miniſtri; non ita porrò eſt in exemplis adductis.

Inſtabis 6. Nos ipſi hìc & in probationem ſecundæ Concluſionis his exemplis perſonarum publicarum, Notarii, Judicis &c. uſi ſumus, ut oſtenderemus in Miniſtris qui ex officio ac nomine Reipublicæ aliquid operantur, neceſſariam non eſſe privatam & internam eorum intentionem, ut quæ ab ipſis fiunt, vim & auctoritatem habeant: porrò Sacramenta ſunt publica Inſtrumenta quæ ex ipſa Chriſti inſtitutione operari debent, etiam contra privatam Miniſtri voluntatem & intentionem.

Reſp. argumentum iſtud in æquivoco laborare. Non indigent quidem Sacramenta, ubi ritè perfecta ſunt, intentione Miniſtri, ut effectum ſuum producant, ſicut Concluſione ſecunda oſtendimus; at ut ſint, ſeu, ut perficiantur,



Digitized by Google

tur, pendent, Deo ita volente, ab intentione Miniſtri. Objectio igitur confundit efficaciam Sacramenti, cum exiſtentia ſeu veritate illius. Ut Sacramentum ſit efficax & operativum, non indiget quidem intentione Miniſtri, ſed ea indiget ut ſit ſeu perficiatur.

Inſtabis 7. Votum aut juramentum exteriùs ac ſeriò expreſſum ligat, tametſi qui vovet ac jurat interiùs reclamet, nec animum habeat ſeſe obligandi. Pariter firmum ſtat Matrimonium exteriùs ac ſeriò per verba conſenſum exprimentia contractum, licèt contrahentes interiùs & animo non conſentiant. Ita Magiſter Sententiarum Lib. 4. diſt. 27.

Reſp. eum qui exteriùs vovet aut jurat, vel ſeriò velle facere exteriùs quod faciunt qui verè jurant aut vovent, licèt interiùs ſtatuat ſe voto aut juramento non ligare; vel nolle etiam exteriùs ac ſeriò id facere, ſed tantùm velle illud ſimulare ac fingere: ſi prius, votum & juramentum ratum eſt, ac privata intentio qua ille vult ſe non ligare, revera non impedit quin ligetur, quia vinculum illud ex ipſa voti & juramenti natura ſequitur; ſi poſterius, votum & juramentum omni interiori animo vovendi ac jurandi deſtitutum, nullum quidem eſt coram Deo & in foro interiori conſcientiæ; attamen coram Eccleſia, quæ de internis non judicat, pro rato habetur: neque audiendi qui contra voti obligationem reclamare eo prætextu vellent, quòd interiùs non conſenſiſſent; quanta enim inde ſequi poſſet in Republica Chriſtiana rerum confuſio ac perturbatio, nemo non intelligit: compellendi ergo illi ſunt, ut intra obligationem voti exteriùs emiſſi ſeſe contineant; atque ut ſeriò tandem & ex animo voveant, quod fictè ac mendaciter voviſſe ſe declarant: quin & condignæ pœnitentiæ ſubjiciendi, propter deluſam tam turpi mendacio ac fallacia Eccleſiam.

Idem prorſus de Matrimonio judicandum. Nullum quidem coram Deo eſt, ſi interior conſenſus defuerit: veruntamen coram Eccleſia, quæ de occultis non judicat, ratum habetur: quod unum haud dubiè voluit Magiſter. Qui ergo declararet ſe in Matrimonium intus & animo non conſenſiſſe, eo ipſo tempore quo exteriùs ac ſeriò conſenſum verbis exprimebat, non eſſet ille audiendus, nec dimittendus tanquam liber à vinculo conjugali, abſit; ſed adigendus ille foret in foro conſcientiæ, ad conſenſum verè & ex animo quantociùs præbendum.

Difficile profectò non eſt, quæ mox dicta ſunt transferre ad præſens de Miniſtro Sacramentorum argumentum. Quippe ſi Miniſter ſeriò exteriùs ac in debitis circumſtantiis ritum Eccleſiæ perfecit, intus tamen noluit eum revera perficere, ſed tantùm fingere, reipſa quidem coram Deo nullum eſt Sacramentum, defectu debitæ intentionis, quamquam in tribunali Eccleſiaſtico ratum & validum habeatur. Neque, ut antea diximus, Miniſtro conteſtanti ſe intentionem non habuiſſe conficiendi Sacramentum, tam facilè habenda fides: tùm quia difficile prorſus ac rarum eſt ab actione exteriori ſeria debitam abeſſe intentionem internam; tanta eſt inter hæc duo facilis, prompta & naturalis connexio: tùm quia ſi propiùs & attentiùs res expendatur, ac pulſetur conſcientia illius qui declarat ſe nullam habuiſſe intentionem conficiendi vel conferendi Sacramentum, apparebit, non aliam ipſi defuiſſe intentionem, quàm finis ſeu effectus Sacramenti, vel ritus exterioris quatenus formaliter Sacramentum eſt, qualem intentionem

non putamus neceſſariam in Miniſtro ut validè Sacramentum perficiat: tùm denique quia innumeris ſcrupulis & incommodis ſic occurritur.

Objicies 3. In Miniſtro qui ſeriò exteriùs vult ritum Chriſti perficere, quem tamen intus non perficere, ſed fingere dumtaxat intendit, in Miniſtro, inquam, illo duplex voluntas occurrit; una efficax, qua vult ritum externum Chriſti ſeriò exercere, & quem revera exercet; altera inefficax, quæ mera eſt velleitas, qua intendit ritum illum ſimulare, non verò facere: qua ratione mercator tempore tempeſtatis ex voluntate inefficaci ſeu mera velleitate vellet merces conſervare, quas tamen vera & efficaci voluntate in mare projicit. Porrò nulla debet haberi ratio hujus inefficacis voluntatis, ſeu velleitatis, ſed tantùm voluntatis efficacis.

Reſp. nego ant. Eſt quippe in illo Miniſtro duplex vera voluntas, una ſeriò exteriùs agendi ritum Chriſti, altera illum non agendi, ſed tantùm ſimulandi. Exemplum mercatoris hìc aptum non videtur: mercator enim unum & idem ſibi proponit objectum ſub diverſo motivo; conſiderat merces ut vitæ noxias, & ſub illo reſpectu vult vera voluntate illas in mare projicere, quia pluris facit vitam quàm merces: conſiderat deinde eaſdem merces ut pretioſas & utiles, & ſub hoc reſpectu vellet eas ſervare dum projicit. At in præſenti quæſtione, duplex eſt vera voluntas, quia duplex eſt ac diverſum quod proponitur objectum: 1. Vult Miniſter ſeriò exteriùs ritum Chriſti perficere, & voluntas illa eſt efficax; reipſa enim ſupponitur ritum illum ſeriò ac in debitis circumſtantiis exercere: imò & interiùs vult illum ſeriò exteriùs exercere. 2. Vult Miniſter ille defraudare Sacramentum, ſeu illud reipſa non perficere, ſed tantùm ſimulare; & circa iſtud objectum vera etiam voluntate fertur, tanquam circa finem præcipuum, quem ſeriò exteriùs agendo ſibi propoſuerat; ita ut voluntas ſeriò agendi, ſit voluntas medii, voluntas verò decipiendi ſit voluntas finis.

Objicies denique. Si neceſſaria eſt ad valorem Sacramenti interior Miniſtri intentio, cùm hæc intus lateat & incognita ſit, neceſſe eſt nos perpetuis angi & cruciari ſcrupulis circa veritatem Sacramenti. Ea ipſa de cauſa noluit Chriſtus fidem ac probitatem Miniſtri neceſſariò requiri, ne veritas Sacramenti ac ſalus hominis à privata Miniſtri malitia vel probitate penderet.

Reſp. ad omnes illos anxii animi motus ſedandos ſufficere, ſi Miniſter ſeriò ac in debitis circumſtantiis ritum Chriſti obſervet. Neque verò hìc metaphyſica & omnimoda certitudo ac ſecuritas expectanda, quæ in rebus ad ſalutem pertinentibus in hac mortali vita haberi non poteſt: atque qui ſcrupuloſus animus ab intentione Miniſtri, ne fortè defuerit, timere ſibi poteſt, quidni continuò pertimeſcet, ne fortè idem Miniſter aut materiam, aut formam Sacramenti clam vitiaverit, & ita continuis ſcrupulis ejus animum agitari ac divexari oportebit. Neque porrò eadem hìc eſt ratio probitatis, quæ & intentionis Miniſtri: iſtam requirit Chriſtus ad Sacramentum perficiendum, non illam; probitas quippe honeſtatem actionis ſpectat, intentio verò ſubſtantiam.

SOL-

## SOLVUNTUR OBJECTIONES

### *Adverſùs ſecundam Concluſionem.*

Objicies 1. Requiritur, ex definitione Concilii Tridentini, intentio faciendi quod facit Eccleſia: atqui Eccleſia verum perficit Sacramentum; ergo requiritur intentio verum perficiendi Sacramentum.

Reſp. diſtinguo maj. Requiritur intentio generalis faciendi quod facit Eccleſia, concedo: intentio particularis, nego. Sufficit igitur ſi quis intendat opus externum ſub ratione generali ac confuſa operis Eccleſiæ: hac enim intentione ſatis determinatur actio Miniſtri ad ritum quemdam non vulgarem & prophanum, ſed ſacrum & divinum; quidquid tandem de illo ritu ſentiat, qui illum exercet.

Inſtabis 1. Sacramenta ut fiant pendent ex libera Miniſtri voluntate; ergo qui non vult facere ritum ut ſacramentalem, verum non perficit Sacramentum.

Reſp. negò conſequentiàm. Quia qui ſeriò vult opus externum exercere tanquam Chriſti & Eccleſiæ Miniſter, agendo nomine Chriſti ritum elevat ad dignitatem Sacramenti, quod à Miniſtro Sacramenti non amplius dependet.

Inſtabis 2. Qui vellet ritum Chriſti ſimulare tantùm ac fingere, ille Sacramentum non perficeret; ergo à pari qui non vult Sacramentum perficere, illud revera non perficit.

Reſp. maximam eſſe diſparitatem: qui enim vult tantùm ritum Chriſti ſimulare, eum non determinat, qui ex ſe ad plura indifferens eſt: qui autem vult illum ſeriò intus exercere nomine Chriſti, quidquid velit privata ſua intentione, illum ad aliquid ſacrum ac divinum figit ac determinat.

Inſtabis 3. Requiritur intentio actionis ſeu operis Chriſti & Eccleſiæ, quatenus generatim ſaltem eſt opus Chriſti: atqui hæc actio verè ſacramentalis eſt; ergo requiritur intentio operis Chriſti quatenus verum eſt Sacramentum.

Reſp. nego conſequentiam. Argumentum quippe iſtud vitioſum eſt ac merum ſophiſma, in quo plures ſunt, quàm oporteat, termini. In majori etenim propoſitione, intentio operis Chriſti quatenus Chriſti eſt, ſupponit pro intentione generali ac confuſa, quæ ad opus Chriſti ſimpliciter ac generatim referatur: in concluſione verò ſupponit pro intentione particulari clara & explicita, quæ referatur ad opus Chriſti formaliter, & quatenus verum eſt Sacramentum.

Inſtabis 4. Qui exteriùs preces Eccleſiæ recitat ſine privata Deo placendi intentione, verè non orat, licèt intendat preces recitare nomine Eccleſiæ; ergo à pari, qui ritum Eccleſiæ obſervat ſine privata voluntate ſeu intentione perficiendi Sacramentum, reipſa Sacramentum non perficeret.

Confirmatur 1. ex eo quod in aliquibus Sacramentis oratio formæ rationem habeat; v.g. in Sacramentis Confirmationis, Ordinationis, Unctionis extremæ.

II. Quia actus exterior deſtitutus interna & debita intentione, rectus eſſe



Digitized by Google

non poteſt, ut patet in actu virtutis; imò in voto, juramento, & ipſomet Matrimonio, niſi adſit interior voventis vel jurantis, vel Matrimonium contrahentis conſenſus, nihil omnino, quod obliget, perficitur.

Reſp. orationes & preces in eo maximè differre à Sacramentis, quòd iſta efficacia ſint & operentur ex ſe ipſis, ſeu ex opere operato; preces verò (niſi fortè ad formam Sacramentorum pertineant) non operantur niſi ex pietate orantis, ſeu ex opere operantis: unde neceſſariò exigunt in orante mentis attentionem ac pietatem.

Ad primam confirmationem, fatemur in iis orationibus quæ pertinent ad formam Sacramentorum, neceſſariam eſſe intentionem Miniſtri, non quidem privatam, ſed publicam & generalem Eccleſiæ: neque enim eo in caſu Miniſter orationes illas ſpectat ut ſuas privatas, ſed ut publicas Eccleſiæ orationes, ſeu ut partem Sacramenti.

Ad ſecundam confirmationem diſtinguo: Actus exterior virtutis deſtitutus interna & privata intentione recta nullus eſt, concedo; quia bonum ex integra cauſa, atque recta intentio eſt veluti anima virtutis. Actus exterior ſacramentalis, ſeu per quem Sacramentum perficitur, nego. Quod de voto, juramento & Matrimonio additur, jam ſuprà expoſitum fuit ac ſolutum.

Objicies 2. Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. Can. 9. exigit in Miniſtro Pœnitentiæ animum ſeriò abſolvendi; ergo exigit intentionem verum conferendi Sacramentum.

Reſp. nego conſeq. Pari ratione dici poſſet, Concilium exigere intentionem conferendi gratiam per quam peccata remittuntur. Per animum igitur ſeriò abſolvendi, Concilium intelligit animum non ſimulandi, ſed verè & ex animo proferendi verba quibus abſolutio à peccatis exprimitur.

Inſtabis. Concilium eam exigit ac neceſſariam pronuntiat Miniſtri intentionem, quam negabant Novatores adversùs quos Canon 11. ſeſſ. 7. conditus fuit: atqui Novatores non negabant neceſſariam eſſe intentionem operis externi Eccleſiæ, ſed tantùm intentionem finis ſeu effectus Sacramenti; ergo &c.

Reſp. 1. Ut Canon Tridentinus meritò adversùs Novatores conditus dicatur, ſatis eſt quòd illi viſi fuerint prorſus negare neceſſariam in Miniſtro Sacramentorum intentionem, ita ut Sacramentum etiam per jocum & irriſionem manifeſtam datum approbaverint. Ita porrò videtur Lutherus docuiſſe, quamquam iſtam facti quæſtionem Concilium non attigerit, ſuppreſſo ſemper ac tacito ſuis in Canonibus Lutheri, vel Calvini nomine.

Reſp. 2. nego min. Novatores etenim aſſerebant, aut aſſerere ſaltem videbantur, Miniſtrum qui joco abſolveret, id eſt qui intus fingere abſolutionem, non autem eam dare vellet, verè tamen abſolvere, quam ſententiam anathemate percellit Synodus Tridentina Can. 9. ſeſſ. 14.

Objicies 3. Diximus ſuprà ad tertiam ſecundæ Concluſionis probationem, neceſſe non eſſe ut Miniſter Sacramentorum intendat facere id quod vera & Catholica facit Eccleſia, ſed ſufficere ut velit facere quod talis Eccleſia v.g. Genevenſis, quam putat veram eſſe, facit: atqui falſum iſtud videtur; namque non magis ſatis eſt ad intentionem Eccleſiæ habendam, intendere quod facit Eccleſia v.g. Genevenſis, quæ putatur vera, quàm ad habendam fidem veram ſufficit dicere, Credo quod credit Eccleſia Genevenſis, quam puto veram Eccleſiam.

Proba-

Probatur paritas: Nam ideo qui credit quod credit Eccleſia Genevenſis exiſtimata vera Eccleſia, non habet veram fidem, quia per iſtam exiſtimationem ita determinatur ad aſſenſum præbendum iis quæ próponit Eccleſia Genevenſis, ut non amplius credat oppoſitum, quod ab Eccleſia Catholica ut à Deo revelatum proponitur: atqui à pari, qui pronuntiando verba iſta v. g. *Hoc eſt corpus meum*, intendendo facere quod facit Eccleſia Genevenſis exiſtimata vera Eccleſia, ita determinatur ad faciendum id unum quod facit Eccleſia Genevenſis, ut non velit amplius facere quod facit Catholica Eccleſia; ergo &c.

Reſp. maximam diſparitatem eſſe. Quando enim aliquis credit Eccleſiam Genevenſem eſſe veram Eccleſiam, error eſt, qui cùm ſit fidei oppoſitus, fidem deſtruit, ac impedit quominus homo iſte credat, quod vera & Catholica Eccleſia credit. Porrò error qui fidei opponitur, intentioni Miniſtri non nocet: qui enim intendit facere quod facit Eccleſia Genevenſis credita vera Eccleſia, errat quidem; attamen generatim intendit facere quod facit Eccleſia Chriſti, quod ſatis eſt ut validè Sacramentum perficiat, ſi nihil aliunde defuerit.

Inſtabis. Error iſte circa Eccleſiam Genevenſem, quæ vera creditur, etiam debitæ intentioni opponitur: nam intentio particularis opponitur intentioni generali faciendi quod facit Eccleſia; quomodo aſſenſus datus huic propoſitioni, Credo quod de Euchariſtia credit Eccleſia Genevenſis, deſtruit generalem aſſenſum rebus à Deo revelatis antea datum: atqui intendere ſeu velle facere quod intendit & facit Eccleſia Genevenſis, eſt intentio particularis.

Adde, ita Miniſtrum Genevenſem intendere facere quod facit Eccleſia Genevenſis, ut excludat Eccleſiæ Romanæ intentionem; quomodo Sacerdos Catholicus ita intendit facere quod facit Eccleſia Romana, ut excludat intentionem Eccleſiæ Genevenſis.

Reſp. fidem eſſe virtutem intellectus, quæ proinde fertur circa res ut ſunt in ſeipſis directè ac immediatè; unde ſi aliquis credat quod non eſt à Deo revelatum, licèt ſibi perſuadeat ſe habere fidem, non tamen habet, quia deeſt Dei revelantis auctoritas: at verò intentio pertinet ad voluntatem, quæ non fertur immediatè circa res ipſas, ſed prout ab intellectu proponuntur. Cùm ergo Eccleſia Genevenſis ab intellectu hominis hæretici proponitur volnntati ut vera Eccleſia, voluntas intendit facere quod facit Eccleſia Genevenſis ſub ratione veræ Eccleſiæ; & ita ſemper remanet debita intentio. Hoc modo non deſinit actum miſericordiæ exercere, qui alicui ſe pauperem ſimulanti eleemoſynam erogat. Similiter Romam ire intendit, qui ex errore & ab itinere deflectens Venetias petit non Romam: ita quippe affectus ille eſt, ut Venetias non adiret, ſi ſciret non eſſe Romam.

Objicies deniqne auctoritatem S. Thomæ 3. part. qu. 64. art. 8. in corpore, ubi ſic loquitur: *Quæ in Sacramentis aguntur, poſſunt diverſimodè agi .... & ideo oportet quòd determinentur ad unum, id eſt ad ſacramentalem effectum per intentionem abluentis.* Ergo ex S. Thoma, requiritur in Miniſtro intentio effectus Sacramenti. Eadem videtur eſſe Alexandri & Gabrielis ſententia.

Reſp. S. Thomam per ſacramentalem effectum hic intelligere integrum Sacramenti ritum externum, qui per intentionem Miniſtri determinari de-

 bet.

bet ad eſſe ſacramentale, velut ad effectum, qui ex illo ritu ſequitur. Non alium eſſe S. Doctoris ſenſum, & ſcopus & verba demonſtrant. Idem quoque ſenſus eſt Alexandri & Gabrielis. Nam Alexander in 4. partem Summæ qu. 13. membro 1. art. 2. dicit quidem requiri in Miniſtro intentionem finis Sacramenti; ſed per intentionem finis intelligit intentionem actionis integræ ac completæ. Id ita eſſe patet ex eodem loco, ubi duplicem finem diſtinguit; unum intrinſecum operi, qui nihil aliud eſt, quàm terminus & complementum actionis; alterum extrinſecum, nempe fructum & utilitatem rei. V. g. in Sacramento finis intrinſecus eſt completa & integra cæremonia per res & verba ritè perfecta; finis extrinſecus eſt remiſſio peccatorum. Affirmat autem Alexander, intentionem prioris finis neceſſariò requiri, non verò poſterioris. Gabriel in 4. diſt. 6. qu. 1. Concl. 3. dicit revera requiri Miniſtri intentionem, non ſolùm reſpectu actus baptiſandi, ut objecti; ſed etiam reſpectu effectus, ut finis; quod ipſe à Scoto accepit in 4. diſt. 6. q. 5. Uterque autem, ut ipſi mentem ſuam explicant, per actum ut objectum intelligunt ipſummet actum externum, qualem etiam intendere poſſet, qui joco baptiſare vellet; quam intentionem non ſufficere, ſuprà probavimus; per effectum autem ut finem, intelligunt quemdam generalem ac remotum, non particularem & proximum. Neque enim volunt neceſſe eſſe ut Miniſter intendat effectum gratiæ vel ſalutis, ſed tantùm ut intendat id facere in baptiſato, quod faciunt Chriſtiani in iis quos baptiſant: hoc verò nihil aliud eſt, quàm dicere requiri intentionem operis, non ut eſt opus quoddam naturale ac profanum, quod etiam jocando perfici poteſt, ſed ut eſt opus Chriſti & Eccleſiæ.

*De neceſſitate intentionis ratione modi conſideratæ: hoc eſt, an neceſſaria ſit intentio actualis; an virtualis, vel habitualis, aut interpretativa ſufficiat.*

Intentio actualis aut formalis, eſt præſens & actualis animi applicatio ad id quod agitur.

Intentio virtualis, eſt ipſamet actualis quæ præceſſit, ac moraliter in Miniſtro perſeverat, cùm actu contrario non revocatur; atque actionem ipſam, virtute actus præcedentis, dirigit.

Intentio habitualis eſt promptitudo ſeu facilitas quædam operandi ex habitu ſive infuſo ſive acquiſito contracta: vel eſt intentio quam præceſſit voluntas operis faciendi, ſed poſtea nullo pacto influit in actionem; neque per ſe, neque per aliud cauſa eſt actionis.

Rurſus intentio actualis alia eſt directa, & indirecta. Directa eſt qua intenditur talis effectus propter ſe, v. g. juſtificatio infantis in Baptiſmo: Indirecta verò, quæ & interpretativa dicitur, ea eſt qua intenditur cauſa ex qua prævidetur explicitè vel implicitè talem effectum ſecuturum. Sic qui baptiſat infantem, ſciens Baptiſmum ad juſtificationem ab Eccleſia uſurpari, licèt hanc juſtificationem conferre non intendat dum baptiſat, ponit nihilominus cauſam ex qua novit talem effectum expectari: ac conſequenter eum indirectè ac interpretativè velle cenſetur. Qui autem non agnoſceret vel Eccleſiam, vel Baptiſma, ſed ad preces cujuſdam Cathecumeni aquam in caput ejus effunderet, haberet intentionem actualem indirectam, qua implicitè talem effectum intenderet.

CON-

## CONCLUSIO.

Intentio conficiendi Sacramenti, habitualis non ſufficit: intentio verò actualis & formalis ſufficit quidem, at non requiritur: intentio verò virtualis & requiritur & ſufficit.

Primò quidem intentionem habitualem non ſufficere, res eſt per ſe manifeſta: tùm quia cùm nullo modo cauſa ſit actionis, humanam non poteſt actionem dirigere: tùm quia etiam in dormientibus adeſſe illa poteſt; iſti verò modo libero ac deliberato non agunt: exigit autem Chriſtus à ſuis Miniſtris ut modo humano agant, id eſt cum deliberatione.

Secundò, optanda quidem & laudanda maximè in Miniſtris intentio formalis & actualis, at non requiritur: tanta nimirum eſt humanæ mentis ac voluntatis infirmitas, mobilitas & inconſtantia tanta, ut circa idem objectum attenta diu ac defixa eſſe non poſſit.

Tertia igitur ſufficit ac requiritur intentio virtualis, quæ eſt ipſamet actualis non revocata & moraliter perſeverans in libera Miniſtri actione. Sic v. g. Miniſter ad baptiſandum aliquem vocatus dum proficiſcitur, & etiam dum infantem baptiſat, de Baptiſmo expreſsè non cogitet, verè tamen baptiſat virtute illius intentionis actualis ſive directa ſive indirecta, quam habuit cùm ad hunc finem profectus eſt: manet enim adhuc in virtute, quatenùs movet Miniſtrum ad ſuſcipiendum iter, & formam Sacramenti ritè cum materia conjungendam. Hæc autem omnium conſenſu requiritur ad minus, & ad validitatem Sacramenti ſufficit.

Hæc eſt ſancti Thomæ doctrina 3. par. q. 64. art. 8. ad 3. *Dicendum*, inquit, *quòd licèt ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen habitualem, quæ ſufficit ad perfectionem Sacramenti: puta cùm Sacerdos accedens ad baptiſandum, intendit facere circa baptiſandum quod facit Eccleſia. Unde ſi poſtea in ipſo exercitio actus, cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum. Quamvis ſtudiosè curare debeat Sacramenti Miniſter, ut etiam actualem intentionem adhibeat, ſed hoc non eſt totaliter poſitum in hominis poteſtate, quia præter intentionem, cùm homo vult multùm intendere, incipit alia cogitare.*

Nec te moveat, quòd ait hìc ſanctus Doctor, eum ſcilicet qui non habet actualem intentionem, habere habitualem: namque per habitualem ab illo virtualem intelligi, & textus ipſe, & exemplum quo utitur, demonſtrat.

Dices 1. Intentio habitualis ſufficere videtur. Nam ſi quis v. g. hodie intendat cras offerre Sacrificium pro Petro, tametſi intentio illa maneat tantùm in habitu, verè tamen offert Sacrificium pro Petro; ergo ſi quis hodie intendat cras Sacramentum conferre eidem Petro, tametſi intentio illa maneat tantùm in habitu, verè tamen Petro Sacramentum conferet.

Reſpondent aliqui negando antecedens: quia eatenus quis Sacrificii valorem cuipiam applicare poteſt, quatenus Sacrificium ipſum pro illo offert: atqui præterita illa voluntas ſufficiens non eſt ut Sacrificium, quod poſtea fiet, pro illo dicatur offerri; ergo neque ut valor Sacrificii ei applicetur. Minorem probant, quia idem eſt confici Sacramentum, & offerri Sacrificium. Verùm *Vaſques diſp. 38. c. 6. n. 47.*

aliud eſt Sacrificium offerri Deo, & offerri pro aliquo, ſive cuipiam applicari fructum Sacrificii: per intentionem præteritam offerri quidem Deo Sacrificium non poteſt; at poteſt applicari cuipiam fructus Sacrificii. Namque, ut rectè diſputat Cardinalis de Lugo, applicatio illa eſt donatio fructus Sacrificii; donatio autem fieri poteſt rei futuræ, etiam meritorum futurorum; ergo & applicatio.

*De Sacramentis diſp. 7. ſect. 6. n. 99. Suares diſp. 13. ſect. 3. Conc. 2.*

Alii verò diſtinguunt antecedens: ſi illa intentio ſit de præſenti, jam tum applicans fructum Sacrificii cras offerendi, concedunt: ſi illa intentio ſit de futuro decernens tantùm cras applicare fructum Sacrificii, negant. Itaque 1. intentio illa de futuro non ſufficit in Sacrificio; quia non eſt applicatio Sacrificii, ſed propoſitum applicationis. 2. Intentio de præſenti ſufficit in Sacrificio, quia intentio cras offerendi pro Petro, non debet eſſe operativa Sacrificii ipſius, ſed tantùm applicativa fructus Sacrificii. 3. Intentio de futuro pariter non ſufficit in Sacramento; quia non fuit collatio Sacramenti, ſed propoſitum collationis.

Dices 2. Non ſufficit intentio virtualis; quia intentio illa non ſufficit, quæ poteſt reperiri in homine qui poſt conceptam intentionem actualem incideret in phreneſim ſimilemve morbum, unde rationis uſum amitteret: atqui intentio illa virtualis eſt in tali homine, quoniam illa conſiſtit tantùm in motu locali membrorum, aut in actibus quibuſdam ſenſuum ac phantaſiæ profectis ex intentione actuali præterita, quorum homo capax eſt poſtquam incidens in phreneſim rationis uſum amiſit.

Reſp. totam hanc difficultatem potius eſſe de modo loquendi, quàm de re ipſa, ac pertinere magis ad Philoſophiam, quàm ad Theologiam. Scilicet fatentur omnes Theologi, Sacramentum ratum non fore, ſi à Miniſtro conferatur qui ex concepta intentione actuali cætera deinceps perficeret mentis impos, quoniam actio humana non foret. Item fatentur Sacramentum fore ratum, ſi à Miniſtro conferatur, qui ex concepta intentione actuali cætera deinceps ſui compos perficeret, quia tunc actio verè foret humana. Diſputant ſolùm, unde ſacramentalis actio foret humana; an ex ſola intentione actuali explicita, quæ ſemel adfuerit homini rationis compoti velut cauſa conſequentium motuum; an ex intentione actuali implicita, quæ ſemper adſit homini rationis compoti velut cauſa conſequentium motuum. Hoc verò ipſum eſt, quod dixi pertinere magis ad modum loquendi, quàm ad rem ipſam, & ad Philoſophiam potiùs, quàm ad Theologiam.

Dubium autem duplex hic ſolvendum occurrit circa intentionem virtualem.

*Duplex dubium circa intentionem virtualem.*

Primum eſt, quid ſit intentio virtualis; & quo ſenſu dicatur in actione libera Miniſtri moraliter perſeverare.

Secundum eſt de modo quo differt illa intentio ab habituali; & cur una ſufficiens, altera verò inſufficiens ſit ad validitatem Sacramenti.

Quantùm ad primum: ſunt qui affirmant ideo perſeverare voluntatem Miniſtri, licèt de opere ſibi antea propoſito non amplius cogitet, quòd potentiæ externæ applicatæ fuerint priùs ad operandum à voluntate; quæ quidem potentiæ, cùm non dependeant ad continuandum opus ab intentione actuali qua moveantur, quamdiu manent applicatæ vi prioris voluntatis, dicuntur actiones omnes quæ ab iis potentiis eliciuntur, manare à priori intentione quæ virtualiter in iis perſeverat tanquam cauſa in effectu.

Verùm

Digitized by Google

Verùm hæc non ſufficiunt ad declarandum quomodo voluntas præterita influat in actionem præſentem. Nam cùm potentiæ externæ ſint ex ſe ad talem vel talem actum indifferentes, debet aſſignari aliquid præſens internum determinativum, quo hic & nunc dirigatur potentia externa quæ hic & nunc operatur; alioquin ceſſaret ab actu, ut patet in homine qui deambulat: ſi enim dormitet inter deambulandum, ita ut omnis interna operatio ceſſet, ſtatim ceſſat motus deambulationis, ad quam continuandam non ſufficit præterita voluntas deambulandi licèt non retractata.

Dicendum ergo voluntatem præteritam perſeverare quidem remotè in potentiis externis quæ continuant motus ſuos, ſed etiam proximè in actu voluntatis præſenti, tenuiſſimo & confuſo, quo volumus voluntate actuali inchoatum opus perficere.

Rem hoc modo explicat de Lugo: *Si aliquis*, ait, *contendat continuari actionem ſacramentalem cum ſolis actibus imaginativæ & appetitus materialis, non eſt quòd in hoc immoremur: hoc enim ſufficiet ad declarandum quomodo intentio & voluntas præterita maneat virtualiter, & influat in actionem præſentem. Nam vel manet in aliquo actu voluntatis præſenti, tenuiſſimo & confuſo, quo volumus recitare vel operari; & hic actus, cùm non poſſit tendere ad illud objectum, niſi ſub ratione boni, neceſſe eſt, ut ſaltem in confuſo velit hanc operationem præſentem ut bonam & utilem ad illum finem priùs volitum* .... Et paulò poſt ibidem: *Id ſufficit*, ait, *ut homo dicatur continuare actionem illam ex intentione & voluntate præterita, quæ ideò dicitur virtualiter manere, quia adeſt præſens aliqua virtus ab ea relicta, vel actus voluntatis confuſus, vel certè actus in appetitu imperans proſecutionem actionis, cum ordine & reſpectu ad priorem intentionem.*

*De Sacramentis diſp. 8. ſect. 5. nu. 87. pa. 127.*

*p. 128.*

Neque eſt quòd dicas illos voluntatis actus tenues & confuſos, reipſa nullos eſſe, cùm à nemine deprehendantur. Namque qui v.g. initio ſolam deambulationem ſibi propoſuit, & de illa ſola ſibi videtur cogitare, manus tamen movet, deambulat aliquando tardiùs, aliquando celeriùs; licèt ad hos diverſos motus explicitè non attendat, nemo eſt tamen qui neget illos procedere à quibuſdam internis voluntatis actibus, qui cùm admodum exiles ac tenues ſint, vix deprehenduntur; multò minùs exponi ac explicari liquidò poſſunt.

Quantùm verò ad ſecundum dubium, hæc eſt dubitandi ratio: quia nempe utraque voluntas, virtualis ſcilicet & habitualis, præterita videtur; & ſi dicatur virtualis perſeverare modo mox expoſito, quidni & de ipſa habituali idem poterit affirmari? Supponatur enim aliquis Sacerdos, qui ſciat ſe inter dormiendum ſolitum pronuntiare verba conſecratoria in panem, deinde voluntate actuali velit dare valorem verbis quæ in ſomno prolaturus eſt, & poſtea intendat hoc fine dormire ut verba pronuntiet quæ ex tunc vult eſſe valida ad conſecrandum: en intentio habitualis, de qua tamen eadem dicuntur quæ ſuprà de virtuali dicta ſunt.

Reſp. diſcrimen eſſe inter utramque intentionem: ſcilicet actiones, quæ ab habituali procedunt, non eſſe humanas, id eſt cum deliberatione factas; quæ autem à virtuali emanant, humanas eſſe ac liberas. In utroque quidem caſu voluntas præterita aliquo modo perſeverat; at in intentione virtuali quando homo eſt ſui compos, voluntas à qua emanant tenuiſſimi actus quibus determinantur externæ potentiæ, eſt voluntas integra & ſoluta, quæ licèt

confuſè propter diſtractionem, vult tamen verè & liberè objectum: in caſu verò habitualis intentionis, non eſt jam anima vigilans, ſed anima ſomno vel vino obtenebrata; unde ex diverſo principio diverſa operatio naſcitur. Actio elicita vi intentionis virtualis, eſt humana; quia tenuis attentio quæ adhibetur, quæcunque ſit, eſt animæ vigilantis & expeditæ: non eſt autem humana actio quæ eſt ab homine dormiente, quæcunque tandem voluntas præceſſerit: quia ſcilicet ad hanc non attendit actu homo præſenti quadam, licet confuſa, cogitatione, quæ ſit hominis expediti & liberi; ſed ſi quis ſit voluntatis actus, voluntatis eſt ligatæ ſomno in homine dormiente, vel vino in ebrio prædominante, proindeque voluntatis animantium more raptæ ac determinatæ.

Dices: Ad humanam actionem ſufficit libertas præterita; unde licèt qui dormit non ſit actu exercito liber, ejus tamen actio libera eſt in cauſa, utpote ante ſomnum explicitè volita.

Reſp. ſufficere quidem ad actionem humanam libertatis actum præteritum, ſed humano modo perſeverantem, in actu ſcilicet aliquo qui ſit hominis liberi ac vigilantis, non ligati & dormientis. Exemplum ſit in Sacramentis: forma profertur ad exprimendum quid ſentiat hìc & nunc Miniſter de actione externa quam operatur, & quæ ob diverſos fines poſſet uſurpari, niſi à Miniſtro determinaretur; locutio enim humana nata eſt ad ſignificandum quid actu ſentiat ille qui loquitur. Si ſit virtualis intentio, ſufficit ad exprimendam mentem actualem Miniſtri; quia ſive in potentia externa, quæ manet applicata ad actum, ſive in actibus confuſis, qui à mente eliciuntur, continuò perſeveret voluntas explicita antea habita de actione quæ nunc ſit, Miniſter exprimit mentem quam habet derivatam humano modo ex priori magis explicita, & id ſufficit: at verò verba quæ profert dormiens nullo modo apta ſunt ad exprimendum, quænam ſit hìc & nunc ejus propria & genuina voluntas; nullam enim habet actu deliberatam, nec humano modo perſeverat antea habita, quia nullius eſt cauſa effectus liberi qui actu exiſtat.

## ARTICULUS II.

*An fides neceſſaria ſit in Miniſtro, ut Sacramentum validè perficiat.*

*Status controverſiæ inter Stephanum, & Cyprianum.*

Tertio Eccleſiæ ſæculo ſumma ingeniorum contentione agitata fuit præſens controverſia inter Stephanum Summum Pontificem ex una parte, & Cyprianum, Firmilianum cæteróſque Africanos & Orientales Epiſcopos ex altera, quam paucis his verbis deſcribit S. Auguſtinus Lib. 6. de unico Baptiſmo contra Petilianum capit. 14. *Erant*, inquit, *duarum eminentiſſimarum Eccleſiarum, Romanæ ſcilicet & Carthaginenſis Epiſcopi duo, Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate Catholica conſtituti: quorum Stephanus Baptiſmum Chriſti in nullo iterandum eſſe cenſebat, & hoc facientibus graviter ſuccenſebat; Cyprianus autem in hæreſi vel ſchiſmate baptiſatos, tanquam non habentes Baptiſmum Chriſti baptiſandos eſſe in Eccleſia* To. 9. p. 538. F.

*Catho-*

*Catholica exiſtimabat*. Irritum igitur & nullum judicabat Cyprianus Sacramentum quod ſine fide ab Hæretico, vel extra Eccleſiæ unitatem à Schiſmatico datum fuiſſet.

Ea porrò in controverſia videbatur Cyprianus Stephano ſuperior pondere rationum, Stephanus verò auctoritate Traditionis, nec diſſimulat ſanctus Auguſtinus Lib. 3. de Baptiſmo cap. 4. tam firmas ſibi aliquando viſas fuiſſe rationes quibus Cyprianus cauſam ſuam defendebat, ut niſi obſtitiſſet auctoritas Eccleſiæ, iis victus ac ſuperatus fuiſſet: *Quid ad Jubajanum*, inquit, *ſcripſerit Cyprianus jam legi, & profectò iiſſem in eandem ſententiam, niſi me ad diligentiorem conſiderationem revocaret tanta auctoritas Eccleſiæ*. Et Lib. 2. cap. 8. dixerat, rationes quibus pugnabat Cyprianus, *veras quidem non fuiſſe, at non victas*, ab iis ſcilicet qui ſolam opponebant conſuetudinem & Traditionem.

Cyprianus ratione vincebat, Stephanus Traditionis auctoritate. *Ibid. p.* 111. B.

Vincentius Lirinenſis in Commonitorio cap. 10. agnoſcit pariter Cypriani cauſam multis iiſque graviſſimis præſidiis munitam fuiſſe: *Tanta vis ingenii adfuit*, inquit, *tanta eloquentiæ flumina, tantus aſſertorum numerus, tanta veri ſimilitudo, tanta divinæ Legis oracula &c.*

*Ibid. p.* 103. E. *Bibliot. PP. To.* 7. *pag.* 252. A.

Donatiſtæ quarto Eccleſiæ ſæculo eundem cun Cypriano errorem propugnavere, at ſorte longè diſpari. Cyprianus erravit ſervata unitate Eccleſiæ, iſti diſrupta; Cyprianus erravit re nondum ſatis eliquata & perſpecta, iſti, *multis diſcuſſis ambagibus perſpecta veritate, ac plenario etiam totius Orbis Chriſtiani Concilio confirmata*, inquit ſanctus Auguſtinus Lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſtas c. 9. Cyprianus erravit, quod humanum eſt, ſed animo ita comparato, ut univerſi Orbis auctoritati ceſſiſſet tam ſancta anima, tam pacata, ait ibid. S. Auguſtinus, ſi tunc plenario Eccleſiæ Concilio patefacta veritas fuiſſet; Donatiſtæ verò animo rebelli ac contumaci apertæ ac definitæ veritati obluctati ſunt: *Rebaptiſare Hæreticos, quod illi feciſſe dicuntur* (ait S. Auguſtinus Lib. de unico Baptiſmo cap. 13. conferens Donatiſtas cum Agrippino & Cypriano) *tunc fuit humani erroris; rebaptiſare autem Catholicos, quod adhuc iſti faciunt, ſemper eſt diabolicæ præſumptionis*.

Error Donatiſtarū. Quàm diverſa eorū & Cypriani conditio. *Ibid. p.* 104. C. *Ibid. p.* 538. D.

Denique Cyprianum in errore detinebat antiqua, ut putabat, Eccleſiæ ſuæ Carthaginenſis Traditiò, & multorum aliorum Africanorum Præſulum ſententia; Donatiſtas verò revocare ab errore debuerat Orbis univerſi auctoritas, & conſentiens omnium Catholicorum doctrina. Quapropter S. Auguſtinus eodem Lib. 2. contra Donatiſtas cap. 3. oſtendit quàm immeritò illi ſe tuerentur exemplo & auctoritate Cypriani. *Vos certè*, inquit, *nobis objicere ſoletis Cypriani Litteras, Cypriani ſententiam, Cypriani Concilium: cur auctoritatem Cypriani pro veſtro ſchiſmate aſſumitis, & ejus exemplum pro Eccleſiæ pace reſpuitis?*

*Ibid. p.* 98. A.

Primus erroris auctor non fuit Cyprianus, ſed eum ab Agrippino ſuo deceſſore jam inductum, & à Concilio aliquorum Epiſcoporum confirmatum invenit. Ita teſtatur ipſemet S. Cyprianus in Epiſtola ad Jubajanum nu. 73. *Apud nos*, inquit, *non nova aut repentina res eſt, ut baptiſandos cenſeamus eos qui ab Hæreticis ad Eccleſiam veniunt, quando multi jam anni ſunt, & longa ætas ex quo ſub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Epiſcopi plurimi hoc ſtatuerint*.

Agrippinus primus auctor erroris. P. 122.

Quam

Quam hìc S. Cyprianus longam ætatem appellat, S. Auguſtinus Lib. 4. contra Donatiſtas cap. 6. ad paucos annos contrahit: *Paucis ante ſe annis*, inquit, *in Africa reperit* Cyprianus ut baptiſarentur ab Hæreticis baptiſati. Et verò Concilium illud Agrippini nonniſi anno 217. quo pax Eccleſiæ reddita fuit, ac celebrandi conventus facultas reſtituta, convocari potuit: ab illo autem anno 217. uſque ad annum 256. quo ſanctus Cyprianus ad Jubajanum ſcribebat, interjacent anni dumtaxat 39. Non altiùs igitur Rebaptiſantium in Africa origo repeti poteſt, quàm annis ante Cyprianum 39. ab Agrippino ſcilicet Epiſcopo Carthaginenſi, *qui omnium mortalium primus*, ait Vincentius Lirinenſis in Commonitorio cap. 9. *Contra divinum Canonem, contra univerſalis Eccleſiæ regulam, contra ſenſum omnium Conſacerdotum, contra morem atque inſtituta Majorum rebaptiſandum eſſe cenſebat*. Idem teſtatur S. Auguſtinus Lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 7. & 8.

*To. 9. p. 126. C.* — *Bib. PP. To. 7. p. 251. G.* — *To. 9. p. 102. F. G. & 103. E. F.*

Cùm igitur Euſebius Lib. 7. Hiſt. cap. 3. ait Cyprianum omnium primum, *nonniſi per Baptiſmum ab errore priùs emundatos, admittendos eſſe cenſuiſſe*, loquitur de tempore quo ſedente Stephano S. Pontifice, controverſia hæc celeberrima auctore Cypriano excitata fuit.

*P. 251. P.*

Tertullianus ad Decretum Agrippini reſpexiſſe videtur.

Tertullianus itidem Africanus Firmilianum ſequutus eſt, cujus decretum videtur ſubindicare Lib. de Baptiſmo cap. 15. cùm ait: *Circa Hæreticos ſanè quid cuſtodiendum ſit. . . . . ad nos etiam editum eſt*. Quid verò illud ſit, exponit his verbis: *Hæretici nullum habent conſortium noſtræ diſciplinæ . . . . non idem Deus eſt nobis & illis, nec unus Chriſtus, ideſt, idem, ideoque nec Baptiſmus unus, quia non idem, quem cùm ritè non habeant, ſine dubio non habent . . . . . ſed de iſto pleniùs jam nobis in Græco digeſtum eſt*. Et Lib. de pudicitia cap. 19. *Apud nos*, inquit, *ut Ethnico par, imò & ſuper Ethnicum Hæreticus etiam per Baptiſma veritatis utroque homine* ( nempe Ethnico illo veteri, & ſuperinducto Hæretico ) *purgatus admittitur*.

P. 230. A. — P. 571. B.

Explicatur à nonnullis Tertullianus.

Placet aliquibus Tertullianum de iis dumtaxat loqui Hęreticis qui Baptiſmatis formam adulterabant: verùm generatim ille de omnibus Hæreticis loquitur. Alii dubitant an Agrippinus à Tertulliano, vel iſte ab illo ( eodem quippe florebant tempore ) errorem hauſerit: at cùm ſanctus Auguſtinus & Vincentius Lirinenſis primum in Africa hujus erroris parentem appellent Agrippinum, & iſtius decretum videatur Tertullianus indigitare, probabilius eſt Tertulliano præiviſſe Agrippinum. Mirum porrò nemini videri debet, quòd ſanctus Cyprianus in patrocinium ſuæ ſententiæ nuſquam Tertullianum, cujus Opera tam aſſiduè legebat, laudaverit: noverat ſcilicet hominem nullius apud Catholicos eſſe ponderis, cui ſua ad Hæreticos defectio omnem apud Fideles fidem & auctoritatem detraxerat.

Voſſii interpretatio rejicitur.

Gerardus Voſſius diſp. 19. de Baptiſmo, Theſi 3. exiſtimat Decreto Concilii quod ab Agrippino fuit celebratum anno 217. eorum ſolummodo Hęreticorum Baptiſmum rejici ac iterari, qui præſcriptam baptiſandi formam adulterabant: *Quia*, inquit, *ſine dubio Hæreticos illos intellexit Agrippinus, adversùs quos tunc temporis pugnabat Eccleſia, atque imprimis in Africa. Erant autem iſti, Hermogeniani, Praxeani, Cataphryges, Quin[illegible]aniſtæ, & ſimiles qui monſtroſas planè opiniones de Deo & Chriſto ſpargebant*.

At manifeſtè fallitur Voſſius: tùm quia S. Cyprianus prædeceſſoris ſui ſenſum rectè ſine dubio aſſequutus, eo nitebatur ut omnium indiſtinctè Hæreticorum

rum

Digitized by Google

rum Baptiſma rejiceret: tùm quia Agrippini & Cypriani ſententiam velut falſam univerſa ſubinde proſcripſit Eccleſia; at immeritò prorſus, ſi ſtet Voſſii conjectura: jure quippe repetitur Baptiſmus, cujus forma violata eſt. Tùm denique quia licèt Hæretici, quos enumerat, opinionum portenta induxiſſent, incertum nihilominus num illi omnes Baptiſmatis formam adulterarent. Certè Concilium Nicænum generale I. anni 325. ſolos Paulianiſtas jubet rebaptiſari, non Arianos, non Praxeanos, non Catharos, licèt errorum monſtra confinxiſſent.

Origo & occaſio hujus cõtroverſiæ juxta Baronium.

Baronius ad annum Chriſti 258. n. 11. quærens qua occaſione in Africa præſens de Baptiſmo controverſia excitata fuerit, exiſtimat S. Cyprianum, exemplo Novatianorum Catholicos ad ſe venientes ut immundos denuò baptiſantium, quaſi ad æmulationem provocatum, idem erga Novatianos ipſos ſtatuiſſe, nempe ut redeuntes ad Eccleſiam baptiſarentur.

Verùm difficile videtur id de tam candido peccatore ſuſpicari, & exiſtimare tam ſanctum Pontificem tali ſtimulo ad ſuam declarandam ſententiam incitatum fuiſſe; præſertim cùm in Epiſtola ad Jubajanum, ad exemplum Novatianorum quod opponebatur, reſpondeat, ad ſe nihil pertinere quod hoſtes Eccleſiæ faciunt; & jam tribus annis priùs quàm quidquam de hoc argumento conſultus reſponderet, in Libro de unitate Eccleſiæ versùs medium, quam jam diu animo imbiberat ſententiam, apertè declaret.

Dici igitur veriſimiliùs debet, occaſione Novatianorum Catholicos rebaptiſantium, cœptam moveri in Africa quæſtionem de Baptiſmo Hæreticorum.

Plures de hoc argumento Epiſtolæ & Synodi S. Cypri...

Plures de hoc argumento ſcripſit S. Cyprianus Epiſtolas, quarum ſeriem chronologicam accuratè ſatis texuiſſe videtur auctor Annalium Cyprianicorum qui præfixi ſunt Editioni Anglicanæ Operum ſancti Cypriani. Celebravit etiam tres Carthaginenſes Synodos: primam anno 255. in qua ſederunt Epiſcopi 32. Illius meminit Epiſtola 71. ad Quintum. Alteram anno 256. Epiſcoporum 71. ſicut ipſe teſtatur Epiſtola 73. ad Jubajanum. Synodicam inde ad Stephanum direxit Epiſtolam, qua quidquid eo in Concilio geſtum ac ſtatutum fuerat, narrat: qua Epiſtola accepta, Summus Pontifex celebrem fecit reſponſionem his verbis conceptam: *Nihil innovetur niſi quod traditum eſt &c.* adjectis etiam graviſſimis comminationibus adversùs eos qui ſuo decreto non acquieſcerent; quibus paulò commotior factus Cyprianus, Kalendis Septembris ejuſdem anni 256. tertium coegit Carthaginenſe Concilium, cui ex Provinciis Africæ, Numidiæ, atque Mauritaniæ interfuere Epiſcopi 87. Præfatus eſt eo in Conventu Cyprianus ſtylo in Stephanum paulò duriori; neque enim alium quàm Stephanum hæc verba perſtringere videntur: *Supereſt*, inquit Cyprianus, *ut de hac ipſa re ſinguli quid ſentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, ſi diverſum ſenſerit, amoventes. Neque enim quiſquam noſtrum Epiſcopum ſe eſſe Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem collegas ſuos adigit.* Tom. 1. Conc p. 786. E. Alludit haud dubiè ad Decretum Stephani, quo ſub pœna excommunicationis juſſerat non eſſe rebaptiſandos qui ab Hæreticis baptiſati fuerant: quamquam non ignoremus S. Auguſtinum Lib. 3. de Baptiſmo cap. 3. poſtquam hæc Cypriani verba recitavit, exclamare: *Quid manſuetius? quid humilius?* To. 9. p. 110. D. Ex quibus nonnulli conjiciunt, ſanctum Cyprianum

non

non ad Stephanum, ſed ad ſuos Coepiſcopos reſpexiſſe, inter quos nullus erat, qui tyrannico terrore poſſet cæteros ad obſequendi neceſſitatem adigere.

*Ad Orientales pariter ſcripſit Stephanus.*

Verùm quidquid ſit, ad Orientales pariter ſcripſerat Stephanus, comminatus excommunicationis pœnam; quod cùm reſcivit Cyprianus, ad Firmilianum Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopum Literas dedit per Rogatianum Diaconum transferendas, quibus reſpondit Firmilianus per Epiſtolam inter Cyprianicas n.75. in qua duriùs profectò, quàm moderatio Chriſtiana ferat, Stephanum exagitat ac refellit; ſignificatque jam pridem in Concilio Iconienſi collectis in unum ex Galatia & Cilicia cæteriſque proximis regionibus Epiſcopis, ſtatutum fuiſſe, nullum eſſe Baptiſmum qui ab Hæreticis datur; imò & addit hanc eſſe veterem & omni memoria ſuperiorem Eccleſiæ ſuæ ab Apoſtolis ipſis derivatam doctrinam: *Ab initio hoc tenentes*, inquit p.148. *quod à Chriſto & ab Apoſtolo traditum eſt. Nec meminimus, hoc apud nos aliquando cœpiſſe, cùm ſemper iſtic obſervatum ſit.* Hoc idem teſtatur Dionyſius Alexandrinus in 3. ad Philemonem Epiſtola apud Euſebium Lib.7. Hiſt. cap. 7. *Illud præterea didici*, inquit, *non ab Afris ſolis hunc morem nunc primùm invectum fuiſſe; ſed & multò antea ſuperiorum Epiſcoporum temporibus, in Eccleſiis populoſiſſimis, & in Conciliis fratrum apud Iconium & Synnada, & apud alios plurimos idem ſancitum fuiſſe.*

*Firmilianus aſſerit antiquã & omni memoria ſuperiorẽ eſſe in ſua Eccleſia rebaptiſantium ſententiam & praxim. Dionyſius Alexandrinus. P. 253. D. Emendatur Baronius.*

Non ſatis igitur accuratè Baronius ad annum Chriſti 258. n.13. ſcripſit primos hujus tempeſtatis fluctus (controverſiæ ſcilicet de Baptiſmo Hæreticorum) in Oriente motos fuiſſe, & illic primùm inter Stephanum alioſque Orientis Epiſcopos quæſtionem hanc excitatam fuiſſe: ſiquidem declarant Orientales ipſi, hanc ſuam vel ab initio fuiſſe ſententiam; & Firmilianus Cyprianum alloquens, non diſſimulat Rebaptiſantium praxim recentem eſſe apud Africanos, qui, cognita veritate, antiquam conſuetudinem deſeruerant, Orientales verò veritati perpetuam adjeciſſe conſuetudinem. Prætermittere tamen non poſſumus quod candidè agnoſcunt tùm Cyprianus, tùm Firmilianus, multos ſcilicet inter ſuos fuiſſe, qui ſententiam & praxim Eccleſiæ Romanæ ſequebantur, nec ab Hæreticis tinctos iterum baptiſabant.

*Cyprianus & Firmilianus non diſſimulãt multos inter ſuos diverſæ fuiſſe ſententiæ.*

Atque hæc hiſtoricè referenda paucis nobis erant circa celebrem illam Rebaptiſantium cauſam. Ad probationem Catholici dogmatis jam accedendum: itaque ſit

## CONCLUSIO.

Fides Miniſtri neceſſaria non eſt ut Sacramentum verè ac validè perficiat.

Quamquam fatendum ſit caput iſtud doctrinæ Catholicæ clarè & expreſsè in Scripturis non eſſe revelatum, ſed ex conſtanti dumtaxat ac perpetua Eccleſiæ Traditione ad nos defluxiſſe, nihilominus Veteres, S. Auguſtinus imprimis, adversùs Donatiſtas demonſtrabant veritatem Sacramenti non pendere ex privata Miniſtri conditione, fide vel probitate, argumento in Scripturis fundato, quod, ait Bellarminus Lib.1. de Sacramentis cap.26. poteſt iſto ſyllogiſmo concludi.

Mini-

Miniſter Sacramentorum operatur virtute & auctoritate divina: atqui Deus non aufert à Miniſtro datam ei poteſtatem ob ejus peccatum aut infidelitatem; ergo &c.

Argumentũ ex Scripturis.

Major propoſitio manifeſta eſt ex Scripturis. Joan. 1. v. 33. *Supra quem videritis Spiritum ſanctum deſcendentem, hic eſt qui baptiſat.* 1. Corinth. 3. v. 7. *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus.* Et v. 4. *Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus? Miniſtri ejus cui credidiſtis.* Et cap. 1. v. 13. dixerat: *Numquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptiſati eſtis?*

Minor autem propoſitio probatur: Quia, inquit Bellarminus loco mox citato, auctoritas conferendi Sacramenta non eſt gratia gratum faciens, ſed gratia gratis data, in utilitatem ſcilicet aliorum; non ergo ita pugnat cum improbitate vitæ, ut ſimul cum ea eſſe non poſſit: neque conveniens erat, ut talis gratia auferatur propter peccatum illius cui data eſt; ſic enim unus puniretur ob culpam alterius. Conſtat autem ejuſmodi gratias in peccatoribus eſſe poſſe, ut patet de Caipha, qui prophetavit, cùm tamen eſſet peſſimus, Joan. 11. Item de illis qui Matth. 7. dicunt: *Nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus?*

Firmius ex Traditione ducitur argumentũ. P. 120. P. 132. Decretũ Stephani. P. 129.

Ex conſtanti porrò Eccleſiæ Traditione longè firmius deducitur argumentum: quod certè ſubodoratus Cyprianus, ac cauſæ ſuæ veluti diffidens ſi ad Traditionem provocaret, non conſuetudine ſeu traditione pugnandum hic eſſe contendebat, ſed ratione. *Non eſt*, inquiebat in Epiſtola 71. ad Quintum, *de conſuetudine præſcribendum, ſed ratione vincendum. Conſuetudo enim ſine veritate* (ait alibi ſcribens ad Pompejum) *vetuſtas erroris eſt.* Nihilominus Stephanus Romanus Pontifex non alia quàm Traditionis arma Rebaptiſantibus opponebat ſolemni iſto Decreto quod refert S. Cyprianus Epiſtola 74. ad Pompejum: *Si quis à quacunque hæreſi venerit ad vos, nihil innovetur niſi quod traditum eſt, ut manus illi imponatur in penitentiam.*

Traditionem agnoſcunt S. Aug. & alii. To. 9. p. 104. B. Ibid. p. 102. E.

S. Aug. Lib. 2. de Baptiſmo contra Donat. cap. 9. ejuſdem avitæ Traditionis auctoritatem ſæpius commendat. *Conſuetudinis robore*, inquit, *tenebatur Orbis terrarum, & hæc ſola opponebatur inducere volentibus novitatem . . . . Poſtea tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur & quæritur, non ſolùm inventa eſt, ſed etiam ad plenarii Concilii auctoritatem roburque perducta eſt.* Et cap. 7. *Nondum erat*, ait, *diligenter illa Baptiſmi quæſtio pertractata, ſed tamen ſaluberrimam conſuetudinem tenebat Eccleſia, in ipſis quoque ſchiſmaticis & hæreticis corrigere quod pravum eſt, non iterare quod datum eſt; ſanare quod vulneratum eſt, non curare quod ſanum eſt. Quam conſuetudinem credo ex Apoſtolica traditione venientem ſicut multa quæ non inveniuntur in Litteris eorum, neque in Conciliis poſteriorum, & tamen quia per univerſam cuſtodiuntur Eccleſiam, nonniſi ab ipſis tradita & commendata creduntur.*

S. Hieronymus. Tom. 4. p. 2. p. 305.

S. Hieronymus Dial. adversùs Luciferianos hanc pariter antiquam Traditionem agnoſcit, imò & ab ipſomet Hilario Diacono Luciferiano agnoſci declarat: *Si*, inquit, *negandum quiſpiam putaverit Hæreticos à majoribus noſtris ſemper fuiſſe ſuſceptos, legat B. Cypriani Epiſtolas, in quibus Stephanum Romanæ urbis Epiſcopum & inveteratæ conſuetudinis lacerat errorem.*

*Legat*

*Legat & ipſius Hilarii libellos, quos adverſùs nòs de Hæreticis rebaptiſandis edidit; & ibi reperiet ipſum Hilarium confiteri à Julio, Marco, Sylveſtro, & cæteris veteribus Epiſcopis, ſimiliter in pœnitentiam omnes Hæreticos ſuſceptos.*

Ne in Africa quidem & in Oriente obliterata vera Traditio.

Ne in Africa quidem aut in Oriente, quo tempore contrarius Rebaptiſantium error prævalebat, obliterata planè fuit antiqua & vera Traditio: candidè enim agnoſcit S. Cyprianus, multos è ſuis Collegis à ſe diſſentire, cum quibus pacem & concordiam ſervabat. Ita ſignificat Epiſtola 71. ad Quintum, 72. ad Stephanum & 73. ad Jubajanum, à quo acceperat incerti auctoris Epiſtolam qua error Rebaptiſantium refellebatur, & Catholica veritas ſtrenuè propugnabatur: ita etiam præfatione quam habuit in III. Concilio Carthaginenſi. Firmilianus quoque in Epiſtola ad Cyprianum inter Cyprianicas 75. non diſſimulat multos ea de re dubitaſſe, eaque de cauſa celebratam Synodum Iconienſem. Obſcurari igitur potuit aliquando his in regionibus veritas fidei, at non penitus deleri.

Concilia diſtinguunt inter Hæreticos formam Baptiſmatis obſervantes, aut violantes.

Hanc ex Traditione receptam doctrinam conſtanter retinuere ac definiere Concilia, & facto diſcrimine Hæreticorum qui conſuetam baptiſandi formam retinebant, aut violabant, iſtos per Baptiſmum, alios per pœnitentiam vel unctionem recipiendos eſſe juſſerunt.

Arelatenſe I. Tom. 1. Conc. p. 1428. A.

Concilium Arelatenſe I. an. 314. Can. 8. *De Afris*, inquit, *quòd propria lege ſua utuntur, ut rebaptiſent, placuit, ut ſi aliquis de hæreſi venerit, interrogent eum ſymbolum; & ſi perviderint eum in Patre & Filio & Spiritu ſancto eſſe baptiſatum, manus ei tantùm imponatur ut accipiat Spiritum ſanctum. Quòd ſi interrogatus non reſponderit hanc Trinitatem, baptiſetur.*

Nicænum I. Tom. 2. Conc. p. 43. E.

Concilium generale I. Nicænum an. 325. Can. 19. jubet ſolos Paulianiſtas, ideſt, diſcipulos Pauli Samoſateni rebaptiſari: *De Paulianiſtis*, inquit, *ad Eccleſiam Catholicam confugientibus, definitio prolata eſt, ut iterum baptiſentur omnimodis*. Ratio eſt, quia Paulianiſtæ non baptiſabant ritu à Chriſto præſcripto. *Credendum eſt*, ait S. Auguſtinus Lib. de hæreſibus cap. 44. *eos regulam Baptiſmatis non tenere*. Idem teſtatur Innoc. I. Epiſtola 22. ad Epiſcopos Macedoniæ cap. 5. & S. Hieronymus Dial. adverſùs Luciferianos, ait, *Synodum Nicænam omnes hæreticos ſuſcepiſſe, exceptis Pauli Samoſateni diſcipulis*. Et re quidem ipſa eadem Synodus Can. 8. Catharos ſeu Novatianos redeuntes ad Eccleſiam jubet admitti per manus impoſitionem, ſervatis iiſdem gradibus honorum quibus antea fruebantur.

Laodicenum. Tom. 1. Conc. p. 1498. A. B.

Concilium Laodicenum, anno, ut veriſimile eſt 364. celebratum Can. 7. ſic ſtatuit: *Eos qui ex hereſibus, hoc eſt, Novatianis, ſive Photinianis, ſive Theſſeradecatitis convertuntur, ſive Catechumenos, ſive qui apud illos Fideles dicuntur, non admitti priuſquam omnem hæreſim anathematiſaverint, & præcipuè eam in qua detinebantur .... fidei ſymbola diſcentes, & ſancto Chryſmate inunctos, ſic ſancto myſterio communicare*. Non jubet Concilium rebaptiſari Photinianos, quod mirum certè videri debet, cùm ipſi à Paulianiſtis non diſcreparent, quos Nicæna Synodus vult rebaptiſari. Ea de cauſa multi arbitrantur, aut Laodicenam illam Synodum ante Nicænam celebratam fuiſſe, aut nomen Photinianorum in textum irrepſiſſe, ac expungendum eſſe, quod, Binnio teſte, in aliquibus Editionibus non reperitur; aut ſaltem à Photinianis hujus ætatis adulteratam non fuiſſe Baptiſmatis formam: idem enim Concilium Can. 8. Montaniſtas ſeu Cataphryges jubet baptiſari

cùm

cùm redeunt ad Eccleſiam, quòd haud dubiè ritu conſueto non fuiſſent baptiſati.

Concilium Conſtantinopolitanum I. quod eſt generale II. an. 381. Can. 7. diſtinctè enumerat Hæreticos qui per unctionem, & eos qui per Baptiſmum recipiendi ſunt. Primi ordinis ſunt Ariani, Macedoniani, Sabbatiani, Novatiani, Theſſeradecatitæ ſive Tetraditæ & Apollinariſtæ; poſterioris verò ordinis ſunt Eunomiani, Montaniſtæ, qui dicuntur Phryges, & Sabelliani. Unde porrò diſcrimen illud? niſi quòd poſtremi iſti Hæretici non ſervarent ritum baptiſandi à Chriſto mandatum, quod de Eunomianis referunt Sozomenus Lib. 6. cap. 26. Theodoretus Lib. 4. Hæreticarum fabularum: de Montaniſtis teſtatur Gregorius Nazianzenus Oratione 14. de pace, & Gregorius Magnus Lib. 11. Epiſtolarum Epiſtola 67. aliàs Lib. 9. Epiſtola 61. ad Epiſcopos Hiberiæ. Atque hinc facilè intelligitur quo ſenſu ſanctus Hieronymus Dial. adversùs Luciferianos aſſerat, Romæ non conſuetos rebaptiſari Ebionitas, Manichæos, Marcionitas; quos fœdum & ridiculum Baptiſmum habuiſſe referunt SS. Irenæus & Epiphanius. Loquitur enim ſanctus Doctor hypotheticè, eo ipſo modo quo S. Auguſtinus Lib. 3. contra Donatiſtas cap. 15. dicebat: *Si Evangelicis verbis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Marcion Baptiſmum conſecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides ſub eiſdem verbis aliud opinantis quàm Catholica veritas docet, non eſſet integra, ſed fabuloſis falſitatibus inquinata.*

Conſtantinopolitanum. *Tom 2. Conc. p. 952.* *Sozom. p. 673.* *Theod. T. 4 pa. 236.* *Gregor. Nazia. To. 1. p. 221. T. 2. pag. 1168. A.* *To. 9. p. 135. F. G.*

Concilium Arelatenſe II. an. 452. Can. 16. & 17. *Photinianos,* inquit, *ſive Paulianiſtas ſecundùm Patrum Statuta baptiſari oportere. Bonoſiacos autem ex eodem errore venientes, quos ſicut Arianos baptiſari in Trinitate manifeſtum eſt, ſi interrogati fidem noſtram ex toto corde confeſſi fuerint, cum chryſmate & manus impoſitione in Eccleſia recipi ſufficit.*

Arelatenſe II. *Tom. 4. Conc. p.* 1013. B.

Ad hæc omnia accedit auctoritas plenarii illius Concilii quo quæſtionem noſtram terminatam fuiſſe toties repetit S. Auguſtinus.

Denique Tridentina Synodus ſeſſ. 7. Can. 4. ſic ſtatuit: *Si quis dixerit Baptiſmum qui etiam datur ab Hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe verum Baptiſmum, anathema ſit.*

Tridentinum. *To. 14. Conc p.* 778. B.

Multis iiſque graviſſimis momentis caput hoc doctrinæ Catholicæ adversùs Donatiſtas vindicavit S. Auguſtinus.

Variis rationũ momentis pugnavit S. Aug.

Primum. Tam poteſt Hæreticus validè baptiſare extra Eccleſiam, quàm poteſt apoſtata recedens ab Eccleſia Baptiſmum, quem perceperat, retinere: at iſtud poſtremum non negabant Donatiſtæ. *Dum autem*, ait S. Aug. Lib. 1. de Baptiſmo cap. 1. *apoſtatis redeuntibus & per pœnitentiam converſis non redditur, amitti non potuiſſe judicatur ..... Quod ſi haberi foris poteſt, cur etiam dari non poteſt?*

Primũ momẽtum. *To. 9. p.* 79. C. D.

Secundum: Sicut qui recedit ab Eccleſia non amittit Sacramentum Baptiſmi, ita nec Sacramentum Ordinationis quo validè confertur Baptiſmus. *Baptiſmi Sacramentum*, ait ibid. S. Doctor, *eſt quod habet qui baptiſatur; & Sacramentum dandi Baptiſmi eſt quod habet qui ordinatur. Sicut autem baptiſatus, ſi ab unitate receſſerit, Sacramentum Baptiſmi non amittit; ..... ſic etiam ordinatus; ſi ab unitate receſſerit, Sacramentum dandi Baptiſmi non amittit.... Sicut ergo acceptatur Baptiſmus, quem non potuit amittere qui ab*

Secundũ momentũ. *Ibid. p.* 80. A.

*unita-*

*unitate diſceſſerat; ſic acceptandus eſt Baptiſmus, quem dedit ille qui Sacratum dandi, cùm diſcederet, non amiſerat.*

Tertiũ momẽtum.

Tertium: Quemadmodum eædem ſunt ( ſi integræ ſunt ) Scripturæ apud Hæreticos & Catholicos, licèt aliter ab Hæreticis intelligantur; ita eadem ſunt utrobique Sacramenta, ſi verbis Evangelicis conſecrata fuerint. *Sacramenta*, inquit S. Aug. Lib. 3. contra Donatiſtas cap. 15. *ſi eadem ſunt, ubique integra ſunt, etiamſi pravè intelliguntur & diſcordioſè tractantur: ſicut Scriptura ipſius Evangelii, ſi eadem ipſa eſt, ubique integra eſt, etiamſi innumerabili falſarum opinionum varietate aſſeratur.* Paulò antea dixerat, quòd *ſi Marcion verbis Evangelicis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Baptiſmum conſecraſſet, integrum fuiſſet Sacramentum, quamvis ejus fides ſub eiſdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas doceat, non eſſet integra, ſed fabuloſis falſitatibus inquinata.*

Ibid. p. 116. C. Ibid. p. 115. G.

Quartũ momentũ ad hominem.

Quartum momentum eſt ad hominem, ex principiis ipſis & praxi Donatiſtarum deductum. Illi ſcilicet poſt Hæreticos rebaptiſabant, non verò poſt malos, homicidas, fures, adulteros &c. At, urgebat ſanctus Auguſtinus, aut illorum omnium admittendus, aut rejiciendus eſt Baptiſmus; parem quippe & Hæreticorum & iniquorum rationem habere debent Donatiſtæ in præſenti cauſa. Idcirco enim dicebant Hæreticos baptiſare non poſſe, quia Spiritum ſanctum, quem non habent, cæteris dare non poſſunt: ( erat enim iſtud erroris fundamentum; quòd Sacramentum ab ejus effectu non ſatis diſtinguerent ) atqui mali pariter Spiritum ſanctum non habent; ergo illum dare aliis non poſſunt, nec conſequenter Sacramentum. *Sicut*, inquiebat S. Doctor Lib. 4. contra Donatiſtas cap. 4. *urgeri videor, cùm mihi dicitur, Ergo Hæreticus dimittit peccata? ſic & ego urgeo cùm dico, Ergo qui cæleſtia mandata non ſervat, avarus, raptor, fænerator, invidus &c. peccata dimittit? ſi per vim Sacramenti Dei, ſicut ille, ita & ille: ſi per meritum ſuum, nec ille, nec ille.* Et Lib. 3. cap. 10. dixerat: *Non eſt aqua prophana & adultera ſuper quam nomen Dei invocatur . . . . . . quia nec ipſa creatura, nec ipſum nomen adulterum eſt. Baptiſmus verò Chriſti verbis Evangelicis conſecratus, & per adulteros, & in adulteris ſanctus eſt, quamvis illi ſint impudici & immundi; quia ipſa ejus ſanctitas pollui non poteſt, & Sacramento ſuo divina virtus aſſiſtit, ſive ad ſalutem benè utentium, ſive ad perniciem malè utentium.*

Ibid. p. 124. A. Ibid. p. 113. A.

Exemplis rem illuſtrat & confirmat S. Aug.

Confirmat hoc S. Doctor nonnullis exemplis & ſimilitudinibus. *An verò*, ait ibid. *Solis vel etiam lucernæ lux, cùm per cænoſa diffunditur, nihil inde ſordium contrahit, & Baptiſmus Chriſti poteſt cujuſdam ſceleribus inquinari?* Tractatu 5. in Joan. *Per lapideum*, inquit, *canalem tranſit aqua ad areolas; in canali lapideo nihil generat, ſed tamen hortis plurimum fructum affert. Ita purum eſt quod per malum Miniſtrum fluit Sacramentum, quod per illum tranſit liquidum venit ad fertilem terram.* Lib. 3. contra Creſconium cap. 8. adducit exemplum agricolæ, cujus malitia nihil obeſt quominus ager ab eo excultus fructum ferat: qua comparatione uſus fuerat Apoſtolus 1. Corinth. 3. In eandem ſententiam Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum reſpondens, alia ſimilitudine rem illuſtrat art. 71. *Cereaſax*, inquit, *accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, aliis verò lumen in tenebris adminiſtrat, & unde aliis commodum exhibet, inde ſibi detrimentum præbet.* Sic etiam

Ibid. B. Tom. 3. pa. 2. p. 327. F. To. 9. p. 939. D. E.

Nicolaus I. Tom. 8. Conc. p. 541. B.

malus

Digitized by Google

malus Miniſter bona Sacramenta adminiſtrando aliis utilis eſt, dum ſibimet ipſi nocet.

Illam ex conditione Miniſtri & miniſterii rationem profert S. Thomas hìc q. 64. art. 5. *Miniſtri Eccleſiæ*, inquit, *inſtrumentaliter operantur in Sacramentis....ſicut autem inſtrumentum non agit ſecundùm propriam formam aut virtutem, ſed ſecundùm virtutem ejus à quo movetur ..... ita Miniſtri Eccleſiæ agunt virtute Chriſti, unde poſſunt Sacramenta conferre, etiamſi ſint mali.* S. Thomas.

Quintum momentum repetit S. Auguſtinus ex abſurdis quæ ſequuntur ex errore Donatiſtarum. Quintū momentū ex abſurdis quę ſequūtur ex ſententia Donatiſtarū.

Primum ex varietate ac multitudine Baptiſmatum, ſi virtus Sacramenti ex Miniſtrorum meritis pendeat. Lib. 3. contra Creſconium cap. 6. *Ad hominem baptiſandum & ſanctificandum*, inquit, *ſi tantò eſt melius quod accipitur, quantò melior eſt per quem traditur; tanta eſt in accipientibus Baptiſmorum varietas, quanta in Miniſtris diverſitas meritorum.*

Alterum incommodum eſt perpetua incertitudo & anxietas animi circa ſalutem, ſi virtus Sacramenti ex merito Miniſtri dependeat. *Quomodo*, inquit Libro 1. contra Litteras Petiliani cap. 3. *de iſtis ſecuri erunt, ſi conſcientia dantis attenditur, quæ latet oculos accepturi? Ita ſecundùm eorum ſententiam ſit ſalus illa ſpiritalis incerta ...... & ſpeciem baptiſandorum auferunt à Domino Deo, & in homine ponendam eſſe perſuadent.* Tō.9.p. 438.E. Ibid. p. 207.C.

Tertium abſurdum eſt, quòd ex ſententia Donatiſtarum ſequatur eum juſtiorem eſſe debere, qui Sacramentum à meliori Miniſtro perceperit. *Si ex innocentia baptiſantis*, ait S. Doctor Lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 6. *expectatur ut fiat innocentia baptiſati, tantò erit quiſque innocentior, quantò innocentiorem à quo baptiſetur, invenerit; & tantò ipſe minùs erit innocens, quantò & ille à quo baptiſatur. Et ſi fortè contra aliquem tenet odium qui baptiſat, hoc & illi qui baptiſatur, imputabitur.* Ibid. p. 219.D. E.

Abſurdiſſimum denique erat quod fingebant Donatiſtæ, nempe cùm Sacramentum à bono Miniſtro cognito datur, effectum ſeu gratiam Sacramenti ab illo dari; cùm verò Sacramentum à malo occulto datur, effectum Sacramenti eſſe ab ipſo Deo: unde S. Auguſtinus Lib. 1. contra Litteras Petiliani cap. 6. inferebat, (quod erat abſonum) *optandum eſſe omnibus qui baptiſantur, ut baptiſatores perfidos habeant, & ignorent eos*: ſiquidem certi forent ſe à Deo ipſo tunc gratiam conſequi. Quamquam enim Miniſter foris bonus ac juſtus appareat, intus tamen malus eſſe poteſt; quo caſu qui à tali Miniſtro baptiſaretur, gratiam non acciperet: quę totidem abſurda S. Auguſtinus ex ſententia Donatiſtarum conſectaria eſſe oſtendit ac explodit. Ibid. p. 208. F.

Adversùs doctrinam Catholicam Concluſione noſtra expoſitam duplex generatim proponi poteſt objectionum genus: aliæ petuntur ex momentis rationum, quæ ſolita ſua facundia urgebat & amplificabat ſuis in Epiſtolis S. Cyprianus, & quæ Donatiſtæ ſubinde adoptarunt: aliæ verò ex auctoritate nonnullorum Veterum qui errori Cypriani faviſſe multis videntur. Duplex verò illud Objectionum genus diſtinctè ac ſeparatim proponemus ac ſolvemus. Objectiones repeti poſſunt vel ex ratione vel ex auctoritate.

## SOLVUNTUR OBJECTIONES
### *ex momentis rationum.*

Ex triplici capite repetũtur. Ex triplici capite ea momenta repetuntur.

I. Ex parte Hæreticorum, qui jus non habent conferendi Sacramenta.

II. Ex parte naturæ Sacramentorum, quæ cùm ſoli Eccleſiæ Catholicæ concredita fuerint, extra ipſam validè dari non poſſunt.

III. Ex parte effectus Sacramenti, nempe gratiæ, quæ in hæreſi, & ab Hæretico dari non poteſt, ſine qua tamen inutile prorſus ac nullum eſt Sacramentum.

Prima objectio ex parte Hæreticorũ. Objicies itaque ex parte Hæreticorum.

I. Hæretici foris poſiti & extra Eccleſiam conſtituti, nullum jus habent in Sacramenta Chriſti: vindicant ſibi rem nec ſui juris, nec ſuæ poteſtatis; & ſicut Chore & Dathan & Abiron uſurpantes miniſterium graviſſimis pœnis fiunt obnoxii. *Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? Quæ autem conventio Chriſti ad Belial?* ait S. Paulus 2. Cor. 6. v. 14. & ſequentibus.

II. Teſte Apoſtolo, quotquot baptiſantur, Chriſtum induunt: an verò baptiſatus in hæreſi Chriſtum induere poteſt?

III. Non aliud in hæreſi percipitur, quàm quod creditur: at quod creditur falſum eſt; ergo & quod percipitur; ac proinde nullus & iterandus Baptiſmus datus ab Hæreticis.

IV. Plùs valere non poteſt Baptiſmus in hæreſi datus, quàm valeat Chriſti confeſſio, aut mors pro ipſo tolerata; at hæc nihil ad ſalutem proficit; ergo &c.

V. Joan. 20. Chriſtus Apoſtolis ſuis dixit: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*; ergo debet Miniſter habere Spiritum ſanctum, ut peccata per Sacramenta dimittat: atqui Hæreticus non habet Spiritum ſanctum; ergo &c.

2. Joan. v. 10. VI. S. Joannes in ſua Epiſtola jubet *ut ſi quis venit ad nos, & doctrinam Chriſti non habet, eum non admittamus, nec ave ei dicamus*; ergo nec admitti debet datus ab ejuſmodi Miniſtro Baptiſmus.

Reſpondeo ad primum: Hæreticos illegitimè quidem ac illicitè, ſed tamen verè Sacramenta Chriſti poſſidere, quia non ſua, ſed Chriſti ſunt Sacramenta. To. 9. p. 112. F. *Aliud quippe eſt*, ait S. Auguſtinus Lib. 3. contra Donatiſtas cap. 10. *non habere aliquid, aliud non jure habere, vel illicitè uſurpare. Non itaque ideo non ſunt Sacramenta Chriſti & Eccleſiæ, quia eis illicitè utuntur, non Hæretici ſolùm, ſed etiam omnes iniqui & impii; ſed tamen illi corrigendi aut puniendi, illa verò agnoſcenda & veneranda ſunt.* Confirmat & illuſtrat ſanctus Ibid. p. 118. Doctor exemplo Legis quæ ſemper vera eſt in ſe ac bona, licèt ea mali abutantur. Ad exemplum verò Dathan & Abiron, reſpondet Lib. 3. c. 18. Hæreticos & malos Miniſtros graviter peccare ac duriſſimis pœnis obnoxios fieri, niſi per veram pœnitentiam reſipiſcant. Ad textum ex cap. 6. 2. Ibid. p. 132. & 133. ad Corinth. reſpondet Lib. 4. cap. 12. & 13. eum qui bona fide & ſpe & charitate in unitate Eccleſiæ à perverſo Miniſtro Sacramentum percipit, ejus perverſitati

verſitati non adhærens, remiſſionem peccatorum accipere virtute Sacramenti Chriſti; neque ullam ipſi, aut Chriſti Sacramento ſocietatem eſſe cum Hæretico: quòd ſi ejus errori & perverſitati conſentiret, non tantùm gratiam non perciperet, ſed etiam majori ſe peccato innodaret, quamquam integrum ac verum eſſet Sacramentum verbis Evangelicis conſecratum.

Ad ſecundum reſpondet S. Auguſtinus Lib. 5. de Baptiſmo c. 24. Chriſtum indui poſſe *aliquando uſque ad Sacramenti perceptionem, aliquando uſque ad vitæ ſanctificationem: atque illud primum & bonis & malis poſſe eſſe commune; hoc autem alterum proprium eſſe bonorum & piorum.* Qui itaque ab Hæretico vel malo Miniſtro baptiſatur, conſentiens illius errori vel malitiæ, ille Chriſtum induit, non quidem ad vitæ ſanctificationem, ſed ad Sacramenti perceptionem: quia ſcilicet Chriſti Sacramentum percipit. Ibid. p. 157. E.

Ad tertium, neganda major propoſitio. *Nihil intereſt,* ait S. Aug. Lib. 3. contra Donat. c. 14. *cùm de Sacramenti integritate & ſanctitate tractatur, quid credat & quali fide imbutus ille ſit, qui accipit Sacramentum. Intereſt quidem plurimùm ad ſalutis viam, ſed ad Sacramenti quæſtionem nihil intereſt. Fieri enim poteſt ut homo integrum habeat Sacramentum, & perverſam fidem: ſicut fieri poteſt ut integra teneat verba Symboli, & tamen non rectè credat, ſive de ipſa Trinitate, ſive de reſurrectione vel aliquid aliud.* Ibid. p. 115. E.

Ad quartum: Neque Baptiſmus, neque mors pro Chriſto tolerata ſine vera charitate quidquam ad ſalutem prodeſt, quamquam verum ſit abſque charitate Sacramentum. *Aliud eſt,* ait S. Aug. Lib. 4. contra Donatiſtas cap. 17. *non habere, aliud non utiliter habere. Qui non habet, eſt baptiſandus ut habeat: qui autem non utiliter habet, ut utiliter habeat, corrigendus. Nec adultera eſt aqua in Baptiſmo Hæreticorum; quia nec ipſa creatura, quam Deus condidit, mala eſt.* Ibid. p. 136. A. B.

Ad quintum, neganda conſecutio. Debent quidem Miniſtri accipere Spiritum ſanctum per manus impoſitionem, tùm ut legitimam habeant adminiſtrandorum Sacramentorum poteſtatem, tùm ut ipſi ſanctificentur, ac ſua poteſtate licitè utantur: at ut aliis Spiritum ſanctum per Sacramenta conferant, neceſſe non eſt ut Spiritum ſanctum habeant, ſed tantùm ut verum conferant Chriſti Sacramentum; aliàs non modò Hæretici & publici facinoroſi, ſed etiam occulti Miniſtri mali, Sacramenta validè non perficerent, quia ne ipſi quidem Spiritum ſanctum interiùs per gratiam ſanctificantem inhabitantem habent: quo argumento Donatiſtas ſæpiùs urgebat S. Auguſtinus.

Ad ſextum reſpondet S. Auguſtinus Lib. 7. contra Donatiſtas cap. 45. illum S. Joannis textum ad rem præſentem non eſſe, cùm loquatur de iis qui veniunt ad nos. *Hæretici autem,* ait S. Doctor, *relinquentes doctrinam erroris ſui, ad Chriſti doctrinam convertuntur, ut incorporentur Eccleſiæ, & ad illam columbam incipiant pertinere, cujus Sacramentum habebant: & ideo quod ejus non habebant, eis datur, id eſt, pax & charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Quod autem ejus habebant, agnoſcitur, & ſine ulla contumelia ſuſcipitur.* Deinde argumento ad hominem Donatiſtas premit in hunc ferè modum: Sicut dixit Joannes, alienæ doctrinæ hominibus ave non eſſe dicendum, ita ſanctus Paulus ait, Si quis frater nominatur inter vos aut avarus, aut ebrioſus &c. cum ejuſmodi nec cibum quidem eſſe ſumendum: atqui tamen Donatiſtæ ab ejuſmodi ho- Ibid. p. 198. C.

N 2 mini-

Digitized by Google

ſinibus datum Baptiſma non iterabant; ergo nec iterare debebant datum ab Hæreticis.

Objicies 2. ex parte Sacramentorum.

Secunda Objectio ex parte Sacramentorum. I. In ea dumtaxat ſocietate validè adminiſtrari poſſunt Sacramenta, cui à Chriſto Dòmino conceſſa ſunt Sacramenta: atqui ſoli Catholicorum ſocietati Sacramenta conceſſa fuere; ergo à ſolis Catholicis validè adminiſtrari illa poſſunt.

II. Sicut unus eſt Deus, una fides, una Eccleſia, ita unus Baptiſmus; ergo extra Eccleſiam Catholicam verus non eſt Baptiſmus: Eccleſia quippe Cant. 4. v. 11. eſt hortus concluſus, fons ſignatus; quomodo autem Hæretici hortum illum ingredi, ac de fonte illo aquas bibere poſſent?

III. Datur in Baptiſmo regeneratio: ſed apud Hæreticos regenerari nemo poteſt; ergo nec validè baptiſari.

IV. S. Petrus monet nos per unicum unius Eccleſiæ Baptiſmum ſervari poſſe, quemadmodum per ſolam Arcam Noe pauci, ideſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt: ſicut igitur quotquot extra Arcam fuere, extincti ſunt aquis diluvii; ita quotquot extra Eccleſiam ab Hæreticis baptiſantur, peribunt.

Reſp. ad primum cum S. Auguſtino 1. retorquendo argumentum. Ab iis dumtaxat validè dari poſſunt Sacramenta, quibus dictum fuit, *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis!* atqui adulteris, homicidis, raptoribus &c. non dixit Chriſtus, *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis &c.* ergo illi Sacramenta validè non perficiunt; ergo iterum baptiſandi qui ab iis baptiſati fuerunt: atqui tamen nec Cyprianus, nec Firmilianus ſic baptiſatos rebaptiſabant; ergo &c.

II. Neganda eſt major propoſitio. Sequitur enim dumtaxat ab ea Eccleſia licitè & cum fructu dari poſſe Sacramenta, cui Chriſtus ea conceſſit: porrò fatentur omnes, in ſola Eccleſia Catholica poſſe cum fructu ac licitè Sacramenta percipi, (niſi extrema urgeret neceſſitas) *Salus*, inquiebat S. Cyprianus, *extra Eccleſiam non eſt. Quis negat?* reponebat S. Auguſt. Lib. 4. To. 9. p. 136. A. contra Donatiſtas cap. 17. *Et ideo quæcunque ipſius Eccleſiæ habentur extra Eccleſiam, non valent ad ſalutem: ſed aliud eſt non habere, aliud non utiliter habere.*

III. Reſpondebat idem S. Doctor, Sacramenta quæ ab Hæreticis extra unitatem conferuntur, vim ſuam à vera & Catholica Eccleſia habere, quæ legitima Chriſti ſponſa Hæreticis & Schiſmaticis utitur, tanquam utero ancillarum, ut Sponſo ſuo Chriſto filios generet: quemadmodum Sara, Lia, & Ra- Ib. p. 93. B. C. chel filios per uterum ancillarum jure conjugali pepererunt. Ita S. Auguſtinus Lib. 1. contra Donatiſtas cap. 16.

Ad ſecundum reſpondet idem S. Doctor Lib. 5. contra Donatiſtas cap. 26. unum haberi poſſe Baptiſmum ab iis qui non habent unam & eandem Eccleſiam; quemadmodum unum eſt in iis qui unam ſpem non habent. *Sicut enim dicitur una Eccleſia, unus Baptiſmus, ita una ſpes: atqui tamen unum habuere Baptiſmum, qui unam non habuere ſpem. Quomodo enim*, ait ſanctus ibid. p. 158. E. F. Doctor, *unam ſpem habebant cum ſanctis & juſtis illi qui dicebant, Manducemus & bibamus, cras enim moriemur, dicentes quòd non eſſet reſurrectio mortuorum.* Ad textum ex Cantico Canticorum reponebat ſanctus Augu- ibid G. ſtinus eodem Lib. cap. 27. intelligendum illum eſſe de ſanctis & juſtis,

non

non de avaris & fraudatoribus, qui tamen in ſententia Cypriani communem habent cum juſtis Baptiſmum: quomodo autem illi irrepſerunt in hortum concluſum & fontem ſignatum? Quamvis igitur una ſit Eccleſia, quamvis hæc ſit hortus concluſus & fons ſignatus, Hæretici extra illam conſtituti verum habent Baptiſmum, quia Baptiſmus eſt veræ & Catholicæ Eccleſiæ.

Ad tertium, neganda minor propoſitio. Tam enim poteſt eſſe apud Hæreticos regeneratio, quàm apud malos; ſi nempe qui baptiſatur, nec hæreſi, nec errori adhæreat: quia ſcilicet regeneratio hæc non ex Miniſtro pendet, ſed ex Sacramenti auctore; *Hic eſt enim qui baptiſat*: & Eccleſia, ut jam dictum fuit, per Hæreticos & malos Sponſo ſuo filios generat. Ita S. Auguſtinus eodem Lib. cap. 24.

Ad quartum reſpondebat idem S. Doctor ibid. cap. 28. *Sicut non alia, ſed eadem aqua in Arca poſitos ſalvos fecit, & extra Arcam poſitos interemit; ſic non alio, ſed eodem Baptiſmo & boni Catholici ſalvi fiunt, & mali Catholici, vel Hæretici pereunt*. Qui ergo extra unitatem baptiſantur, & hæreſi vel ſchiſmati conſentiunt, ii nullum ex Baptiſmo fructum reportant: è contra, qui neceſſitate compulſi ab Hæreticis vel Schiſmaticis baptiſantur, Baptiſmi fructum percipiunt & ad veram Eccleſiam pertinent, ſi nec hæreſi nec ſchiſmati adhæreant. *Ibid. p. 160. E.*

Objicies 3. ex parte effectus Sacramentorum: Nullum eſt reipſa Sacramentum ſine effectu ſpirituali: atqui nullus haberi poteſt ſpiritualis effectus ab Hæretico Miniſtro; nemo enim dat quod non habet, & *ab immundo nemo mundari poteſt*, Eccleſiaſtici 34. *Et qui baptiſatur à mortuo, nihil proficit lavatio ejus*, ibid. eſt quippe talis Baptiſmatis *aqua mendax*, Jeremiæ 15. Tertia Objectio ex parte effectus Sacramentorum.

Reſpondebat S. Auguſt. 1. fundamentum erroris S. Cypriani & aliorum fuiſſe, quòd non ſatis diſtinguerent inter Sacramentum ejuſque effectum; atque nullum & irritum crederent Sacramentum, quòd ſuo careret effectu. *Non diſtinguebatur*, ait S. Auguſtinus Lib. 6. contra Donatiſtas cap. 1. *Sacramentum ab effectu vel uſu Sacramenti. Et quia ejus effectus atque uſus in liberatione à peccatis & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipſum quoque Sacramentum non illic eſſe putabatur*. Quod quidem fundamentum quàm caducum & ruinoſum ſit demonſtrabat S. Doctor, vel uno malorum Miniſtrorum exemplo, qui Spiritum ſanctum non habent, & tamen verum habent & conferunt Baptiſmatis Sacramentum. *Ibid. p. 161. B.*

Reſpondebat 2. falsò ſupponi ab Hæreticis & malis Spiritum ſanctum non conferri iis qui pura conſcientia Sacramentis communicant. *Poteſt tradere ſeparatus*, ait ſanctus Auguſtinus ibidem capite 5. *ſicut poteſt habere ſeparatus; ſed quàm pernicioſè habere, tam pernicioſè tradere. Ille autem cui tradit, poteſt ſalubriter accipere, ſi ipſe non ſeparatus accipiat: ſicut pleriſque accidit, ut Catholico animo & corde ab unitate pacis non alienato, aliqua neceſſitate mortis urgentis, in aliquem Hæreticum irruerent, & ab eo Chriſti Baptiſmum ſine illius perverſitate perciperent, & ſive defuncti, ſive liberati, nequaquam apud eos remanerent, ad quos nunquam corde tranſierant*. *Ibid. p. 163. G.*

Reſpondet denique, Hæreticum qui Spiritum ſanctum non habet, poſſe nihilominus illum aliis per Sacramenta conferre, ſicut poteſt malus Mini-

ſter; quia nempe non ſua, ſed Chriſti virtute, non ſuo, ſed Eccleſiæ nomine
Ibid. p. Sacramenta diſpenſat Miniſter. *Cùm malus tradit bono, ideſt, in unitatis*
163. E. *vinculo, veraci converſione mutato, inter bonum Sacramentum quod traditur, & bonum Fidelem cui traditur, tradentis malitia non ſeparat*, ait S. Auguſt.
Ibid. p. Lib. 6. de Baptiſmo cap. 4. Et Lib. 3. cap. 10. dixerat: *Non eſt aqua prophana*
113. A. *& adultera ſuper quam Dei nomen invocatur, etiamſi à profanis & adulteris invocetur; quia nec ipſa creatura, nec ipſum nomen adulterum eſt. Baptiſmus verò Chriſti verbis Evangelicis conſecratus, & per adulteros & in adulteris ſanctus eſt, quamvis illi ſint impudici & immundi: quia ipſa ejus ſanctitas pollui non poteſt, & Sacramento ſuo divina virtus aſſiſtit ſive ad ſalutem benè utentium, ſive ad perniciem malè utentium.*

Ad textus Scripturæ citatos dicendum 1. ab immundo, qui propria virtute ac privato nomine agit, mundari quidem neminem poſſe: at Miniſter non propria ſua virtute, nec privato ſuo nomine, ſed virtute Chriſti, & Eccleſiæ nomine agit in Sacramentorum diſpenſatione. 2. Baptiſari à mortuo in ſenſu litterali, nihil aliud eſt, quàm lavari poſt attrectatum hominis
Ibid. p. mortui cadaver: & ſenſus eſt, qui lavat ſe eo quòd tetigerit cadaver ho-
116. D. minis, & iterum tangit illud, nihil ei prodeſt prior lavatio. 3. Ad verba Jeremiæ reponit S. Aug. Lib. 3. contra Donat. cap. 15. aquam ibi figuratè ſignificare populum mendacem & perfidum, non verò aquam baptiſmalem, quæ ex ſeſe nuſquam mendax eſt, hoc eſt, inanis & vacua; ſed tantùm per accidens, ob pravam baptiſati diſpoſitionem.

## SOLVUNTUR OBJECTIONES
### *ex auctoritate.*

Objicies 1. 45. & 46. Canonem eorum qui Apoſtolici dicuntur: pœ-
Canones Apoſtolici. na quippe depoſitionis ibi imponitur *Epiſcopo vel Presbytero qui Hæreticorum Baptiſmum vel Sacrificium admiſerit, & eum, qui ab impiis pollutus eſt, non baptiſaverit.*

Tom. 1. Conc. p. 35. C. Reſp. Canones illos falsò Apoſtolicos inſcribi. Sunt quippe illi ex variis antiquis Conciliis particularibus indiſcriminatim collecti; inter quos duo citati haud dubiè ſunt Concilii Iconienſis vel Synadenſis, ubi Rebaptiſantium error aſſertus fuit.

Objicies 2. auctoritatem nonnullorum SS. Pontificum.

Innocentius I. Innocentii I. Epiſtola 18. ad Alexandrum, ubi aſſerit hoc eſſe diſcrimen inter Arianorum Baptiſmum & Ordinationem, quòd ſolum eorum Baptiſma ſit ratum, non Ordinatio.

Leo I. Leonis I. Epiſtola 79. ad Nicætam Aquilejenſem cap. ultimo, ubi ait nullum Hæreticorum per Sacramenta dare poſſe ſanctificationem.

Gregorius Magnus. Gregorii Magni Lib. 11. Epiſtola 67. ubi jubet repeti Bonoſianorum Baptiſma.

Pelagius II. Pelagii II. apud Gratianum dicentis non eſſe corpus Chriſti quod Schiſmaticus conficit.

Urbanus II. Urbani denique II. Epiſtola ad Lucium n. 17. Conſultus quippe an utendum foret Ordinationibus cæteriſque Sacramentis datis à Miniſtris impro-

improbis, reſpondet: *Si Schiſmate vel hæreſi ab Eccleſia non ſeparantur, eorumdem Ordinationes, & reliqua Sacramenta ſancta & veneranda non negamus . . . . Cæterùm Schiſmaticorum & Hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Eccleſiam ſunt...... formam quidem Sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur.* To. 10. Conc. p. 441. A. Ibid. D.

Reſp. Summos illos Pontifices ne vel minimùm quidem noſtram infirmare Concluſionem.

Innocentius I. nuſquam dixit ratam non fuiſſe Ordinationem Epiſcoporum vel Presbyterorum factam apud Arianos, quantùm ad ſubſtantiam & characterem, ſed hoc unum, eos ſcilicet, cùm ad Eccleſiam redeunt, cum ſuis honoribus & gradibus recipiendos non eſſe. *Non videtur*, inquit, *Clericos eorum cum Sacerdotii aut miniſterii cujuſpiam ſuſcipi debere dignitate . . . . . . Quomodo fieri poteſt ut eorum prophanos Sacerdotes dignos Chriſti honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, ut dixi, ad ſancti Spiritus percipiendam gratiam, cum pœnitentiæ imagine recipiamus?* Tom. 2. Conc. p. 1269. D.

S. Leo vel in ipſo loco citato docet hanc omnibus Eccleſiis ſervandam eſſe regulam, *ut lavacrum ſemel initum, nulla iteratione violetur, dicente Apoſtolo, Unus Deus, una fides, unum Baptiſma.* Cùm igitur ait Hæreticos per Sacramenta dare non poſſe ſanctificationem, ſuppleri debet, cùm nempe Sacramenta iis adminiſtrant, qui hæreſi conſentiunt. To. 1. p. 688.

S. Gregorius meritò jubet rebaptiſari baptiſatos à Bonoſianis; illi ſiquidem, teſte ipſo S. Gregorio, non baptiſabant in nomine Trinitatis: antiquam verò eſſe Patrum traditionem, non eſſe rebaptiſandos qui ab Hæreticis ritu præſcripto baptiſati ſunt, declarat ibidem S. Pontifex. To. 2. 1168.

Pelagius II. alludit ad ſignificationem nominis Euchariſtiæ, gratiarum ſcilicet actionem, & ad corpus Chriſti myſticum ſeu Eccleſiam, atque apud Schiſmaticos veram non eſſe gratiarum actionem neque verum corpus Chriſti myſticum, adeoque nullam cum ipſis ineundam eſſe ſocietatem. *Unam enim*, inquit, *quæ Chriſti corpus eſt, conſtat eſſe Eccleſiam, quæ in duo vel plura dividi non poteſt; ſimul enim cùm ab ea quiſque receſſerit, eſſe deſiſtit Eccleſia.* Nihil porrò in his verbis deprehendimus quod noſtram impugnet Concluſionem.

Urbanus denique eodem ſenſu dixit, apud Hæreticos non eſſe virtutem ſeu effectum Sacramenti, quo S. Leo mox citatus.

Quæ hìc opponi poſſent exempla Ordinationum, quæ nullæ ac irritæ idcirco declaratæ fuerunt, quòd ab Hæreticis, vel Schiſmaticis, ſuſpenſis vel degradatis celebratæ fuiſſent, ſuo loco referemus; ac demonſtrabimus, non de ſubſtantia Ordinationis, ſed de ſolo uſu, exercitio, functione ſuſcepti Ordinis, controverſiam fuiſſe.

### *Sanctus Dionyſius Alexandrinus.*

Objicies 3. S. Dionyſium Alexandrinum, qui plures de præſenti argumento ſcripſit Epiſtolas, teſte Euſebio Lib. 7. Hiſt. cap. 7. quæ ætate S. Hieronymi integræ adhuc extabant, quibus lectis ſanctus Doctor apertè & candidè fatetur ſanctum illum Dionyſium *in Cypriani & Africanarum Synodorum dogma de rebaptiſandis Hæreticis conſenſiſſe.* Et verò in tertia quam de hoc Opponitur S. Dionyſius Alexandrinus.

argumento ſcripſit ad Philemonem, cujus fragmentum refert Euſebius, poſt
Euſeb. indicatam Epiſcoporum Africæ, ac Synodorum Iconienſis & Synadenſis ſen-
Hiſt. p. tentiam, addit: *quorum ſententias & ſtatuta ſubvertere, eoſque ad jurgia &*
254. A. *contentiones excitare equidem nolim.* Quare? quia haud dubiè in eadem
cum ipſis erat opinione.

Reſp. ſalvo S. Hieronymi judicio, qui integras Dionyſii Alexandrini Epiſtolas legerat, nos ex fragmentis earum quæ ſuperſunt induci, ut eum ab illo errore liberum exiſtimemus.

I. Quia in tertia ad Philemonem Epiſtola cujus meminit Euſebius L. 7. c. 7.
Ibid. p. teſtatur ſe ab Heracla ſuo in Alexandrina Sede Prædeceſſore accepiſſe, *eos qui*
253. C. D. *ab Hæreticis veniebant..... poſt multas preces purgatos*, ac patefactis quæcunque ab adverſariis audiiſſent, ad communionem admittendos, *nequaquam exiſtimans iterato Baptiſmate eis opus eſſe.*

p. 254. D. II. Idem Euſebius ibid. c. 9. refert conſultum à Dionyſio Sixtum Romanum Pontificem, de homine qui cùm interfuiſſet Baptiſmo eorum qui in Eccleſia Catholica baptiſabantur, & interrogationes reſponſaque illorum audiiſſet, & vicem ſuam ingemiſcens ad Dionyſium acceſſit, declarans Baptiſmum quo apud Hæreticos initiatus fuerat, non hujuſmodi eſſe, nec cum Catholico quidquam commune habere, ſed plenum eſſe blaſphemiæ & impietatis; unde orabat ut hoc puriſſimo lavacro veriſſimaque adoptione & gratia donaretur: quod quidem ſe tentare auſum non fuiſſe ſignificat Dionyſius, ratus diuturnam communionem, qua homo ille in Eccleſia Catholica uſus fuerat, ei ſufficere; atque ſuaſit ut bono animo eſſet, & cum firma fide bonæ ſpei plenus ad participationem Dominici corporis accederet. Si porrò in errore rebaptiſantium fuiſſet Dionyſius, hominem illum rebaptiſari haud dubiè juſſiſſet. Nec refert ſi dicas, S. Cyprianum, quamquam apertè declararet nullum eſſe Baptiſma datum ab Hæreticis, dubitaſſe nihilominus quid de illis eſſet ſentiendum, qui præteritis temporibus ab Hæreticis baptiſati, ſine novo Baptiſmo in pace Eccleſiæ Catholicæ obierant: namque diſpar eſt omnino caſus. De præteritis enim ſtatuere nihil poterat Cyprianus, idcirco divino judicio ſapienter totum illud relinquit in Epiſtola ad Jubajanum: at Dionyſius viventem adhuc hominem rebaptiſari jubere facilè potuiſſet ac debuiſſet, ſi reipſa nullum judicaſſet fuiſſe Baptiſmum quem acceperat.

III. Cùm audiviſſet Dionyſius intentatam à Stephano Summo Pontifice excommunicationem adversùs Rebaptiſantes, rogans atque obteſtans ad illum ſcripſit ut à ferenda ſententia abſtineret. An verò ſuas ille preces interponere auſus fuiſſet pro ea Epiſcoporum cauſa cui ipſemet ſuffragabatur?

IV. S. Baſilius Can. 1. Epiſtolæ ad Amphilochium teſtatur, à Dionyſio, haud dubiè Alexandrino, quem magnum appellat, ratum habitum fuiſſe Baptiſmum à Pepuzenis ſeu Montaniſtis datum. *Pepuzenorum*, inquit, *Baptiſmus nullam*
Ed. vet. *mihi rationem habere videtur, & miratus ſum quomodo hoc magnum Dionyſium,*
To. 2. p. *qui fuit Canonum peritus, præteriit.* Reipſa Montaniſtæ Baptiſmi formam à
757. B. Chriſto præſcriptam non retinebant, ac neceſſe eſt illud Dionyſium planè latuiſſe; aliàs eorum Baptiſmum nunquã admiſiſſet. *Quomodo*, pergit S. Baſilius, *verum*
Ibid. p. *haberi poteſt eorum Baptiſma, qui in Patrem, & Filium, & Montanum Priſcillãque ba-*
758. D. *ptiſant? non enim baptiſati ſunt qui non in nobis tradita baptiſati ſunt. Quare etiam ſi hoc magnum Dionyſium latuit, nobis tamen non eſt ſervanda erroris imitatio.*

*Sanctus*

*Sanctus Baſilius.*

Objicies 4. S. Baſilium Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopum, in Epiſtola Canonica quam ſcripſit ad Amphilochium Iconii Epiſcopum in qua Can. 1. ſtatim declarat circa Catharorum ſeu Novatianorum Baptiſma ſequendum quidem uniuſcujuſque regionis morem, cùm variæ ac diſcrepantes ſint de hoc Baptiſmate ſententiæ; ſibi tamen nullum videri Pepuzenorum Baptiſmum, quia antiqui illum ſolum Baptiſmum ſuſcipiendum putarunt, qui nihil à fide recedit. [Opponitur S. Baſilius.] Tum diſtinguit triplicem ordinem eorum qui à communione Catholica ſeparati ſunt: *Hæreticorum ſcilicet qui omnino ſunt abrupti; Schiſmaticorum qui propter aliquas Eccleſiaſticas cauſas, & medicabiles quæſtiones inter ſe diſſident, & eorum qui illegitimos conventus ac congregationes habent*, quales illi ſunt rebelles Epiſcopi, vel Presbyteri qui criminis alicujus convicti Canonibus Eccleſiæ ſubjicere ſe recuſant; [Ed. vet. To. 2. p. 758. A.] qua facta diſtinctione, de Baptiſmo illorum ſic loquitur: *Viſum eſt ergo ab initio Hæreticos quidem omnino rejicere. Qui ſe autem abſciderunt, qui Schiſmatici dicuntur, ut qui adhuc ſint Eccleſiæ, admittere: eos autem qui ſunt in paraſynagogis & illegitimis conventibus, convenienti pænitentia & converſione correctos rurſus Eccleſiæ conjungere*; [Ib. B.C.] Deinde ait Pepuzenos eſſe Hæreticos, eoſque baptiſare in Patrem, & Filium, & Montanum Priſcillamque, ac miratur iſtud magnum latuiſſe Dionyſium Canonum peritiſſimum. Addit, *antiquis viſum eſſe, Cypriano ſcilicet & Firmiliano, eos omnes Hæreticos uni calculo ſubjicere, Catharos, & Encratitas, & Hydroparaſtatas, & Apotactitas, quoniam ſeparationis quidem principium per ſchiſma* ..... [Ibid. p. 759. A.] quare eos qui ab ipſis baptiſati erant, tanquam à laicis baptiſatos juſſerunt ad Eccleſiam venientes, vero Eccleſiæ Baptiſmo expurgari. Verùm, pergit ſanctus Baſilius, *quoniam nonnullis Aſiaticis omnino viſum eſt propter multorum œconomiam & diſpenſationem, eorum Baptiſma ſuſcipi, ſuſcipiatur*. Permittit igitur ſanctus Doctor ſuam unicuique Eccleſiæ praxim & conſuetudinem, quamvis ipſe propria ſua ſententia exiſtimet rebaptiſandos eſſe baptiſatos ab Hæreticis. [Ibid. B.]

Denique Epiſtolæ 2. ad Amphilochium Can. 47. ſic rurſus loquitur: *Encratitæ & Saccophori, & Apotactitæ ſubjiciuntur eidem rationi, cui & Novatiani, quia de illis editus eſt Canon, etſi diverſus: quæ autem ſunt adverſùs eos ſilentio prætermiſſa ſunt; nos autem una ratione eos rebaptiſamus. Si autem prohibita eſt apud vos hæc rebaptiſatio, ſicut & à Romanis, alicujus œconomiæ gratia, noſtra tamen ratio vires obtineat, quandoquidem eſt veluti Marcioniſtarum germen eorum hæreſis, nuptias abhorrentium, & vinum averſantium, & Dei creaturam inquinatam eſſe dicentium, eos in Eccleſiam non admittimus, niſi in noſtrum Baptiſmum baptiſati fuerint. Ne dicant enim, In Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum baptiſati ſumus, qui quidem Deum eſſe malorum effectorem exiſtimant, inſtar Marcionis & reliquarum hæreſum. Quamobrem ſi hoc placuerit, oportet plures convenire Epiſcopos, & ſic Canonem exponere, ut & is qui ſic fecit, ſit extra periculum; & qui reſpondet, in reſponſione de his fide dignus habeatur.* [Ibid. p. 772. D.]

Ex his habes 1. S. Baſilium in ea fuiſſe praxi, ut Hæreticos quos enumerat, rebaptiſaret, perinde ac Novatianos.

II. Aliam

II. Aliam fuiſſe Romanorum praxim S. Doctor non diſſimulat.

III. Eos Hæreticos, Pepuzenis exceptis, ſolita forma baptiſatos fuiſſe in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti; adeoque non ea de cauſa iteratum eorum Baptiſmum, quòd ritu legitimo datus non fuiſſet, ſed quòd illi contra fidem peccarent. Et certè Romani, quos ſanctus Baſilius ait in contraria fuiſſe ſententia, tale Baptiſmum haud dubiè non admiſiſſent, ſi alia, quàm ſolemni & per Chriſtum imperata forma collatus fuiſſet.

IV. Ad componendas varias opiniones & ad unitatem praxis inducendam optat ſanctus Doctor numeroſam convocari Synodum.

Atque inde facile eſt intelligere, quàm fruſtra nonnulli ex noſtris tentent S. Baſilium benignè interpretari, quaſi eorum dumtaxat Hæreticorum Baptiſmum rejecerit, qui vel ipſius formam adulterabant, vel errabant in Trinitatem: neque enim Novatiani, Encratitæ, Apotactitæ &c. accuſati uſquam leguntur violatæ formæ Baptiſmatis, aut erroris contra Trinitatem: neque etiam à Concilio Conſtantinopolitano I. generali Can. 7. recenſentur inter eos qui redeuntes ad Eccleſiam per Baptiſmum recipiebantur, quales erant Eunomiani, Montaniſtæ ſeu Phryges, & Sabelliani. Imò & ipſe ſanctus Baſilius Can. 47. mox citato reſponſionem hanc occupans, apertè ſignificat illos Hæreticos baptiſaſſe quidem in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti; verùm non meliorem propterea ſibi videri eorum Baptiſmum, quòd nempe Deum malorum effectorem exiſtimarent, inſtar Marcionis: & quamquam conſtaret, (quod non conſtat) aliquos ex illis malè cenſuiſſe de ſanctiſſima Trinitate, non eo tantùm nomine rejiciendus foret datus ab illis Baptiſmus; ſiquidem Ariani apertè errabant in Trinitatem, neque tamen aut Nicæna, aut Conſtantinopolitana Synodus eorum Baptiſma iteravit.

Reſp. igitur deſerendum hìc eſſe S. Baſilium, qui manifeſtè videtur conſenſiſſe in errorem Cypriani, Firmiliani & aliorum Rebaptiſantium: neque eſt quòd pertimeſcas inde vim Traditionis Eccleſiæ infirmari; non enim ex ſententia paucorum fides Catholica æſtimari debet. *Hac lege credendum eſt*, ait Vincentius Lirinenſis in Commonitorio cap. 39. *ut quidquid vel omnes, vel plures uno eodemque conſenſu, manifeſtè, frequenter, perſeveranter, velut quodam ſibi conſentiente Magiſtrorum conſilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverunt, id pro indubitato, certo ratoque habeatur: quidquid verò, quamvis ille ſanctus & doctus, quamvis Epiſcopus, quamvis Confeſſor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes ſenſerit, id inter proprias, & privatas, & occultas opiniunculas à communis & publicæ generalis ſententiæ auctoritate ſecretum ſit.*

Regula Vincentii Lirinenſis. *Bibliot. PP.* T. 7. p. 261. E.

At, inquies, quo tempore ſcribebat S. Baſilius, controverſia de Baptiſmo Hæreticorum ſolemniter definita fuerat à Concilio totius Orbis plenario: ſit illud Nicænum, ſit Arelatenſe, perinde eſt; cùm iſtud anno 314. illud verò 325. celebratum fuerit, ſanctus autem Baſilius anno dumtaxat 379. extremum diem obierit: ignorare igitur non potuit Eccleſiæ totius ſententiam; quomodo autem ab illa receſſiſſet?

Verùm facilè reponitur, Concilium Arelatenſe in Galliis celebratum Baſilio in Oriente verſanti tunc temporis non innotuiſſe: Canone verò Nicæno rem apertè non definiri, cùm de ſolis ſtatuat Paulianiſtis, ac nonniſi

per

per quaſdam conſecutiones & ratiocinii circuitus inferri poſſit, Eccleſiam aliorum Hæreticorum Baptiſma ſuſcepiſſe; quapropter mirum videri non debet, ſi à priori ſua ſententia S. Baſilius non receſſerit.

### *Sanctus Athanaſius.*

Objicies 5. S. Athanaſium Oratione 2. contra Arianos, cujus hæc verba ſunt: *Ariani in periculum veniunt amittendæ myſterii integritatis. Nam ſi in Patris & Filii nomine initiamur, illi autem verum non pronuntiant Patrem, utpote qui id, quod ex ipſo eſt, ejuſque naturæ eſt ſimile, negent: cùm item verum iidem negant Filium, aliumque nominant, quem ex nihilo creatum eſſe comminiſcuntur; qui fieri poteſt ut prorſus vacuus ac inutilis non ſit Baptiſmus, qui ab illis datur, in quo quidem inſit Religionis ſimulatio, ſed reverà nihil ad pietatem queat conferre? nec enim Ariani in Patris & Filii nomine dant Baptiſmum, ſed in nomine Creatoris & rei creatæ, effectoris & rei factæ. Unde quemadmodum res creata alia eſt à Filio, ita Baptiſmus quem illi dare putantur à vero Baptiſmo alius eſt, etiam ſi nomen Patris & Filii, ut præcipit Scriptura, proferre aſſimulent. Non enim qui dicit, Domine, ille etiam dat, ſed is tantùm, qui cum nomine rectam quoque habet fidem.... Itaque multæ quoque aliæ hæreſes nomina tantùm pronuntiant: verùm cùm rectè non ſentiant, uti dictum eſt, nec ſanam habeant fidem, inutilis eſt aqua quam donant, quippe cui deſit pietas; ita ut quemcumque illi aſperſerint, impietate fœdatur potiùs, quàm redimatur. Sic & ipſi Gentiles, tametſi Deum in ore habent, Deum tamen convincuntur non colere, quia illum, qui verus & verè Deus eſt, Patrem ſcilicet Domini noſtri Jeſu Chriſti non agnoſcunt. Sic Manichæi, Phryges, & Samoſatenſis diſcipuli, quamvis proferunt nomina, nihilominus ſunt Hæretici.* Opponitur S. Athan. T. 1. p. 610. A. B.

Hæc ſancti Doctoris verba noſtri variè interpretantur:

Reſpondent quidam, ſanctum Athanaſium non de ſubſtantia, ſed de effectu Sacramenti exponendum; ita ut hoc unum voluerit, nullum ſcilicet eſſe quoad effectum Baptiſma datum ab Hæretico illis qui hæreſi conſentiunt. Sic autem probant. Duplex apud noſtros interpretatio ſententiæ S. Athan.

I. Quia ait Arianos venire in periculum amittendæ integritatis Baptiſmi: ſi autem invalidum & irritum exiſtimaſſet Baptiſma collatum ab Arianis, abſolutè pronuntiaſſet Arianos amiſiſſe integritatem Baptiſmi. Idcirco autem aſſerit eos in periculum dumtaxat venire ne amittant integritatem Baptiſmi, quia cùm errarent illi contra ſanctiſſimam Trinitatem, facillimum erat ut ipſi ſuum in formam Baptiſmatis errorem transfunderent. Prima eum de effectu, non de ſubſtantia Baptiſmatis loqui.

II. Quia affirmat Baptiſmum illum *inutilem eſſe, vacuum, qui nihil ad pietatem conferre valet*; quæ certè verba ſolùm Baptiſmi effectum, non ſubſtantiam deſignant: qua ratione paſſim loquitur ſanctus Auguſtinus in ſuis contra Donatiſtas Operibus, præſertim Lib. de unico Baptiſmo contra Petilianum.

III. Quia ſi nullum planè & irritum quoad ſubſtantiam exiſtimaſſet Baptiſmum Arianorum, procul dubio ab illis baptiſatos rurſus baptiſari juſſiſſet cùm ad Eccleſiam redibant, pro more nimirum Cypriani, & Firmiliani, & aliorum Rebaptiſantium: at tantùm abeſt ut eos rebaptiſari juſſerit, quin

jubet

*Ib. p.963.* jubet veniam ipſis concedi, Clericis verò honorem gradus dumtaxat dene-
*Tom.2. Conc. p. 812. D.* gari. Ita Epiſtolæ ad Rufinianum. Et in Concilio Alexandrino an. 362. *vult nihil amplius ab illis exigi, quàm ut execrentur Arianam hæreſim, confiteanturque SS. Patrum in Nicæa fidem.* Multos porrò ex illis in hæreſi bapti-
*Socrat. p.158.B.* ſatos ab Arianis fuiſſe, teſtatur Socrates Lib. 2. Hiſt. cap. 44.

IV. Denique, quia noverat S. Doctor ſolos Paulianiſtas à Concilio Nicæno juſſos rebaptiſari, non verò Arianos, quos formam Baptiſmi conſuetam obſervare non ignorabat. Cùm igitur ait eos baptiſaſſe in nomine Creatoris & rei creatæ, effectoris & rei factæ, ad eorum alludit errorem, non autem ad vitioſam pronuntiationem formæ, quaſi eam hoc modo interpolarent: ſi enim id notum fuiſſet, omnium procul dubio Catholicorum judicio, improbatus fuiſſet talis eorum Baptiſmus.

Nec refert, inquiunt, quòd Arianos comparet cum Paulianiſtis, à quibus Baptiſmatis formam adulteratam, ac conſequenter collatum Baptiſma nullum & irritum judicatum fuiſſe, apud omnes exploratum eſt. Namque eò loci non aliud in omnibus Hæreticis conſiderat ſanctus Athanaſius, quàm hæreſeos vitium, quo ſolo fieri ait ut inutilem aquam poſſideant. Quin & ipſoſmet Paulianiſtas nomina pronuntiaſſe, Patris ſcilicet, Filii & Spiritus ſancti, non obſcurè innuit; quod certè, ne quid diſſimulemus, difficile eſt conciliare cum Nicæno Canone, qui jubet eos rebaptiſari, non aliam certè ob cauſam, quàm quòd conſuetum baptiſandi ritum corrumperent. Ita teſtantur S. Auguſtinus Lib. de hæreſibus cap. 44. Innocentius I. Epiſtola ad Epiſcopos Macedoniæ n. 22. & alii.

Addunt hujus primæ reſponſionis auctores, veriſimile non videri ſanctum Athanaſium Baptiſmum Hæreticorum in forma legitima collatum rejeciſſe; tùm quia ignorare non potuit Concilii Arelatenſis decretum de non rebaptiſandis Hæreticis, præſertim cùm in Galliis pluribus annis fuiſſet commoratus, ubi cum Galliarum Epiſcopis maxima neceſſitudine fuit conjunctus; tùm quia ſanctus Dionyſius Alexandrinus dogma Stephani de non rebaptiſandis Hæreticis amplexus eſt. Non videtur autem veriſimile S. Athanaſium prædeceſſoris ſui Dionyſii, à quo paucis diſtabat annis, doctrina rejecta, contrarium ſuſcepiſſe; tùm denique quia Siricius Summus Pontifex, qui Athanaſio coætaneus erat, Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem Ca-
*Tom.2. Conc. p. 1018.* none 1. ut validum admittit Baptiſmum Arianorum, idque ſignificat à Liberio antea definitum, & addit quod etiam totus Oriens Occidenſque cuſtodit, cui conſonat quod refert S. Epiphanius qui contra Luciferianos exclamat, *Audent quippiam ſibi præter Canones arrogare ... & abſque Synodi Oecumenicæ ſtatuto rebaptiſare qui veniunt ab Arianis*: res autem inaudita non fuiſſet, ſi ſanctus Athanaſius Arianos rebaptiſaſſet. His tamen non obſtantibus

*Secunda, eum loqui de ſubſtantia Baptiſmatis.* Reſpondent alii, nullum etiam quoad ſubſtantiam viſum Athanaſio fuiſſe Baptiſmum datum ab Arianis cæteriſque Hæreticis.

I. Quia talem Baptiſmum appellat inane Religionis ſimulacrum.

II. Ait eum à vero Baptiſmate tam diverſum eſſe, quàm diverſa eſt creatura à Creatore.

III. Idcirco nullum eſſe, quia licèt Hæretici nomen Patris & Filii appellent, rectam nihilominus non habent fidem: *Non enim*, inquit, *qui dicit, Do-*

*cit Domine, ille etiam dat, ſed is tantùm qui cum nomine rectam quoque habet fidem. Quemadmodum & ipſi Gentiles qui Deum in ore habent, Deum tamen verum non colunt.* In mente igitur S. Athanaſii, tam falſus ac mendax eſt Baptiſmus Hæreticorum, licèt verba conſueta pronuntient, quàm falſus eſt cultus Gentilium, licèt Deum nominent.

IV. Quia parem vult eſſe conditionem Baptiſmi Arianorum, ac Pauſianiſtarum, Manichæorum, Montaniſtarum &c. at certum eſt Baptiſmum à Paulianiſtis datum, omnino nullum & irritum fuiſſe, non tantùm ob particulare vitium formæ, ſed ob vitium commune hæreſeos.

V. Denique, pervulgatum erat tunc temporis iſtud Rebaptiſantium placitum, nempe Sacramentum nullum eſſe quoad ſubſtantiam, quod effectu gratiæ privabatur. *Non ob aliud*, ait S. Auguſtinus Lib. 6. de Baptiſmo cap. 1. *his temporibus viſum eſt quibuſdam .... non poſſe eſſe apud Hæreticos vel Schiſmaticos Baptiſmum Chriſti, niſi quia non diſtinguebatur Sacramentum ab eius effectu, vel uſu Sacramenti. Et quia eius effectus atque uſus in liberatione à peccatis & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipſum quoque Sacramentum non illic eſſe putabatur.* At nullum ex Baptiſmo ab Hæreticis dato fructum percipi poſſe agnoſcebat ſanctus Athanaſius; ergo conſequens erat ut nullum quoque quoad ſubſtantiam illum eſſe fateretur.

*To. 9. p. 161. A. B.*

Idcirco verò, ajunt hujus ſecundæ reſponſionis auctores, S. Athanaſius non juſſit rebaptiſari venientes ab hæreſi Arianorum in qua baptiſati fuerant, quia res hæc nondum ſatis eliquata fuerat, circa quam varia erat Eccleſiarum praxis ac diſciplina; quapropter amore pacis & concordiæ ab illis rebaptiſandis abſtinuit.

Rejicitur ſolutio eorum qui putant Arianos Baptiſmi formam adulteraſſe.

Non refero eorum reſponſionem qui contendunt idcirco reprobatum ab Athanaſio fuiſſe Arianorum Baptiſma, quòd illius legitimam formam non retinerent. Namque 1. ſi compertum illud S. Doctori fuiſſet, haud dubiè ſic baptiſatos juſſiſſet rebaptiſari; nemo enim Catholicus dubitavit unquam, quin nullus & irritus foret Baptiſmus ſic corruptus & adulteratus. 2. Quia teſtatur apertè S. Athanaſius, Arianos baptiſantes nomine Patris & Filii, ſicut Scriptura præcipit, appellaſſe. 3. Quia non legimus tunc accuſatos fuiſſe Arianos violatæ formæ Baptiſmatis quam Chriſtus præſcripſerat; aliàs ab ipſis, perinde ac Paulianiſtis baptiſatos, iterum baptiſari mandaſſet Nicæna Synodus. Porrò teſtatur S. Hieronymus Dial. adversùs Luciferianos, *Nicænam Synodum omnes Hæreticos ſuſcepiſſe exceptis Paulianiſtis*; Arianos verò per manuum impoſitionem in pœnitentiam receptos fuiſſe à Summis Pontificibus Sylveſtro, Marco, Julio &c. Idem teſtatur ſanctus Gregorius Magnus Lib. 11. Epiſtola 67. idem & antiquum fidei adversùs Arianos Breviarium vulgatum à Jacobo Sirmundo. Unde in Conc. Conſtantinopolitano I. generali Can. 7. Ariani recipiuntur, *dantes libellos, & omnem hæreſim anathematiſantes, per unctionem*. Et in Arelatenſi II. Can. 17. expreſsè dicitur: *Bonoſiacos autem quos ſicut Arianos baptiſari in Trinitate manifeſtum eſt, ſi interrogati fidem noſtram ex toto corde confeſſi fuerint, cum chryſmate & manus impoſitione in Eccleſia recipi ſufficit.*

*Tom. 4. part. 2. p. 305.*

*Tom. 2. Conc. p. 952. B.*

*Tom. 4. Conc. p. 1013. B.*

Exempla poſteriora Arianorum qui rebaptiſati fuere, hic appoſita non ſunt.

Fruſtra referuntur aliquot ſubſequentium temporum exempla, quibus patet Arianos aliquando rurſus baptiſatos fuiſſe, quod ſexto ſæculo in Hiſpania factitatum à ſancto Leandro narrant, tùm vetus Gregorii Turonenſis

ſupple-

Digitized by Google

ſupplementum, tùm alii nonnulli veteres Hiſtoriæ Francorum Scriptores apud Ducheſne, *quòd nempe Gothi Hiſpani non ſecundùm regulam quam Dominus tradidit, baptiſarent*. Fruſtra, inquam, hæc exempla proferrentur: loquitur enim hic de Arianis quos noverat ſanctus Athanaſius, non de aliis.

Utraque reſponſio adducta nodum habet implicatum.

Ex duabus porrò illis expoſitionibus ad textum S. Athanaſii, ſequatur quilibet quam voluerit: utraque autem, ne quid diſſimulemus, videtur nobis aliquid implicatum & obſcurum continere, quod difficilè ſolvi & enodari poteſt. Prima quidem, quòd ſanctus Doctor Arianorum & Paulianiſtarum Baptiſmum ſimul conferat, & eodem loco habeat. Porrò certum eſt Paulianiſtas verum non habuiſſe Baptiſmum, non tantùm quoad effectum, ſed etiam quoad ſubſtantiam & integritatem; ſiquidem ab illis baptiſatos juſſit Nicæna Synodus iterum baptiſari. Secunda, quòd aſſerat Paulianiſtas verba formæ pronuntiaſſe, quos tamen Nicæna Synodus non alia de cauſa rebaptiſandos judicavit, quàm quòd formam Baptiſmi adulterarent: ſi enim illam, ut oportet, obſervaſſent, ratus habitus fuiſſet eorum Baptiſmus. En nodus non parùm implicatus, quem Vaſquez in tertiam partem S. Thomæ ad q.64. articulo 6. diſput. 137. c. 3. hac conjectura ſolvit: *Dicendum*, inquit, *tempore Concilii Nicæni ſine dubio hos Hæreticos* (Paulianiſtas) *baptiſare conſueviſſe non invocata Trinitate; poſtea verò tempore Epiſcopatus Athanaſii fortaſſe aliquos ex illis cœpiſſe invocatione Trinitatis baptiſare: cùmque varii admodum ſoleant eſſe Hæretici in ſuis pravis opinionibus, mirandum non eſt, ſi Patres diverſa de illis referant*. Ita Vaſquez, cujus conjecturam aliorum judicio definiendam relinquimus.

Nodum conjectura ſolvit Vaſqu. T.2. p. 322. n. 32.

## *Sanctus Optatus Milevitanus.*

Opponitur Optatus. P. 10. n. 12.

Objicies 6. Optatum Milevitanum L.1. contra Parmenianum Donatiſtam, ubi nullum quidem eſſe apud Hæreticos, non verò apud Schiſmaticos Baptiſmum contendit. *Vides*, inquit, *frater Parmeniane, Hæreticos à domo veritatis ſatis extorres, ſolos habere varia & falſa Baptiſmata, quibus inquinatus non poſſit abluere, immundus emundare &c. Benè clauſiſti hortum Hæreticis: benè revocaſti claves ad Petrum .... vobis verò Schiſmaticis, quamvis in Catholica non ſitis, hæc negari non poſſunt, quia nobiſcum vera & communia Sacramenta traxiſtis. Quare cùm hæc omnia Hæreticis benè negentur, quid tibi viſum eſt, hæc & vobis negare voluiſſe, quos Schiſmaticos eſſe manifeſtum eſt?*

Reſp. Si hæc verba comparentur cum iis quæ Lib. 5. adversùs eundem Parmenianum leguntur, neceſſe eſt dicere Optatum eorum dumtaxat Hæreticorum Baptiſmum rejicere qui verbis Evangelicis non baptiſabant: *In quo baptiſarentur Gentes*, ait Lib. 5. *à Salvatore mandatum eſt; per quem baptiſarentur, nulla exceptione diſcretum eſt. Non dixit Apoſtolis, Vos facite, alii non faciant. Quiſquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti baptiſaverit, Apoſtolorum opus implevit*. Unde concludit: *Ergo nomen eſt quod ſanctificat, non opus*. Ibidem ſæpius inculcat vim Baptiſmatis à Chriſto derivari, non à Miniſtro; atque falſum prorſus eſſe iſtam Donatiſtarum ſententiam. *Nemo dat quod non habet*, quam *de vico, non de Libro collectam* eſſe aſſerit: Miniſter quippe non quod ſuum eſt, ſed quod Jeſu Chriſti, adminiſtrat.

Pag.87. — Pag.46. nu. 6.

Inſtabis: In hoc ipſo Libro 5. Optatus non minùs fidem, quàm ſanctiſſimæ

ctiſſimæ Trinitatis invocationem exigere videtur. *In hoc*, inquit, *Sacramento* Pag. 83.
*Baptiſmatis celebrando, tres eſſe ſpecies conſtat, quas & vos nec augere, nec* n. 4.
*minuere, nec prætermittere poteritis. Prima ſpecies eſt in Trinitate; ſecunda in credente, tertia in operante: ſed non pari libramine ponderandæ ſunt ſingulæ, duas enim video neceſſarias, & unam quaſi neceſſariam. Principalem locum Trinitas poſſidet, ſine qua res ipſa non poteſt geri: hanc ſequitur fides credentis; jam perſona operantis vicina eſt, quæ ſimili auctoritate eſſe non poteſt.*

Reſp. nego ant. Non enim de fide operantis, ſeu Miniſtri loquitur Optatus, ſed de fide ſuſcipientis Baptiſmum, quam planè in ipſo neceſſariam exiſtimat, non tantùm ut licitè & cum fructu, ſed etiam ut validè Sacramentum percipiat; expreſsè ſiquidem fatetur ibidem, perſonam operantis *ſimili auctoritate eſſe non poſſe* cum invocatione Trinitatis, & fide credentis; id eſt, illius qui baptiſatur.

Inſtabis 2. Optatus Lib. 1. n. 10. adversùs Parmenianum, nullum planè videtur habere Sacramentum quod ab Hæreticis confertur. *Nunc alia quæ-* Ib. p. 8.
*ſtio eſt*, ait, *ut quid à te* (Parmeniane) *memorati ſunt illi* (de Hæreticis loquitur) *apud quos non ſunt Sacramenta, quæ nobis & vobis videntur eſſe communia ..... Dixiſti apud hæreticos dotes Eccleſiæ eſſe non poſſe, & rectè dixiſti, ſcimus enim Hæreticorum Eccleſias ſingulorum, proſtitutas, nullis legalibus Sacramentis, & ſine jure honeſti Matrimonii eſſe ..... ſed miror, quod tibi viſum eſt, etiam vos ipſos eis adjungere, quos eſſe Schiſmaticos conſtat,* Ib. p. 9.
*dum Eccleſiæ dotes & Hæreticis ipſis, & vobis Schiſmaticis denegaſti .... Cumula illa quæ à te paulò antè ſunt dicta. Dixiſti enim fieri non poſſe, ut falſo Baptiſmate inquinatus abluat, immundus emundet, ſupplantator erigat, perditus liberet, reus veniam tribuat, damnatus abſolvat. Benè hæc omnia potuere ad ſolos Hæreticos pertinere, qui falſaverunt ſymbolum; dum alter dixerit duos Deos, cùm Deus unus ſit; alter Patrem vult in perſona Filii cognoſci; alter carnem ſubducens Filio Dei per quam Deo reconciliatus eſt mundus; & ceteri hujuſmodi, qui à Sacramentis Catholicis alieni eſſe cognoſcuntur. Quare pœniteat te talibus hominibus etiam Schiſmaticos adjunxiſſe: in te enim convertiſti ſententiæ gladium .... & non attendiſti inter Schiſmaticos & Hæreticos quàm ſit magna diſtantia.* Et quibuſdam interjectis, *Vides ergo, frater Par-* Ib. p. 10.
*meniane, Hæreticos à domo veritatis ſatis extorres, ſolos habere varia & falſa* n. 11.
*Baptiſmata, quibus inquinatus non poſſit abluere, immundus emundare &c....* P. 11.
*vobis verò Schiſmaticis, quamvis in Catholica non ſitis, hæc negari non poſſunt, quia nobiſcum communia & vera Sacramenta traxiſtis. Quare cùm hæc omnia Hæreticis benè negentur, quid tibi viſum eſt hæc & vobis negare voluiſſe, quos Schiſmaticos eſſe manifeſtum eſt?*

Totum iſtud Optati ratiocinium cò recidit: Juxta Parmenianum, immundus, ſupplantator, perditus Baptiſmate abluere non poteſt: atqui non tantùm Hæreticus, ſed etiam Schiſmaticus immundus eſt, ſupplantator, perditus; ergo Schiſmaticus perinde ac Hæreticus baptiſare non poteſt. In quo quidem ratiocinio ſupponere Optatum apud Hæreticos vera ſeu valida non eſſe Sacramenta, his momentis poteſt ſuaderi.

I. Dixerat Parmenianus, nulla eſſe apud Hæreticos Sacramenta; Optatus verò id rectè dictum agnoſcit & fatetur.

II. Poſtquam rationes attulit quibus utebatur Parmenianus ad rebaptiſandos

ſandos eos qui ad ſe veniebant, ait *hæc benè ad Hæreticos pertinere*.

III. Ubi dixit Hæreticos à domo veritatis extorres, addit *eos varia & falſa habere baptiſmata*; & benè de iis intelligi rationes quibus utebatur Parmenianus ad probandum rebaptiſandos eſſe illos qui ad ſe veniebant.

IV. Tandem ait ſe voluiſſe damnari Hæreticos, id eſt, eorum Baptiſma.

Reſpondent nonnulli, Optatum citato loco hoc unum velle, nempe Sacramenta apud Hæreticos non valere quoad effectum gratiæ, non verò quoad characterem & ſubſtantiam.

Verùm infirma & inſufficiens aliis videtur hæc reſponſio.

I. Quia Optatus apertè declarat, Sacramenta eſſe apud Schiſmaticos, quæ non ſunt apud Hæreticos; ſed apud Schiſmaticos gratiam non conferunt propter obicem in recipiente, ſed ſolum characterem; ergo cùm ait Sacramenta apud Hæreticos non eſſe, quæ agnoſcit apud Schiſmaticos, intelligendus eſt eo ſenſu ut non detur character apud Hæreticos, qui apud Schiſmaticos per Sacramenta imprimitur.

II. Intelligit Optatus non eſſe Sacramenta apud Hæreticos, quomodo intelligebat Parmenianus non eſſe Sacramenta apud eos, qui immundi, ſupplantatores, & perditi erant; patet iſtud ex præcedentibus: atqui Parmenianus intelligebat apud hujuſmodi homines nulla eſſe Sacramenta, non tantùm quoad gratiam, ſed etiam quoad characterem; ſiquidem rebaptiſabat eos, quod profectò non feciſſet, ſi Baptiſma quod acceperant, characterem impreſſiſſet; ergo Optatus intelligit non eſſe Sacramenta apud Hæreticos, etiam quoad characterem.

Reſpondent alii, Optatum omnium Hæreticorum non improbare Baptiſma, ſed eorum duntaxat qui verbis Evangelicis illud non conſecrabant; unde dicit Schiſmaticorum Baptiſma legitimum, quia ipſi formam ſervant quam in Eccleſia didicerunt.

Verùm hæc quoque reſponſio aliis non videtur planè ſatisfacere.

I. Quia cùm ait Hæreticorum Baptiſma eſſe irritum, illud de ſingulis Hæreticis intelligit: ſic enim loquitur: *Dixiſti apud Hereticos dotes Eccleſię eſſe non poſſe, & rectè dixiſti; ſcimus enim Hæreticorum Eccleſias ſingulorum proſtitutas eſſe*. Id verò omnes planè Hæreticos ſpectat. Quando enim Optatus ait Parmenianum rectè dixiſſe, apud Hæreticos veras non eſſe Eccleſiæ dotes, nomen Hæreticorum extendit ad illos omnes ad quos illud extenderat Parmenianus; fatetur enim verum eſſe quod Parmenianus dixerat: atqui Parmenianus non ſolos intelligebat Hæreticos qui formam Baptiſmi vitiabant, rebaptiſabat enim eos omnes qui ad ſe accedebant; ergo Optatus intelligendus eſt quoque de omnibus Hæreticis. Neque dicas Parmenianum intellexiſſe quoque Schiſmaticos eſſe rebaptiſandos, & tamen id negaſſe Optatum: namque de his ultimis Optatus monet eos in regùla non contineri; ſed de Hæreticis nullum excipit, & fatetur verum eſſe quod generaliter de iis dixerat Parmenianus.

II. Optatus exponens quos Hæreticos intelligit, cùm ait eos irritum dare Baptiſma, nominat eos qui duos admittebant deos, qui carnem Chriſti negabant; additque cæteros hujuſmodi à Sacramentis Catholicis alienos eſſe; veriſimile autem non videtur, tot Hæreticos in forma Baptiſmatis erraſſe.

III. Con-

Digitized by Google

III. Conqueritur Optatus eò quòd Schiſmaticos inter & Hæreticos Parmenianus nullum poſuiſſet diſcrimen. *Schiſma*, inquit, *ſparſo coagulo pacis, diſſipatis ſenſibus generatur, livore nutritur, æmulatione & litibus roboratur .... Hæretici verò veritatis exules, ſani & veriſſimi ſymboli deſertores; de ſinu ſanctæ Eccleſiæ impiis ſenſibus depravati, contempto quod benè fuerant geniti .... de ſe naſci voluerunt ... Vides ergo Hæreticos à domo veritatis ſatis extorres ſolos habere varia & falſa Baptiſmata.* Hæretici igitur qui habent varia & falſa Baptiſmata, ii ſunt quos definiit in præcedentibus verbis: ſed in præcedentibus verbis definiit quid eſſent Hæretici generatim, non ii dumtaxat qui formam Baptiſmatis vitiaverant. Pag.10. n.11. N. 12.

Attamen hæc ſecunda reſponſio, nempe Optatum de iis Hæreticis loqui qui Baptiſmatis formam adulterabant, his momentis ſuaderi poteſt.

I. Quia loquitur de Hæreticis qui à Sacramentis Catholicis alieni eſſe noſcuntur, & commuuia nobiſcum Sacramenta non traxerunt, qui varia habent Baptiſmata: ſi varia, ergo formæ diverſæ.

II. De Hæreticis loquitur qui ſymbolum vitiant: nomine autem ſymboli non infrequenter deſignatur apud hujus temporis auctores, ſanctiſſimæ Trinitatis invocatio in forma Baptiſmatis adhibita. Sic ſanctus Auguſtinus Lib. 6. contra Donatiſtas cap. 25. *Cæterùm*, inquit, *quis neſciat non eſſe Chriſti Baptiſmum, ſi verba Evangelica quibus ſymbolum conſtat, illic defuerint?* Sic Firmilianus Epiſtola ad ſanctum Cyprianum loquens de Baptiſmate à quadam muliere præſtigiatrici uſitata forma collato, *Numquid*, ait, *& hoc Stephanus & qui illi conſentiunt, comprobant, maximè cui nec ſymbolum Trinitatis, nec interrogatio legitima & Eccleſiaſtica defuit*. Sic & in Concilio primo Arelatenſi Can. 8. ſymboli nomine forma Baptiſmi videtur intelligi: *Si*, ajunt Patres, *ad Eccleſiam aliquis de hæreſi venerit, interrogent eum ſymbolum; & ſi perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto eſſe baptiſatum &c.* To. 9. p. 176. D. Oper. S. Cypria. p. 147. Tom. 1. Conc. p. 1418. A.

III. Tandem illud ſuadetur teſtimoniis extraneis quæ paulò antè prolata ſunt, ubi de S. Athanaſio ſermonem habuimus.

Ex his patet ſolutio ad prima Objectionis capita; quantùm verò ad ea quæ in confirmationem adjiciuntur,

Ad primum: cùm Optatus ait apud Hæreticos veras Eccleſiæ dotes eſſe non poſſe, neceſſe non eſt ut de omnibus generatim Hæreticis intelligatur; id quippe de Hæreticis fatetur, quod ad ſuum inſtitutum faciebat. Eò enim loci refellit Parmenianum, qui dixerat Eccleſias Hæreticorum eſſe proſtitutas, eſſe ſine Sacramentis & jure honeſti Matrimonii, ut inde concluderet rebaptiſandos eſſe illos qui ab hæreſi veniebant. Quod de Hæreticis dixerat, idem & de Schiſmaticis confirmaverat Parmenianus; eos enim repræſentabat, teſte Optato eodem loco, veluti ſarmenta à vite præciſa, & tanquam ligna arida flammis reſervata, ut inde inferret Donatiſtas meritò rebaptiſare eos qui ab Eccleſia Catholica deficiebant, quam ſpectabant ut ſchiſmaticam ſocietatem.

Quod de Hæreticis dixerat Parmenianus, admittit ut verum Optatus, attamen cum reſtrictione: *Benè hæc omnia*, inquit nu. 10. ſub finem, *potuerunt ad ſolos Hæreticos pertinere qui falſaverunt ſymbolum*. Et eo conceſſo, quod ad propoſitum non ſpectabat, ad ſecundam pergit: *Non attendiſti*, ait, P. 10.

ait, *inter Schiſmaticos & Hæreticos quàm ſit magna diſtantia*. Quaſi diceret: Benè dixiſti, Parmeniane, non eſſe Sacramenta apud Hæreticos qui formam violant; quantùm autem ad Schiſmaticos, qui, ut ait capite ſequenti, *nec poſſunt novum aliquid aut aliud agere, niſi quod jam dudum apud ſuam didicerunt matrem*, quique proinde formam non violant, apud eos negari non poteſt eſſe vera Sacramenta; & id ulteriùs urget contra Parmenianum, eo quòd ſi res ita eſſet, apud Donatiſtas nulla forent Sacramenta, quia ipſi Schiſmatici ſunt, quod probat cap. 10. & addit, *Cùm hæc ita geſta eſſe maniſeſtiſſimè conſtat .... ſatis te miror, frater Parmeniane, cùm Schiſmaticus ſis,*
*Pag.* 9. *Schiſmaticos Hæreticis jungere voluiſſe*. Hinc patet ſolutio ad id quod objicitur, nempe Optatum id concedere de Hæreticis, quod dixerat Parmenianus: reſpondendum eſt, id admiſiſſe cum reſtrictione, quam tamen fusè non explicat, quia ad rem non ſpectabat, concedo: id admiſiſſe ſine reſtrictione, nego.

Ad ſecundum, dicendum eſt illos omnes Hæreticos, de quibus hìc mentio fit, tempore Optati in forma Baptiſmatis erraſſe; Manichæos ſcilicet de quibus ſanctus Auguſtinus hæreſi 46. Sabellianos, Valentinianos de quibus S. Irenæus Lib. 1. cap. 18.

Ad tertium eadem eſt quæ ad ſecundum reſponſio.

*Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus*.

Objicies denique S. Cyrillum Hieroſolymitanum præfatione in Catheceſes: *Non licèt*, inquit, *bis aut ter hoc lavacro uti, ut ſi fortè ſemel fueris eo fruſtratus, deinceps corrigas: ſi enim ſemel illo fruſtraberis, amplius id correctionem non patitur: Unus enim Dominus, & una fides, & unum Baptiſma. Nam ſoli Hæretici rebaptiſantur, ſiquidem prius illud non erat Baptiſma*.

Opponitur S. Cyrilli. Hieroſolymitanus. Deſeritur.

Reſp. difficile eſſe verba hæc ad Catholicum ſenſum adducere. Opponit ſcilicet ſanctus Doctor Baptiſmum Hæreticorum illi, quo quis fruſtratus ſemel eſt, id eſt, cujus fructum non percepit, qui certè Baptiſmus iterari non poteſt: è contra verò, qui ab Hæreticis baptiſatus eſt, ille, in mente S. Cyrilli, baptiſari rurſus debet, quia prius Baptiſma nullum erat, non modò quoad effectum, ſed etiam quoad ſubſtantiam. Neque hìc de aliquibus dumtaxat Hæreticis loquitur, ſed de omnibus indiſtinctè: unde veriſimiliter con-
4. ſæculo. jicere poſſumus, errorem Rebaptiſantium ætate S. Cyrilli nondum Hieroſolymis extinctum penitus fuiſſe. Sunt tamen ex noſtris qui volunt ſanctum Doctorem eorum dumtaxat Baptiſma rejicere, qui formam non retinebant. Ratio ipſis eſt, quòd ſanctus Doctor interfuerit Synodo Conſtantinopolitanæ ſecundæ generali cui ſubſcripſit. Hæc verò Synodus Can. 7. eorum tantùm Hæreticorum Baptiſma rejicit, qui formam à Chriſto præſcriptam adulterabant.

Antequam à præſenti controverſia diſcedamus, exponendæ ſunt nonnullæ quæſtiones facti, quæ ad Hiſtoriam Rebaptiſantium pertinent.

*Expen-*

Digitized by Google

**Expenduntur nonnullæ quæſtiones facti quæ ad Hiſtoriam Rebaptiſantium pertinent.**

I. An S. Cyprianus, Firmilianus aliique tùm Africæ, tùm Orientis Epiſcopi, excitatam de Baptiſmo Hæreticorum controverſiam, ad fidem vel ad diſciplinam pertinere crediderint.

II. An S. Pontifex Stephanus reipſa Cyprianum, Firmilianum alioſque rebaptiſantes à ſua communione ſuſpenderit.

III. An ipſe Stephanus in errorem oppoſitum errori S. Cypriani lapſus fuerit, approbato omnium indiſtinctè Hæreticorum Baptiſmo.

IV. An S. Cyprianus, Firmilianus cæterique Africani & Orientales Epiſcopi errorem ſuum ante mortem revocaverint.

V. Quodnam ſit plenarium illud Orbis totius Concilium, in quo controverſiam de Baptiſmo Hæreticorum terminatam ac finitam fuiſſe toties affirmat S. Auguſtinus.

*An S. Cyprianus, Firmilianus, aliique tùm Africæ, tùm Orientis Epiſcopi, excitatam de Baptiſmo Hæreticorum controverſiam ad fidem vel ad diſciplinam pertinere crediderint.*

Rebaptiſantium cauſam reipſâ cauſam eſſe fidei ab Eccleſia ſolemniter definitam; nemo eſt qui jam ambigat: ante definitionem Eccleſiæ, materialiter; poſt definitionem verò, formaliter quæſtio hæc ad fidem pertinet. An verò primi hujuſce controverſiæ auctores ſibi viſi fuerint de fidei vel diſciplinæ dumtaxat capite diſputare, incertum multis videtur. Quæſtio autem movetur tùm de Africanis & Orientalibus, tùm de ipſo Stephano, an ſcilicet voluerit Summus Pontifex in ſolemni ſuo Decreto, rem fidei declarare ac definire.

In eo verò potiſſimùm differt fides à diſciplina, quòd hæc varia & multiplex eſſe poſſit pro varietate temporum & locorum; illa ſimplex, una & eadem ſemper habeatur. In rebus ad diſciplinam pertinentibus ſuus unicuique Eccleſiæ uſus permittitur, à quo nemini privato in ea, in qua vivit, Eccleſia, fas eſt recedere. *Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores eſſe convincitur*, ait ſanctus Auguſtinus Epiſtola 54. ad Januarium, aliàs 118. *indifferenter eſt habendum; & propter eorum, inter quos vivitur, ſocietatem, ſervandum eſt*. Jam dixerat: *Nec diſciplina ulla eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam ad quam fortè devenerit.* *To. 2. p. 124. D.* *Ibid.*

## PRIMA CONCLUSIO.

Videtur Cyprianus, Firmilianus cæterique ipſis adhærentes Epiſcopi, exiſtimaſſe excitatam de Baptiſmo Hæreticorum controverſiam non ad fidei dogma, ſed ad diſciplinam dumtaxat pertinere.

Probatur: Quia iſti ſunt characteres controverſiæ ad diſciplinam pertinentis, varietas in praxi, libertas ſentiendi, ſocietas & communio inter diſ- *Characteres contro-*

verſæ ad diſciplinam pertinentis.

fidentes. Atqui, judicio Cypriani, Firmiliani, & aliorum, controverſia de Baptiſmo Hæreticorum hos habet characteres.

Primus, varietas in praxi.

Primò, varietatem in praxi fuiſſe non diſſimulat S. Cyprianus Epiſtolis 71. ad Quintum, 72. ad Stephanum, 73. ad Jubajanum, & in Præfatione Concilii III. Carthaginenſis. De ſuis pariter Orientalibus idem teſtatur Firmilianus in ſua ad ſanctum Cyprianum Epiſtola inter Cyprianicas 75. Idem & Dionyſius Alexandrinus in tertia ad Philemonem Epiſtola apud Euſebium Lib. 7. cap. 7. Idem denique S. Baſilius, de quo paulò antea, Can. 1. Epiſtolæ ad Amphilochium, ubi propter œconomiam & diſpenſationem, Catharorum & Encratitarum Baptiſmum, quem nonnulli Aſiatici recipiebant, recipi quoque non abnuit, quamvis ipſe in aliena foret ſententia.

Secundus, libertas ſententiæ. P. 122. Tom. I. Conc. p. 786. E.

Secundò, in ea controverſia relictam unicuique ſentiendi quod vellet, libertatem, ſignificat ipſemet S. Cyprianus Epiſtola 72. ad Stephanum. *Nos*, inquit, *vim cuiquam non facimus, aut legem damus, cùm habeat in Eccleſiæ adminiſtratione voluntatis ſuæ arbitrium liberum unuſquiſque Præpoſitus, rationem actus ſui Domino redditurus*. Et in Præfatione quam habuit in III. Concilio Carthaginenſi ubi aderant Epiſcopi 87. *Supereſt*, inquit, *ut de hac ipſa re ſinguli quid ſentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, ſi diverſum cenſerit, removentes*.

Tertius, pax & communio ſervata cum diverſa ſentientibus.

Tertiò, ſervatam à Cypriano & Firmiliano pacem & communionem cum iis qui in diverſa opinione & praxi verſabantur, patet ex Epiſtola ejuſdem S. Cypriani ad Jubajanum nu. 73. versùs finem; *Nos*, inquit, *quantùm in nobis eſt, propter Hæreticos cum Collegis & Coepiſcopis noſtris non contendimus, cum quibus divinam concordiam & Dominicam pacem tenemus .... ſervatur à nobis patienter & firmiter charitas animi, collegii honor, vinculum fidei, & concordia Sacerdotii*.

P. 129.

Atque inde profectò fuit quòd Dionyſius Alexandrinus conteſtatus fuerit ſe auſum non fuiſſe improbare ſententiam Africanorum, & Synodorum Iconienſis ac Synnadenſis; ac Synodus ipſa Nicæna, quamquam juſſerit rebaptiſari Paulianiſtas, anathema nihilominus non pronuntiavit adversùs eos qui cæterorum Hæreticorum Baptiſmum rejiciebant; & ſanctus Hieronymus Luciferianis, S. verò Auguſtinus Donatiſtis opponebant exemplum S. Cypriani, qui pacem & communionem ſervabat cum ſuis, tametſi non ignoraret contrariam eorum ſententiam & praxim.

Veteres de Baptiſmo Hæreticorum controverſiam comparant cum quæſtionibus diſciplinæ. Oper. Cypr. pag. 145.

Præterea veteres illi Africani & Orientales controverſiam de Baptiſmo Hæreticorum comparabant cum aliis quæſtionibus, quæ omnium judicio ad diſciplinam pertinent; atque inde paulò durius Stephanum Summum Pontificem exagitabant, quòd nempe propter hujuſcemodi diſſidia, tot Eccleſias à ſua communione ſe ſuſpenſurum comminatus fuiſſet. Audiatur Firmilianus ſcribens ad Cyprianum: *Scire*, inquit, *quis poteſt, quòd circa celebrandos dies Paſchæ, & circa multa alia divinæ rei ſacramenta, videat* ( Stephanus ) *eſſe apud illos* ( Romanos ) *aliquas diverſitates, nec obſervari illic æqualiter omnia quæ Hieroſolymis obſervantur. Secundùm quod in cæteris quoque plurimis Provinciis multa pro locorum & nominum diverſitate variantur; nec tamen propter hoc ab Eccleſiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando diſceſſum ſit*.

SOL-

## SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. auctoritatem S. Cypriani qui Stephanum impugnans, quæſtionis, quam agitabat, ſtatum & naturam iis coloribus depingit, qui non aliam, quàm fidei quæſtionem referre poſſunt.

I. Id ex quo fidei origo ac ſpes ſalutis æternæ pendet, procul dubio ad fidem, non ad meram pertinet diſciplinam: at talis Cypriano viſa eſt controverſia de Baptiſmo Hæreticorum. *Neque enim*, inquit Epiſtola ad Jubajanum, *parva res hæreticis & modica conceditur, quando à nobis Baptiſma eorum in acceptum refertur; cùm inde incipiat omnis fidei origo, & ad ſpem vitæ æternæ ſalutaris ingreſſio*.

I. Ex controverſia de Baptiſmo fidei origo & ſpes ſalutis æternæ pendet. P. 125.

II. Ea ipſa certitudine credebat Cyprianus commune non eſſe Catholicis & Hæreticis Baptiſma, qua credebat communem non eſſe Deum, Chriſtum, Fidem, Eccleſiam: *Quare*, inquit ibidem, *Baptiſma vobis & Hæreticis commune eſſe non poteſt, cum quibus nec Pater Deus, nec Filius Chriſtus, nec Spiritus ſanctus, nec fides, nec Eccleſia ipſa communis eſt: & ideo baptiſari eos oportet qui de hæreſi ad Eccleſiam veniunt*. Idem momentum urget rurſus in Epiſtola ad Pompejum n. 74. versùs finem.

II. Eadem fide certum eſt nullum eſſe Baptiſmũ apud Hæreticos, qua certum eſt eos nec veram fidem, nec veram habere Eccleſiam. P. 1278.

III. De fide eſt eum baptiſare non poſſe, qui non habet à Chriſto baptiſandi poteſtatem: at Hæreticis talem à Chriſto datam eſſe poteſtatem negat Cyprianus in citata ad Jubajanum Epiſtola: *Manifeſtum eſt*, inquit, *ubi & per quos remiſſa peccatorum dari poſſit, quæ in Baptiſmo ſcilicet datur. Nam Petro primùm Dominus, ſuper quem ædificavit Eccleſiam, unde & unitatis originem inſtituit & oſtendit, poteſtatem iſtam dedit, ut id ſolveretur in cœlis, quod ille ſolviſſet in terris .... Unde intelligimus nonniſi in Eccleſia Præpoſitis, & in Evangelica lege ac Dominica ordinatione fundatis licere baptiſare, & remiſſam peccatorum dare; foris autem nec ligari aliquid poſſe nec ſolvi, ubi non ſit qui aut ligare poſſit aliquid, aut ſolvere*.

III. De fide eſt eum non poſſe baptiſare, qui non habet à Chriſto baptiſandi poteſtatem. P. 123.

IV. Ibidem expreſsè affirmat, ſententiam, quam adversùs Stephanum tuetur, revelatam à Deo eſſe. *Proinde*, inquit, *fruſtra quidem, qui ratione vincuntur, conſuetudinem nobis opponunt, quaſi conſuetudo major ſit veritate, aut non id ſit in ſpiritualibus ſequendum, quod in melius fuerit à Spiritu ſancto revelatum. Ignoſci enim poteſt ſimpliciter erranti .... poſt inſpirationem verò & revelationem factam, qui in eo quod erraverat, perſeverat prudens & ſciens, ſine venia ignorantiæ peccat*. Unde concludit poſtea, fidem Eccleſiæ ſequendam eſſe. *Quare*, inquit, *Eccleſiæ Catholicæ fidem ac veritatem, frater chariſſime, & tenere debemus firmiter & docere*. Hinc eſt quòd ſcribens ad Pompejum, Traditionem, qua Stephanus nitebatur, humanam appellet: *Quæ iſta obſtinatio eſt*, inquit, *quæve præſumptio, humanam traditionem divinæ diſpoſitioni anteponere?* Et in fine ejuſdem Epiſtolæ, quam ipſe ſequebatur Traditionem, divinam eſſe affirmat: *Si in aliquo nutaverit & vacillaverit veritas*, ait, *ad originem Dominicam & Evangelicam, & Apoſtolicam traditionem revertamur; & inde ſurgat actus noſtri ratio, unde & ordo & origo ſurrexit. Traditum eſt enim nobis quòd ſit unus Deus, Chriſtus unus, una fides, una Eccleſia, unum Baptiſma*.

IV. Aſſerit Cyprianus ſententiam ſuam eſſe revelatã,

Denique ibidem aſſerit, relicto Stephani errore, ſequendam eſſe verita-



tem.

...ne Traditionẽ qua nitebatur Stephanus, humanam eſſe, erroneam; ſuam verò divinam & verã.

tem. *Nec conſuetudo*, inquit, *quæ apud quoſdam obrepſerat, impedire debet quominus veritas prævaleat & vincat. Nam conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt: propter quod relicto errore ſequamur veritatem.*

Reſp. 1. ſolemne iſtud eſſe omnibus de re quapiam gravi & Theologica diſceptantibus, ut ſuam quiſque ſententiam ex fide ac revelatione deductis momentis confirmare nitatur: quapropter ad dignoſcendum verum eorum de re controverſa judicium, non tam ad ſpeculativa, quæ proferunt, momenta & ratiocinia, quàm ad eorum praxim & agendi rationem attendi debet. Quamquam igitur rationes & momenta S. Cypriani videri poſſent efficere cauſam, quam tuebatur, ad dogma fidei pertinere, ejus tamen praxis & ratio agendi contrarium demonſtrabat.

P. 125. P. 127. P. 130. P. 132. *Ibid.*

Reſp. 2. ex momentis adductis per illationem ac conſecutiones intuliſſe quidem S. Cyprianum, ſententiam ſuam in fide ac revelatione fundamentum habere: at eam expreſsè revelatam, & pro fidei articulo ab omnibus habendam eſſe, nuſquam ille aſſeruit.

Ad primam itaque probationem, neganda minor propoſitio. Equidem Baptiſmus talis viſus eſt Cypriano, ut ex eo fidei origo & ſpes ſalutis pendeat; at non ipſa de Baptiſmo controverſia, niſi ſaltem ex conſequenti. Imò ne ipſe quidem ſanctus Doctor: in Epiſtola ad Jubajanum, deſperat de ſalute illorum qui præteritis temporibus ab Hæreticis baptiſati, ſine novo Baptiſmo in communione Catholica diem extremum obierant, tametſi privata ſua opinione nullum & irritum judicaret talem Baptiſmum.

Ad ſecundam, nego antecedens. Licèt enim arguendo & ratiocinando ſic inferret S. Cyprianus, conſequens tamen non erat ipſum in ea mente ac perſuaſione fuiſſe, tam ex fide certum eſſe nullum & irritum ab Hæreticis dari Baptiſmum, quàm certum eſt nec veram apud ipſos eſſe fidem, nec veram Eccleſiam: de hoc quippe poſteriori capite nulla lis erat, ſicut de priori.

Ad tertiam, negat quidem Cyprianus datum eſſe à Chriſto Hæreticis baptiſandi poteſtatem; at non ait id certa fide Catholica ſic eſſe exploratum, ut ab omnibus credi debeat.

Ad quartam, diſtinguo hanc propoſitionem, S. Cyprianus ſententiam ſuam ait veram eſſe, revelatam, & ex divina traditione dimanantem, per illationem, &, ut dicitur, arguitivè, concedo: formaliter & expreſsè, nego. Pariter diſtinguo: Stephani traditionem humanam, falſam, erroneam judicat, abſolutè & ſimpliciter errore contra veritatem, concedo: errore contra veritatem apertè revelatam, ſeu contra fidem, nego. Neque enim conſequens eſt, ut quoties aliquid verum eſſe exiſtimamus, toties ejus oppoſitum velut hæreticum & contra fidem traducamus.

Objicies 2. Si controverſia de Baptiſmo Hæreticorum antiquis illis ad meram diſciplinam pertinere viſa fuiſſet, ut quid Stephanus pro re libera, tam graviter Cypriano, Firmiliano & aliis ſuccenſuiſſet? Ut quid fulmen excommunicationis intentaſſet?

Reſp. 1. Stephano quidem, qui antiqua & vera Traditione Eccleſiæ Romanæ nitebatur, hanc de Baptiſmo Hæreticorum cauſam ad dogma fidei pertinere viſam fuiſſe, ut mox oſtendemus, non verò Cypriano, Firmiliano & aliis, de quibus dumtaxat noſtra loquitur Concluſio. Et reipſa eventus comprobavit meritò pronuntiaſſe Stephanum nihil innovandum eſſe in re

tanti

tanti momenti, ſed Traditioni ſtandum; atque venientes ad hæreſi, in qua baptiſati fuerant, per manus impoſitionem in pœnitentiam eſſe recipiendos.

Reſp. 2. etiam in rebus ad communem diſciplinam pertinentibus, qui contumaces ſunt ac rebelles anathemate damnari poſſe, quaſi hæreſim inducerent. Sic cùm nonnulli ætate Concilii Eliberitani diem Pentecoſtes celebrarent quadrageſimo poſt feſtum Reſurrectionis Chriſti die, hoc prætextu, quòd Chriſtus poſt quadraginta dies jejunii eſuriiſſe referatur, Concilium cap. 43. abuſum emendat, ac veluti novam hæreſim inducentes eos proſcribit, qui abuſum illum ſequuntur. *Placuit*, inquit, *pravam inſtitutionem emendari, juxta auctoritatem Scripturarum, ut cuncti diem Pentecoſtes, poſt Paſcha celebremus, non quadrageſimam, ſed quinquageſimam. Qui non fecerit, non hæreſim induxiſſe notetur*. Concilium pariter Nicænum Quartodecimanos, qui Luna 14. in quamcumque diem incidiſſet, cum Judæis Paſcha celebrabant, damnavit. Ita etiam meritò condemnaretur tanquam hæreſeos reus, aut ſaltem graviter ſuſpectus, qui Communionem ſub utraque ſpecie laicis diſpenſaret, quamquam hæc & hujuſcemodi alia benè multa ad diſciplinam propriè revocentur.

Pro violata communi diſciplina damnari quis poteſt, quaſi hereſim induceret. *Tom. 1. Conc. p.* 975. C.

Exiſtimant ex noſtris nonnulli, Stephanum S. Pontificem nihil in præſenti cauſa definiiſſe quod ad fidem pertineat; ſed hoc unum ſolemni ſuo Decreto præcaviſſe, ut in praxi nihil innovaretur, atque redeuntes ab hæreſi, in qua baptiſati fuerant, per ſolam manus impoſitionem in pœnitentiam reciperentur, intacta, nec definita quæſtione, utrum validus ſit necne Baptiſmus extra Eccleſiam datus vel ſuſceptus. Ratio præcipua hæc ipſis eſt, quòd, judice S. Auguſtino, Cyprianus vel Concilii plenarii, vel ſaltem Concilii tranſmarini, hoc eſt Sedis Apoſtolicæ ſententiæ atque Judicio acquieviſſet, ſi aliquod latum fuiſſe cognoviſſet.

## SECUNDA CONCLUSIO.

Stephanus S. Pontifex quæſtionem de Baptiſmo ab Hæreticis dato ad fidem pertinere cenſuit, ac implicitè ſaltem definivit.

Probatur 1. ex ſolemni Decretò quod Stephanus ad Cyprianum direxit; quod refert ſanctus Martyr in ſua ad Pompejum Epiſtola num. 74. *Si quis*, inquiebat S. Pontifex, *à quacunque hæreſi venerit ad vos, nihil innovetur niſi quod traditum eſt, ut manus illi imponatur in pœnitentiam*. Exiſtimaſſe porrò Stephanum Traditionem illam non ſpectare rem unius diſciplinæ, ſed etiam fidei, ſeu dogmatis, demonſtrare certò videtur, tùm rei eventus, tùm Stephani agendi ratio in Cyprianum alioſque Rebaptiſantes. 1. Eccleſia in Concilio univerſali ſeu plenario de quo toties S. Auguſtinus, reipſa judicavit cauſam Baptiſmatis ab Hæreticis dati pertinere ad fidem, atque ratum & validum eſſe Baptiſmum à quocunque verbis Evangelicis collatum; ergo Eccleſia ſuo Judicio conſecravit ac confirmavit Stephani ſententiam: neque ullo ſatisfirmo argumento probari poteſt, aliam fuiſſe Stephani mentem. 2. Stephanus Cypriano aliiſque Rebaptiſantibus plurimùm ſuccenſuit, graviſſimam excommunicationis pœnam etiam comminatus, niſi reſipiſcerent: at ſi de una diſciplina tunc actum fuiſſet, nonne pro ſua pru- *P. 129.*

dentia & æquitate rem illam Eccleſiarum libertati permiſiſſet, pro naturæ nimirum diſciplinæ, quæ ſalva fide varia & multiplex eſſe poteſt; præſertim ſi de illa diſciplina ſermo ſit, quæ nulli publico Eccleſiæ Decreto adverſetur, qualem fuiſſe neceſſe eſt ſupponere eam quæ ſpectat Hæreticorum Baptiſma, ſi reipſa nihil hìc Stephanus definivit? Hoc ipſo argumento Cyprianus, Firmilianus & alii Orientales Stephanum urgebant, in rebus ſcilicet diſciplinæ quæ univerſalis non eſt nec ab omni Eccleſia recepta, Stephanum jus non habere cogendi cæteras Eccleſias ad uſum & diſciplinam ſuam obſervandam; ergo cùm Stephanus legem non rebaptiſandi poſt Hæreticos Africanis impoſuit, haud dubiè perſuaſum habebat, rem illam fidei eſſe, non meræ diſciplinæ, aut ſaltem non diſciplinæ univerſalis, & ab omni Eccleſia receptæ.

Probatur 2. ex Vincentio Lirinenſi Commonitorio primo cap. 9. ubi de *Bibliot. PP. T. 7. p. 251. C.* præſenti quæſtione hæc habet: *Quondam venerabilis memoriæ Agrippinus Carthaginenſis Epiſcopus, primus omnium mortalium contra divinum Canonem, contra univerſalis Eccleſiæ regulam, contra ſenſum omnium Conſacerdotum, contra morem atque inſtituta majorum, rebaptiſandum cenſebat .... Cùm ergo undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquaverſùm Sacerdotes pro ſuo quiſque ſtudio reniterentur, tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus Apoſtolicæ Sedis Antiſtes, cum ceteris quidem collegis ſuis, ſed tamen præ ceteris reſtitit; dignum, ut opinor, exiſtimans, ſi reliquos omnes tantùm fidei devotione vinceret, quantùm loci auctoritate ſuperabat. Denique in Epiſtola quæ tunc ad Africam miſſa eſt, his verbis ſanxit, Nihil novandum, niſi quod traditum eſt. Intelligebat enim vir ſanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, niſi ut omnia, qua fide à Patribus ſuſcepta forent, eadem fide filiis conſignarentur ..... Quis ergo tunc univerſi negotii exitus? Quis utique, niſi uſitatus & ſolitus? Retenta eſt ſcilicet antiquitas, exploſa novitas*. Exponit deinde Vincentius, quanta ingenii vi, quanta eloquentiæ ubertate Cyprianus partem oppoſitam cum ſuo Africano Concilio pro- *Ibid. p. 252. A.* pugnaverit. *Sed univerſa*, pergit Vincentius, *tanquam ſomnia, tanquam fabulæ, tanquam ſuperflua, abolita, antiquata, calcata ſunt*. De dogmate fidei Vincentium hìc loqui, non de aliquo dumtaxat diſciplinæ capite, contextus ipſe clarè demonſtrat; Stephanum autem Pontificia auctoritate ſententiam pronuntiaſſe, declarat Vincentius hoc verbo, *ſanxit*.

*Solvuntur Objectiones.*

Objicies 1. S. Auguſtinus Lib. 2. de Baptiſmo cap. 4. num. 5. affirmat nullam ætate S. Cypriani de Baptiſmo Hæreticorum factam fuiſſe definitionem, cui procul dubio, ſi facta fuiſſet, ceſſiſſet Cyprianus. *Satis oſten-* *To. 9. p. 98. D.* *dit*, (Cyprianus) inquit, *facillimè ſe correcturum fuiſſe ſententiam ſuam, ſi* *ibid. F.* *quis ei demonſtraret Baptiſmum Chriſti ſic dari poſſe ab iis qui foras exierunt, quemadmodum amitti non potuit cùm foras exirent. Nec nos ipſi tale aliquid auderemus aſſerere, niſi univerſæ Eccleſiæ concordiſſima auctoritate firmati; cui & ipſe* (Cyprianus) *ſine dubio cederet, ſi jam illo tempore quæſtionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium ſolidaretur .... Quomodo enim potuit iſta res tantis altercationum nebulis involuta, ad plenarii Concilii*

Digitized by Google

*Concilii luculentam illuſtrationem confirmationemque perduci, niſi primò diutius per Orbis terrarum regiones, multis hinc atque hinc diſputationibus & collationibus Epiſcoporum pertractata conſtaret?*

Et cap. 9. ejuſdem Libri n. 14. addit ſanctus Doctor, de eodem S. Cypriano verba faciens: *Hac adteſtatione ſatis oſtenditur, multò magis ſe fuiſſe commemoraturum, ſi quod de hac re tranſmarinum vel univerſale Concilium factum eſſet. Nondum autem factum erat, quia conſuetudinis robore tenebatur Orbis terrarum, & hæc ſola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem.* Ibid. p. 104. B.

Tria hic conſtant ex S. Auguſtino.

I. Quæſtionem de Baptiſmo Hæreticorum ætate S. Cypriani à nullo Concilio ſeu plenario, ſeu tranſmarino diſcuſſam ac definitam fuiſſe: per tranſmarinum autem Concilium intelligunt auctoritatem Apoſtolicæ Sedis, qua res controverſæ definiri ſolebant. Supponit igitur S. Auguſtinus, quæſtionem iſtam à Stephano Summo Pontifice auctoritate ſuæ Sedis deciſam non fuiſſe.

II. S. Cyprianum paratiſſimum fuiſſe ſententiam ſuam emendare, ac definitioni, ſi quæ fuiſſet, cedere: atqui nec ſententiam emendavit, nec Stephano obſecutus fuit; ergo rem à Stephano definitam non putavit.

III. Solam conſuetudinem oppoſitam fuiſſe *inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem*: porrò ſi ſola oppoſita fuit conſuetudo, ſi veritatem apprehendere nondum illi poterant; ergo Stephanus rem fidei non attigerat, ſed antiquum dumtaxat Eccleſiæ uſum de non rebaptiſandis in hæreſi baptiſatis, immutari ſeverè prohibuit.

Reſp. ad primum: fatemur quæſtionem de Baptiſmo Hæreticorum ætate ſancti Cypriani à nullo plenario Concilio diſcuſſam ac definitam fuiſſe: an verò ita ſit de Concilio tranſmarino dubium eſt.

Sunt qui exiſtimant in textu Auguſtini citato plenarium Concilium & tranſmarinum idem planè eſſe, ita ut particula, *vel*, disjunctivæ vim non habeat, ſed conjunctivæ; quo ſuppoſito, ruit omnino difficultas: certum quippe eſt in nullo Concilio plenario rem iſtam ætate Cypriani terminatam fuiſſe.

Sunt è contra qui volunt Auguſtinum apertè diſtinguere Concilium plenarium à tranſmarino, quia de utroque ſub disjunctione loquitur, ac ſupponit nullum hujuſmodi Concilium ætate Cypriani celebratum fuiſſe.

Attamen certiſſimum eſt, nec diffitebatur S. Cyprianus, emiſſum à Stephano Decretum, quo prohibebat ne rebaptiſarentur qui in hæreſi baptiſati fuerant; ergo neceſſe eſt Auguſtinum Decretum illud Stephani pro Decreto Concilii tranſmarini non habuiſſe: aliàs, ut ipſe præſumit, ei ceſſiſſet Cyprianus. Erat nihilominus Decretum Sedis Apoſtolicæ, quam nomine Concilii tranſmarini ab Africanis deſignari, & ad quam in cauſis fidei terminandis ſolitos illos fuiſſe confugere, multi contendunt. Vide eam in rem Diſſertationem Theologicam typis excuſam apud Viduam Mazieres anno 1725. c. 2. pag. 6. Quid ergo huic Sedis Apoſtolicæ Decreto defuit, quominùs & nomen & auctoritatem Concilii tranſmarini obtineret? Hoc unum dumtaxat, quòd à Stephano non vocatis cum ſolemnitate ordinaria, neque in unum coactis Italiæ Epiſcopis latum fuiſſet. Neque enim veriſimile videtur, Ste-

phanum

phanum ſolum nullo adhibito ſuorum Concilio rem judicaſſe: ſiquidem teſtatur Vincentius Lirinenſis loco citato, eum *cum cæteris Collegis ſuis* novitati firmo animo reſtitiſſe; ergo huic Decreto, non auctoritas, ſed ſola ſolemnitas defuit, quæ fortè una cauſa & ratio fuit, cur & Auguſtinus dixerit nullum tunc temporis celebratum fuiſſe Concilium tranſmarinum; & Cyprianus tam durè ac pertinaciter Stephano fuerit reluctatus.

Ad ſecundum: nulla prorſus eſt iſta conſecutio, Cyprianus Stephano non obtemperavit; ergo Stephanus nihil definivit. Imò potiùs ex reſiſtentia Cypriani concludi debet, latam à Stephano definitionem. Et verò nonne Stephanus ſancivit ſolemni ſuo Decreto, nihil in praxi eſſe innovandum, nec venientes ab hæreſi rebaptiſari debere? Ita certè. Attamen non obtemperavit Cyprianus, & Hæreticos rurſus baptiſare non deſtitit; ergo pariter licèt Cyprianus Stephano circa fidem pronuntianti pertinaciter reſtiterit, an concludi jure poteſt, Stephanum nihil definiſſe? nihil ſanè diſtortum magis & obliquum concludi poſſet.

Stephano igitur reluctatus eſt Cyprianus. Quare? quia Africanæ libertatis plùs æquo amans ac ſtudioſus, aliundè verò propter intentatam à Stephano excommunicationis pœnam ſubinfenſus, negabat Romanum Pontificem jus habere, in rebus diſciplinæ (qualem putabat eſſe quæſtionem de Baptiſmo ab Hæreticis collato) cæteras Eccleſias ad ſuam ſententiam & praxim adigendi. Quapropter in Præfatione Concilii Carthaginenſis, cui aderant Epiſcopi 87. declarat liberum unicuique eſſe, quam vellet, ſententiam amplecti.
Tom. 1. Conc. p. 786. E. *Supereſt*, inquiebat, *ut de hac ipſa re, quid ſingnli ſentiamus, proferamus; neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, ſi diverſum ſenſerit, amoventes. Neque enim quiſquam noſtrum Epiſcopum ſe eſſe Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem collegas ſuos adigit, quando habeat omnis Epiſcopus pro licentia libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non poſſit, cùm nec ipſe poſſit alterum judicare. Sed expectemus univerſi Judicium Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui unus & ſolus habet poteſtatem & præponendi nos in Eccleſiæ ſuæ gubernatione, & de actu noſtro judicandi.*

Veriſimile prorſus eſt Cyprianum paulò commotiorem his verbis Stephanum vellicare, ejuſque carpere rationem agendi: at longiùs profectò quàm par ſit progreſſus S. Martyr, omnes ſubordinationis ac juriſdictionis Eccleſiaſticæ leges ſubvertere videtur; neque aliter excuſari poteſt, quàm ſi verba ipſius ad unam de diſciplina quæſtionem reſtringantur.

Aliam reſiſtentiæ S. Cypriani rationem addit S. Auguſtinus, nempe obſcuram nec ſatis eliquatam tunc temporis fuiſſe quæſtionem de Baptiſmo Hæreticorum. *Nondum*, inquit Lib. 2. de Baptiſmo cap. 7. n. 12. *erat diligenter*
To. 9. p. 102. E. *illa Baptiſmi quæſtio pertractata; ſed tamen*, pergit, *ſaluberrimam conſuetudinem tenebat Eccleſia, in ipſis quoque Schiſmaticis & Hæreticis corrigere quod pravum eſt, non iterare quod datum eſt ..... quam conſuetudinem credo ex Apoſtolica Traditione venientem.*

Et Lib. 1. cap. 18. innuere videtur, antequam hæc quæſtio auctoritate plenarii Concilii fuiſſet terminata, liberum fuiſſe Cypriano aliiſque ſive Africanis, ſive Orientalibus ſentire quod vellent. *Illis temporibus*, inquit, *ante-*
Ibid. p. 93. G. *quam plenarii Concilii ſententia quid in hac re ſequendum eſſet, totius Eccle-*

ſiæ

*ſiæ conſenſio confirmaſſet, viſum eſt ei* ( Cypriano ) *cum ferme octoginta Coepiſcopis ſuis Africanis &c.* Paulò antè dixerat: *In qua quæſtione, ſi aliud* Ibid. E.
*alii, & aliud alii adhuc de iſta quæſtione ſalva pace ſentirent, donec uni-* F.
*verſali Concilio unum aliquid eliquatum ſincerumque placuiſſet, humanæ infirmitatis errorem cooperiret caritas unitatis.* Infirmitatem hanc expertus eſt Cyprianus; nec à culpa excuſari omnino poteſt, qui Stephano Superiori ſuo tam obſtinatè ac irreverenter reluctatus eſt: Verùm culpam hanc To. 2. p.
abundantia caritatis ac falce paſſionis purgavit ſanctiſſimus Martyr, 247.
ut teſtatur S. Auguſtinus Epiſtola 93. aliàs 48.

Ad tertium, ſolam conſuetudinem Cypriano fuiſſe oppoſitam dicit S. Aug. per excluſionem dumtaxat definitionis Concilii alicujus plenarii vel tranſmarini; conſuetudo etenim illa, in mente ac Decreto Stephani, imò in rei veritate, fundamentum habebat in revelatione ac Traditione Apoſtolica, quamquam non ita clarè in Scripturis exprimatur.

Objicies 2. S. Dionyſius Alexandrinus, referente Euſebio L. 7. Hiſt. c. 5. ſcripſit Epiſtolam ad Sixtum Stephani ſucceſſorem, in qua dicit ſe ad Stephanum antea ſcripſiſſe. Sixtum ibidem rogat, ut ad gravitatem negotii attenderet: P. 152.
*Revera enim*, ait, *in maximis, ut audio, Epiſcoporum Conciliis decretum eſt,* B.
*ut qui ab hæreticis Catholicam Eccleſiam accedunt, primùm Catechumeni fierent; ac deinde veteris & impuri fermenti ſordibus per Baptiſmum purgarentur.* Porrò, inquiunt, qua ratione ſic Sixtum alloquutus fuiſſet Dionyſius, ſi à ſancto Stephano quæſtio fuiſſet jure Pontificio definita?

Reſp. Dionyſium factum narrare; ſcilicet in multis Epiſcoporum Conciliis aliter ſtatutum quàm Stephano viſum fuerat, quod certè verum eſt; ſed quid inde? Dionyſium approbaſſe illorum Epiſcoporum ſententiam? nullo id argumento probari poteſt. Stephanum rem jure Pontificio non judicaſſe? imò contrarium affirmat vel ipſe Dionyſius in mox citata apud Euſebium Epiſtola. *Ad hunc* ( Sixtum ) ait Euſebius, *ſecundam de Baptiſmo ſcripſit Epiſtolam, in qua Stephani ſimul ac reliquorum Epiſcoporum ſententiam ac judicium exponit.* Ergo, vel ipſo fatente Dionyſio, Stephanus Judicium pronuntiaverat. Ibid. A.

### *An Summus Pontifex Stephanus reipſa S. Cyprianum, Firmilianum alioſque Rebaptiſantes à ſua communione ſuſpenderit?*

Baronius ad annum Chriſti 258. contendit diſparem hìc fuiſſe Cypriani & Firmiliani ſortem: in Firmilianum reipſa latam à Stephano excommunicationis ſententiam ac executioni demandatam, non verò in Cyprianum. Ratio diſcriminis ipſi eſt, quòd Firmilianus cum ſuis Orientalibus primus ab avita Eccleſiæ ſuæ fide ac traditione receſſiſſet, rebaptiſando eos qui fuerant ab Hæreticis baptiſati. Verùm ex iis quæ hujus diſputationis initio dicta ſunt facile eſt intelligere, non à Firmiliano primùm in Oriente, ſed à Cypriano in Africa excitatam fuiſſe de Baptiſmo Hæreticorum controverſiam, atque Firmilianum praxim rebaptiſandi in hæreſi baptiſatos pervetuſtam & omni memoria ſuperiorem in ſua Eccleſia inveniſſe; Cyprianum è contra non altiùs illius originem repetiſſe quàm ab Agrippino prædeceſſore ſuo, hoc eſt annis ante Epiſcopatum ſuum ferè triginta novem. Bellarminus Lib. 1. de Fallitur Baronius.

Con-

Conciliis cap. 10. Henricus Valeſius in annotationibus ad cap. 5. Lib. 7. Euſebii, Emmanuel à Schelestrate in antiquitate illuſtrata par. 2. diſſer. 1. cap. 5. art. 2. Natalis Alexander & alii contendunt Stephanum nec cum Africis, nec cum Orientalibus pacem rupiſſe. E contra ſentiunt Rigaltius, Tilmontius & alii.

## C O N C L U S I O.

Stephanus S. Pontifex comminatus quidem eſt ſua communione privandos Cyprianum, Firmilianum cæteroſque Rebaptiſantes; reipſa tamen eos non privavit, ſed hæſit intra minas.

Ita teſtari videntur

I. S. Cyprianus Epiſtola ad Pompejum nu. 74. ubi de Decreto Stephani ſic ironicè loquitur: *Dat honorem Deo, qui hæreticorum amicus, & inimicus Chriſtianorum; Sacerdotes Dei veritatem Chriſti & Eccleſiæ unitatem tenentes abſtinendos putat?* Non ait abſtinet, vel abſtinuit, *ſed abſtinendos putat*, quæ loquendi ratio intentatam quidem ac ferendam, non latam denotare videtur excommunicationis ſententiam.

P. 131.

Hac Stephani comminatione paulò commotior factus Cyprianus, in præfatione tertii Concilii Carthaginenſis durioribus verbis quæ paulò antè retulimus, Stephanum perſtrinxit.

Verùm S. Auguſtinus Lib. 3. de Baptiſmo contra Donatiſtas exiſtimat Cyprianum durioribus illis verbis non ad Stephanum, ſed ad ſuos Collegas reſpexiſſe. Namque cap. 3. poſt recitata verba Cypriani in tertio Carthaginenſi Concilio, exclamat: *Quid manſuetius? quid humilius? Nulla nos certè deterret auctoritas à quærendo quid verum ſit.* Quibus innuit S. Doctor, Cyprianum non ad Stephanum reſpexiſſe, ſed ad ſuos dumtaxat Collegas, inter quos cùm nullus eſſet qui ſe Epiſcopum Epiſcoporum diceret, nullus jure poterat cæteros ad obſequendi neceſſitatem tyrannico terrore adigere. At eſto ita ſit, occaſione ſaltem terroris quem ſuis minis injecerat Romanus Pontifex qui verè eſt Epiſcopus Epiſcoporum, ita præfatum fuiſſe Cyprianum veriſimile planè videtur.

To. 9. p. 110. D.

II. Dionyſius Alexandrinus ſcribens ad Sixtum Stephani ſucceſſorem, apud Euſebium L. 7. Hiſt. cap. 5. de Stephano hæc memorat. *Antea quidem Litteras ſcripſerat de Heleno & de Firmiliano, de omnibus denique Sacerdotibus per Ciliciam, Cappadociam, cunctaſque finitimas Provincias conſtitutis, ſeſe ob eam cauſam ab illorum communione diſceſſurum, quòd Hæreticos rebaptiſarent.* Addit Dionyſius: *Vide, quæſo, gravitatem negotii. Revera enim, ut audio, in maximis Epiſcoporum Conciliis decretum eſt, ut qui ab Hæreticis ad Catholicam Eccleſiam accedunt, primùm Catechumeni fierent &c. De his omnibus ego ad illum Epiſtolam miſi, rogans atque obteſtans*, ne ſcilicet Stephanus tot ac tam florentes Eccleſias à ſua communione ſepararet: quod quidem ſuis precibus effeciſſe Dionyſium, eo veriſimilius eſt, quòd de toto illo Stephanum inter ac Cyprianum alioſque Rebaptiſantes diſſidio altum ſubinde ſit apud Veteres ſilentium. Quis verò in animum facilè induxerit, adeo gravem ac ſplendidam controverſiam tam ſubitò ſopitam & compoſitam fuiſſe

Dionyſius Alexandrinus. P. 252. B.

Digitized by Google

fuiſſe, niſi Stephanus mitiori conſilio ac precibus Dionyſii victus, aut à ferenda ſententia excommunicationis, aut ab ea executioni demandanda ſapienter abſtinuiſſet?

III. S. Auguſtinus Lib. 5. de Baptiſmo cap. 25. *Stephanus*, inquit, *abſtinendos putaverat, qui de ſuſcipiendis Hæreticis, priſcam conſuetudinem convellere conarentur: iſte autem quæſtionis ipſius difficultate permotus, & ſanctis charitatis viſceribus prædìtus, in unitate cum eis manendum, qui diverſa ſentirent. Ita quamvis commotiùs, ſed tamen fraternè indignarentur, vicit tàmen pax Chriſti in cordibus eorum, ut nullum inter eos ſchiſmatis malum oriretur.* S.Aug. To.9.p. 158.A.

Et Lib. de unico Baptiſmo cap. 14. *Cùm ergo*, inquit, *Stephanus non ſolùm non rebaptiſaret Hæreticos, verùm etiam hoc facientes, vel ut fieret decernentes, excommunicandos eſſe cenſeret, ſicut aliorum Epiſcoporum & ipſius Cypriani Litteræ oſtendunt; tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permanſit ...... Nec ulla facta eſt à Cypriano & eis qui pariter de Baptiſmo ſentiebant, ab illorum communione diviſio.* Ibid. p. 538.E. Ibid. p. 539.B.

Et Lib. 6. cap. 1. *Iſta quæſtio*, inquit, *contra veterem conſuetudinem diſputationibus ſalva charitate atque unitate altercantibus diſcutiebatur.* Ibid. p. 161.A. B.

Porrò ſi pax vicit in cordibus eorum, Stephani ſcilicet, Cypriani & aliorum Rebaptiſantium; ſi nullum ſchiſmatis malum ſubortum fuit, ſi nulla communionis diviſio facta eſt, ut teſtatur ſanctus Auguſtinus, haud dubiè Stephanus vel non tulit ſententiam excommunicationis, vel eam citò revocavit, nec executioni demandari permiſit. Veteres ſilent de illa excommunicatione.

IV. Veteres, Euſebius, S. Hieronymus, Vincentius Lirinenſis, cùm de hocce diſſidio loquuntur, non referunt à communione Stephani ſuſpenſos reipſa fuiſſe Cyprianum, Firmilianum & alios Rebaptiſantes. Euſebius. P.251. B.

Euſebius Lib. 7. Hiſt. cap. 3. *Primus omnium*, inquit, *Cyprianus, qui tunc temporis Carthaginenſem regebat Eccleſiam, nonniſi per Baptiſmum ab errore priùs emundatos, admittendos eſſe cenſuit. Verùm Stephanus nihil adverſùs Traditionem quæ jam inde ab ultimis temporibus obtinuerat, innovandum ratus, graviſſimè id tulit.* S. Hieronymus. To.4.p. 2.p.303.

Sanctus Hieronymus Dial. adverſùs Luciferianos: *Conatus eſt*, ait, *B. Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena; & idcirco Hæreticorum Baptiſma reprobans, ad Stephanum tunc Romanæ urbis Epiſcopum, qui à B. Petro vigeſimus ſextus fuit, ſuper hac re Africanam Synodum direxit, ſed conatus ejus fruſtra fuit.* Vincētius Lirinenſis. Bibl. PP. T. 7. pag. 251.G.

Vincentius Lirinenſis in Commonitorio cap. 9. *Cùm ergo*, inquit, *undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaqua verſum Sacerdotes pro ſuo quiſque ſtudio reniterentur, tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus Apoſtolicæ Sedis Antiſtes, cum cæteris quidem Collegis ſuis, ſed tamen præ cæteris reſtitit, dignum (ut opinor) exiſtimans, ſi reliquos omnes tantùm fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate ſuperabat.*

V. Cæteri per Orbem Chriſtianum Epiſcopi cum Cypriano & Firmiliano communione conjuncti ſemper fuere. Sixtus Stephani Succeſſor pacificè omnino cum Cypriano egit, teſte Pontio in vita Cypriani. Quin Eccleſia univerſa illum *inter raros & paucos excellentiſſimæ gratiæ viros numerat*, ait S. Auguſtinus Lib. 6. de Baptiſmo cap. 2. cum Firmiliano pariter communicarunt: Cæteri per Orbem Epiſcopi cū Cypriano & Firmiliano cōmunicarunt. To.9.p. 162.D.

tùm

tùm Patres utriuſque Synodi Antiochenæ adversùs Paulum Samoſatenum congregatæ, à quibus in Epiſtola Synodica vir dicitur ſanctę recordationis: tùm Dionyſius Alexandrinus, tùm Baſilius Firmiliani ſucceſſor, qui in ſua ad Amphilochium Epiſtola Can. 29. ejus opera velut orthodoxa honorificè commendat; tùm ipſa denique tota Eccleſia Græca quæ in Menologio illum ut ſanctum colit ac veneratur. At ſi Stephanus à ſua communione eos ſeparaſſet, ab aliis recepti haud dubiè non fuiſſent Epiſcopis; obſtabat enim Canon & conſuetudo Eccleſiæ, ne qui ab uno Epiſcopo fuiſſet excommunicatus, ab alio admitteretur. Cùm aliunde planè incertum ſit, an Cyprianus & Firmilianus ante mortem ab errore ſuo receſſerint, dicendum foret eos extra communionem Romanæ Eccleſiæ in errore ſuo pertinaces obiiſſe, quod certè incommodum grave eſt, nec declinari poteſt ab iis qui nobis hìc adverſantur.

Conſuetudo Eccleſię prohibet ne qui ab uno Epiſcopo eſt excõmunicatus, ab alio recipiatur.

VI. Veriſimile non videtur Stephanum virum cautum ac prudentem abſque ulla prævia monitione voluiſſe tot illuſtres Epiſcopos præcipiti ſententia percellere; nullibi autem extat hujus præmiſſæ monitionis veſtigium: ſed in adverſa ſententia neceſſe eſt ut Stephanus ſtatim à recepta Cypriani Epiſtola, qua ipſum de geſtis in Concilio Carthaginenſi certiorem faciebat, excommunicationis fulmen vibraverit.

*Can. 53. Conc. Eliber. Canon. 17. Con. Nicæn. I. cap. 16. Conc. I. Arelat.*

Denique Donatiſtæ perpetuò Catholicis opponebant exemplum Cypriani qui baptiſatos ab Hæreticis rurſus baptiſabat. Porrò ſi eam ob cauſam Cyprianus à Stephano excommunicatus fuiſſet, ſplendidum ex hoc anathemate adversùs Donatiſtas argumentum Catholici deduxiſſent. Attamen de illa excommunicatione lata apud auctores coætaneos & ſequentis ætatis qui ſcripſere contra Donatiſtas, altum eſt ſilentium: imò ſemper opponunt ruptam ab ipſis unitatem, quam Cyprianus integram ſemper & illibatam ſervavit.

*Solvuntur Objectiones.*

Objicies 1. teſtimonia Firmiliani & Cypriani, qui in præſenti cauſa, cujus non modò teſtes, ſed & actores ipſi fuere, inter alios audiendi ſunt.

Firmilianus. Op. Cyp. p. 145.

Firmilianus in Epiſtola ad Cyprianum inter Cyprianicas n. 75. ſic loquitur: *Secundùm quod in cæteris plurimis Provinciis, multa pro locorum, & nominum diverſitate variantur; nec tamen propter hoc ab Eccleſiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando diſceſſum eſt: quod nunc Stephanus auſus eſt facere, rumpens adversùm vos pacem quam ſemper anteceſſores ejus vobiſcum amore & honore mutuo cuſtodierunt.* Et poſtea alloquens Stephanum: *Lites*, inquit, *& diſſenſiones quantas paraſti per Eccleſias totius mundi? Peccatum verò quàm magnum tibi exaggeraſti, quando te à tot gregibus ſcidiſti? Excidiſti enim te ipſum: noli te fallere; ſiquidem ille verè eſt Schiſmaticus, qui ſe à communione Eccleſiaſticæ unitatis apoſtatam fecerit: dum enim putas omnes à te abſtinere poſſe, ſolum te ab omnibus abſtinuiſti.* Et paulò poſt: *Hæc Apoſtoli mandata & monita ſalutaria quàm diligenter Stephanus implevit, humilitatem ſenſus & lenitatem primo in loco ſervans? Quid enim humilius aut lenius quàm cum tot Epiſcopis per totum mundum diſſenſiſſe, pacem cum ſingulis vario diſcordiæ genere rumpentem, modò cum Orientalibus, (quod nec vos latere confidimus) modò vobiſcum qui in Meridie eſtis? A quibus Le-*

P. 149. Ibidem.

*gatos.*

Digitized by Google

*gatos Epiſcopos patienter ſatis & leniter ſuſcepit, ut eos nec ad ſermonem ſaltem colloquii communis admitteret; adhuc inſuper dilectionis & charitatis memor, præciperet fraternitati univerſæ, ne quis eos in domum ſuam reciperet, ut venientibus non ſolùm pax & communio, ſed & tectum & hoſpitium negaretur. Hoc eſt ſervaſſe unitatem ſpiritus in communione pacis, abſcindere ſe à charitatis unitate &c.*

Hæc Firmilianus, quæ certè non redolent ſolummodo minis intentatam à Stephano excommunicationem, ſed reipſa executioni demandatam; quandoquidem Legatos Epiſcopos ab Africanis miſſos, non tantùm ad pacem noluit admittere, ſed nec etiam ad colloquium; lata etiam lege ne quis erga ipſos jura hoſpitalitatis conſueta exerceret.

S. Cyprianus citata inter probationes ad Pompejum Epiſtola, referens ac refellens Decretum Stephani, *Præcepit*, inquit, *nihil aliud innovari niſi quod traditum eſt. Quaſi is innovet qui unitatem tenens, unum Baptiſma uni Eccleſiæ vindicat; & non ille utique qui unitatis oblitus, mendacia & contagia prophanæ tinctionis uſurpat.* Et poſtea per ironiam ſic pergit: *Dat honorem Deo, qui unitatem & veritatem de divina lege venientem non tenens, hæreſes contra Eccleſiam vindicat? Dat honorem Deo, qui Hereticorum amicus, & inimicus Chriſtianorum, Sacerdotes Dei veritatem Chriſti & Eccleſiæ unitatem tuentes abſtinendos putat? Si ſic honor Deo datur, ſi ſic à cultoribus & Sacerdotibus ejus timor Dei & diſciplina ſervatur; abiiciamus arma, manus demus in captivitatem, tradamus diabolo ordinationem Evangelii.* S. Cyprianus. P. 139. P. 131.

Audis ex Cypriano, Stephanum unitatis oblitum Sacerdotes unitatem tenentes abſtinendos putaſſe; quo modo loquitur etiam ipſe ſanctus Auguſtinus Lib. 5. de Baptiſmo cap. 25. quæ certè loquendi ratio apud eos qui latinè ſciunt, ſignificant, non tantùm intentatam, ſed etiam pronuntiatam & latam excommunicationis ſententiam, maximè cùm executioni eam demandari effectus ipſi comprobant.

Ad illam haud dubiè latam ſententiam intentus erat idem S. Cyprianus, cùm in tertio Carthaginenſi Concilio dicebat, poſſe unumquemque quid ſentiret liberè proferre, quia nullus eſt qui ſe Epiſcopum Epiſcoporum dicat, & cæteros tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem adigere poſſit.

Reſp. S. Cyprianum hoc ſenſu dicere Stephanum unitatis oblitum fuiſſe, quòd unitatem Baptiſmatis violaret. Exiſtimabat enim Cyprianus, ita unicum eſſe Baptiſma, ut in ſola Catholica Eccleſia verum & ratum valere poſſet: unde Stephanum unitatis illius oblitum eſſe dicebat, quòd extra Eccleſiam legitimum ac verum agnoſceret; non ergo unitatis oblitum aſſerit Stephanum, ob ruptam pacem & latam excommunicationem: verba Cypriani citata ſenſum hunc indicant. Quo ſenſu Stephanus dicatur unitatis oblitus à Cypriano.

Ad præfationem verò quam habuit in tertio Carthaginenſi Concilio, duo reponi poſſunt: primum, ea verba, ſi Stephanum indigitant, ad comminationes ejus, quibus terrorem injicere voluerat, referri, non ad latam excommunicationem: alterum, ea verba, interprete S. Auguſtino antea laudato, non ad Stephanum, ſed ad Epiſcopos Concilii illius Carthaginenſis directa fuiſſe, ſicut jam obſervavimus.

Ad auctoritatem verò Firmiliani: cùm ille, ut ſolent Orientales, fervidioris eſſet indolis, rem totam paulò acerbiùs exaggeravit; & quæcunque in

Ste-

Stephanum dura, aſpera, injurioſa & falſa congeſſit, omnem ipſi fidem detrahunt. Quis enim patienter audiat, Stephanum Romanum Pontificem Judæ proditori comparari; eum audaciæ, inſolentiæ, ſtultitiæ, improbitatis, violatæ fidei ac traditionis accuſari? Verùm hæc omnia, ait ſapienter S. Auguſtinus Lib. 5. de Baptiſmo cap. 25. retractanda non ſunt, ſed potiùs omittenda. Firmilianus igitur umbram pro veritate conſectatus, minas excommunicationis pro ipſamet excommunicatione interpretatus, dura illa in Stephanum protulit.

Quare Stephanus tectum & hoſpitiũ denegavit Legatis Cypriani.

Neque porrò ſi verum eſſet quod ille narrat, à Stephano in colloquium admiſſos non fuiſſe Legatos Cypriani, denegatum ipſis tectum & hoſpitium, certum adhuc & indubitatum foret latæ excommunicationis argumentum: quia ſcilicet ex œconomia id prudenter feciſſet Stephanus, ut nempe hac ſeveritate Africanos ab errore naſcente revocaret; neve Legatos illos benigniùs excipiendo, viſus fuiſſet illorum errorem approbare: aut etiam ipſis occaſionem dediſſet alios ſuo commercio & colloquio in errorem inducendi. Non abſimili de cauſa ſanctus Epiphanius Conſtantinopolim veniens noluit aut in ædibus Chryſoſtomi, quamquam humaniſſimè invitatus, commorari, aut in Eccleſia ſimul cum ipſo orare, ne fortè videretur erroribus Origenis, quibus Chryſoſtomum errore facti addictum putabat, favere, & ut ipſum à patrocinio Origeniſtis dando faciliùs hac agendi ratione revocaret.

Objicies 2. Infirma prorſus & caduca eſt probatio noſtra inde ducta, tùm quòd cæteri per Orbem Epiſcopi Cypriano communicaverint; tùm quòd abſurdum ſit fingere virum quem Eccleſia ut eximium Doctorem ac ſanctiſſimum Martyrem colit ac veneratur, in errore pertinacem extra communionem Romanæ Eccleſiæ obiiſſe.

*Excommunicatio lata à Bonifacio tempore Philippi Pulchri, & à Julio tempore Ludovici XII.*

Namque 1. cæteri per Orbem Epiſcopi cum Cypriano communicaverunt; non quòd ignorarent eum à communione Stephani extorrem factum eſſe, ſed quòd optimè intelligerent talem excommunicationem invalidam eſſe, utpote injuſtam: quia nempe cùm poteſtas excommunicandi Epiſcopis in ædificationem, non in deſtructionem data fuerit, toties abuſiva cenſeri debet excommunicatio, quoties adjunctum habet grave periculum ſchiſmatis ac diſſenſionis, quale profectò ſemper imminet, cùm vel plures ſanctitate ac doctrina illuſtres Epiſcopi, vel integræ florentes Eccleſiæ, vel Regna interdicto & excommunicationi ſubjiciuntur: quo caſu nulla interdicti vel excommunicationis ratio habetur, ut multis domeſticis ex Gallia noſtra exemplis demonſtrare promptum foret. Optima eſt ac planè retinenda regula S. Auguſtini, cùm agitur de vibrando anathematis fulmine: audiatur S. Doctor Lib. 3. contra Parmenianum cap. 2. *Cùm quiſque fratrum*, inquit, *id eſt Chriſtianorum intus in Eccleſiæ ſocietate conſtitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum ſchiſmatis nullum eſt, atque id cum ea dilectione, de qua ipſe alibi præcipit dicens, ut inimicum non eum exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem, non enim ad eradicandum, ſed ad corrigendum ...... Nam & ipſe Dominus cùm ſervis volentibus zizania colligere dixit, Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem; præmiſit cauſam dicens: Ne fortè cùm vultis colligere zizania, eradicetis ſimul & triticum; ubi ſatis oſtendit, cùm metus iſte non ſubeſt..... id eſt,*

Regula S. Aug. cùm agitur de vibrando anathematis fulmine.

*To. 9. p. 64. A.*

*eſt, quando ita cujuſque crimen notum eſt, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorſus, vel non tales habeat defenſores, per quos poſſit ſchiſma contingere, non dormiat ſeveritas diſciplinæ, in qua tantò eſt efficacior emendatio pravitatis, quantò diligentior conſervatio charitatis.* Rurſus Epiſt. 22. aliàs 64. *Non asperè*, inquit, *non duriter, non modo imperioſo iſta tolluntur; magis docendo quàm jubendo; magis movendo quàm minando. Sic enim agendum eſt cum multitudine; ſeveritas autem exercenda eſt in peccata paucorum.*

*To.2.p. 28.F.*

II. Quòd Cyprianus extra communionem Stephani obiiſſe dicatur, nihil profectò eſt quod ejus deroget ſanctitati: quis enim neſciat communem hanc eſſe SS. Patrum doctrinam, exteriorem ſcilicet ab Eccleſia præciſionem factam abſque ulla ex parte illius qui excommunicatur, culpa, coram Deo non ligare? Ita Origenes in caput 16. Matthæi editionis Illuſtriſſimi Huetii Tom. 1. pag. 279. S. Hieronymus in eundem locum, & S. Auguſtinus Lib. 1. de Baptiſmo cap. 17. ubi ſic loquitur: *Spiritales autem ſive ad hoc ipſum pio ſtudio proficientes, non eunt foras; quia & cum aliqua vel perverſitate, vel neceſſitate hominum videntur expelli, ibi magis probantur, quàm ſi intus permaneant, cùm adversùs Eccleſiam nullatenus eriguntur, ſed in ſolida unitatis petra fortiſſimo charitatis robore radicantur.* Et Libro de vera Religione cap. 6. ait, quod cùm hanc *contumeliam* (nempe excommunicationem) *vel injuriam patientiſſimè pro Eccleſiæ pace viri boni tulerint, neque ullas novitates, vel ſchiſmatis vel hæreſis molitifuerint, docebunt homines quàm vero affectu & quanta ſinceritate charitatis Deo ſerviendum ſit.* Et infrà .... *Hos coronat in occulto Pater in occulto videns.* Tales porrò erant Cyprianus, Firmilianus & alii, qui cùm bona fide crederent ſe veritatem tueri, pacem & concordiam cum ſuis Coepiſcopis, imò & cum Stephano aliter ſentientibus ſervabant, nec ullas novitates aut hæreſis, aut ſchiſmatis moliebantur. *Non parvum documentum eſt*, ait ſanctus Auguſtinus Lib. 2. de Baptiſmo cap. 5. *pacatiſſimæ animæ; in ea unitate martyrium meruiſſe, unde ſe diverſum ſentiens noluit ſeparare. Homines enim ſumus, unde aliquid aliter ſapere quàm res ſe habet, humana tentatio eſt. Nimis autem amando ſententiam ſuam, vel invidendo melioribus, uſque ad præcidendæ communionis & condendi ſchiſmatis vel hæreſis ſacrilegium pervenire, diabolica præſumptio eſt. In nullo autem aliter ſapere quàm res ſe habet, Angelica perfectio eſt.*

Excommunicatio exterior facta, ſine culpa excommunicati, ejus ſanctitati non nocet.

*To.9.p. 95.D.*

*To.1.p. 752.A.*

*Ibid.C.*

Cyprianus bona fide erravit, & pacē cum aliis diverſæ ſententiæ Epiſcopis ſervavit.

*To.9.p. 99.C.*

Reſp. nego antecedens.

Ad primum: ſepoſita jam alia quæſtione, quæ non eſt hujus loci, de injuſta vel juſta excommunicatione, quæ ligat vel non ligat coram Deo, contendimus alios per Orbem Chriſtianum Epiſcopos cum Cypriano communicaſſe, non quòd injuſtam, ut ſupponit Objectio, ſed quòd nullatenus latam ſcirent à Stephano in ipſum excommunicationis ſententiam. Iſtud ſuadet vel hæc ipſa regula prudentiæ & œconomiæ quæ ex ſancto Auguſtino obſervanda eſt in ferenda excommunicatione: veriſimile quippe non videtur, Stephanum regulam hanc ignoraſſe vel neglexiſſe.

Ad ſecundum: Etſi fateamur excommunicationem, quam quis ſine ſua culpa patitur, coram Deo non ligare, attamen Paſtoris ſententia etiam injuſta ſemper timenda eſt, ajunt S. Leo Epiſtola 93. & S. Gregorius Magnus Hom. 26. in Evangelia; eique planè obtemperandum. Quapropter à culpa excuſari non poſſet Cyprianus, ſi obnitente, & excommunicationis fulmen

vibrante Romano Pontifice, cujus primatum & prærogativam in Eccleſiâ ſupra ſingulos Epiſcopos non ignorabat, in ſententia ſua pertinax ad mortem uſque ſeparatus à communione Romanæ Eccleſiæ perſtitiſſet. Hinc eſt quòd ſanctus Auguſtinus Epiſtola 93. aliàs 48. cap. 10. dicat, *non incongruenter de tali viro exiſtimandum, quòd correxerit ſententiam ſuam.*

To. 2. p. 246. E.

*An Stephanus Romanus Pontifex in errorem oppoſitum errori Cypriani lapſus fuerit; approbato omnium indiſtinctè Hæreticorum Baptiſmo.*

Nonnulli, non modò ex Novatoribus, ſed etiam ex noſtris Theologis, imprimis verò Launojus Tom. 8. Epiſtola ad Jacobum Bevilaquam pag. 607. exiſtimant Romanum Pontificem Stephanum, cùm Cyprianum impugnaret, in alium extremum errorem lapſum fuiſſe, approbato omnium planè Hæreticorum Baptiſmo, etiam eo qui ſolita & præſcripta forma, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, collatus non fuiſſet.

## CONCLUSIO.

Stephanus Romanus Pontifex Cyprianum impugnans in extremum errorem lapſus non fuit, nec alium Hæreticorum Baptiſmum ratum uſquam habuit, quàm qui verbis Evangelicis, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, conſecratus fuiſſet.

Probatur 1. ex ipſomet Stephani Decreto quod refert S. Cyprianus Epiſtola 74. ad Pompejum. *Si quis ergo*, inquiebat, *à quacunque hæreſi venerit ad nos, nihil innovetur niſi quod traditum eſt, ut manus illi imponatur in pœnitentiam.* Atqui traditum eſt ab initio naſcentis Eccleſiæ, ut nullus & irritus habeatur Baptiſmus qui conſueta forma, *in nomine Patris &c.* collatus non fuit, neque alia de cauſa Concilium Nicænum Paulianiſtas juſſit rebaptiſari; Stephanus igitur qui nihil innovandum duxit, non approbavit Baptiſmum datum ab illis Hæreticis qui formam illius à Chriſto præſcriptam non obſervabant.

P. 129.

II. In famoſa illa, quam Stephanus cum Cypriano, Firmiliano & aliis habuit, controverſia, de fide dumtaxat Miniſtri, nullatenus verò de forma Baptiſmi agebatur. Cyprianus ex ſolo vitio hæreſeos, quod omnibus Hæreticis commune eſt, omnium Hæreticorum Baptiſmum rejiciebat, ratus hominem extra Eccleſiam poſitum non poſſe Sacramenta Eccleſiæ & Spiritum ſanctum conferre: Stephanus è contra, ad unum hæreſeos commune vitium oculos convertens, omnium Hæreticorum Baptiſmum, quorum hæreſis in formam ipſam Baptiſmi non effluebat, admiſit, ratus virtutem Baptiſmi à Chriſto eſſe, non à privata Miniſtri fide vel pietate.

Quòd verò in hac tota diſceptatione Stephanus velut traditum ac immotum iſtud principium ſuppoſuerit, Baptiſmum datum ab Hæreticis vim ſuam habere ab invocatione Trinitatis per quam conſecratur, apertè ſignificat Firmilianus in Epiſtola quam ad ſanctum Cyprianum ſcripſit: *Illud quoque abſurdum*, inquit, *quòd non putant quærendum eſſe quis ſit ille qui baptiſaverit, eò quòd qui baptiſatus ſit, gratiam conſequi potuerit invocata trinitate nominum*

Oper. Cypr. p. 146.

Digitized by Google

*minum Patris, & Filii, & Spiritus ſancti .... At, quis eſt in Eccleſia perfectus & ſapiens, qui hoc aut defendat, aut credat, quòd invocatio hæc nominum nuda ſufficiat ad remiſſionem peccatorum?* Et poſtea cùm narravit hiſtoriam mulieris alicujus incantatricis, quæ multos baptiſaverat uſitata & legitima verba uſurpans, ut nihil diſcrepare ab Eccleſiaſtica regula videretur, ſic pergit: *Numquid & hoc Stephanus, & qui illi conſentiunt, comprobant; maximè cui* Ib.p.147. *nec ſymbolum Trinitatis nec interrogatio legitima & Eccleſiaſtica defuit?*

S. Cyprianus pariter Epiſtola 74. dicit Stephanum *majeſtati nominis tribuere ut qui nomine Chriſti* (hoc eſt auctoritate Chriſti) *ab Hæreticis baptiſantur, innovati & ſanctificati judicantur.* P. 130.

Eſt in illis Firmiliani & Cypriani verbis aliquid veri, eſt & aliquid falſi. Hoc quidem verum, Stephanum ea de cauſa ratum habuiſſe Baptiſmum Hæreticorum, quòd invocato nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti conſecratus eſſet: iſtud verò falſum, exiſtimaſſe Stephanum ſolam & nudam hanc invocationem Trinitatis ſufficere, ut in hæreſi datus ac receptus Baptiſmus Spiritum ſanctum conferat. Iſtud de ſuo fingunt Cyprianus & Firmilianus, tùm æſtu diſputationis abrepti, tùm ſuo præoccupati errore, Sacramentum nempe, quod effectu ſuo caret, nullum & irritum eſſe quoad ſubſtantiam, à quo errore longè alienus erat Stephanus.

III. Qui ex Veteribus de iſta Stephanum inter & Cyprianum controverſia mentionem fecere, obſervarunt à Stephano antiquam Eccleſiæ traditionem vindicatam fuiſſe. Ita Euſebius Lib. 7. Hiſt. cap. 20. S. Hieronymus Dial. adversùs Luciferianos, Facundus Hermianenſis Lib. contra Mocianum, ubi affirmat *Eccleſiam Stephani potius quàm Cypriani ſententiam tenere, non ſolùm de non rebaptiſandis Hæreticis, verùm etiam de rebaptiſantibus* P. 204. C. *non ferendis.*

Vincentius Lirinenſis in Commonitorio de eodem diſſidio loquens cap. Bibliot. 9. *Quis tunc*, inquit, *univerſi negotii exitus, niſi uſitatus & ſolitus? retenta* PP. T. *eſt ſcilicet antiquitas, exploſa novitas.* 7.p.231.

S. denique Auguſtinus paſſim aſſerit Decreto Stephani vindicatam & aſſertam fuiſſe conſuetudinem ac traditionem, quæ plenario totius Orbis Concilio ſubinde confirmata eſt, quam ipſemet Auguſtinus ex Apoſtolis promanatam affirmat L. 5. contra Donatiſtas c. 23. *Non propterea*, inquit, *communicavit* To.9. p. *Hæreticis, quia Baptiſma Chriſti quod in eorum perverſitate integrum manſiſſe* 356. E. *cognovit, improbare non auſus eſt .... Apoſtoli autem nihil quidem exinde præceperunt; ſed conſuetudo illa quæ apponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt: ſicut ſunt multa quæ univerſa tenet Eccleſia, & ob hoc ab Apoſtolis præcepta benè creduntur, quamquam ſcripta non reperiantur.* An verò erroneam Stephani ſententiam Eccleſia confirmaſſet? An falſi arguenda traditio quæ ab Apoſtolis ipſis originem ducit? An ferendus Launojus, cùm citata Epiſtola nu. 8. ſcribit, *Nicænam Synodum Canone ſuo 19. non Stephani, ſed Cypriani ſententiam amplexam fuiſſe?* Ergo cum Cypriano errante erravit pariter Oecumenica Synodus? quis patienter audiat?

IV. Denique, ſi Stephanus & Cyprianus in duos extremos oppoſitos errores lapſi ſunt, neceſſe eſt fateri univerſam tunc temporis Eccleſiam erraſſe in fide: quotquot enim erant Epiſcopi, quotquot Fideles, vel Cypriano



Digitized by Google

adhærebant, vel Stephano; ergo his pariter errantibus, quamquam errore diverſo, cæteri omnes etiam errarunt. Ubi ergo tunc temporis vera fides? Ubi vera traditio circa Baptiſmum Hæreticorum? Numquid tunc portæ inferi adversùs Eccleſiam prævaluiſſent, contra expreſſam Chriſti fidem & promiſſionem?

*Solvuntur Objectiones.*

Objicies 1. Decretum Stephani indefinitum eſt ac planè univerſale, nempe ut venientes à quacumque hæreſi non baptiſentur; ergo eos etiam ſpectabat Hæreticos qui Baptiſmi formam adulterabant. Hunc eſſe Stephani
P. 130. ſenſum non obſcurè ſignificat S. Cyprianus Epiſtola 74. his verbis: *Effectum Baptiſmi majeſtati nominis tribuunt, ut qui in nomine Chriſti ubicunque & quomodocunque baptiſantur, innovati & ſanctificati judicantur*. Particula hæc, *quomoducunque*, deſignat haud dubiè Baptiſmum quacunque forma ſeu quocunque modo datum.

Reſp. 1. Decretum Stephani, etſi verbis indefinitis conceptum, nihilominus reſtringi ac limitari ad eum Hæreticorum Baptiſmum, quem Traditio Eccleſiæ ratum habet: *Nihil innovetur*, ait Summus Pontifex, *niſi quod traditum eſt*. Atqui Traditio Eccleſiæ non alium uſquam approbavit Baptiſmum, quàm verbis Evangelicis conſecratum; ergo non alium admiſit Stephanus. Idcirco autem in Decreto ſuo non diſtinxit Summus Pontifex inter Hæreticos Baptiſmi formam violantes aut retinentes, quòd, ut jam diximus, non de forma Baptiſmi, ſed de fide baptizantis controverſia unicè moveretur; atque cùm Cyprianus generatim omnium Hæreticorum Baptiſmum præcisè ob vitium hæreſeos reprobaret, Stephanus è contra generatim propter ſolum hæreſeos vitium illum non rejiciebat, ſed ratum & firmum habebat.

Neque iſthæc verba, *à quacumque hæreſi*, &, *quomodocunque* &c. in Stephano ſuſpecta magis eſſe debent, quàm in Auguſtino qui Lib. 5. contra Do-
To. 9. p. 145. B. natiſtas cap. 5. ait, *homines occulta quadam inſpiratione Dei deteſtari, ſi quis iterum Baptiſmum accipiat, quem ubicunque jam acceperat*. Per iſtam particulam, *ubicunque*, noluit haud dubiè ſignificare ſanctus Doctor, ratum eſſe Baptiſmum quocumque ritu ſeu forma collatum; ſed hoc tantùm voluit, nempe à quocumque Hæretico, etiam Marcione, verbis Evangelicis conſecratum Baptiſma, ratum eſſe, cùm ſit Baptiſma Chriſti. Non alius profectò fuit Stephani ſenſus.

Reſp. 2. S. Cyprianum vel non ſatis aſſecutum fuiſſe mentem Stephani, vel eam, ut ſæpe fit in æſtu diſputationis, plùs æquo exaggeraſſe, ſi per iſtam particulam, *quomodocunque*, exiſtimavit admiſſum à Stephano Baptiſmum quacunqne forma collatum. At longè veriſimilius videtur, per dictam particulam hoc unum dumtaxat innuere voluiſſe Cyprianum, nempe Stephanum venientes à quacunque hæreſi non rebaptiſare, eo quòd majeſtati nominum Patris, & Filii, & Spiriritus ſancti vim omnem Baptiſmatis tribueret, non verò privatæ Miniſtri fidei & pietati; quæ profectò Decreti Stephani interpretatio vera eſt.

Objicies 2. Quotquot Hæretici à Chriſto ad Stephanum exorti ſunt, praſcriptam baptiſandi formam haud dubiè violarunt, qui tam horrenda errorum portenta in Deum Unum & Trinum confinxere. Tales fuere Simoniani,

niani, Baſilidiani, Ebionitæ, Cerdoniani, Hermogeniani, Praxeani, Cataphryges, Quintilianiſtæ, Marcitæ &c. qui poſtremi, referente S. Irenæo Lib. 1. cap. 21. aliàs 18. baptiſabant *in nomine incogniti Patris omnium, in veritatem matrem omnium, in deſcendentem in Jeſum, ad unitionem, & redemptionem, & communionem virtutum.* Cùm igitur Stephanus eorum omnium Hæreticorum Baptiſmum admiſerit, haud dubiè alia, quàm præſcripta, forma datum approbavit. Et reipſa S. Cyprianus Epiſtola ad Pompejum, & Firmilianus Epiſtola ad S. Cyprianum Stephano iſtud potiſſimùm objiciunt, quòd admitteret Baptiſmum Valentini, Appelletis, Baſilidis, Marcionis, Montani &c. P. 95.

Reſp. 1. Si res ita eſſet ac Objectio ſupponit, incaſſum tanta contentione diſputaſſent inter ſe Stephanus, Cyprianus, Firmilianus & alii: nullus etenim uſquam dubitavit irritum eſſe Baptiſma quod in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, datum non fuiſſet. Non ergo de illo tantùm, ſed de omni ab Hæreticis collato Baptiſmo concertatio fuit primis illis Eccleſiæ temporibus.

Reſp. 2. nego ant. Obſervat enim S. Auguſtinus Lib. 6. de Baptiſmo cap. 25. *faciliùs inveniri Hæreticos qui omnino non baptiſent, quàm qui verbis Evangelicis non baptiſent.* Et certè ſanctus Cyprianus citata Epiſtola 74. dicit, idcirco Baptiſmum Marcionis, Valentini &c. validum Stephano fuiſſe, quia in nomine Chriſti, hoc eſt virtute, auctoritate & ritu à Chriſto præſcripto collatus fuiſſet; & ſanctus ipſe Iræneus loco citato, à ſolis Colorbaſeanis & Marcitis refert vitiatam fuiſſe conſuetam baptiſandi formam, non verò à Menandro, Baſilide, Carpocrate, Cerintho, Ebione, Cerdone, quamquam iſti impiè admodum de Deo ſentirent. Nec benè ſequitur eos Baptiſmatis formam vitiaſſe, quòd errarent contra fidem Trinitatis: nonne Ariani etiam contra idem myſterium errabant? Eorum tamen Baptiſmus rejectus non fuit à Concilio Nicæno. Quantùm verò ad Praxeanos pertinet, ſanctus Hieronymus Dial. adversùs Luciferianos teſtatur ab ipſis baptiſatos receptos in Eccleſia fuiſſe ſine novo Baptiſmo. Optatus quidem L. 5. contra Parmenianum ait, apud illos *aquam mendacem eſſe*: at vel inutile & omni effectu ſpirituali vacuum, vel ſi nullum quoad ſubſtantiam intelligit Sacramentum, dicendum, inter eos Praxeanos aliquos formam baptiſandi conſuetam non retinuiſſe, de quibus Optatus; aliquos verò retinuiſſe, de quibus S. Hieronymus. S. igitur Cyprianus & Firmilianus quaſi per conſequentiam ex generali propoſitione Stephani deduxerunt admiſſum ab ipſo Baptiſma eorum omnium Hæreticorum quos nominant: quamquam Stephani propoſitio ſeu decretum exceptionem patitur; eorum ſcilicet Hæreticorum Baptiſma pro rato habendum, quod traditio admittit: atqui non aliud admittit, quàm quod in forma conſueta invocationis ſanctiſſimæ Trinitatis conſecratum eſt; ergo &c. To. 9. p. 176. E.

Objicies 3. Benedictum XII. in reſponſione ad objectiones Fraticellorum contra Joannis XXII. Conſtitutiones, quam ſuo Inquiſitorum Directorio parte 2. qu. 17. Eymerius inſeruit, affirmare in extremos & oppoſitos errores lapſum eſſe tùm Cyprianum, tùm Stephanum; atque Concilium Nicænum utriuſque opinionem correxiſſe.

Reſp. in iſta facti quæſtione plùs momenti ad probandum habere Veterum teſtimonia, quàm Benedictum XII. qui cùm Scriptum illud edidit anno 1330.

Cardinalis dumtaxat erat, nec ad ſenſum Decreti Stephani maturè ſatis attendiſſe videtur.

Non hìc commemoramus, quod more ſuo multùm amplificat Launojus, Eccleſiam ſcilicet longè pluris feciſſe ſemper Cyprianum, quàm Stephanum: quaſi hìc quæſtio foret de comparandis utriuſque virtutibus. Eſto, quod ultrò fatemur, ſingulari in pretio fuerit ſemper memoria Cypriani, ob eximiam ejus ſanctitatem, doctrinæ præſtantiam & formam, diſciplinæ amorem &c. an idcirco non erraſſe dicendus eſt, aut erroris incuſandus Stephanus? Apage tam diſtorta & obliqua ratiocinia.

*An S. Cyprianus, Firmilianus, cæterique Africani & Orientales Epiſcopi errorem ſuum ante mortem revocaverint.*

Baronius ad an. Chriſti 258. n. 51. & ad an. 259. n. 1. & ſeq. affirmat tùm Cyprianum, tùm Firmilianum ab errore Rebaptiſantium ante mortem receſſiſſe.

## CONCLUSIO.

Certum non eſt Cyprianum & Firmilianum ab errore Rebaptiſantium ante mortem receſſiſſe, quamquam id conjici meritò poſſit.

I. De Cypriano id teſtatur S. Auguſtinus Lib. 2. de Baptiſmo contra Donat. c. 4. *Si Petrum*, inquit, *laudat & prædicat ab uno poſteriore collega patienter concorditerque correctum, quantò citiùs ipſe cum Concilio Provinciæ ſuæ, univerſi Orbis auctoritati patefacta veritate ceſſiſſet; quia profectò & uni verum dicenti & demonſtranti poſſet facillimè conſentire tam ſancta anima, tam pacata; & fortaſſe factum eſt, ſed neſcimus. Neque enim omnia quæ illo tempore inter Epiſcopos geſta ſunt, memoriæ litteriſque mandari potuerunt, aut omnia quæ mandata ſunt, novimus.* (To. 9. p. 99. E. F.)

Et Epiſtola 93. aliàs 48. c. 10. *Cyprianus autem*, inquit, *ſenſiſſe aliter de Baptiſmo quàm forma & conſuetudo habeat Eccleſiæ, non in Canonicis, ſed in ſuis & in Concilii Litteris invenitur; correxiſſe autem iſtam ſententiam non invenitur. Non incongruenter tamen de tali viro exiſtimandum eſt, quòd correxerit, & fortaſſe ſuppreſſum ſit ab eis, qui hoc errore nimiùm delectati ſunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt.* (To. 2. p. 246. E.)

II. Firmilianum ætate Dionyſii Alexandrini ſuum errorem depoſuiſſe, ſicut Baronio videtur, non minùs dubium ac incertum eſt: quia nullum hujuſce retractationis veſtigium occurrit apud Veteres Scriptores Eccleſiaſticos. Imò potiùs cùm ſanctus Baſilius hunc ipſum Firmiliani errorem poſtea ſequutus fuerit, non levis conjectura eſſe poteſt, Firmiliani ætate nondum in Cappadocia extinctam fuiſſe Rebaptiſantium praxim atque ſententiam.

*Solvuntur Objectiones.*

Objicies 1. S. Hieronymum Dial. adversùs Luciferianos ubi affirmat *illos Epiſcopos qui cum Cypriano rebaptiſandos ſtatuerant Hæreticos, ad antiquam conſuetudinem revolutos, novum emiſiſſe decretum.* (Tom. 4. part. 2. p. 303.)

Reſp.

Reſp. Eſto ita ſit de aliquibus Africanis Epiſcopis, iis præſertim qui Concilio Arelatenſi primo interfuerunt; at de Cypriano id non aſſerit ſanctus Hieronymus, tanti viri retractationem profectò non omiſſurus, ſi eam compertam habuiſſet. Quamquam ſanctus Auguſtinus Africanus, qui controverſiam in Africa excitatam accuratiùs haud dubiè novit, quàm Hieronymus Romæ aut Hieroſolymis ſcribens, nuſquam certò affirmavit aut Cyprianum, aut ejus Coepiſcopos tunc temporis à priori ſua ſententia diſceſſiſſe.

Objicies 2. S. Dionyſium Alexandrinum in Epiſtola quam ad Stephanum Romanum Pontificem ſcripſit, apud Euſebium Lib. 7. Hiſt. cap. 5. in qua teſtatur omnes Eccleſias antea diſſidentes ad concordiam tandem rediiſſe. *Scias autem*, inquit, *frater*, *cunctas per Orientem & ulteriùs poſitas Eccleſias quæ priùs erant diſciſſæ, nunc tandem ad unitatem reverſas eſſe; & omnes Eccleſiarum ubicunque Antiſtites, unum idemque ſentire, & ob redditam inſperatò pacem incredibili gaudio exultare.* P. 251. C. D.

Reſp. pacem illam & unitatem Eccleſiarum, de qua Dionyſius, ſpectare dumtaxat cauſam & errorem Novati, propter quem diverſæ fuerant Eccleſiæ, non verò cauſam & errorem Rebaptiſantium, qui etiam tunc temporis in Oriente invaluerat, & aliquando poſt etiam invaluit, ut conſtat ex teſtimoniis ſuprà memoratis SS. Baſilii, Athanaſii, Cyrilli Hieroſolymitani. Id ita eſſe colligitur ex Euſebio Lib. 7. Hiſt. cap. 4. ubi ſic loquitur: *Ad hunc igitur* ( Stephanum ) *Dionyſius per Litteras ſcripſit, in quibus id tandem illi indicat, omnes ubique Eccleſias mollito jam perſecutionis furore, Novati turbulentam novitatem deteſtantes inter ſe pacem iniiſſe.* Ibid. C.

At, inquies, ſi tunc temporis viguiſſent adhuc contentiones ac diſſidia circa Baptiſmum Hæreticorum, quomodo Dionyſius pacem ac concordiam Epiſcoporum Stephano gratulari potuiſſet?

Reſp. cauſam & rationem fuiſſe, quia nullum propter Rebaptiſantium controverſiam ſchiſmatis ac diſſenſionis erat periculum, cùm pax Chriſti in cordibus eorum omnium vinceret, ac unuſquiſque ſuam defenderet praxim & ſententiam, ſervata unitate pacis ac concordiæ unione.

Objicies 3. S. Auguſtinum Lib. 3. contra Creſconium cap. 2. ubi tanquam rem certam ſupponit, quam aſſerebat Creſconius Donatiſta, Orientales ſcilicet ſuam de rebaptiſandis Hæreticis ſententiam aliquando depoſuiſſe.

Reſp. 1. S. Auguſtinum ex conceſſis & argumento, ut dicitur, ad hominem adverſarium ſuum urgere: nempe, ſi Orientales, ut aſſerebat Creſconius, ſuam priorem ſententiam depoſuerunt, quare vos Donatiſtæ, inquiebat, eorum exemplo veſtram non deponitis? An autem verum ſit quod aſſerebat Creſconius, non expendit ſanctus Doctor.

Reſp. 2. hoc unum inde colligi poſſe, nempe Orientales tempore Donatiſtarum ſuum reſcidiſſe judicium, non verò tempore Stephani, Sixti, & Dionyſii Alexandrini; imò potius contrarium planè ex S. Auguſtino erui videtur: ait enim, *Donatiſtarum, quos impugnat, Majores propterea ſe ab Orientalium communione disjunxiſſe, quòd hac de re diverſa ſenſerint, & judicium ſuum correxerint.* Primi igitur Donatiſtæ idcirco ſe ab Orientalium communione ſejunxerunt, quòd tunc temporis Orientales à priori ſua ſententia receſſiſſent; ergo tempore dumtaxat illorum Donatiſtarum, non prius, Orientales ſuam ſententiam & praxim mutaverant. To. 9. p. 437. A.

P 4 Quodnam

*Quodnam ſit plenarium illud totius Orbis Concilium, in quo controverſiam de Baptiſmo Hæreticorum terminatam ac finitam fuiſſe teſtatur toties ſanctus Auguſtinus.*

Affirmat paſſim S. Auguſtinus in ſuis contra Donatiſtas Operibus, controverſiam de Baptiſmo Hæreticorum omnibus remotis dubitationibus finitam ac terminatam fuiſſe univerſi Orbis auctoritate, ſeu à Concilio plenario univerſæ Eccleſiæ, quod quidem Lib. 2. de Baptiſmo cap. 9. *tranſmarinum* appellat, aitque ante ſuam nativitatem, poſt mortem verò Cypriani celebratum illud fuiſſe, atque ea imprimis ratione Cypriani errorem excuſat & elevat, quòd ejus ætate nondum tale celebratum fuiſſet Concilium, cui procul dubio ille ceſſiſſet; è contra Donatiſtarum contumaciam redarguit, quòd tantæ auctoritati acquieſcere recuſarent. *Quapropter*, inquit S. Auguſtinus Lib. 2. de Baptiſmo cap. 4. *S. Cyprianus tantò excellentior, quantò humilior .... ſatis oſtendit facillimè ſe correcturum fuiſſe ſententiam ſuam, ſi quis ei demonſtraret Baptiſmum Chriſti ſic dari poſſe ab eis qui foras exierunt, quemadmodum amitti non potuit cùm foras exirent .... Nec nos ipſi tale aliquid auderemus aſſerere, niſi univerſæ Eccleſiæ concordiſſima auctoritate firmati; cui & ipſe ſine dubio cederet, ſi jam illo tempore quæſtionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium ſolidaretur. Si enim Petrum laudat & prædicat ab uno poſteriore collega patienter concorditerque correctum, quanto citiùs ipſe cum Concilio Provinciæ ſuæ univerſi Orbis auctoritati patefacta veritate ceſſiſſet?* Ibidem ait, *rem hanc tantis altercationum nebulis involutam ad plenarii Concilii luculentam illuſtrationem confirmationemque perductam fuiſſe*. Et Lib. 1. de Baptiſmo cap. 7. *Quæſtionis hujus*, inquit, *obſcuritas prioribus Eccleſiæ temporibus magnos viros, & magna charitate præditos Patres Epiſcopos ita inter ſe compulit ſalva pace diſceptare atque fluctuare, ut diu Conciliorum in ſuis quibuſque Regionibus diverſa ſtatuta nutaverint, donec plenario totius Orbis Concilio, quod ſaluberrimè ſentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.*

To.9.p. 104. B. C. — Ib.p.98. D. — Ibid. F. — Ib.p.84. F.

Diſputant Eruditi de illo Concilio, quod ſanctus Auguſtinus deſignavit quidem, at nominatim non expreſſit; de duobus autem potiſſimùm quæſtio vertitur, nempe de Arelatenſi I. anno 314. & de Nicæno I. generali an. 325. utrumque ante Auguſtini nativitatem, quæ contigit anno 354. & poſt mortem Cypriani, qui martyr occubuit an. 258. fuit celebratum.

Quæſtionis nodus non parum implicatus in eo verſatur, quòd ex una parte Concilium Arelatenſe apertè quidem Can. 8. Rebaptiſantium cauſam definierit: at non videtur fuiſſe Concilium plenarium, totius Orbis & univerſæ Eccleſiæ. Ex altera verò parte, Concilium Nicænum re ipſa plenarium fuit, ex univerſo Orbe Chriſtiano convocatum: at rem de qua loquimur apertè non definivit; quamquam Can. 8. & 19. fundamentum erroris Rebaptiſantium everterit.

Non hìc commemoramus ſententiam eorum qui Concilium illud plenarium in mente S. Auguſtini, ajunt fuiſſe vel primum Conſtantinopolitanum an. 381. vel Alexandrinum an. 362. vel Capoanum an. 389. Namque manifeſtum eſt ea poſt natum Auguſtinum celebrata fuiſſe, Concilium verò quod quærimus, nativitatem Auguſtini anteceſſit. Neque veriſimilior videtur aliquorum conjectura, qui Concilium illud ſuſpicantur fuiſſe Sardicenſe an. 347.

nam-

namque in eo Concilio nulla fidei regula condita fuit, atque inter Canones ipſius nullus eſt qui Rebaptiſantium cauſam attingat. Adde quòd legitimum Sardicenſe Concilium videatur Auguſtinus ignoraſſe, cui notum dumtaxat fuit falſum ejuſdem nominis Conciliabulum Arianorum, ſicut colligitur ex Libro 3. contra Creſconium cap. 34.

Tota igitur controverſia ſpectat vel Arelatenſe, vel Nicænum primum Oecumenicum. Pro Arelatenſi pugnant Sirmundus, Illuſtriſſimus de Marca, Albaſpinæus, Launojus, &c. & pro Nicæno, Bellarminus, Binnius, Pater Nicolai Dominicanus. Nobis verò res hæc tam obſcura & implicata videtur, ut à ferendo judicio abſtinendum arbitremur, propoſitis ex utraque parte momentis.

## CONCLUSIO.

An Concilium totius Orbis plenarium, quo S. Auguſtinus aſſerit controverſiam de Baptiſmo Hæreticorum eliquatam & omnibus remotis dubitationibus finitam fuiſſe, ſit Arelatenſe primum, vel Nicænum generale primum, definire certò non poſſumus.

Primò, Concilium illud non eſſe Arelatenſe, probatur: Quia nec in rei veritate, nec in mente S. Auguſtini fuit plenarium Orbis totius Concilium. Non in rei veritate; quia inter Oecumenica Concilia nuſquam legimus illud annumeratum fuiſſe; neque ex univerſa, ſed ex Occidentali dumtaxat Eccleſia fuit congregatum, nec quiſquam S. Pontificis nomine in eo præfuiſſe legitur. Plenarium quoque non fuit in mente ac ſenſu S. Auguſtini, quia Concilium illud Arelatenſe, cujus tamen ſæpius meminit, nuſquam appellavit plenarium totius Orbis Concilium, imò ne Cocilium quidem, ſed ſimpliciter ac nudè & conſtanter Epiſcopale Judicium nominat. Momenta contra Concilium Arelatenſe.

Præterea, ſi reipſa exiſtimaſſet S. Auguſtinus Concilium illud Arelatenſe fuiſſe plenarium illud totius Orbis Concilium in quo damnati ſunt Donatiſtæ, cur quæſo nuſquam aſſeruit Donatiſtas à Concilio totius Orbis plenario damnatos fuiſſe? Cur tanti ponderis auctoritatem, quæ toti Orbi notiſſima eſſe debuit, nuſquam oppoſuit Donatiſtarum pervicaciæ, unde majorem profectò in ipſos invidiam concitaſſet; ſed hoc ipſis tantùm exprobret, quòd à Judicio Arelatenſi ad Conſtantinum Imperatorem provocaſſent? To. 9. p. 499. Cur Lib. 4. contra Creſconium cap. 25. dixit, cauſam Cæciliani tot & tantis gentibus Chriſtianis ignotam fuiſſe, ſi ea plenario totius Orbis Concilio terminata fuit?

Nec juvat ſi reponas

I. in phraſi Auguſtiniana Concilium ex integra Provincia, Regione vel Regno convocatum plenarium appellari, quomodo Concilium Bagajenſe, quod à Donatiſtis celebratum eſt, ut ortum inter eos ſchiſma componeretur, & cui trecenti decem Epiſcopi interfuerunt, plenarium appellat Lib. 2. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 5. Lib. 2. de Baptiſmo contra Donat. c. 7. quod nomen etiam ipſi tribuitur in Codice Canonum Eccleſiæ Africanæ num. 69. Quin eodem in Codice, Concilia Nationalia totius Africæ, plenaria dicuntur, numeris 19. 28. 117. & 138. Proponuntur quę pro Concilio Arelatẽſi proferri ſolent.

II. Tùm ex Litteris Conſtantini ad Chreſtum, tùm ex Concilio Arelatenſi II.

patet

patet ex omni Orbe Chriſtiano fuiſſe convocatum primum Arelatenſe Concilium in cauſa Donatiſtarum. Conſtantinus enim aſſerit, *ſe juſſiſſe ut plurimi ex diverſis compluribus locis Epiſcopi in Urbem Arelatenſem convenirent*. Et Patres II. Concilii Arelatenſis Can. 18. ajunt, *ad hanc Urbem ex omnibus mundi partibus præcipuè Gallicanis, ſub ſancti Marini tempore celebratum fuiſſe Concilium, atque Conventum*.

*Tom. 1. Conc. p. 1423. C. Tom. 4. Conc. p. 1013. B.*

III. Etſi nec convocatione, nec celebratione Concilium Arelatenſe plenarium fuiſſet, ſaltem accedente Orbis totius conſenſu & approbatione, dici meritò potuit ab Auguſtino Orbis totius ſeu univerſæ Eccleſiæ Concilium plenarium. Porrò univerſam Eccleſiam Judicio Arelatenſi in cauſa Donatiſtarum acquieviſſe, teſtatur idem ſanctus Doctor Concione 2. in Pſalm. 36. n. 22. ubi opponens Concilium Bagaitanum Judicio Arelatenſi, *Tu*, inquit, *purgaſti te apud Bagai: purgavit ſe ille in transmarino Judicio. Conſenſit huic Judicio univerſus Orbis terrarum*.

*To. 4. p. 282. B. C.*

IV. Mirum videri non debet, quòd Auguſtinus Judicium potius quàm Concilium Arelatenſe dixerit, quia nempe ad quæſtionem facti dirimendam, criminis ſcilicet traditoris Cæciliano à Donatiſtis impacti, convocatum fuerat, non ad quæſtionem juris ſeu dogmatis definiendam: quamquam occaſione facti, & jus ipſum ſeu dogma definivit Can. 8. his verbis: *De Afris qui propria lege ſua utuntur ut rebaptiſent, placuit, ut ſi ad Eccleſiam aliquis de hæreſi venerit, interrogent eum Symbolum; & ſi perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto eſſe baptiſatum, manus ei tantùm imponatur, ut accipiat Spiritum ſanctum. Quòd ſi interrogatus non reſponderit hanc Trinitatem, baptiſetur*.

*Tom. 1. Conc. p. 1428. A.*

*Solvuntur adducta pro Arelatenſi Concilio momenta.*

Verùm hæc momenta noſtro quidem judicio nodum difficultatis ſtringunt magis, quàm ſolvunt.

Primum, quia uſu Eccleſiaſtico Concilia quæ ex aliqua dumtaxat Provincia, Regione vel Regno convocata fuere, nuſquam ſimpliciter & abſque addito, plenaria & totius Orbis Concilia dicuntur, ſed cum aliqua reſtrictione vel limitatione, nempe vel Africæ, vel Galliæ, vel cujuſcunque alterius Provinciæ aut Nationis. Sic in Codice Canonum Eccleſiæ Africanæ Can. 19. dicitur, *Si ad Concilium univerſale anniverſarium occurrere noluerit*, (Epiſcopus) *ut vel ibi cauſa ejus terminetur, ipſe in ſe damnationis ſententiam dixiſſe judicetur*. Ubi Concilium univerſale limitatur per anniverſarium; neque enim ſingulis annis Concilium abſolutè & ſimpliciter univerſale ſeu Oecumenicum celebrari debebat, ſed univerſale Provinciæ vel Regionis. Concilium pariter Bagaitanum ſanctus Auguſtinus plenarium appellat, non ſimpliciter, ſed plenarium Donatiſtarum: neque ſeriò & ex propria ſententia, ſed ironicè, atque Donatiſtarum ſenſu, illud Concilum plenarium appellat, ob multitudinem ſcilicet Epiſcoporum, qui ex parte Donatiſtarum numero trecenti & decem huic interfuerunt, quibus ſanctus Auguſtinus citata Concione 2. in Pſalm. 36. opponit *millia Epiſcoporum per Orbem terrarum, qui damnaverunt à parte Cæciliani Donatum*. Porrò cùm S. Auguſtinus loquitur de illo Concilio in quo controverſia de Baptiſmo Hæreticorum eliquata fuit, ſimpliciter & abſolutè illud appellat Concilium totius Orbis plenarium, Concilium cunctarum Eccleſiarum, quale profectò non fuit Arelatenſe I.

*Tom. 2. Conc. p. 1060. B. Tom. 4. p. 281. F.*

Secun-

Secundum etiam momentum plùs ponderis non habet. Namque Conſtantinus in laudatâ Epiſtola ait dumtaxat ſe plurimos ex diverſis compluribus locis Epiſcopos convocaſſe; ita Græcum textum reddit doctiſſimus Sirmundus. Quamquam etſi cum Valeſio redderemus, *ex infinitis locis*, quis neſciat ſtylum eſſe ſcribendi conſuetum, ut cùm maximo numero convocantur Epiſcopi, ex infinitis ferè locis convocari dicantur? Eundem ſtylum ſecuti Patres Concilii Arelatenſis II. per exaggerationem & amplificationem dixere, ad primum Arelatenſe Concilium conveniſſe Epiſcopos ex omnibus mundi partibus. Quin hæc quæ adjungunt verba, *præcipuè Gallicanis*, non obſcurè ſignificant illud Concilium ex Occidente dumtaxat coactum fuiſſe, judice Valeſio, Epiſcopi tantùm 44. interfuere. *In notis ad Euſ. in ſchiſmate Donat. p.297.*

Tertium momentum nullum planè eſt. Hac enim ratione efficeres, quamcumque particularem Synodum, cui accedit Eccleſiæ univerſæ conſenſus, dici poſſe Oecumenicam: at id non patitur communis ac receptus Eccleſiæ uſus. Reipſa definitio ab aliqua particulari Synodo facta, cui accedit approbatio & conſenſus totius Eccleſiæ, fit definitio totius Eccleſiæ, ac ſupremam eo ipſo induit auctoritatem: at non propterea Synodus convocatione aut celebratione Oecumenica dicenda eſt, ſed particularis; ex alio enim capite repetitur Concilii Oecumenicitas & Oecumenicitas definitionis: hæc ex conſenſu totius Eccleſiæ, illa ex convocatione omnium Epiſcoporum, aliiſque conditionibus ad Oecumenicum Concilium requiſitis.

Adde quòd cùm ſanctus Auguſtinus citata Concione 2. in Pſalm. 36. ait, Judicio tranſmarino univerſum Orbem conſenſiſſe, non loquitur de jure ſeu dogmate, ſed tantùm de facto, ſeu crimine traditoris quo Donatiſtæ Cæcilianum infamaverant, & à quo purgatus innocens declaratus fuit tùm in Judicio Romano ſub Melchiade, tùm in Arelatenſi: nos autem hìc diſputamus de illo Concilio totius Orbis plenario, in quo dogma fidei contra errorem Rebaptiſantium declaratum ac definitum fuit.

Hinc patet ſolutio quarti momenti: ſi Concilium Arelatenſe ad quæſtionem facti dirimendam convocatum dumtaxat fuit, ergo non eſt illud quod quærimus Concilium, quod in mente S. Auguſtini dogmaticam de Baptiſmo Hæreticorum controverſiam diremit.

Quamquam verò quæ hactenus dicta ſunt minùs ponderis haberent, grave ac decretorium videtur ſanctus Auguſtinus nobis ſubminiſtrare momentum Epiſtola 43. aliàs 162. Scilicet dubitat eò loci ſanctus Doctor, an poſt Melchiadis Judicium quo abſolutus eſt Cæcilianus, fuerit aliquod plenarium totius Orbis Concilium, in quo cauſam ſuam iterum agitari poſtulaverint Donatiſtæ, ac prior ſententia reſciſſa fuerit: non ignoravit autem ſanctus Doctor, in Judicio Arelatenſi, quod ſæpius nominat, cauſam illam denuò cognitam ac dijudicatam fuiſſe; Judicium ergo illud Arelatenſe, in mente S. Auguſtini, non eſt plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium. En verba S. Doctoris: *Ecce putemus illos Epiſcopos qui Romæ judicarunt non bonos Judices fuiſſe: reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium, ubi etiam cum ipſis Judicibus cauſa poſſet agitari, ut ſi malè judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ ſolverentur. Quod utrum fecerint, probent; nos enim non factum eſſe facilè probamus, ex eo quòd totus Orbis non eis communicat; aut ſi factum eſt, etiam ibi ſunt victi, quod ipſa eorum ſeparatio manifeſtat. Sed* *To.2. p. 97. A.*

*tamen*

*tamen quid poſtea fecerint, Imperatoris Litteris ſufficientiſſimè oſtenditur. Judices enim Eccleſiaſticos tantæ auctoritatis Epiſcopos, quorum judicio & Cæciliani innocentia, & eorum improbitas declarata eſt, non apud alios Collegas, ſed apud Imperatorem accuſare auſi ſunt; quòd malè judicarint. Dedit ille aliud Arelatenſe Judicium, aliorum ſcilicet Epiſcoporum; non quia jam neceſſe erat, ſed eorum perverſitatibus cedens ; & omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere.*

His verbis ſanctus Auguſtinus 1. dubitat an poſt Judicium Romanum aliquod fuerit plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium, in quo Donatiſtarum cauſa judicata fuerit. 2. aſſerit loco illius plenarii Concilii datum à Conſtantino Judicium Arelatenſe; diſtinguit ergo Judicium illud à plenario Concilio. 3. ſententiam Romanam qua Cæcilianus innocens eſt declaratus, reſciſſam non fuiſſe in eo Concilio plenario inde probat ſanctus Doctor, quòd totus Orbis cum Donatiſtis non communicet: ſi verò ſuppoſuiſſet reipſa celebratum tale plenarium univerſę Eccleſiæ Concilium, an non magis damnatos ex ipſa Concilii ſententia dixiſſet Donatiſtas, quàm ex denegata ipſis Eccleſiaſtica communione?

Repones forſan, Donatiſtas ad Concilium Arelatenſe, tanquam ad plenarium provocaſſe; ac dubium, quod movet S. Auguſtinus, non ſpectare convocationem hujus Concilii, ſed reſciſſionem dumtaxat prioris ſententiæ in Judicio Romano pronuntiatæ, quàm revera oſtendit reſciſſam non fuiſſe.

Verùm hæc reſponſio pugnat cum veritate hiſtoriæ, ac ſerie contextus S. Auguſtini. Neque enim Donatiſtæ ad Concilium Arelatenſe provocarunt, ſed ad Conſtantinum, qui dedit illis aliud Arelatenſe Judicium; neque S. Auguſtinus de una ſententiæ reſciſſione, ſed de ipſa quoque Concilii celebratione loquitur, ſicut ex ſerie ipſius contextus manifeſtum eſt: ſed, quod amplius eſt, adducta reſponſio abſonum planè & abſurdum S. Doctori affingit ratiocinium, iſtud ſcilicet, *Priorem ſententiam Romanam reſciſſam non fuiſſe probamus, quia totus Orbis Donatiſtis non communicat: quod ſi factum eſt, ideſt, ſi reſciſſa fuit, etiam ibi Concilio plenario ſunt victi*. Quæ iſta eſt, quæſo, ratiocinii abſurditas? Si enim reſciſſa eſt illa ſententia in Concilio plenario, quomodo ibi ſunt victi Donatiſtæ? Si autem reſciſſa non fuit, ut revera non fuit, quare ſubdubitanter loquitur ſanctus Doctor?

At, inquies, ſequitur ex hoc noſtro ratiocinio, dubitaſſe Auguſtinum an reipſa plenario totius Orbis Concilio cauſa Donatiſtarum finita fuerit, de quo tamen eum dubium non fuiſſe, certiſſimum eſt.

Reſp. id dumtaxat ex noſtro ſequi argumento, nempe S. Auguſtinum dubitaſſe utrum poſt Judicium Romanum ſub Melchiade, celebratum fuerit plenarium univerſæ Eccleſiæ Concilium, in quo quæſtio facti inter Cæcilianum & Donatiſtas agitata & definita fuerit; & utrum Judicium Arelatenſe, quod reipſa celebratum fuiſſe noverat, poſſit in ejus mente dici Concilium plenarium univerſæ Eccleſiæ. De utroque dubium revera fuiſſe Auguſtinum contendimus: at in aliquo univerſali ſeu plenario totius Orbis Concilio dogmatis controverſiam adversùs errorem Donatiſtarum eliquatam & terminatam fuiſſe, ſive ante ſive poſt Melchiadis Judicium, tam ſæpe ac disertè aſſeruit ſanctus Auguſtinus, ut abſurdus ille foret, qui eum hìc dubium & ancipitem induceret.

Si ve-

Digitized by Google

Si verò quæſieris quodnam ergo ſit Concilium illud in mente S. Auguſtini? Reſpondemus rem tam obſcuram & implicatam videri, ut eam definire non audeamus.

Secundò, Concilium Nicænum generale I. an. 325. licèt reipſa Oecumenicum fuerit, non videtur tamen illud ipſum fuiſſe quod ſæpius deſignat S. Auguſtinus. II. Cōcilium illud non poteſt eſſe Nicænum I.

Namque in mente S. Auguſtini, in eo Concilio plenario de quo loquitur, *cunctis remotis dubitationibus ac diſcuſſis ambagibus, diligentiſſima conſideratione roborata eſt, atque ad luculentam illuſtrationem confirmationemque perducta Catholica de Baptiſmo Hæreticorum ſententia.* At nihil tale in Concilio Nicæno factitatum legimus, à quo, vel ipſis non renuentibus adverſariis, non clarè & apertè, ſed dumtaxat per conſequutionem cauſa hæc definita dicitur, Canone ſcilicet 8. quo Novatiani per ſolam manus impoſitionem recipiuntur; & Can. 19. quo Paulianiſtæ redeuntes ad Eccleſiam jubentur baptiſari. In primo quippe Canone de ſolis agitur Novatianis, non de aliis Hæreticis; in poſteriori de ſolis Pauliniſtis, qui formam Bapiſmi violabant. Tantùm verò abeſt ut ex illo utroque Canone clarè ſequatur doctrinam & praxim rebaptiſationis proſcriptam fuiſſe, ut ne oculatiſſimi quidem inter Græcos conſecutionem hanc introſpexerint, qui nempe vel contrariam opinionem & praxim ſequuti ſunt, vel ſaltem permiſerunt. Ita S. Athanaſius Decretorum Concilii Nicæni teſtis oculatus, S. Baſilius, S. Cyrillus Hieroſolymitanus, quorum verba ſuperiùs expoſuimus. Sanctus verò Epiphanius in expoſitione fidei Catholicæ diſertè affirmat, *aliquos eſſe qui præter Eccleſiæ conſuetudinem ac citra Concilii generalis decretum, eos, qui ab Arianis ad ſuas partes tranſeunt, iterum baptiſare, nihil verentur; cùm nondum ea res univerſalis Synodi Judicio deciſa ſit.* An verò id tam ſecurè aſſereret ſanctus ille Doctor, ſi contrarium ſtatuiſſet Nicæna Synodus Oecumenica? *To.1.p. 1095.A.*

Fruſtra reponeres citatos SS. Patres aut nullum dumtaxat dicere quantùm ad effectum, Baptiſma collatum ab Hæreticis, non verò quantùm ad ſubſtantiam; aut eos Concilii Nicæni definitionem ad œconomiam dumtaxat, non verò ad dogma fidei retuliſſe.

Namque ex dictis antea, conciliari non poteſt hæc prima reſponſio cum verbis SS. Patrum, altera verò difficultatem noſtram auget potius, quàm minuit. Si enim exiſtimarunt illi, Nicænam Synodum œconomicè dumtaxat controverſiam hanc conſideraſſe, ergo eam ut dogma fidei non definivit: atqui tamen, judice S. Auguſtino, in Concilio totius Orbis plenario Catholicæ fidei doctrina circa Baptiſmum ab Hæreticis datum eliquata & finita fuit. Adde quòd ex nullo veterum Monumentorum veſtigio habeamus, aliquam de cauſa Donatiſtarum mentionem in Concilio Nicæno factam fuiſſe.

Fruſtra pariter reponeres ex ſancto Hieronymo Dial. adversùs Luciferianos, *Synodum Nicænam omnes hæreticos ſuſcepiſſe exceptis Pauli Samoſáteni diſcipulis*; & ex ſancto Athanaſio Epiſtola de Synodis Ariminenſi & Seleucienſi, *Synodum Nicænam cunctas hæreſes interemiſſe*; denique ex Innocentio I. Epiſtola 22. cap. 5. & Siricio Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum cap. 1. non alios, juxta Nicænum Canonem, eſſe rebaptiſandos, præter *Tom. 4. part. 2. p. 305.*

eos,

eos, qui cum Paulianiſtis Baptiſmatis integram formam non ſervabant. Fruſtra, inquam, hæc reponeres, quæ hoc unum adſummum efficiunt, SS. illos Patres ac Pontifices, ſi unum excipias S. Athanaſium, ex Canonibus Nicænis intuliſſe quidem iterandum non eſſe Baptiſmum præſcripta forma, ut oportet, collatum; at non probant, aut rem ipſis viſam expreſsè ac dilucidè definitam à Concilio; aut, quod caput eſt, Concilium Nicænum illud ipſum eſſe de quo toties in præſenti cauſa loquitur S. Auguſtinus: de hac enim facti quæſtione hìc dumtaxat diſputamus, circa quam noſtrum ſuſpendimus judicium.

## ARTICULUS III.

*An Miniſtri probitas neceſſaria ſit, ut validè, vel licitè Sacramenta perficiat.*

DOnatiſtæ an. 310. ut ſub aliqua pietatis ſpecie rejicerent conſecrationem Cæciliani in Epiſcopum Carthaginenſem, factam à Felice Aptungitano ſacrorum Canonum ( ut ipſi cauſabantur ) traditore, docuerunt, nulla & irrita planè eſſe Sacramenta, quæ vel Hæretici extra Eccleſiam, vel improbi in ſinu Eccleſiæ contuliſſent. Ac primò quidem generatim de quolibet improbo Miniſtro ſive publico ſive occulto, eos ita cenſuiſſe refert S. Auguſtinus Lib. 2. contra Creſconium c. 28. tùm To. 9. p. 427. facta diſtinctione publici & occulti peccatoris, ab occulto dumtaxat, non à publico data Sacramenta probavere, teſte eodem S. Doctore Lib. 2. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 13.

Ibid. p. 43. & ſeq. Eundem errorem duodecimo Eccleſiæ ſæculo amplexi ſunt Apoſtolici, Valdenſes, Albigenſes, & ſub finem 14. Huſſitæ & Vvicleſitæ, & decimo ſexto Anabaptiſtæ.

Tria verò ſunt hìc à nobis exponenda.

Primum, an improbus Miniſter validè Sacramenta perficiat, cùm omnia neceſſaria ritè obſervat.

Secundum, an peccet graviter Miniſter, qui ſibi conſcius alicujus mortalis peccati, Sacramenta vel ex officio, vel ex neceſſitate diſpenſat.

Tertium, an licitum ſit Sacramenta petere & recipere ab improbo Miniſtro.

### PRIMA CONCLUSIO.

Improbi Miniſtri, ſeu publici ſeu occulti, qui omnia neceſſaria ritè obſervant, Sacramenta validè perficiunt.

Tam affinis eſt præſens quæſtio cum ea quam Articulo ſecundo expendimus, circa fidem Miniſtri Sacramentorum neceſſariam, ut iiſdem planè momentis ſit definienda. Iiſdem enim argumentis demonſtramus, nec fidem, nec pietatem in Miniſtro Sacramentorum abſolutè requiri, ut rata ſint, quæ perficit Sacramenta; quia nempe Sacramentum vim omnem ſuam ab ipſo Chriſto mutuatur, non à Miniſtro: de ipſo enim Chriſto dictum eſt Joan. 1. v. 33. *Hic eſt qui baptiſat.*

His

His momentis antea fuſiùs expoſitis adde definitionem Concilii Conſtantienſis ſeſſ.45. ubi damnatus eſt iſte Vvicleſi articulus n. 4. *Si Epiſcopus vel Sacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non conſecrat, non baptiſat.* *To. 12. Conc. p. 264. B.*

Concilium pariter Tridentinum ſeſſ.7. Can.12. ſic ſtatuit: *Si quis dixerit Miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modò omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere Sacramentum, anathema ſit.* *To. 14. Conc. p. 777. D.*

Eadem fuit S. Auguſtini mens ac doctrina, quam expreſsè expoſuit Tract.5. in Joan. ubi principium iſtud fundamentale ſtatuit n.6. *aliud nempe eſſe baptiſare per miniſterium, aliud verò per poteſtatem. Baptiſma enim tale eſt, qualis eſt ille in cujus poteſtate datur; non qualis eſt ille per cujus miniſterium datur.* Et n.11. *Non exhorreat columba miniſterium malorum, reſpiciat Domini poteſtatem. Quid tibi facit malus Miniſter, ubi bonus eſt Dominus? Quid te impedit malitioſus præco, ſi eſt benevolus Judex?* Et n.18. *Quod dabatur à Paulo, & quod dabatur à Petro Chriſti eſt; & ſi datum eſt à Juda, Chriſti erat. Dedit Judas, & non eſt baptiſatum poſt Judam; dedit Joannes, & baptiſatum eſt poſt Joannem: quia ſi datus eſt à Juda Baptiſmus, Chriſti erat; qui autem à Joanne datus eſt, Joannis erat..... Non timeo adulterum, non ebrioſum, non homicidam; quia columbam attendo per quam mihi dicitur, Hic eſt qui baptiſat.* *S. Aug. Tom. 3. par. 2. p. 322. G. Ibid. p. 325. A. Ibid. p. 328. F. G. Ibid. p. 329. B. C.*

Idem docuit Nicolaus I. Summus Pontifex in reſponſione ad conſulta Bulgarorum cap.71. *Sciſcitantibus vobis*, inquit, *ſi à Sacerdote, qui ſive comprehenſus eſt in adulterio, ſive de hoc fama ſola reſperſus eſt, debeatis communionem ſuſcipere, necne: reſpondemus, Non poteſt aliquis quantumcuuque pollutus ſit, Sacramenta divina polluere, quæ purgatoria cunctarum remedia contagionum exiſtunt. Non poteſt Solis radius per cloacas & latrinas tranſiens aliquid exinde contaminationis attrahere; proinde qualiſcunque Sacerdos ſit, quæ ſancta ſunt, coinquinare non poteſt: idcirco ab eo, uſquequò Epiſcoporum judicio reprobetur, communio percipienda eſt; quoniam mali bona miniſtrando ſe tantummodo lædunt: & cerea fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, aliis verò lumen in tenebris adminiſtrat, & unde aliis commodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbet.* *Nicolaus I. Tom. 8. Conc. p. 541. A.*

## SECUNDA CONCLUSIO.

Peccat graviter Miniſter, qui cùm ſibi conſcius eſt peccati alicujus mortalis, Sacramenta ex officio conficit, aut diſpenſat.

Probatur: Quia ſi in Miniſtris veterum Sacramentorum, quæ noſtrorum umbræ ac figuræ dumtaxat erant, tantam Deus exigebat munditiem ac puritatem, quantò major in noſtris requiritur? *Sanctitas requiſita in veteribus Sacerdotibus.*

Exodi 19. v. 22. *Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum ſanctificentur, ne percutiat eos.*

Levitici 21. v.6. *Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent nomen ejus: incenſum enim Domini & panes Dei ſui offerunt, & ideo ſancti erunt.*

Et cap. 22. v. 3. *Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe veſtra* (Aaronis) *ad*

*ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii Iſrael Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino.* Magnitudo pœnæ, gravitatem culpæ haud dubiè indicat.

Iſaiæ. 53. v. 11. *Mundamini qui fertis vaſa Domini.*

Ex triplici porro capite requiritur in Miniſtro ſanctitas: ſcilicet ex ſanctitate Chriſti cujùs eſt Miniſter; ex ſanctitate Sacramenti quod adminiſtrat; & ex ſanctitate gratiæ quam confert.

Conſtans hæc eſt SS. Patrum doctrina.

To.4.p. S. Auguſtinus Concione 1. in Pſal. 103. n. 9. de malis Miniſtris ait: *Videant*
1146.D. *qualem rationem habituri ſunt cum Deo, qui ſanctis non ſanctè utuntur.*

Tom.3. Et Tract. 5. in Joan. *Ego dico, & omnes dicimus, quia juſtos eſſe opor-*
par.2.p. *tet tanti Judicis Miniſtros.*
327.D.

To.9.p. Et Lib. 2. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 10. *Omnia*, inquit, *Sa-*
39.C. *cramenta, cùm obſint indignè tractantibus, proſunt tamen per eos dignè ſumentibus.*

T.2.p. S. Gregorius Magnus Lib. 1. Epiſtola 25. aliàs 24. *Neceſſe eſt*, inquit, *ut*
508.B. *eſſe munda ſtudeat manus, quæ diluere ſordes curat, ne tacta quæque deteriùs inquinet ..... ſcriptum namque eſt, Mundamini qui fertis vaſa Domini.*

S. Bernardus Lib. de Converſione ad Clericos cap. 10. *Væ*, inquit, *Miniſtris infidelibus qui necdum reconciliati, reconciliationis alienæ negotia apprehendunt.*

S. Thomas 3. par. q. 64. art. 6. in corp. *Non eſt dubium*, inquit, *quin mali exhibentes ſe Miniſtros Dei & Eccleſiæ in diſpenſatione Sacramentorum peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei, & contaminationem Sacramentorum quantùm eſt ex parte ipſius peccatoris, (licèt Sacramenta ſecundùm ſe ipſa incontaminabilia ſint) conſequens eſt, quòd tale peccatum ex genere ſuo ſit mortale.*

Rationem hanc ex ſancto Auguſtino deprompſit Angelicus Doctor: Libro enim 2. contra Epiſtolam Parmeniani c. 13. ſic loquitur: *Unde conſequenter*
To 9.p. *intelligitur perverſitatem hominum eſſe corrigendam, ſanctitatem autem Sacramen-*
46. A. B. *torum in nullo perverſo eſſe violandam. Conſtat enim eam in perverſis & ſceleratis hominibus, ſive in eis qui intus ſunt, ſive in eis qui foris ſunt, impollutam atque inviolabilem permanere: & quia dicuntur ea mali polluere, quantùm in ipſis eſt dicuntur, cùm illa impolluta permaneant; ſed in bonis permanent ad præmium, in malis permanent ad judicium. Nam & de Spiritu qui nullo modo extingui poteſt, dictum eſt tamen, Spiritum nolite extinguere; ideſt, quantùm in vobis eſt, nolite ſic agere, tanquam conemini Spiritum extinguere.*

Catechiſmus Romanus par. 2. n. 23. *Meminiſſe ſemper debent Paſtores*, ait, *Sacramenta divinam quidem virtutem, quæ illis ineſt, nunquam amittere; at verò impurè ea miniſtrantibus æternam perniciem & mortem afferre. Sancta enim .... ſanctè & religioſè tractanda ſunt: Peccatori, ut apud Prophetam, dixit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Tu verò odiſti diſciplinam. Quòd ſi homini peccatis contaminato minùs licet de rebus divinis agere, quantum ab eo ſcelus concipi exiſtimandum erit, qui ſibi multorum ſcelerum conſcius, nec tamen ſacra myſteria polluto ore conficere, vel in fœdas manus ſumere, contrectare, atque aliis porrigere*

*rigerè & miniſtrare vereatur? ...Sanctitatem igitur ſacrarum rerum Miniſtri imprimis ſectentur, purè ad Sacramenta miniſtranda accedant, atque ita ſe ad pietatem exerceant, ut ex eorum frequenti tractatione & uſu uberiorem in dies gratiam, adjuvante Deo, conſequantur.*

Quapropter Patres Tridentini ſeſſ. 13. cap. 7. poſtquam dixere, non decere ad ſacras ullas functiones quemquam accedere, niſi ſanctè, mandant, ut nullus Sacerdos ſibi conſcius alicujus peccati mortalis, quique ex officio celebrare tenetur, ad celebrandum accedat niſi præmiſſa ſacramentali Confeſſione. *Eccleſiaſtica*, inquiunt, *conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali Confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat: quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuò ſervandum eſſe decrevit, modò non deſit illis copia Confeſſoris: quòd ſi neceſſitate urgente Sacerdos abſque prævia Confeſſione celebraverit, quamprimùm confiteatur.* *To. 14. Conc. p. 807. C.*

Hoc loco Patres Tridentini non ſimplex conſilium, ſed verum dant præceptum; atque iſtorum verborum, *quamprimùm confiteatur*, ſenſus non eſt, ut aliqui voluerunt, *cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur*, ſed, ut data prima opportunitate confiteatur. Ita declaravit Alexander VII. anno 1666. die 18. Martii Decreto quo inter 45. propoſitiones, iſtas 38. & 39. proſcripſit. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quamprimùm, eſt conſilium, non præceptum. Illa particula,* quamprimùm, *intelligitur, cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur.* Propoſitio damnata ab Alexandro VII. *Recueil des Bull. p. 463.*

Diximus in Concluſione, graviter peccare Miniſtrum qui ex officio Sacramenta conficit cum alicujus peccati mortalis conſcientia: Quid ergo, inquies, ſentiendum de Miniſtro qui non ex officio, ſed ex neceſſitate miniſtrat?

Reſp. cum ſancto Thoma 3. parte q. 64. art. 6. ad 3. eum non peccare: *In articulo neceſſitatis*, inquit, *non peccaret baptiſando, in caſu in quo etiam poſſet laicus baptiſare: ſic enim patet quòd non exhiberet ſe Miniſtrum Eccleſiæ, ſed ſubveniret neceſſitatem patienti. Secus autem eſt in aliis Sacramentis, quæ non ſunt tantæ neceſſitatis.* Et in 4. diſt. 24. qu. 1. articulo 3. in ſolutione quæſtiunculæ quintæ. *Quicunque*, ait, *ſanctum miniſterium ad quod ſpecialiter deputatus & conſecratus eſt, indignè tractat, reus eſt gravis peccati.* Ergo qui non ex officio, ſed ex neceſſitate miniſterium ſacrum exercet, non peccat. An peccet Miniſter cùm non ex officio diſpenſat Sacramenta. *To. 10. p. 418. col. 1. D.*

Diſputant aliqui ſubtiliùs cum Cajetano, an malus Miniſter peccet conficiendo dumtaxat, an etiam miniſtrando Sacramentum. Dubitandi ratio videtur eſſe, quòd irreverentia ſpectet maximè actionem per quam v. g. conficitur Euchariſtia, non verò eam per quam diſpenſatur; ſiquidem olim laicis concedebatur propriis manibus attrectare, & ad alios deferre ſacram Euchariſtiam.

Verùm cùm diſpenſatio Euchariſtiæ ex officio pertineat ad Sacerdotem, atque citata teſtimonia non de actione tantùm per quam conficitur, ſed etiam de ea per quam miniſtratur Sacramentum, loquatur, neglecta illa ſubtiliori quæſtione, dicendum gravi culpa non carere qui impuris manibus ſacrum Chriſti Corpus diſtribuunt. An peccet Miniſter conficiendo tantùm non diſpenſando Sacramenta.

De Diaconis. Ex his facile eſt inferre, Diaconum qui ex officio Sacerdoti celebranti miniſtrat, niſi puram habuerit à lethali peccato conſcientiam, graviter peccare: quapropter Apoſtoli Act. 6. non alios viros voluerunt in Diaconos ordinandos, quàm plenos Spiritu ſancto & ſapientia. Unde S. Auguſtinus Epiſtola 21. aliàs 148. ait, *nihil eſſe in hac vita difficilius, laborioſius, periculoſius Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, ſed apud Deum nihil beatius*, ſi rectè obeatur; *ſi verò perfunctoriè atque adulatoriè, nihil miſerius, & triſtius, & damnabilius.* To. 2. p. 25. C. D.

De Subdiaconis aliiſque inferioribus Miniſtris. Idem de Subdiaconis, aliiſque inferioribus Miniſtris ita ſecurè ac certò pronuntiare non poſſumus, quia certum & exploratum non eſt apud omnes, illos Ordinum gradus ſacros eſſe, ſeu vera Sacramenta, quorum officia exercere laici poſſunt. Verùm ſumma etiam cura ipſis inferioribus Miniſtris hoc commendandum, ut quantùm fieri poteſt, nonniſi pura conſcientia ad ſuas exercendas functiones accedant, aliàs indignos ſe oſtenderent qui ad ſuperiores gradus promoverentur.

Quæres an etiam peccent Sacerdotes, qui cùm ſint alicujus mortalis peccati rei, ex officio verbum Dei annuntiant.

Qui ex officio verbum Dei docet vel alios corripit, peccat ſi ſit peccati mortalis reus. S. Thomas in 4. diſt. 19. qu. 2. art. 2. ad 2. quæſtionem in reſponſione ad 4. affirmativè reſpondet. *Docere*, inquit, *ſacram Scripturam dupliciter contingit: uno modo ex officio prælationis .....* Alio modo ex officio magiſterii, ſicut Magiſtri Theologiæ docent. *Dicunt ergo quidam, quòd ille qui primo modo docet, peccat mortaliter ſi ſit in peccato mortali notorio; non autem ille qui ſecundo modo docet. Sed hoc eſt falſum, quia eorum qui docent ſacram Scripturam, eſt idem finis, & eorum qui ſacram Scripturam ediderunt: unde cùm ad hoc ordinetur Scripturæ editio, ut ad vitam æternam homo perveniat.... quicumque impedit finem doctrinæ docendo, peccat; impedit autem qui ſacram Scripturam in peccato docet, quia ore profitetur ſe noſſe Deum, factis autem negat. Et dicendum quòd ille qui eſt in peccato notorio, peccat ſive ſic, ſive ſic doceat; ſed ille qui eſt in peccato occulto, peccat ſi primo modo doceat, non autem ſi ſecundo.* To. 10. p. 362. col. 1. C. D.

Superiùs in eandem ſecundam quæſtionem docet, eum qui ex officio alium corripit, peccare, ſi reus ſit peccati quod in alio corripit: *Dupliciter*, inquit, *aliquis corripere poteſt, uno modo ex officio, ſicut Prælati corripiunt: & ſic videtur prima opinio habere veritatem; quia quandocunque aliquis indignè utitur officio ſuo, peccat. Ille autem qui eſt in mortali peccato etiam occulto, indignè utitur officio prælationis, unde peccat corripiendo, vel quidquid aliud proprii officii exequatur.* Alio modo, pergit S. Doctor, *aliquis corripit ex zelo charitatis, non ut Eccleſiæ Miniſter; & tunc in correptione non poteſt eſſe peccatum, niſi ratione ſcandali, quod non conſurgit niſi de peccato notorio.* Ibid. A.

## TERTIA CONCLUSIO.

Urgente mortis periculo licitum eſt à malis Miniſtris, ſive publicis ſive occultis, ſive toleratis ſive non, imò & communiter à Parocho cui ex officio miniſtrare incumbit, aut ab alio Sacerdote ad miniſtrandū parato, quamquam perverſo tolerato, Sacramenta petere & accipere, cùm adeſt juſta ea petendi ratio: ſecluſa autem ea neceſſitate & cauſa legitima, non licet.

Primò, licitum eſſe urgentis mortis neceſſitate Sacramenta à quocunque Mini-

*Urgēte neceſſitate licet Sacraméta à quolibet Miniſtro percipere.*

Miniſtro petere & accipere docet ſanctus Auguſtinus Lib. 6. de Baptiſmo cap. 5. *Poteſt tradere ſeparatus*, inquit, *ſicut poteſt habere ſeparatus; ſed quàm perniciosè habere, tam perniciosè tradere. Ille autem cui tradit, poteſt ſalubriter accipere, ſi ipſe non ſeparatus accipiat: ſicut pleriſque accidit, ut Catholico animo & corde ab unitate pacis non alienato, aliqua neceſſitate mortis urgentis, in aliquem Hæreticum irruerent, & ab eo Chriſti Baptiſmum ſine illius perverſitate perciperent; & ſive defuncti, ſive liberati, nequaquam apud eos remanerent, ad quos nunquam corde tranſierant.*

*To.9.p.163.G.* *Ibid. p. 81.B.*

Et Lib. 1. cap. 2. dixerat: *Si quem fortè coegerit extrema neceſſitas, ubi Catholicum, per quem accipiat, non invenerit, & in animo pace Catholica cuſtodita per aliquem extra unitatem Catholicam poſitum acceperit, quod erat in ipſa Catholica unitate recepturus, ſi ſtatim etiam de hac vita migraverit, non eum niſi Catholicum deputamus. Si autem fuerit à corporali malo morte liberatus, cùm ſe Catholicæ congregationi etiam corporali præſentia reddiderit, unde nunquam corde diſceſſerat, non ſolùm non improbamus quod fecit, ſed etiam ſecuriſſimè veriſſimèque laudamus.*

Nulla reſervatio in articulo mortis.

Hac de cauſa Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 7. ait: *Ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt.*

*To. 14. Conc.p. 810.C.*

Ordinariè licet percipere Sacramenta ab improbo Miniſtro tolerato.

Secundò, à quolibet Miniſtro, quantumvis malo, quamdiu ab Eccleſia toleratur, licitum eſſe, ſi juſta adfuerit ratio, accipere Sacramenta, affirmant Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum cap. 71. hic Concluſione 1. laudatus: ait enim communionem recipi poſſe à facinoroſo Sacerdote, *uſquequò Epiſcoporum judicio reprobetur.*

Lucius III. relatus Lib. 3. Decretal. tit. 2. de *Cohabitatione Clericorum*, cap. Veſtra. *Sine dubitatione teneatis*, inquit, *quòd à Clericis & Presbyteris, quamquam fornicariis, quamdiu ab Eccleſia tolerantur, nec habent operis evidentiam, licitè divina myſteria audiantur, & alia recipiantur Sacramenta Eccleſiaſtica.*

*Tom.8. Conc.p. 341. A.* Ann. 1181. *Decret. p.1005. n.40.* *To. 12. Conc.p. 551. A.*

Concilium Baſileenſe an. 1435. ſeſſ. 20. innovat Conſtitutionem Martini datam anno 1418. quæ incipit his verbis, *Ad evitanda ſcandala*, in qua Martinus V. ſic ſtatuit: *Nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum participatione vel receptione aut aliis quibuſcunque divinis, prætextu cujuſcunque ſententiæ aut cenſuræ Eccleſiaſticæ à jure vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Eccleſiaſticum obſervare, niſi cenſura...... vel ſententia hujuſmodi fuerit facta in vel contra perſonam, Collegium, Univerſitatem, Eccleſiam, Communitatem vel locum certum à Judice publicata vel denuntiata ſpecialiter aut expreſſè, aut ſi aliquem ita notoriè in excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quòd nulla poſſit tergiverſatione celari, aut aliquo modo Juris ſuffragio excuſari.*

Concilium Lateranenſe V. ſub Leone X. anno 1512. eandem Conſtitutionem innovavit, quæ inſerta eſt in Concordatis factis inter Leonem X. S. Pontificem, & Franciſcum primum Galliarum Regem.

Crimē notorium eſſe poteſt vel jure vel facto.

Ex his colliges, crimen aliquod duplici modo publicum ac notorium eſſe poſſe, jure ſcilicet vel facto: jure notorium eſt, quod probatur vel confeſ-

ſione rei, vel depoſitione teſtium & ſententia Judicis; facto autem notorium dicitur, quod ita cognitum eſt ac publicum, ut nulla poſſit tergiverſatione celari. Adducta verò teſtimonia probant alterutram notorietatem ſufficere, ut quis à participatione vel adminiſtratione Sacramentorum excludatur, aut excommunicatus vel ſuſpenſus habeatur: unde Conc. Trident. ſeſſ. 22. in Decreto *de obſervandis & evitandis in celebratione Miſſæ*, ait: *Neminem, qui publicè & notoriè criminoſus ſit, aut ſancto altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe, permittant* (Epiſcopi.)

To. 14. Conc. p. 856. E.

Apud Gallos notorietas facti nō ſufficit.

Nihilominus tamen apud nos ſola facti notorietas (in foro ſaltem externo) non ſufficit, ut quis vel excommunicatus, vel ſuſpenſus habeatur; ſed neceſſaria eſt Judicis ſententia, qua ille declaretur talem pœnam incurriſſe.

Ratio autem hujus ſecundæ partis noſtræ Concluſionis eſt, inquit Sylvius in 3. p. S. Thomæ q. 64. art. 6. q. 3. Concluſione 1. & 2. quia qui petit Sacramenta à Parocho cui ex officio miniſtrare incumbit, utitur jure ſuo & petit rem bonam quam Parochus poteſt & tenetur benè facere; qua ratione à culpa excuſatur qui mutuum petit ab uſurario, neceſſitate rei ſuæ domeſticæ compulſus. Si tamen Sacramentum ab alio percipi poſſit, lex charitatis poſtulat ut non detur malo Sacerdoti occaſio peccandi per indignam Sacramenti adminiſtrationem.

To. 9. p. 85. C. D.

Secluſa cauſa legitima non licet Sacramēta ab improbis Miniſtris percipere. Probatur exemplis Sanctorum.

Tertiò, ſecluſa cauſa legitima, non licere Sacramenta percipere à malis Miniſtris oſtendit mox adducta ratio, ſicut & auctoritas S. Aug. Lib. 1. de Baptiſmo c. 2. *Si quis*, inquit, *cùm poſſit in ipſa Catholica accipere, per aliquam mentis perverſitatem eligit in ſchiſmate baptiſari; etiamſi poſtea venire ad Catholicam cogitat, quia certus eſt ibi prodeſſe Sacramentum, quod alibi accipi quidem poteſt, prodeſſe autem non poteſt; procul dubio perverſus eſt, iniquus eſt, & tantò pernicioſiùs, quantò ſcientiùs. Ita enim non dubitat rectè illic accipi, ſicut non dubitat illic prodeſſe etiam quod alibi acceperit.*

Hoc ipſum perſuadent exempla Sanctorum, qui adduci nunquam potuerunt, ut à publicis Hæreticis vel peccatoribus Sacramenta perciperent.

Inſigne eſt exemplum Hermenegildi, qui, referente S. Gregorio Libr. 3. Dialogorum cap. 31. jubente patre occiſus eſt, quòd noluiſſet manu Epiſcopi Ariani communionem accipere ſacrilegæ conſecrationis; ſic ille Euchariſtiam ab Hæretico confectam & porrectam appellabat.

Inſigne & illud quod narrat Theodoretus Lib. 4. Hiſt. Eccl. c. 15. de quodam Antiocho magni Euſebii Samoſateni nepote, quem in patrui locum cùm univerſi Epiſcopi Provinciæ elegiſſent, cùmque inter illos fortè occurreret Jovinianus Epiſcopus Bergæ, qui Arianorum communioni aliquo tempore adhæſerat, ubi Jovinianum advertit Antiochus capiti ſuo manus imponentem, dexteram ejus repulit, eumque ex numero conſecrantium removeri juſſit, conteſtans ſe dexteram ejus ferre non poſſe, quæ Sacramenta per blaſphemiam confecta ſuſcepiſſet.

P. 169. A.

Inſigne pariter & illud quod refert eodem Libro cap. 23. idem Hiſtoricus de Moſe quem Mabia Saracenorum Regina ad fidem converſa Epiſcopum ſibi & ſuæ genti præfici poſtulaverat. Cùm ille Alexandriam deductus ut Epiſcopus conſecraretur, vidiſſet Lucium ab Arianis in locum S. Athanaſii ſubintroductum, paratum ut ſibi manus imponeret, exclamavit: *Abſit ut ego manu tua ordiner, te enim invocante non ſupervenit gratia Spiritus ſancti.*

P. 185. B.

Sol-

### Solvuntur Objectiones.

Ex triplici fonte deducuntur Objectiones contra primam Concluſionem.
I. ex Scripturis.
II. ex SS. Patribus, Auguſtino imprimis.
III. ex rationum momentis.

Objicies itaque 1. hæc Scripturæ loca.

Eccleſiaſtici 34. v. 4. *Ab immundo quis mundabitur?* Et v. 30. *Qui baptiſatur à mortuo, quid proficit lavatio ejus?* Objectiones ex Scripturis.

Pſalmo 140. v. 5. *Oleum peccatoris non impinguet caput tuum.*

Joan. 9. v. 31. *Scimus autem quia peccatores Deus non audit.*

Matth. 7. v. 17. *Arbor bona fructus bonos facit, arbor mala malos fructus facit.*

Reſp. ad primum, ſenſum litteralem hujus loci eſſe, ab immundis ſpiritibus mundari neminem poſſe, ſicut ab iiſdem mendacibus nihil veri haberi. Agitur ibi de iis qui ſomniis, divinationibus, auguriis & viſionibus à dæmone immiſſis fidem incauti & imprudentes adhibent. Vel ſenſus eſt, ab immundo idolorum & dæmonum cultu nemo mundari poteſt; qui profectò ſenſus à præſenti inſtituto longè alienus eſt.

Quòd ſi ad rem noſtram præſentem transferre quis vellet citatam Eccleſiaſtici ſententiam, facile eſſet diſtinguere, ut jam ſuperiùs fecimus: nempe, ab immundo qui proprio ſuo nomine ac propria virtute agit, nemo mundari poteſt, eſto: ab immundo qui agit nomine Chriſti & Eccleſiæ, ejus ritum debitè, ut oportet, obſervando, qualis eſt Sacramentorum Miniſter, nego.

Ad ſecundum, jam Articulo ſuperiori obſervavimus, litteralem horum verborum ſenſum eſſe, eum qui poſt attrectatum hominis mortui cadaver, unde legalem immunditiem contraxerat, lavatur, nihil ex ea lotione lucrari, ſi iterum cadaver illud attrectaverit. Ita fert ipſe ſacer contextus: *Qui baptiſatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio ejus? Sic homo qui jejunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe?*

Ad eundem textum quem Donatiſtæ opponebant, reſpondebat S. Auguſtinus Libr. 2. contra Litteras Petiliani cap. 7. eum qui ab impio Miniſtro baptiſatur, à mortuo propterea non baptiſari, quia baptiſatur Baptiſmo Chriſti viventis, non Baptiſmo hominis mortui. Et Lib. 2. contra Creſconium cap. 24. retorquebat adversùs Donatiſtas exemplum peccatoris occulti, qui etſi ſpiritaliter mortuus ſit, validè tamen baptiſat, fatentibus ipſiſmet Donatiſtis. *To. 9. p. 220.* *Ibid. p. 424.*

Ad tertium reponit idem S. Auguſtinus Lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 103. laudata verba Pſalm. 140. de Miniſtris Sacramentorum nullo pacto intelligi poſſe, alioquin nullus homo viator ea poſſet adminiſtrare, cùm nullus ſit à peccato prorſus immunis; ſed ea intelligi debere de adulatoribus: ait enim Pſalmiſta, *corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Hoc eſt, interprete S. Auguſtino, malim me ſanari miſericordi objurgatione, quàm blanda adulatione, tanquam mihi caput urgatur, decipi atque perverti. *Ibid. p. 291.*

*Ibid. p. 35.* Ad quartum ex cap. 9. S. Joan. reſpondet ſanctus Auguſtinus Lib. 2. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 8. hæc verba non eſſe Chriſti, ſed cæci illius quem Chriſtus curavit, cui quidem oculi corporis reſtituti erant, ſed oculi cordis nondum patebant, cùm inſcitè vel incautè dixit: *Scimus autem quia Deus peccatores non audit.*

*Ibid. p. 219.* Ad quintum reſpondet idem ſanctus Doctor Lib. 2. contra Litteras Petiliani capite 6. Miniſtrum, quamquam improbum, non eſſe arborem malam, quia arbor mala eſt homo de ſuo faciens, non verò ex virtute Chriſti: at Miniſter Sacramentorum non ex ſua, ſed ex virtute Chriſti in Sacramentis operatur.

Objectiones ex SS. PP. Objicies 2. auctoritatem S. Auguſtini, qui multis in locis videtur docere per malos Miniſtros Spiritum ſanctum conferri, ac veniam peccatorum concedi non poſſe; unde conſequens eſt ſanctum Doctorem exiſtimaſſe non poſſe malos validè Sacramenta perficere. Cùm enim ex dictis Quæſtione 5. articulo 1. non alia ſit Miniſtri, quàm & Sacramenti ipſius actio, ſi ratum ac validum eſt Sacramentum quod malus Miniſter conficit, effectum gratiæ ſpiritualis conſequenter producit, cùm nihil obſtat ex parte ſuſcipientis; ſi verò eum non producit, nullum ac irritum dici debet Sacramentum.

S. Aug. Antecedens oſtenditur verbis ipſius S. Auguſtini.

*Tom. 9. 156. B.* Lib. 5. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 22. *Proinde*, inquit, *conſentimus Cypriano, Hæreticos remiſſionem dare non poſſe; Baptiſmum autem dare poſſe, quod quidem illis & dantibus & accipientibus valeat ad perniciem, tanquam tanto munere Dei malè utentibus; ſicut etiam maligni & invidi, quos & intus eſſe ipſe teſtatur, remiſſionem peccatorum dare non poſſunt, cùm eos Baptiſmum dare poſſe omnes fateantur.*

*Ibid. p. 118. C. D.* Et Lib. 3. cap. 18. loquens de malis Miniſtris. *Tales*, ait, *ipſis Cypriani temporibus baptiſabant, quos Coepiſcopos ſuos cum magno fuiſſe gemitu confitetur ..... remiſſam tamen peccatorum non dabant, quæ per orationes Sanctorum, ideſt, per columbæ gemitus datur...... Non enim raptoribus ac feneratoribus diceret Dominus, Si cui dimiſeritis peccata, dimittentur illi; ſi cui tenueritis, tenebuntur. Foris quidem nec ligari aliquid poteſt nec ſolvi, ubi non ſit qui aut ligare poſſit aut ſolvere; ſed ſolvitur qui cum columba fecerit pacem; & ligatur, qui cum columba non habet pacem, ſive apertè foris ſit, ſive intus eſſe videatur.*

*Ibid. p. 163. E.* Lib. 6. cap. 4. *Per hoc*, inquit, *nihil idoneum dici, cur non poſſit malus etiam tradere Baptiſmum, qui poteſt habere; & ſicut perniciosè habet, ita etiam perniciosè tradere: non quia tale aliquid tradit, nec quia talis tradit, ſed quia tali tradit. Nam cùm malus tradit bono, ideſt, in unitatis vinculo veraci converſione mutato, inter bonum Sacramentum quod traditur, & bonum Fidelem cui traditur, tradentis malitia non ſeparat. Et cùm illi veraciter ad Deum converſo peccata dimittuntur, ab eis dimittuntur, quibus ipſa veraci converſione conjungitur.* Audis peccata ab illis dimitti, quibus ille, cui dimittuntur, veraci confeſſione conjungitur: non ait S. Auguſtinus ea dimitti à malis Miniſtris.

S. Ambroſius. *To. 2. p. 330. D.* Accedit S. Ambroſius Lib. de Initiandis ſeu de Myſteriis cap. 14. ubi ait, *in aliquibus aquam eſſe mendacem, ac Baptiſmum perfidorum non mundare, ſed polluere.*

Acce-

Accedit & S. Hieronymus in cap. 3. Sophroniæ: ait enim, *Sacerdotes qui Euchariſtiæ ſerviunt, impiè agere in legem Chriſti, putantes Euchariſtiam imprecantis verba facere, non vitam; ac neceſſariam eſſe tantùm ſolemnem orationem, & non merita Sacerdotum.* S. Hieronymus. To. 3. p. 1671.

Reſp. nego antecedens.

Ad S. Auguſtinum varia eſt reſponſio.

Alii dicunt S. Auguſtinum negare eam dumtaxat gratiam ab improbis Miniſtris conferri, quæ per orationes Sanctorum ac columbæ gemitus à Deo impetratur, non verò eam quæ virtute ipſius Sacramenti producitur.

Alii dicunt hunc eſſe ſancti Doctoris ſenſum, per malos ſcilicet Miniſtros gratiam non conferri iis qui eorum malitiæ participant, non quidem ex defectu virtutis in Miniſtro, ſed diſpoſitionis legitimæ in ſubjecto percipiente Sacramentum; ſi enim malus bono Sacramentum adminiſtraret, gratiam ipſi haud dubiè communicaret. Explicationem hanc confirmant ex c. 4. L. 6. de Baptiſmo citato, ubi cum Lovanienſibus legi non debet, *non quia tale aliquid tradit, nec quia tali tradit, ſed quia talis tradit*, ſed legi debet, *non quia tale aliquid tradit, nec quia talis tradit, ſed quia tali tradit*, ideſt, malo. To. 9. p. 163. E.

Alii reponunt idcirco aſſeruiſſe ſanctum Auguſtinum improbos Miniſtros gratiam non conferre, quia cùm Miniſter gratiam hanc non conferat proprio ſuo nomine ac virtute, ſed nomine ac virtute Chriſti & Eccleſiæ, Eccleſia autem in bonis potiſſimùm conſiſtat, gratia hæc per columbæ gemitus ſeu per bonos dari dicitur, non verò per malos; non quòd eam mali ſuo miniſterio non conferant, ſed quòd eam non ſuo, ſed alieno nomine, non tanquam proprium, ſed alienum bonum conferant: ipſi enim Eccleſiæ conceſſa eſt poteſtas conferendi Spiritum ſanctum; Eccleſia autem in nobiliori ſui parte, bonis ſcilicet ac juſtis, poſita eſt. Hoc ſenſu dicebat ſanctus Doctor Lib. 3. de Baptiſmo cap. 18. *Pax Eccleſiæ dimittit peccata, & ab Eccleſiæ pace alienatio tenet peccata, non ſecundùm arbitrium hominum, ſed ſecundùm arbitrium Dei & orationes Sanctorum ſpiritalium ..... Pax autem hujus unitatis in ſolis bonis eſt .... in malis autem non eſt, ſive foris tumultuentur, ſive intus tolerentur.* Et Lib. 5. cap. 21. *Quapropter*, inquit, *Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos; ipſam verò gratiam nonniſi per ſeipſum vel per ſanctos ſuos. Et ideo remiſſionem peccatorum vel per ſeipſum facit, vel per illius columbæ membra, quibus ait, Si cui dimiſeritis &c.* Ibid. p. 117. F. G. Ibid. p. 118. A. Ibid. p. 155. F. G.

Alii denique reſpondent, ſanctum Auguſtinum citatis in locis arguere Donatiſtas argumento, ut ajunt, ad hominem, ex eorum nempe praxi atque ſententia. Scilicet rejiciebant Donatiſtæ Sacramenta ab Hæreticis & publicis peccatoribus data, hoc prætextu, quòd cùm Spiritum ſanctum illi non haberent, eum aliis conferre non poſſent; porrò nullum eſſe putabant Sacramentum quoad ſubſtantiam, quod Spiritu ſancto careret: atqui, reponebat ſanctus Doctor, peccatores occulti, raptores, homicidæ &c. Spiritum ſanctum pariter non habent; ergo eum conferre aliis non poſſunt; ergo nec verum habent & conferunt Sacramentum. Attamen datum ab ipſis Sacramentum non rejiciebant Donatiſtæ; ergo, concludebat ſanctus Auguſtinus, nec rejicere debent datum ab Hæreticis & publicis peccatoribus: par enim eſt eorum omnium ratio, ſiquidem omnes illi gratia pariter privati ſunt. Ita ferè urgebat Donatiſtas Lib. 4. adversùs eos cap. 4. *Non itaque*, inquiebat,

*Ibid. p. 124. A.* *Hæreticorum Baptiſma acceptamus, quando poſt eos non baptiſamus; ſed quòd Chriſti eſſe cognoſcimus, etiam in malis hominibus, ſivè apertè foris, ſive intus occultè ſeparatis, illis in ea re, in qua deviabant, correctis debita veneratione ſuſcipimus. Sicut autem urgeri videor cùm mihi dicitur, Ergo Hæreticus dimittit peccata? ſic & ego urgeo cùm dico, Ergo qui cœleſtia mandata non ſervat, avarus, raptor, ſenerator, invidus . . . . . peccata dimittit? Si per vim Sacramenti Dei, ſicut ille, ita & ille; ſi per meritum ſuum, nec ille, nec ille.*

Ad ſanctum Ambroſium aperta eſt ſolutio. Loquitur enim non de miniſtrante, ſed de recipiente Baptiſmum, qui, ſi perfidus fuerit, ideſt, integram fidem non habuerit, mendacem poſſidet aquam, nec ullum ex ea fructum ſpiritualem reportat. *Baptiſatus es*, ait, *in nomine Trinitatis, confeſſus es Patrem, confeſſus es Filium & Spiritum ſanctum; tene ordinem rerum in hac fide.* *To. t. p. 330. C.*

Ad S. Hieronymum, alludit ibi ſanctus Doctor ad litteralem ſignificationem nominis Euchariſtiæ, quod gratiarum actionem ſignificat; & docet ad illam ex parte Sacerdotis legitimam gratiarum actionem, præter ſolemnia verba, quibus corpus Chriſti conſecratur, requiri morum innocentiam ac vitæ probitatem.

Objectiones ex ratione. Objicies 3. nonnulla rationum momenta.

I. Nemo dat quod non habet: improbi Miniſtri non habent Spiritum ſanctum; ergo &c.

II. Ad Sacramentum ritè conficiendum requiritur intentio Chriſti & Eccleſiæ: atqui hanc intentionem non habent improbi Miniſtri, intentio quippe Chriſti & Eccleſiæ eſt ut pura conſcientia accedant ad res ſacras tractandas & perficiendas.

III. Improbi jus non habent adminiſtrandi Sacramenta.

IV. Si improbi validè Sacramenta conficiunt, ſequitur (quod abſurdum eſt) Sacramenta ipſa mala eſſe; quia nempe Sacramentum eſt actio Miniſtri illud conficientis: ſed actio illa in homine improbo mala eſt; ergo Sacramentum ipſum malum eſt.

V. Melius eſt percipere Sacramentum à bono, quàm à malo Miniſtro: ergo Sacramentum pendet à privata Miniſtri probitate.

VI. denique, eodem modo valet & efficax eſt Sacramentum, quo verbum prædicatum: atqui iſtud vim ſuam trahit ex peritia & vehementia Oratoris: ergo Sacramentum vim ſuam mutuatur à probitate miniſtrantis.

Reſp. hæc omnia vanas eſſe ac inanes fallacias.

Ad primum, diſtinguo: Nemo dat quod non habet, ſi agat nomine proprio & ut cauſa principalis, eſto: ſi agat nomine alieno & ut cauſa inſtrumentalis, qualis eſt Miniſter Sacramentorum, nego.

Ad ſecundum, diſtinguo maj. Ad Sacramentum conficiendum requiritur intentio Eccleſiæ quæ terminetur ad ſubſtantiam actionis, ideſt, requiritur intentio faciendi quod facit Eccleſia, concedo: quæ terminetur ad modum actionis, nego. Diſtinguo min. Improbi non habent intentionem Chriſti & Eccleſiæ quæ terminatur ad modum actionis, quia quod ex ſe bonum eſt, impiè faciunt, concedo: quæ terminatur ad ſubſtantiam actionis, nego. Supponimus enim Miniſtrum, quamquam improbum, velle facere quod facit Eccleſia.

Ad

Ad tertium ſic reſpondebat S. Auguſtinus Lib. 5. contra Donatiſtas cap. 15. *Multa*, inquit, *contra jus dantur, nec tamen ideo vel nulla vel non data dicuntur. Neque enim & ille qui ſæculo ſolis verbis & non factis renuntiat, jure accipit Baptiſmum, & tamen accipit.* To. 9 p. 151. A.

Ad quartum, neganda conſecutio; Sacramentum enim ſemper in ſe bonum eſt, quia eſt Sacramentum Chriſti. Ad probationem, eſto ſit major, quæ univerſim ſumpta falſa eſt: Sacramentum enim quod habet ens permanens, qualis eſt Euchariſtia, propriè non dicitur actio Miniſtri, quamquam hæc neceſſaria ſit ut perficiatur Sacramentum. Diſtinguenda minor propoſitio: actio illa improbo Miniſtro mala eſt, in genere moris, concedo: in genere entis ſeu Sacramenti quod Chriſtus per ſuum Miniſtrum conficit, nego.

Ad quintum, diſtinguo: Melius eſt accipere Sacramentum à bono quàm à malo Miniſtro, quantùm ad aliquid acceſſorium & extrinſecum Sacramento, concedo: quantùm ad aliquid ſubſtantiale ac intrinſecum, nego. Non diffitemur quidem, melius eſſe percipere Sacramentum à bono quàm à malo Miniſtro, duabus potiſſimùm de cauſis. 1. propter exemplum imitationis, ait S. Auguſtinus L. 3. contra Creſconium cap. 6. 2. propter bonum impetrationis, Ibid. p. quia pius boni Miniſtri affectus, atque orantis devotio poteſt aliquid ſpiri- 438. tualis gratiæ impetrare ei qui Sacramentum percipit: at gratia ſacramentalis confertur pro menſura diſpoſitionis ſubjecti recipientis Sacramentum.

Ad ſextum, neganda major & minor propoſitio. Major quidem, quia ſic Chriſto placuit Sacramenta inſtituere, ut ex ſeipſis ſeu ex opere operato virtutem ſuam exerant, cùm nihil obeſt ex parte ſuſcipientis. At non ita eſt de prædicatione verbi, quæ aliqua ex parte pendet ex facundia Oratoris idonei ad excitandos & movendos audientium affectus. Minor quoque propoſitio abſolutè falſa eſt; vis enim & efficacia verbi quod annuntiatur, omnino pendet ab interna Spiritus ſancti moventis actione: quantumcunque enim Concionator Evangelicus forinſecus inſonet, niſi Deus arcano gratiæ ſuæ illapſu oculos mentis aperiat & cor inclinet, nihil in audiente proficiet verbi prædicatio.

Objicies 4. adversùs ſecundam Concluſionem: Malus qui Deo miniſtrat per opera charitatis, ille non peccat: ergo nec ille qui Sacramenta ex officio perficit vel diſpenſat.

Reſp. nego conſeq. & paritatem. Diſparitas eſt, quia, inquit S. Thomas 3. parte qu. 64. art. 6. ad 1. *opera charitatis non ſunt aliqua conſecratione ſanctificata; ſed ipſa pertinent ad juſtitiæ ſanctitatem, ſicut quædam juſtitiæ partes, & ideo homo qui ſe exhibet Deo Miniſtrum in operibus charitatis, ſi ſit juſtus, amplius ſanctificatur; ſi verò ſit peccator, per hoc ad ſanctitatem diſponitur. Sed Sacramenta in ſe ipſis ſanctificationem quamdam habent per myſticam conſecrationem, & ideo præexigitur in Miniſtro ſanctitas juſtitiæ, ut congruat ſuo miniſterio.* Et certè ſi ad exercenda charitatis opera ſanctitas præexigeretur, ac peccaret qui ea opera in ſtatu peccati mortalis exerceret, nuſquam ille poſſet amiſſam ſemel gratiam recuperare, & ad juſtificationem, ex qua excidit, ſe ſe rurſum diſponere; quia nemo poteſt ſe ad juſtitiam per peccatum præparare. At quantùm iſtud à dogmate Catholico alienum ſit, ſolus ignorat Lutheranus, qui omnia opera extra charitatem ſeu gratiam ſanctificantem facta veris peccatis annumerat.

Inſta-

Digitized by Google

Inſtabis. Si peccant mali Miniſtri Sacramenta miniſtrando, peccant & ii qui ab ipſis Sacramenta percipiunt; eorum quippe peccato ſic communicant. *Digni enim ſunt morte*, ait Apoſt. Rom. 1. v. 32. *non ſolùm qui peccata faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus.*

Reſpondet idem S. Thomas loco mox citato ad 2. *Quòd ille qui ad Sacramenta accedit, ſuſcipit Sacramenta à Miniſtro Eccleſiæ, non in quantùm eſt talis perſona, ſed in quantùm eſt Miniſter Eccleſiæ. Et ideo quamdiu ab Eccleſia toleratur in miniſterio, ille qui ab eo ſuſcipit Sacramentum non communicat peccato ejus, ſed communicat Eccleſiæ quæ eum tanquam Miniſtrum exhibet. Si verò ab Eccleſia non toleratur, puta cùm degradatur, vel excommunicatur, vel ſuſpenditur, peccat qui ab eo accipit Sacramentum, quia communicat peccato ipſius.* Addenda hìc exceptio ſuprà memorata, quòd nempe lex charitatis exigit ut Sacramentum ab alio, quàm ab improbo Miniſtro percipiatur, cùm id fieri poteſt abſque ullo ſuſcipientis detrimento.

# QUÆSTIO OCTAVA.

*De ſubjecto Sacramentorum.*

SUbjectum Sacramentorum homo eſt Sacramentorum capax, de quo tria diſcutienda nobis ſunt.

Primum, an ſolus homo viator ſit Sacramentorum capax.

Secundum, an & quæ intentio requiratur in homine, ut Sacramenta validè percipiat.

Tertium, an & quæ requirantur conditiones ut licitè & cum fructu homo Sacramenta percipiat.

## ARTICULUS PRIMUS.

*An ſolus homo viator ſit Sacramentorum capax.*

NOn hìc quæſtio eſt de capacitate tantùm phyſica & materiali, in eo poſita quòd poſſit homo eos ſenſibiles ritus in ſe pati quibus Sacramenta conſtant, ſed de capacitate morali, quæ ex inſtitutione Chriſti certas exigit adjunctas circumſtantias & conditiones.

Nec etiam quæſtio eſt, an ſolus & quilibet homo ſit immediatè & proximè capax cujuslibet Sacramenti: certum quippe eſt Baptiſmum Sacramentorum omnium, ut dicitur, januam eſſe, nec ad cætera Sacramenta cuiquam abſque prævio Baptiſmate aditum patere poſſe.

Quæſtio itaque eſt, an ſolus homo viator moraliter ſit capax Sacramentorum novæ Legis, ſeu immediatè, ſeu mediatè recipiendorum.

## CONCLUSIO.

Solus homo viator ſubjectum eſt Sacramentorum capax.

Probatur ex Apoſtolo Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus*

*ptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis*. Et verò ſi ſingula novæ Legis Saccamenta percurramus, manifeſtum erit ea pro ſolis hominibus viatoribus inſtituta fuiſſe; ſunt etenim ſalutis remedia; ſunt canales per quos cæleſtis gratia ad nos defluit; ſunt media per quæ ad finem ſupernaturalem pervenimus. *Per hæc*, ait Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. in procemio, *omnis vera juſtitia vel incipit, vel cæpta augetur, vel amiſſa reparatur*. Hæc porrò omnia ſolos ſpectare poſſunt homines viatores. Convenienter autem inſtituta fuiſſe hæc ſenſibilia ſalutis noſtræ remedia, ſuperiùs ad ſecundam hujus Tractatus Quæſtionem probavimus. *To. 14. Conc. p. 776. B.*

Quòd verò nonnulli Scholaſtici hìc ſollicitè quærunt, an nempe de potentia Dei abſoluta poſſint inſtitui ſenſibilia quædam Sacramenta quorum Angeli ſint capaces, ſuperfluum & otioſum arbitramur: ab hujuſmodi enim quæſtionibus quæ ſupremam Dei potentiam ſpectant, & quæ aut nihil, aut parum utilitatis habent ad dogma fidei illuſtrandum, abſtinendum ducimus.

## ARTICULUS II.

*An & quæ requiratur intentio ſeu voluntatis conſenſus, ut quis verè Sacramentum percipiat.*

NOn hìc de parvulis, ſed de adultis quæſtio eſt: norunt quippe omnes, in parvulis dum baptiſantur, ſufficere intentionem publicam & generalem Eccleſiæ.

Revocanda porrò hìc ſunt quæ Articulo 1. ſuperioris Quæſtionis obſervavimus circa objectum & variam intentionis diviſionem, cùm de Miniſtro Sacramentorum ſermonem habebamus. Ex quibus facilè intelliges, præſens argumentum in eo totum verſari, an ſcilicet in eo qui Sacramentum percipit, ſufficiat conſentire in extremum ac purè materialem Eccleſiæ ritum, tametſi interiùs reclamet, ac fictè & deluſoriè ritum hunc percipere velit, an verò neceſſarius ſit interior ipſius conſenſus, qui feratur vel ſimpliciter ad actionem Eccleſiæ quatenus eſt Eccleſiæ, & ſub ea reflexa voluntate; vel ad eam quatenus eſt verum Sacramentum; vel denique quatenus eſt efficax & productiva gratiæ ſanctificantis.

Qua in controverſia omnes de his tribus capitibus conſentiunt.

I. Ad percipiendum Sacramenti fructum, nempe ſanctificantem gratiam, neceſſarium plenè eſſe recipientis conſenſum: quia docent Patres Tridentini ſeſſ. 6. cap. 7. *juſtificationem eſſe renovationem interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum*. *To. 13. Conc. p. 759. C.*

II. Conſentiunt ad veritatem Sacramenti Euchariſtiæ, neceſſariam non eſſe ſuſcipientis intentionem, quia Sacramentum hoc in re permanenti conſiſtit, & poteſt vel caſu ab inſcio, vel ab invito verum percipi corpus Chriſti, quamquam ſine fructu, cùm hujuſmodi perceptio Euchariſtiæ verè non ſit ſacramentalis ad effectum gratiæ producendum ordinata.

III. Fatentur omnes habitualem ſeu interpretativam voluntatem certis in caſibus ſufficere ad validam Sacramentorum Baptiſmi, Pœnitentiæ & Unctionis extremæ perceptionem.

Diſpu-

*Cajetanus, Gloſſa in Canonem Solet de conſecratione diſt. 4. & alia Gloſſa in caput Majores de Baptiſmo & ejus effectu.*

Diſputant igitur 1. an neceſſarius ſit conſenſus in ritum Eccleſiæ qui percipitur; an ſufficiat, ut aliqui loquuntur cum Cajetano, *capacitas ſine contrarietate*; hoc eſt, quòd quis merè paſſivè ſe habeat, licèt neque velit neque nolit poſitivè talem ritum percipere. 2. ad quid ferri ſeu terminari debeat ille conſenſus, ſicut jam expoſitum fuit.

## PRIMA CONCLUSIO.

In adulto, ut Sacramenta verè percipiat, requiritur vera & interna intentio, ſeu conſenſus voluntatis in ritum Eccleſiæ quem percipit.

Probatur 1. ex Conciliis.

*Tom. 2. Conc. p. 1172. A.*

Ex Carthaginenſi III. an. 397. cap. 34. ubi jubet, *ægrotantes, ſi per ſe reſpondere non poſſunt, cùm voluntatis eorum teſtimonium, hi qui ſui ſunt, periculo proprio dixerint, baptiſentur.*

*Ibid. p. 1205. E.*

Ex Carthaginenſi IV. an. 398. cap. 76. *Is*, inquit, *qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim verſus fuerit, dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam.*

*Tom. 3. Conc. p. 1449. E.*

Ex Arauſicano I. an. 442. Can. 12. quo ſic ſtatuit: *Subitò obmuteſcens prout ſtatus ejus eſt, baptiſari aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis aut præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.*

*Tom. 5. Conc. p. 297. D. E.*

Ex Aurelianenſi III. an. 538. Can. 7. *Si invitus*, inquit, *vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidem deponatur, ſed non à communione pellatur. Epiſcopus autem qui invitum aut reclamantem præſumpſerit ordinare, annuali pœnitentiæ ſubditus Miſſas facere non præſumat.*

Probatur 2. ex SS. Auguſtino & Thoma.

*S. Aug. To. 9. p. 141. A.*

S. Auguſtinus Lib. 4. contra Donatiſtas cap. 24. inter infantes & adultos, dum baptiſantur, iſtud diſcriminis eſſe ſtatuit, quòd adulti interrogati pro ſe reſpondere teneantur; ſufficiat autem ſuſceptores reſpondere pro infantibus. *Ideo*, ait, *cùm alii pro eis* (parvulis) *reſpondeant, ut impleatur erga eos celebratio Sacramenti, valet utique ad eorum conſecrationem, quia ipſi reſpondere non poſſunt. At ſi pro eo qui reſpondere poteſt alius reſpondeat, non itidem valet. Ex qua regula illud in Evangelio dictum eſt, quod omnes, cùm legitur, naturaliter movet, Ætatem habet, ipſe pro ſe loquatur.*

*Ibid. p. 202. C.*

Et Lib. 7. cap. 53. *Nequaquam*, inquit, *dubitarem habere eos Baptiſmum, qui ubicunque, & à quibuſcunque illud verbis Evangelicis conſecratum, ſine ſua ſimulatione & cum aliqua fide accepiſſent.* Quo in loco per fidem intelligit ſanctus Doctor, intentionem ſeu voluntatem percipiendi Sacramentum. Quo ſenſu Epiſtola 98. ad Bonifacium aliàs 23. ait: *Nec te moveat quòd quidam non ea fide ad Baptiſmum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia ſpiritali ad vivam regenerentur ætatem.*

*To. 2. p. 265. F.*

*S. Tho. T. 10. p. 91. col. 2. D. E.*

S. Thomas in 4. diſt. 6. qu. 1. articulo 2. quæſtiuncula 3. *In adultis*, inquit, *& in habentibus uſum rationis in quibus poteſt eſſe contraria voluntas actu vel habitu, requiritur & contritio ſive devotio ad percipiendam rem Sacramenti, & intentio vel voluntas ad recipiendum Sacramentum. In pueris autem abſque utroque percipitur & Sacramentum, & res Sacramenti; & ſimiliter eſt in carentibus uſu rationis*

*tionis, niſi contraria voluntas habitu inſit, etſi non actu. Tamen ſciendum, quòd non requiritur in adulto voluntas abſoluta ſuſcipiendi quod Eccleſia confert, ſed ſufficit voluntas conditionata, ſicut eſt in voluntariis mixtis .... Et ideo ſi ſit coactio ſufficiens, ita quòd principium ſit ex toto extra nihil conferente vim paſſo, ( ut cùm aliquis reclamans immergitur violenter ) tunc talis nec Sacramentum ſuſcipit, nec rem Sacramenti: Si autem ſit coactio inducens ſicut minis vel flagellis, ita quòd baptiſatus potius eligat Baptiſmum ſuſcipere, quàm talia pati, tunc ſuſcipit Sacramentum, ſed non rem Sacramenti.*

Et in Summa q. 68. art. 7. ad 2. *Dicendum*, inquit, *quòd ſi in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi Sacramentum, eſſet rebaptiſandus: ſi tamen hoc non conſtaret, eſſet dicendum, Si non es baptiſatus, ego te baptiſo.*

Et in Supplemento q. 45. articulo 4. in corp. *Sicut ſe habet ablutio exterior ad Baptiſmum, ita ſe habet expreſſio verborum ad hoc Sacramentum* ( Matrimonii: ) *unde ſicut ſi aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens recipere Sacramentum, ſed ludum & dolum facere, non eſſet baptiſatus, ita expreſſio verborum ſine interiori conſenſu Matrimonium non facit.*

Probatur 3. ex SS. Pontificibus Innocentio III. IV. & Paulo V.

Innocentius III. cap. *Maiores*, de Baptiſmo & ejus effectu Lib. 3. Decretalium titulo 42. conſultus ab Arelatenſi Archiepiſcopo circa Baptiſmum amentibus, dormientibus, invitis ac reluctantibus datum ſic reſpondet: *Sunt autem nonnulli qui dicunt, quòd Sacramenta quæ per ſe ſortiuntur effectum, ut Baptiſmus & Ordo cæteraque ſimilia, non ſolùm dormientibus & amentibus, ſed invitis & contradicentibus, etſi non quantùm ad rem, quantùm tamen ad characterem conferuntur, cùm non ſolùm parvuli, qui non conſentiunt, ſed & ficti, qui quamvius ore, corde tamen diſſentiunt, recipiant Sacramentum. Sed opponitur talibus, quòd qui fuiſſent inviti & reluctantes immerſi, ſaltem ratione Sacramenti ad jurisdictionem Eccleſiaſticam pertinerent; unde ad ſervandam regulam fidei Chriſtianæ forent rationabiliter compellendi. Verùm id eſt Religioni Chriſtianæ contrarium, ut ſemper invitus & penitus contradicens, ad recipiendam & ſervandam Chriſtianitatem aliquis compellatur. Propter quod inter invitum & invitum, coactum & coactum, alii non abſurdè diſtinguunt; quòd is qui terroribus atque ſuppliciis violenter attrahitur, & ne detrimentum incurrat, Baptiſmi ſuſcipit Sacramentum, talis ( ſicut & is qui fictè ad Baptiſmum accedit ) characterem ſuſcipit Chriſtianitatis impreſſum, & ipſe tanquam conditionaliter volens, licet abſolutè non velit, cogendus eſt ad obſervantiam fidei Chriſtianæ: in quo caſu debet intelligi decretum Concilii Toletani, ubi dicitur, quòd qui jam pridem ad Chriſtianitatem coacti ſunt, ſicut factum eſt temporibus religioſiſſimi Principis Siſibuti, quia jam conſtat eos Sacramentis divinis aſſociatos, & Baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe, & chiſmate unctos eſſe, & corporis Domini extitiſſe participes, oportet ut fidem quam neceſſitate ſuſceperint, tenere cogantur .... Ille verò qui nunquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti; quia plùs eſt expreſsè contradicere, quàm minimè conſentire: ſicut nec ille notam alicujus reatus incurrit, qui contradicens penitus & reclamans thurificare idolis cogitur violenter. Dormientes autem & amentes, ſi priuſquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione perſiſterent, quia in eis intelligitur contradictionis propoſitum perdurare, etſi fuerint ſic immerſi,*

*Decret.* p. 1386. n. 40.

Digitized by Google

*immerſi, characterem non ſuſcipiunt Sacramenti; ſecus autem ſi priùs Catechumeni extitiſſent, & habuiſſent propoſitum baptiſandi: unde tales in neceſſitatis articulo conſuevit Eccleſia baptiſare. Tunc ergo characterem ſacramentalis imprimit operatio, cùm obicem voluntatis contrariæ non invenit obſiſtentem.*

En integra circa propoſitam quæſtionem Romani Pontificis reſponſio, ex qua hæc habes.

I. Eos qui ſimpliciter & omnino inviti ac reluctantes baptiſantur, verè non baptizari, nec proinde cogi poſſe ad Legem Chriſtianam obſervandam; quemadmodum rei non ſunt idololatriæ, qui planè inviti ac reclamantes coguntur exteriùs thus idolis adolere.

II. Eos qui tantùm inviti ſunt ſecundùm quid, ſeu qui minis aut tormentis adducuntur, ut magis eligant baptiſari, quàm cruciari, eos, inquam, tanquam conditionaliter volentes validè baptiſari; ac ſi poſtea reluctentur, ſibique illatam violentiam obtendant, nihilominus ad Chriſtianam Legem obſervandam cogendos eſſe, quia ſufficienter in Baptiſmum conſenſerunt.

III. Dormientes & amentes, qui nuſquam Baptiſmum petierunt, imò qui reluctati ſunt, ſi hac durante reſiſtentia baptiſentur, verè non baptiſari; ſecus verò ſi poſtquam Baptiſmum petierunt, in amentiam & phrænesim verſi ſunt: quo caſu tanquam infantes baptiſari validè poſſunt ac debent.

IV. Cùm Innocentius III. ait *characterem imprimi per ſacramentalem operationem, quando hæc obicem voluntatis contrariæ non invenit obſiſtentem*, ſenſus ejus non eſt, ſufficere ad veritatem recepti Baptiſmatis, quòd exteriùs homo non contradicat, quaſi vellet interiorem conſenſum non eſſe neceſſarium; utrumque enim exigit Summus Pontifex, & non reſiſtentiam externam, & internum conſenſum: *Qui nunquam conſentit*, inquit, *ſed penitùs contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti*. In ea igitur non reſiſtentia ſeu contradictione externa includit ac ſupponit Innocentius poſitivum voluntatis conſenſum.

Innocentius IV. in tertium Librum Decretalium titulo, *De Baptiſmo & ejus effectu* q. 10. expreſsè docet, eum qui ſine conſenſu baptiſatur, aut Matrimonium contrahit, nec baptiſari, nec Matrimonium contrahere.

Paulus V. in Rituali Romano cavet ne adultus, qui in amentiam aut ſubitum morbum incidit, baptiſetur, niſi priùs, cùm ſui compos erat, Baptiſmum petierit.

Probatur 4. ratione, & inductione per ſingula Sacramenta. Sicut enim ad ſuavem Dei providentiam pertinet, non juſtificare adultum, nec ipſi ampliorem gratiam conferre, niſi ipſe ex animo conſentiat; ita pariter nullus adultus Sacramentis initiari, ac per ea certas quaſdam obligationes poteſt contrahere, niſi ipſe voluerit ſeu conſenſerit: quòd ſi ſingula percurrantur Sacramenta, facilè patebit hanc eſſe eorum naturam, ut conſenſum exigant illius cui miniſtrantur. Ac primò quidem conſenſum hunc poſtulant Sacramenta quæ characterem imprimunt; aliàs cùm hæc iterari non poſſint, invitis ac animo reluctantibus data characterem neceſſariò imprimerent, & conſequenter cogendi illi forent ad ea implenda officia quibus obſtricti tenentur quotquot ea percepere Sacramenta: at nemo planè invitus nec conſentiens ad ea cogi poteſt, ut docet Innocentius III. Secundò, de Matrimonio & Pœnitentia, res quoque manifeſta videtur. Namque Matrimo-

nium.

Digitized by Google

nium eſſentialiter conſiſtit in unione animorum, quam ſine vero & interiori conſenſu vix concipias. Pœnitentia autem neceſſariò includit actus pœnitentis tanquam materiam, nempe Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem: an verò ſine interno animi motu ac conſenſu hæc fieri poſſunt? Tertiò, Euchariſtia equidem in ſuo eſſe non pendet ab intentione ſuſcipientis, quia habet eſſe permanens, & ab invito ſeu ignaro ſumi realiter poteſt: verùm hujuſmodi ſumptio materialis eſt, non ſacramentalis ad effectum Sacramenti percipiendum ordinata. Denique in extrema Unctione percipienda, etſi Eccleſia non exigat actualem voluntatem, nihilominus interpretativam ſupponit; igitur ut quis Sacramenta validè percipiat, debet ex animo conſentire in eum Eccleſiæ ritum quem percipit.

## SECUNDA CONCLUSIO.

Non ſufficit in adulto intentio percipiendi merè externum ac materialem Eccleſiæ ritum; nec etiam requiritur ut eum expreſsè tanquam verum Sacramentum intendat, ſed ſufficit ut ex animo ac generatim velit percipere id quod facit Eccleſia.

Concluſio hæc tam affinis eſt ac connexa cum iis quæ ſuprà de intentione Miniſtri neceſſaria dicta ſunt, ut non tam probanda, quàm paucis exponenda videatur.

Si quis itaque externo Eccleſiæ Sacramento exteriùs dumtaxat ſe ſubjiceret, interiùs tamen fictè ac illuſoriè vellet agere, ille verum non perciperet coram Deo Sacramentum: quia tamen exteriùs eodem modo ſe gerit, ac ſi vellet reipſa Sacramentum percipere, coram Eccleſia, quæ de internis non judicat, præſumitur verum percepiſſe Sacramentum, ac conſequenter cenſuris ac pœnis Eccleſiaſticis cogendus foret ad ea omnia obſervanda quibus tenentur qui Sacramentorum fiunt participes. Neque, ut aliàs obſervavimus, ei, qui conteſtaretur ſe in Sacramenti perceptionem verè & ex animo non conſenſiſſe, fides tam facilè habenda foret, aut ab obligatione quam exteriùs contraxit, tanquam liber dimittendus, (quantis enim abuſibus & incommodis ſic aditus aperiretur?) ſed cogendus potius ut ſuo conſenſu ratum tandem faciat, quod ejus defectu irritum fuerat, Matrimonium v. g. Votum ſolemne &c. Quòd ſi de Baptiſmo ageretur, (quod certè rarum eſt) conferendus iterum foret ſub conditione, ſicut docet S. Thomas q. 68. articulo 7. ad 1.

Neceſſe tamen abſolutè non eſt ut qui ritum externum Eccleſiæ percipit, eum intendat vel quatenus Sacramentum eſt, vel quatenus ſanctificantem gratiam impertitur; ſed ſatis eſt quòd verè & ex animo velit ritum hunc generatim ſuſcipere, quatenus eſt ritus Eccleſiæ; ſeu velit percipere id quod facit Eccleſia. Revoca quæ ſuperiùs dicta ſunt, ubi de intentione Miniſtri.

TER-

Digitized by Google

## TERTIA CONCLUSIO.

In aliquibus Sacramentis percipiendis v.g. Baptiſmo, Confirmatione, Pœnitentia, Unctione extrema, actualis aut virtualis non requiritur, ſed interpretativa ſufficit intentio recipientis.

Probatur ex Canonibus Conciliorum Concluſione 1. laudatis. In illis etenim qui ſubita vi morbi oppreſſi obmuteſcunt, aut ſui compotes amplius non ſunt, haud dubiè nec actualis nec virtualis adeſt intentio, ſeu voluntas percipiendi Sacramentum Baptiſmatis, vel Abſolutionis, vel Unctionis extremæ: conſtanti nihilominus piæ matris Eccleſiæ uſu ea Sacramenta ipſis conceduntur, cùm aliquo teſtimonio conſtat quòd ea ſani poſtulaverint; ergo Eccleſia exiſtimat his in caſibus interpretativam ſufficere intentionem ad Sacramentum non tantùm validè, ſed etiam cum fructu percipiendum.

Ex quo inferes diverſa planè ratione præteritam voluntatem ſufficere ad veritatem Sacramenti ex parte Miniſtri, & ex parte recipientis. Nam ex parte Miniſtri, debet illa voluntas manere virtute, hoc eſt, ex illa proximè vel remotè derivari debet adminiſtratio Sacramenti; ex parte verò recipientis, ſatis eſt ſi voluntas illa præceſſerit, nec uſquam contraria fuerit: neceſſe verò non eſt, ut ex illa homo moveatur ad perceptionem Sacramenti.

### *Solvuntur Objectiones.*

Objicies 1. contra primam Concluſionem, multa exempla ſacrarum Ordinationum quæ invitis ac planè reluctantibus datæ, approbatæ ac ratæ fuerunt.

Inter hæc duo ſufficiant exempla.

Primum eſt Macedonii Aſcetæ, de quo Theodoretus in Religioſa Hiſtoria cap. 13. *Poſtquam magnus Flavianus magno Dei gregi* ( Antiochenæ Eccleſiæ ) *Paſtor eſt ordinatus, & viri* ( Macedonii ) *virtutem cognovit .... de montis illum vertice per ſpeciem objectæ accuſationis abduxit, & ſub myſticum Sacrificium Altari admovit, cooptavitque in numerum Sacerdotum. Cùmque peracta liturgia hoc illi quidam indicaſſent ( ignorabat enim prorſus quid egiſſent ) primùm quidem convitiis verbiſque aſperis proſcidit univerſos; deinde arrepto baculo, quo innixus propter ſenium incedebat, Pontificem ipſum, & alios qui aderant inſecutus eſt, Ordinationem hanc ratus montis verticem ſibi optatamque habitationem erepturam. Sed tum quidem ſic indignantem ægrè tandem amici quidam ſedaverunt. Expleto autem hebdomadæ curriculo, cùm rediiſſet dies Dominicus, iterum evocat illum magnus Flavianus, rogatque ut celebritati cum ipſis interſit. Tum ille ad eos qui venerant, An vobis, ait, non ſufficiunt quæ jam acta ſunt, ſed iterum me Presbyterum creare vultis? Et reſpondentibus illis fieri non poſſe ut bis eadem fiat manuum impoſitio, non acquievit.* Hæc Theodoretus.

Secundum exemplum eſt Pauliniani fratris ſancti Hieronymi, *quem*, ait ſanctus Epiphanius in Epiſtola ad Joannem Hieroſolymitanum inter Hieronymianas 110. aliàs 60. *ignorantem & nullam penitus habentem ſuſpicionem*,

*num, per multos Diaconos apprehendi juſſimus, & teneri os ejus, ne fortè liberare ſe cupiens, adjuraret nos per nomen Chriſti: & primùm Diaconum ordinavimus, proponentes ei timorem Dei, & compellentes ut miniſtraret; valdè quippe obnitebatur, indignum ſe eſſe conteſtans. Vix ergo compulimus eum, & perſuadere potuimus teſtimoniis Scripturarum, & propoſitione mandatorum Dei; & cùm miniſtraret in ſanctis Sacrificiis, rurſus eum ingenti difficultate, tento ore ejus, ordinavimus Presbyterum, & iiſdem verbis quibus antè ſuaſeramus, impulimus ut ſederet in ordine Presbyterii.* Hæc S. Epiphanius.

Tom. 4. part. 2. p. 823.

Reſp. duplex eſſe poſſe genus hominum qui inviti ac reluctantes ordinantur. Primum eorum, qui nec precibus, nec minis, nec adhortationibus poſſunt unquam adduci ut impoſitionem manus percipiant, aut qui planè ignari ac inſcii eam percipiunt. Hi omnino ac ſimpliciter inviti dicendi ſunt, nec rata & valida haberetur hujuſmodi hominibus data Ordinatio. Talis fuiſſe videtur Ordinatio Macedonii in Presbyterum: quapropter Theodoretus poſtquam hanc Hiſtoriam narravit, addit, *Scimus ſanè non laudandam multis viſum iri hanc narrationem.*

Duobus modis poteſt quis invitus Sacramentum percipere.

Alterum eorum eſt qui ex humilitate, propriæ infirmitatis conſcientia, metu ac reverentia ſacros Ordines refugiebant, ad quos interdum populi ſuffragio, votis, imperio, precibus, clamoribus vocabantur & impellebantur. Ii primò inviti quidem ac reluctantes erant; ac ſubinde, ut votis Eccleſiæ & Superiorum voluntati ſe faciles præberent, conſentiebant ſe ordinari. Ita teſtatur S. Auguſtinus Epiſtola ad Donatum 173. aliàs 204. *Multi,* inquit, *ut Epiſcopatum ſuſcipiant, tenentur inviti, perducuntur, includuntur, cuſtodiuntur, patiuntur quæ nolunt, donec adſit eis voluntas ſuſcipiendi operis boni. Scilicet,* ait S. Gregorius Magnus parte 1. Paſtoralis cap. 8. *tunc laudabile fuit Epiſcopatum quærere, quando per hunc quemque dubium non erat ad ſupplicia graviora pervenire.* Itaque illo tempore quo quiſque plebi meliùs præerat, primus ad Martyrii tormenta ducebatur: at poſtquam à perſecutoribus reſpiravit Eccleſia, reddita ipſi pace, viri pietate, ſanctitate & ſcientia illuſtres, Eccleſiaſticas dignitates refugiebant, nedum exambirent. Audiatur S. Cyprianus Epiſtola 52. ad Antonianum de electione & ordinatione Cornelii in Epiſcopum Romanum. *Epiſcopatum,* ait, *nec ipſe poſtulavit, nec voluit, nec ut cæteri, quos arrogantiæ & ſuperbiæ ſuæ tumor inflat, invaſit; ſed quietus & modeſtus, & quales eſſe conſueverunt, qui ad hunc locum divinitùs eliguntur, pro pudore virginalis conſcientiæ ſuæ, & pro humilitate ingenitæ ſibi & cuſtoditæ verecundiæ, non ut quidam vim fecit, ut Epiſcopus fieret; ſed ipſe vim paſſus eſt, ut Epiſcopatum coactus exciperet.*

T. 3. p. 836. B.

Epiſcopi olim inviti ac refugientes ordinabantur.

T. 2. p. 613. B.

T. 2. p. 9. A.

Epiſcopatus primus erat ad martyrium gradus.

S. Cyprianus de electione Cornelii.

P. 67.

In uſu ſcilicet erant tunc temporis iſta Gregorii Magni, Leonis atque Anthemii Imperatorum effata, nempe, *Tantum ab ambitu debet Antiſtes eſſe ſepoſitus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus refugiat; ſola illi ſuffragetur neceſſitas excuſandi.*

*Lege: Quemquam cap. de Epiſcopis & Clericis.*

Qui iſto poſteriori modo inviti ordinabantur, ii planè ac ſimpliciter inviti & nolentes dici non debent, ſed tantùm ſecundùm quid: qui nempe de nolentibus & non conſentientibus, volentes & conſentientes tandem fiunt, ut Eccleſiæ obſequantur. Pariter qui ad Baptiſmum adducitur ſuppliciorum metu, ac magis eligit baptiſari, quàm ea tormenta ſubire, ille non ſimpliciter invitus baptiſatur, ſed, ut ajunt, ſecundùm quid; eo ferè modo quo

mercator ingruente tempeſtate ac mortis periculo, merces ſuas in mare projicit; quæ projectio non ſimpliciter & abſolutè, ſed tantùm ſecundùm quid involuntaria dicitur.

Objicies 2. auctoritatem S. Auguſtini duobus in locis. Tractatu 26. in
Tom.3. Joan. ait: *Intrare quiſquam Eccleſiam poteſt nolens, accedere ad Altare po-*
part.2. *teſt nolens, accipere Sacramentum poteſt nolens; credere non poteſt niſi vo-*
p.494.F. *lens*. Et Lib. 4. Confeſſ. cap. 4. narrat amicum ſuum, cùm diu ſine ſenſu
To.1.p. jacuiſſet, neſcientem baptiſatum fuiſſe. Quòd autem Baptiſmum antea non
99.E.F. deſideraſſet, videtur innuere ſanctus Auguſtinus. *Nam*, inquit, *à fide vera, quam non germanitus & penitus adoleſcens tenebat, deflexeram eum in ſuperſtitioſas fabellas & pernicioſas, propter quas plangebat me mater.*

Reſp. ad primum, Sacramentum illud quod in mente S. Auguſtini aliquis nolens accipere poteſt, eſſe Euchariſtiam, quæ cùm habeat eſſe permanens, poteſt à neſciente vel invito (quamquam ſine fructu) percipi. Quòd ſi ſanctum Doctorem de Baptiſmo etiam locutum fuiſſe contenderis, dicendum erit eum aut ad infantes alludere, qui ſine proprio conſenſu baptiſantur, aut ad adultos, non quidem plenè ac ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid invitos.

Ad ſecundum: Amicus ille Auguſtini, quamquam animo erraret, Baptiſmum nihilominus ſanus petierat, quem infirmus ac neſciens percepit, & quem à morbo recreatus ſita probavit & confirmavit, ut Auguſtinum, à quo tunc irridebatur, ſuſtinere non potuerit, ſicut ipſemet narrat ſanctus Doctor.

Objicies 3. Gloſſa in caput, *Solet*, de Conſecratione diſt. 4. & in caput, *Majores*, de baptiſmo, docet eſſe validum *Baptiſmi Sacramentum ab eo ſuſceptum qui corde diſſentit, modò dicat ore ſe conſentire.*

Reſp. nullius ponderis ac momenti eſſe gloſſam hanc, quam Gregorius XIII. expungi juſſit.

Objicies 4. Concilium Florentinum tribus dumtaxat dixit Sacramenta perfici, nempe materia, forma & Miniſtro habente debitam intentionem: ſi porrò ſuſcipientis intentio ſeu conſenſus requireretur, non tribus, ſed quatuor rebus Sacramenta perfici dixiſſet.

Reſp. Concilium agere tantùm de iis quæ neceſſaria ſunt ex parte Miniſtri, non verò ex parte ſuſcipientis: quare mirum videri non debet, ſi de intentione in ſuſcipiente neceſſaria nihil dixerit; hæc enim nec in omnibus Sacramentis, puta Euchariſtia; nec ſemper, puta in parvulis dum baptiſantur, neceſſaria eſt. Adde quòd in Sacramentis quæ in uſu conſiſtunt, ſuſcipiens quodammodo includitur in materia Sacramenti, quatenus ſcilicet hæc conſiſtit in paſſione aliqua quæ circa ſuſcipientem exercetur; neque enim concipi poteſt v. g. Baptiſmus ſine aliquo qui baptiſetur.

Inſtabis 1. Perfectio Sacramenti unicè pendet à Miniſtro: atqui ſi neceſſaria foret ad illius integritatem ſuſcipientis intentio, Sacramenti perfectio penderet non tantùm à Miniſtro, ſed etiam à ſuſcipiente; ergo &c.

Reſp. diſtinguo maj. Perfectio Sacramenti unicè pendet à Miniſtro, tanquam à cauſa efficiente miniſteriali, concedo: tanquam à conditione neceſſaria, nego. Diſtinguo min. ad ſenſum majoris. Intentio quippe ſeu conſenſus illius qui Sacramentum percipit, non eſt cauſa perficiens, ſed conditio dumtaxat neceſſaria ut verum ac ratum ſit Sacramentum.

Inſta-

Inſtabis 2. Quod in uno eſſentialiter non pertinet ad ſubſtantiam Sacramenti, non poteſt pertinere in alio: atqui intentio ſuſcipientis in infante non pertinet ad ſubſtantiam Baptiſmi; ergo nec in adulto.

Reſp. nego maj. neque alia hic quærenda ratio, quàm Chriſti voluntas, qui ſic Baptiſmum inſtituit, ut valeat in parvulo ſine ipſius proprio conſenſu, non valeat autem in adulto.

Objicies denique contra ſecundam Concluſionem: S. Thomas Concluſione 1. laudatus qu. 45. Supplementi articulo 4. docet eum, qui exteriorem ablutionem perciperet, nec intenderet recipere Sacramentum, baptiſatum non fore; ergo exigit ſanctus Doctor in ſuſcipiente intentionem quæ feratur circa ritum Eccleſiæ, quatenus Sacramentum eſt.

Reſp. per Sacramentum ſanctum Doctorem hic intelligere actionem exteriorem Eccleſiæ, quatenus eſt Eccleſiæ; atque hoc unum exigere ad veritatem Sacramenti, ut qui illud percipit, non ludum aut dolum velit facere, ſed generatim velit percipere ritum Eccleſiæ.

## ARTICULUS III.

*De diſpoſitionibus neceſſariis ad Sacramenta validè, aut licitè & cum fructu percipienda.*

De valida & licita perceptione Sacramenti movetur hic quæſtio; utrum nempe fides & pietas neceſſariæ omnino ſint ut Sacramentum & validè, & licitè ſeu cum fructu percipiatur.

### PRIMA CONCLUSIO.

Fides non eſt diſpoſitio neceſſaria ad Sacramenta validè percipienda, una excepta Pœnitentia.

Prima pars probatur 1. ex uſu & praxi Eccleſiæ, quæ ratum habuit Baptiſmum quem Hæretici legitimo ritu pereceperunt.

II. Ex S. Auguſtino Lib. 3. de Baptiſmo cap. 14. *Nec intereſt*, inquit, *cùm de Sacramenti integritate & ſanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus ſit ille qui accipit Sacramentum. Intereſt quidem plurimùm ad ſalutis viam, ſed ad Sacramenti quæſtionem nihil intereſt: fieri enim poteſt ut homo integrum habeat Sacramentum & perverſam fidem.* To. 9. p. 114. F.

Altera pars, nempe excipiendum hic eſſe Sacramentum Pœnitentiæ, probatur: Quia huic Sacramento peculiare iſtud eſt, ut idem actus contritionis quo homo diſponitur ad effectum Sacramenti, ſit quoque pars materialis, vel quaſi materialis ipſius Sacramenti: non poteſt autem integra eſſe Sacramenti ſubſtantia ſine valida materia; at contritio, niſi fidem ac pietatem aliquam includat & præſupponat, nulla planè eſt.

### SECUNDA CONCLUSIO.

Ut Sacramentum licitè ac cum fructu percipiatur, neceſſariæ ſunt præviæ ex fide ac pietate diſpoſitiones.

Probatur ex ſancto Auguſtino mox citato: *Intereſt plurimùm*, inquit, *ad ſalu-*

fidem Trinitatis non reſpondiſſent, gravis fuiſſet ratio ſuſpicandi, eos in nomine Trinitatis, ut oportet, baptiſatos non fuiſſe. Qua ratione Nicolaus I. reſpondens ad conſulta Bulgarorum cap. 104. vult explorari conditionem baptiſantis, an Chriſtianus ſit, vel Judæus, vel Paganus, ut inde conjiciatur, quo ritu, legitimo vel non legitimo, collatus fuiſſet Baptiſmus.

Objicies 2. S. Auguſtinum Lib. 7. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 53. ubi aſſerit, valere Baptiſma *receptum ſine ſimulatione & cum aliqua fide*; ergo requirit fidem ut valeat Baptiſmatis Sacramentum. *To. 9. p. 201. D.*

Reſp. nomine fidei S. Doctorem hìc intelligere intentionem ſeu voluntatem recipiendi Baptiſmum, ſicut jam antea obſervavimus ex Epiſtola S. Doctoris 98. aliàs 23. ad Bonifacium.

Objicies 3. Optatum Milevitanum Lib. 5. adversùs Parmenianum, ubi docet eandem eſſe neceſſitatem fidei ex parte ſuſcipientis, quæ invocationis SS. Trinitatis ex parte Miniſtri: atqui hæc poſterior ita neceſſaria eſt, ut ſine ipſa nullum ſit Baptiſmatis Sacramentum; ergo & prior. *In hoc Sacramento Baptiſmatis celebrando*, ait Optatus, *tres eſſe ſpecies conſtat .... prima ſpecies eſt in Trinitate, ſecunda in credente, tertia in operante .... duas video neceſſarias ..... principalem locum Trinitas poſſidet, ſine qua res ipſa non poteſt geri: hanc ſequitur fides credentis. Jam perſona operantis vicina eſt, quæ ſimili auctoritate eſſe non poteſt .... Trinitas enim ſemper ipſa eſt, fides in ſingulis una eſt; vim ſuam ſemper retinent ambæ &c.* *P. 83. nu. 4.*

Reſp. in mente Optati fidem ſuſcipientis eſſe quidem neceſſariam, ſicut invocationem Trinitatis, ſed diverſo neceſſitatis gradu. Invocatio enim Trinitatis abſolutè neceſſaria eſt, *ſine qua*, inquit ille, *res ipſa non poteſt geri*, quæ proinde *principalem locum obtinet*: at verò fides in ſuſcipiente neceſſaria eſt non ad ſubſtantiam Sacramenti, ſed ad fructum dumtaxat ſeu effectum ipſius percipiendum. Loqui verò Optatum de fructu ſeu gratia Sacramenti, oſtendunt hæc ipſius verba: *Quis fidelium neſciat, ſingulare Baptiſma, virtutum eſſe vitam, criminum mortem, nativitatem immortalem, cœleſtis regni comparationem, innocentiæ portum, peccatorum, ut tu dixiſti, naufragium. Has res unicuique, non ejuſdem rei operarius* (id eſt Miniſter) *ſed credentis fides & Trinitas præſtat.* *P. 80. nu. 1.*

Objicies 4. S. Ambroſium Lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 3. ubi ſic loquitur: *Plenum eſt Baptiſmatis Sacramentum, ſi Patrem & Filium, Spiritumque fatearis. Si unum neges, totum ſubrues. Et quemadmodum ſi unum in ſermone comprehendas, aut Patrem, aut Filium, aut Spiritum ſanctum; fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum ſanctum abneges, plenum eſt fidei Sacramentum. Ita etiam quamvis & Patrem & Filium & Spiritum dicas, & aut Patris, aut Filii, aut Spiritus ſancti minuas poteſtatem, vacuum eſt omne myſterium.* Ergo, judice S. Ambroſio, fides ſuſcipientis neceſſaria eſt ad veritatem Sacramenti. *To. 2. p. 608. D.*

Reſp. nego conſ. Hæc eſt S. Doct. mens atque ſententia, nempe Sacramentum quoad effectum, ſeu gratiam, nullum eſſe, quando ſine fide aliiſque præviis diſpoſitionibus neceſſariis percipitur: neque verò alium ſenſum exprimunt verba iſta, *vacuum eſt omne myſterium.* Quippe cùm res aliqua effectum ad quem deſtinata eſt, non aſſequitur, nulla & vacua ſolet appellari; Sacramentum autem inſtitutum à Deo eſt, ut ſpiritalem nobis conferat gratiam: cùm igitur hoc ſuo fine vitio ſuſcipientis defraudatur, vacuum dicitur & inane Sacramentum.

# QUÆSTIO ULTIMA.

*De cæremoniis Sacramentorum.*

De cæremoniis ſeu ritibus Sacramentorum in genere dumtaxat hic agemus, de ſingulis pro re nata, ubi de unoquoque Sacramento, dicturi.

## *Nomen, definitio, ac partitio cæremoniarum.*

### *Nomen.*

Cæremoniæ, aut *cærimoniæ*, inquit Iſidorus Lib. 6. Etymologiarum c. 19. *apud Latinos dicuntur ſacra omnia quæ apud Græcos Orgia vocantur. Propriè autem viſum eſt doctoribus à carendo appellari cæremonias, quaſi carimonias;* eo quòd quædam cæremoniæ in abſtinendo & carendo poſitæ ſunt, qualis erat apud Judæos carere uſu carnis ſuillæ, & omnia ferè vota Nazaræorum, & aliorum qui vini & aliarum multarum rerum uſu, ex voto carebant.

Edit. Pariſ. 1605. p. 82. col. 1. A.

### *Definitio.*

Cæremonia rectè definitur vel deſcribitur, Actus externus Religionis, qui ad honorem Dei, ornatum & pompam cultus divini, Sacramentorum dignitatem ac reverentiam, & ad hominum utilitatem refertur.

*Cæremonia*, inquit Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis in genere, Controverſia 6. cap. 29. *non aliunde habet laudem, niſi quia fit ad Dei honorem. Religio enim*, pergit, *quæ nobiliſſima eſt moralium virtutum, tres habet actus, ut quævis alia virtus. Primò, actum internum elicitum, qui eſt velle Deo debitum honorem, & cultum dare. Secundò, actum externum interno reſpondentem, qui eſt qualibet externa actio, quæ non aliunde eſt bona & laudabilis, niſi quia fit ad Deum colendum, ut ſacrificium, genuflexio, & ſimilia. Tertiò, actum imperatum, id eſt actum cujuſvis virtutis, qui à Religione ordinetur ad Dei honorem. Hoc modo jejunia, eleemoſynæ, & alia id genus dici poſſunt actus Religionis quando fiunt ad colendum Deum, licèt aliquando ſint etiam actus aliarum virtutum. De hoc tertio actu dixit ſanctus Jacobus cap. 1. Religionem eſſe viſitare pupillos, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo; & ſanctus Auguſtinus Enchiridii cap. 3. dixit, Deum coli fide, ſpe & charitate. Ex his tribus actibus, primus nullo modo eſt cæremonia; tertius non eſt etiam cæremonia, niſi quatenus imperatur à Religione: ſecundus eſt propriè & ſimpliciter cæremonia, & de eo tractamus hoc loco.* Hactenus Bellarminus.

To. 3. p. 89. F.

### *Partitio cæremoniarum.*

Omnes generatim Sacramentorum cæremoniæ vel præcedunt, vel comitantur, vel ſubſequuntur adminiſtrationem Sacramentorum; unaquæque verò ſuam laudem habet & utilitatem. Quæ præcedunt, ad gratiam præparant; quæ comitantur, eam clariùs exprimunt ac quaſi oculis ſubjiciunt;

quæ

Digitized by Google

quæ ſubſequuntur, in ea jam percepta hominem firmiùs confirmant. Communi ac trito vocabulo cæremoniæ Sacramentorum appellantur Sacramentalia, quia pertinent ad ritum ſeu modum adminiſtrandi Sacramenta.

Bellarminus loco mox citato paulò explicatiùs varias cæremoniarum partitiones evolvit. Quinque refert.

*Prima partitio ſumitur à fine ſeu effectu. Quædam enim inſtituuntur ad juſtificandum, ut Sacramenta .... Quædam ad alios quoſdam effectus ſpirituales, ut ad dæmones coercendos, ut exorciſmi, aqua benedicta &c. quædam ad ſolum ornatum & ſignificationem, ut veſtis alba Neophytorum, lumina cereorum &c.* Ibid. p. 90. A.

*Secunda partitio ſumitur à cauſa efficiente, id eſt, ab inſtitutore. Quædam enim ſunt ab ipſa natura quodammodo inſtitutæ, quæ dici poſſunt naturales: quale eſt reſpicere in cœlum, tollere manus, flectere genua, tundere pectus, cùm Deum oramus: iſta enim natura ipſa docet, unde etiam communes ſunt etiam Gentilibus & quibuſcunque Sectis. Quædam ſunt à Deo inſtitutæ, ut multæ in Teſtamento veteri, & Sacramenta quædam in novo; atque hæ divinæ cæremoniæ appellantur. Quædam denique ſunt ab Apoſtolis, vel eorum ſucceſſoribus inſtitutæ, quæ dicuntur Eccleſiaſticæ....*

*Tertia partitio ſumitur à cauſa formali. Quædam enim cæremoniæ ſunt immediatè cultus Dei, ut ſacrificium, oratio, adoratio. Quædam diſponunt ad colendum Deum, ut jejunia, cœlibatus, vitæ aſperitas &c. Quædam ſunt inſtrumenta divini cultus, ut templa, aræ, calices.*

*Quarta partitio à cauſa materiali, ſeu ab objecto materiali. Quædam enim cæremoniæ verſantur circa perſonas; ut exorciſmi, inſufflatio, aſperſio cineris &c. Quædam circa tempus, ut dies feſti, Vigiliæ, Quadrageſima .... Quædam circa modum, ut quòd Latinè Sacramenta miniſtrentur. Quædam denique circa res ipſas, ut benedictiones aquæ, olei, veſtium, palmarum &c.*

*Quinta denique partitio ſumitur ab accidentibus, ut quòd aliæ ſint univerſales, aliæ particulares, ut jejunium Sabbati temporibus S. Auguſtini ſervabatur Romæ, non Mediolani; & contrà lotio pedum poſt Baptiſma, ſervabatur Mediolani, non Romæ. Item aliæ temporales, ut abſtinentia à ſanguine & ſuffocato Act. 15. Aliæ perpetuæ, ut ritus Sacramentorum; denique aliæ in precepto, aliæ libere, de quibus vide S. Auguſtinum Epiſtola* 118. Ita Bellarminus.

### *Cæremoniarum rectitudo & æquitas.*

Novatores Lutherani & Calviniſtæ multis calumniis ac mendaciis Catholicæ Eccleſiæ cæremonias proſcindunt ac deformant, quibus ſepoſitis, vix ulla inter nos ſupereſt controverſia. Ut igitur ea mendacia & calumnias ſtatim diluamus & occupemus, fatemur

I. Cæremonias Eccleſiaſticas præcipuum non eſſe cultum, qui Deo impendi debet.

II. Ab iis non pendere eſſentiam & efficaciam Sacramentorum.

III. Eas vim non habere juſtificandi, ſicut habent Sacramenta.

IV. Minimè probari à nobis ritus, ſi qui forent, qui cum verbo Dei pugnarent.

V. Eos plùs æquo multiplicari non debere, ne fortè ſua multitudine obruant quodammodo Religionem cui ſervire debent. *Ut enim agricolæ*, bellè Ibid. G.

ait Bellarminus loco citato cap. 30. *cupiunt in vitibus præter vuas etiam pampinos, quibus ornentur & adiuventur vuæ: ſed ſi nimiùm pampini creſcant, & impediant potius quàm juvent, eos reſecant; ita faciendum eſſe in hujuſmodi ritibus docet ſanctus Auguſtinus* Epiſtola 119. nunc 55.

Neque dicas illum cæremoniarum apparatum contrarium videri ſimplicitati & veritati divini cultus. *Venit tempus & nunc eſt*, ait Chriſtus Joan. 4. v. 23. *quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate*. Ab illa autem adoratione *in ſpiritu & veritate* avocant tot externæ ac corporales cæremoniæ, quibus gravatur & quaſi ſuffocatur cultus interior ac ſpiritalis.

Non eſt, inquam, quòd id cum Novatoribus opponas; mox enim patebit, valere plurimùm illam cæremoniarum pompam & apparatum, ut mens ad cœleſtia erigatur. Adoratio igitur Dei in ſpiritu & veritate, de qua Joan. 4. non cæremoniis noſtris opponitur, ſed cultui tùm Judaico, qui totus corporalis erat & externus, ac in umbris & figuris poſitus; tùm Samaritano, qui falſitati & errori admixtus erat. Unde pauló antè Dominus dixerat: *Neque in monte hoc*, id eſt, Garizim, ubi Samaritani adorabant, *neque in Hieroſolymis adorabitis Patrem*. Ac ſi diceret: Non coletis Deum deinceps cultu Samaritanorum falſo, neque cultu Judaico, præcipuè corporali, ſed cultu Chriſtiano, qui erit in ſpiritu & veritate, id eſt, purus ab omni errore, ac ſpiritualis in ſolò exteriori cæremoniarum cortice non inhærens.

Rectas eſſe ac laudabiles cæremonias quibus utitur Eccleſia, earum neceſſitas & utilitas demonſtrant.

### *Cæremoniarum neceſſitas & utilitas.*

Quæ ſint commoda & utilitates cæremoniarum exponit Conc. Tridentinum Seſſ. 22. de Sacrificio Miſſæ cap. 5. his verbis. *Cùm natura hominum ea ſit, ut non facilè queat ſine adminiculis exteriorsbus ad rerum divinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, ut ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia verò clariore in Miſſa pronuntiarentur, inſtituit. Cærimonias item adhibuit, ut myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaque id genus multa ex Apoſtolica diſciplina & traditione, quo & majeſtas tanti ſacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hec viſibilia Religionis & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, que in hoc ſacrificio latent, contemplationem excitarentur.*

To. 14. Conc. p. 854. B.

Tridentino Concilio ſuccinit Catechiſmus Romanus juſſu ejuſdem Concilii adornatus, parte 2. nu. 16. *His*, inquit, *accedunt cęremonię, quę tametſi prætermitti ſine peccato non poſſunt, niſi aliud facere ipſa neceſſitas cogat: tamen, ſi quando omittantur, quoniam rei naturam non attingunt, nihil de vera Sacramenti ratione imminui credendum eſt. Ac meritò quidem à primis uſque Eccleſiæ temporibus illud ſemper ſervatum eſt, ut Sacramenta ſolemnibus quibuſdam cæremoniis miniſtrarentur. Primùm enim maximè decuit, ſacris myſteriis eum Religionis cultum tribuere, ut ſancta ſanctè tractare videremur. Præterea, quæ Sacramento efficiuntur, cæremoniæ ipſæ magis declarant, ac veluti ante oculos ponunt, & earum rerum ſanctitatem in animos fidelium altiùs imprimunt. Deinde verò mentes illorum, qui eas intuentur, & diligenter obſervant, ad ſublimium rerum cogitationem erigunt, fidemque in eis, & charitatem excitant:*

*citant: quò major cura & diligentia adhibenda erit, ut fideles vim cæremoniarum quibus ſingula Sacramenta conficiuntur, cognitam & perſpectam habeant.*

Ex iſtis tùm Concilii, tùm Catechiſmi verbis manifeſtum eſt, multum eſſe cæremoniarum fructum, eaſque potiſſimùm valere

I. ad majeſtatem & reverentiam myſteriis noſtræ Religionis conciliandam. Externo enim illo apparatu, ornatu & pompa Eccleſiaſticorum rituum, ad cultum, venerationem & obſequium exhibendum homines longè proniores fiunt, quòd divina majeſtas inde magis eorum oculis ſplendeſcat.

II. ad pietatem Fidelium promovendam, ac excitandam, nutriendam eorum fidem, notitiam myſteriorum oculis veluti ſubjiciendam; denique ad excitandum in corde tenerum quemdam Religionis & amoris Dei affectum. Ita quippe homo factus eſt, ut per externa & ſenſibilia ſigna ad ſpiritualia erigatur. Tam enim à captu noſtro ſemota ſunt fidei myſteria, ut niſi indumentis quibuſdam veluti circumveſtita ob oculos ponantur, mentis attentionem facilè fugiant. *Ad ipſum ignem amoris nutriendum & flandum quodammodo*, ait S. Aug. Epiſtola 55. aliàs 119. c. 11. *quo tanquam pondere ſurſum vel introrſum referamur ad requiem, iſta omnia pertinent, quæ nobis figuratè inſinuantur: plùs enim movent & accendunt amorem, quàm ſi nuda ſine ullis Sacramentorum ſimilitudinibus ponerentur. Cujus rei cauſam difficile eſt dicere. Sed tamen ita ſe habet, ut aliquid per allegoricam ſignificationem intimatum plùs moveat, plùs delectet, plùs honoretur, quàm ſi verbis propriis diceretur apertiſſimè. Credo quòd animæ motus quamdiu rebus adhuc terrenis implicatur, pigriùs inflammatur: ſi verò feratur ad ſimilitudines corporales, & inde referatur ad ſpiritualia, quæ illis ſimilitudinibus figurantur, ipſo quaſi tranſitu vegetatur, & tanquam in facula ignis agitatus accenditur, & ardentiore dilectione rapitur ad quietem.* Hæc S. Auguſtinus.

To. 2. p. 136. A.

Deſcribit idem S. Doctor L. 9. Confeſſionum c. 6. & 7. quos pietatis ſenſus in ſe excitari expertus fuerit ex hymnis & canticis Eccleſiæ. *Quantùm flevi*, ait, *in hymnis & canticis tuis* (apoſtrophe eſt ad Deum) *ſuave ſonantis Eccleſiæ tuæ vocibus commotus acriter! Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & exæſtuabat inde affectus pietatis, & currebant lachrymæ; & benè mihi erat cum eis. Non longè cœperat Mediolanenſis Eccleſia genus hoc conſolationis & exhortationis celebrare, magno ſtudio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multò amplius, cùm Juſtina Valentiniani Regis pueri mater, hominem tuum Ambroſium perſequeretur hæreſis ſuæ cauſa, qua fuerat ſeducta ab Arianis. Excubabat pia plebs in Eccleſia, mori parata cum Epiſcopo ſuo, ſervo tuo. Ibi mater, ancilla tua, ſollicitudinis & vigiliarum primas partes tenens, orationibus vivebat. Nos adhuc frigidi à calore ſpiritus tui, excitabamur tamen civitate attonita atque turbata. Tunc hymni & pſalmi, ut canerentur ſecundùm morem Orientalium partium, ne populus mæroris tædio contabeſceret, inſtitutum eſt; & ex illo in hodiernum retentum, multis jam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cætera Orbis imitantibus.*

To. 1. p. 162. B.

Origo cantus in Eccleſia Mediolanenſi.

Quin & externos orantium geſtus, ac corporis conformationem aliquid ad pietatem prodeſſe docet idem S. Auguſtinus L. de cura pro mortuis gerenda cap. 5. num. 7. *Nam*, inquit, *& orantes de membris ſui corporis faciunt quod*

Externi etiam orantium geſtus &c. aliquid utilitatis habent.

To.6.p. 210. A. B. *quod ſupplicantibus congruit, cùm genua figunt, cùm extendunt manus, vel etiam proſternuntur ſolo, & ſi quid aliud viſibiliter faciunt, quamvis eorum inviſibilis voluntas & cordis intentio Deo nota ſit, nec ille* indigeat his indiciis, ut humanus ei pandatur animus: ſed hinc magis ſe ipſum excitat homo ad ovandum gemendumque humiliùs atque ferventiùs. Et neſcio quomodo, cùm hi motus corporis fieri niſi motu animi præcedente non poſſint, eiſdem rurſus exteriùs viſibiliter factis, ille interior inviſibilis, qui eos fecit, augetur; ac per hoc cordis affectus, qui ut fierent iſta præceſſit, quia facta ſunt, creſcit.* Ante S. Aug. jam obſervaverat Tertullianus, etiam in geſtibus ac conformatione corporis Chriſtianos myſteria fidei ſuæ ab initio expreſſiſſe. *Nos*, inquit, *manus non tantùm attollimus, ſed etiam expandimus divina paſſione modulantes.*

III. Utiles ſunt cæremoniæ tùm ad exponenda, tùm ad defendenda fidei noſtræ myſteria; quæ enim obſcuriùs in Sacramentis, apertiùs per ritus ac cæremonias adjunctas manifeſtantur. Unde S. Aug. L. 1. de peccat. mer. & rem. cap. 34. & L. 10. in Julianum c. 2. ex exorciſmis, qui Baptiſmum antecedunt, invictè demonſtrabat eſſe in parvulis originale peccatum.

IV. ad conſervationem Religionis, divini cultus majeſtatem, & ad diſtinctionem Catholicorum ab Hæreticis. Namque 1. Religio per actus externos conſervatur: id verò maximè præſtant cæremoniæ, ne illa vileſcat & contemnetur, ſicque paulatim pereat; ſed potius efficiunt ut continuo uſu trita vigeat & magnis in dies effloreſcat. 2. Cæremoniæ non immeritò dici poſſunt ad partem cultus divini pertinere: Homo ſcilicet qui anima & corpore conſtat, Deum colere & honorare tenetur tùm internis animi, tùm externis corporis actionibus. 3. denique, per cæremonias diſtinguimur ab Hæreticis: illi etenim nonnulla quidem nobiſcum communia retinent Sacramenta, ſed in ritu ac modo ea ſolemniter adminiſtrandi multùm à nobis diſſident. Quòd ſi nonnulli ex noſtris noſtrarum cæremoniarum apparatu abutuntur, quaſi Religionis ſummam in illis collocando, eos improbamus; at vitium illud hominis eſt abutentis, non rei qua abutitur.

Nec vim ullam habet, quod opponunt Novatores, ritus noſtros ferè omnes à Judæis acceptos eſſe, quos etiam Pagani ſuos ſacrilega imitatione fecerunt. Quid tum? An non recti & laudabiles erant ritus Judæorum, quos Deus ipſe inſtituerat? An non licuit Eccleſiæ, ut faciliùs ad unitatem fidei Judæos & Gentiles adduceret, nonnullos eorum ritus retinere, omni ſublata ſpecie ſuperſtitionis, eos conſecrando ac ſanctificando? Hac certè prudenti œconomia uſi fuere Apoſtoli in Concilio Hieroſolymitano, cùm primis Chriſtianis legem ad tempus impoſuerunt abſtinendi à ſanguine & ſuffocato, à quibus abhorrebant Judæi, qui tam citò ad oppoſitam diſciplinam transferri non potuiſſent.

Nec te moveat quòd tam ſimplici cultu Eccleſia primis ſæculis divina myſteria celebraret. Metu enim perſecutionum in cryptis ac locis ſubterraneis abſconditi Fideles, ſine ullo ferè apparatu Sacra peragere cogebantur: at reddita pace, cùm favente Conſtantino pauló reſpiravit, mirum quo magnifico ſumptu & erecta templa, & qua pompa ac ſuperbo rituum apparatu divina Officia fuerint celebrata. Lege Euſebium in vita Conſtantini.

Eſt-ne

*Eſt-ne aliquarum cæremoniarum quidam ſpiritualis effectus?*

Ita certè: maximè verò ſigni Crucis, quod in omnibus Sacramentis perficiendis adhiberi docet S. Auguſtinus Tract. 118. in Joan. Cujus vim & efficaciam plurimùm extollunt SS. Patres.

Obſervandum autem cum Bellarmino de Sacramentis in genere L. 2. c. 31. *tribus modis operari ſignum Crucis in dæmonibus terrendis. Primò, ex apprehenſione ipſorum dæmonum; ſecundò, ex devotione hominis; tertiò, idque potiſſimùm, ex inſtituto Dei, atque adeo*, ut nonnullis placet, *ex opere operato. Ac primùm, dubium eſſe non poteſt, quin dæmon cùm ſignum Crucis fieri videt, recordetur ſe Chriſti cruce devictum, ac proinde horreat illud ſignum ſuæ calamitatis, & fugiat..... Deinde vim habet hoc ſignum ex pietate & devotione hominis ſe ſignantis, eo modo quo vim habet oratio vocalis. Eſt enim ſignum Crucis quædam invocatio meritorum Chriſti crucifixi ſigno expreſſa: loquimur enim corde, ore, & nutibus.* Tertiò ex inſtituto Dei valet aliquando ſignum crucis ad dæmones fugandos. Dico, aliquando: neque enim hunc effectum ſemper, neceſſariò ac infallibiliter annexum habet, ſed cùm vult Deus, ac providentiæ ſuæ decretis conſentaneum eſt. Quapropter non eodem modo, quo Sacramenta, efficax eſt ex opere operato. To. 3. p. 91. D.

*Habet-ne Eccleſia poteſtatem inſtituendi cæremonias?*

Obſervandum cum Bellarmino L. 2. de Sacramentis cap. 31. cæremonias quæ ab Eccleſia inſtituuntur, tribus modis utiles eſſe poſſe. 1. *Ad ornandum, & repræſentandum aliquod myſterium Religionis, & eo modo juvando rudiores. 2. ad morbos curandos & dæmones pellendos, & peccata venialia purganda, & alia id genus, idque per modum impetrationis, ut cùm Eccleſia benedicit candelas, aquam, palmas, agros &c. Iſta enim valent ad effectus illos ad quos inſtituuntur ex vi orationum Eccleſiæ.* 3. ad effectus aliquos producendos per applicationem meritorum Chriſti, atque ita quaſi ex opere operato: qui certè modus cæremoniis convenire non videtur; ſiquidem effectus illos, ut jam dictum eſt, ſemper, neceſſariò, ac infallibiliter non operantur. Ibid. F.

Atque his præſuppoſitis, certum eſt Eccleſiam habere poteſtatem inſtituendi cæremonias.

I. Quia poteſtatem à Deo accepit promovendi exteriorem Dei cultum, ornandi Sacramenta, inſtruendi Fideles, & ad pietatem eos informandi: atqui ad hæc omnia conferunt plurimùm cæremoniæ, ut patet ex antè dictis.

II. Minorem poteſtatem haud dubiè non habet Eccleſia Chriſti, quàm vetus Judæorum Synagoga: at iſta poterat novos ritus, cæremonias, feſtivitates inſtituere. Eſter 9. Synagoga, auctore Mardochæo, addidit novum feſtum diem ſolemnem omnibus celebrandum, quem Deus in Lege non inſtituerat. Idem factum eſt tempore Judith; ſic enim legimus cap. ultimo, *Dies autem victoriæ hujus feſtivitatis ab Hæbreis in numero ſanctorum dierum accipitur, & colitur à Judæis ex illo tempore uſque in præſentem diem.* Gen. 28. Jacob novam cæremoniam excogitavit; erexit enim lapidem in titulum fundens oleum deſuper, & vocavit nomen loci illius *Bethel*, in memoriam viſionis quam in eo loco habuerat.



Digitized by Google

III. Ipſimet Apoſtoli Act. 15. in Concilio congregati novam induxerunt diſciplinam, nempe ut Gentiles ad fidem converſi abſtinerent à ſanguine & ſuffocato, quod certè nuſquam Deus juſſerat, niſi Judæis. Quin & S. Paulus, interprete ſancto Auguſtino Epiſtola 54. aliàs 118. poteſtatem hanc determinandi ea quæ ad decentem Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, aſſignavit 1. Cor. 11. v. 34. his verbis, *cætera cùm venero diſponam*: quæ S. Doctor de Euchariſtia ante omnem cibum percipienda interpretatur. *Salvator*, inquit, *ideo non præcepit quo deinceps ordine ſumeretur, ut Apoſtolis, per* To. 2. p. 127. A. B. *quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſervaret hunc locum.*

IV. denique, Eccleſia hanc ſibi ineſſe poteſtatem & declaravit, & factis demonſtravit. Concilium Trid. ſeſſ. 21. cap. 2. *declarat, hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva il-* To. 14. Conc. p. 846. D. *lorum ſubſtantia, ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret.*

Quam poteſtatem verbo declaravit Eccleſia ſibi competere, eandem quolibet tempore exercuit, ut videre eſt in antiquis Scriptorum Eccleſiaſticorum monumentis, Juſtino, Tertulliano, Cyrillo Hieroſolymitano, Auguſtino & aliis. Unum hìc ſufficiat Tertulliani teſtimonium ex Lib. de Corona c. 3. ubi neceſſitatem traditionis vindicat, exemplo rerum multarum quas Eccleſia P. 102. A. ſui temporis obſervabat, etſi ſcriptæ non eſſent. *Ut à Baptiſmate ingrediar,* inquit, *aquam adituri, ibidem, ſed & aliquantò priùs in Eccleſia ſub Antiſtitis manu conteſtamur nos renuntiare diabolo, & pompæ, & angelis ejus. Dehinc ter mergitamur, ampliùs aliquid reſpondentes, quàm Dominus in Evangelio determinavit: Inde ſuſcepti, lactis & mellis concordiam prægustamus, exque ea die, lavacro quotidiano per totam hebdomadam abſtinemus. Euchariſtiæ Sacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum à Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quàm præſidentium ſumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus. Die dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate à die Paſchæ in Pentecoſten uſque gaudemus. Calicis aut panis etiam noſtri aliquid decuti in terram anxiè patimur. Ad omnem progreſſum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad calciatam, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quacunque nos converſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus. Harum & aliarum ejuſmodi diſciplinarum ſi legem expoſtules Scripturarum, nullam invenies: Traditio tibi prætendetur auctrix, conſuetudo confirmatrix, & fides obſervatrix.*

Tertullianus varios ibi recenſet ritus quos ſui temporis Eccleſia uſurpabat, inter quos jam nonnulli ſunt obſoleti, alii verò etiamnum vigent & obſervantur. Quis porrò niſi hæretico afflatus ſpiritu dixerit, Eccleſiam, aut non accepiſſe à Chriſto poteſtatem ritus hujuſmodi uſurpandi; aut eos poſſe aliquando uſurpare, qui mundi & ſatanæ vanam ac ſuperſtitioſam pompam ſapiant, ſicque vergant in ruinam & perniciem Fidelium? An non ſic impetitur Eccleſiæ ſanctitas & inerrantia, quæ vel ignoraſſet, vel prætergreſſa fuiſſet poteſtatis ſibi à Chriſto conceſſæ limites, vel ea poteſtate in ruinam & perniciem Fidelium abuſa fuiſſet?

Neceſ-

*Neceſſitas obſervandi cæremonias ab Eccleſia præſcriptas.*

Decretum eſt Concilii Tridentini ſeſſ. 7. Can. 13. *Si quis dixerit receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à Miniſtris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiarum Paſtorem omitti poſſe, anathema ſit.* To. 14. Conc. p. 777. E.

Et ſeſſ. 22. Can. 7. *Si quis dixerit cæremonias, veſtes, & externa ſigna quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia Catholica utitur, irritabula impietatis eſſe magis, quàm officia pietatis, anathema ſit.* Ibid. p. 856. A.

Ratio eſt 1. Quia Eccleſiæ in omnibus ſemper obſequendum eſt, cui Chriſtus poteſtatem fecit ritus ac cæremonias inſtituendi. *Non eſt enim poteſtas niſi à Deo*, ait Apoſtolus Rom. 13. v. 1. & ſeq. *Quæ autem à Deo ſunt, ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit: qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.* Et v. 5. *Ideò neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Et ad Hebr. 13. v. 17. *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiiacete eis: ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.*

Neceſſe porrò eſt eas Sacramentorum cæremonias ritè obſervare, non tantùm cùm ex earum omiſſione ſcandalum ſequi poſſet, ſed etiam eo ſepoſito ſcandalo: quia nempe ſic jubet Eccleſia, cujus leges conſcientiam ligant, etiam cùm ſine ſcandalo & offenſione proximi violari poſſunt. Siquidem, judice S. Auguſtino Epiſt. 54. aliàs 118. *inſolentiſſimæ inſaniæ eſt, diſputare an faciendum ſit, quod tota per Orbem frequentat Eccleſia.* Tom. 2. 126. C.

II. Quia ordo & uniformitas ſervari debet in Eccleſiaſtico miniſterio; ac neceſſe foret ſuis nervis totam diſſolvi, deformari ac diſſipari Eccleſiæ diſciplinam, ſi privato cuilibet Paſtori liberum foret aut antiquatos ritus renovare, aut novos invehere. Quanta foret Reipublicæ Chriſtianæ confuſio, ſi quis v. g. omnes antiquos Pœnitentiæ publicæ vel Cathecumenatus gradus in uſum revocare jam vellet; aut infantibus Euchariſtiam porrigere, aut eam adultis ſub duplici ſpecie, vel etiam ipſis in manus domum aſportandam præbere? Quiſque igitur ſedulò eos ritus ſervare debet, quos obſervat Eccleſia in qua vivit. *Neque enim*, ait S. Aug. loco mox citato, *diſciplina ulla eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam ad quam fortè devenerit..... Ipſa quippe mutatio conſuetudinis*, ait ibidem, *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non eſt, perturbatione infructuoſa conſequenter noxia eſt.* Ibid p. 124. D. Ibid. p. 126. D.

*An Eccleſiaſticæ cæremoniæ in ſua prima inſtitutione, ſymbolicam ſeu myſticam & ſpiritualem ſignificationem contineant.*

Duo hic extrema ſunt æqualiter declinanda.

Primum eorum, qui non aliam, quàm ſimplicem, purè litteralem ac hiſtoricam aſſignant cæremoniarum noſtrarum originem, nempe aut à decentia cultus divini, aut ab utilitate & commodo earum, aut à locorum & Regionum in quibus Sacra perficiebantur vario uſu, aut ex fortuito quodam

dam eventu, aut denique ex relatione ac correſpondentia quæ debet eſſe inter geſtum & ſitum corporis, & verba quæ ore proferuntur; ita certè ut illi nihil omnino in prima earum inſtitutione myſterii deprehendant. V.g. ſi ab illis ſciſcitatus fueris unde cereorum ac luminarium uſus? Reſpondebunt ad expellendas tenebras; quia primi Chriſtiani metu perſecutionum in locis ſubterraneis & obſcuris latitantes Sacra facere cogebantur: Pariter quis thùris & incenſi finis? Ad purgandum, inquiunt, tetrum ac fœtidum odorem qui ex locis illis ſubterraneis exhalabat, & ſanitati nocere poterat. Quòd ſi urgeas, Eccleſiam uſum illum luminarium & incenſi etiam retinuiſſe, quando illi reddita pace, aperto cœlo ac depulſis tenebris, iiſque in locis Sacra peragere licebat, in quibus, à fętido exhalitu nihil erat timendum; ajunt hanc cauſam eſſe, tùm quòd Eccleſia ſuorum uſuum in Officiis publicis retinentiſſima ſit, ac cujuſcunque innovationis inimica; tùm quòd populi Regionum in quibus publica Officia Eccleſiaſtica celebrata primùm fuere, aromatibus & incenſo plurimùm delectarentur.

Hæc profectò ratio expouendi cæremoniarum originem, jejuna nimis videtur, arida, exſucca, quæ nihil aut ferè nihil juvat Fidelium animos in Deum erigendos. Fatendum tamen eſt ſimplicem illam, litteralem & hiſtoricam cæremoniarum expoſitionem placere plurimùm ac ſummo oblectamento eſſe eruditis ac curioſis antiquitatis exploratoribus; neque moroſiùs nos ei repugnabimus; modò ſuus etiam ipſis ſervetur myſticus ac ſymbolicus explicandi modus, unde creſcit ac nutritur Fidelium pietas ac religio. Eo in argumento ſeſe feliciter exercuit eruditorum qui de rebus Liturgicis ſcripſere, induſtria; imprimis verò D. Claudii de Vert Ordinis Cluniacenſis Religioſi, in Opere Gallico cui titulum fecit, ***Explication ſimple, litterale & hiſtorique des Ceremonies de l'Egliſe***. Pariſiis 4. Tomis in 8. apud Florentinum Delaulne.

Alterum extremum illorum eſt, qui neglecta, ne dicam improbata, illa litterali & hiſtorica origine cæremoniarum, unicè ad myſticam & ſymbolicam earum ſignificationem attendunt, ac in minutiſſimis quibuſque rebus nonnihil altioris ac reconditi myſterii latere arbitrantur.

Media, noſtro quidem judicio, quædam via tenenda eſt, qua utraque extrema ſententia concilietur; ſi nempe nec litteralis & hiſtorica, quæ ad eruditionem, nec myſtica & ſymbolica, quæ ad pietatem valet plurimùm, cæremoniarum explicatio contemnatur, ſed utraque ſimul, quantùm fieri poteſt, conſocietur. Prima, fateor, aptior videtur ac commodior revincendis Novatoribus, qui ſuperſtitionis vitium in ritibus ſacrificii, perpetuò nobis obtrudunt; altera verò ad pietatem Fidelium & Myſteriorum intelligentiam magis comparata. Prior poſterioris baſis eſt ac fundamentum; neque certè D. de Vert animus ac conſilium unquam fuiſſe videtur, myſticas illas ac ſpirituales explicandi cæremonias rationes excludendi, ſicut ipſemet apertè profitetur pag. 45. præfationis primo tomo præfixæ.

Dicendum igitur, non improbata litterali & hiſtorica cæremoniarum expoſitione, etiam à primis Eccleſiæ exordiis, myſticum ac ſymbolicum ſenſum annexum illis fuiſſe.

Tædioſum certè foret ſingulas ſeu veteris ſeu Legis novæ cæremonias hìc enumerare, ac uniuſcujuſque ſymbolicam deſignare ſignificationem: ex multis pauca perſtringemus.

Ac

Ac 1. quidem Lex vetus tota certè ſymbolica erat, ad præfigurandam novam, & Chriſtum ipſum, qui finis eſt Legis, prænuntiandum deſtinata. *Omnia in figura contingebant illis*, ait S. Paulus 1. Cor. 10. v. 11. Sacrificia, quæ Abel, Abraham, Jacob, & alii Deo obtulerunt, non nuda profectò fuerunt, omnique ſpirituali ſenſu deſtituta ſigna, ſed mentis obſequium, ac cordis oblationem deſignabant, nec in vanum Deus celebris illius Sacrificii quod Abraham Gen. 15. obtulit, & aliorum omnium apparatum ac cæremonias præſcripſit. *Significativa ſunt omnia talia ſacrificia*, ait S. Aug. Epiſt. 102. aliàs 49. ad Deo gratias in reſponſ. ad 3. quæſtionem, *& quarundam rerum ſimilitudines*; & quidem ad noſtram utilitatem ordinatæ. Namque, ut ait idem S. Doctor L. 6. contra Fauſtum cap. 5. Deus *non fruſtra ea, quibus non indiget, ſibi juberet offerri, niſi aliquid in eis oſtenderet, quod nobis & noſſe prodeſſet, & talibus ſignis præfigurari oporteret.* To. 2. p. 271. D. To. 8. p. 206. A. B.

Jacob, Gen. 28. *erexit lapidem in titulum, fundens oleum deſuper.* Quod etiam c. 35. v. 14. ejuſdem Libri iterum feciſſe legitur, conſecrando ibi lapidem, ubi cum Deo luctatus fuerat, ac repromiſſiones acceperat, nomenque ſibi permutatum cognoverat; quam conſecrationem olei tantùm libaminumque effuſione factam fuiſſe denotant verba hæc, *Erexit titulum lapideum, in quo locutus fuerat ei Deus, libans ſuper eum libamina & effundens oleum.*

Iſta porrò libaminum & olei effuſio, divinum quid ac ſacrum denotabat. Nemo quippe ignorat quanto in uſu ac pretio apud Judæos fuerit olei unctio, qua Sacerdotes conſecrabantur, inaugurabantur Reges, ac omnia Tabernaculi utenſilia ſanctificabantur; unde ſacrum & ſanctum oleum dicebatur, cujus conficiendi ſingularem ritum ac formam Deus ipſe præſcripſit Exodi 30.

Hincque David Pſal. 44. prophetico ſpiritu de Chriſto propter plenitudinem gratiæ, quæ in ipſo erat, dixit: *Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ.* Metaphora ducta ab oleo quo Iſraelitæ feſtivis diebus utebantur, & quod ipſis in deliciis erat; quo perfuſo homines ac mulieres animi hilaritatem, feſtum diem, cordis lætitiam indicabant, & à quo luctus ac doloris cauſa abſtinebant.

Quin & ſuperſtitioſi Gentiles eò etiam progreſſi ſunt, ut non tantùm lapides atque ligna in hominum aut brutorum ſimilitudinem affabrè effigiata, oleo perungerent; ſed etiam rudes atque impolitos lapides, quorum uſus in agris terminandis erat, oleo perungere ac conſectare ſolerent, unde religioni ducebant illos manu contrectare aut loco movere, ut conſtat ex Platone Lib. 8. de Leg. Iſtos porrò lapides non inunxiſſent ſuperſtitioſi illi Pagani, nec coluiſſent; niſi in ea cæremonia divini aliquid ineſſe ac latere arbitrati fuiſſent, atque etiam aliquid divinitatis in terminis, ut notum eſt, admiſiſſent. Unde Arnobius de ſe ipſo loquens, cùm Paganorum adhuc teneretur erroribus, Lib. 1. adverſùs Gent. ait: *Venerabar, ò cæcitas! nuper ſimulachra modò ex fornacibus prompta, in incudibus deos & malleis fabricatos, elephantorum oſſa, picturas, veternoſis in arboribus tænias. Si quando conſpexeram lubricatum lapidem, & ex olivæ unguine ſordidatum, tanquam ineſſet vis præſens, adulabar, affabar, & beneficia poſcebam nihil ſentiente de trunco:* Quam Pagani ex ſuperſtitione, hanc veri Dei cultores ex Religionis ſenſu unctionis cæremoniam obſervabant. Ad cal. Oper. S. Cypriani p. 11.

II.

II. Quantò clarior eſt & expreſſior cæremoniarum in nova Lege ſpiritualis ac myſtica ſignificatio! Quid aliud, quæſo, referunt Baptiſmi & Euchariſtiæ ritus, niſi ſublime quid ac divinum? Non aliò profectò tendunt in adminiſtratione Baptiſmi, exorciſmi, inſufflatio, renuntiatio diabolo ejuſque pompis, deguſtatio ſalis, unctio, tactus aurium, cæreus accenſus &c. Totus Baptiſmi ritus ſymbolicus eſt, figura & imago mortis ac ſepulturæ Chriſti, ac nova, quæ in ipſo habenda eſt, vitæ. *An ignoratis*, ait ſanctus Paulus Rom. 6. v. 3. *quia quicunque baptiſati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptiſati ſumus? Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate*
Ed. vet. *vitæ ambulemus. Aqua in Baptiſmo*, ait S. Baſilius Lib. de Spiritu ſancto
To. 2. p. cap. 15. *mortis exhibet ſimilitudinem, corpus velut in ſepulchro recipiens,*
177. C. *Spiritus verò vim vivificam immittit, à morte peccati renovans animas noſtras in novam vitam.*

Olim Catechumenis poſt ſolitas renuntiationes dabatur pallium loco togæ, quod certè myſterio non carebat: toga ſcilicet dignitatis inſigne erat, pallium verò abjectionis & humilitatis, qualem decet Chriſtianos. Tertullianus Lib. de pallio c. 5. *Enim verò*, ait, *cùm hanc primùm ſapientiam veſtit*
P. 118. A. *quæ vaniſſimis ſuperſtitionibus renuit, tunc certiſſimè pallium ſuper omnes exuvias & peplos auguſta veſtis; ſuperque omnes apices & titulos Sacerdos ſuggeſtus*. Et poſtea: *Grande pallii beneficium eſt, ſub cujus recogitatu im-*
P. 119. C. *probi mores vel erubeſcunt*. Hinc iſtud procax Gentilium in Chriſtianos dicterium, *à toga ad pallium*.

In Euchariſtia autem quot myſteria! panem & vinum, cibum & potum uſualem pro materia hujus Sacramenti aſſumit Chriſtus, ut ſignificet Euchariſtiam ac quotidianam eſſe debere animorum noſtrorum cœleſtem alimoniam: in azimo pane conſecrat, ut quæ debeat eſſe animæ mundities ac puritas, oculis veluti ſubjiciat. *Expurgate vetus fermentum*, ait Apoſtolus 1. Cor. 5. v. 7. *ut ſitis nova conſperſio &c. Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.* Panis verò qui ex multis granis confectus eſt, unionem populi cum Chriſto ſignificat: *Unus panis, unum corpus multi ſumus, qui de uno pane participamus*, ait idem Apoſtolus 1. Corinth. 10. v. 16. Pedes Diſcipulorum lavat, quare? Explicat ipſe Chriſtus Joan. 13. *Qui lotus eſt*, ideſt baptiſatus, *non indiget niſi ut pedes lavet*; hoc eſt, quotidiana expurget peccata.

Spiritualem ac ſymbolicum eſſe noſtratum cæremoniarum finem, jam paulò antè ex Concilio Tridentino & Catechiſmo Romano demonſtravimus; neque porrò deſideratur finis ille in iis etiam cæremoniis v. g. luminarium, thuris &c. quarum originem & inſtitutionem totam litteralem eſſe ac hiſtoricam nonnulli referunt.

Utrumque illum cereorum ſeu luminarium finem agnoſcit ſanctus Hieronymus confutans Jovinianum, nempe tùm ad ſolatium & neceſſitatem, cùm Sacra de nocte peragebantur, tùm in ſignum lætitiæ ac fidei. Audiatur ſanctus Doctor Lib. adverſùs Vigilantium. *Cereos*, inquit, *non clara luce accendimus, ſicut fruſtra calumniaris; ſed ut noctis tenebras hoc ſolatio tempe-*
Tom. 4. part. 2. *remus, & vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tenebris. Quòd*
p. 284. *ſi aliqui per imperitiam & ſimplicitatem ſæcularium hominum, vel certè religio-*

*ſarum*

Digitized by Google

*ſarum feminarum . . . . . hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis? cauſabantur quondam & Apoſtoli, quod periret unguentum; ſed Domini voce correpti ſunt. Neque enim Chriſtus indigebat unguento, nec Martyres lumine cereorum; & tamen illa mulier in honore Chriſti hoc fecit, devotioque mentis ejus recipitur. Et quicumque accendunt cereos, ſecundùm fidem ſuam habent mercedem, dicente Apoſtolo: Unuſquiſque in ſenſu ſuo abundet. Idololatras appellas hujuſmodi homines? Non diffiteor, omnes nos qui in Chriſto credimus, de idololatriæ errore veniſſe: non enim naſcimur, ſed renaſcimur Chriſtiani. Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne ſimili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat Idolis, & idcirco deteſtandum eſt; hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum eſt. Nam & abſque Martyrum reliquiis per totas Orientis Eccleſias, quando legendum eſt Evangelium, accenduntur luminaria, jam Sole rutilante; non utique ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum. Unde & Virgines illæ Evange-* Mat.25. *lice ſemper habent accenſas lampades ſuas. Et ad Apoſtolos dicitur: Sint* Luc.12. *lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Et de Joanne* Joan.5. *Baptiſta: Ille erat lucerna ardens & lucens, ut ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur, de qua in Pſalterio legimus: Lucerna pedibus meis ver-* Pſ.118. *bum tuum, Domine, & lumen ſemitis meis.* Hæc S. Hieronymus.

Multi è veteribus cereorum uſum in ſacris Officiis commemorant: Prudentius Hymno 2. in honorem paſſionis ſancti Laurentii, ſanctus Paulinus Poem. 14. aliàs 18. de S. Felic. Natal. 3. verſu 98. Sanctus Gregorius Turonenſis Lib. de glor. Confeſſ. cap. 21. 69. 70. 71. 79. In exequiis defunctorum ſolitos Chriſtianos cereos accendere, teſtantur S. Gregorius Nazianzenus Oratione 4. adversùs Julianum, S. Hieronymus Epiſtola 86. aliàs 27. ad Euſtochium, S. Gregorius Nyſſenus de Vita S. Macrini.

Quod de uſu cereorum, idem & de uſu thuris dicendum; nempe adhibitum fuiſſe ad depellendum noxium odorem, qui ex locis ſubterraneis & ex magna Fidelium in illis incluſorum copia exhalabat. Ita fert antiquum Miſſale S. Dionyſii in Gallia ad benedictionem incenſi: *Hoc incenſum ad omnem fœtorem nocivum extinguendum Dominus benedicat, & in odorem ſuavitatis accendat.* Et S. Thomas 3. p. q. 83. ar. 5. ad 2. *Thurificatione*, inquit, *non utimur quaſi cæremoniali præcepto legis, ſed ſicut Eccleſiæ ſtatuto . . . . primò quidem ad reverentiam hujus Sacramenti; ut ſcilicet per bonum odorem depellatur, ſi quid corporaliter pravi odoris in loco fuerit, quod poſſet provocare horrorem: ſecundò ad repræſentandum effectum gratiæ.*

Primis Eccleſiæ ſæculis in uſu fuiſſe thus adolere, ſignificat Canon tertius eorum qui Apoſtolici dicuntur. *Ne liceat*, inquit, *aliquid aliud ad altare offerre, quàm oleum ad luminare, & incenſum tempore ſanctæ oblationis.* Non Tom.1. Conc.p. eſt quòd in re tam certa & explorata comprobanda immoremur diutiùs: 26.B.C. Deus ipſe Exodi 30. thuris compoſitionem præſcribit, prohibetque ne in alium, quàm Tabernaculi cultum uſurpetur, v. 37. *Talem compoſitionem non facietis in uſus veſtros, quia ſanctum eſt Domino. Homo quicumque fecerit ſimile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis ſuis.* Continet igitur uſus thuris & incenſi ſacrum aliquid ac divinum quod ad Dei cultum ſuo modo refertur. Deo adoletur, tanquam ſupremo rerum omnium Domino, cui latriæ cultus debetur: thure fumant & odoribus altaria, in honorem Sacrificii quod ibi of-

fertur; thuris honores exhibentur Crucis & Sanctorum imaginibus, qui honos præcipuè ad archetypa tendit ac refertur. Exhibetur quoque ſacro Evangeliorum Libro, in ſignum venerationis qua verbum Dei proſequimur, & boni odoris quem reſpergere ubique ac diffundere Chriſtiani omnes tenentur. Oblationes etiam ſuffitu perfunduntur, ut conſecrentur, & Deo gratæ fiant & acceptæ. Ipſis denique Fidelibus, dum Sacris interſunt, incenſum offertur, ut moneantur orationes ſuas ad Deum dirigere, & bonorum operum odorem, quaſi thus acceptiſſimum, circumquaque diffundere. Hæc pauca de cæremoniis, quantùm ad inſtitutum noſtrum ſpectat, ſufficiant, de quibus data opera fuſiùs tractant qui de rebus liturgicis ſcripſerunt.

### *Qua lingua Officia divina celebrari in Eccleſia debeant.*

Rem ſtatuit Concilium Tridentinnm ſeſſ. 22. de Sacrificio Miſſæ c. 8. & Can.
To. 14. Conc. p. 854. E. 9. Priori loco ſit loquitur: *Etſi Miſſa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire viſum eſt Patribus, ut vulgari paſſim lingua celebraretur. Quamobrem, retento ubique cujuſque Eccleſiæ antiquo, & à ſancta Romana Eccleſia, omnium Eccleſiarum matre & magiſtra, probato ritu, ne oves Chriſti eſuriant, neve parvuli panem petant & non ſit qui frangat eis, mandat ſancta Synodus Paſtoribus & ſingulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Miſſarum celebrationem, vel per ſe, vel per alios, ex iis quæ in Miſſis leguntur, aliquid exponant; atque inter cetera ſanctiſſimi hujus Sacrificii myſterium aliquod declarent diebus præſertim Dominicis & Feſtis.*

Ibid. p. 856. B. Canone verò 9. ſic definivit: *Si quis dixerit Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſubmiſſa voce pars Canonis & verba Conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe, aut lingua tantùm vulgari Miſſam celebrari debere ..... anathema ſit.*

Iſta porrò ad diſciplinam pertinent, non ad fidem: perinde quippe valet Sacramentum Baptiſmi vel Euchariſtiæ, quocunque idiomate adminiſtretur; verba etenim ad elementum, non ad perſonas circumſtantes referuntur. *Accedit verbum ad elementum*, ait ſanctus Auguſtinus Tract. 80. in Joan. *& fit Sacramentum.* Diſciplina porrò illa qua cautum eſt, ne vulgari paſſim lingua Sacrificium Miſſæ, cæteraque publica Eccleſiæ Officia celebrentur, univerſalis eſt, omnemque obligat Eccleſiam, ſive Græcam, ut græcè; ſive Latinam, ut latinè loquatur, cùm ſacra peraguntur Myſteria; jam enim à multo tempore & Græca in Oriente, & Latina lingua in Occidente deſiit eſſe vulgaris & omnibus domeſtica: unde S. Pius V. Conſtitutione, *Providentia*, an. 1566. prohibuit, ne Latini græcè, & viciſſim Græci latinè celebrarent; voluitque ut ſuum unaquæque Eccleſia morem ac ritum antiquum probatum retineret. Domeſtica quidem ac vulgaris aliquando fuit in Oriente græca, ſicut latina in Occidente, aut ſaltem in magna Occidentis parte, quam S. Auguſtinus Lib. 1. Confeſſ. cap. 14. fatetur ſe *inter blandimenta nutricum, & joca arriden-*
To. 1. p. 78. C. *tium didiciſſe.* At ex quo græca Orientalibus, & Occidentalibus latina deſiit eſſe vulgaris, Eccleſia optimis rationibus ducta primævum ſuum idioma in celebrandis ſuis Myſteriis conſtanter ab omnibus juſſit retineri: ſoli Novatores uſum illum improbant.

Æquiſſimæ porrò rationes illæ quibus Eccleſia nixa fuit, iſtæ ſunt.

1. Uſus

I. Uſus & praxis Judæorum, qui in perſolvendis Religionis Moſaicæ Officiis Hebræa lingua utebantur, tametſi poſt captivitatem Babylonicam vulgaris apud ipſos amplius non foret, ſed ſolis Sacerdotibus & Levitis perſpecta. Ex frequenti ſcilicet commercio & cohabitatione cum Chaldæis & Aſſyriis, linguam Chaldaicam & Syriacam familiarem ſibi reddiderunt, ſuæ patriæ ac vernaculæ linguæ prorſus obliti: unde nonniſi Levitarum interpretatione verba Legis intelligere poterant, ſicut legimus Lib. 2. Eſdræ cap. 8. v. 13. *In die ſecundo congregati ſunt Principes familiarum univerſi populi, Sacerdotes & Levitæ ad Eſdram Scribam, ut interpretaretur ei verba Legis.* Ergo ſine interprete verba Legis, ſeu Textum Hebræum, Judæi tunc non intelligebant. Idem uſus tempore Chriſti & Apoſtolorum in Templo adhuc obſervabatur; atque Legis Doctores textum Legis Hebraicum populo exponebant & interpretabantur.

Æquiſſimæ rationes uſus Eccleſię. I. Praxis ipſorũ Judęorum.

II. Uſus & praxis Eccleſiæ utriuſque tùm Græcæ, tùm Latinæ: Græci nempe non populari ac domeſtico vulgi ſermone Sacra perficiebant, ſed græco, ut apertè demonſtratur ex Liturgiis SS. Baſilii ac Chryſoſtomi. Eccleſia pariter Latina ſemper latinè Sacramenta miniſtravit, licèt jam dudum lingua latina deſierit eſſe vulgaris. Id verò manifeſtum eſt ex Iſiodoro, Alcuino, Amalario, Rabano, Strabone, Micrologo, Ruperto, Thoma Vvaldenſi, qui ſcribebant de divinis Officiis in Hiſpania, Gallia, Germania, Italia, Anglia, quo tempore lingua latina in uſu communi ac vulgari non erat.

II. Prax veteris Eccleſiæ.

III. Vix ulla lingua ſub Sole eſt, quæ latiùs diffundatur, quàm latina, cùm plùs etiam quàm quartam Europæ partem complecti videatur, ait Stanislaus Cardinalis Hoſius Dial. de Sacro vernaculè legendo. Hac enim utuntur & Boemi & Moravi, & Caſſubi, & Ruſſi, & Moſchi, Sclavi, Suetii, Dalmatæ, Croatæ, Bulgari, Raſciani &c. Cæterùm, pergit Stanislaus, ſic inter ſe nationes illæ dialectis variant, ut minùs etiam Sclavum atque Dalmatam Polonus intelligat, quàm Hollandum aut Burgundum, Suevus aut Helvetius.

III. Latinæ linguæ diffuſio *T. 1. p.* 664.

IV. Cùm Eccleſia una ſit, & membra ejuſdem corporis communi quodam ſocietatis vinculo colligari debeant, ſapienter omnino inſtitutum fuit, ut ea lingua Sacra celebrentur, quæ commercium Eccleſiarum non impediat. Si verò liceret unicuique lingua ſua familiari ac domeſtica divina perſolvere, commercium illud intercluderetur: non enim poſſent convenire in Eccleſiis Germanorum, Anglorum, Polonorum, Itali, Galli, Hiſpani, & vice verſa.

IV. Commerciũ Eccleſiarum.

V. Ritus adminiſtrandi Sacramenta conſtans eſſe debet, uniformis, decens, nulli mutationi obnoxius, pro conſtantia, dignitate, ac reverentia Religionis cujus Sacramenta ſunt: at ſi lingua vernacula promiſcuè liceret ea adminiſtrari, mirum quanta inde confuſio, ei non abſimilis, quam in conſtruenda Turri Babel olim contigiſſe legimus: vulgaris etenim & vernacula lingua continuis mutationibus obnoxia eſt, ac ſæpè ſæpiùs immutandus foret ritus publicus adminiſtrandi Sacramenta; multa quippe ſunt vocabula jam obſoleta, quæ à paucis jam intelliguntur, & quæ infirmorum irriſioni ac contemptui ſubjacerent; unde procul dubio læderetur, quæ tanta eſſe debet Sacramentorum majeſtas, dignitas & reverentia. Quà verò ratione, ait hìc Bellarminus, æquum eſt, ut in Sacramentis adminiſtrandis utamur alia domo, aliis veſtibus, aliis inſtrumentis, quàm ordinariis & quotidianis;

V. Ritus Sacramentorũ conſtans.

*L. 2. de Sacr. in gen. c.* 31. *To. 3. p.* 94. E.

ita par eſſe videtur, ut utamur alia lingua: nempe ut verba Sacramentorum conceptis verbis, & eodem modo ab omnibus proferantur, ne fortè periculum ſit mutationis, vel depravationis, aut etiam erroris alicujus. Nullibi autem cum majori ſalutis æternę diſpendio ac periculo erratur, quàm in conficiendis & adminiſtrandis Sacramentis: id autem facillimè præcavebitur, ſi eadem lingua omnes utantur; difficillimè, ſi diverſis.

*Ibid.* F. Addit Bellarminus loco mox indicato, quòd ſi lingua vulgari Sacramenta miniſtrentur, aperietur porta latiſſima ignorantiæ: contenti enim erunt Miniſtri ſi ſciant legere; atque ita paulatim obliviſcentur linguam latinam, nec Opera ſanctorum Patrum legent, & proinde non intelligent Scripturas; verùm, quod amplius eſt, vix congregari unquam poterunt: quæ tamen aliquando neceſſaria ſunt, Concilia generalia: niſi enim quædam ſit communis & quaſi Eccleſiaſtica lingua, quomodo Epiſcopi ſenſa ſua ſibi invicem communicare, ac Religionis negotia communi conſilio pertractare ac definire poterunt?

Inde facile eſt intelligere, quàm immeritò Novatores noſtri inter cæteras ſuæ ab Eccleſia Catholica ſeceſſionis cauſas, iſtam obtendant, tùm varias quas induxit in cultum divinum cæremonias, tùm latinum idioma quo divina Officia perſolvenda eſſe mandavit. Quàm levis eſt, ne dicam injuſta hæc querimonia! Namque, ut probatum fuit, & cæremoniæ illæ ſuum & quidem ſpiritalem fructum afferunt, & ipſimet Calviniſtæ ſocietatem Religionis habent cum Lutheranis Germaniæ & Proteſtantibus Angliæ, qui tamen omnes ferè ritus noſtros ſeu cæremonias retinuerunt. Imò nec ipſi quidem Galli Calviniſtę, dum ad exteras regiones perveniunt, conventus fratrum ſuorum Anglorum v. g. & Germanorum refugiunt, quamquam linguam non intelligant, qua ſuam illi liturgiam celebrant. Quare igitur in nobis culpant ac reprehendunt, quod in ſuis tolerare, imò & approbare tenentur?

VI. Verſiones Scripturæ in linguam vulgarem improbantur. Primũ exemplum à cenſura Miſſalis Romani Gallicè verſi.

VI. Uſus linguæ vulgaris in perſolvendis Eccleſiaſticis Officiis, neceſſariò involvit ac ſupponit verſionem alicujus ſaltem partis Scripturarum in linguam vernaculam: atqui quantùm & Clero Gallicano, & ſacræ Facultati Pariſienſi diſplicuerint ſemper hujuſmodi verſiones, patet ex multis cenſuris quibus illæ perſtrictæ fuerunt. Ex multis tria dumtaxat exempla hìc ſeligimus.

Primum, quod ordine temporis poſtremum eſt, cùm anno 1660. prodiiſſet in lucem Miſſale Romanum à D. Voiſin è latino in vulgarem linguam converſum, ac per columnas diviſum, habens ex una parte textum latinum, ex altera verò gallicum, ad rei novitatem attoniti Gallicani Præſules Pariſiis congregati, dictam verſionem unanimi conſenſu eodem anno die Martis 7. Decembris improbarunt ac ſuppreſſam voluerunt, data etiam die 7. Januarii anni 1661. ad Summum Pontificem Alexandrum VII. Epiſtola, enixè rogantes ut publica & ſolemni Conſtitutione huic novitati ſtatim obſiſteret, ne ſerperet longiùs. *Inducti fuimus, Beatiſſime Pater*, ajunt Epiſcopi Gallicani, *multis iiſque graviſſimis rationibus, quæ Beatitudinem tuam .... non latent: ac potiſſimùm quòd præter antiquitatis reverentiam, poſtulet ipſa Chriſtianorum ritum ac Myſteriorum dignitas atque majeſtas, ut ea vulgò & quibuſvis obviis non exponantur, ne ipſa ſua frequentia & aſſiduitate viloſcant, ſintque eò magis mira & veneranda, quò rariora: neve apicum, ſyllabarum,*

*barum, aut verborum immutatio, quæ ex ſingulorum idiomatum dialecto & proprietate oritur, ſcandalum aliquod vel offendiculum in rebus fidei ac doctrinæ ponat*. Laudant ibidem Præſules Gallicani celebre iſtud ſancti Hieronymi teſtimonium ex Epiſtola ipſius ad Paulinum, *cùm tractent fabrilia fabri, ſolam Scripturarum artem eſſe, quam ſibi paſſim omnes vendicant, quam garrula anus, quam delirus ſenex, quam Sophiſta verboſus*, pro libito interpretantur, *lacerant, docent antequam diſcant: alios adducto ſupercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de ſacris Litteris philoſophari.* To. 4. p. 2. pag. 571.

Alexander VII. die 12. Januarii an. 1661. Conſtitutionem in forma Brevis emiſit in qua ſic loquitur: *Ad futuram rei memoriam. Ad aures noſtras ingenti cum animi noſtri mœrore pervenit, quòd in Regno Galliæ quidam perditionis filii in perniciem animarum novitatibus ſtudentes, & Eccleſiaſticas ſanctiones, ac praxim contemnentes, ad eam nuper veſaniam pervenerint, ut Miſſale Romanum latino idiomate longo tot ſæculorum uſu in Eccleſia probato, conſcriptum, ad gallicam vulgarem linguam convertere.... auſi fuerint, & ita ſacroſancti ritus majeſtatem latinis vocibus comprehenſam deiicere & proterere, ac ſacrorum Myſteriorum dignitatem vulgo exponere temerario conatu tentaverint. Nos.... quemadmodnm novitatem iſtam perpetui Eccleſiæ decoris deformatricem, inobedientiæ, temeritatis, audaciæ, ſeditionis, ſchiſmatis, aliorumque plurium malorum facilè productricem abborremus & deteſtamur, ita Miſſale præfatum gallico idiomate à quocunque conſcriptum, vel in poſterum aliàs quomodolibet conſcribendum & evulgandum, motu proprio & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, perpetuò damnamus & interdicimus, ac pro damnato, reprobato & interdicto haberi volumus &c.* Scripſit & idem Pontifex ad Epiſcopos Gallicanos Breve die 7. Februarii ejuſdem anni 1661. in quo poſt præmiſſam gratulationem ob eorum zelum ac vigilantiam, ait ſe etiam ante acceptas eorum Litteras, ſtatim huic malo occurriſſe, *expreſſa Brevis animadverſione.* Rec. des Bullet p. 452. Ibid. p. 453.

Acceſſit & Cenſura ſacræ Facultatis Pariſienſis die 1. Aprilis an. 1661. confirmata die ſecunda menſis Maji ejuſdem anni, cujus hæc verba ſunt: *Sacra Theologiæ Facultas poſt editam à ſe & publicatam menſe Januario recèns elapſo, ad approbationes verſionum tam Miſſalis nuper editi, quàm ſacræ Scripturæ & Officii Eccleſiaſtici, ſub nomine quorundam ejuſdem Facultatis Magiſtrorum vulgatas, declarationem, admonita prima Februarii ſequentis plurima eſſe in eodem Miſſali animadvertenda; illius examen aliquot Magiſtris demandavit, qui poſt accuratam ejus per menſes Febeuarium & Martium lectionem, retulerunt prima Aprilis, Librum illum non ſolùm ad Fidelium inſtitutionem prorſus ineptum, ſed & perniciosum eſſe, utpote cujus explicationes aliunde adſcitæ, ambiguæ, rudes & indigeſtæ, vel ad textus ſenſum appoſitæ non ſint, vel paſſim textu ipſo longè difficiliores & obſcuriores, quæque alia explicatione indigeant, in quibus variæ ſunt propoſitiones animarverſione dignæ, velut ſubjectæ.* Relatis deinde nonnullis propoſitionibus, ſic pergit ſacra Facultas: *Quibus auditis, & re maturiùs diſcuſſa, cenſuit ſacra Facultas, in eo Miſſali, ut verba ſonant, contineri errores contra ſanam doctrinam de Chriſto, de Spiritu ſancto, de Gratia & libero arbitrio, de Sacramentis, præſertim Baptiſmi & Pœnitentiæ, aliiſque capitibus; & multas verſiones ineptas ac falſas,*

*falſas, aliquam etiam quæ textu latino, tùm addendo, tùm detrahendo inducunt in opiniones olim & recenter condemnatas.*

Secundum exemplū à Cenſura Eraſmi.

Secundum exemplum petitur à Cenſura qua ſacra Facultas nonnullas Eraſmi Propoſitiones notavit die 17. Decembris anno 1527. excerptas ex Præfatione ipſius in Matthæum; quales iſtæ ſunt.

Propoſitiones Eraſmi. I. Cenſura.

Prima, *Sacras Litteras cupiam in omnes verti linguas.*

In re ad ſalutem non neceſſaria, ajunt Theologi Pariſienſes, potiùs conſulendum eſt multorum profectui, ipſam ( lectionem Scripturæ ) interdicendo, quàm paucorum utilitati, eam permittendo cum gravi multitudinis incommodo; unde & jure damnata eſt hujuſmodi tranſlatio.

2. Propoſitio. Cenſura.

Secunda, *Exclamant, indignum facinus ſi mulier vel coriarius loquatur de ſacris Litteris.*

Rectè, ait Cenſura, perpenſa multorum hujus temporis impudenti temeritate, indignum facinus exiſtimandum eſt, quòd idiotæ & ſimplices ſuo judicio ſacras Litteras legant in ſuam linguam converſas, & de illis diſſerant aut diſceptantes de earum difficultatibus tractent.

3. Propoſitio. Cenſura.

Tertia, *Me auctore ſacros Libros leget agricola, leget faber, leget latomus.*

Teſtantur ſacra eloquia, inquit Cenſura, ſimplices eſſe tanquam parvulos, quibus, Auctore Paulo, lacte opus ſit; non enim ſolidam adhuc eſcam ferre ac digerere poſſunt: perfectorum ſiquidem ſolidus eſt cibus, eorum qui pro ipſa conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni & mali. Quapropter non eſt medium aptum hujuſmodi ſimplicibus, quòd indiſcriminatim quoſvis ſacros Libros legant in linguam vernaculam tranſlatos; ſed convenientiſſimum eis medium Eccleſia conſtituit, auditionem verbi Dei, & frequentationem Prædicationum ejus: neque eis obiter interdicit uſum quorumdam ſacrorum Librorum, qui cum explicatione convenienti, ædificationi morum ſint accommodi &c.

4. Propoſitio. Cenſura.

Quarta, *Neque Ezechielis Prophetæ, neque Cantici Canticorum, aut cujuſquam Librorum veteris Teſtamenti lectionem ulli homini interdico.*

Cùm Sedis Apoſtolicæ Decreto, ait Cenſura, multorum talium Librorum lectio laicis jam pridem interdicta ſit, & eruditis in Lege Domini apud Hebræos, graviorum Auctorum ſententia, prohibita fuerit lectio dictorum Librorum, atque primi capitis Geneſeos ante annum ætatis trigeſimum, prædicta propoſitio temerariè & impudenter aſſeritur; quandoquidem eadem ſubeſt cauſa inhibendi talium Librorum lectionem, quæ ſuberat quando Decretum Innocentii III. ſuper his conſtitutum eſt.

5. Propoſitio. Cenſura.

Quinta, *Indecorum vel ridiculum potiùs videtur, quòd idiotæ & mulierculæ pſittaci exemplo Pſalmos ſuos & precationem Dominicam immurmurent; cùm ipſi quod ſonant, non intelligant.*

Hæc propoſitio, ait Cenſura, ſimplices, idiotas & mulierculas ab oratione vocali, juxta ritum & conſuetudinem Eccleſiæ, perperam retrahens, ac ſi inutilis ſit, niſi ab eis intelligatur, impia eſt & erronea, viam præbens errori Bohemorum, qui Officium Eccleſiaſticum in idiomate vulgari celebrare conati ſunt: alioqui in Lege veteri indecorum fuiſſet & ridiculum, ſimplicem populum ex Dei inſtituto cæremonias Legis obſervare, quas non intelligebat; quod aſſerere, eſt in Legem & ejus latorem Deum blaſphemum, & hæreticum. Neque enim per verba orationis ſolùm prætendit Eccleſia, ut

ſerie

ſerie verborum illorum erudiamur, ſed ut ejus fini nos conformando, veluti ipſius membra, divinas laudes pronuntiemus, debitas gratiarum actiones perſolvamus, & nobis neceſſaria imploremus, unde propter talem orantium intentionem, Dei munere affectus inflammetur, intellectus illuminetur, humana inopia ſublevetur, atque gratiæ & gloriæ fructus comparetur; quæ certum eſt orantes per tales orationes vocales, quamvis verba non intelligant, prætendere, quemadmodum Legatus, etſi verba domini ſui non capit, illa tamen juxta mandatum domini ſui referens, gratum impendit obſequium & domino, & ei ad quem mittitur. Multæ ſimiliter Prophetiæ in Eccleſia cantantur, quæ quamvis à multis cantantibus non intelligantur, plurimùm tamen utilis eſt & meritoria earum pronuntiatio & cantus; divinæ ſiquidem veritati quæ illas docuit ac revelavit, eas cantando gratum obſequium exhibetur. Per quæ ſanè conſtat, non in ſola verborum intellectione fructum orationis conſiſtere; pernicioſum quoque eſſe errorem exiſtimantium, ſolùm ad erudiendum intellectum fieri orationem vocalem, cùm præcipuè fiat talis oratio ad inflammandum intellectum, ut pio & devoto animo in Deum modis prædictis ſe erigendo, mens reficiatur, & obtinendo quæ petit, ſua intentione non fruſtretur; mereatur etiam intellectus illuminationem; quemadmodum & alia utilia aut neceſſaria: qui nimirum fructus longè uberiores ſunt, quàm ſola verborum intellectio, quæ abſque excitatione affectus in Deum, parum affert utilitatis. Quòd ſi contingeret Pſalmos in linguam vulgarem traduci, non propterea eorum ſenſum ſimplices & idiotæ plenè perciperent. Hactenus ſacra Facultas Pariſienſis.

Tertium exemplum ex Cenſura verſionis Bibliorum in linguam vernaculam à Renato Benedicto editæ. Anno Domini 1567. die 15. Julii Facultas cenſura notavit verſionem Bibliorum à M. Renato Benedicto editam, ſuamque cenſuram ſolemniter confirmavit 3. Septembris anni 1569. quam approbavit & laudavit Gregorius XIII. Summus Pontifex Diplomate ſcripto 3. die Octobris anni 1575. & ad Facultatem tranſmiſſo.

*Tertiũ exemplum à Cenſura verſionis Bibliorũ per Renatũ Benedictum.*

Et anno 1565. die 1. Aprilis, Facultas concluſit ne liceret Magiſtris Facultatis componere Libros Gallicos, nec transferre in linguam gallicam, aut illis ſubſcribere, niſi priùs ſint probati ab ipſa Facultate, ut moris eſt.

Anno 1661. die 4. Januarii, eadem Facultas in ſua Declaratione circa approbationes verſionum Gallicarum, occaſione Libri cujuſdam precum gallicè impreſſi apud Joan. le Mire via Jacobæa, mentem ac ſententiam ſuam ſic aperit.

Quoniam verò eadem Facultas occaſione precum hujus Libri in linguam vulgarem traductarum, reſcivit multas alias hujuſcemodi verſiones editas fuiſſe cum approbatione quorumdam ejuſdem Facultatis Magiſtrorum, cenſuit etiam omnibus declarandum, declaratque ſe nunquam intendiſſe cuiquam ſuorum dare licentiam approbandi ullam verſionem Librorum quorumcumque de Officio Eccleſiaſtico, aut precibus arbitrariis, ſine Epiſcopi auctoritate in lucem emiſſis, quorum omnium approbationem annis potiſſimùm 1548. 1567. 1607. 1620. 1641. aliiſque reſpectivè prohibuit.

Quod autem ſpectat ad Miſſale gallicè nuper Typis excuſum, præſeferens ejus approbandi licentiam à Facultate, tantùm abeſt, ut ea unquam alicui

conceſſerit, cùm petita tantùm fuerit licentia approbandi *explicationem Miſſarum totius anni, non verò ullam Miſſalis gallicam verſionem*; quin potius eam petendi licentiam haud dubiè denegaſſet, & datam à quocumque ſuorum traductionis illius approbationem non poteſt non improbare, uti & præſenti declaratione improbat, ſicut Magiſtris Breviarii Romani verſionem approbandi licentiam poſtulantibus denegavit anno 1655. & datam ab illis pro novi Teſtamenti verſione approbationem improbavit anno 1649.

Ad hæc omnia accedit auctoritas SS. Pontificum Gregorii VII. Innocentii III. & Pii IV.

Gregorius VII. rogatus à Duce Bohemiæ, totius gentis ſuæ nomine, ante annos quingentos & amplius, ut permitteret Sacra lingua Sclavonica apud ſuos celebrari, Pontifex denegavit. *Quia verò*, inquit in Epiſtola ad Ducem Bohemorum, *nobilitas tua poſtulavit, quo ſecundùm Sclavonicam linguam,*
To.10. Conc.p. 234.D. *apud vos divinum celebrari annueremus Officium, ſcias nos huic petitioni tuæ nequaquam poſſe favere. Ex hoc nempe ſæpe volventibus liquet, non immeritò ſacram Scripturam omnipotenti Deo placuiſſe quibuſdam locis eſſe occultam, ne, ſi ad liquidum cunctis pateret, fortè vileſceret, & ſubjaceret deſpectui; aut pravè intellecta à mediocribus, in errorem induceret.*

Innocentius III. ſcribens ad Abbatem Ciſtercienſem & Collegas ejus, incommoda graviſſima quæ ex uſu linguæ vulgaris in Officiis divinis peragendis emergere poſſent enumerans, acriter eos reprehendit qui Canonicos ſanctarum Scripturarum Libros gallicè redditos paſſim laicis, & mulieribus per-
Edit. Baluz. To.1.p. 494. mittunt. *Significavit nobis*, ait, *Venerabilis frater noſter Metenſis Epiſcopus per ſuas Litteras, quòd tam in Diœceſi, quàm in Urbe Metenſi, laicorum & mulierum non modica multitudo gallicæ cuidam traductioni divinorum Librorum intendens, ſecretis conventiculis etiam inter ſe invicem eructare præſumerent, aliorum aſpernantes conſortium, & in faciem redarguentibus presbyteris reſiſtentes, quorum ſimplicitatem faſtidiunt in ſuæ translationis peritia confidentes. Non protinus ad vindictam nos res accendit incognita, ſed univerſis tam in Urbe, quàm in Metenſi Diœceſi conſtitutis, ſub eo tenore Litteras curavimus Apoſtolicas deſtinari, qui vobis ex tranſcripti earum poterit inſpectione patere.* Et paulò poſt præſcribens, ut inquiratur circa fidem Catholicam ipſorum, ſubjungit: *Nuper autem idem Epiſcopus per ſuas nobis Litteras intimavit, quòd quidam eorum, quos notabiles prioribus Litteris denotarat, mandatis recuſant Apoſtolicis obedire; quibuſdam eorum clanculò, quibuſdam verò jam publicè obediendum eſſe dicentibus ſoli Deo: ab occultis etiam conventiculis non ceſſantes, officium prædicationis occultè, licèt à nullo mittantur, prohibiti etiam ſibi non metuunt uſurpare: aſpernantes ſibi diſſimiles & translationi eidem uſque adeo inſiſtentes, ut ſe nec Epiſcopo, nec Metropolitano ſuo, nec nobis ipſis aſſerant parituros, ſi eam decrevimus abolendam.* Mandat ibidem Pontifex, ut iſti corrigantur, & ad obedientiam Decretis Apoſtolicis præſtandam adigantur. *Cùm enim*, addit Innocentius, *in hoc univerſalis Eccleſiæ vertatur negotium, & agatur cauſa fidei Chriſtianæ, ad exequendum Apoſtolicæ Sedis mandatum, cum ſumma diligentia & cautela, vos ſtudioſos & promptos eſſe volumus & mandamus.* Hactenus Innocentius. Iſtæ igitur ſunt utilitates, quas lingua vulgaris omnibus nota in Libris ſacris & divinis Officiis, afferre poteſt in Eccleſia Dei: Sacerdotum videlicet ſimplicium deſpectus, inobedientia,

dientia, clancularia conventicula, ſeditiones, ſchiſmata, & alia hujuſcemodi, quæ Innocentius contigiſſe ea de cauſa commemorat.

Denique Pius IV. Decretum Indicis Librorum prohibitorum, quod à Patribus à Synodo Tridentina ſelectis conditum eſt, auctoritate Apoſtolica comprobavit ac ſuum fecit. Hæc autem eſt quarta hujus Indicis regula æquitatis ac ſapientiæ plena. *Cùm experimento manifeſtum ſit, ſi ſacra Biblia vulgari lingua paſſim ſine diſcrimine permittantur, plùs inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, quàm utilitatis oriri, hac in parte Judicio Epiſcopi, aut Inquiſitoris ſtetur; ut cum conſilio Parochi, vel Confeſſarii Bibliorum à Catholicis auctoribus verſorum lectionem in vulgari lingua eis concedere poſſint, quos intellexerint ex hujuſmodi lectione, non damnum, ſed fidei atque pietatis augmentum capere poſſe.* *To. 14 Conc. p. 593. D.*

Dices 1. Ex uſu linguæ incognitæ in divinis & Eccleſiaſticis Officiis perſolvendis grave omnino incommodum ſequitur: nempe infinitam propemodum hominum multitudinem, qui linguam latinam non intelligunt, nullum ſpiritualem fructum ex publicis Eccleſiæ precibus percipere poſſe; utpote qui ea loquantur, quæ non intelligunt.

Hanc eſſe Apoſtoli mentem probant ex cap. 14. prioris ad Corinthios v. 13. & ſeq. *Qui loquitur lingua*, ait Apoſtolus, *oret ut interpretetur. Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fructu eſt. Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente. Cæterùm ſi benedixeris ſpiritu qui ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſuper tuam benedictionem? Quoniam quid dicas, neſcit.* Ipſo igitur Apoſtolo judice, qui orat lingua, & mente ſeu intelligentia orare debet: mente autem orare non poteſt, niſi verborum, quæ profert, ſenſum intelligat. Id verò non poteſt idiota ſeu quilibet de vulgo fidelis, niſi lingua vulgari ac domeſtica Preces & Officia Eccleſiæ publica celebrentur.

Reſp. objectionem iſtam quæ apud Novatores noſtros hìc palmaris eſt, plenè & abundè diſſolvi à Theologis Pariſienſibus in Cenſura quintæ propoſitionis Eraſmi paulò antè relata. Et certè ad fructum ex oratione vocali percipiendum neceſſe non eſt, ut qui orat, ſenſum orationis & myſterii, quod in ea includitur, privatim intelligat: quàm multi enim ſunt rudes & ſimplices qui ſenſum illum nequidem capiunt, etiam cum gallicè orant? *Illos*, ait Tertullianus, *fides ſalvos facit, non exercitatio Scripturarum*; & ut loquitur S. Auguſtinus Lib. contra Epiſt. fund. cap. 4. *turbam non intelligendi vivacitas, ſed credendi ſimplicitas tutiſſimam facit.* Senſum verborum Scripturæ abſque interprete non intelligebant veteres Judæi à captivitate Babylonica reduces; an minùs propterea utiles erant eorum orationes? Summum Sacerdotem, cùm intra Sancta Sanctorum ſecretè orabat, non audiebant qui ſtabant procul, an idcirco fruſtra & in vanum orabant? Sufficit igitur ſi populus fidelis mente & animo cum Eccleſia uniatur, eumdemque ſibi finem proponat, ac effectum confidenter ſperet, quem poſtulat ac ſperat Eccleſia; creſcit enim verò ex obſcuritate & ignorantia meritum fidei, modeſtiæ & humilitatis Chriſtianæ. Adde Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. cap. 8. incommodo, quod Novatores hic opponunt, providè occurriſſe, cùm *Paſtoribus & ſingulis curam animarum gerentibus mandat, ut frequenter inter Miſſarum celebrationem, vel per ſe, vel per alios, ex iis quæ in Miſſis leguntur, alĭud exponant &c.* *To. 8. p. 153. B.* *To. 14. Conc. p. 855. A.*

Ad

Ad textum S. Pauli ex cap. 14. prioris ad Corinthios, manifeſtum eſt Apoſtolum eò loci non agere de oratione ſolemni Eccleſiæ, nec de divinis Officiis, aut ſacrificio Miſſæ, ſed de dono linguarum, quod multis Corinthiis conceſſum fuerat; jubetque Apoſtolus ut quo decet ordine, eo dono utantur ad ædificationem Eccleſiæ, non confusè ac perturbatè ſimul omnes loquantur, nè fortè inſanire videantur; ſed pauci ( duo vel tres) modeſtè, & cùm adeſt interpres, qui idiotas, ſeu ſimplices docere poteſt. Non aliam eſſe S. Pauli mentem demonſtrat totius capitis contextus. *Quid ergo eſt fratres?* ait Apoſtolus v. 26. *Cùm convenitis, unuſquiſque veſtrum pſalmum habet, apocalypſim habet, linguam habet, interpretationem habet, omnia ad ædificationem fiant. Sive lingua quis loquitur, ſecundùm duos, aut ut multùm tres, & per partes, & unus interpretetur; ſi autem non fuerit interpres, taceat in Eccleſia, ſibi autem loquatur & Deo. Prophetæ autem duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent. Quòd ſi alii revelatum fuerit ſedenti, prior taceat .... Poteſtis omnes per ſingulos prophetare; ut omnes diſcant, & omnes exhortentur, & ſpiritus prophetarum prophetis ſubjecti ſunt. Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis; ſicut & in omnibus Eccleſiis ſanctorum doceo. Mulieres in Eccleſiis taceant, non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut Lex dicit &c.* Et tandem concludit in fine captivis v. 39. his verbis: *Itaque, fratres, æmulamini prophetare, & loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeſtè, & ſecundùm ordinem fiant.* Ex quibus manifeſtè conſtat, Apoſtolum agere de donis linguarum eorumque debito uſu; præſcribens ſcilicet ne omnes ſimul confusè ac perturbatè loquerentur, *ſed honeſtè & ſecundùm ordinem* ad ædificationem Eccleſiæ. *Si enim,* ait eodem cap. 14. v. 23. *conveniat univerſa Eccleſia in unum, & omnes ſimul linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles, nonne dicent quod inſanitis?*

Dices 2. Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. an. 1215. cap. 9. approbat ut quælibet Natio lingua ſua vulgari ac domeſtica divina celebret Officia. Et verba: *Quoniam in pleriſque partibus intra eamdem Civitatem atque Diœceſim permixti ſunt populi diverſarum linguarum, habentes ſub una fide varios ritus & mores, diſtrictè præcipimus, ut Pontifices hujuſmodi Civitatum ſive Diœceſum provideant viros idoneos, qui ſecundùm diverſitates rituum & linguarum divina Officia illis celebrent, & Eccleſiaſtica Sacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una eademque Civitas ſive Diœceſis diverſos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diverſa capita, quaſi monſtrum. Sed, ſi propter prædictas cauſas urgens neceſſitas poſtulaverit, Pontifex loci Catholicum Præſulem nationibus illis conformem provida deliberatione conſtituat ſibi Vicarium in prædictis, qui ei per omnia ſit obediens & ſubjectus. Unde ſi quis aliter ſe ingeſſerit, excommunicationis ſe noverit mucrone percuſſum; &, ſi nec ſic reſipuerit, ab omni Eccleſiaſtico miniſterio deponatur, adhibito, ſi neceſſe fuerit, brachio ſæculari ad tantam inſolentiam compeſcendam.*

*To. 14. Conc. p. 161. A.*

Reſp. Concilium dumtaxat agere de Græcis & Latinis qui in iiſdem civitatibus ſimul habitabant, quibus permittit, imò & mandat, ut quælibet Natio ſuis ritibus ſuaque lingua divina celebret Officia. Concilii mens non eſt, ut duo ſint in eadem civitate Epiſcopi, ſed ut loci ſeu civitatis Antiſtes ſibi Catholicum aliquem Epiſcopum tanquam Vicarium aſſumat, qui Sacramen-

cramenta ſecundùm ritum unicuique Nationi proprium adminiſtret. Ratio temporis quo Decretum illud conditum fuit, apertè interpretationem illam demonſtrat. Concilium ſcilicet Lateranenſe IV. habitum fuit ſub Innocentio III. quo tempore & Conſtantinopolitana, quæ dudum Imperio Græcorum parebat, & Hieroſolymitana Civitas in Latinorum poteſtatem devenerant. Itaque præſentes in eo Concilio tùm Conſtantinopolitanus tùm Hieroſolymitanus Patriarchæ adfuerunt, quòd Græci tunc ad obedientiam Sedis Apoſtolicæ reverſi fuerant, quorum mores ac ritus ſuſtinendos eſſe Patres decreverunt, relictâ unicuique Nationi libertate ſuo ſolito ritu divina Officia perſolvendi. Non igitur ea fuit Patrum Lateranenſium mens, ut cuilibet promiſcuè Nationi permitterent lingua ſua vulgari in Officiis Eccleſiaſtici uti: namque ſi hoc illi ſenſiſſent, ut Novatoribus placet ſupponere, jam inde à trecentis quinquaginta & amplius annis ex quo celebratum eſt iſtud Concilium, & in Germania, & in Anglia, Hungaria, Polonia, Boemia, Dania, Scotia, Suetia, Noverga, & in reliquis omnibus Orbis Chriſtiani plagis, uſus linguæ Latinæ in divinis Officiis intermiſſus, vel potius omnino extinctus & abolitus fuiſſet, quem tamen conſtanter ad hanc uſque diem in toto Occidente retentum fuiſſe, certum eſt, & apud omnes exploratum.

Hactenus de genere linguæ qua Officia divina celebrari debeant egimus: nunc de modo linguæ, hoc eſt de pronuntiatione ipſa verborum, an nempe neceſſe ſit in ſacrificio Miſſæ omnia alta voce pronuntiare, an è contra nonnulla ſint ſubmiſſa voce pronuntianda.

### *De uſu nonnulla in ſacrificio Miſſæ ſubmiſſa voce pronuntiandi.*

Ad ritum ſeu diſciplinam, non ad ſubſtantiam Sacramenti pertinet, alta, vel ſubmiſſa voce verborum pronuntiatio.

Neceſſe porrò eſt ut privati quicumque ritus & mores Eccleſiæ in qua vivunt religiosè obſervent. *In his enim rebus*, ait S. Auguſtinus Epiſt. 36. al. 86. *de quibus nihil certi ſtatuit Scriptura divina, mos populi Dei, vel inſtituta majorum pro lege tenenda ſunt ... Ipſa quippe mutatio conſuetudinis*, ait Epiſt. 54. [*To.* 2. *p.* 68. E.] al. 118. *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non eſt, perturbatione infructuoſa, conſequenter noxia eſt.* [*Ibid. p.* 126. D.]

Concilium Trid. ſeſſ. 22. de ſacrificio Miſſæ cap. 5. cui titulus, *De ſolemnibus Miſſæ ſacrificii cæremoniis*, hæc habet: *Cùm natura hominis ea ſit, ut non facilè queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, ut ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia verò elatiore in Miſſa pronuntiarentur, inſtituit.* [*To.* 14. *Conc. p.* 854. B.] Et Can. 9. ejuſdem ſeſſ. *Si quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſubmiſſa voce pars Canonis & verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe ... eo quòd ſit contra Chriſti inſtitutionem, anathema ſit.* [*Ibid. p.* 856. B.]

Hunc Eccleſiæ uſum Novatores improbant, Kemnitius imprimis. Nonnulli etiam inter noſtros, neſcio quo zelo, meliùs, quo novitatis ac ſingularitatis pruritu, verba Canonis in Miſſa voce altiori contra expreſſam Eccleſiæ legem pronuntiare affectant.

Excitata eſt apud nos paucis abhinc annis hæc controverſia, occaſione novi Miſſalis Eccleſiæ Meldenſis, quod novis typis excudi & adornari juſſerat

rat

rat unà cum Capitulo Illuſtriſſ. bonæ memoriæ Boſſuetius Meldenſis Epiſcopus. Qui verò folia recenter excuſa corrigendi provinciam ſuſceperat, de ſuo, inconſultis Epiſcopo & Capitulo, litteram R. rubrici coloris ante vocem ***Amen*** frequenter appoſuerat, tùm ut Sacerdotes celebrantes hac nota induceret ad Canonem, Secretam, & verba Conſecrationis alta voce pronuntianda, tùm ut moneret circumſtantes, ut etiam poſt verba conſecrationis reſponderent, Amen. Quin & poſt iſtas rubricæ voces, *ſubmiſſa voce*, per modum explicationis adjecerat, *id eſt*, *ſine cantu*. Temerariam innovationem non tulere Epiſcopus & Canonici. Quapropter Capitulum actu publico die 29. Jan. an. 1710. declaravit additiones illas ſe inſcio & inconſulto factas eſſe, eas à ſe improbari, ac ut delerentur, mandavit. Idem publico Mandato die 22. ejuſdem menſis & anni jam edixerat Eminentiſſimus Cardinalis de Biſſy, in Sede Meldenſi ſicut & in zelo ac ſtudio Religionis Boſſuetii ſucceſſor.

Iſta porrò interpretatio verborum, *ſubmiſſa voce*, *id eſt*, *ſine cantu*, præterquamquòd à Kemnitio conficta fuit, qui per ſubmiſſam vocem, intelligit moderatam, id eſt, non elatam cum ſtrepitu & cantu, ſicut obſervat Bellarminus Lib. 2. de Miſſa cap. 12. inepta & ridicula prorſus videtur, nec locum habere poteſt in Miſſis privatis in quibus nihil cantatur, quarum frequentiſſimum uſum invaluiſſe à nono vel decimo Eccleſiæ ſæculo omnibus compertum eſt. *Deinde*, ait Bellarminus, *cùm in Liturgia S. Chryſoſtomi dicitur*,
To.3.p. 356. E. *Sacerdos orat ſecretò, vox Græca*, *μυστικῶς*, *non ſignificat voce moderata, ſed planè ſecretò; non enim dicuntur myſteria, quæ moderata voce publicantur, ſed quæ omnino celantur. Præterea ibidem monetur Sacerdos illas preces ſecretò recitare, dum Diaconus alta voce canit Litaniam, vel dum cantores alia quædam concinunt: proinde non poteſt populus iis attendere, quæ dicit Sacerdos, atque ideo verè & propriè ſecreta ſunt.*

Quærunt Critici, unde, & quo tempore primùm introductus ſit uſus pronuntiandi *ſubmiſſa voce* Canonem, Secretam & verba Conſecrationis.

Cardinalis Pallavicinus L. 18. Hiſt. Conc. Trid. cap. 10. nu. 5. ſenſum iſto-
To.3.p. 169. rum verborum, *ſubmiſſa voce*, ex mente Concilii Tridentini his verbis aperit. *Quòd quædam ſacrificii partes ſubmiſſa voce proferantur*, inquit, *qui ritus à Concilio comprobatur, non ea ſunt in cauſa quæ comminiſcitur Suavis, ligneum ſibi ſignum extruens quod feriat pro ſua libidine; ſed ſunt revera major illa veneratio, quæ rebus divinis oritur ex arcano, & major ille pietatis ſenſus, qui excitatur & alitur à ſilentio; unde fit, ut qui celebrant, & interſunt, poſſint attentiùs quæ aguntur myſteria meditari. Hæc autem arcani ſilentiique decentia in ſacrificiis, oſtenditur quoque ex inſtitutione divina in ſua Lege veteri, ubi præſertim in capite 16. Levitici, cùm ſolemne ſacrificium thuris deſcribitur, jubetur ſolus Sacerdos ultra velum pergere, ibique precari non modò non auditus, ſed ne viſus quidem à populo. Quin idem pariter naturæ lumine ipſi Ethnici in ſuis ſacrificiis agnovere. Quòd ſi hujuſmodi conſuetudo ſenſis veterum Patrum non conſonaret, ſed orta eſſet ab utilitate, mortaliſque vitæ rationibus, ſicuti Suavis blaterat, certè non extaret apud Eccleſiam Græcam, jam tot ſæcula ſejunctam ab obedientia Romani Pontificis. Præterquamquod expreſſa legitur ea conſuetudo in vetuſtiſſimis Liturgiis S. Baſilii & S. Chryſoſtomi, tametſi de quibuſdam vocibus, quæ ibi elato ſono dicuntur, cujuſmodi*

*hujuſmodi ſunt voces conſecrationis, Græcus ritus diſcrepat à Latino.* Quibus verbis Pallavicinus non tantùm mentem ac ſenſum Concilii aperit, ſed etiam ſolidiſſimis confirmat momentis.

Cardinalis Bona rerum Liturgicarum Lib. 2. cap. 13. exiſtimat nonniſi ſæculo decimo uſum illum obtinuiſſe. Sic ille loquitur; *Græci & alii Orientales verba conſecrationis elata voce pronuntiant, & populus reſpondet, Amen. Dionyſius Alexandrinus de hoc ritu teſtimonium perbibet Epiſtola ad Xyſtum Romanum Pontificem apud Euſebium Lib. 7. Hiſt. cap. 9. Qui gratiarum actionem, inquit, frequenter audierit, & qui cum cæteris reſponderit, Amen, qui ad ſacram Menſam aſtiterit, & quæ ſequuntur. Eundem morem ſervabat olim Eccleſia Occidentalis; omnes enim audiebant ſanctiſſima & efficaciſſima verba quibus Chriſti corpus conficitur. Hinc Tertullianus Lib. de ſpectaculis cap. 25. in eos invehitur, qui eo ore quo Amen in ſanctum protulerant, gladiatori teſtimonium reddere non verebantur. Ambroſius Lib. de iis qui initiantur ait: Ante conſecrationem aliud dicitur; poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen, hoc eſt, Verum eſt. Alcuinus idem aſſerit, & ex eo Florus Magiſter in expoſitione Miſſæ: Amen autem quod ab omni Eccleſia reſpondetur, interpretatur verum, non ubicunque & quomodocunque, ſed myſtica religione. Hoc ergo ad tanti Myſterii conſecrationem, ſicut & in omni legitima oratione reſpondent Fideles, & reſpondendo ſubſcribunt. Poſtea ſtatutum eſt, ut Canon ſubmiſſa voce recitaretur, & ſic deſiit ea conſuetudo ſæculo decimo, ut conjicio, quia poſt Florum, qui nono labente vixit, ejus mentionem non reperi apud ævi poſterioris Scriptores.* Hæc Cardinalis Bona. To. 3. p. 630.

Sunt qui exiſtimant primam originem ſilentii ſeu vocis ſubmiſſæ, & mutationis antiqui ritus, repetendam eſſe ab eo tempore quo contigit hiſtoria, quam refert Joannes Moſchus in Prato ſpirituali cap. 196. id eſt, ſæculo ſeptimo. Nonnulli ſcilicet pueri inter paſcendos greges, Miſſam, quam ſæpiùs in Eccleſiæ conventu celebrari viderant & audiverant, per jocum & fictionem imitari voluerunt; eorum unus Sacerdotis, alii verò Miniſtrorum partes agebant. Verùm ſubitò de Cœlo delapſus ignis pueros illos ita terruit & obſtupefecit, ut diu attoniti & quaſi hebetes hæſerint, vocis uſu deſtituti. Inde factum, ajunt, ut quæ hactenus elata voce celebrata fuerant Myſteria, eadem poſtea ſubmiſſa celebrarentur. Hiſtoriam illam multi poſt Moſchum retulerunt, quamquam nonnullis immutatis circumſtantiis.

Juſtinianus Imperator ſexto ſæculo Novella 137. mandavit ut integra Miſſa elata voce ubique celebraretur; unde facilè infertur, ante Novellam illam, quæ ubique obſervata non fuit, contrarium uſum obtinuiſſe.

Alii denique uſum recitandi Canonem & Secretam ſubmiſſa voce, non à decimo tantùm, ut vult Cardinalis Bona, neque ab octavo ſæculo, ut aliis placet, initium duxiſſe, ſed vel à primis Eccleſiæ ſæculis viguiſſe arbitrantur, neque ſibi eripi patiuntur Scriptores illos, quos dictus Cardinalis ſuos eſſe gloriatur.

Non Dionyſium Alexandrinum: *Amen* quippe quod ait reſponderi ab iis qui Menſæ ſacræ aſſident, non conſecrationem ipſam Euchariſtiæ ſpectat, ſed ejus uſum, ſeu Communionem.

Idem eſt Tertulliani ſenſus; aut ſaltem loquitur ille generatim de toto & integro ritu ſacro, prout Orationes includit, ad quarum clauſulam populus reſpondebat, *Amen*.

Non

Non ſanctum Ambroſium. Lib. enim 4. de Sacramentis cap. 5. apertè mentem ſuam declarat, nempe de tempore Communionis Euchariſticæ ſe loqui, non conſecrationis. *Ergo*, inquit, *non otioſè dicis tu, Amen; jam in* To.2.p. 382. A. B. *ſpiritu confitens quòd accipias corpus Chriſti. Dicit tibi Sacerdos, Corpus Chriſti; & tu dicis, Amen, hoc eſt, verum. Quod confitetur lingua, teneat affectus.*

In Libro autem de initiandis ſeu de Myſteriis cap. 9. unde verba citata depromſit Cardinalis Bona, in eo, inquam, Libro ſanctus Ambroſius Euchariſtiam potiſſimùm conſiderat, ut Sacramentum eſt, ad ſpiritualem animarum noſtrarum alimoniam deſtinatum, non ut Sacrificium quod myſti- Ibid. p. 339. D. cis verbis conſecratur. *Vera itaque*, ait ſanctus Doctor, *caro Chriſti, quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta, verè ergo carnis illius Sacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus Jeſus, Hoc eſt Corpus meum. Ante benedictionem verborum cæleſtium, alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationem corpus ſignificatur .... Et tu dicis, Amen, hoc eſt, Verum eſt. Quod os loquitur, mens interna fateatur; quod ſermo ſonat, affectus ſentiat. His igitur Sacramentis paſcit Eccleſiam ſuam Chriſtus.*

Non Alcuinum: Libro enim de divinis Officiis cap. 40. de celebratione Miſſæ, ſic loquitur: *Te igitur* ( verba ſunt Canonis ) *clementiſſime Pater,* Edit. Pariſ. 1617. p. 1107. A. *& reliqua. Idcirco, ut ferunt, conſuetudo venit in Eccleſia, ut tacitè iſta obſecratio atque conſecratio à Sacerdote cantetur, ne verba tam ſacra ..... viluſcerent.*

His conſentanea ſcribunt nono ſæculo Amalarius, Rabanus Maurus, Vvalafridus Strabo.

Amalarius de Officiis Eccleſiaſticis Lib. 3. cap. 23. *Secreta*, inquit, *appella-* Bibliot. PP. T. 14. p. 992. *tur, quia ſecretè dicitur. Magiſterio ſuo Dominus ſecretò nos orare præcepit*, ( quæ verba ſancti Cypriani ſunt. ) Deinde adducit exemplum Annæ. *Quod Anna*, inquit, *Eccleſiæ typum portans cuſtodit & ſervat, quæ Deum non cla-* Ibid. B. *moſa petitione, ſed tacitè & modeſtè intra ipſas pectoris latebras precabatur, & loquebatur prece occulta, ſed manifeſta fide. Loquebatur non voce, ſed corde, quia ſic Dominum ſciebat audire, & impetravit efficaciter quod petiit.* Lib. 1. Reg. cap. 1. v. 13. *Anna loquebatur in corde ſuo, & labia ejus movebantur, & vox ejus non audiebatur.* Secreta igitur, judice Amalario, inde dicta fuit, quòd ſecretè, ſeu ſubmiſſa voce recitaretur. Non ergo, ut nonnulli D. de Vert. fingunt, à ſecretione ſeu ſeparatione eorum, quæ inter oblationes Fidelium conſecranda erant, Secreta nuncupatur; cujus certè interpretationis ante ætatem noſtram, quod ſciam, nullus mentionem fecit.

Rabanus Maurus Lib. 1. cap. 32. de Inſtitutione Clericorum, *Sacrificium*, Edit. Colon. 1626. To. 6. p. 13. A. inquit, *dictum eſt, quaſi ſacrum factum, quod prece myſtica conſecratur*, id eſt, ſecreta.

Vvalafridus Strabo Lib. de exordiis & incrementis rerum Eccleſiaſticarum cap. 22. de ordine Miſſæ, laudat preces quæ altiori, laudat etiam eas quæ demiſſiori voce pronuntiantur, quas exemplo Annæ Samuelis matris confirmat.

Non denique Florum Magiſtrum; namque in expoſitione Miſſæ ſic habet: Bibliot. PP. T. 15. p. 81. C. *Amen autem quod ab omni Eccleſia reſpondetur, interpretatur, Verum, non ubicumque & quomodocumque, ſed myſtica religione. Hoc ergo ad tanti Myſterii conſummationem, ſicut & in omni legitima oratione reſpondent Fideles, & reſpondendo*

*dendo ſubſcribunt*. Ibidem ait, Sacerdotem, poſt cantatam Præfationem, *clamare cum Eccleſia, non voce, ſed corde*. Quid eſt autem clamare non voce, ſed corde, niſi in ſilentio, ſeu voce ſubmiſſa orare? vox quippe *ſubmiſſa*, ſilentium aliquando vocatur, ut obſervat ſanctus Auguſtinus Tractatu 49. in Joan. n. 16. *Suppreſſam vocem*, inquit, *ſilentium nuncupavit*. Quo ſenſu de Judith Scriptura Jud. 13. v. 6. ait, *labiorum motu in ſilentio dicens*. Et Joa. 11. v. 28. Martha ad ſororem ſuam, *ſilentio*, id eſt, ſecretò ac ſubmiſſa voce dixit, *Magiſter te vocat*.

Ib. p. 71. B.

Tom. 3 par. 2. p. 615. G

Ex his certè omnibus manifeſtum eſt, Cardinalem Bona deceptum fuiſſe, cùm ſcripſit, decimo tantùm ſæculo uſum ſubmiſſæ vocis in recitatione Canonis incœpiſſe.

Quantùm verò ſpectat Juſtiniani Novellam, non diſſimulamus eam novitatis aliquid in aliquibus Eccleſiis intuliſſe; at non in omnibus obtinuit, ſicut jam obſervavimus. Illuſtriſſimus Petrus de Marca Lib. 2. Concord. cap. 6. legem hanc liberè carpit & improbat. *Vereor*, inquit, *ne Juſtinianum damnare cogamur, quòd de ſacræ Liturgiæ ritibus Conſtitutionem ediderit, qua myſtica verba conſecrationis Euchariſtiæ clara voce, non autem demiſſa, ut ſolemne erat, proferri jubet, ut qui locum tenet idiotæ, Amen ſuccinere poſſit. Præterquamquod enim de ritu Sacrificiorum decernere tentat, quæ pars diſciplinæ ſolis Sacerdotibus competit, antiquos Eccleſiæ mores ſollicitat, qui, ut reverentia Myſteriis conciliaretur, preces myſticas demiſſa voce proferri induxerant*.

Pag. 79.

Cardinalis Bellarminus Lib. 2. de Miſſa cap. 12. hanc Juſtiniani Novellam primùm improbat, tùm benignè interpretatur. *Ad Novellam Juſtiniani*, ait, *reſponderi poſſet imprimis non ad Imperatorem pertinere de ritu ſacrificandi leges ferre; proinde non multùm referre quid ille ſanxerit. Sed illud etiam reſpondemus, non eſſe legem illam ſententiæ noſtræ contrariam: ſolùm enim ille jubet, ut quæ in Eccleſiis Orientalibus alta voce dici ſolebant, ab omnibus alta voce dicerentur. Erant enim quidam, ut ex illa ipſa Novella colligitur, qui ſubmiſſa voce pronuntiabant ea quæ ex recepta conſuetudine alta voce pronuntianda erant, ut eo modo ignorantiam ſuam tegerent: qui quidem jure reprehenduntur, tùm quòd contra morem Eccleſiæ facerent, tùm quòd ex imperitia legendi id facerent*. Hæc Bellarminus.

To. 3. p. 337. E.

Ex his omnibus manifeſtè conſtat, non decimo, ut vult Cardinalis Bona, non octavo dumtaxat Eccleſiæ ſæculo, ut alii dicunt, primum incœpiſſe uſum Canonem & Secretam in Sacrificio Miſſæ ſubmiſſa voce pronuntiandi; ſed uſum illum perantiquum eſſe, & ad nos uſque continua & non interrupta Traditione defluxiſſe: quod certè multis aliis teſtimoniis comprobare promptum foret, tùm ex Liturgiis SS. Baſilii & Chryſoſtomi, tùm ex vetuſto Ordine & Pontificali Romano, ex Micrologo, Ritualibus & Miſſalibus diverſarum Eccleſiarum, de quibus P. Martene in Opere de Ritibus antiquis; ex SS. Patribus Ambroſio, Auguſtino, Innocentio I. Iſidoro, Gregorio Magno &c. quorum verba repræſentant qui de rebus Liturgicis ex profeſſo tractaverunt. Unde meritò dicere poſſumus cum Auguſtino Lib. 4. de Baptiſmo cap. 24. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur*.

To. 9. p. 140. G.

Verùm

Verùm iſtud etiam gratis concedamus, nonniſi decimo ſæculo novam illam ſilentii ſeu vocis ſubmiſſæ diſciplinam invectam fuiſſe; an, quæſo, privatis fas unquam eſſe poteſt à diſciplina tot ſæculorum tractu & Eccleſiæ totius auctoritate ac Judicio confirmata recedere, ac novæ ad arbitrium inhærere? An non delicatis illis ac faſtidioſis Miniſtris placebit, quod à tot hominibus pietate ac ſcientia illuſtribus probatum fuit & uſurpatum? Rectè omnino ac prudenter Iſidorus Hiſpalenſis Lib. 1. de Officiis cap. 43. generatim de rebus diſciplinæ pronuntiat, *Nec diſciplina in his melior eſt gravi* P. 595. B.C. *prudentique Chriſtiano, niſi ut eo modo agat quo agere viderit Eccleſiam ad quam fortè devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra mores bonos habetur, indifferenter ſequendum, & propter eorum inter quos vivitur, ſocietatem ſervandum eſt; ne per diverſitatem obſervationum ſchiſmata generentur.*

Totam iſtam diſputationem claudemus iſta, quæ ſapientiæ & æquitatis plena eſt, Rubricarum generalium regula c. 16. *Sacerdos maximè curare debet ut ea quæ clara voce dicenda ſunt, diſtinctè & appoſitè proferat, non admodum feſtinanter, ut advertere poſſit quæ legit; nec nimis moroſè, ne audientes tædio afficiat; neque etiam nimis elata, ne perturbet alios qui fortaſſe in eadem Eccleſia tunc temporis celebrant; neque etiam tam ſubmiſſa, ut à circumſtantibus audiri non poſſit, ſed mediocri & gravi quæ devotionem moveat, & audientibus ita ſit accommodata, ut quæ leguntur intelligant. Quæ verò ſecretè dicenda ſunt, ita pronuntiet, ut & ipſe ſe audiat, & à circumſtantibus non audiatur.* Denique ſervetur iſtud Apoſtoli 2. Cor. 14. v. 40. *Omnia honeſtè & ſecundùm ordinem fiant.*

Pauca hæc de hoc gravi argumento nobis, qui brevitati conſulimus, dicta ſufficiant: multò plura de illo copioſè ac eruditè diſcuſſa reperies in Diſſertatione ſpeciali quam eam in rem accuratè adornavit eruditus Theologus rerum Liturgicarum curioſus explorator. Omnes ille remotioris antiquitatis ſinus ac latebras diligenter excuſſit ac exploravit, ſi fortè aliquod inveniret apud veteres *Canonis* altiori voce pronuntiati veſtigium, nullum à ſe detectum nec ab æmulis hactenus prolatum fuiſſe confidenter aſſeverat. Publicam huic Diſſertationi, cujus lectione nos profeciſſe lubenter agnoſcimus, lucem inviderunt, ac pro viribus avertere conati ſunt clamoſi illi qui Canonem inter Sacra tam elata voce pronuntiando, circumſtantibus, quo temporis puncto in profunda meditatione toti immerſi eſſe debent & quaſi abſorpti, inofficioſè obſtrepunt. Scilicet illorum intererat plurimùm, obſcurari veritatem qua damnantur.

Atque hæc dicta ſint de Sacramentis in genere, in quibus exponendis ſi quid nobis incautis minùs ſanum ac rectum excidiſſe deprehendatur, pro non dicto ac revocato habemus.

**F I N I S.**

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google